ఆంధ్రపత్రిక

ఆనంద సంవత్సరాది సంచిక

ఇంక

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్రము

విశేషాంశము

సంగ్రామ చరిత్రము విద్వాంసులగు శాస్త్రజ్ఞులచే మనోహరముగ వర్ణింపఁబడినది. చక్రవర్తులు చక్రవర్తినులు సేనానాయకులు సైన్యనివహములు రణరంగములు కోటలు యుద్ధనౌకలు లోహనములు మున్నగు సమస్తమును ప్రత్యక్షముగఁజూపు పటములును చిత్రపటములును విశేషముగ కలవు

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము: ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటితము

6 & 7, తంబుసెట్టి వీధి, జార్జిటవును, మదరాసు

1915-వ సంవత్సరము జూలై నెల 14-వ తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY
K. NAGESWARA ROW, PROPRIETOR, ANDHRA PATRIKA
6 & 7 Thambu Chetty Street Georgetown, Madras

ANDHRAPATRIKA PRESS MADRA.

విషయానుక్రమణిక

ప్రత్యేకముగా ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

వ్యాసములతో ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

ప్రస్తావన

శ్లో. ఓమ్ నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే । నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామూర్తయే నమః

చాంద్రమానాబ్దాదిని సంవత్సరాదిసంచిక ప్రచురించుట యాచారమైనది. సంవత్సర మారంభమై నాలుగు మాసములు గడచినవి. ఆఱవ సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటయం దాలస్యమైనది. కారణ మనర్థపరంపరలకు మూలమైన మహాసంగ్రామము. ఆనందనామసంవత్సరాంతము భయంకరము. గతసంవత్సరఫలములందు యుద్ధము ప్రముఖము. మహాసంగ్రామము విప్లవమయము, లోకవ్యాప్తము, అదృష్టపూర్వకము, ధర్మసంస్థాపనానుకూలము. ఆనందవత్సరారంభమునం దీ ఘోరసంగ్రామ మజ్ఞాతము. ఏఁడాదిని లోకమునకు రానున్న విపత్పరంపరలు దురవగాహములు. మూఁడు మాసములు ముగిసినవి. నాల్గవ మాసమునందు యుద్ధము దాపరించినది; బడబానలమువలె లోకము నావరించినది. సంక్షోభ మంకురించినది. విప్లవ మేర్పడినది. విపత్పరంపరలు మూఁడినవి. దండధరుఁడు విలాసార్థమై విహరించుట కుపక్రమించెను. కాలుని కొక యేఁడు నిండినది. ఆనందవత్సర మంతము నొందినది. రాక్షస సంవత్సర మారంభమైనది. సంగ్రామదావానలము వ్యాపించినది; సకలరాజ్యములను చుట్టుకొనినది; లోకసంహారమున కుపక్రమించినది. ఆ యుపక్రమణము రాక్షసనామ సంవత్సరము నందు గోచరము.

వర్తమాన సంవత్సర ఫలము

రాక్షసనామ సంవత్సరమునకు రాజు కుజుఁడు: దానికి ఫలము రాజులకు యుద్ధములు, లోకదహనము; మంత్రి కుజుఁడు: ఫలము యుద్ధములు, మందవృష్టి, లోకదహనము; సేనాధిపతి కుజుఁడు: ఫలము ఘోరసంగ్రామము, ప్రజాదుఃఖము; గ్రామపాలకుఁడు కుజుఁడు: ఫలము గ్రామములం దగ్నిభయము, క్షుద్బాధ, శస్త్రవృష్టిసంజాతమైన పీడ; దండనాయకుఁడు కుజుఁడు: ఫల మగ్నిభయము, రోగపీడ; మేఘాధిపతి కుజుఁడు: ఫలము మహావాయువు, స్వల్పవృష్టి (మతాంతరమున చంద్రుఁడు: ఫలము మంచివానలు, పాడిపంటలు) సస్యాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము జలధాన్యసమృద్ధి, తెల్లభూముల పంటలు; నీరసాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము కర్పూరాగరుసుగంధములు వృద్ధి, బంగారు ముత్యములు బట్టలు వృద్ధి; పురోహితుఁడు శుక్రుఁడు: ఫలము క్షేమారోగ్యములు; పరీక్షకుఁడు శుక్రుఁడు; ఫలము పాఁడిపంటలు; ధాన్యాధిపతి బుధుఁడు: ఫలము మధ్యమవృష్టి, మందసస్యములు, రాజులకు పీడ; అర్ఘాధిపుఁడు చంద్రుఁడు: ఫలము సువృష్టి, అభివృద్ధి; వైశ్యుఁడు చంద్రుఁడు: ఫలము మంచివానలు, మంచి పంటలు; రసాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము శూన్యార్ఘము, నూనె పంటలకు హాని; గణకుఁడు శని: ఫలము గణకులకు మాంద్యము, నూనెవస్తువుల పంటలు; పశునాయకుఁడు గోపాలకృష్ణుఁడు: ఫలము పశువృద్ధి, సుభిక్షము.

రాక్షసనామసంవత్సరమునందు కుజుని బలము ప్రబలుటవలన సంగ్రామాది విప్లవంబులు కలుగు నని దైవజ్ఞుల నిర్ణయము. వర్తమాన సంగ్రామస్థితి యా నిర్ణయంబుల కనుకూలంబుగ నున్నది.

సంవత్సరాది సంచిక

ఆనందనామ సంవత్సరమునం దారంభమైన మహాసంగ్రామము రాక్షసనామ సంవత్సరమునందు బలతరమైనది. సంగ్రామమువలన సకలవిషయము లందును స్థితిగతులు మాఱినవి. యూరపు రాజ్యములు యుద్ధమునందు మునిఁగినవి. పరిశ్రమలు చెడినవి. వ్యాపారము తగ్గినది. సంపదలు తఱిఁగినవి. యంత్రాలయములు యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధము చేయుటకై వినియోగింపఁబడినవి. పొగయోడలు యుద్ధసన్నాహములకై యుపయోగింపఁబడినవి. పాశ్చాత్యపరిశ్రమలపై నాధారపడియున్న హిందూదేశపు వ్యాపారపరిశ్రమలకు పనిపాటులకు భంగము కలిగినది. నియతకార్యములందు వ్యత్యాస మేర్పడినది. సంవత్సరాదిసంచికను నియతరీతిని ప్రచురించుట యసాధ్యమైనది. విదేశములనుండి మార్గశీర్ష మాసమునందు చేరవలసిన కాగితములు యంత్రాద్యుపకరణములు చైత్రమాసమునందు

చేరినవి. చేరిన తరువాత నింత పెద్ద పుస్తకమును—అనేక దేశపటములను, యుద్ధపటములను, మహాజనుల పటములను, వ్యాసములను చేర్చి—ప్రచురించుట యందుఁ గల ప్రయాసము విచారశీలురకు విదితము.

ఆనంద సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుట యందు కలిగిన కాలాతీతమునకు యుద్ధముతోఁ బాటు దినపత్రిక కూడ కొంతవఱకు తోడ్పడినది. అచ్చు యంత్రములు దినపత్రిక పనితో నిండినవి. సంగ్రామమువలన సంచికయందు నూతనపద్ధతి నవలంబించుట కూడ నవసరమైనది. ఈ సంచికయందు గతసంచికలందువలె కేవలము మహాజనుల వ్యాసములే కాక లోకదృష్టి నాకర్షించు యుద్ధచరిత్రము యుద్ధమునకు సంబంధించిన విశేషాంశములు కూడ ప్రకటింపఁబడినవి. తెలుఁగు భాషయందు యూరపురాజ్యముల పటములను యుద్ధపటములను సిద్ధము చేయుటయందుఁ గల సాధకబాధకములను వ్యయప్రయాసములను పాఠకమహాశయులు నిర్ధారణ చేయనోపుదురు. సంచికయొక్క ప్రతులను 10,000 ముద్రించుటయందుఁ గల ప్రయాసమును కూడ కార్యజ్ఞులు గ్రహింపఁ గలరు. పై కారణములచే సంవత్సరాదిసంచికను ప్రకటించుటయం దేర్పడిన యాలస్యమును చందాదారులు మన్నించెదరుగాక!

దినపత్రిక

ఆనందసంవత్సరారంభమున నాంధ్రపత్రిక దినపత్రికగ వెలువడినది. దినపత్రికను నిర్వహించుట యందుఁ గల సాధకబాధకము లాంధ్రమహాజనులకు విదితములు. దేశబాంధవుల సహాయపోషణములవలనను భగవదనుగ్రహమువలనను దైనికపత్రికానిర్వహణమున నొక యేఁడు గడచినది. ఆ కాలమున నాంధ్రపత్రిక యథాశక్తిని దేశసేవ చేయుటకై పాటుపడినది. ఆ పరిశ్రమయందలి గుణదోషములను నిర్ణయించుటకు పత్రికాపాఠకులె యర్హులు. నూతనప్రయత్నములు సామాన్యముగ లోపభూయిష్ఠములు. ఆంధ్రప్రపంచమునకు దినపత్రికాప్రచురణము నూతనము. పత్రికానిర్వాహకులకు, పాఠకవర్గమునకు, లేఖకులకు, పోషకులకు, చందాదారులకు తెలుఁగు దినపత్రిక నూతనము. నూతనప్రయత్నములం దుండు లోపములు సహజముగ నాంధ్రదినపత్రికయందును కలిగియుండును. కాని యాంధ్రప్రపంచమున నుదయించిన గాఢమగు దేశాభిమానభాషాభిమానములును మహాసంగ్రామమును పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడినవి. పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడిన దేశబాంధవులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. దేశబాంధవుల సహాయప్రోత్సాహములవలన పత్రికోపయోగమును వ్యాపింపఁజేయుట కవకాశము గలదు.

దేశభాషలందు దినపత్రికను ప్రచురించుటకు వ్యయప్రయాసములు మెండు. తంత్రీవార్తలకై సంవత్సరమునకు 12,000 రూపాయలను చెల్లింపవలెను. కాగితములకు ముద్రణమునకు పనివాండ్రకు నిర్వాహకులకు సంపాదకులకు విశేషమైన ద్రవ్య మవసరము. ద్రవ్య మున్నను, నిర్వహణభారము దురారాధ్యము. దేశభాషాపత్రికానిర్వాహకులయెడ పాలకపాలితులకు గౌరవము తక్కువ, అధికార మధికము. నిర్వహణభారము క్రమక్రమముగ తగ్గి పత్రిక నిర్విఘ్నముగ ప్రచురిత మగుచు నత్యంతమైన ప్రతిభతో దేశసేవ చేయు సామర్థ్యమును పొందునటులు సహకారు లగుటకు దేశబాంధవులు ప్రార్థితులు.

పరస్పరసంబంధము

పత్రికావ్యాపనమునకును సంవత్సరాదిసంచికకును సన్నిహితసంబంధము గలదు. పత్రికాప్రచారము హెచ్చినకొలఁది లేఖకులు చందాదారులు వర్ధిల్లి సంచికను బాగుగ ప్రచురించి జనోపయోగకరముగ చేయుటకు వీలుండును. పత్రికాప్రచారము తగ్గినపుడు సంచికను ప్రచురించుటకు కూడ నవకాశములు తగ్గును. పాఠకుల సంఖ్య హెచ్చినపుడు వ్యాసలేఖకులు గ్రాహకులు ప్రబలి సంచికకు స్వయంపోషణ మేర్పడి మంచి వ్యాసములు గలిగిన చక్కని సంచిక ప్రచురిత మగును. పత్రికకువలె సంచికకును దేశబాంధవుల సహాయ మత్యవసరము గాన, సుచితరీతిని రెంటిని పోషించి పెంచుటకు భాషాభిమానులు ప్రార్థితులు.

వ్యాసములు

ఆనంద సంచికయందు 15 వ్యాసములు ముద్రింపఁబడినవి. అందు ప్రాచి-ప్రతీచి, నిర్బంధసైనికసేవ, వ్యవసాయము, రజస్వలావివాహములు, దేశచరిత్ర-నవలలు, ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, మన గొప్ప దురవస్థ-దానిని

తొలఁగించు నుపాయము, వ్యవసాయము-యుద్ధము, వరతకసంఘములు, యుద్ధము-హైందవులు, కర్ణాటకగానము, హోమియోపతి మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు గలవు. యుద్ధము, రాజభక్తి, గోపాలకృష్ణగోఖలె, భయము, సత్యము మొదలగు విషయములను వర్ణించు పద్యములు గలవు. ఈ యేఁడు యుద్ధవిషయములు నూతనంబు లగుటం జేసి యుద్ధమునకు సంబంధించిన వ్యాసము లెక్కువగ చేర్పఁబడినవి. వ్యాసములందలి గుణాగుణములను పాఠకమహాశయులు నిరూపింప నర్హులు.

"ఐరోపామహాసంగ్రామచరిత్ర" అను వ్యాసమునందలి నాలుగు ప్రకరణములను వ్రాసిన ఎమ్. వేంకటరంగయ్యగారికి పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. వీరు చరిత్రయందు ఎమ్. ఏ. పరీక్ష నిచ్చి యుత్తీర్ణులై విజయనగరము మహారాజుగారి కళాశాలలో చరిత్రోపాధ్యాయపదవియం దున్నారు. ఆ వ్యాసమునందు యుద్ధకారణములు, యుద్ధమును చేయు రాజ్యముల బలాబలములు, ఐరోపారాజ్యముల రాజనీతి మొదలగు విషయములు విపులముగ వివరింపఁబడినవి. ఆ నాలు గధ్యాయముల తరువాత, పండ్రెండు మాసములందును జరగిన యుద్ధవ్యూహములు యుద్ధములు సంక్షేపముగ వర్ణింపఁబడినవి. యుద్ధమునం దుపయోగింపఁబడుచున్న కోటలు, కందకములు, ఫిరంగులు, గుండ్లు, విమానములు, జలాంతర్గాములు, నీటిగనులు మొదలుగాఁ గల విషయములు చిత్రపటముల సమేతము ప్రచురింపఁబడినవి. యుద్ధము చేయుచున్న ఫ్రాన్సు, జర్మని, బెల్జియము, రుష్యా, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యముల సంక్షేపచరిత్రములు పటములతో కూడ ముద్రింపఁబడినవి. ఆకాశయానములను గురించి ప్రత్యేకవ్యాసము ప్రచురితమైనది.

చిత్రపటములు

గత సంచికలయందు హైందవప్రముఖుల యొక్కయు ఆంధ్రప్రముఖుల యొక్కయు చిత్రపటములు విశేషించి ముద్రింపఁబడినవి. ఇంక ముద్రింపఁదగిన చిత్రపటములు విశేషముగ నున్న వని తోఁచదు. ఒకవేళ నున్నను నవి సౌలభ్యములు గావు. గతసంవత్సరమునందును వర్తమానసంవత్సరమునందును సకలజనుల నాకర్షించిన ముఖ్యవిషయము మహాసంగ్రామము. ఆ సంగ్రామమునకు సంబంధించిన నూతనాంశము లనేకములు గలవు. అందు దేశముల స్థితిని తెలుపు దేశపటములు ముఖ్యములు. పడమటి యుద్ధరంగమును, హిందూదేశమును, యూరపుఖండమును, బ్రిటీషు జర్మను ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యములను తెలుపు రంగుల దేశపటములు ముద్రింపఁబడినవి. ఫ్రాన్సు, జర్మని, రుష్యా, తుర్కీ, ఇటలీ, ఆస్ట్రియా, ఆఫ్రిక మొదలగు దేశముల పటములు, లీజి, నామూరు, ఆంట్వర్పు మొదలగు స్థలముల పటములు, తూర్పున పడమటఁ గల యుద్ధరంగముల పటములు మొదలైన వివిధపటములు చేర్పఁబడినవి. యూరపు చక్రవర్తుల, సేనాధ్యక్షుల, యోధుల, సైనికుల, యుద్ధరంగముల ప్రత్యేకమైన రంగుపటములు 160 గలవు. ఇవి గాక, యుద్ధమునకు సంబంధించి నల్లసిరాతో ముద్రించిన పటములు 200 గలవు.

దేశభక్తులలో నగ్రగణ్యుఁడును, ప్రజ్ఞానసంపన్నుఁడును, త్యాగశీలుఁడును, కీర్తిశేషుఁడును నైన గోపాలకృష్ణ గోకలె రంగుల పటము చేర్పఁబడినది.

పైన వివరించిన పటములతోఁ బాటు ఆంధ్రమహాజనుల చిత్రపటములు కొన్ని ప్రచురింపఁబడినవి. శేషించిన పటములు నలసంచికయందు ప్రచురింపఁబడును.

ముఖపటము

ముఖపటము క్రొత్త రీతిని ముద్రింపఁబడినది. చిత్రకారుఁడు వంగదేశీయుఁడు గాన భావరూపవిలాసములు వంగీయసాంప్రదాయముల కనురూపముగ వర్ణింపఁబడినవి. గోపాలకృష్ణగోకలె స్థూల దేహమును విడిచినను, సూక్ష్మదేహముతో భరతవర్షాభ్యుదయమునకై తపం బొనరించుచున్నాఁడు. భారతమాత తన ప్రియసంతతికి గోపాలకృష్ణగోకలె పవిత్రజీవితమును నిదర్శనముగ చూపుచు శ్రేయఃప్రాప్తికై పుష్పాంజలి సమర్పించుచు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విజయమును భారతజాతీయాభ్యుదయాదివరప్రసాదములను దయచేయు మని సర్వేశ్వరు నారాధించుచున్నది.

లోకము త్రిగుణాత్మకము. సత్వరజస్తమోగుణములు సృష్టిస్థితిలయములకు కారణములు. తామసావృతమైన రాజసభావము వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు మూలము. విజయసాధనంబులైన సైనికులు,

యుద్ధనౌకలు, విమానములు, శతఘ్నులు, నిప్పుగుండ్లు, ముండ్లతీఁగలు, పార్శ్వములందు చిత్రితములు. అయ్యవి రాజసభావచిహ్నములు. ఆంగ్లహైందవసైనికుల సంయోగబలమువలనను రాజససాధనసంపదల వలనను, బ్రిటీషు విజయపతాకము సుస్థిరస్థాపితము. రాజసభావము భౌతికసుఖసంపదలకు సాధనభూతంబైనను, సాత్త్వికభావమువలె ప్రశాంతమై లోకకల్యాణంబునకు పరమసాధనంబు గాదు.

మహాసంగ్రామంబులకు నిలయంబైనను, భరతఖండంబున నవతరించిన సత్త్వసంపన్నులు నిరపాయంబైన శాశ్వతసుఖంబునకు మార్గదర్శకులు. వ్యాస వశిష్ఠాదిమహర్షులు, శుకాదియోగీంద్రులు, బుద్ధదేవుఁడు, శంకర రామానుజాద్యాచార్యవర్యులు సాత్త్వికగుణసంపన్నులు. గోపాలకృష్ణగోఖలే, మోహనదాసకరంచంద్రగాంధులు సాత్త్వికవిజయవిశ్వాసులు. భారతజనని రాజసచిహ్నములచే పరివృత యయ్యును, తన ముద్దుబిడ్డలకు దేశాభ్యుదయమూలములును, సాత్త్వికభావసంజాతములును, చిరవర్ధితములును నైన సారస్వతకళాద్యార్యసంపదలను సుమనఃపూర్వకముగ నిచ్చి వారిని భావిభాగ్యోదయమునకై హెచ్చరించుచున్నది. భారతజనని పరిస్థితులు పావనంబులు, రమ్యంబులు, గంభీరంబులు, ప్రశాంతంబులు. పవిత్ర దేవాలయంబులు, ఉన్నతనగంబులు, సుందరవనంబులు, నదీప్రవాహంబులు ప్రశాంతస్థితిద్యోతకంబులు. జాతీయాభ్యుదయమున కవసరమైన గుణములు, పరిశ్రమలు, కళలు, విజ్ఞానము పుష్పాంజలిరూపమునను రాజసచిహ్నములు పార్శ్వములందును వర్ణింపఁబడినవి. ఈయుదారభావముల నాంధ్రులు గ్రహించి యాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకును భరతవర్షాభ్యుదయమునకును పాటుపడుచు గోపాలకృష్ణగోఖలేవలె తమ జీవితములను దేశారాధనకై సమర్పించుచు భారతమాత మన్ననలకును సర్వేశ్వరుని దయకును పాత్రు లగుదురుగాత!

వందనములు

గతసంవత్సరంబులందువలె నీయేఁడును సంచికకుపయోగకరములైన వ్యాసములను వ్రాసి సాహాయ్యము చేసిన దేశబాంధవుల కనేకవందనములు. ప్రచురణార్హమైన చిత్రపటముల నంపిన మహాజనులకును, చందాదారులకును, పోషకులకును, నితరవిధముల సహాయము చేసిన దేశబాంధవులకును వందనశతములు. కార్యాలయమునకు చేరిన వ్యాసములలోను పటములలోను కొన్ని యనివార్యములైన యాటంకములవలన ముద్రితములు కానందులకు పత్రికానిర్వాహకులు చింతిలుచు ప్రేషకుల మన్ననను వేఁడుచున్నారు. శేషించిన వ్యాసములును పటములును రాఁగల సంచికయందు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయఁబడును. పంపినవారు ముందీ విషయమును జ్ఞాపకము చేయుట యవసరము.

ఇన్ని పటములను ప్రశస్తమైన వ్యాసములను కలిగి మంచి కాగితములపై బాగుగ ముద్రితమైన యీ సంచిక ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుల కొక రూప్యము వెలకే యియ్యఁబడుచున్నది. సంచికను ప్రచురించుటయందుఁ గల వ్యయప్రయాసములను, లాభనష్టములను చందాదారులు గమనించెదరుగాత!

లోకసంక్షోభకరంబగు భీకరసంగ్రామము నారంభమైన రాక్షససంవత్సరము లోకచరిత్రమందు సుఖప్రదంబై కల్యాణకరంబై ప్రసిద్ధి వడయుటకును, సకలజనులును సుఖులై యుండుటకును దయామయుఁడైన సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాత!

గతసంవత్సర వృత్తాంతములు

ప్రజాసత్తాక—జాతీయస్వాతంత్ర్యము

ఆనంద నామ సంవత్సరము ఘోరసంగ్రామ సంకలితంబైనను, లోకచరిత్రమునందు కాలాంతరమున శాశ్వతంబైన ప్రశస్తిని పడయఁగలదు. ఐరోపామహాసంగ్రామము ప్రస్తుతము దారుణంబైనను, కాలక్రమమున సౌమ్యము కాఁగలదు. పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు చరిత్రను పరిశీలించినవారలకిట్టి నిశ్చయ విశ్వాసము తప్పక జనించును. పదునెనిమిదవ శతాబ్ది మాత మీఁదు యూరపురాజ్యములందు ప్రజాసత్తాకత లేదు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ఫ్రెంచి పరివర్తనముతో పుట్టెను. అంతకుపూర్వము ప్రజాసామాన్యము మతాచార్యస్వామ్యమునకును, కులాభిమానమునకును, ధనాంధత్వమునకును బలియగుచుండెను. ఫ్రెంచి పరివర్తనము, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రస్థాపనము ప్రజాసత్తాకతను సుస్థిరముగ స్థాపించినవి. రాజ్యవిప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు పరాజితుఁడైన పిదప, ప్రజాసత్తాకతకు జాతీయస్వాతంత్ర్యము జతపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు ప్రజాసత్తాకత్వభావము జాతీయస్వాతంత్ర్యభావము వర్ధిల్లినవి. 1832-వ సం. నందు గ్రీసు, 1832-వ సం. నందు బెల్జియము, 1860-వ సం. నందు ఇటలీ, 1879-వ సం. నందు బల్గేరియా, రుమేనియా, సర్వియా, మాంటినిగ్రోలు స్వతంత్రరాజ్యములుగ నంగీకరింపఁబడినవి. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాసత్తాకతకై పరివర్తనము నేర్పడుచుండెను. ఇరువదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున దేశాభ్యుదయమునకున్న ప్రజాప్రబోధమునకును ప్రజాసత్తాకతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ముఖ్యసాధనము లని స్థిరపడినది.

స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము

మానవ ప్రకృతియందు రెండు భావములు వ్యక్తములు— స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము. స్వార్థపరత్వమువలన సంఘర్షణలుగల నిరంతరము భేదము కలుగుచుండును. స్వార్థపరత్వము [illegible] ప్రభవింపఁజేసెను. [illegible] ధర్మానుకూలము, స్వార్థపరత్వము ధర్మప్రతికూలము. పరార్థపరత్వము ధర్మానుకూలము. వ్యక్తులకువలె జాతులకును గూడ నీ యుభయభావములు కర్మపరతంత్రులను చేయుచుండును. పరదేశములను సయితము స్వలాభమునకుఁ గాని పరుల లాభమునకుఁ గాని యేలుటకు వీలు గలదు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు సకలదేశములును క్రమక్రమముగ స్వాతంత్ర్యమును పడయుచున్నవి. 19-వ శతాబ్దమునం దారంభమైన ప్రజాసత్తాకత్వభావమును జాతీయస్వాతంత్ర్యభావమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడవలయును. రాజ్యవిప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు సంయోగబలముచే పూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. లోకమునకీ ముప్పు తప్పినను రెండు గతించినవి. జాతీయవిప్లవకారుఁడైన విలియము కైజరునకును నీ కారవస్థ 1915-వ సం. నందు సంభవించుటకై వనిగ్గయము కావచ్చును. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు స్థాపితమైన ప్రజాసత్తాకతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడి విజృంభించుటకై దైవ మైరోపామహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనియుండెను.

హైందవసైన్యములు

ఇప్పటి యీ సంగ్రామమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరుటవలన సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లన్నియు చేరి సామ్రాజ్యవిజయమునకై ధనమును ప్రాణములను నర్పించుచున్నవి. భరతఖండము కూడ నుచితరీతిని సంగ్రామమునందు పాల్గొన నారంభించినది. వివిధరణరంగములకు హిందూదేశమునుండి [illegible],00,000 మంది సైనికులు పంపఁబడిరి. హైందవసైనికులు పారసీకము, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా, బెల్జియము, టర్కీ, ఫ్రాన్సు దేశములందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునకై పోరాడుచు ప్రాణములను సమర్పించిన విధము వృత్తాంతపాఠకులకు విదితము. దర్వానుసింగు నేగి, ఖుదాదాదు, గంగాసింగు మొదలగు పేరులు, తమ సాహసపరాక్రమములవలన విక్టోరియా పతకములను గ్రహించిన యుదంతము పత్రికాపాఠకులకు తెలిసియున్నది. యుద్ధమునకు పోయిన బ్రిటీషు సైన్యములకు బదులు బ్రిటీషు ద్వీపములనుండి [illegible]

యుద్ధరంగమునకు పంపబడిన పటాలముల వ్యయము హిందూదేశము భరింపవలెనని తీర్మానింపబడినది.

హైందవుల రాజభక్తి

మహారాజులు, నవాబులు, శ్రీమంతులు, యుద్ధనిధికి ద్రవ్యము నిచ్చిరి. మైసూరు మహారాజు 50 లక్షలు, నైజాము 60లక్షలు యుద్ధనిధి కిచ్చిరి. అన్ని రాష్ట్రములందును యుద్ధసహాయనిధు లారంభింపబడినవి. లక్షల కొలంది ధనము వసూలైనది. చెన్న రాష్ట్రమునందు వసూలైన ధనమును వ్యయము చేసి వైద్యసహాయనౌక నిర్మింపబడినది. సంస్థానాధీశులు తమ రాజ్యముల కోసి పటాలములను యుద్ధరంగమునకు పంపిరి. ప్రజలు రాజభక్తి తత్పరులై సభలు చేసి ప్రభుభక్తిని వెదీకరించిరి. హైందవుల గాఢమైన ప్రభుభక్తికి జార్జిచక్రవర్తి, రాజప్రతినిధి, బ్రిటీషు ప్రజలు — అందఱు నాశ్చర్యభరితులై సంతోషించిరి. దేశమున నచ్చటచ్చట రాజద్రోహకార్యములు సాగుచున్నను, హైందవుల నిశ్చలమైన రాజభక్తి యందు పాలకజాతికి గట్టి నమ్మకము కలిగినది. రాజనీతిజ్ఞులు యుద్ధానంతరము హిందూదేశపు పాలనమునందు నూతనశక మేర్పడవలయునని తలంచుచుండిరి. హైందవుల రాజభక్తిని శ్లాఘించిన ఆంగ్లేయమహాత్ముల ప్రశంసలు ముద్రింపబడినవి. యుద్ధమువలన బ్రిటీషుద్వీపవాసులకు హిందూదేశపు ప్రముఖత వెల్లడియైనది.

నౌకాబలము

ఆంగ్లనౌకాబలాధిపత్యమువలన హిందూదేశపు వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి. సెప్టెంబరు అక్టోబరు నెలలలో మాత్ర మెమ్డెను భయమువలన హిందూమహాసముద్రమునందు వర్తకవ్యాపారముల కవరోధ మేర్పడినది. ఎమ్డెను కియాచౌనుండి తప్పించుకొనిన జర్మను యుద్ధనౌక. ఆ నౌక సెప్టెంబరు 22-వ తేది రాత్రి 9-15 గంటలకు చెన్నపురిమీద నిప్పుగుండ్లను వేసి కొంత నష్టము కలిగించెను. రెండు మాసములలో 22 స్టీమరులను ముంచినది. నవంబరు మాసారంభమునందు కోకోసులంకల చేరువ నెమ్డెను తగులబెట్టబడిన తరువాత వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి.

ఒక్క యెమ్డెను దురంతకార్యములవలన హిందూమహాసముద్రమునందు కలిగిన సంక్షోభము వర్ణనాతీతము. హిందూదేశవ్యాపారమున కాంగ్లేయనౌకాబలమే శరణ్యముగ నున్నంతవఱకును నిట్టి నిస్సహాయస్థితి యేర్పడుట సహజము. భరతఖండమునందు తరతరములుగ నౌకాన్వర్తియగు దారిచేరు నావికుల కులములు గలవు. నౌకాదళమును పోషించుటకు తగిన సాధనసంపదలు గలవు. ఆ సాధనములు నౌకాదళ నిర్మాణమునకై వినియోగింపబడినచో, ఆపత్సమయమునందు హైందవనౌకలు గలిసి, నౌకాసైనికులు కూడ బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును భరతవర్ష సంరక్షణమునకును ప్రాపు కాగలరు.

వర్తకము, పరిశ్రమలు

వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నను, యుద్ధమువలన వ్యాపారమునకు భంగము కలిగినది. దిగుమతి సరకులయొక్కయు ఎగుమతి సరకులయొక్కయు మొత్తము తగ్గినది. హిందూదేశమునుండి జర్మని యాస్ట్రియా దేశములకు 1913-14-వ సంవత్సరమునందు 42 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల యెగుమతులును, జర్మని యాస్ట్రియాలనుండి 9 కోట్ల రూప్యముల దిగుమతులును జరిగెను. యుద్ధమువలన నా వ్యాపారమంతయు నిలిచిపోయినది. స్వదేశపరిశ్రమ లుండియున్నచో, హిందూదేశమునకు సంగ్రామము మహోపకారి కాగలిగియుండును. సహజపదార్థములు నిర్మితపదార్థములుగ పరిశ్రమలు వృద్ధిపొంది దేశదాయము పెక్కురెట్లు హెచ్చియుండును. పాలకుల యౌదాసీన్యమువలనను ప్రజల మాంద్యమువలనను నిట్లు జరగియుండలేదు. సంగ్రామమువలన దేశాదాయము సంకుచితము కాగలదు. జపాను దేశమునకు యుద్ధమువలన నమితమైన లాభము కలుగుచున్నది. ప్రాచ్యదేశముల వ్యాపారమంతయు జపానీయుల వశమైనది. జపాను దేశమునందు ధనలక్ష్మి తాండవ మాడుచున్నదని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జపానీయులు తమ ప్రాంత మందుసామానులను తుపాకులను ఫిరంగులను 50 కోట్ల రూప్యములకు విక్రయించినట్లును, కోట్ల రూప్యముల సామానుల ననుదినము పంపుచున్నట్లును తెలియుచున్నది. హిందూదేశాభ్యుదయమునకు కూడ పరిశ్రమాభ్యుదయమె

సాధన మని ప్రజాపాలకులు గ్రహించి కార్యోపక్రమమునకు పూనినం గాని సంపద లభివృద్ధి చెంది ప్రజాసౌఖ్యము హెచ్చదు.

సంగ్రామఫలము

యుద్ధము పరిసమాప్తి నొందిన తరువాత హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనయుగ మేర్పడి, స్వపరిపాలనాదర్శమునకు పునాది యేర్పాటుచేయఁబడి, ప్రజాసభ్యతకును జాతీయస్వాతంత్ర్యమునకును సోపానం బేర్పడునని గంపెడాశ ప్రజలకుఁ గలదు. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటయే యుద్ధమునకు మూలకారణ మని మాన్యశ్రీ ఆస్క్విత్తుగారు చెప్పియుండిరి. ఆ రాజ్యాంగసిద్ధాంతము నాంగ్ల రాజ్యతంత్రజ్ఞులు హిందూదేశపరిపాలనమున నిర్వహింపఁజేసి దేశీయుల కృతజ్ఞతను బడయుదురుగాత!

విద్యావ్యాపనము

బ్రిటీషు హిందూదేశమునందు 1912-13-వ సం. నందు పురుషులకు కళాశాలలు 128, ఉన్నతపాఠశాలలు 1278, ప్రాథమిక పాఠశాలలు 1,13,955 గలవు. అందు 32,931; 4,28,132, 44,28,531 మంది విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. స్త్రీలకు కళాశాలలు 10, ఉన్నతపాఠశాలలు 114, ప్రాథమిక పాఠశాలలు 13,694 గలవు. అందు 318, 16,515; 8,32,962 మంది విద్యార్థినులు గలరు. మొత్తమున 71.49,669 మంది స్త్రీపురుషులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. విద్యాభ్యాసమునకై వ్యయమగు సొమ్ము వివరము:—

రాష్ట్రీయాదాయము	రూ.	3,39,25,000
స్థానికాదాయము	,,	1,23,08,000
మ్యూనిసిపాలిటీల ద్రవ్యము	,,	33,28,000
విద్యార్థుల జీతములు	,,	2,40,52,000
ఇతరాదాయము	,,	1,65,96,000
మొత్తము		9,02,09,000

దేశాదాయము

యుద్ధము సంప్రాప్తమగుటవలన దేశాదాయముకంటె వ్యయము హెచ్చినది. దేశాదాయము రూ. 127,54,95,000లు; వ్యయము రూ. 130,44,30,000లు; కొఱఁత రూ. 2,89,35,000 లు. ఆదాయమునుండి విద్యకై 6 కోట్లును వైద్య సహాయమునకై 270 లక్షలును వ్యయము చేయఁబడినవి. సైన్యమునకై రూ. 22,35,49,000 లును, ఇది గాక యింగ్లాండునందు పెన్షను సామానులు మొదలగువానికి రమారమి 7 కోట్ల రూప్యములును వ్యయ మగును. సంవత్సరమునకు మొత్తమున 30 కోట్ల రూప్యములు సైన్యదళములకును 54 లక్షలు నౌకాదళమునకును వ్యయ మగుచున్నవి.

సామ్రాజ్యశాసననిర్మాణసభ

యుద్ధసమయమునందు వివాదాంశములు శాసననిర్మాణసభలో చర్చింపఁబడకుండుట సమంజస మని రాజప్రతినిధి యభిప్రాయపడినందున, విశేషమైన శాసనము లామోదింపఁబడలేదు. వానిలో అధికారవిభజనశాసనము, ప్రావిన్షలు స్మాల్ కాజ్ కోర్టు చట్టము, మోటారు బండ్ల చట్టము, [illegible] చట్టము, [illegible] చట్టము, [illegible] శాసనము [illegible] జరిగియున్నవి. సురేంద్రనాథ బానర్జీగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గురించి యుపపాదించిన తీర్మానము లన్నియు నిరాకరింపఁబడినవి.

దేశభాషలయందు విద్య గఱపుటను గురించి గౌరవనీయులగు రామరాయనింగారు ఉపపాదించిన తీర్మానము నిరాకరింపఁబడుట యెంతయు సంతాపకరము. రామరాయనింగారు "మధ్యమపాఠశాలలందు విద్య దేశభాషలలోఁ గఱపుటయును, నిర్బంధముగ రెండవ భాషగ నాంగ్లభాషను గఱపుటయును విద్యావ్యాపనమునకును దేశాభ్యుదయమునకును సాధనములు గాన, నా మార్గమును పాలకు లవలంబించుట శ్రేయస్కరము" మని యొక తీర్మానము నుపపాదించిరి. సురేంద్రనాథ బానర్జీ మొదలగు దేశభక్తులకు నట్టి మహా తీర్మానమును బలపఱచుట సాధ్యము కాలేదు. ఎన్ని సంవత్సరములు గడచినను ఎంత ద్రవ్యము వ్యయము చేసినను నాంగ్లభాష దేశభాషయై జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము గఱపుటకు సాధనము కాఁజాలదు. ఉన్నతపరీక్షలందు కృతార్థులైనవారు సయితము దినచర్య యంతయు దేశభాషయందే గడపుచు నాంగ్లభాషను బాగుగ నుపయోగింపఁజాలకున్నారు. విద్యావంతుల స్థితి యిట్టు లుండ, కేవల మాంగ్లానభిజ్ఞులైన పామరుల గతి యెట్టు లుండును? ఆంగ్లభాషాముఖమున విజ్ఞానవ్యాపనము సాధ్యమని యంగీకరించినను, దేశభాషావిజ్ఞానపు గతి

యేమి కావలయును? వర్తమానకాలమునందు మధ్యమ పాఠశాలలలో దేశభాషలందు విద్య గఱపఁగోరుట వింతగా తోఁచినను, కాలాంతరమున దేశభాషలందు విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపితము లగుట కూడ సంభవము. విజ్ఞాన వ్యాపనమునకు దేశభాషలు ముఖ్యసాధనము లని పాలక పాలితులు నమ్మినపిదపనే దేశాభ్యుదయము కలుగఁగ వచ్చు.

ఈ యేఁడు చేయఁబడిన శాసనములలో "ప్రజాక్షేమసంరక్షణాశాసనము" యుద్ధస్థితిని బట్టి యవసరమైనను, కష్టములకు కారణము గావచ్చును. యుద్ధము త్వరలో ముగిసి యీ శాసనము వెంటనే యుపసంహరింపఁబడుట శ్రేయస్కరము.

గత సంవత్సరాంతమునందు హిందూ విశ్వవిద్యాలయ శాసనమును గురించి పాలకులకును విశ్వవిద్యాలయ నిర్వాహకులకును సంయోజము కుదురుట ప్రశంసాపాత్రము.

గాంధిగారు

దేశభక్తాగ్రగణ్యులైన గోపాలకృష్ణ గోఖలే మహాశయుని మరణము సేతుశీతనగ మధ్యవ్యాప్తమైన భరతవర్షము నెల్ల దుఃఖసాగరమున ముంచినది. హిందూదేశ సేవకసంఘమున గోఖలే స్థానమును శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు అలంకరించుట సంతోషప్రదము. సత్యాగ్రహగుణసంపన్నులైన మోహనదాస కరమచంద్ర గాంధిగారి స్వార్థత్యాగము సమయంబున భారతీయసోదరులు గావించిన సత్కారము హృద్గతంబైన స్వాగతంబు నొసఁగిరి. ఆ మహాపురుషుఁడు హిందూదేశ సేవక సంఘమునందు చేరుటవలన దేశమునకు గొప్ప ప్రయోజన మేర్పడనున్న దని విశ్వసింపఁబడుచున్నది.

జాతీయోద్యమములు

జాతీయమహాసభ

ఇరువది తొమ్మిదవ జాతీయ మహాసభ సుప్రసిద్ధన్యాయవాదులైన భూపేంద్రనాథబాసుగారి యధ్యక్షతక్రింద జయప్రదముగ జరిగినది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరుగారు. ఉభయుల ప్రసంగములును గంభీరభావభరితంబులై సభ్యుల నుత్సాహపరవశులను జేసినవి. అగ్రాసనాధిపతి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన స్వరాజ్యాదర్శమే జాతీయసభాదర్శ మని వ్యక్తమగుచున్నది.

"హిందూదేశసంతానము బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందలి యితర రాజ్యవాసులకుఁ గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతంబైన స్వపరిపాలనాస్థితిని కలిగియుండుటయే జాతీయమహాసభాదర్శము.

"భవిష్యత్సందేశమును ప్రకటించుచు సముద్రములోనికి ప్రవహించుచున్న యీ మహానదుల గానములో నా కిష్టపుటంబులు వినఁబడుచున్నవి. సోదరప్రతినిధులారా! మనము పూర్వమువలె మన డెందములను పరిశుద్ధముగ నుంచుకొందము. అప్పుడే యీ సందేశము ఫలప్రద మగును. మానవులు కల్పించుకొనిన స్వల్పభేదములను మఱచిపోవుదము. మన మైకమత్యము కలిగి మెలఁగుదము. దుర్భిమానమున పూర్వజులు అవిచ్ఛిన్నముగ తెచ్చిపెట్టుకొనిన యభిప్రాయభేదముల నణఁగఁద్రొక్కుదము. భవిష్యత్ఫలసంపాదనార్థమై మనము నిశ్చలమ్మైన మనస్సుతో కృషిచేసి దేశము నారాధించుదము. మన యభీష్టము నెఱవేఱ సిద్ధించుట నిశ్చయము. ప్రపంచ మంతయు నెట్టిదయినను, మన సంకల్పము నెఱవేఱకమానదు."

భూపేంద్రనాథబాసుగారి వాక్యములను మననము చేయుచు భారతీయులందఱు నేకభావబద్ధులై దేశారాధనపరాయణులై దేశమాత నారాధించుచు భగవత్ప్రసాదమును బడయుదురు గాక!

అధికారుల సానుభూతి

జాతీయసభ సమావేశమునందొక విశేషము గలదు. ఉదారభావసమన్వితులైన శ్రీ పెంట్లాండు ప్రభువుగారు, దేశభక్తాగ్రేసరుఁడు సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు ప్రసంగించుచుండఁగా, సభారంగము సందర్శించి సభకు నుత్సాహము కలిగించిరి. ప్రథమ కార్యనిర్వాహకసభ్యుఁడు సర్ హెరాల్డ్ స్టువర్టుగారును దేశీయ మహాసభకు దయచేసి సానుభూతిని దెలిపిరి.

సంఘసంస్కరణసభ

ఇరువదియెనిమిదవ సాంఘికసంస్కరణసభకు ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆహ్వానసభాధ్యక్షులు, మైసూరు యువరాజగారు సభాధ్యక్షులు. శ్రీనివాసయ్యంగారు గతవత్సరంబున సాంఘికుల కలవరంబులకు కారణమైన రజస్వలా వివాహశాసనమును విపులముగ చర్చించి దాని యావశ్యకమును స్థిరపఱచిరి. మైసూరు యువరాజగారు సంస్కరణప్రియు లనుటకు వారి విజయగమనమే నిదర్శనము. వారి భావగర్భితోపన్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములవలన వారికిఁ గల సంస్కరణాభిమానము వ్యక్తము.

"అభివృద్ధిదశను గాని క్షీణదశను గాని పొందక నిలుకడ స్థితియం దుండుట ప్రకృతిధర్మము గాదు. సమయము సందర్భముల ననుసరించి యేయే మంచిమార్గముల నవలంబింపవలయునో వాని నవలంబింపకున్న క్రమక్రమముగ క్షీణదశ నొంది తుదకు నాశన మగుదుము"

యువరాజుగారి హితోపదేశము సంఘాభిమానులకు సంస్మరణీయము.

పరిశ్రామికసభ

ఐరోపామహాసంగ్రామమువలన మన దేశము నందు పరిశ్రమలు లేని గొప్ప కొఱంత యీ కాలమునందు విదితమైనది. విదేశములనుండి రావలసిన యన్ని వస్తువులు ప్రియమైనవి. ఎంత వెల పెట్టినను, కొన్ని వస్తువులు దొరకుట లేదు. ప్రతిదినమును కావలసిన కాకితములు, నిప్పుపుల్లలు, మందులు తగం ప్రియమైనవి. రంగుల వెల విపరీతముగ పెరిగినది. చక్కెర ధర హెచ్చినది. గాజు సామానుల ధర రెట్టింపైనది. జపానుదేశపు పంట పండినది. పరిశ్రమలు స్థాపితము లైనచో, మనదేశమునందు సులభముగ చేయఁదగిన వస్తుసముదాయము విశేషముగ కలదు. పరిశ్రమలు స్థాపితములగుటకు సాంకేతికవిద్యయు ద్రవ్యసంచయమును సాధనము లని త్యాగరాయస్వామిగారును మదనమోహనమాలవీగారును చేసిన హితోపదేశమును పాలకులు గమనింపవలసియుందురు. మన దేశమునందు పరిశ్రామికయంత్రాగారము లుండియుండినచో, బ్రిటీషు సైన్యమునకు యుద్ధరంగములందు మందుగుండు సామానులకు కొఱంత యుండునా? ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము లేని దేశమునకు బలము కలుగుట సంభవము గాదు. ఆర్థికబలమునకు పరిశ్రమలు సాధనము లని జపాను దేశచరిత్రవలన స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. పాలకులు పరిశ్రమల స్థాపనమునకు తోడ్పడియు ప్రజలు స్వదేశవస్తువులను పోషించియు హిందూదేశమునందు పరిశ్రామికౌన్నత్యమును స్థాపింపవలయు నని సభాధ్యక్షులు చేసిన హితోపదేశము నాచరణమునకు తెచ్చుట పాలకపాలితుల నియతధర్మము.

ఇతరసభలు

ఆస్తికమహాసభ బ్రహ్మజ్ఞానసభ మొదలగు వైద్యశాస్త్రవిషయకసభలును గూడినవి. సకలసభల కార్యక్రమమును ఉపన్యాసములను విమర్శించినవారలకు హైందవజాతీయనిర్మాణమునకై రాజ్యాంగమందును మతసాంఘికవ్యవస్థలయందును పరిశ్రామిక విషయములందును నూతనభావము లుదయించిన వనియు భావానుగుణ్యముగ ప్రజలును పాలకులును కార్యపరతంత్రులయినఁ గాని ప్రయోజనము కలుగ దనియు విశదమగుచున్నది.

చెన్నరాష్ట్రము

ప్రజలు

చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 1,41,075 చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 4,14,02,000. ప్రజలు ద్రావిడ జాతీయులు. ముఖ్యభాషలు అఱవము, ఆంధ్రము, మలయాళము, కన్నడము. ప్రతి 1000 మంది జనులందును 407 మంది యఱవమును, 377 మంది యాంధ్రమును, 74 మంది మలయాళమును, 37 మంది కన్నడమును 23 మంది హిందుస్థానీ మాటాడుదురు. వృత్తులలో ముఖ్యమైనది వ్యవసాయము, 100 కి 68 మందికి వ్యవసాయము జీవనాధారము. పంటలలో వరిపంట ముఖ్యము. నేతపరిశ్రమ పరిశ్రమలలో ముఖ్యము.

వ్యాపారము

సముద్రవ్యాపారము 1913-14-వ సంవత్సరమునందు రూ. 58,15,93,000 ల మొత్తమునకు జరగినది. దిగుమతుల మొత్తము రూ. 16,97,76,951 లు; ఎగుమతుల మొత్తము రూ. 26,90,23,740 లు. ఎగుమతులలో నూనెగింజలు రూ 5,32,69,000 లవి, తోళ్లు రూ. 3,47,72,000 లవి, దూది రూ 3,08,96,000 లవి.

విద్యావ్యాపనము

చెన్నరాష్ట్రమునందుఁ గల 414 లక్షల ప్రజలలోను 31,30,000 మంది మాత్రమె వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు. 1000 కి 188 మంది పురుషులును 13 రు స్త్రీలును మాత్రమె యక్షరజ్ఞులు. 1000 కి 6 రు వంతున పురుషులును 400 కి 1 రు వంతున స్త్రీలును ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు. 1913-14-వ సం. నందు పురుషులకు 29 శాస్త్రీకళాశాలలు, 5 ప్రాచ్యకళాశాలలు, 3 వృత్తికళాశాలలు, 364 మధ్యమపాఠశాలలు, 26,018 ప్రథమపాఠశాలలును, స్త్రీలకు 2 శాస్త్రీకళాశాలలు, 69 మధ్యమపాఠశాలలు, 1,443 ప్రథమపాఠశాలలును గలవు. పాలకపోషితవిద్యాలయములు గాక 720 ప్రజాపోషితవిద్యాలయములు గలవు, అందు ప్రథమపాఠశాల

లలో 12,00,249 మందియు, మధ్యమ పాఠశాలలలో 1,28,157 మందియు కళాశాలలందు 986 మందియు, ప్రాచ్యకళాశాలలలో 7094 మందియు, శాస్త్రీయ శాఖాలలో 7094 మందియు, మొత్తము 14,69,945 మంది విద్యార్థులు గలరు. ప్రతిసంవత్సరము చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమునుండి 600 మంది యుపపదార్థియుక్తులు వెలువడుచున్నారు.

ఆదాయవ్యయములు

రాష్ట్రీయాదాయము 1912-13 వ సంవత్సరమునకు రూ 740 లక్షల రూపాయలు. ఇందు రమారమి 350 లక్షల రూపాయలు భూమిశిస్తువలన 174 లక్షలు మద్యము పన్నుల వచ్చుచున్నవి. వ్యయములలో పాలనమునకు 147, విద్యకు 82, పోలీసులకు 93, కోర్టులకు 70, వైద్యసహాయమునకు 30 లక్షల రూపాయలు వ్యయమగుచున్నవి.

పాలనము

పాలనము సభాప్రయుక్త గవర్నరునిచే నిర్వహింపఁబడుచున్నది. శ్రీ పెంట్లాండ ప్రభువు గవర్నరు. సర్. పి. ఎస్. శివస్వామయ్యరు, సర్ హెచ్. ఏ. స్టూవర్టు, ఏ. జి. కార్డ్యూ గార్లు కార్యనిర్వాహక సభ్యులు. శాసనసభయందు ప్రజాయుక్త సభ్యులు 21 మందియు, పాలక నియుక్త సభ్యులు 21 మందియు, కార్యదర్శులు 6గురును గలరు.

రాష్ట్రీయ శాసనసభ

గతసంవత్సరమునందు పాలకులచే, తిరుపతి దేవస్థానవిద్యాశాసనము, ఎస్టేటు శాసనము, కంపెనీల నామలేఖనశాసనము, ఆస్తికారివిభజనశాసనము ఆమోదింపఁబడినవి. సిటి పౌరుదల శాసనము, శ్రీ. రామచంద్రరావుగారు ప్రతిపాదించిన సిటీ పంచాయతీ శాసనము, అవిభక్తహిందూకుటుంబశాసనము, శ్రీ. శ్రీనివాస శాస్త్రిగారు ప్రతిపాదించిన రజస్వలావివాహశాసనము విచారణార్థమై నిలుపుదల చేయఁబడియున్నవి. రజస్వలావివాహశాసనవిషయమై తీవ్రచర్చలు జరుగుటయు భిన్నాభిప్రాయము లేర్పడుటయు పత్రికాపాఠకులకు విదితము. సిటీ పంచాయతీ శాసనము ముందు విచారణకు రానున్నది. శాసనములోని యేర్పాటులు ముఖ్యముగ కృష్ణా గోదావరీ గుంటూరు జిల్లాలలోని రయితుల కన్వయించును గాన, ప్రజలును ప్రజానాయకులును నిబంధనలను బాగుగ చదివి నిశ్చితాభిప్రాయములను పాలకులకును రామచంద్రరావు పంతులుగారికిని తెలియఁజేయుట యత్యంతావశ్యము.

రాష్ట్రీయమహాసభ

చెన్న రాష్ట్రీయమహాసభలు నెల్లూరుపురంబున మే నెల మొదటి వారములో కూడెను. రాజకీయసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు శ్రీ. ఆమంచర్ల కృష్ణారావు గారు, అధ్యక్షులు శ్రీ. బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారు. ఇరువురి వ్యాసములును భావగర్భితములై స్వరాజ్యదర్శమును నానాముఖములఁ జూపించుచున్నవి. స్వపరిపాలనాధికారము గ్రామములందారంభమై రాష్ట్రములకును దేశమునకును సంతరంగములుగ నిర్మితము గావలయును. శర్మగారి యుదారాదర్శములను తెలుపుటకు వారి వ్యాసములోని చివర భాగ మిచట వ్రాయఁబడుచున్నది:—

« నేనే బ్రహ్మమును—అను నుపనిషద్వాక్యమందలి సత్యమును హిందువు లందఱును స్వానుభవమునకు తెచ్చుకొనవలసియున్నది. బాలసూర్యుని యుదయమునందేము మంచువలె నీ జ్ఞానభానూదయమున పరస్పరభేదములు సోపక్షములు ఉత్తమాధమభిన్నభావములు మున్నగునవన్నియును గూడ మాయమైపోవును. అట్టి జ్ఞాని సాప్రతిపాతుఁడగును. మహాత్ముర్దీనులు కేవలము ప్రజాప్రభుత్వవాదులు. క్రైస్తవుఁడనిన ప్రజాప్రభుత్వవాదియని వేఱుగ నుడువనక్కఱలేదు. ఈ రీతిగా ప్రజాప్రభుత్వసమస్యను బోధించుటలో నన్ని మతములు నేకీభావమును కలిగియున్నవి. స్థితిగతు లనుకూలముగ నున్నవి. స్థానిక స్వపరిపాలనమునుండి సామ్రాజ్యాధీనమగు స్వపరిపాలనమును పడయుట దూరస్థమగు స్వప్నభ్రాంతి కాఁజాలదు, లేక విలాసమున మనల నాకర్షించుచు దరిచేరిన కొలంది దూరమునకు పరుగిడఁబోవునది గాదు. మిగుల ప్రాచీనమైనట్టియు, గతించిన పెక్కు శతాబ్దములనుండి వంశపరంపరాగతముగ లభించిన పరిజ్ఞానముచే నిండియున్నట్టియు, అచిరకాలముననే యఖండభూమండలము నంతటిని పరిశుద్ధాస్తికమార్గమునను శాంతిభావమునను నడుపుటకు ప్రతిమానవుఁడు లీనమైయున్న దైవతత్త్వమును గ్రహించునట్టియు, ఉత్తమస్థితికి రాఁగలుగునట్లు చేయుటకును నుద్దేశింపఁబడినట్టియు, భరతఖండమునకు న్యాయమగు సహాయము చేయుటకు తగిన శౌర్యమును పుట్టుకనుండియు స్వాతంత్ర్యముచే సత్యశోధించిన యాంగ్లేయులకు కలుగునట్లు సర్వేశ్వరుఁడు వారి యాత్మలయందు ప్రకాశించి వారికి ధైర్యాహము కలిగించును గాక!»

భగవదనుగ్రహమువలన బ్రిటీషు పరిపాలకులకును హైందవప్రజలకును నీ యుదారసంకల్పంబులు హృదయస్థంబు లగుఁగాత!

సంఘసంస్కరణసభ

సంఘసంస్కరణసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుఁడు ఎమ్. చెంగయ్యగారు, సభాధ్యక్షుఁడు మహాదేవశాస్త్రి గారు. చెంగయ్యగారు రజస్వలావివాహములను చర్చించుచు శాసనసహాయము ధర్మసమ్మత మనియు నవసర మనియు సిద్ధాంతీకరించిరి. మహాదేవ శాస్త్రిగారు దేశాభ్యుదయమునకు బాల్యవివాహములును కులభేదములును పోవలయు ననియు, సంఘము వర్ణాశ్రమధర్మపద్ధతి ననుసరించి నిర్మితము గావలయు ననియు, ఇతరవర్ణముల వారి నుద్ధరించి బ్రాహ్మణులను చేసి దేశమునం దంతట నొక్క బ్రాహ్మణవర్ణము మాత్రమే యుండునట్లు చేయుట సమంజస మనియు వాదించిరి.

ఇతరసభలు

పండిత సుందరయ్యరు గారి యాధిపత్యముక్రింద సనాతనధర్మరక్షణీసభయుం గూడినది. పరిశ్రామిక సభకు నెమలి పట్టాభిరామారావుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. దేశాభ్యుదయమునకును పరిశ్రామికాభ్యుదయమునకును గల సన్నిహిత సంబంధము వారి వ్యాసమునందు బాగుగ విమర్శింపఁబడినది.

ప్రజాప్రబోధము

చెన్నరాష్ట్రమునందలి యన్ని మండలములలోను కదలిక యేర్పడినది. దేశాభ్యుదయమునందు ప్రజలకును నాయకులకును నభిమాన ముదయించినది. ఆ యభిమానము సకలవ్యవస్థలయందును గోచరము.

ఆంధ్రదేశము

ఆంధ్రదేశము కొంత చెన్నరాష్ట్రమునకు వెలుపల నున్నను, చెన్నరాష్ట్రములోని తెలుఁగుభాగమునందలి గతసంవత్సర వృత్తాంతములు మాత్రమే యిచట పేర్కొనఁబడుచున్నవి. చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 141,075 చదరపు మైళ్లు, ఆంధ్రదేశపు విస్తీర్ణము సుమారు 70,000 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 16,000,000 అది విస్తీర్ణమునందు రాష్ట్రములోని సగము ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది; ప్రజాబాహుళ్యమునందును సంపదలందును సగము భాగమునకు తక్కువగ నున్నది. ఆంధ్రభాషా స్థితియు ఆంధ్ర ప్రజా స్థితియు ఆంధ్రదేశ వృద్ధిక్షయములను కనుఁగొనుటకు సాధనములు. ఆంధ్రదేశమునందు సాంఘిక నైతిక రాజకీయార్థిక జీవనము దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది. సంఘ స్థితియందు మార్పులు కలుగుచున్నవి. మతభావనలు మారుచున్నవి. ఆర్థికస్థితి బాగుపడుచున్నది. భాషాభిమానము ప్రబలుచున్నది. రాజకీయ జీవనమునందు నూతనాదర్శములు ప్రజల హృదయముల నాక్రమించుచున్నవి. గతసంవత్సరమునం దాంధ్రదేశమున సమావేశమైన శాఖాసభలయొక్కయు ఆంధ్రమహాసభయొక్కయు కార్యక్రమమును విమర్శించినపు డాంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోజ్జీవనము వ్యక్తము కాఁగలదు. ఆనందసంవత్సర చైత్రమాసాదిని అయిదవ సంచిక ప్రకటింపఁబడినది. నాఁటి సంవత్సరమునం దాషాఢ మాస మారంభమైనది. పండ్రెండు నెలల వృత్తాంతము నిచట సంక్షేపముగ నైనను చెప్పుట కలవి గాదు.

పుస్తకభాండాగారసభ

ఏప్రిలు 1-వ తేదిని మొదటి పుస్తకభాండాగారసభ బెజవాడయందుఁ గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సూరి నరసింహశాస్త్రిగారు, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందువలె నాంధ్రదేశమునందును పుస్తకభాండాగారవ్యాపనమును చేయుట దేశాభ్యుదయమునకు సాధన మనియును, ప్రస్తుతము 120 తెలుఁగుదేశమునందుఁ గల వనియును తెలిపియుండిరి. సభాధ్యక్షులు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు. అధ్యక్షులు సహజమైన యనర్గళ వాగ్ధోరణితో శ్రోతల వీనులకు విందు గొలుపుచు పుస్తకభాండాగారంబుల ప్రయోజనంబును విపులముగ వివరించిరి.

రెండవ యాంధ్రమహాసభ

ఏప్రిలు నెల 11-వ తేది నాంధ్రుల నూతనోజ్జీవనమునకు కేంద్రస్థానముగ నెంచఁదగిన యాంధ్ర మహాసభ విజయవాడయందుఁ గూడినది. నానాభాగములనుండియు 2000మంది ప్రతినిధులు వచ్చియుండిరి. రావు బహదూరు పురాణము వేంకటప్పయ్య పంతులు గా రాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు సభాధ్యక్షులు. వేంకటప్పయ్య పంతులు గారి యాంధ్రోద్యమ ప్రయోజనమునందు సదుపన్యా

విశ్వాసము గల దని వారి వ్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములు విశదీకరించుచున్నవి.

"ఈ యుద్యమము న్యాయము లగు నభిలాషలవలన నుద్భవించినది గాన, నాంధ్రులయొక్క మఱియే కాక యాంగ్లేయులయొక్కయు మన ప్రభుత్వమువారియొక్కయు సానుభూతికి పాత్రమగుచున్నది. ప్రచురింపఁబడిన గ్రంథములలో నీయుద్యమముయొక్క యావశ్యకత చక్కని హేతువులతో నిశ్చయింపఁబడినందున నెంత మాత్రమును వివాదాస్పదము కా దని నిశ్చయింపఁదగును?

"ఏకభాష యనునది మనుష్యుని మనుష్యునితోడను మనస్సును మనస్సుతోడను నేకీభావమును పొందింప శక్తిగలిగి పరస్పరసానుభూతిజనక మయియుండుట సహజము. ఏకభాషను మాటలాడువారు సాధారణముగా సమానచారిత్రము సమానాచారములు ధర్మములు మఱియు అభిలాషలు మొదలగునవి గలిగి సమానవాఙ్మయ సాధనమునకే పురోవృద్ధిని పొందవలసియుందురు.

"ప్రతి మనుష్యుఁడును స్వభాష సహాయము చేతనే గ్రహించును యోచించును; నూతనవిషయములను భావించును, కల్పించును; అన్యభాషయం దట్లు చేయఁజాలఁడు. కావున స్వభాషయందు విద్యాపరిశ్రమము కలుగనిచో మనుష్యులకు సాధారణముగ ప్రతిభ యుండ యుండదు. అందువలన స్వదేశవాఙ్మయవృద్ధి కానేరదు. దేశమునకు ముఖ్యముగా కావలసిన జ్ఞానసంపత్తి జనసామాన్యులందఱకు నింగ్లీషు భాషామూలముగ లభించుట కష్టతరము. ఆ భాష సులభసాధ్యము గాదు. అరువదిసంవత్సరములకంటె నెక్కువ కాలమునుండి ప్రభుత్వమువారు విద్యను వ్యాపింపఁజేయుచుండినను, నిప్పటి కది స్వల్పముగ నేర్చుకొనఁబడియున్నది. సామాన్యజనమున కది యబ్బనే లేదు. ఇఁక ముందు క్రమేణ సర్వశాస్త్రానాదులయందుఁ గూడ సర్వత్ర స్వభాషామూలముగ విద్య నేర్పుటకు తగు నేర్పాటులు చేయఁబడునని నమ్మఁదగియున్నది. ఇట్టి కారణములచేత నాయా భాషలు మాటలాడఁబడు ప్రదేశములను విద్యా పరిపాలన వ్యవహారములకు తగిన ప్రత్యేక ఖండములుగా నేర్పఱచుట మిక్కిలి సహజమైన పద్ధతి గాని బహుభాషలు మాటలాడఁబడు నేక ప్రదేశము నట్టి ఖండముగా చేయుట లాభకారి కాదు. ఇతర వ్యవహారములకును నట్టి ప్రదేశములే యోగ్యమయిన ఖండములుగా నెంచుట శ్రేయస్కరము. ఈ కారణముననే యీ యుద్యమము తెలుఁగు జిల్లాల ప్రయత్నము లేక 'యాంధ్రోద్యమ' మను రూపమున వికాసమును పొందిన దని తలంచుచున్నాను."

వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు స్థూలాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకు తమ సూక్ష్మదేహముతో నయితము తోడ్పడెదరుగాక!

సభాధ్యక్షుని సందిగ్ధావస్థ

సభాధ్యక్షులైన న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు చిరకాలము తమ జీవితమును దేశారాధనకై వినియోగించిన ప్రసిద్ధపురుషులు. యౌవనదశయందలి యుత్సాహము వార్ధకదశయందు సామాన్యముగ కప్పట్టదు. స్థిరవ్యవస్థలను మార్చుటయం దుదారభావసంపన్నులు సంయుతము వెనుకంజ వేయుచుందురు. ఐర్లాండు స్వరాజ్యాదర్శమును వంగవిభజనసంహారమును తీవ్ర వివాదములకు గుఱియైనవి. సుబ్బారావు పంతులుగారాంధ్రోద్యమమునెడ సంపూర్ణసానుభూతిని కలిగియుండియు, నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శమునెడ సంశయము కలిగియుండుట యేమి వింత గాదు. దీనికి కారణములు పెక్కు లుండును. పంతులుగారి యుపన్యాసమునందలి కడపటి వాక్యములను చదువువారలకు వారి కాంధ్రోద్యమమునెడ సంపూర్ణవిశ్వాసము గల దని నమ్మకము గలుగుచున్నది.

"ఈ మార్పు ఇండియా దేశములోని పరగణాల మార్పులో చేరవలసినదిగానున్నది. భాషల ప్రకారము పరగణాల నేర్పఱచినందువలన లాభము కలుగు ననియు, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన ప్రతి తెలుఁగు జిల్లాలోని యాంధ్రులభివృద్ధి పొందుదు రనియు ప్రజాభిప్రాయము. దేశముఖమునకు తెచ్చుటకై యాంధ్రరాష్ట్రము కోరువారెల్లరును ఒక సమాజముగా నేర్పడి పనిచేసినయెడల బాగుండు నని నా యభిప్రాయము. నవీనాభిప్రాయములను వెల్లడిచేసి యెల్లరచేతను ఒప్పింపవలసినప్పుడు ఇట్టి సమాజము నేర్పఱచుట ముఖ్యము. అట్లు చేసినయెడల ప్రభుత్వమువారు గూడ పరగణాలయొక్కయు, సాధ్యమైనంతవఱకు స్వదేశసంస్థానముల యొక్కయు హద్దులను భాష ననుసరించి సాధ్యమగునంతవఱకు మార్చుట యావశ్యకమని యెంచిగాని, తెనుఁగు జిల్లాల యభివృద్ధిని పట్టి ప్రస్తుతపు రాజధానిక్రింద నుండుట రాజ్యపరిపాలనకు అననుకూలమని యెంచి గాని తెనుఁగుభాష మాటలాడువారిలో అందఱికిని గాని పలువురకుఁ గాని ప్రత్యేకరాష్ట్రము నీయవచ్చును.

"ఆంధ్రోద్యమము ఆంధ్రులలో ఐకమత్యమును పురికొల్పి తన్మూలముగ భారతజాతీయ గమ్యస్థానమును కాంక్షించుచున్నది. ఈ కార్యము కష్టసాధ్యమైనది. అయినను పవిత్రమైనదియు, యశస్కరమైనదియు నగు కార్యమై యున్నది. ఈ యేకభారతీయనిర్మాణమున ఆంధ్రులు ముందంజవేసి యితరసంఘములవారికి మార్గదర్శులుగా నుండుటకంటె శ్రేయస్కరమైన యుత్కృష్టకార్యము మఱేది కలదు? మీ రిప్పటికి పోయినను సత్యసంధులనియు, మీరు దేశసేవకై స్వార్థత్యాగము చేయుటయందు మార్గదర్శకులనియు మీకు పేరు వచ్చుటకంటె వేఱు గౌరవమేది కలదు? పూర్వకాలమందు ఆంధ్రవంశమువారు భరతఖండములో అధికభాగమును పరిపాలించుచు ఔన్నత్యమును పొందినారు. ఆ ప్రకారముగా మీరు ఐకమత్యమును

గాంచి తమ బుద్ధిశక్తులను వికసించినప్పుడు ముందు కూడ ఇతర జాతులవారికంటె అధికౌన్నత్యమును పొందుట కేమి సందియము? విహితాముష్మిక విద్యలు అభివృద్ధి చెందినప్పుడు వీరి పేరు పరదేశములయందు వ్యాపించి వీరు భారతమాతకు గౌరవమును తీసికొనిరారా? ఈ యుద్యమమును భగవంతుఁడు జయప్రదముగా చేయునుగాక!

హిందూదేశమునందు జాతీయజీవనాభ్యుదయ సౌకర్యమునకును స్వరాజ్యాదర్శప్రాప్తికిని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనము లనియు నాంధ్రదేశాభ్యుదయమున కాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము సాధన మనియు నొక తీర్మానము, వాదప్రతివాదములు ప్రబలముగ జరిగిన పిదప, సభ్యులచే నామోదింపఁబడినది. కార్యసాధనమునకై యాంధ్రదేశసేవకసంఘము స్థాపింపఁబడినది. ఐదు ఎకరముల భూమియు 6,000 రూప్యములును సహాయార్థ మొసంగఁబడినవి.

కార్యదర్శి నివేదిక

ఆంధ్రోద్యమప్రాప్తికై సకలవిధముల పాటుపడుచు, కార్యదర్శిగ నున్న కొండ వేంకటప్పయ్యగారి నివేదికలోని చివర భాగము ఆంధ్రుల భావవీథియందు సుస్థిరముగ నిలువ నర్హము గాన నిచట పునర్ముద్రితము.

"కాని, ఆంధ్రమహోద్యమ కార్యక్రమము అనంతము. కార్యసాఫల్య సాధనములు మితసంఖ్యాకములు. ద్రవ్యోపపత్తి స్వల్పము. కార్యసాధకులును అంతగాఁ గానుపింపరు. కావున కార్యఫలములు చాల భాగము మృగ్యములే. ఆంధ్రులు తమ పూర్వచారిత్రమును ఇంకను చక్కఁగా నెఱుంగరు. స్వశక్తిసామర్థ్యములయందు విశ్వాసము ఇంక నంతగా నుద్భవింపలేదు. జాతీయౌన్నత్య సాధనము లంతగా పట్టుపడుట లేదు. జీవితాదర్శములందు చిరతరాభ్యస్తమార్గములు తప్ప క్రొత్తత్రోవలు త్రొక్కఁజేరరు. ప్రముఖులు సయితము నూతనాదర్శ శ్రవణమాత్రమున బెదరి తారుమారగుచున్నారు. క్షుణ్ణమార్గమునుండి బుద్ధిని మరల్చుట కియ్యకొనరు. కావున ఆంధ్రమాతృసేవకులు ఆంధ్రోద్యమముయొక్క నిజస్వరూపమును ఊరూరులను పల్లెపల్లెలను జనుల హృదయాంతరంగముల ప్రతిఫలించునట్లు ఉద్యమింపవలయును. బుద్ధిమంతులు తమ బుద్ధియును, విద్యావంతులు తమ విద్యయును, ధనవంతులు తమ ధనమును దేశమాతకు అర్పణంబు గావించి ఆంధ్రజాతీయోద్ధారణకు సన్నద్ధులు కావలయును. ఆంధ్రనాయకులు ఆంధ్రవాణి సునాదంబునకు చెవియొగ్గి ఆంధ్రోద్యమసత్త్వమును అభిలషించి గాఢముగ దేశభక్తితో కార్యకలనంబునకు దిగి, ఆంధ్రజాతి కుత్సాహంబుగ తమకుం గల బుద్ధిబలమును, విద్యాబలమును, ద్రవ్యబలమును ఆంధ్రమాతృసేవతాపాదపద్మంబులకు సమర్పణంబు గావించి, తమ నాయకత్వము నిలుపుకొని, సార్థకము చేసికొనెదరని నమ్ముచు ఇంతటి విరమించెద."

ఆంధ్రమహిళాసభ

అయిదవ యాంధ్రమహిళాసభ కూడ బెజవాడలో ఏప్రిలు నెలయం దాంధ్రమహాజనసభవలెనె కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షురాలు సూరి భ్రమరాంబగారు, సభాధ్యక్షురాలు కొటికలపూడి సీతమ్మగారు. స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికై పాటుపడిన వీరేశలింగము పంతులుగారిని గుఱించి సీతమ్మగారు నుడివిన వాక్యము లిచట పొందుపఱుపఁబడినవి.

"కష్టములకు వెఱవక యీశ్వరునిపై భారముంచి తమ ప్రయత్నముయొక్క ఫలాఫలముల నీశ్వరుని హస్తమందే యుంచి యోపికతో సత్కార్యముల నాచరించినవారి కీశ్వరుండు తోడుపడి కార్యసాఫల్యము నొసఁగునని మన మీ యుదాహరణమువల్ల నేర్చుకొని మనము మంచిదనినమ్మిన సత్కార్యములను విడువక కొనసాగించుకొనవలయును. మన కట్టి యత్యున్నతి కలిగించుటకీ మహిళాసభలు తోడ్పడి వర్ధిల్లునుగాక!"

ఆంధ్రసనాతనధర్మసంరక్షణసభ

ఈ సభ కిది మొదటి సమావేశము. బెజవాడయందు కూడినది. ఉన్నవాటి శేషాచలము పంతులుగా రగ్రాసనాధిపతులు. వారి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన సభోద్దేశములు గ్రాహ్యములు.

"ఆంధ్రుల దృష్టి యంతయు ప్రస్తుతకాలమున రాజకీయవిషయములయందే ప్రసరించుచుండి, సనాతనధర్మసంరక్షణమం దొకింతయు ప్రసరింపకుండుట కడు శోచనీయము. రాజకీయ విషయములలో పాటుపడుట కితర దేశస్థులు మార్గదర్శకు లయిరి. సర్వకాలములకును సనాతనధర్మవిషయమున దేశముల కాదర్శములనిచ్చినది భరతవర్షమే గాని, మరియొక దేశము కానేరదు. ఇదియే మన పూర్వులు దాఁచియుంచిన ధనము. కావున సనాతనధర్మమున కేమాత్రము భంగము కలుగకుండ, దేశాభివృద్ధి కలుగుట యెట్టులో యోచించుట మన యాంధ్రులకు ముఖ్య కర్తవ్యము."

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు

ఇయ్యెడ కాకినాడపురంబున ఏప్రియలు 14-వ తేదిని కూడినది. సన్మాన సంఘాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారుగారు. సభాధ్యక్షులు కిడాంబి రామానుజాచార్యులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"కొంతకాలము క్రిందట నున్నదశ నతిక్రమించిన యాంధ్ర సారస్వత మిటీవల క్షీణించి మరల నభివృద్ధికి వచ్చుచున్నది. ఇట్టి సమయమున విశేషోపయోగములు కాని నిర్బంధములచే దాని నరికట్టక వాఙ్మయాభివృద్ధిని చేయుట కాంధ్రవిద్వన్మహాజనులను ప్రార్థించుచున్నాము."

ఏప్రిలు నెల 11, 12 తేదులయందు ఆది వెలమ మహాసభయును బెజవాడలోఁ గూడినది. సంఘాభివృద్ధికి అవసరములైన తీర్మానములు ఆమోదింపఁబడినవి.

విశాఖపట్టణమండలసభలు

రాజకీయసభ మెయి 14-వ తేదిని అనకాపల్లి యందుఁ గూడినది. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజుగా రగ్రాసనాధిపతులు. వారి కాంధ్రరాష్ట్ర ప్రయోజనము పట్ల సంపూర్ణ విశ్వాసము గలదు. ఆంధ్రోద్యమ విషయమై రాజుగారు చేసిన ప్రసంగ మంతయు ముద్రింపఁదగినది. అయినను కొన్ని వాక్యములు మాత్రమే యిచట ముద్రింపఁబడు చున్నవి.

"దాఁదాఁపుగ నాల్గు నెలలలో నాయకు లనఁదగినవా రందఱును, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక రాష్ట్ర మేర్పడవలయు ననుట యుక్త మని యు, ఇది పొందఁదగిన యొక యాదర్శముగ నుండఁదగిన దనియు, ఏకాభిప్రాయులై యున్నారు. మున్నటి యాంధ్రసభలో వీరియందరి యిటువంటి మార్పు కనఁబడుట నాకు సంతోషకరముగ నున్నది. ఆదర్శమని యొకసారి యంగీకరించిన తర్వాత, దానికై యాందోళన మొనర్చుట యిప్పటికో నిలిపివేయుట కేవలము పొరపాటు. మేము చేయుచున్న యీ ప్రధానకార్యమును, దానివలన కలుగఁబోవు ప్రయోజనములను, వివేకముతో గ్రహించునట్లు జనసామాన్యమునకు బోధించుట యీ విషయమునందు శ్రద్ధగల ప్రతివానికిని విధియై యుండుట నిజము."

ఏ. పి. పాత్రోగారి యాధిపత్యముక్రింద పరిశ్రామికసభయు, అప్పడు పంతులుగారి యాధిపత్యముక్రింద సంస్కరణసభయుఁ గూడినవి. అవసరములైన తీర్మానములు అత్యుత్సాహముతో నామోదితములైనవి.

ఏడవ యార్యవైశ్యమహాసభ

ఈ సభ యేలూరునందుఁ గూడినది. చల్లా గురుస్వామిశ్రేష్ఠిగా రధ్యక్షులు. మోతే గంగరాజుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. వారి యుపన్యాసమునందు, వైశ్యుల పునరభివృద్ధికి సాధనంబులైన విద్యను వ్యాపారమును పరిశ్రమలను నభివృద్ధిచేయు సాధనంబులు చర్చింపఁబడినవి. అందలి కొన్ని వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఆర్యవైశ్యుల కును మన కీ రాజధానియం దాంధ్రంబే మాతృభాషగా నున్నయది. అధికసంఖ్యాకు లాంధ్రదేశంబున నే యుండుట చేతను, మన సభలుకూడ నాంధ్రదేశంబున నే జరుపఁబడుటచేతను నాంధ్రప్రవర్తనము తదభివృద్ధి ప్రయత్నా మార్గవిజయము మొదలగు వానింగూర్చి ప్రశంసింపవలె నిఁక. అది హిందూదేశీయ మహాజనుల, భాషయందుఁ దప్ప తక్కినవానిలో, ననుసరించుచున్నది. అదియును నానారూపలజాతి యుతంబై యున్నయది. దానియందును వైశ్యభావము సూచింపఁబడుచున్నను, తదభివృద్ధికి నితరేతరభాషాగ్రాహ్యంబున తును సామాన్యభాష యావశ్యకం బనియు దానిచే పరోపకారము కొఱకు పాటుపడవగు ననియు నెంచఁబడుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రమను త్రప వార్తాపత్రికలచేతను తదితరులచేతను వివాదింపఁబడినను, నిరాక్షేపణీయంబే."

గుంటూరుమండల రాజకీయసభ

జూను నెల 4-వ తేదిని ఒంగోలునందు 23-వ గుంటూరుమండలసభ కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు బి. లక్ష్మీనారాయణరావుగారు. సభాధ్యక్షులు పింజమూరి భావనాచార్యులుగారు. ఉభయులును నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శమును ప్రస్తుతించిరి.

"ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మవసర మని మన గుంటూరు మండలము వారును గడచిన మండలసభయొక్క 10-వ తీర్మానమున నీ యుద్యమమును ఆమోదించియున్నారు. కృష్ణా, వైశ్య మహాజనసభలీ యుద్యమమున కనుకూలములుగా నున్నవి. ఈ నడుమ మదనపల్లి డివిజనలు కాన్ఫరెన్సునందును ప్రత్యేకరాష్ట్రవిషయము నంగీకరింపక పోయినను, ఆంధ్రోద్యమము నామోదించుచుఁ దీర్మానింపఁబడెను. ఇట్టి యుద్యమము కొలఁది కాలములోనే యాంధ్రదేశ మెల్ల వ్యాపించి జనాంగీకారము పొందియున్నది."

"మన యభివృద్ధి నిమిత్తమును సౌఖ్యము నిమిత్తమును ప్రభుత్వమువారు చేయవలసిన విధు లనేకము లున్నను స్వయంకృషిచే మనము పూనవలసిన యభివృద్ధిమార్గములు మా పెను సంఖ్యకు మీఱి యుండుటను మనము మఱచిపోరాదు. ప్రపంచమునం దేదేశము గాని ప్రజలయొక్క, అందును విద్యాధికులయొక్క, స్వయంకృషియు స్వార్థత్యాగమును లేకయే కేవలము ప్రభువుల యౌదార్యమువలననే యున్నతస్థితికి వచ్చియుండినట్లు కానము. ప్రజలయొక్క యభివృద్ధికిఁ దగిన మార్గములను పూనుట ప్రభుత్వమువారి పనియే యయినను, వారు చేయు పనులు విద్యాధికుల కృషియు స్వార్థరహితబుద్ధియు లేక వర్ధిల్లఁజాలవు."

సంఘసంస్కరణసభ

మరునాఁడే గుంటూరుమండల సంఘసంస్కరణసభ కూడ ఒంగోలునందు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి యధ్యక్షతక్రిందఁ గూడినది. సుప్రసిద్ధులైన లక్ష్మీనరసింహము గారి భావము లాంధ్రప్రపంచమునం దంతటను వ్యాపించియున్నను, వారుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట పాఠకభావోన్నత్యమునకై చేర్పఁబడినవి.

"జపాను అమెరికా మున్నగు దేశములలో నుండుచున్నట్లె నన్నవారితోఁ బాటు సంఘసంస్కరణము చేయుచుండు, కార్యాచరణశూరులగుదురు. కొంతమంది తమకు ధైర్యము లేనిచో, ముందంజ వేయువారికి సాయము సేయఁబూనుకొందురు. అప్పుడే సంస్కరణము జయమొందును. ఆర్యబుద్ధి సంతతివారమని చెప్పుకొనుచు మనసంఘమును ఇంత యధోగతికి తెచ్చుట సమంజసము కాదు. మన యాంధ్రోద్యమముయొక్క పురోవృద్ధి ముఖ్యముగా సంఘసంస్కరణముపై నాధారపడియున్న దని దృఢముగా నమ్ముదు. కాలానుగుణముగా మన ప్రస్తుతావసరములను బట్టి సంఘము నెప్పుడు సంస్కరించుకొందుమో మన యాంధ్రోద్యమము సఫలత నప్పుడే యభ్యున్నతదశకు వచ్చును

దత్తమండల సాంఘిక సమావేశము

ఇయ్యది జూను నెల 6,7 తేదులలో గుత్తియందుఁ గూడినది. గా. కేశవపిళ్లగా రతిథులకు హృదయంగమమైన స్వాగతం బొసఁగిరి. రావు బహద్దరు సుబ్రహ్మణ్యము పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. వారి వ్యాసము సంఘాభిమానమును దేశాభిమానమును సూచించు భావములతో నిండియున్నటు లీ క్రింది వాక్యములు తెలుపుచున్నవి.

"అందఱు నిప్పు డాంధ్రోద్యమమును గూర్చి మాటలాడుచున్నారు. ఈ విషయమును నిష్పక్షపాతముగ నాలోచించుట మంచిది. ఈ జిల్లాల ముఖ్యభాష యాంధ్రము. మనకు తెలిసినంతవఱ కాంధ్రరాజుల చేతనే యీ దేశము పరిపాలింపఁబడుచుండెను. ఇచ్చటి కన్నడ భాగమునందలి యాచారములు తెలుఁగువారి యాచారములఁ బోలియున్నవి. ఈ జిల్లాలలో నెచ్చటను కన్నడ భాషయందు సాహిత్య గ్రంథములు వెలువడుట లేదు. కన్నడజనులందఱును సాధారణముగా వ్యవహార కార్యముల వ్రాఁతలను తెలుఁగు అక్షరములలోనే వ్రాసికొందురు. నిర్దేశింపవలసినచో నీ జిల్లాలు ఆంధ్రములే కాని యన్యములు కావు. అట్టి యీ జిల్లాలలోని మన మాంధ్రోద్యమమును గూర్చి యుపేక్ష వహింపరాదు. ఈ యుద్యమము కాదు. ప్రపంచమందే యుద్యమమందైనను మన ముత్సాహము లేనంత మాంద్యము కలవారము."

"ఆంధ్రోద్యమము మన దేశమునం దన్ని చోట్లను వ్యాపించియున్నదా యని యనుమానిరమే గాని వేఱు కాదు. తమ స్థితి నభివృద్ధి నొందించుకొనుటకై దేశీయులందు కల్గిన యశాంతియే యిట్లు పరిణమించినది. తమ పూర్వ చరిత్రము, సుందర సాహిత్యము, ఫలవంతమగు భూమి యుండి నిట్టి స్వాభావి కైశ్వర్యముల యాధిక్యము నెఱింగియుండి తమ యుదాసభావముల మఱచిపోని జమీందారులతో కూడియున్న యుత్తర సర్కారు నివాసులగు నాంధ్రజనులు మేల్కాంచి చూచి, తాము అన్యజాతుల కన్న జీవిత యాత్రయందు వెనుకఁబడియుండుటను గమనించి నిద్రనుండి లేచినవారివలె ననేక దిశల ననేకవిధముల తొందఱగా ప్రయత్నములు సల్పుచున్నారు.

"ఈ విషయమును ఆంధ్రనాయకులు పక్షపాతరహితులై తమ న్యాయబుద్ధి నెల్ల నుపయోగించి యీ ప్రశ్నను విమర్శించుట తగును. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పువారిపై కొన్ని విరోధ విమర్శనలు కలుగక తప్పవు. పెద్ద సమస్యల నాలోచించి చర్చించునప్పుడు అధిక సంఖ్యాకుల యుద్దేశము నే మనము నంగీకరింపకపోయినను బాధలేదు."

కర్నూలుమండలసభ

ఆగస్టు 22-వ తేదిని కర్నూలునందు మొదటి కర్నూలుమండలసభ గూడినది. ఇంతవఱకును 24 కృష్ణామండల సభలు గూడుటయును, కర్నూలునం దిది మొదటి సమావేశ మగుటయును కర్నూలు మండల మాంధ్రదేశమునందు రాజకీయ సాంఘిక జీవనమునందు ముందంజ వేయుట లేదని సూచించుచున్నవి. గతమునకు వగచుటవలన ప్రయోజనము కలుగదు. దత్తమండల వాస్తవ్యులు మున్ముందు తమ మండలాభ్యుదయమునకై యధికతరోత్సాహముతో పాటుపడి వెనుకటి మాంద్యమునకు ప్రతీకారమును కల్పించుట శ్రేయస్కరము.

మండలసభకు ఎస్. వి. నరసింహారావు పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు కరుణాకర మీనన్ గారు సభాధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షుల యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట చేర్పఁబడుచున్నవి. వానిని చదివినవారల కాంధ్రోద్యమ తత్త్వము బోధ్యమగును. నరసింహారావుగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి చేసిన విమర్శనము బాగుగ నున్నది.

"ఆంధ్రదేశీయమైన యొక జిల్లాలో జరుగు నీ ప్రతినిధి సభలో నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి నేను ప్రస్తావించుట విధి. ఈ యుద్యమము పత్రికలలోను వేదికలమీఁదను భిన్నాభిప్రాయములచేఁ జర్చితమగుచున్నది. ఈ యుద్యమమును గొందఱు తిన్నగ గ్రహింపక అపార్థము చేసికొనిరి. కార్యసాఫల్యమును గొందు నాధారములయం దంతర ముండవచ్చును గాని, యీ యుద్యమ మిండియా జాతీయ మహాసభయొక్క పరమావధులను బొందఁగోరుచున్నదే గాని యందులకు తగ్గినది కాదు. ఇండియా కాంగ్రెస్ దేశౌదార్యమువలె, నీ యాంధ్రోద్యమము, జననమువలనఁ గాని స్థిరనివాసమువలనఁ గాని యాంధ్రదేశమును స్వదేశముగఁ గలవారి నందఱ నొక్కటిగఁ జేర్చుటకుఁ గోరుచున్నది. ఇది భావమును బట్టి యేర్పడిన యుద్యమము. మన లోకవ్యవహారములకు సంబంధించిన దేశీయమహాసభయొక్క యుద్దేశము నే యనుసరించినది. ఈ యుద్యమము యొక్క అపరాగాని చెప్పఁ

బడు నన్నింటిని గాని చేయఁబడు నన్నింటిని గాని యంగీకరించుట సాధ్యము కాకపోవచ్చును గాని, మన మాతృదేశాభివృద్ధిఁ గోరు సహృదయుఁ డెవ్వఁడు గాని యీయుద్యమోద్దేశము నాక్షేపింప నోపఁడు. ఈ యుద్యమసందర్భమున వివాదమునకుఁ జోటిచ్చు నంశముల ప్రస్తావన నుండనిచ్చి, యింతతో సంబంధించిన విద్యావిషయిక (ఈ విషయమున మాత్రి సభిప్రాయభేద ముండఁజాల దని తలఁచెదను.) ప్రస్తావనను గుఱించి మాత్రము కొన్ని మాటల నుడువఁబూనెదను. విద్యతోఁ జేరినంతమట్టుకు నాలోచించినచో, నీ యుద్యమముయొక్క యుద్దేశ మాంధ్రదేశమున నొక విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడవలయు ననుటయే.

“సామాన్యముగ నొక్క దేశభాషకే యుక్కువ ప్రచారమెంతకలదో అంతకును నొక భాగముగ గ్రహించి యంతకొక విశ్వవిద్యాలయము నేర్పఱచినచో, దేశభాషలద్వారా విద్యావ్యాపనకుఁ బూనుకొనుటకుఁ గడు సులభముగ నుండును. దేశభాషల యుపయోగము విద్యార్థుల విషయగ్రహణశక్తికిని, బుద్ధి వికాసమునకును, పరిశోధనాశక్తికిని జాల తోడ్పడఁగలదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయస్థాపన మాంధ్రజిల్లాల నివాసులయందు గొప్ప మార్పును కలిగించును. ఈ తీరున, ఇండియా దేశమునందలి పలుభాగములలో నభివృద్ధి సంఘటిల్లినేని, దేశ మంతయు సమష్టి నభివృద్ధిఁ గాంచి ప్రపంచమందు గౌరవనీయము లగు గొప్ప దేశములలో నొక్కటి కాఁగలదు. బోధనాశాలయు, బసవసతులును గల విశ్వవిద్యాలయ మొం డాంధ్రదేశమునకుఁ ద్వరలో స్థాపింపఁబడునని నిశ్చయముగ కోరుచున్నాను.”

కర్నూలుమండల సంఘసంస్కరణసభకు సి. వి. కృష్ణస్వామయ్యరుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహాద్దరు వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యముపంతులుగా రగ్రాసనాధిపతులు.

బళ్లారిమండలసభ

మొదటి బళ్లారి మండలసభ సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులైన ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారి యాధిపత్యము క్రింద ఆగస్టు 22-వ తేదిని బళ్లారియందుఁ గూడినది. అయ్యంగారి యుపన్యాసము విద్యావ్యాపన కనుకూలములైన విమర్శనలతో నిండియున్నది. అన్ని ప్రయత్నములకును విద్యయె మూలము గాన, దేశహితైకపరాయణులు వారి హితోపదేశములను గమనింపవలసి యుందురు.

మూఁడవ కడప మండలసభ

మూఁడవ కడప మండలసభకు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు టి. ఎమ్. నరసింహాచార్యులుగారు. ఏ. ఎస్. కృష్ణారావు పంతులుగా రధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు మండలస్థితి న్యాయవిచారణ అటవీ పరిపాలనము నీటి పారుదల మొదలగు విషయములను గుఱించి విపులముగ చర్చించిరి. కృష్ణారావు పంతులుగారును విద్యావ్యాపనము ఆరోగ్యము పారిశుద్ధ్యము భూమిసిస్తు మొదలగు మండలాభ్యుదయమున కవసరమైన విషయములను తమ యుపన్యాసమునందు బాగుగ చర్చించిరి.

కృష్ణామండల రాజకీయసభ

ఇరువది మూఁడవ కృష్ణామండలసభ యేలూరు నందు అక్టోబరు 24-వ తేదిని గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సుప్రసిద్ధులైన మోచెర్ల రామచంద్రరావు పంతులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి నౌకాసైన్యావశ్యకతను గుఱించిన వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

“ఇండియా సంరక్షణకు కావలసిన నౌకాసైన్య విషయము ఇండియా ప్రభుత్వమువారును ప్రజలును కూడ ఆలోచింపవలసియున్నది. సదరు స్వదేశరాష్ట్రములు తమ సంరక్షణకొఱకును ఇంగ్లండుదేశ సంరక్షణకొఱకును నౌకాసైన్యాభివృద్ధికిఁ గాను కట్టఁబడు నౌకాయుద్ధనౌకలకు వెచ్చించు ద్రవ్యములసంగతి మీరెఱిఁగియుందురు. మన దేశమున కున్న విస్తీర్ణసముద్రతీరమును ఆలోచించి చూచినయెడల, మన దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్యస్థాపన మత్యావశ్యక మని మీకు తోఁచకపోదు. మిగిలిన కష్టము లటుండఁ, ఇందునుగుఱించి ద్రవ్యకష్టమే యధికముగా నున్నది. ప్రజలపై విధింపఁబడు పన్నులను అమితముగా హెచ్చింపకుండ నీ విషయమును సాధింపఁగల మార్గము త్వరలో కనుఁగొనఁబడి ఏదో యొకరూపకముగ దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్య మేర్పఱుపఁబడు నని నా నమ్మకము. ఇండియా సంతతివారికి నౌకాసైన్య పదవులను పొందుట కవకాశ మిచ్చు నౌకాసైన్యస్థాపనవిషయమై ఇండియా దేశపు ప్రజలకు హెచ్చరిక పుట్టకమానదు.”

సభాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారు గా. కొచ్చెర్లకోట వేంకటకృష్ణారావు పంతులుగారు. నీటి తీరువ, రివిజనులు, భూమి సిస్తు, మురుగు కాలువలు, సెటిల్మెంటు, గ్రామకరణములు మొదలగు రయితుల కుపయుక్తములైన విషయములు వారి వాక్యమునందు విమర్శింపఁబడినవి.

కృష్ణామండల మాంధ్రోద్యమమునకు పుట్టినిల్లు. గా. పంతులుగారు క్రితపురమును నాంధ్రులు. అట్టియిల్లును

నుభయసభాధ్యక్షులును నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి తమ యుపన్యాసములందు ముచ్చటించకుండుట విచిత్రము. అయినను నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానము సభ్యులచే నంగీకృత మైనది.

సంఘసంస్కరణసభ

మండల సంఘసంస్కరణసభ పి. లక్ష్మీనరసు నాయుడుగారి యాధిపత్యముక్రిందఁ గూడినది. లక్ష్మీనరసు నాయుడుగారు దేశాభ్యుదయమునకు సర్వతోముఖమైన సంఘజీవనము సాధన మనియును దానిని పొందుటకై విద్యావ్యాపనమునకు మించిన సాధనాంతరము లేదనియును చెప్పియుండిరి.

నియోగిమహాజనసభ

రాజమహేంద్రపురంబు గౌతమీతీరంబున అక్టోబరు 30, 31 తేదులందును నవంబరు 1-వ తేదిని 12-వ నియోగిమహాజనసభ గూడినది. రావు బహద్దరు చిత్రపు వేంకటాచలము పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. ద్రోణంరాజు వేంకటాచలపతి శర్మగారు సభాధ్యక్షులు. సన్మాన సంఘాధ్యక్షుని యుపన్యాసమునందలి చివర వాక్య మిచట నుదహరింపఁబడుచున్నది.

“మన మిప్పుడు అందఱకు నంగీకరింపనట్టియు, అభిప్రాయ భేదముల కవకాశము లేనట్టియు, పురోభివృద్ధికి సాధనభూతమైనట్టియు రాజకీయ విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు మత విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు తదుపోద్బలకరములగు సాంఘిక విషయములను గుఱించియు అత్యుత్సాహపూర్వకముగ విచారించి నిర్ణయించి స్వసంఘమును సేవించెదము గాక!”

ఆంధ్రదేశ సభలు

ఏటేట నిట్టి సభ లెన్నియో తెలుఁగుమండలంబులందుఁ గూడుచున్నవి. సభలు రెండు తెఱఁగుల నున్నవి—మహాజనసభలు, మహిళాసభలు. ఆంధ్రదేశమున కంతకును ఆంధ్రమహాజనసభ ఆంధ్రమహిళాసభ నిర్ణీతస్థలములందుఁ గూడుచున్నవి. మహాజనసభకంటె మహిళాసభయే పురాతనము. మహాజనమహిళాసభలందు జాతికులవివక్ష లేక దేశాభ్యుదయమును గోరువారందఱును కూడఁగలరు. మహాజనసభకును మహిళాసభకును శాఖాసభలవలె మండలసభలు గలవు. ఆంధ్రదేశమునందు దాదాపు అన్ని మండలంబులందును మండలసభలు గలవు. కొన్ని మండలములందు రాజకీయసభలు, సంఘసంస్కరణసభలు, పరిశ్రామిక సభలు గూడుచున్నవి. పైన వివరించిన మండలసభలు గాక ప్రత్యేకశాఖాసభలును గూడుచున్నవి. శాఖాసభల ప్రయోజన మంతశ్శాఖాభివృద్ధి. నియోగులు, శైవులు, ఆర్యవైశ్యులు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, కమ్మవారు, వెలమవారు, ఈడిగవారు, మొదలగువా రందఱును తమ తమ శాఖల నభివృద్ధి చేయుటకై యేటేటను సభలు చేయుచు పాటుపడుచున్నారు. ఈ సభాసమావేశము లాంధ్రదేశమునందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న నూతనోత్సాహంబునకు ప్రబలనిదర్శనంబులు.

హిందూదేశమునందే యుత్తరభాగములందును నాంధ్రదేశమునందుఁ గూడినన్ని సభలు గూడుట లేదు. ఆంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోత్సాహము సర్వతోముఖ మైనది. స్త్రీలు పురుషులవలె సంఘాభ్యుదయమునకై పాటుపడుచున్నారు. మండలసభలు రాజకీయాందోళనమునందు మాత్రమే మునుఁగక సంఘసంస్కరణసాధనములను ద్రవ్యోపార్జనోపాయములను నన్వేషించుచున్నవి. అంతశ్శాఖలవారికి సభలతో సంతృప్తి చెందక తమ కులమువారికై శాఖాసభలను చేయుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమునకు జాతీయజీవనము నూతనము గాదు. కృష్ణామండలసభకు 24 ఏండ్లు నిండినవి. చెన్నరాష్ట్రీయసభకు 21 ఏండ్లు మాత్రమె గడచినవి. కృష్ణా గుంటూరు మండలసభలు చెన్నరాష్ట్రీయ సభకంటె పురాతనంబులు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము

సమస్తసభాదర్శంబులును నాంధ్రమహాజనసభయందు కేంద్రీకృతములు. మండలసభాదర్శములు శాఖాసభాదర్శములు మహాజనసభాదర్శములం దిమిడి యున్నవి. ఆర్యవైశ్య కమ్మ మహాజనసభలందును, కృష్ణా గుంటూరు విశాఖపట్టణ మండలసభలందును నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకృత మైనది. కొన్ని సభలం దీ విషయము సంస్తుతింపఁబడినది. ఇంకను కొందఱకీ భావము గ్రాహ్యము గా లేదు. వారు కూడ బాగుగ యోచించినచో, ఆంధ్రరాష్ట్రాదర్శమునందలి ప్రయోజనమును గ్రహింపఁగలరు.

భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రములు

సచివోత్తముఁడు అస్క్విత్తుగారు, యూరపుఖండమునందు శాశ్వతమైన శాంతి స్థాపిత మగుటకై,

యుద్ధము ముగిసిన పిదప భాషను జాతిని బట్టి రాజ్యములు నేర్పఱచుట సమంజస మని చెప్పిరి. ఈ నీతియె కొంతవఱకు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడిన విధ మీ వ్యాసమునకు మొదట తెలుపఁబడినది. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటకై యుద్ధమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరిన విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఇరువదవ శతాబ్దమున నవలంబింపఁబడఁదగిన రాజ్యనీతి ప్రజాసభ్యత్వ జాతీయస్వాతంత్ర్యములం దిమిడినది. ప్రజాసభ్యతకు విజ్ఞానవ్యాపనము సాధనము. విజ్ఞానవ్యాపనమునకు దేశభాషలు శరణ్యములు. జాతీయభావమును బలపఱచుటకు మాతృభూమి, మాతృభాష, సాంప్రదాయేతిహాసములు దృఢపాశములు. ఆ పాశములు రాష్ట్రాదర్శమునందు సులభములు. భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రమును నిర్మించుట యనెడి అస్క్విత్తుగారి రాజనీతి యభివృద్ధి చెందిన రాజ్యముల కవసరమై యుండఁగా, అభివృద్ధి లేక వెనుకఁబడియున్న యాంధ్రదేశమున కవసరము గాదా?

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ విషయమును గుఱించి యోచింపఁదగిన యంశములు రెండు గలవు. మొదటి సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రము హైందవజాతీయత కనుకూలమా, ప్రతికూలమా యనునది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి భిన్న రాజ్యములును హిందూ దేశమునందలి భిన్న రాష్ట్రములును వలె నాంధ్రరాష్ట్రము కూడ హైందవజాతీయత కనుకూలపడును గాని ప్రతికూలపడదు. రెండవ సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము వలన నాంధ్రదేశసామాన్యమున కుపకృతి కలుగునా, లేదా యనునది. రాష్ట్రనిర్మాణమువలన నాంధ్రభాష వికాసము నొందును; ఆంధ్రు లభివృద్ధిని చెందుదురు; ఆంధ్రదేశము బాగుపడును. హిందూదేశమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనా పద్ధతి సాధ్య మగుటకును యూరపునందు జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంరక్షణము సుచిరముగ స్థాపిత మగుటకును భాషను జాతిని బట్టి యేర్పడెడి రాజ్యములే శరణ్యములు. అందుకు భిన్నములైన రాజ్యములు ప్రజావబోధమున కననుకూలములు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రత్యేక ప్రాంతమునకుఁ గాని మండలమునకుఁగాని శాఖకుఁగాని లాభదాయకము గావచ్చును గాని నష్టదాయకము కాఁజాలదు. దేశసామాన్యప్రయోజనము నిర్ణయింపఁబడునపుడు ప్రత్యేక వ్యక్తులయొక్కయు ప్రదేశములయొక్కయు లాభనష్టములు పాటింపఁదగినవి గావు. విపరీతాభిప్రాయములు గల దేశసోదరు లీ యాదర్శసారమును గ్రహింతురుగాక!

ఆంధ్రులును నాంధ్రేతరులును స్వలాభ దురభిమానములను మఱచి పవిత్రంబును సుఖావహంబును కామ్యార్థప్రదంబును నైన మాతృపూజయందు తత్పరులై ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకును భారతజాతీయ నిర్మాణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును లోకకల్యాణమునకును తమ జీవితంబులను వినియోగించి గమ్యస్థానమును చేరునట్లు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుఁగాక!

మ. ధరణీ జార్జినృపాలశేఖర సముద్ధాటీజవాతంబుచే
నరిసేనల్ కడు దూది పింజలుగ దవ్వై రవ్వరవ్వంతలై
సురమార్గంబున కేగుఁగాత తిరుగన్ జూడంగరాకుండఁగన్
వర శ్రీమూరు జనార్దనేశు కరుణాపాంగప్రభాదృష్టిచేన్.

బ్రిటిషు సామ్రాజ్య విజయస్తోత్రః

ఒంగోలు వేంకటరంగసోమయాజినా విరచితం

శ్రీలసద్వేణుగోపాల జయం దేహి మమ ప్రభో
యుధ్యతే యత్ర యత్రాస్తే కింగ్జార్జి చక్రవర్తినే. ౧

అన్యాయతస్తు బెల్జియం యే ప్రవిశ్యాదహన్ స్థలాన్.
వేణుగోపాల తాన్ జేతుం విక్రమం దేహి మత్ప్రభో. ౨

ఫ్రాన్సుదేశే జర్మనీభి రభియుధ్యంతి మామకాః
ఆంగ్లేయసైనికై ర్యుక్తాః గోపాలవిజయం దిశ. ౩

ఐరోపాయుద్ధరంగేషు యుధ్యంతే మస్వసైనికాః
తేషాంతు వేణుగోపాల విజయం దేహి సత్వరం. ౪

యమ్డన్ క్రూజరులో స్మాకం అభయం యోహి దత్తవాన్
వేణుగోపాల విజయం దేహ్యస్మచ్చక్రవర్తినః. ౫

కింగ్జార్జి చక్రవర్తి యో భారతంచాభిరక్షతి
అనిశం తస్యవిజయం దేహి గోపాల ధీమతేః. ౬

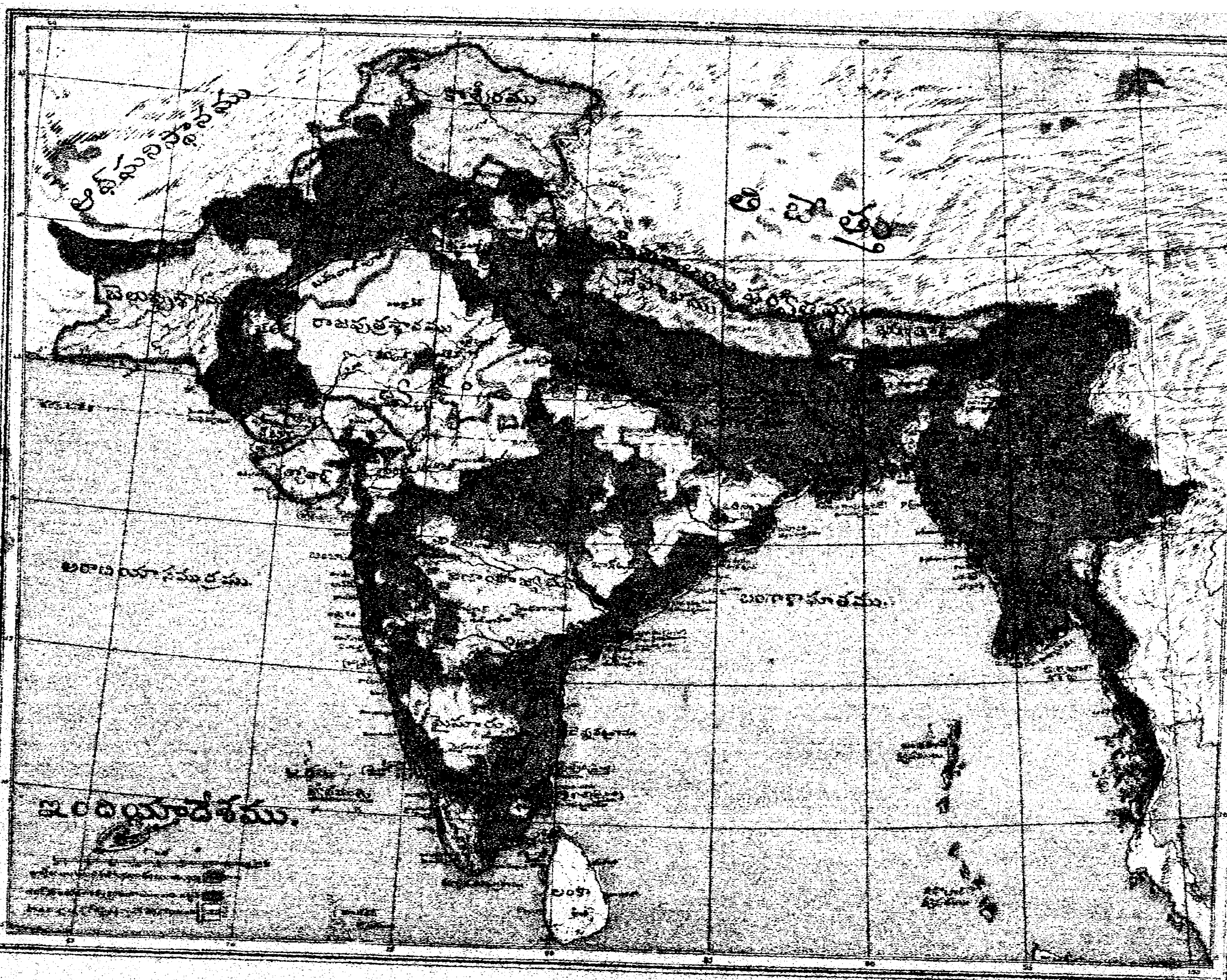
గజేంద్రరక్షణం యేన కృతం పూర్వయుగే తదా
భోస్వామిన్ వేణుగోపాల త్వన్మైవాభయ మస్తునః. ౭

జయతుజయతుజార్జీ శ్రీబ్రిటిష్చక్రవర్తీ
భరతధరణిభాగ్యం చాస్తుతస్యైవ నూనం
బ్రిటిషు రషియ ఫ్రెంచీ మండలే మైత్రి శోభా
దిశిజ విజయభాగ్యం శీఘ్రమేవా తనోతు. ౮

ఆంగ్లేయదేశ జనపోషక పారిజాతం
ఆస్ట్రేలియాభరత ఖండముఖండరాజ్యం
శ్రీరత్నలోకజన సాదరభావరూపం
గోపాలదేవ జయినం కురు చక్రవర్తిం ౯

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతమాతృ విజయసమర్పణము

ఇండియాదేశము.
అఫ్ఘనిస్థానము
కాశ్మీరము
బెలూచిస్థానము
రాజపుత్రస్థానము
అరాబియా సముద్రము.
బంగాళాఖాతము.
లంక

యూరపుఖండఘోరభండనభాస్వద్రత్నావళము

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్న శర్మగారు

మానవు లందఱు మహీచరు లగుటన్ - మహిఁనే యుద్ధ మొనర్తురుగా!
యీ నవాహవంబున నన జలచరు - లింక వియచ్చరు లై రహహా!
పూనికి నందందే పోరుం బోరిఁ - బొనరింతురు వేఁగులు, లింగెల్
గానంబడమి నవి వేఁ గాకస మిటుఁ - గాంచ మహాయుద్ధ మిదె కదా! 1

జయాపజయములు దైవికములె యై - సమకొనుఁ దుద, నిప్పటియూహల్
ప్రయోజనము లేనివి యనుచుం జె - ప్పవొ; నైన, నే నుడివెద నం
దియ మేటికిఁ? గైజరున కందఱుం - దెలియఁగ శత్రులు, మిత్రులుగా
నయమున జార్జి చక్రవర్తికి - జయము సిద్ధ మని యనఁగుఁగా! 2

సాయపడిరి యాస్ట్రియావారి కని - జర్మను; లింగ్లీషువా రన్యాన్
దోయమునా రగు ఫ్రాన్సువారికిని - దుర్బలు లగు బెల్జియనులకున్;
న్యాయం బీయది యగుట నందఱు స - హాయు లైరి యీ రుసులునన్ ;
శ్రేయం బిదె కద సైనము దోడగు - సిద్ధము జయ మాంగ్లేయుల కో. 3

హైందవు లాంగ్లేయులతోఁ గూడి మ - హాహవముం జేయుటఁ జూడరే,
బొందగుఁ గృష్ణార్జునులు గూడుకొని - పోరికిఁ దొడఁగినయ ట్లహహా!
సందేహంబుం గలదే జయ మిట - సమకొనుటకు, ధర్మం బెందుం
బొందుపడునో యందే మేల్గలు పగుఁ; - బోలుంగద శాంతియు మేలై. 4

అప్రార్థితు లయ్యును సమయజ్ఞతి - నాంగిలేయులకు సహాయులునై
డీప్రప్రతివారణముఁ జలుపుటం - దెలిసి వారలు కృతజ్ఞతతో
శీఘ్రముగనె తమతో సమానులుగఁ - జంతించి సమస్వాతంత్ర్యం
జే ప్రసిద్ధముగ నొసఁగవలయుటన్ - హింత మిది హైందవులకు నెందున్. 5

తన దొరుసిడి బలత్కారతప్యమును - దలఁపక, వృషభము వ్యాఘ్రముతో
నని సేసి వినాశముఁ గాంచు; నటులె - యక్కట! యేనుఁ గహా!
ఘన మగు భల్లూకంబు న్యాత్మ్యన్, - కనునె గెలుపు? గడు గాసిపడున్;
గనుఁగొన నఖిమృగంబుల సింహము - ఖ్యాతిగ గెల్చి జయముఁ గాంచున్. 6

ఫ్రెంచివార లింగ్లీషువారలును - ప్రేముడిఁ గూడుటఁ జూడఁగ స
త్ప్రాంచితచందనకర్పూరంబులు - వలనొప్పఁగఁ బొందినయట్లౌ;
గాంచన్ జర్మను లాస్ట్రియనులు వే - ద్యం గూడుట రసమును బలున్
[illegible] కలసిన ట్లగపడు నెవరికి; - మేలగు రుష్యావారి ప్రధుప్రల్. 7

సర్వవిధంబుల స్వాతంత్ర్యశక్తిని - జనుట బ్రిటిషుప్రభుతయె సూర్యుం;
దుర్వార ప్రజాప్రభుతచేతం జంద్రుని - పోలం దోచును ఫ్రాన్సు; మహా
గర్వంబునం గ్రౌర్యంబున జర్మను - ఖ్యాతిని అంగారకుం డనవా;
గుర్వాభము రుష్యాసామ్రాజ్యము; - గొలుచు సర్వియా బుధుభంగిన్. 8

అలవునకు మూలం బగు నాస్ట్రియా - యా శని; జర్మనుపక్షమునం
దాలోచింతక చేరెం గాన శు - క్రాచార్యం డగుచు టర్కీ; వే
రేలా? యాంగ్లేయప్రభుత్వమును - సిద్ధబలుండు జనార్దనుండే
కేల దగ్గ గొనె; జపాను రాహువు; - కేతువు బెల్జియ మనంగ జనున్. 9

నెపోలియనువలెం బ్రపంచజయమున్ - నెగడంగ దలంచిన కైజరు యగున్;
విపులంబులు లయిన యాంగిలేయులచే - ఫ్రెంచివారిలోం గలసిరి స
త్కృపాంతస్థులు గూర్ఖా, పారలు - శౌరక చేసెం గిడు లన్న;
నిపుణ కపురుర్ హిత మిడి; సైరె - మొకమున బెంకోలు కాంతిన్. 10

భూమిం గంసునికి గెలు పచ్చెనె శ్రీ - పురుషోత్తమునికె గెల్పొదవెన్;
భీమునకుం గౌరవులకు జయ మయ్యెనె - భీమాగ్రజు యుధిష్ఠిరుండే
శ్రీమంతుండు విజయుడు హరిశ్చంద్రుం గనెం; - చెందునె కైజరు గర్వితుం డౌ
స్వామి హరిశ్చంద్రునే? ధర్మిష్ఠుండగు - జార్జిచక్రవర్తి విజయుం డౌ. 11

అయనయసంపన్నుండౌ స్థితి - న్యాయధర్మపరిపాలకుండున్
దయావినయ జాత్యాధనవిరుడు - తంత్రాజాపవిశారదుండున్
ప్రియాప్రథాపుండు కైజరు లోంగొని - కీర్తిసియ శాంతిం జేతన్
జయాస్పదుం డట జయముం బ్రొంతియె - జార్జిచక్రవర్తి విజయుం డౌ. 12

తేటగీతి

శ్రీ మహామహోపాధ్యాయనామబిరుద - రత్నకొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ
సముదితంబిసరత్నావళి యిది భీమ - ఖండనవివారకము శాంతిభద్రదంబు. 13

సపరశాంతి రస్తు సర్వజనా సుఖినో భవంతు.

ప్రాచి, ప్రతీచి

కవికొండల సాంబశివరావు గారు

పూర్వము కూడ పూర్వఖండవాసులకును పశ్చిమఖండవాసులకును విశేషసంబంధము ఉండెడిది. క్రీస్తు జన్మింపకపూర్వమే భారతవర్షమునకును ఇటలీయాదేశమునకును వాణిజ్యము జరుగుచుండెనని మన కిప్పుడు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇటీవల కూడ చీనాదేశపు వస్తువులు పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుటయు, ఐరోపాఖండవాసులు నారింగవర్ణపుశాలువులను పట్టువస్త్రవిశేషములను కొనుటయు క్రీ.శ. పదునైదు పదునారు శతాబ్దములలో కూడ మామూలైయుండెడిది. గ్రీసుదేశస్థులు రెండువేలసంవత్సరములకు పూర్వమే మనదేశము వచ్చి చూచి వెళ్లిరి. క్రీ.శ. రెండవశతాబ్దమందు శిష్టులగు బ్రాహ్మణులు ఈ ప్రదేశమునందలి అలెగ్జాండ్రియాపట్టణమున బ్రహ్మతత్త్వమును గూర్చి బోధించుచుండిరి. ఆసియాఖండవాసులగు నాస్త్రియనులు ఐరోపాఖండమందలి ఆస్ట్రియాప్రాంతముల సంచరించుచుండిరి. క్రీ.శ. ఆఱవశతాబ్దమునందు నెస్టోరియను క్రైస్తవమిషనరీలు మన యాసియాఖండమందంతటను వ్యాపించియుండిరి. ఇవ్విధముగ అనేకశతాబ్దములనుండి పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు అన్యోన్యసంబంధబాంధవ్యము లుండెడివి. కాని యిట్టివి యత్యల్పముగ నుండుటచేతను, పూర్వపశ్చిమప్రాంతముల మధ్య దిరుగు బాటసారులసంఖ్య స్వల్పమగుటచేతను, వర్తకవ్యాపారములును మతబోధకులైన యత్నములును విరివిగ నుండకుండుటచేతను, ఈ సంబంధబాంధవ్యములు విశేషము పరిమితము గాక, బాగుగ నాటుకొని ప్రకాశింపలేక, పైపై మాత్రము తళతళలాడుచు, పూర్వపశ్చిమ వృత్తాంతములు ఏయిద్దఱుముగ్గురకో తెలిసినవై యుండెను.

కాని కాలక్రమమున పూర్వఖండవాసులు బలప్రాభవస్వవివేకశూన్యు లగుటచే, పశ్చిమదేశస్థులు ఆసియాఖండమందలి చాల దేశములను నాక్రమించుకొనిరి. ఇండియాయు పర్షియాదేశములు ఇంగ్లాండు అధికారమునకు లోబడియున్నవి, సైబీరియా రష్యాకు లోనైనది. చీనా నామమాత్రము స్వాతంత్ర్యము గల్గి యున్నను, సీమలకు ఐరోపాఖండమునకు దాసునివలె లొంగియున్నది. ఆస్ట్రేలియా కూడ ఆంగ్లవారలదే. పశ్చిమవాసులు వేలకొలది తూర్పునకు వచ్చి వర్తకము చేసుకొనుచున్నారు; మతబోధ చేయుచున్నారు, ఉపాధ్యాయులుగ నున్నారు, రాజ్యాంగపాలనపు ఉన్నతపీఠముల నాక్రమించుకొని యున్నారు. పూర్వఖండవాసులు పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుచున్నారు, అచట విద్య గఱచుచున్నారు, వారి సాంఘికాచారములు కొన్ని నేర్చుకొని వచ్చుచున్నారు, ఆధునిక వాణిజ్యపద్ధతుల నేర్చుచున్నారు. ఈప్రకారముగా నేడు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులు అన్యోన్యవిజ్ఞానమును గ్రహించుచున్నారు. వీరివీరి యాచారవ్యవహారములలో కొన్నికొన్ని యక్కడి వికక్కడికిని, ఇక్కడి వక్కడికిని మారుచున్నవి. పశ్చిమదేశస్థుల యాధునిక వైజ్ఞానికశాస్త్రములు మనదేశములలో వ్యాపించుచున్నవి, మనదేశపు పురాతన తత్త్వశాస్త్రాదులు పశ్చిమమున పండితుల హృదయపీఠముల నధిష్ఠించుచున్నవి. కావలసియో తెలియకయో మానవు లెల్లరకు తమతమ తత్త్వములు మారిపోవుచున్నవి. ఆధునిక ధూమశకటాది శీఘ్రవాహకములును తంత్రీవార్తలును తంత్రీశూన్యవార్తలును ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధమును మరింత బలపఱచుచున్నవి.

ఇట్టి కారణములచేతనే యీ సంబంధము ముందుముందు మరింత దృఢమగును. కాని యిది సుఖకారకము గాక దుఃఖదాయకమైన శోచనీయము [illegible]

ఇది విశేషముగ మొదట రోగికి చికిత్సవలెను బాలకు నకు శిక్షణవలెను సుఖదాయకము గాకుండును. ఆంగ్లేయులు విశేషముగ వర్తకలాభమునకై మనదేశమున నివసించియున్నారు గాని వారికిని మనకును నింకను సంపూర్ణముగ సోదరభావ మేర్పడలేదు. పాశ్చాత్యులు భారతీయుల నప్పుడప్పు డక్కడక్కడ సోదర సమాన ప్రతిపత్తితోఁ జూడకుండుట తెలుపుచున్నది. చీనాలో ఐరోపాఖండ వాసులు కొందఱు శక్తికొలఁది స్వలాభ ప్రాప్తికై పాటుపడుచున్నారు. కావున ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధము మొదట కష్టదాయక మనువమాట నిక్కము. అట్లని యీసంబంధమును వదలఁగొట్టుకొనఁజూచిన నది యసాధ్యము. అది గాక అట్లు చేయుట మానవజాతికి శ్రేయోదాయకము గాదు. గృహకల్లోలము లుండిన నట్టివానిని తొలఁగింపవలయునే గాని కుటుంబనాశనమును చేసికొనఁగూడదుకదా! అట్లే మనకును పాశ్చాత్యులకును అన్యోన్యానురాగము లేకుండిన దానిని కలిగించుకొన వలయునే గాని, రెండుమూడువేల సంవత్సరముల క్రింద "ఎవరికి వారే యమునాతీరే" యని యుండిన ట్లుండుటకు యత్నించుట మూఢత్వము. ఎప్పటికైనను మానవజాతి యొక్కటి కావలయును. అంతఃకలహములు నశింపవలయును. జాతిస్పర్ధలు చావవలయును. ప్రేమయే ప్రధానము కావలయును. పృథ్వి మీఁది కృతస్థితిని తెచ్చుటకు మనము పూర్వపాశ్చాత్య ఖండవాసుల ఆచారవ్యవహారములను పరిశీలింపవలయును; కాని యిప్పుడు ఉభయుల కున్న భేదములను కప్పి మూసిపుచ్చుట శ్రేయస్కరము గాదు. ఎవరు పూర్వ పశ్చిమఖండవాసులకు స్నేహము కల్గింపఁజూతురో వారీ రెండుఖండముల నాగరకమును బాగుగ పరిశీలించి, రెంటియందును నుండు మంచిచెడుగులను చూపి, ఉభయవిధనాగరకతలను సమన్వయించి సమ్మేళనము చేయవలయును.

పాశ్చాత్యుల మత సిద్ధాంత ప్రకారము పరమేశ్వరుఁడు సృష్టిస్థితిలయ కారణుఁడు. సకలము నాయన పాలించుచుండును. ఆయన సర్వమయుఁడు గాని, సర్వవ్యాపకుఁడు గాని, సర్వాధారుఁడు గాని కాఁడు; కేవలము ప్రభువు. ఆయనకొక స్వర్గలోకము కలదు. అం దాయన యొక యుచితాసనముపై కూర్చుండి ప్రపంచమును తన యిచ్ఛానుసారముగ నేలుచుండును. ఇది తప్ప మానవులకును ఆయనకును వేఱు సంబంధము లేదు. అందుచే తన్మతావలంబకులు అట్టి సిద్ధాంతమును విశ్వసించి, కార్యములోనికి దిగినప్పుడు మాత్రము అతీంద్రియుఁడగునట్టి భగవంతునితోఁ సంబంధము నుంచుకొనఁజాలక తమ కనుకూలముగ తమకార్యములను చక్కఁబెట్టుకొనిరి. నిజమునకు అట్టి భగవంతునకును తదనుచరులకును ఎట్టి సంబంధము నుండుటకు వీలులేదు. మతసిద్ధాంతములు వేఱును రాజ్యాంగపద్ధతులు వేఱును నయ్యెను. పరమేశ్వరుఁడు నిరంకుశస్వామి యైనను, వారల కది యంటక వారు సంఘమును సర్వజనసమ్మత పద్ధతుల ప్రకారము దిద్దుకొనిరి. పునర్జన్మ విషయమై గాని, మానవజన్మ పరమావధిని గూర్చి గాని విశేషముగ తర్కములోనికి దిగక, నాఁడైహిక జీవనమునే స్వర్గీయముగ మార్చుటకు యత్నించుచుండిరి; సంఘజీవనమును ఎల్లరకు సుఖకరముగ బాగుచేసిరి. గ్రుడ్డి కుంటి మొదలగు వికలాంగులకు జీవనాధారము నేర్పఱచిరి. మతాచార్యుల యమిత ప్రవర్తన నాఁపిరి. రాజ్యాంగమందు నిరంకుశత్వమును దీసివేసిరి. స్త్రీలకు పురుషులతోఁడి సమానాధికారమును విద్యను నిచ్చిరి. స్త్రీపురుషులు గలసి మెలసి యానందింపఁగల యామోదముల ననేకము నేర్పాటుచేసిరి. బాలికాబాలకులను చక్కఁగ పెంచి వారియందు నిహితమైయుండు గుణములను వృద్ధిపొందింపఁగల్గిరి. వారలకు స్వేచ్ఛ నెక్కువ కలిగించి దుడుకుఁదనమును పుట్టించిరి. యువజనులకు తగురీతిని వివిధములగు పరిశ్రమిక కళాశాలలను స్థాపించిరి. బాలురను చిన్నతనమునందే కర్మయోగమున ప్రవేశపెట్టి నానాయంత్రములను త్రిప్పను నడుపను వారలకు తగు సామర్థ్యము కలిగించిరి. యువజనుల మేధాశక్తియు బాహుబలమును తీక్ష్ణత చెందునట్లు పలుతెఱంగులగు నాటపాటలను సృష్టించిరి. గ్రుడ్డితనము

చెవుడు మూగతనము మొదలగు వైకల్యములు గల విద్యార్థులకు ఆయాయవస్థలందే నిపుణముగ విద్యను నేర్పిరి. సంఘజీవనమునందు ఐకమత్యాది గుణములు పెంపొందునట్లు చేసిరి. తమతమ దేశములలో నుండు వివిధజాతులవారికి పరస్పరప్రేమను పురికొల్పిరి. కూలి నాలిచేసికొని జీవించువారి వినోదార్థము అనేక సదుపాయములను చేయుచున్నారు. వారిని బాధించు యజమానులను తిరస్కరించి, యాబాధలను తగ్గించి, కూలి నెక్కువ చేయించుచున్నారు. రోజునకు కూలివాండ్రు తొమ్మిది పది ఘంటలకంటె నెక్కువ పరిశ్రమచేయు నవసరము లేనట్లు అధికారులతో చెప్పి చట్టముల నేర్పఱచుచున్నారు. బీదకుటుంబములలోని బాలురు చదువుకొన విద్యాలయమునకు పోయినపుడు, వారి యార్జన లోపముచే కుటుంబములకు ఇబ్బంది లేకుండునట్లు కొలఁదిధనము నాయాగృహస్థులకు ముట్టునట్లు యొప్పించుచున్నారు. కూలివాండ్రు పెద్దపెద్ద కర్మాగారములలో పనిచేయుచు వికలాంగు లయినపుడు, వారికి జీవనసదుపాయములను ఆయా కర్మాగారముల యజమానుల చేతనే చేయించుచున్నారు. చిన్నతనమునందు చదువుకొనకుండుటచే పెద్దతనమునందు అజ్ఞానావస్థలో నున్న వారికి ప్రత్యేకముగ పాఠశాలలను పెట్టి ఆ వయస్సున కవసరమగు విద్యను గఱపుచున్నారు. భాగ్యవంతులతో బీదలకు కూడ రాజ్యపరిపాలకులను, మంత్రులను, గవర్నరులను నెన్నికొను నధికారము నిచ్చుచున్నారు. సంఘమందు కొందఱు నిఱుపేదలును కొంద ఱమిత భాగ్యవంతులు నుండిన హాని వాటిల్లు నని ధనమును భూమిని అందఱకు సమానముగ పంచఁజూచుచున్నారు. ఇంకను వర్ణింపరానట్టియు, వర్ణింపసాహసించినను తెగనట్టియు అనేకానుకూల్యములను పాశ్చాత్యదేశములలో చేయుచున్నారు. ఇవి చాలనిచో, భూమిని స్వర్గముగ మార్చ నింకేమి కావలయును? ఇదంతయు పశ్చిమ ప్రాంతముల జరుగుచున్నందుకు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములే నిదర్శనము. అచ్చట జరగని మహా [illegible]? అచ్చట మానవుల సౌఖ్యముకొఱకై తలపెట్టని కార్యమెద్ది? ఓహో! అచ్చోట మానవసంఘ పరిణామమునకై చింతింపని చింత యెద్ది?

కాని యీ సాహసకృత్యము లన్నియు ఈశ్వర సహవాసబలముచేఁ గాక, తత్సహవాస మెడమై తముకుఁ దాము తలపోయుటవలనఁ గలిగినవి యని పైని సూచించియుంటిని. పాశ్చాత్యుల శక్తి యాధిక్యమును వారి కుశాగ్రబుద్ధికంటె, వారి యుదార హృదయముకంటె, వారి తీక్ష్ణమైన యిచ్ఛాశక్తిచేతనే పొందుచున్నారు. వారలకు బహుకాలము జీవించి హాయి ననుభవింప మిగుల కోరిక గలదు. వారికి అమితమైన సాహసము గలదు. వారు కర్మయోగులు. వారి కుండు ఇచ్ఛాశక్తి ఆయుష్కాలమును వృద్ధిచేసి ఇహసౌఖ్యముల నెక్కువచేయుచున్నది. కాని యీయిచ్ఛాయోగము సాంఘిక సౌఖ్యములకు తోడ్పడినదో అదియే పాశ్చాత్యుల సంఘమునకును మన దేశమునకును అపదలను గూర్చుచున్నది.

పాశ్చాత్యులు కర్మయోగు లని చెప్పితిని. ఈ కర్మయోగమునకు కారణము కొంతవఱకు ఆదేశపు శీతోష్ణస్థితి. ఇంక కొంత అక్కడి పలుయుగములందలి స్థితిగతులు. మూడవకారణము ఆదేశములు సముద్రపు టొడ్డు వర్తకవ్యాపారమునకు అనుకూలముగ నుండుట. ఇవన్నియు చేరి పాశ్చాత్యదేశస్థులను కర్మవీరులను చేసినవి. ఈ కర్మకుశలత వారి యిచ్ఛాశక్తికి పదునుపెట్టినది. ఈ యిచ్ఛాశక్తిచే వారు తిరిగి మరింత కర్మవీరులైరి. వీరి కుండు సకల సుగుణదుర్గుణములును ఈ యిచ్ఛాశక్తి కధీనములు; దీనివలననే మొలకలెత్తినవి; దాని నతిక్రమింపవు. వీరలకు మేధాశక్తి యున్నది. కాని యది యీ యిచ్ఛాశక్తి కధీనము; ఈ శక్తిచేతనే జననమందినది, కాన దానియానకు దాఁటి నడువదు. వీరికి దయాదిగుణము లున్నవి. కాని యవి కూడ ఈ యిచ్ఛాశక్తివలననే ప్రభూతములు; దాని కధీనమై యున్నవి గాని, అవ్వాని కధీనమై యిచ్ఛాశక్తి లేదు. ఈ రెండుకారణములచే వీరి దూరదృష్టి మిక్కిలి మందమైనది. పరమావధివిషయమై వీరు బాగుగ నాలోచిం

వరు. అందుచే వీరి రాజ్యాంగపద్ధతులు స్వార్థపర మైన స్వత్వస్థాపనమునకనుకూలములు. వీరికి నమ్రత తక్కువ; విధేయతయు తక్కువ. వినయము నప్పుఁబాటు; అహంకార మధికము. కావున వీరి సంఘము మన సంఘమునకు లేని యనేక లోపములను గలిగియున్నది. వీరి కున్న శూరత్వమునకు తగినట్లు మానవాత్మమీఁద ప్రేమయు దయయు నుండవలయును. వ్యాపారలాభము రాజ్యవ్యాపనము సుఖసాధనము పాశ్చాత్యరాజ్యముల యాదర్శములు. ఆ యాదర్శప్రాప్తికే వర్తమాన మహాసంగ్రామము జరగుట లోకవిదితము.

ఇక ప్రాచ్యఖండము లన్ననో దీనికి వ్యతిరిక్తము. వీరి యిచ్ఛాశక్తి యొకప్పుడు మేధాశక్తికిని ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్రహృదయమునకును అధీనము. దానికి స్వాధీనత లేదు. మనలో ప్రజ్ఞాగుణము విచిత్రముగ పెంపొందినది. ఏయభిప్రాయమునైనను ముక్కలు ముక్కలుగ విడఁదీసి భారతీయుఁడు పలువిధములుగ నర్థముచెప్పఁగలఁడు. వీని మేధాశక్తి యత్యద్భుతము. వీఁడు త్రిలోకములలోని గూఢ భావముల నన్నిటి నెఱుఁగును. వీని కందని యాత్మ తత్త్వము లేదు. వీఁడు రుచి చూడని ధ్యానమార్గము లేదు. వీఁడు వరికింపని పరమావధివిషయము లేదు. వీఁడు బోధింపని ధర్మము లేదు. తర్కము, తత్త్వము, అధ్యయనము వీనికి జన్మముతో పుట్టినవి. ఇందు వీఁ డసహాయశూరుఁడు. అహాహా! భారతీయునకు తెలియని జ్ఞానమార్గము గలదే!! వీని మేధాశక్తి నెవ్వఁడు పొగడఁగలఁడు!!!

భారతీయుని హృదయము నిట్టిదే. వీఁడు "పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడి" నడచువాఁడు; "తన కన్నుల కన్యకాంతలు లక్ష్యంబైన మాతృభావము నేసి మరలువాఁడు". వీనికి పశ్వాదులమీఁద కూడ నమితదయ. వీని హృదయ మెప్పుడును దయారసముచే పొంగుచుండును. ఒక్కకీటకినొప్పి వీనికి ములుకువలె గ్రుచ్చుకొనును. వీఁడు కోపమును భయంకరముగ చూచును; నమ్రభావము లేమిని రాక్షసత్వముతో సమానముగ నెంచును. జీవహింస కిచ్చగింపఁడు; తన ప్రాణమునైనఁ గోల్పోవునుగాని మరియొకని చంపుట కొప్పుకొనఁడు. ఇతనికి బంగారము మట్టితో సమానము. వీఁడు పొరుగువానిని కాపాడుటకు ఆత్మహత్యనైన నొప్పుకొనును. వీనికి తల్లిదండ్రులు గురువులు, దైవసమానులు. అంభోయని దూడను వెదకుకొనుచు తిరుగుచుండు పశువును చూచిన, వీనిగుండె ఝల్లుమనును. ఇతఁడు బాధను చూడఁజాలఁడు. వీని దయారస మిట్టిది.

కాని యీశక్తులు ప్రాచ్యదేశములలో ప్రధానమై సంఘమునకు శిరోభూషణములై మెఱయుచు, సంఘజీవన శాశ్వత స్థితికి తోడ్పడుచున్నవో, అవియే వాని దౌర్బల్యమునకు కారణము లగుచున్నవి. ఈప్రాగ్దేశములందు ఇచ్ఛాశక్తికి స్వాధీనత లేదని నుడివితిని. అదొకప్పుడు కుశాగ్రబుద్ధికిని, ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్ర హృదయమునకును అధీనమైయుండు నని కూడ సూచించితిని. ఏ కార్యమును గాని మనము ఇచ్ఛాశక్తి ప్రేరేపణమువలన చేయము. మన కుశాగ్రబుద్ధి ముందు వెనుక లాలోచనచేసి యెవ్విధముగ దారిదీయునో మన యిచ్ఛాశక్తి యాదారి ద్రొక్కును; లేదా మనదయార్ద్రహృదయము ఏవిషయమును చూచి అందు స్థగితమగునో మన కర్మము కూడ నటులే యుండును. మన మేకార్యమును గాని సాహసించి చేయము. మన కాలోచన లెక్కువ. ఒకకార్యము కర్తృత్వాభావముచే చెడిపోవుచున్నను, దానిని మనము సకాలమందు చేయక అనవసరముగ నాలోచించి లేనిపోని కష్టములను కల్పించుకొందుము; లేదేని దాని కర్తృత్వాభావమునకు తలపోయుచు మితిమీఱిన దుఃఖములో మునుఁగుదుము. మనయిచ్ఛాశక్తికి బలము లేదు. దానికి చొరవ లేదు. ఇందుచేతనే మనము జ్ఞానయోగుల మైతిమి. మనకు జంకు హెచ్చు. కష్టసమయములో కాలూని నిల్చుండలేము. మన వినయము కూడ హద్దుదాటినది. దాని నపాత్రులయెడ చూపిన మనకే హాని వాటిల్లును. మూర్ఖునకు సుద్దు లెందుకు? అంధునకు సౌందర్య మేల? బధిరునకు సంగీత మేమి? కొందఱకు వినయమునకును పిఱికితనమునకును ప్రభే

దము తెలియదు. అది గాక, మన పెల్లపు డలివినయమునే చూపుచుండిన మన స్వభావమున కదియే యలవడును గాని, ఇఁక శౌర్యమును సాహసమును మనలక్షణములలో నుండవు. మనదేశపు ప్రస్తుతస్థితియే దీని కుదాహరణము. మనసంఘమం దున్న అతిబాల్యవివాహములు, వివిధములగు సంఘజీవనశోషణము లగు నాచారములు, బాలవితంతువులు, జన సామాన్యము యొక్క యజ్ఞానస్థితి మొదలైనవి దీనినే పోషించుచున్నవి. మనసంఘబలము నానాఁటికి క్షీణించుచున్నది. దేశమందు ధనము లేదు; శరీరబలము తక్కువ; బుద్ధిపటుత్వము హీనము. ఇట్లింకొక కొలఁది శతాబ్దములు నడచిన, ప్రాచ్యదేశములలోని యనేకజాతులు నశించును; భారతవర్షము నష్టిల్లగును.

మన మిప్పుడు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములలో నుండు లోపాలోపములను స్పష్టముగా చూచితిమి. వీరి కున్న లోపములు వారికి లేవు. వారి కున్న మెఱుఁగు వీరికి లేదు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశీయు లొక్కచోట కలసికొనినపుడు, ఇదియే సంఘర్షణమును భావోద్రేకమునకును కారణమగుచున్నది. పాశ్చాత్యులందు మనోబలమును, యోగపటుత్వమును వర్ధిలినవి. ప్రాచ్యులందు అవి అడుగంటినవి. పాశ్చాత్యులందు దయార్ద్రహృదయము బలవత్తరము గాలేదు. ప్రాచ్యులందు అది హద్దు దాఁటినది. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య ఖండములకు చెలిమి పొసంగవలె నన్న, ఈ సంఘర్షణ మంతరింపవలెను. ఇది యున్నంతవఱకు ఒకరొకరిని సన్మానింపరు, విశ్వసింపరు, ప్రేమింపరు; వారివారి జ్ఞానవిజ్ఞాన శాస్త్రములు ఒండొరుల కర్థము గావు; అన్యోన్య ప్రేమా గౌరవము లుండవు. ఎవ్వాఁడైన ఈ యొండొరులకు సమభావము, సహానభావము కుదుర్పఁదలఁచినచో, ఈభేదమును తొలఁగింపవలయు. వారిలో సుకోమలభావములను వీరిలో కర్మయోగవాంఛను ఎక్కువ చేయవలయును. "ఏవం త్వయి నాన్యథేతోస్తి." ఇది గాక, మరియొక మార్గము లేదు.

అయిన, దీని నొనఁగూర్చు టెట్లు? దీనికి సదుపాయము లెవ్వి? ఇందులకు సాధన మేమి? ఇరు తెఱంగులగు జాతీయాదర్శములందును ఇట్టి సంపూర్ణమైన మార్పును కలుగఁజేయవలయు నన, దాని కగు నుపాయములు అంతకు తగినట్లే యుండవలయును గాని, తెప్పకొయ్యతో సముద్రమును దాఁట యత్నించినట్లుండఁగూడదు. ఈ భేదాభేదము లెప్పుడు అసలు జాతీయజీవనములోనే యున్నవో, మనము చేయు యత్నము కూడ ఆ యసలునే మార్పవలయును. వేఱుపురుగు పట్టినపుడు సున్నమును చెట్టు మొదటనే ప్రయోగింతుము. ఆత్మకు వ్యాధివచ్చి నడలె చెడినపుడు పైపై మందులు పనికిరావు. పాశ్చాత్యు లీదృశస్వభావు లగుటకు వారి మతమే ముఖ్య కారణము. వారి మతమందు విన్రమాది సుకోమల భావములను పుట్టించు సాధన సంపత్తి హెచ్చవలయును. యేసు క్రీస్తు స్వజీవనమును ఈశ్వరార్పితము చేసినవాఁడే. కాని యీయనయం దంతకంటె ఆత్మపటుత్వము యోగబలము ఎక్కువ. ఈయన యూదీయజాతివాఁడు. ఆజాతియందు అన్యమతసహనము తక్కువ. ఎంతవఱకును ఇహలోకసుఖమే గాని పరమార్థవిషయమైన యాలోచన లేదు. యూదీయులు 'ఆత్మ నాశరహిత' మని నమ్మరు. శరీరముతోనే యాత్మ కూడ చెల్లని వారి నమ్మకము. వారికి తదనుసారముగనే భక్తిభావమువలన పుట్టు కోమలత్వము పుట్టువడలేదు. యేసుక్రీస్తు యూదీయమతమును దాఁటిపోవుటకు యత్నించినను, తా నావలలోనే పడెను. ఈయనకు శాంతస్వభావము స్వతస్సిద్ధము గాదు; శౌర్యమును సాహసమును తీక్ష్ణము. కావునే క్రైస్తవ మతమం దవన్నియు మిగిలిపోయినవి. కాఁబట్టి క్రైస్తవమతమందు సాధనసంపత్తి మాఱవలెను. సృష్టిజాలముమీఁదికి దృష్టి యెక్కువపోవలెను. జంతుజాలముమీఁద దయ పుట్టవలెను. సుఖము మానవసంఘమునకే యున్నచాలు నని యనరాదు, విశ్వజనీన దృష్టి రావలెను. కర్మయోగము తగ్గవలెను. ధ్యానయోగము, భక్తియోగము ఎక్కువ కావలెను. మానవజాతిలో ప్రభేదములు కల్పింపరాదు. అందఱు

భగవత్పుత్రు లని నమ్మవలెను. మోక్షము కేవలము హైందవులకే కాదు, మానవ జాతికిం గావలయును.

అట్లే హిందూధర్మమునకును సాధనసంపత్తి మాఱవలెను. ఏంతవఱకును మనలో "నా కేమి చేతంగా" దనియే కాని, "నాకు చేతౌను; నేను చేయం గలను; నేను చేసితీరెదను" అను సాహసము తక్కువ. ఎంతవఱకును జీవించునది హాయిగ మృతిచెందుటకే గాని, మరింతకాలము మఱియు జన్మములు హాయిగ బ్రతుకుటకుం గాదు. మనకు కర్మయోగము లేదు. మన కుండు నిత్యనైమిత్తికకర్మములు శరీరశోషణము చేయునే గాని శరీరపోషణము చేయవు. మన కుండు సాధనసంపత్తి యాత్మగౌరవమును నాశనముచేసి జీవన్మృతులనే చేయును. మన కున్న భక్తి యుత్సాహమును పుట్టించుటకు మాఱు ఆత్మను నమలి పిప్పిపిప్పిచేయుచున్నది. ఇహలోకసౌఖ్యమును పొందుట పాప మని యెంచరాదు. ఇహలోక సౌఖ్యము లేనిదే పరలోక విషయమును చింతించుటకైన వీలుండదు. ఇహమును వదలుకొనినవారికి పరమును దక్కదు. మన జ్ఞానము గూడ మన యిచ్ఛాశక్తిని హీనము చేయుచున్నది. అది హద్దుమీఱుటచే ఇహ పరములకు రెంటికిని అక్కఱకు వచ్చుట లేదు. మనకు ధ్యానయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము తప్ప, కర్మయోగము, శౌర్యయోగము, ఇచ్ఛాయోగము, మనోబలము, ఆత్మగౌరవము ఎక్కువ కావలయును.

ఈ ప్రకారముగా నుభయదేశస్థుల యాదర్శములలోను మార్పు గలిగిన నిఁక భయ ముండదు. ఆ ప్రకారము సాధన సంపత్తులు మాఱిన మానవతత్త్వములు మాఱిపోవును. ఆ కారణముచేతనే ప్రాచీ ప్రతీచీ సంయోగము లోక కల్యాణమునకై నిర్ణీతమైన భగవత్సంకల్ప మని విశ్వసింపవలయును. అటుపిమ్మట హిందువుల వినయము పాశ్చాత్యులకు పిఱికితనముగం గనుపట్టదు; పాశ్చాత్యుల సాహసము ప్రాచ్యులకు దౌర్జన్యముగం గాన్పింపదు. ఒండొరుల గౌరవింతురు, ప్రేమింతురు. ఒండొరులం జూచి నేర్చుకొందురు. సౌహార్దభావ ముదయించును. సమానము హెచ్చును. ప్రేమ యుప్పొంగును. ఆత్మ వికసిల్లును. ప్రాక్పాశ్చాత్య ఖండములు ఐకమత్యము గల్గియుండును. మానవ సంఘము సౌఖ్యమునం దేజరిల్లును. మానవసంఘమున ఏకత హెచ్చును. దారిద్ర్యములు పోవును. అవిద్య నశించును. స్త్రీలకు విద్య యబ్బును. రాజులు ప్రజా పరిపాలనమునకు లొంగుదురు. ప్రపంచ మంతట సంయుక్తరాష్ట్రము లేర్పడును. అంతర్జాతీయపరిపాలనము ఘన మగును. దుష్టులు మాయ మగుదురు. శిష్టులు ఎక్కువగ నుందురు. అప్పుడే భగవంతుఁడు కూడ మానవుల యత్నములకు సంతసించి యాశీర్వదించును! ఓహో!! ఆ కాల మెప్పుడు వచ్చును!!!

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మందారప్రతిమానకీర్తులు బ్రిటిష్ స్వామిపాలనమూర్తుల్ మహా
నందం బొందఁగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంగ్రాము లై
ముం డెందుం గననట్టి యుద్ధపటిమమ్ముం జూపుచున్నా రదే
హిందూరాజ్యరమా! యదృష్ట మన నీదేనమ్మ ముమ్మాటికిన్. 1

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కడు మెత్తగ మొత్తుట నైజ మాటచే
మొత్తిరి నీ కుమారులను మున్నల గ్రీక్కులు నింక నెందఱో;
మెత్తనివారె కాని చలమే గొని రేఁగిన, వారు లోక మొ
క్కుత్తయినన్ భయంపడుదురే ప్రభుకోటిసహాయ ముండఁగాన్. 2

ఉ పత్రిక లెల్ల నీ సుతుల బాహుబలాఢ్యుల విక్రమమ్మదే
స్తోత్ర మొనర్చుచుండె నటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి; నీ
పుత్రులు జర్మనీనివహభూరుహసంతతికి న్నగ్నిహోత్రు లై
క్షాత్రముఁ జూపఁజొచ్చి; రదె చాలుఁగదా పదివేలయోగ్యతన్! 3

శా. మారోక్కలేరు సురాసురాదు లయినన్ మమ్మాజిలో నంచుఁ జం
...పారత నైజధైర్యగరిమం బాంగేయసామ్రాజ్య...

LORD KITCHENER SHAKING HANDS WITH A GALLANT INDIAN SOLDIER

కిచనరుప్రభువు హైందవయోధునితో కరస్పర్శనము చేయుట

GANGA SINGH NEGI, V. C.

విక్టోరియా క్రాసును బహుమానముగా బడసిన హైందవయోధుడు గంగాసింగునెగీ

శ్రీజార్జి సార్వభౌముఁడు యుద్ధరంగమునందు హైందవసైనికుల కుశలము నరయుట

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మందారప్రతిమానకీర్తులు బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యపాలమూర్తుల్ మహా
నందం బొందఁగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంకాశు లై
ముం దెందుం గననట్టి యుద్ధపటిమమ్ముం జూపుచున్నా రదే
హిందూరాజ్యరమా! యదృష్ట మన నీదేనమ్మ ముమ్మాటికిన్. ౧

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కను మెత్తగ మొత్తుట నైజ మాటచే
మొత్తిరి నీ కుమారులను ము న్నల గ్రీక్కులు నింక నెందఱో;
మెత్తనివారె కాని చలమే గొని రేఁగిన, వారు లోక మొ
క్కొత్తయినన్ భయంపడుదురే ప్రభుకోటిసహాయ ముండఁగాన్. ౨

ఉ. పత్రిక లెల్ల నీ సుతుల బాహుబలాఢ్యుల విక్రమ మ్మదే
స్తోత్ర మొనర్చుచుండె నటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి; నీ
పుత్రులు జర్మనీనివహభూరుహపంక్తికి నగ్నిహోత్రు లై
క్షాత్రముఁ జూపఁజొచ్చి; రిదె చాలుఁగదా పదివేలయేండ్లకున్! ౩

శా. మార్కొ లేరు సురాసురాదు లయినన్ మ మ్మాజిలో నంచుఁ జం
డార్కాకారత, నైజధైర్యగరిమం బాంగ్లేయసాహాయ్యసం
పర్కప్రాప్తి మరింత గా, రిపుచమూవర్గమ్ము నుగ్గాడరే
ఘూర్కాలున్ రసపుత్రవీరులును సీక్కుల్ గూడ నుద్దండు లై? ౪

సీ. యుద్ధనావను బాద మూంచనే లేరు, సంగర మెట్లొనర్తు రం చఱచినారు;
మనవారలు తుపాకులను బట్టనే లేరు, సమరమా యని కూయసాఁగినారు;
రణభూమియం దొక్క క్షణమైన నిలువంగఁగలరె వీ రని నవ్వఁగడఁగినారు;
ప్రభులబల్మిని బోవనలసెఁగా, కంతటి వీరులా వీ రని గేరినారు;
హిందువులె తొల్తఁ గొందఱు మందమతులు - హిందువులఁ దూలనాడినా రిందు నందు;
అట్టి దేశాభిమానశూన్యవచనములఁ - బాటిసేయకు మోతల్లి! భరతమాత!

సీ. భరతఖండాన మున్నటి ద్రోణభీష్ముల శౌర్యప్రతాపముల్ చావలేదు;
భీమార్జునుల మహాభీలప్రతాపానలజ్వాల లింకఁ జల్లవడలేదు;
రహి నభిమన్యుపరవ్యూహభేదనాకౌశలమును నేలఁ గలయలేదు;
ఆచార్యపుత్రకృపాచార్యశౌర్యమహోదార్యధైర్యంబు లడఁగలేదు;
అస్థిరకళేబరమ్ములే యడఁగుఁ గాని - వినుము జీవాత్మ కెపుడు నాశనము లేదు;
తన్మహాత్ములఁ గాంచిన ధన్య వీవు; - కొఱఁత నీ కెందుఁ గలదమ్మ? భరతమాత! ౬

చ. విదితపరాక్రముల్ సమరవేషములన్ ధరియించి నీ సుతుల్
తదుచితభీకరాయుధశతంబులతోఁ బాగ దూఁడ నక్క ప్రా

న్నదిరిని జేర, వారలను జూచి పరాసు లనంతసంభ్రమం
బొదవఁగ నార్చినార లోహహోహో యనుచున్ జయనిశ్చితాత్ములై. 7

సీ. జాళువాబంగారుజల్తారుపగిడీల దట్టంపుగుచ్చులు తళుకు లీన,
పట్టుఫాయిజమాలపై నొప్పు మఖమలంగరఖాలరంగుల్ జిగాల్ మనంగ,
పటుతరభీకరవదనమండలములు చూపఱ కతిభీతిఁ దోఁపఁజేయ,
నిమ్మపండుల నిల్పు నిక్కైన మీసాలు తమ రాచఠీవి నందఱకుఁ జూప,
ధవళసుందరదంతసంతానతరళ - ధాళధళ్యంబు తమకుఁ జిత్రముగఁ దోఁప,
ఆ పరాసులు భారతీయాళి నెంత - యాదరించిరో యెఱుఁగవే యార్యధాని! 8

ఉ. నిన్నును నీ కుమారుల గణింతురు పెద్దగ నన్యదేశవి
ద్వన్నుతు లెల్ల, నైనను కృతఘ్నులు కొందఱు నీచాఋలై
ని న్నిరసించుచుండు టది నిక్కము; నైనను నింతమాత్రలో
వన్నెఁ దొరంగెడే? పొరుగువారల కూరలె రుచ్యముల్ గదా! 9

సీ. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానపటిమమ్ము తొలుదొల్తఁ దల్లిరో! నీ మూలధనము కాదె?
మొదట "న్యాయమ్ము" నీ ముద్దుబిడ్డలు శేముషీప్రతిభన్ రచించినది కాదె?
ఈ విమానావళి హిందురాజ్యము! నీకు వింతయే? కొట్టినపిండి గాదె?
తగ నయోమార్గయంత్రపు సృష్టి హైందవప్రజ్ఞాధురంధరత్వమ్ము గాదె?
సకలవిద్యలు నీయందె సంభవించె - ధర్మదేవత కీవె యాధారమమ్మ!
బల్లిదుల నెందఱినో కన్న తల్లి వీవు - పూజ్యురాల వోహైందవరాజ్యలక్ష్మి! 10

సీ. విజ్ఞానశాస్త్రకోవిదురాల వనుటకు "జగదీశచంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె?
ఘనతరకవితానిపుణురాల వనుటకు జననీ! "రవీంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె?
బలవంతురాల వంబరో! నీ వనఁగ "ప్రొఫెసరు రామమూర్తి" యు సాక్షి గాఁడె?
లితరాజకీయమంత్రజ్ఞ వంటకు యశశ్శాలి "ఘోక్లే" యొక్క సాక్షి గాఁడె?
ఆజిలోన నజేయ వీ వనుట కిపుడు - వినుత "విక్టోరియా క్రాసు" బిరుదు గన్న
శౌర్యశాలి "గంగాసింగు" సాక్షి గాఁడె? - సరసగుణగణోపేత! యోభరతమాత! 11

ఉ. చండశతఘ్నికానికరసంజనితానలకీలికాళి బ్ర
హ్మాండము నిండ, శత్రునివహమ్మునకున్ లయకాలమూర్తులై
ఖండనచాకచక్యవిభవ మ్మరుదార భవత్కుమారకుల్
మెండుగ మిత్రమండలికి మెప్పు ఘటింతురు దేశమాతరో! 12

చ. కొడుకుల క్షేమమున్ మదిని గోరెద వేని, "బ్రిటిష్ జగాన సూ
ర్యుఁ డెపుడు గ్రుంకలేఁ డను బుధోక్తి యథార్థము గాఁగ నీశ్వరా!
కడువడి నాంగ్లేయుల కఖండజయమ్ము నను[గ]హించి నా
యిడుమలఁ బాపు" మంచు స్మరియింపు మనారత మార్యదేశమా! 13

నిర్బంధసైనికసేవ

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు

ఇప్పుడు జరగుచున్న యుద్ధమును గూర్చి ముచ్చటించుచు, "నిర్బంధసైనిక సేవాపద్ధతులను బ్రిటీషుదొరతనమువారు అవలంబింపవలసియుండును" అని ఇటీవల సెల్బోరన్ ప్రభువు నుడివియున్నారు. ఈయుద్ధము ఒకటి రెండు సంవత్సరము లైనను పట్టు నను నిశ్చయమును, యుద్ధమున నవలంబింపఁబడు నూతన విధులును ఇట్టి యూహకు కారణములు. ఇట్టిసందర్భమున నిర్బంధ సైనిక సేవయొక్క చరిత్రయు, వివరమును, లాభనష్టములును, భావిస్థితియు ఆలోచించుట ప్రస్తుతముగ నుండును.

సైనికులను దీసికొనుట మూఁడు పద్ధతుల ననుసరించి యున్నది:— 1. తమ యభీష్టమును బట్టి జనులు సైనికులుగ చేరుట. (ఉ. బ్రిటను.) 2. నిర్బంధముగ కొంతకాలము ప్రతిమనుష్యుఁడును సేనలో సేవచేయుట. (ఉ. జర్మని, ఫ్రాంసు.) 3. స్విట్జర్లాండులో ఆచరణలో నున్న "మిలీషియా" అను మూఁడవ పద్ధతినిగూర్చి మనము ముచ్చటింపనక్కఱలేదు. నిర్బంధ సైనికసేవ ప్రథమమున 1793-వ సం.న ఫ్రెంచిదేశపు మహావిప్లవములో ప్రారంభింపఁబడెను. అప్పుడే సైనికులు యుద్ధమధ్యమున రంగమును వదలి పారిపోవుదురను భీతిచే వారిని గుడారములం దుంచి జాగ్రతపెట్టెడి యావశ్యకము తగ్గి, దేశాభిమానపూరితు లగు పౌరుల సేనలు యుద్ధరంగములకు క్రొత్తకళను తేఁగల్గెను. ఆ కాలములో ఈనిర్బంధము క్రొత్తమార్పే అయినను, దేశమునందు ప్రబలియున్న యరాజకము నడుమ ప్రజల ప్రాణములు, పట్టణములలోని న్యాయస్థానముల యెదుటకన్న, బహిఃప్రదేశమునందలి యుద్ధరంగములలో ఎదిరికక్షివారి ఫిరంగుల యెదుట ఎక్కువ భద్రముగ నుండెను. కావున ప్రజలు విశేషముగ సేనలో చేరిరి. 1798 లో నిర్బంధ సైనికసేవ శాసనరూపకముగ స్థాపింపఁబడెను. అప్పటి నిర్ణయకాలము 5 సంవత్సరము లయినను, సామాన్యముగ సైనికులు గడువు నతిశయించి సేవచేయవలసి వచ్చుటచే, అది సేవగనే కాక ఉద్యోగముగఁ గూడ పరిగణింపఁబడుచుండెను. అందుచే సైనికులు తమకు ప్రత్యామ్నాయముగ నితరులను సేనలోనికి పంపు నాచారము ప్రబలెను. ఇట్టి ప్రతినిధులతోఁ గూడిన సేన పూర్వము డబ్బున కాసించిన సేనకన్న హీనమై రాను రాను నీచదశలోనికి వచ్చెను. నెపోలియనుచే పీడింపఁబడుచున్న జర్మనీదేశమునఁ గూడ చీనాయందలి యపజయమయిన పిమ్మట "క్రంపరు" పద్ధతి ననుసరించిన విధానముచే నొక విధముగ నిర్బంధ సైనికసేవ అభివృద్ధిలోనికి వచ్చెను. ఇట్టినిర్బంధము కొంతవఱకు సైనికసేవను దుస్థితికిఁ దెచ్చినను, అమెరికాలో 1861-1865 సంవత్సరములలో బానిసతనమును నిర్మూలము చేయుటకు ప్రజల నడుమ జరగిన యుద్ధములో దాని గౌరవము పునరుద్ధారణ చేయఁబడెను. 1870-వ సంవత్సరములో ఫ్రెంచివారిపై జర్మనీకిఁ గలిగిన సులభజయము ఈ పద్ధతియందు జర్మనులు చేయఁగలిగిన సంస్కారము వలననే లభించిన దని చెప్పుదురు. అప్పటినుండియు, బ్రిటను తప్ప ఐరోపాఖండమునందలి దేశము లన్నియు ఈపద్ధతి నవలంబించినవి. రెండు సంవత్సరములనుండి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో చేరిన ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండు అను వలసలు గూడ ఫ్రాంసు జర్మనీదేశములలో నున్న నిర్బంధసైనికపద్ధతులను విశేషముగ సంస్కరించి యాచరణలోనికిఁ దెచ్చి, ప్రపంచకమున కంతకును మార్గదర్శులుగ నున్నవి. ఈ పద్ధతి యొక్క వివరము ముందు తెలుపఁబడును.

నిర్బంధసేన మొదట అయిదు సంవత్సరముల కాలమువఱకు నిర్ణయింపఁబడెను కాని, దేశములోని సైనికసేవకు తగిన యువకుల నెల్ల నేకేట సేనలోనికి తీసికొనుట దుస్సాధ్యమయ్యెను. కావున గ్రామ గ్రామ

సేనాపరిమితి(ఇప్పుడు జర్మనీలోవలె) 2 సం.లకు తగ్గింపఁబడెను. అప్పటికిని ఒకసమయమునందు శిక్షనొందవలసిన సైనికులసంఖ్య అపరిమితముగ నుంచుచుండెను. మఱియు శిక్షాకాలము తక్కువగ నుండెను. ఇట్లు అందఱను చేర్చి శిక్షనొసంగుటకు సదుపాయము తక్కువగుటచే, జనసంఖ్య వృద్ధియయినకొలఁది సైనికులసంఖ్య వృద్ధియగుటలేదు. 1905-సం.న జర్మనీలో, వైద్యపరీక్షలో దుర్బలులని గాని ఇతరకారణములవలనఁ గాని నిర్బంధమునుండి మినహాయింపగు జనము గాక, సైనికులుగ నుండఁదగిన జనుల సంఖ్యలో సగముమంది సైనికసేవనుండి తప్పింపఁబడిరి. ఈ పద్ధతిలో వ్యయము బహు స్వల్పముగ నుండును. నిరంతరము సైనికులుగ తమజీవితమును సలుపవలసిన మొదటి పద్ధతిలో దీనికన్న మూడు రెట్లు ఎక్కువ వ్యయమగు నని నిశ్చయింపఁబడినది. మొదటిపద్ధతిలో లేని లోపములు కొన్ని నిర్బంధపు పద్ధతిలోఁ గల వని కొందఱి యభిప్రాయము. తమ యభీష్టమునను సరించి యావజ్జీవము భటులుగనుండఁదలఁచిన సైనికులు మనస్స్ఫూర్తిగ శిక్షనొంది ఉత్సాహముగ పోరాడుదురు. నిర్బంధముగ తీసికొనఁబడినవారిలో కొందఱు తమసేవను బలవంతపుసేవగ నెంచుకొనెదరు. కాని దేశములోని యువకు లెల్లరు శిక్ష నొందియుండుటచే, పిఱికిపందలును దేశాభిమానహీనులగువారును కడవఱకు యుద్ధములో చేరక పోయినను, మిగిలినవారే అసంఖ్యాకులుగ నుందురు గావున రాజ్యాంగమున కెట్టి యాపత్తును గలుగఁజాలదు. అభీష్టము ననుసరించి సేనలో చేరు పద్ధతి ఇంగ్లాండులో నాచరణలో నుండి ఐరోపాఖండములో నుండకుండుటకు తగిన కారణములు గలవు. బ్రిటను గొప్పద్వీప మయి యున్నది. దానిపై దండయాత్రచేయుట కష్టము. ఒకవేళ చేసినను, మొదట నౌకాదళముతో పోరాడవలెను. ఈలోపుగ సివిల్ జనమును యుద్ధమునకు తయారుచేయుటకు తగిన యవకాశ ముండును. ఈపద్ధతి ననుసరించువారు కొద్దిసేనను మాత్రమే యుంచుకొనఁగలరు. అందువలననే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో 6 లక్షల సేన మాత్రమే గలదు. కాని ప్రస్తుతపు యుద్ధమువంటి మహాయుద్ధము తటస్థించిన మొదల 20లక్షలసైన్యమునుగూడ సిద్ధముచేసికొనుటకు అవకాశమున్నది. అట్లే ఇప్పుడు సిద్ధము చేయఁబడుచున్నది. భూభాగము సరిహద్దుగాఁగల దేశములకిది సాధ్యముగాదు. శత్రువు వచ్చి దేశముమీఁద పడుటకు విశేషకాలము పట్టదు. జర్మనీ ఫ్రెంచిదేశముపై పడుటకు ఎంతకాలము పట్టినది? ఆపత్సమయమునందు వీరు క్రొత్తగ మీటింగులు చేసి జనులను ఉత్సాహపఱచి వారిని సేనలో చేర్చికొని వారికి శిక్షను గఱపి వారిచే పోరాడించుటకు అవకాశము చాలదు. కావుననే ఐరోపాయం దెల్ల నిర్బంధసైనికపద్ధతి ఆచరణలో నున్నది.

నిర్బంధసైనికసేవనుగూర్చి వివిధాభిప్రాయములు గలవు. దీనివలన నిర్మింపఁబడు బహుళమైన సేనల వలన యుద్ధములకన్న శాంతమే ఎక్కువగ ప్రబలు నని దానిని సమర్థించు కొందఱు వాదింతురు. నిర్బంధ సైనిక సేవయును, ఆయుధములయొక్క మహాబలమును, వానిని వినియోగించుటయం దుండెడి విశేషకష్టమును, పోరాటముల జయాపజయములను గూర్చి గల యనిశ్చయమును, మహాసంగ్రామములవలన పరిశ్రమలకు తప్పక కలుగు సంక్షోభమును, అపజయమువలన సంప్రాప్తమగుపరిపూర్ణనాశనమును, దేశముయొక్కయైశ్వర్యమునకు భంగము గలిగించు నను నిశ్చయము గలదు కనుక, యుద్ధములు తగ్గిపోవు నని కొందఱు తలంతురు. వృత్తిరీతిని పోరాడు యుద్ధభటులతోఁబాటు మానాభిమానములతో పౌరభటులు పోరాడఁజాల రను కొందఱి యభిప్రాయము నిర్వివాదము గాదు.

నిర్బంధసైనికసేవవలన కొన్ని యితర ప్రయోజనము లుండును. అనేకకారణములవలన జాతీయాభిమానము తగ్గి, విశ్రాంతియందును భాగ్యభోగములందును, మానవకోటియొక్క సర్వసౌభ్రాతృత్వమునందును కోరికలను బలపఱచు నీకాలమునందు, ఇట్టి నిర్మాణమువలన దేశాభిమానము హెచ్చి, పౌరధర్మము, స్వార్థత్యాగము, ధైర్యము, దేశోద్ధరణమునకుఁగాను ప్రజాసామాన్యమునకు వలయు నుత్సాహము వృద్ధియగును. ఆ దినపు

కలిమిలేములను, ఆయా గ్రామపు కష్టసుఖములను మాత్రమే గమనించు జనబాహుళ్యమున కిది జాతీయభావమును నచ్చఁజేయును. ఇటలీలో సభ్యతను వృద్ధిచేయుటయందును, రాజధానులకుఁ గల పరస్పర వైషమ్యములను మాన్పి జాతీయభావమును పురికొల్పుటయందును ఈనిర్బంధమువలన కలిగిన ప్రయోజనము విశేషముగ కనఁబడెను. మఱియు సైనికు లెల్లరు కొంతవఱకు విద్యాభ్యాసము చేయవలసినవా రగుటచే వారిమనోవికాసము ఇట్లు హెచ్చుగును. ఇంతియ కాక జ్ఞానమునకు మూలము శిక్షయను లోకోక్తి ననుసరించి సైనికులకు నిర్బంధసేవ ఒకవిధమగు విద్యను బుద్ధిబలము నొసంగును; శుభ్రత, సకాలకార్యాచరణము, విధేయత, అధికారమున కనువర్తనము, క్రమమైన యలవాట్లు సైనికసేవవలన వృద్ధినొంది, సుశీలత, మనస్థైర్యము ఏర్పడును ; సభ్యత నొందిన జనుల కుండు అభిరుచులను, అభ్యాసములను కలిగించి, మూఢవిశ్వాసములను తొలఁగించి, పౌరులను దేశాభిమానులుగను, ధైర్యవంతులుగను, ఉత్సాహపూరితులుగను చేయును; నిరుద్యోగుల కుద్యోగము కల్పించియు, నిజపేదతనమును తొలఁగించియు, సంఘములోనిసోమరులను, అల్లరివాండ్రను బాగుచేయును. వీరిని బాగుపఱచుటకు, విద్యాభ్యాసము ధర్మబోధన దేవాలయములకన్న, నిదియె మహత్తరమైన బల మని చెప్పవచ్చును.

కొందఱీ యేర్పాటును గూర్చి ఇంకను శ్లాఘించిరి. దేశములోని యువజనుల నెల్ల సేనలోనికి తీసికొనుటవలన వ్యయము హెచ్చినట్లు కనుపించినను, వీరికి రెండుమూడు సంవత్సరముల సైనికశిక్షవలనఁ గలుగు శక్తి సామర్థ్యములు వీరిపాటును ఎక్కువ ఫలవంతముగ చేయు నని జర్మనిలోను, ఇంగ్లాండులోను అనేకులు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇందులో కొంత సత్య ముండవచ్చును గాని, ఏవయస్సులో జనులు విశేషము కష్టమున కోర్చి పరిశ్రమలయందు పాటుపడవలెనో, ఆవయస్సునందు రెండుమూడు సంవత్సరముల కాలము వారిని తమ సహజవృత్తులనుండి తప్పించి సైనిక జీవితమునకు లోఁబఱచుటవలన, సైనికోత్సాహములచేతను, సైనిక సాంప్రదాయముల మూలమునను, ఏదూరముననో ఏపల్లెయందో ఏపేదసాదల మధ్యముననో తమ పూర్వపు వృత్తులను వీరు తిరిగి యవలంబించుట తమకు గౌరవ హీనముగ నుండు నని తలంపవచ్చును.

బహిరంగ శత్రువులను సంహరించుటకు నిర్బంధ సైనికసేవయొక్క ప్రయోజన మొప్పుకున్నను, అంతరంగ కలహములను, కలవరములు మాత్రము నివారించుటకుఁ గాని సద్దుచేయుటకుఁగాని ఇది తగు ప్రతిక్రియ కాఁజాలదని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంగ్లేయభాషను మాట్లాడు ఇంగ్లాండుఅమెరికా దేశము లీవిధాన మవలంబింపలేదు. కాని ఐరోపాఖండ మంతయు కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగ నీవిధానము నవలంబించినది. ఆదేశములందే యరాజకము కూడ ఎక్కువగ ప్రబలియున్నది. ఒకప్రక్క నిరుద్యోగులకును, సోమరులకును, దురాగతులకును పనిని గల్పించి వారి నెల్ల సంస్కరింపఁ బ్రయత్నించినను, మఱియొకప్రక్క దేశమునం దుండెడి యసంతృప్తిని బలపఱచి యట్టి యసంతుష్టి నొందినవారు ఎప్పుడైనను గలసి యంతఃకలహములను విప్లవములను గల్పింపఁ బ్రయత్నించినచో వారి కదినఱకుండిన సైనికశిక్షవలన వారిని రాజ్యాంగమునకు బలవద్విరోధులుగ చేయు నని ఇందు నొకలోపమెంచఁబడినది. ఈయెన్నికయందు కొంత అతిశయోక్తి గూడ ఉన్నట్లు తోఁచుచున్నది. పాశ్చాత్య దేశములలో ప్రజ లెల్లరు సాయుధులుగాని నిరాయుధులు గారు. కావున తిరుగుఁబాటు సేయుటకు వారికి సైనికశిక్ష యనావశ్యకము. ఐర్లాండులో నిర్బంధసైనికసేవ లేకపోయినను, ఇటీవల స్వరాజ్య మొసంగు శాసనము పార్లమెంటులో చర్చింపఁబడునపుడు అల్‌స్టరువారు లక్షమంది తిరుగుఁబాటు చేసెద మని సాయుధులై రాజ్యాంగమునకు తొందర కలిగించిరి.

సైనికశిక్షవలనఁ గలుగుప్రయోజనము లనేకములు గలవు. కాని దానివలనఁ గలుగు నష్టములు గూడ కొన్ని గలవు. సైనికాధికారమును మీఱక చెప్పినపనులను చేయించుచు, ఆత్మవిచక్షణ లేని నిరంతరవిధేయతను నేర్పెడి యీశిక్షవలన, స్వతంత్రాలోచనయు ప్రత్యేక

వ్యక్తతయు నశించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. బుద్ధి కౌశలమును, చురుకుదనమును గలిగిన యువజన శ్రేష్ఠుల బుద్ధిప్రసారమున కిది గొప్ప యంతరాయ మందురు. ఇట్టిపురుషులలో నెందఱో మహాశక్తులు వ్యర్థ మగుచున్నవో, యెందఱో మనస్సులు సంతాపము నొందుచున్నవో యూహించుట సులభము.

కాని ప్రజాస్వామికమును గోరు దేశములలో ఈ నష్టములను నివారించుటకైన గమనింపక, నిరంతరము ప్రజలు సైనిక జీవిత మాహాత్మ్యమునందు నిమగ్నులై యుందురు. ఎట్లు ప్రతియువకునకును వోటియ్యవలెనో, అట్లే ఈ దేశములలో ప్రతియువకుఁడును సైనికుఁడుగ నుండవలెను. నిర్బంధ సైనిక సేవ జాతి మత భేదములను నిర్మూలముచేసి, ప్రజల నందఱను కులము ధనము మున్నగువానివలనఁ గలుగు తారతమ్యములనుండి తొలఁగించి, వారికి సర్వసమానత్వమును గలుగఁజేయును. కాని, నిర్బంధ సైనిక సేవకును ప్రాతినిధ్యపు పరిపాలనను గోరు ప్రజాస్వామికమునకును గొన్ని యసందర్భములు గలవు. ప్రజాస్వామికమునందు అధికారము, అనువర్తనము అను భావములు తిరస్కరింపఁబడి, తెలివిగల వక్త నాయకత్వము వహించును. ప్రతి సమస్యయు జనబాహుళ్యముయొక్క యభిప్రాయము (వోట్ల) ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడును. మఱియు ప్రజాస్వాతంత్ర్య మను భావము పోను పోను అరాజకమునకు సమీపించుచుండును. నిర్బంధసైనిక సేవ యన్ననో, నిరంకుశాధికారము, చర్చగాని విచారణగాని లేని విధేయత. ఇందలి ఆదర్శములు అభ్యాసములు భావములు, ప్రజాస్వామికమునకు వర్తించువానికి అతిదూరములై యుండును. రానురాను సర్వత్ర ప్రజాస్వామికము వృద్ధియగుచున్న దేశములలో నిర్బంధ సైనిక సేవ ఎంతవఱకు వర్ధిల్లఁగల దని మహనీయు లనేకులు సంశయించుచున్నారు. ఎంతకాలము గరుత్మంతులు చిలుకలవలన పరిపాలింపఁబడుదురు ?— అని వీరు ప్రశ్నింతురు.

ఈ తర్కవాదము లెట్లున్నను, సభ్యత నొందిన ప్రపంచ మంతటను నిర్బంధసైనిక సేవ అవలంబింపఁబడుచున్నది. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో దీని యనావశ్యకతకు కారణము లిదివఱకే నుడువఁబడినవి. లాభనష్టము లెట్లున్నను, ఇంగ్లాండులోని పద్ధతులవలన సైనికవ్యయము విశేషముగ హెచ్చుచున్నది. ఈవ్యయము హెచ్చిన కొలఁది దేశముయొక్క ఋణము వృద్ధియగును. ఇది యొక ఇంగ్లాండుదేశమునకేగాదు, కాలక్రమమున సకలదేశములలోను రాజ్యాంగమువారి యప్పులు వృద్ధియగుచున్నవి. ఈ యప్పులు ఆయాదేశపు ప్రజలనుండియే గాక ఇతర దేశపు ప్రజలనుండి కూడ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నవి. వీనికి ముఖ్యకారణము వత్సరవత్సరము సైనిక సంబంధమగు వ్యయముయొక్క వృద్ధియే. ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క యప్పు 1835-1888 సం.లనడుమ నూటికి173 పెరిగి273 అయినది. ఇటీవల నిరంతరము యుద్ధనౌకలయందును ఆయుధములందును జరగుచున్న మార్పులే ఈ వృద్ధిని ఇంకను హెచ్చించుచున్నవి. ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితిగతులను గమనించువారు ఆదేశముయొక్క భద్రతకు ఇట్టి వ్యయము అత్యవసరమని గ్రహింపకమానరు. తనప్రజలకైనను వలయు నాహార పదార్థముల నెల్ల పండింపఁజాలనట్టియు, తన జీవితమునకు పూర్ణముగ విశిష్టమైన వాణిజ్యముపై నాధారపడవలసినట్టియు, తన రాజ్యపరిమితినిబట్టి, తఱుచుగ నితర రాజ్యములతో కలహింపఁదగినట్టియు, ఇతరుల దండయాత్రకు ఆశను గలిగించునట్టియు ఈద్వీపము మఱియొకరీతిని తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనఁజాలదను నంశము ఆంగ్లేయ ప్రజలును పాలకులును గ్రహింపఁగలిగియుండుట మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము.

ఈ వ్యయమునందు వృద్ధి అన్ని దేశములయందుఁ గన్పట్టుచు, అన్ని రాజ్యములను గలవరపఱచుచున్నది. ఇది ఎట్లు అంత్యము గానున్నదో ఎవరును గ్రహింపఁజాలకున్నారు. కాని వ్యయమును గొంతవఱకు తగ్గించుటకు నిర్బంధ సైనిక సేవ యను నూతన ప్రతిక్రియ వర్తించుచున్నది.

ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితినిబట్టి నిర్బంధ సైనిక సేవ ఇంగ్లాండులో నాచరణలోనికి రాకున్నను, ఆదేశమునకు చేరియున్న ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలాండు దక్షిణాఫ్రికా

లను వలసలలో అది కొంతమార్పుతో రెండు సంవత్సరములనుండి అవలంబింపఁబడుచున్నది. దీనికి సిటిజన్ ఆర్మీ అనఁగా 'పౌరులసేన' యని యావలసలలో నామకరణము చేయఁబడినది. ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దేశములు ఇంగ్లాండునకు ఎక్కువ దూరముగ నుండి, ఆసియా దేశస్థుల దండయాత్ర భీతి నొందిన వగుటచేతను, దక్షిణాఫ్రికాలో వలసకువచ్చిన పాశ్చాత్యుని ప్రతియొక్కనికిని అయిదుగురు చొప్పున దేశీయుల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండుటచేతను, ఈ మూడు వలసలలోను పౌరులసేన యను నిర్బంధ సైనిక పద్ధతి యవలంబింపఁబడినది. ప్రతి పౌరుఁడును 12 సం.ల వయసు మొదలు 25 సం.ల వయసువఱకును, అనఁగా 13 సం.ల కాలము సేవ చేయవలెను. ప్రతిసంవత్సరమును మొత్తముమీఁద 16 రోజులు సేవ చేయవలసియుండును.

వయసు

12-14 సంవత్సరమునకు	90 గంటలు శిక్ష.
14-18 ,,	4 రోజులు డ్రిల్లు.

వయసు

14-18 సంవత్సరమునకు	12 అర్ధదినములు డ్రిల్లు.
	14 రాత్రులు ,,
18-25 నడుమ పౌరుల సేనలో చేర్చుకొనఁబడి సం.కు	16 రోజులు శిక్ష.
,,	8 ,, పర్యటనము.
మొత్తము కాల్బలమునకు	6½ మాసములు శిక్ష.
టెక్నికల్ సేనలో	8½ ,, ,,

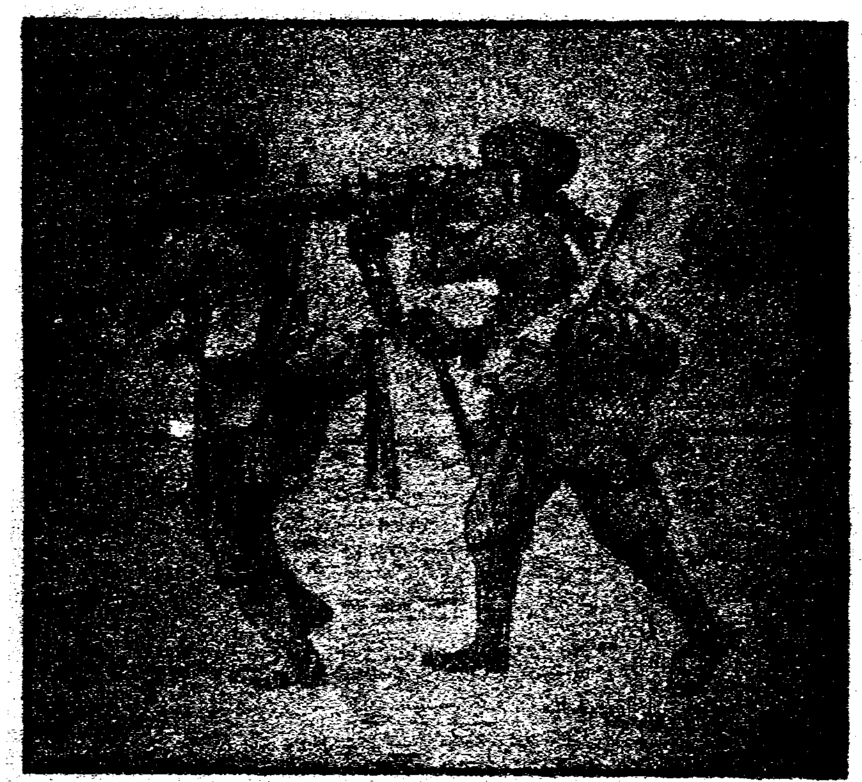
ఈ విధముగ ఫ్రాన్సు జర్మని దేశములలోని పద్ధతి సంస్కరింపఁబడినది. ఇది సైన్యము, వాలంటీర్ల సంఖ్య తగినంతగ నుండనియెడల, తగిన వయస్సుగల వారిలో కావలసినవారిని లాటరీవలన తీసికొనెదరు. సేవ చేయు కాలములో రోజునకు రు. 2-4-0 వొ. వేతన మొసఁగఁబడుటచే, వ్యయము విశేషము గాఁజాలదు. మా దేశముకూడ నిర్బంధనిర్మాణము అవలంబింపఁబడు నెడల అమితమగు సైనికబల మేర్పడుట కవకాశము కల్పింపఁబడును.

భాషాయోష

కన్నేపల్లి సాంబశివరఘురామస్వామిగారు

ధనికవరేణ్యులార! కవితాప్రియులార! నవీనమార్గసా
ధనపరులార! నా యనుఁగుఁదమ్ములు మీరలు, మచ్చరిత్రమున్
వినుఁడు: ప్రపంచరంగమునఁ బేరు ప్రతిష్ఠలఁ గాంచి వాసికె
క్కిన మన యాంధ్రదేశమునఁ గీర్తివహించినదానఁ; దొల్లి నన్
గనియెను భారతాంబ, తదనంతరమందు మహోత్సవంబులందఱ్
నను గని 'తీర్థ మాయు' మనినా; రతిబాల్యమునందు సోదరీ
మణులను దక్కువారలను మున్నె నమైఁ దిలకించి వారి స
ద్గుణముల ముద్దుమాటలను దోఁచినరీతిఁ నేర్చుకొంటి; నా
మనికితఁ జూచి కొందఱభిమానమునన్ ననుఁ జేరఁదీసినా
రని వినుమందు; నా యెుక్కఁగినంతట నన్నయయాదిమూర్తి, యా
ఘనుఁడు ముదంబు మీఱ ననుఁ గాంచి 'సతీమణి! నీ విశేషముల్
గనుఁగొన వేడ్క మీఱె నిను గాదిలి పుత్రికరీతిఁ బెంచెదన్
జనవున రమ్ము; నీజతకు సంస్కృతభామిని నాఁ జెలంగు నా
తనయను సర్వసమ్మతవిధానవిధానపటోపిలాసిఁ గూ
ర్తు' నను మఁ దోడుకొంచుఁ జని తోఁచిన చీరలు కంచుకాదులన్
దినిపి మనంగ నిచ్చి ప్రకృతం బగు నందము హెచ్చునట్లు న
న్నలయుముఁ బెంచె; సంస్కృతయు సాదరబుద్ధిని గల్గు లోపముల్
గనుఁగొని దిద్ది నన్ను నకలంబును సోదరిరీతిఁ గన్న త
ల్లి నియతి ముద్దుచేసి యవలీలను నన్ దనలోన నైక్యమొం
దునటులు చేసె; నిట్లు పరితోషము నొంది వసించుచుండ నా
జనకుఁడు పంచమాగసము సమ్మతి మీఱ నరణ్యపర్వమున్
దనుకను బోధచేసి తనదారిని స్వర్గముఁ జేరె; నందుకై
వనటను దూలి నాప్రతు కహో నష్టసుఖం బని రోఁజుచుండఁ ది
క్కనకవి యేగుదెంచి ననుఁ గౌఁగిటఁ జేరఁగఁదీసి 'బిడ్డ! పో
యిన కవివర్యుఁ దెచ్చుటకు నెవ్వరుఁ జాలరు; కాని నీ మన
మ్మునఁ గల కోర్కెఁ దీర్ప నరిపోవ మె? భారతశేష మెల్ల నీ
కును రచియించి సంస్కృతకుఁ గూర్చునటుల్ సాంతిమద్విభూ
షణనిచయమ్ము నీకును నొసంగెద' నంచును నూఱడించె; నా
తనిదయ భారతమ్ముఁ దుదదాఁక ...; నాఁటనుండియున్
దినదినమున్ గవీశ్వరులు దివ్యపురాణములున్ ప్రబంధముల్
గొనబగు నాటకంబు లనుకూలము లౌ నవలల్ రచించి; రం
దనుకను దక్కువీశ్వరుల నన్నును భూషలు తెలినారు; పూ
ర్వనియత గౌరవంబునఁ గొఱంత యొకింత వహింపఁ డాకమం
దునఁ గనరెట్టి రాజుల యనుగ్రహమించుక దక్కనైన నా
రణమున; నిష్ఠ గుండె యదురన్ వినరయ్య విశేష మింతయు; నా
మనికిత మార్చవెంచిరఁట మాన్యులు కొందఱు; భూషణమ్ములే
యనవసర మ్మటంచురఁట యార్యులు కొందఱు; బుద్ధిలేని ల
క్షణనియమమ్ముఁ బోవిడిచి గ్రామ్యపదంబులఁ బుస్తకంబులన్
దనుపుఁడటంచుఁ గొందఱును దర్కములాడెదరంట న్యాయమా?
యనశకితాదరకమ్ముగ నహీనముదమ్మున గాంతు నంచు నుం
డిన నను వీడఁజూడనగునే? నగలన్ గయిసేయుచున్న భో
యెను, గలవానిఁ దీయఁదగునే? యివి మీరలు దీసి సారబే
సిన నిఁక నేమి యా? ప్రకృతిసిద్ధముగాఁ గలరూపు నాఁడె నా
కనమును జెందె; నిప్పుడు సమాహ్యము నొల్పుచు నంగమందునన్
గణుపులు గానవచ్చు నధికమ్ముగ; నా పలుకాలకింపుఁడీ
జనములు! పూర్వనీమములఁ జంపిన భాషయె కాదు, లోకమం
దునఁ గల వస్తుసంతతుల దోషము నొందని దెద్ది? కట్టుఁబా
ట్లనుచిత మంచుఁ బల్కనగునా? వ్యవహారికభాష నందఱున్
బనివడి పుస్తకంబులను వ్రాయుఁడటన్నను ధర్మమా? మరి
మనిసను గ్రాంథికంబు వ్యవహారిక మంచును రెండు రూపముల్
గనియెను భాష; తొల్తటిది గ్రంథములందును జేరఁ గాంచెఁ ద
క్కినయది మాటలాడుటెడఁ గీర్తిని గాంచెను; రెండుఁ గూర్చినన్
ఘనతఁ జెలంగు నెట్టు? లొకకాముకవర్యుఁడు భార్యమీఁద వే
శ్యను నొకదానిఁ దెచ్చుకొని ప్రాపకమున్ బచరించి దానితో
ననువుగ రాత్రియుంబవలు హారసుఖంబులఁ దేలుచుండినన్
జనములు వెక్కిరింపరు? గలసాని యటుఁ దాను మంత్రతంత్రయు
జ్ఞనియత కార్యజాలముల సమ్మతిఁ జేసెద మన్న నొప్పవా
రను గలరే? సతీమణియె యాఢ్యత దంకములందు; నట్టులే
జనములు మాటలాడునది సానివిధమ్మన నుండు; గ్రాంథిక
మ్మనినను నగ్నిహోత్రమును సాక్షిగఁ జైకొని పెండ్లియాడుకొ
న్న నలిననేత్ర! రెండు నొకనాఁటికి సామ్యము గావు; మచ్చర
మ్మును విడనాడుఁడందఱును! పూర్వమునుండియు వచ్చు గ్రంథముల్
చెనకి నూతనకార్యులకుఁ జేయకుఁ డాకులతింగఁ; భేదమున్
గనుఁగొని తోఁచినట్టి యుపకారము చేయుఁడు, వేనవేలు వం
దనములఁ జేయుదాన నృపధర్మము లూనుఁడు రాజలెల్ల; మీ
ఋణము దీర్చుకొందుఁ దగురీతిని సోదరులార! మిమ్ముఁ జే
రిన నను రెంటికిన్ జెడిన రేవడఁ జేయకుఁడయ్య! యంతరా
త్మను గనుఁడయ్య! వేఱొకవిధమ్మునఁ ద్రిప్పకుఁడయ్య నన్ను! నా
మనికిత మార్చఁ జాలఁ గొఱమాలిన మార్పుల వద్దు నా కికన్.

CARR[illegible]G A MACHINE GUN

ఒక యంత్రఫిరంగిని కందకములోనికి గొంపోవుట

LIFE IN TRENCHES

కందకములలో జీవితము

SAVING HER HONOUR

ఒక ఫ్రాన్సు వనితను ఎత్తుకొనిపోవుచున్న జర్మనుని హైందవయోధుడు తరుముట

SAVING THE WOUNDED

గాయపడినవాని [illegible] [illegible] రక్షించుట

GERMANS APPROACH THE INDIAN TRENCHES

భారతీయసైనికులున్న కందకములవద్దకువచ్చిన జర్మనులు పాతులగుట

HOW GANGA SINGH NEGI EARNED THE VICTORIA CROSS

విక్టోరియా క్రాసును పొందిన గంగాసింగు నేగి యను నాయకుడు జర్మనుల
నొక కందకములో జంపినవిధము

వ్యవసా

OF VIZIANAGARAM

...ర రాజులు

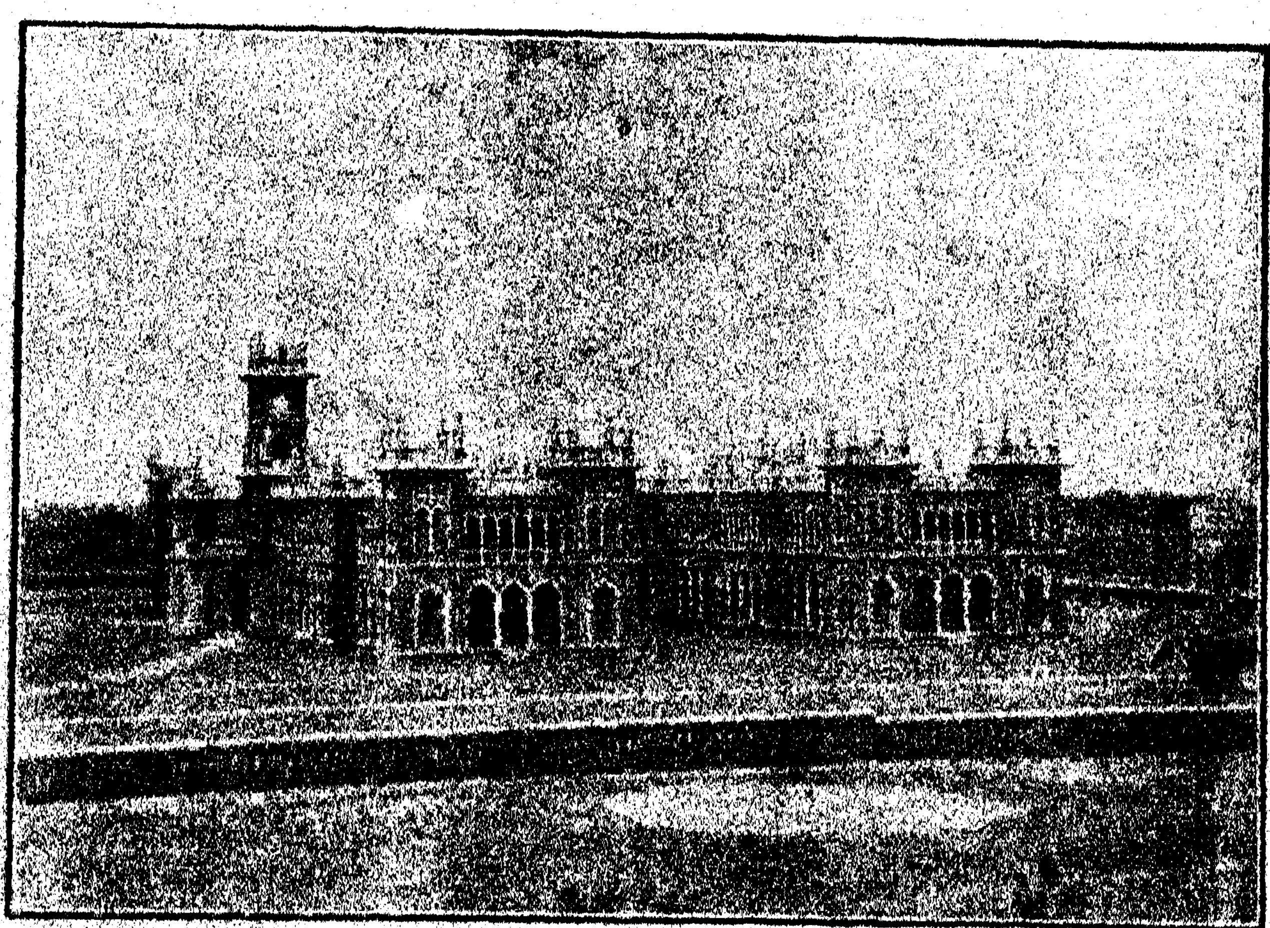
వ్యవసాయ శాఖ

కూనపురెడ్డి రామశాస్త్రులు న

వ్యవసాయ మనఁగా "త్రవ్వుట, పూడ్చుకొనుట" అని సంగ్రహముగాఁ జెప్పవచ్చును. భూమిని త్రవ్వనిది పంటలు పండవు. పంటలు పండనిచో పొట్ట పూడ్చుకొన శక్యము కాదు. మనుష్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాఁబట్టి వ్యవసాయ మనునది వృత్తి వృత్తులలో నెల్ల మొదటి వృత్తి యని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి లేనిచో ప్రపంచము సాగనేరదు.

వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాదు, అది యాహారమునకుం దోడు అనేకఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మనము ధరించు వస్త్రములకు కావలసిన సామానులను, నివసించుట కనువైన గృహములను గట్టుకొనుటకు

AGRICULTURAL COLLEGE, COIMBATORE

కోయంబుత్తూరులోని వ్యవసాయ కళాశాల

MR. G. LAKSHMANNA B.A. B.L.

గంటి లక్ష్మన్నగారు (రాజమండ్రి)

THE INDIAN TRENCHES

దగ్గరకువచ్చిన జర్మనులు హతులగుట

MR. M. KRISHNA RAO B.A.

ఎం. కృష్ణారావుగారు (రంగూను)

RAO BAHADUR MOOPUR APPA GARU

రావుబహదూర్ మూపూరు అప్పగారు (మదరాసు)

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖ డిప్యూటీ డైరక్టరు,

కూసపురెడ్డి రామశాస్త్రులు నాయుడుగారు, బి. ఎస్ సి.

వ్యవసాయ మనఁగా "త్రవ్వుట, పూడ్చుకొనుట" అని సంగ్రహముగాఁ జెప్పవచ్చును. భూమిని త్రవ్వనిది పంటలు పండవు. పంటలు పండనిచో పొట్ట పూడ్చుకొన శక్యము కాదు. మనుష్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాఁబట్టి వ్యవసాయ మనెడు వృత్తి వృత్తులలో నెల్ల మొదటి వృత్తియని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి లేనిచో ప్రపంచము సాగనేరదు.

వ్యవసాయఫలము ఆహారమే కాదు, అది యాహారమునకుఁ దోడు అనేకఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మనము ధరించు వస్త్రములకు కావలసిన సామానులను, వసించుట కవసరమయిన గృహములను గట్టుకొనుటకు మూలాధారము లగు కలప మొదలగు సామగ్రులను, శరీరారోగ్యముకొఱకు కావలసిన పలువిధములయిన మూలికలను, వేళ్లను, రసములను, పరిమళములను, ఇంకను పెక్కు వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది. లోహ సంబంధమయిన వస్తువులు దప్ప, మనుష్యునకు కావలసిన యన్ని వస్తువులును వ్యవసాయము మూలముగానే వచ్చుచున్నవి.

చదువు లేనిది బ్రతుకవచ్చును. శాస్త్రములను చదువనిచో బ్రతుకవచ్చును. కాని వ్యవసాయము లేనిది క్షణమాత్రమైనను బ్రతుకలేము. దీనిని నిరాకరించుటకు మన్నుదిన్న పాముబోలె అజ్ఞానాంధకారమున మునుఁగువానితో సమానము. వృత్తులలోని కెల్ల ఆదివృత్తి వ్యవసాయ మని చెప్పితిని. మనుష్యుఁడు పరిణతిని మూఢత్వమునుండి క్రమక్రమముగా నాగరకతను బొందుచున్నట్లో అరీతిగానే వ్యవసాయము కూడ వృద్ధిచెందవలసినదే. ఇట్టి యభివృద్ధి అన్యదేశములలో జరుగుచున్నను, జాతులలో నెల్ల నాదిజాతి యగు ఆర్యులజాతికిఁ బుట్టినిల్లగు భరతఖండమున జరుగుచున్నట్లు కానరాదు. ఇందుకు కారణములు చదువరులకు ముందుముందు తెలియును.

ఆదియందు మనుష్యునకు ఆహారము అడవులలో నుండు దుంపలు, పండ్లు, ఆకు, జలము, జంతువులు మొదలగునవియే. జనసంఘములు కష్టపడకయే యొకరియడవినుండి మరియొకయడవికిఁ బోవుచు వేఁటాడుకొనుచు దొరకిన యాహారములను భుజించుచు కాలము గడపిరను సంగతి యూహింపక తప్పదు. కాని, రానురాను జనసంఖ్య హెచ్చినకొలందిని అడవులలో నుండెడి యాహారము చాలనందున మనుష్యుఁడు కడుచింత నంది తానే స్వయముగా కృషి చేసి తనకుఁ గావలసిన యాహారములను వృద్ధిచేసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించవలసినదగుటకు సందియము లేదు. ఇట్టి ప్రయత్నము పుట్టుటయే వ్యవసాయము పుట్టుట యని చెప్పవచ్చును. సృష్టిలోఁ గల యాహారములు చాలక మనుష్యునకుఁ దనకుఁ గావలసిన వస్తువులను తానే సృష్టించుకొనవలయు నను బుద్ధికుశలత యెప్పుడు గల్గెనో, అప్పుడే సృష్టిని తిరస్కరించుచు "మనుష్యసృష్టి" యనెడు వ్యవసాయపుబీజము భూమిలోఁ బడెను. అప్పటినుండి వ్యవసాయము రానురాను అభివృద్ధిని జెంది మనుష్యునియొక్క బుద్ధికుశలత ననుసరించి యనేకరూపములను దాల్చి ప్రపంచమునందు వికసించుచున్నది.

దైవసృష్టిని తిరస్కరించుచున్నట్టు లుద్భవించిన వ్యవసాయ మనెడు మనుష్యసృష్టి యెట్టిదియో దానికి కాలక్రమమున వచ్చిన మార్పులకు కారణము లేవియో కొంచెము మూహించెదము.

వ్యవసాయ మనఁగా మనుష్యునకుఁ గావలసిన వృక్షజాతులను జంతుజాతులను వృద్ధిచేసుకొనుట. ఇదియే గాక, వృక్షజాతులనుండియు జంతుజాతులనుండియు వచ్చు వస్తువులను అనేకరూపములుగా మార్చుచున్నట్లే

వ్యవసాయిక పరిశ్రమలు కూడ వ్యవసాయమునకు సంబంధించినవియే. గంజి తీయుట, చక్కెర చేయుట, సారాయి కాచుట, జిగుళ్ళను తీయుట, కర్పూరము తీయుట, పరిమళద్రవ్యములను జేయుట, ఆవులనుండియు మేకలనుండియు మందులను తీయుట, చమురులను తీయుట మొదలగునవి వృక్షములకు సంబంధించిన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి. పాల వ్యాపారము, [illegible] వ్యాపారము, మాంసము, క్రొవ్వు, గ్రుడ్లు మొదలగు ననేకవ్యాపారములు కూడ జంతుసంబంధమైన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి.

వ్యవసాయవృత్తి వృద్ధిచెందుటకు అనేక శాస్త్రములు కారణములై యున్నవి. అనుభవము రానురాను మనుష్యునకు వృద్ధిచెందినకొలఁదిని శాస్త్రపరిచితియు వృద్ధిచెందెను. భూమిక శాస్త్రము, వాతావరణశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము, పురుగులశాస్త్రము, క్రిమికీటకాదులశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము, ఇంకను లోహసంబంధములైన శాస్త్రములు తప్ప, తక్కిన యన్ని శాస్త్రములును వ్యవసాయవృత్తికిఁ దోడ్పడు శాస్త్రములే. కాబట్టి వ్యవసాయమనెడి వృత్తి యొకవేళ మిశ్రమశాస్త్రమనియుఁ జెప్పవచ్చును. పైఁజెప్పిన శాస్త్రములను చక్కఁగా చదివి వ్యవసాయమును దిద్దుకొనుట అత్యావశ్యకమగుచున్నది. ఇట్లు చేయువాఁడే రైతు గాని మరియొకఁడు రైతుగా నెన్నఁబడఁడు. రైతునకు తాను వ్యవసాయమునందుఁ జేయు ప్రతిక్రియకును శాస్త్రము లాధారములుగా నున్నవి. కాబట్టి శాస్త్రాధారము ననుసరించి వ్యవసాయమును నడపించువాఁడు కలకాలమును వృద్ధిలోనే యుండును. ఇదియే కాక రైతు తనకు ఫలించు వస్తువులకు ఏకాలమున ఏదేశములో ఏసంతతిలో ఏరీతిగా తా నెక్కువ క్రయమును బొందఁగలుగునో దానిని తెలిసియుండుటయు ముఖ్యమై యున్నది. కాబట్టి పైఁజెప్పిన శాస్త్రము లన్నియు బాగుగాఁ దెలిసినఁ గాని వ్యవసాయశాస్త్రము వృద్ధిచెందదు. మనదేశములో ఇట్టిశాస్త్రములందు పరిచయము బహుస్వల్పము గాన వ్యవసాయము రానురాను అణగుచున్నది. అన్యదేశములందో మనుజులు శాస్త్రములందు మునుఁగుచుఁ దేలుచు జయమును బొందుచు అభివృద్ధిని జెందుచున్నారు. అమెరికావారును, ఫ్రాంసువారును, జర్మనివారును, ఇంగ్లీషువారును, ఆస్ట్రేలియావారును వ్యవసాయమునందు కొలఁదికాని ఘనతను వహించుచున్నారు. 12 అంగుళముల వెడల్పును 9 అంగుళముల లోఁతును గల చాళ్లను లాగు ఇనుపనాగళ్లను సృష్టించి గుఱ్ఱములబలముతో నాగళ్లపై నెక్కి భూమిని దున్నుచున్నారు. ఇది చాలక ఆవిరియంత్రముల మూలముగా 7 లేక 8 నాగళ్లను కలిపి ఒక్కసారిగా భూమిని పెళ్లగించుచున్నారు. దున్నిన భూమిని సవరణచేయుటకు అనేకవిధములైన యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. ఏలోఁతున కావలయునో ఆలోఁతున విత్తనము వేయుటకును, ఒత్తుగా కావలసిన ఒత్తుగా వేయుటకును, పలుచఁగా కావలసిన పలుచఁగా వేయుటకును యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. మరియు ఒక్కగింజ వేయు యంత్రములను, రెండుగింజలను వేయు యంత్రములను గూడ కనిపెట్టియున్నారు. కోఁతలు కోయు యంత్రములను, కోఁతలన్ని కోసి కట్టలను కట్టు యంత్రములను, నూర్పుడుయంత్రములను, మరియు పలువిధములైన యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు.

దేశగతికిని శీతోష్ణస్థితికిని భూస్థితికిని తగిన పైరుల జాతులను వృద్ధిచేసి, వానివిత్తనములను దీసి, రానురాను వానిని వృద్ధిచేసి, వానినుండి అమితఫలమును బొందుచున్నారు. అకాలములో కాయుటకును సాధారణకాలముకంటె తక్కువకాలములో ఫలించుటకును తగిన సదుపాయములను కనిపెట్టియున్నారు. కొన్ని కాలములలో మంచుమొక్క యుపద్రవము తగులకుండ ఫలవృక్షములను జాగరూకతతోఁ గాచుకొనుటకు థర్మామీటరునకును అలారము గడియారమునకును సంబంధము నేర్పఱచి, తోఁటలలో పాతుకొని ఉల్లలో వ్రేలాడఁగట్టియున్న బొగ్గును ముట్టించి కాఁకను పుట్టించి మంచును చెదరఁగొట్టుచున్నారు.

క్రొత్తజాతులను తమదేశములోనికి స్వీకరించుకొనుటకు అనేకశాస్త్రజ్ఞులను పరదేశములకుఁ బంపి కోట్లకొలఁది రూపాయలను కర్చుపెట్టుచున్నారు. ఈ రీతిగ్గా అమెరికావారు తమదేశములోని యత్తిపంటను పెద్దదిగాను రసవంతముగాను జేయుటకు అత్తిపురుగును స్మర్నాదేశమునుండి తెచ్చి తోఁటలలో ఉంచుకొనుచున్నారు. పంటలతెగుళ్లను చీడలను తీసివేసి, వాని యుపద్రవమును తప్పించి మేలు కలిగించు పురుగులను పెంచుచున్నారు.

ఈ పైఁజెప్పినవి గాక వేఱువిధములయిన యేర్పాటులను జేయుచు విసుగు చెందక వ్యవసాయమును వృద్ధి చేయుచు దేశసౌఖ్యమును గనిపెట్టుచున్నారు.

మనదేశములోనో "ఎక్కడ నున్నావే గొంగళి అంటే వేసినచోటనే యున్నానే కంబళి" అన్నలోకోక్తి ననుసరించి ఉన్నస్థితినుండి మార్పును చెందఁజాలక యున్నాము. కొన్నిసంవత్సరములక్రిందట నేను మదరాసులో చదువుకొనుచున్నప్పుడు కట్టుచున్న యొక యిల్లు కూలి పనివాండ్రలోఁ గొంతమంది క్రిందఁ బడి రాళ్లతోఁ గప్పఁబడిరి. అప్పుడు ఊరంతయు గుమిగూడి 'రాళ్లను ఎత్తవలెను, పడినవారిని రక్షించవలెను' అనువారే తప్ప, ఒక్కరైనను ఒక్కరాయినైనను జేతితో నెత్తి ఆవలఁ బడవైచినవారు కారు. ఈరీతినే మనదేశములోఁ జదువుకొన్నవారందఱును ప్లాట్‌ఫారముల మీఁద బెకబెకలాడుట తప్ప క్రియలయందు శూన్యులు. వ్యవసాయము మనదేశములో అభివృద్ధి చెందక దేశము క్షామములకు లోనగుటను చూచి, ఘనతవహించిన మన గవర్నమెంటువారు దేశోపకారముకొఱకు వ్యవసాయశాఖను సృష్టిచేసి వీలయినంతవఱకు ఉపకారము చేయుచున్నారు. కోయంబత్తూరులో వ్యవసాయకళాశాలను నేర్పఱచి పిల్లలకుఁ జదువు నేర్పుచున్నారు. కోయంబత్తూరు, తాలిపరంబా, పాలూరు, మంగన్నూరు, కోయిలపట్టి, హగరి, నందియాల, సిరవళ్ల, సామల్కోట, అనకాపల్లి మొదలగు గ్రామములలో పరిశోధనస్థానముల నేర్పఱచి రైతులకు ఆవసరమయిన సంగతులను నేర్పుచున్నారు. చెఱుకుజాతులలో శ్రేష్ఠమైన జాతులను దెచ్చి గోదావరి, కృష్ణా, దక్షిణార్కాటు జిల్లాలలో స్థాపించిరి. మాగాణులలో ఒంటికఱ్ఱ యూడ్పును నేర్పుచున్నారు. వర్షాధారము ఎడతెగని వరిసాగుచేత క్షీణించుచున్న భూములలో జెనుము, వెంపలి, జీలుగు మొదలగు ఆకుపైరులను పెంచి దున్నుకొను మని చెప్పుచున్నారు. కావలసిన విత్తనములను కొన్నధరలకే రైతులకిచ్చుచున్నారు. ప్రత్తిపైరులలో మంచివిత్తనములను ఎత్తి రైతులు భూములలో వేసికొనుటకు పంచిపెట్టుచున్నారు. దక్షిణజిల్లాలలో ఎచ్. సి. సామ్సన్ దొరగారు కరంగన్ని ప్రత్తిని, ఉత్తరజిల్లాలలో జి. ఆర్. విల్సన్ దొరగారు తెల్లప్రత్తిని సృష్టిచేసి ప్రజలకిచ్చుచున్నారు. వ్యవసాయశాఖవారి సహాయమువల్ల కంబోడియాప్రత్తి చెన్నరాష్ట్ర మంతటను వ్యాపించి పెక్కుబీదలను వారిఋణములనుండి తప్పించినది. కాని, అజ్ఞానముచేతను ధనాపేక్షచేతను ఈప్రత్తిని అన్ని భూములలోను వేయుటవల్ల కొంత క్షీణించి ఫలము తగ్గుచున్నట్టు కనఁబడుచున్నది. ఇంకను కోయంబత్తూరులో పరిశోధనాలయమును నొకశాఖను పెట్టి అనేక రూప్యములను సెలవుచేయుచు పురుగులశాస్త్రములలోను, క్రిమికీటకశాస్త్రములలోను, వృక్షశాస్త్రములలోను, పైరులలోను పరిశోధనలు చేయుటకును క్రొత్తసంగతులను గనిపెట్టుటకును విద్వాంసులను నియమించియున్నారు. ఈరీతిని అనేకవిధముల ధనమును వ్యయపఱచి వ్యవసాయశాఖ నేర్పఱచిన గవర్నమెంటువారికి మన మందఱము కృతజ్ఞులము. వారికిఁ దోడ్పడి సహాయముచేయుట మనయొక్క ముఖ్యకర్తవ్యమై యున్నది.

రైతు బీదవాఁడు. ఇతఁడు పరిశోధనలను జేయ శక్తిగలవాఁడు కాఁడు; శాస్త్రములను జదువుకొన్నవాఁడు గాఁడు; చదువు లేనందున అతనివృత్తి యేవిధముగా వృద్ధియగుచున్నదో దానిని పరిశోధించుటకును గ్రుడ్డివాఁడుగా నున్నాఁడు. కాబట్టి యిట్టి బీద రైతునకు మన మహారాజులు, దేశముఖులు, లాయర్లు,

ప్లీడర్లు, పట్టాదార్లు, మిట్టాదార్లు మొదలగువా రందరు ను తోడ్పడి ధనము కావలసినవారికి తక్కువ వడ్డీ కిచ్చుచు, వ్యవసాయశాఖవారు పరిశోధించి తెల్పిన సంగతులను రయితులకు గ్రామములలో నిదర్శనపూర్వకముగ తెలియఁజేయుచు, రయితునకుఁ గావలసిన సహాయము చేయుచు వచ్చినచో, మనదేశ మభివృద్ధిలోనికి వచ్చును.

ప్రస్తుతము మనదేశములో వ్యవసాయము ఏ యేవిధములుగా వృద్ధిని బొందఁగలదో ఆయా యంశములను సంగ్రహముగా నుడివెదను.

రయితునకు విద్య యవశ్యము. విద్యవలన శాస్త్ర పరిచితి గలుగును. దీనిచేఁ గ్రొత్తసంగతులను తెలిసికొనుటకు హెచ్చరిక పుట్టును. ఇదియే యభివృద్ధికి కారణము.

గొప్పగొప్ప మిరాసిదార్లును, మిట్టాదార్లును, జమీన్దార్లును పట్టణములను విడిచిపెట్టి తమతమ గ్రామములకుఁ బోయి మేడలను మిద్దెలను గట్టుకొని నివసించుచు తమరయితులఁ జేరఁదీసి వారికి కావలసిన సదుపాయములను జేయుచు వారు చేయు కృషిఫలమును అనుభవించుట యుక్తము. ప్రస్తుతము పట్టణములలో నుండి, గ్రామములలో మేనేజరులను బెట్టి కార్యము నిర్వహించుకొను ప్రయత్నములవల్ల, పొలములు పాడగుచున్నవి ; ఫలమును తగ్గుచున్నది. డబ్బు గలవా రగుటచేత, ఈ మిరాసీదార్లును, మిట్టాదార్లును వ్యవసాయశాస్త్రమును జదివి తా మనుష్ఠించుట యత్యవశ్యము.

వ్యవసాయసంబంధమయిన పరిశోధనస్థలములు పెక్కులు కావలయును; జిల్లాజిల్లాకును ఒక్కటియైన నుండవలయును. గవర్నమెంటువారు వీలయినంతవఱకు స్థాపించిరి; ఇంకను మరికొన్నిటిని స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు.

వ్యవసాయపుసంఘములను ప్రజలు స్థాపింపవలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ మాండలికవ్యవసాయసంఘములు నెలకొల్పఁబడినవి. [illegible] రులు సాధారణముగా ఆగ్రామనాధిపతులుగా నున్నారు. అనేకములగు నితరకార్యముల తొందరలవల్ల వీరు వ్యవసాయమున రయితునకు తగిన సహాయము చేయుట కవకాశము దొరకుట లేదు. ఈ సంఘముల మెంబర్లన్నచో లాయర్లు, పింఛనుపుచ్చుకొన్న పెద్ద పెద్ద యుద్యోగస్థులు. వీరి జరీతలపాగాలు వీరి దుస్తులు వీరి యాకారములు వీరిమాటలు రయితును బెదరఁగొట్టునవి యే గాని రయితునకు హితోపదేశము నిచ్చునవి కావు. వీరికి దానిమ్మపండ్లకు ఎరువులు కావలయును; పుష్పజాతులకు చికిత్సలు కావలయును. ఇట్టియుపయోగకరము కాని జిల్లా వ్యవసాయ సంఘములను నెలకొలుపుటకన్న గ్రామవ్యవసాయసంఘములను స్థాపించి సహకారపద్ధతుల ననుసరించి బాగుగాఁ దెలిసిన రయితులను మెంబర్లగుటకు హెచ్చరించుట దేశక్షేమమునకు ముఖ్యమయినది. ఇట్టి సంఘములలో శ్రద్ధవహించిన విద్యగలవారు గూడ రయితుతో సమానముగఁ గూర్చుండి ఈ దిగువ నుదహరించు వ్యవసాయాంశములను కొన్నిటిని రయితునకుఁ జెప్పినచో వ్యవసాయ మభివృద్ధిఁ బొందఁ గలదు :—

1. చవుడుభూములను బాగుచేసికొనుట, వ్యవసాయశాఖవారు 1912-వ సంవత్సరమున ప్రకటించిన నెం 1 రు కరపత్రమును జదివినచోఁ, దెలియును.

2. పశువుల యెరువులను కాల్పకుండ జాగ్రత్త చేసి దానితో ఆకు అలము చెప్ప మన్ను మొదలగునవి చేర్చి పూడ్చిపెట్టి కొంచెము నీరుపెట్టి మంచి యెరువుగా మగ్గునట్లు చేసికొనినచో, దేశములోని యెరువులను వృద్ధిచేయవచ్చును.

3. కొన్నికొన్ని మ్యునిసిపాలిటీలలో ఊరకుప్ప వ్యర్థముగా పోవుచున్నది. దీనిని జాగ్రత్తచేసి మంచి యెరువుగాఁ జేసికొనవచ్చును. బాపట్లలో రివరెండు జి. ఎస్. తామ్సన్ దొరవారు కుప్ప నంతయు జాగ్రత్త చేసి గోతులలో పాతిపెట్టి, తగిన మన్ను నెత్తి మొదలగువానిని జేర్చి అప్పుడప్పు డెండకుండ నీరుపెట్టుచు మంచియెరు వగునట్లు [illegible] యెరువులవలె [illegible]

పల్లపుభూములను బాగుచేసి వానిని మంచి మాగాణి స్థితిలోనికిఁ దెచ్చినారు.

4. గ్రామములలోఁ జచ్చు పశువుల యెముక లన్నియును మాదిగలమూలముగా తురకల చేతిలోఁ బడి పరదేశములకుఁ బోవుచున్నవి. వీనిని గ్రామస్థులే స్వాధీనపఱచుకొనుట అతిసులభము. కొన్నికొన్ని గ్రామములను సంఘములుగాఁ జేర్చి, చిన్నయంత్రముల తో వానిని బొడిచేసికొని ఆపొడినే యెరువుగా నుపయోగింపవచ్చును.

5. రహితు బీదవాఁ డగుటవల్ల గొప్పగొప్ప వ్యవసాయపుఁ బనిముట్లను కొనుటకు శక్తి గలవాఁడు గాఁడు. సాధ్యమైనంతవఱకు తక్కువ క్రయమునకు వచ్చెడియినుపనాగళ్లను అమర్చవలయును. ఇట్టిమార్పిత్తు యంత్రములను చొప్ప నరకు యంత్రములను మనదేశములోనే చేసికొనవచ్చును. పెద్దపెద్దయుపకరణములు కావలయునన్నచో, అయిదారు గ్రామములవారు చేరి తెప్పించుకొని గాని, ఏదోయొక సంఘముమూలముగా తెప్పించి రహితున కిచ్చి గాని యుపయోగింపవచ్చును.

6. మనదేశములోని విత్తనములు రానురాను క్షీణించుచున్నవి. మంచివిత్తనముల నెత్తి రహితున కిచ్చు సంఘములు కొన్ని యేర్పడినఁ గాని వ్యవసాయ ఫలము వృద్ధిచెందదు. వ్యవసాయశాఖవారు దీనిలో నిలయునంతవఱకు పనిచేయుచున్నారు. శ్రద్ధవహించిన కొన్ని సంఘములు యేర్పడినఁ గాని త్వరగా వృద్ధిలోనికి రానేరదు.

ఇంకను అనేకవిషయములలో శ్రద్ధవహించిన వారు వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయవచ్చును. వానినన్నిటిని ఇప్పుడు చెప్పుట కవకాశ ముండదు.

తుదవఱకు దీనిని జదివినవారికి వ్యవసాయము వృత్తులలోని కెల్ల ఆదివృత్తి యనియు, ఇది లేనిది ప్రపంచము సాగదనియు, దీనిని సాధించినఁ గాని ప్రజలకు క్షేమము గలుగదనియు తెలియును. భూమిని జీల్చి ప్రపంచమును పోషించుచున్న రహితును మన మందఱము కాపాడవలయును. ప్రస్తుతము చక్కగాఁ జదువుకొన్నవారు, వ్యవసాయమునందు తప్ప, ఇతరవృత్తులం దెల్ల ప్రవేశించుచున్నారు. ఇట్లు ప్రవేశించి రహితుయొక్క సైకమును ముఖ్యముగా తమసౌఖ్యముకొఱ కుపయోగించు పెద్దమనుష్యులు, దేశక్షేమముకొఱకును వృద్ధికొఱకును పాటుపడుచున్నట్లు అనేక సంఘములలోఁ బాటుపడుచున్నప్పటికిని, రహితువృద్ధికొఱకు ఏ మాత్రము శ్రద్ధపుచ్చుకొన్నట్లు కనుపించదు. ఇది చూడ, అందఱికి నాధారమైన రహితుయొక్క యభివృద్ధిని గమనించకుండుట మిక్కిలి వ్యసనకరము.

శ్రీ గోపాలకృష్ణగోకులనిర్యాణతారావళి

గో. రమాకాంతాచార్యులుగారు

కడుపునఁ గంటి వందలకొలఁది కారణజన్ముల లోకమాన్యులౌ
కొడుకుల; నందు నెవ్వరును గోకులకృష్ణున కీడునయ్యెనే?
కడుపునఁ జిచ్చుపెట్టి చనెఁ, గంటికిఁ గునుకైన గాఁగ నేడ్చెదన్
బడయఁగలేనె క్రమ్మరను భారతమాతరొ! యింక నాతనిన్? 1

చ. వయసునఁ జిన్న యయ్యును భవత్సుతరత్నములందు సద్గుణో
దయుఁ డయి సర్వభూతహితతత్పరుఁడై భవదంఘ్రిపద్మసే
వ యనఁ దలన్ ధరించి తన ప్రాణము నర్పణచేసె భక్తి న
ట్టి యమితమాతృవత్సలుఁ గడింతుమె యెన్నటికైన? నమ్మరో! 2

ఉ. ఎందఱొ నాకలోకమున కేగిరి నీతనయుల్ ధురంధరుల్,
హింసకు లేతదగ్రమును మెచ్చిరి; గోకులకృష్ణుఁ డేగ, నే
మందును? జక్రవర్తి మొద లంత్యజుదాఁక సమస్తమానవుల్
కుందుచునున్న వారతని కోసము; తన్మహిమంబ దెట్టిదో? 3

ఉ. పిల్లలకోడి నీ; వైరులపిల్లల కోడి, భవత్సుతుల్ సిరుల్
కొల్లఁగ నున్న విశ్వధనకోశమునం జొరలేనివేళ, నీ
పిల్లకుఁ డంచు వారికొక పన్నును జూపిన ధీరుఁ డేగ; నీ
పిల్లల కింక దిక్కెవరు? వేఱుగ నెవ్వరు దీపుఁ బొక్కఁడే. 4

ఉ. లేరె సురేంద్రవైభవులు లేరె సునీతిలకుల్ జగన్మనో
హారిసరస్వతీరసవిహారులు లేరె వివేకమండితుల్
లేరె నరేంద్రచంద్రులును లెక్కకు నొక్కఁడె గాని శ్రీమహా
భారతగోష్ఠిఁ గృష్ణునటు ప్రాజ్ఞుఁడు గోకులకృష్ణుఁ డమ్మరో! 5

ఉ. సందియ మేల కృష్ణుఁ డగు సర్వవిధంబుల నొంది చూడ్కి నా
యందము చందముం గనిన నాతఁడె జ్ఞప్తికి వచ్చుఁ గాని శ్రీ
నందసుతుండు చాలఁడు గుణంబుల నేకసతీవ్రతంబునన్
నందసుతుండుగాఁడు రఘునందనుఁ డాతని కీడు తల్లిరో! 6

శా. గీతాశాస్త్రపయోధివీచికలలోఁ గ్రీడించినా రెందఱో
ఖ్యాతిన్ దన్మనసీత నొక్కరికిఁ జిక్కన్ లేదు శ్రీకృష్ణగీ
తాతాత్పర్యము కర్మయోగ మని స్వార్థత్యాగియై దేశసే
వాతంత్రజ్ఞుఁడు, గోకులుం డలరె యోగ్యుండౌ నవకృష్ణుఁడై. 7

ఉ. కర్మము జ్ఞానగర్భ మగు జ్ఞానము భక్తిరసప్రగర్భ, మీ
మర్మ మెఱుంగ కున్న ఋజుమార్గమునం జన దాత్మ; కర్మమున్
నిర్మలబుద్ధిఁ జేసెడు మనీషులు లోకహితాభిలాషు; లీ
ధర్మము వృద్ధిఁ జెందక యధర్మ మడంగ దడంగ దమ్మరో! 8

శా. హిందూస్థానాత్మయుగోదయార్కసుషమాదృశ్యస్పృహాదేవగో
విందశ్రీరణదేవదేశికపదస్వీకారలబ్ధాఖిలా
స్పందజ్ఞానధనుండు గోకులుఁడు, తద్‌జ్ఞానంబు సామాన్యమే?
మందప్రజ్ఞుల కందరావు తదసామాన్యాంతరార్థధ్వనుల్. 9

మ. ఘనగంగాలహరీతరంగవిలసద్గంభీరవాగ్గుంభజృం
భణ దేశీయసభాగ్రపీఠపతి యై భాషింప, సామ్రాజ్యశా
సననిర్మాణసభాంతరాళమున శస్త్రాస్త్రశస్త్రిం బోరాడఁ గాం
చినవా రెవ్వరు విస్మరింపరుసుమీ శ్రీకృష్ణగోపాలునిన్. 10

ఉ. పాలకపాల్యబంధపరిపాలనమంత్రపదుండు దీర్ఘదృ
క్శాలి వరాంగ్లరాజ్యహితకాంక్షి స్వదేశజనోపకారక
శ్రీలలితాంతరంగుఁ డని చాటిరి మువ్వరు హైందవప్రభుల్
చాలదె నీ తనూజుఁ డయి జన్మము నెత్తినదాని? కమ్మరో! 11

మ. అతికారుణ్యము నిమ్నజాతిపయి, విద్యాహీనులైనం బను
ప్రతతిం బోలుదు రంచు రాట్సభలఁ దత్పక్షంబు వాదించి యీ
ప్రతతాసేతుహిమాద్రిమధ్యప్రజకున్ ప్రారంభవిద్యామహా
స్మృతి నర్థించెను జక్రవర్తి వలనన్, సాధించెఁ దత్సమ్మతిన్. 12

మ. తరమే యెవ్వరికే నెఱుంగ భగవత్సంకల్పముల్? గోకులున్
హరియించెన్ సుకృతి గతాయు వను వాక్యంబే ఫలింపన్; జగ
ద్భరణా బెట్టిదొ ధీరు లందఱిఁ హరింపన్? మర్త్యునో యద్యదా
చరితశ్రేష్ఠ యటన్న వ్యక్తిని? జగత్సామ్రాజ్యమే యొల్లఁడో? 13

ఉ. వేలకువేల్ గణింపఁగల విద్యలు నేర్చినవాఁడు, చాలియున్
జాలని వేతనంబునను సల్పెను జీవనయాత్ర పేదవి
ద్యాలయమందుఁ; జేద యన నాస్తికభాగము గాని దానికిన్
బోలున యేకశానిలయముల్ ప్రతిభానవశక్తిసంపదన్? 14

మ. తులసీదాసును రామదాసు నను భక్తుల్ పుట్టి రెచ్చోట, ని
ర్మలభక్తిన్ దరియించి రెచ్చట నఖండజ్ఞానవైరాగ్యని
ష్ఠులు నై, యట్టి పవిత్రదేశమునఁ దా జన్మించె గోపాలకృ
ష్ణుఁడు; వైరాగ్యపయోధి యైన నగుదే శుద్ధప్రపన్నాత్ముఁ డై? 15

శా. ముందున్ వెన్కయుఁ జూడకుండఁగను నష్టుల్ జేయుఁ డెక్కార్యమే
మందున్ దత్ప్రభుభక్తి భూతదయ; నిత్యక్షేమ మీరెంట న
బ్బున్ దేశంబున కంచు సర్వవిషయంబుల్ నిర్వహింపంగ శ్రీ
హిందూసేవకసంఘమున్ నిలిపెఁ దానే నాథుఁడై దానికిన్. 16

ఉ. ఎన్ని యుగంబుల్ గణించి ధరియించెదు కాలభుజంగ! యావలన్
భిన్నఫణాసహస్రపృథుపీఠుల నుజ్జ్వలదివ్యరత్నముల్ ?
తన్నవకాంతిపూరములు దక్కిన ధార్మికలోకమే మగున్ ?
గన్నులలో వీనులో కొంతగ గ్రక్కకయుండిన నిల్లు చేయుదే ? 17

మ. జననీ! లోకమునన్ బ్రవృద్ధులు జరాజాడ్యంబులం జిక్కి యీ
తనువుం బాసి ముకుందపాదములఁ జెందన్ సిద్ధులై యుండ, వా
రిని గాదంచు జగద్ధితాచరణపూర్తిం జేయనీకుండ జ
వ్వనమం దుండిన యట్టి కృష్ణుఁ గొనిపోవన్ న్యాయమే మిత్తికిన్ ? 18

శా. ఆపత్కాలము తల్లి! మా కిది మహాయాసంబు ప్రాప్తించె మా
గోపాలున్ భగవంతుఁ జేతలఁపుఁదోఁ గొంపోయెనో గాని తా
మా పక్షంబును బూని దేవసభలో మాట్లాడి సామ్రాజ్యమున్
గాపాడంగలవాఁ డతండు పరలోకంబందు స్వార్థాత్మతన్. 19

ఉ. ఏమి హరింపఁగల్గితి? వినీ! వచియింపు మకాలమృత్యువా!
యీ మహనీయు దేహమున నస్థులు చర్మము రక్తమాంసముల్
పామునకొంగ వచ్చునె ఫలంబు? తదాత్మపవిత్రసౌరభ
స్తోమము సోఁకెనే నతనిజోలికిఁ బోదువె నాల్కలార్చుచున్ ? 20

మ. అదియుం దక్కెనె నీకు; నస్థికలు గంగాంతర్జలంబందు శి
ష్యవరుల్ కల్పఁ బ్రయాగ వెళ్లిరిగదా! చర్మంబు రక్తంబు మాం
సవసాదుల్ పుటపాకపూరంబునను భస్మంబయ్యెఁ; దద్ఖ్యాతియో
సనహిందూజనకీర్తిభూతికి సనంతత్వప్రదం బయ్యెడిన్ ! 21

ఉ. ధీరులు నాస్తికాగ్రణులు ధీతిని బొందెద రోసిమృత్యువా!
నారకలోక మేగెదు జనంబులు నీ యధికారధాటికిన్ ;
ధీరులు కర్మయోగులు సధీరులు గా, రలనీదు మూఁపుపై
స్వారి యొనర్చి పోవుదురు శాశ్వతలోకము ముక్తసంగులై.

శా. గంగాదేవివో! నీ జలంబులను గ్రుక్కన్ బుట్టి మన్నాటకు
ప్పొంగుల్ నామది; యెందఱెందఱు మహాత్ముల్ నీదుగర్భంబులో
నంగం బస్థులు దాఁచి వెళ్ళిరి, తదీయానూనసంగంబునన్
మాంగళ్యం బగు నీశరీరమును సస్మద్దేహనైత్యమ్ముల్. 23

మ. అలుకా పల్కవదేన్ని పిల్పులకుఁ ? బోనా పిల్చుచున్నారు ని
ర్మలసామ్రాజ్యసభాసదుల్ ప్రథితమీమాంసాసభాసభ్యులున్ ?
నిలుచున్ నీ పట కేగకున్నఁ బను లోపించెన్ ! ప్రార్థించిరన్
బలుకన్ రాదటె మౌనముద్ర ధరియింపన్ బాడిగాదే యిప్పుడున్ ? 24

చ. అగణితభక్తి భవత్స్తుతులు వాయని చేయుచునున్న వారు ; ని
విశదవచస్సుధావిస్మృతి వీనుల కెక్కుడి దిగక నంచు ని
యశము దలంచి శిష్యజను లక్కట ! కుందుచునున్నవారు ; నా
మశనము మానినారు ప్రజ లందఱుఁ ; బల్కఁగరాదె ? గోకులా ! 25

సోదరులారా ! తెలుసు మనః శోకము నా విను నేను గాని యీ
రోదవి వానివల్ల యెరుకు దూఱుము చేసెను వీరులన్ ;
వాదాల మాని ... తలవి వాదముఁ బట్టి చరింతు మానియున్
భేదముఁ బుట్టనీయఁగ సుఖము నందిరి గుడ శ్రీనివాసుఁడే. 26

శా. శ్రీకరసద్గుణార్ణవుఁడు శేషజగద్గురుశైలకృష్ణుఁడు
ప్రాకృతదివ్యమాగి విరాట్పురుషుంపు విశుద్ధమూర్తి య
స్తోకవిలాసబుద్ధిమహాతుండు కృపాపరితాంతరంగుఁడై
గోకులకృష్ణు నాత్మకుడు గూర్చుఁ బ్రశాంతరసానుభూతినిన్. 27

రజస్వలా వివాహములు

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు

వీనిని శాస్త్రములు నిషేధించినను, నిషేధింపకపోయినను, ఇవి జరగించుటవలన గొప్ప పాతిత్యము వచ్చుననిగాని, దేశమునకు అరిష్టము వచ్చుననిగాని నా యభిప్రాయము కాదు. పూర్వము మనశాస్త్రములు నిజముగా వీనిని నిషేధించినను, సంఘముతో సంబంధించిన వగుటచేత, సంఘాభివృద్ధి కనుకూలముగ నున్న యెడల, వీనిలో మార్పులు చేసికొనవలసినదే. కాబట్టి ముందుగా మన మాలోచించుకొనవలసిన విషయము: ఈ సంస్కరణమును హిందూ సభ్యతలో చొప్పించుట అవసరమా? ఇది మన కత్యవసరమైనయెడల, చొప్పించుటకు మార్గ మెద్ది? ఈవిషయములలో వాదనలు రెండు తరగతులుగ భాగింపవచ్చును— (1) హేతువాదము (2) కులక్రమాగత మైన భావనవాదము.

హేతువాదము

(ఎ) చిన్నపిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేసినయెడల వారిలో గండములు మెండు గనుక వారికి వైధవ్యము రావచ్చును. కాబట్టి పురుషులకు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకు పైన, పూర్వకాలములోవలెనే, పెండ్లిచేసిన యెడల, బాలవితంతువులు తగ్గుదురు. వధూవరులకు వయస్సులో మిగుల వ్యత్యాస ముండఁగూడదు గనుక, ఆఁడుపిల్లలకుఁ గూడ 18 సంవత్సరములు దాఁటిన తరువాతనే వివాహము చేయుట న్యాయము.

(బి) ఆఁడుపిల్లలకు 18 సంవత్సరముల తరువాతనే గర్భోత్పత్తి కలుగుట మంచి దనియు, ఈలోపుగ వారికి పురుషునితో సంసర్గము కలిగినయెడల వారి శరీర పాటవమునకు మిక్కిలి నష్ట మనియు, బలశాలులగు పిల్లలు కలుగ రనియు మన శారీరకశాస్త్రములు కూడ ఘోషించుచున్నవి. కనుక ఆఁడుపిల్లలు మేజర్లయిన తరువాతనే వివాహమాడవలెను.

(సి) సంఘాభివృద్ధికి స్త్రీవిద్య మూలము గనుక మగపిల్లలవలె, స్త్రీలకుకూడ కనీసము 18 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చునంతవరకైనను విద్య నేర్పినయెడల, వారు నిజముగా సంఘాభివృద్ధికి ఉపయోగింతురు. ఈలోపుగ వివాహముచేసినయెడల, వారి విద్యకు భంగము కలుగును. ఇప్పటి మిడిమిడి జ్ఞానమువలన స్త్రీల కెంతమాత్రము లాభము లేదు.

(డి) ఆఁడుపిల్లలను బాగుగ చదివించి జ్ఞానవతులుగ చేసి వయసు వచ్చిన తరువాత పెండ్లిచేసినయెడల కన్యావరశుల్కములు మొదలగు దురాచారము లుడుగును.

(ఇ) వివాహ సంబంధము మిక్కిలి పవిత్రమైనది, వధూవరులు యావజ్జీవము త్రెంపఁగూడనిది గనుకనే, వారియుభయుల యిష్టమునుబట్టి వివాహము చేయవలయును. ఇట్టి వివాహమునకు ఉభయులు మేజరులై యుండవలెను. స్వయంవరమే నిజమైన వివాహము. ఉభయులకు ఒండొరులయందు అత్యంతప్రేమ జనించుటకు వారు వివాహమునకు ముందు సమావేశమగుచుండు దినములే వారికి సుదినములు, ఎప్పటికిని మఱపు రానివి.

(ఎఫ్) పురుషుఁడును, స్త్రీయును సమాన స్వాతంత్ర్యము అన్ని విషయములలోను కలిగియుండవలసినది. ఉభయులలోనుండు ఆత్మ యొక్కటే. ఉభయులు సమానముగ జ్ఞానవంతులగుట యీశ్వరోద్దేశము. పురుషుఁడుగాని స్త్రీగాని తన యిష్టము వచ్చినపుడు వివాహము చేసికొనవచ్చును; లేదా జొత్తిగ మానివేసి బ్రహ్మచర్యమున నుండవచ్చును. వివాహము జరిగినతరువాత ఉభయులకు ఏకారణమువలన నైనను, ఒకరియందొకరికి అనిష్టము జనించినయెడల వారు తమవివాహబంధము త్రెంపివేయవచ్చును. అట్లు వారి కధికారము లేనియెడల వారు యావజ్జీవము దుఃఖసముద్రమున పాలగు

మరు. కాబట్టి వధూవరులు ముందుగా కొంతకాలము దీర్ఘాలోచనచేసి, ఒకరినుంచి చెడ్డలు ఒకరు తెలిసికొని, మిక్కిలి స్నేహము కలసిన తరువాతనె వివాహమాడుట కంగీకరించవలయును. ఇదియే స్వభావసిద్ధము.

కులక్రమాగతమైన భావనవాదము

పైన చెప్పిన హేతువాదము నంతయు అంగీకరించినను, అట్టి వివాహములు చేయుటకు జనసామాన్యము నకు మన సొప్పకున్నది. యువతీ వివాహములు ఆచరణలోనున్న పాశ్చాత్యదేశములవారి చర్య గమనింపగా, అవి మనకు పనికిరావని వీరి యభిప్రాయము. దీనిని గురించి కొంత వివరించెదను.

ఆడుపిల్లలను పెద్దవాండ్రనుచేసి వివాహములు జరిగించిన యెడల, వారియిష్టప్రకారము భర్తలను సంపాదించుకొనుటకు వారిని వదలివేయవలెను; లేదా తల్లిదండ్రి యులలోనవలె వారికి ఘోషాస్థానము ఏర్పఱుపవలెను. ఈ రెండుమార్గములును సంఘమునకు అనర్థదాయకములే. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీస్వాతంత్ర్యమువలన ఎందఱు వివాహమునకు ముందు తమ ప్రియులచేత మోసపుచ్చఁబడిరో, వివాహమైన తరువాత వివాహబంధమును ఎందఱు త్రెంపవలసివచ్చుచున్నదో, ఎంతమంది తల్లిదండ్రులను అక్కచెల్లెండ్రను దుఃఖసాగరములో ముంచుచున్నారో, ఆదేశములను చూచివచ్చినవారే గాక, వారి వార్తాపత్రికలను స్వభావవర్ణనలతో నిండిన వారి నవలలను చదువుచున్నవారు కూడ గ్రహింపఁగలరు.

మన సంఘములో కొన్ని చెడుగు లుండవచ్చును గాని, పాశ్చాత్యసంఘములలో కూడ అనేకము లున్నవి. కాబట్టి మన యాచారములను త్యజించి వారి యాచారములను మన కాదర్శములుగ పెట్టుకొనఁగూడదు. వధూవరుల కనిష్టము కలిగినంతమాత్రముననే వివాహబంధమును త్రెంపవచ్చునని కొన్ని పాశ్చాత్య దేశములలో చట్టములు వెలువడుచున్నవి. వివాహసమయములో, చనిపోయినను ప్రేమించెదనుగాని అనువర్తినిగా నుండెదనని ప్రమాణముచేయుటకు నిరాకరించు స్త్రీలు బయలుదేఱుచున్నారు. స్త్రీలు తమ పిల్లలకు పాలిచ్చుటలేదు; పురుషులతో సమానముగు హక్కులకు పోరాడుచున్నారు; తమకు నాటకములు విందులు మొదలగువానికి స్వేచ్ఛగా రాత్రింబగళ్లు పోకుండ ఆటంకము కలుగునని యు, తమ యౌవనమునకు భంగము కలుగునని యు, తమకు పిల్లలు కలుగకుండ ననేకోపాయములను కనిపెట్టుచున్నారు. అక్కడి మగవారు, తమ భార్యలను పరపురుషులు ముట్టుకొన్నను వారిని వాహ్యాళికి తమతో తీసికొనిపోవుచున్నను, వారియందు ఏవిధమైన దురభిప్రాయమును కలిగియుండఁగూడదు. భార్య పరపురుషునితో మాటలాడుచున్నపుడు భర్త సమయము వచ్చి వారి రహస్యపుమాటలను వినఁగూడదు. భార్యాభర్తలలో ఎవరికి ఎక్కడనుండి ఏయుత్తరము వచ్చినను, ఒకరిది ఒకరు విప్పి చదువఁగూడదు. ఇంటికి స్త్రీయే యజమానిని. స్త్రీని పైకయినను మిక్కిలి గౌరవింపక తప్పదు. స్త్రీని ముందుగ బండిలో నెక్కించుటయు, కూర్చుండఁబెట్టుటయు తరువాతనే పురుషుఁడు కూర్చుండుటయు న్యాయము. తమభార్యలు పరపురుషులతోనే నాట్యము సేయవలయును. ఇట్టి పనులు సామాన్యముగ జరుగుచున్నను స్త్రీల పాతివ్రత్యమునకు ఏ విధమైన భంగము కలుగుచుండలేదని పాశ్చాత్యులు నొక్కి చెప్పుదురు. దీనిలో నెంత సత్యమున్నదో మనము చెప్పలేము గాని, మన మనస్సులకు ఆయవస్థలలో పాతివ్రత్యము నిలుపుకొనుట స్వభావవిరుద్ధమని తోఁచకమానదు. పాతివ్రత్యమునకు భంగముకలిగినపుడు తాము వివాహబంధమును త్రెంపివేయఁగలమనివారు చెప్పెదరుకాని, భార్యాభర్తలు కోర్టుల కెక్కి, ఒకరిమీఁద నొకరు నిందల నారోపించి, తుదకు ఒకానొకప్పుడు వానిని ఋజువుపరచుకొనలేక, క్షమాపణచేసికొనుటయో లేక యావజ్జీవము తిరిగి వివాహము చేసికొనకుండ వేఱువేఱుగ నుండుటయో తటస్థించుచుండును. వీని కన్నిటికిని ఒప్పుకొనువారు యువతీ వివాహముల నాచరణలోనికి తెచ్చుకొనుట కెంతమాత్రము మనము అభ్యంతరము పెట్టఁగూడదు. తక్కినవారి విషయమై ఆలోచింతము.

యువతీ వివాహములు చేసినంత మాత్రమున,

మనలో పైన చెప్పిన బాధలు రాకపోవచ్చుననియు, మన కన్యకు ఉచితముగ వచ్చుచున్న జాతీయభావనలనుబట్టి మన స్త్రీలు వదమకొనదరనియు కొందఱు చెప్పెదరు. ఇది కేవలము వారియూహ. మరికొందఱు ఈ యూహతో నేకీభవింపక వివాహవిషయములలో కొంత స్వల్పపదేశము గానే క్రమక్రమముగ నన్నియు సవర్తకములు వాటిల్లునని అభిప్రాయపడుచున్నారు. హేతువాదము చేయువారు మనసంఘములో ఇప్పుడున్న కొన్ని యిబ్బందులను తొలగించి, మరి కొన్ని బాధలను కలిగించుచున్నారు. ప్రతిసంఘములో కొన్ని దురాచారములవలన కొన్ని కష్టములుండుట తప్పదు. కనుక ఆ దురాచారములను బట్టి మాన్పునపుడు, నూతనాచారములవలన నెక్కువ బాధలు కలుగవని చూపించుటకు హేతువాదులమీఁదనే యిటువంటి భారము పడవలసియున్నది.

పన్నెండు సంవత్సరముల పిల్లను ఇరువది సంవత్సరముల వయసుగల పిల్లవానికి వివాహము చేయుచునే యున్నారు. నిషేకము మరి నాలుగు సంవత్సరముల వఱకు ఆఁపిన యెడల, ఎట్టి యిబ్బందులు కలుగవచ్చు. ఈనాలుగుసంవత్సరములలో ఉభయులు పరస్పరం గలసు వచ్చుచు పోవుచుండుటచేత, ఒకరియెడల నొకరికి ప్రేమ వృద్ధియగును, గర్భాధానసమయమునకు వారు చిరపరిచితులుగా నుందురుగాక, నేఁటితో నున్న మన క్షత్రియులు మొదలగువారిలోవలె ముక్కుమొగము తెలియనివారుగ నుండరు. మనము వివాహముచేసి కొన్నవారిని మనచిన్నతనమునుండి ప్రేమించుటకు నేర్చుకొనెదము. పాశ్చాత్యులలో తమరు ప్రేమించినవారినే వివాహము చేసికొనెదరు. ఈరెండు ఆచారములను బాగుగ గ్రహించిన నివేదిత యను పాశ్చాత్యస్త్రీ వ్రాసిన (Web of Indian Life) "భారతీయ జీవితతంతుసమితి" యను పుస్తకమును ప్రతివారును చదువవలయును. దానిలో మనయాచారమే యుత్కృష్టమని సహేతుకముగ వ్రాసియున్నది. కాబట్టి మనలో వియ్యంకులు బుద్ధిమంతులైన యెడల రజస్వలయైనను కాకపోయినను 12 సంవత్సరములు వచ్చిన తరువాత పెండ్లియైన తేది

మొదలు మూఁడునాలుగు సంవత్సరములవఱకు నిషేకము నాఁపినయెడల బాల్యవివాహములవలన కలిగెడి యిబ్బందులు చాలభాగము తగ్గిపోవును. 12-వ సంవత్సరము మొదలు 16-వ సంవత్సరమువఱకు భార్యాభర్తలను వేఱుగ నుంచుట యేకారణమువలననైనను అనుచితమని తోఁచినపుడు గర్భాధానము జరిగింపవచ్చును. ఇది ఆయాకుటుంబములవారి స్త్రీలవంగసమును బట్టియు ఇంటిలో భయభక్తులను బట్టియు ఇంటికి వచ్చు సహవాసగాండ్రను బట్టియు ఉండును.

ఈపైరెండువాదములను ఆలోచించుటకు మనలో ప్రతిశాఖవారును సభలుచేసి తీర్మానములు చేసికొనవలసియుండును. తుదకు, బ్రాహ్మణులందఱు అంతశ్శాఖాభేదమును పాటింపక సభ కూడి చర్చించుట యత్యవసరము. అట్లు చేయక వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముమీఁదనే యీసంఘసంస్కరణము నాధారపఱచిన యెడల, తుదకు వ్యక్తురాలైన పిల్లను కులశీలములు లేక వీధిలో పోవు నెవనికైనను కట్టిపెట్టవలసివచ్చును. తగిన మర్యాద గల సంబంధములు దొరకవు. "కుల మేమి? మర్యాద యేమి?" యనువారికి ఈవాదముతో సంబంధమే లేదు. అట్టివారు తమ యాఁడుపిల్లలను పెంచి పెద్దవారినిచేసి బాగుగ చదువుకొన్న బ్రాహ్మణేతరులకు ఇచ్చుటకుఁగూడ సిద్ధపడవచ్చును. "కుల మెఱిఁగి కోఁతిని తెచ్చుకొనవలయు" ననుసామెతప్రకారము నడచుకొనుట మంచిది కాని, సామ్యూల్ ఎప్పింగ్‌టోలు దస్తా మొదలగునవి యెంత మాత్రము పాటింపఁగూడదు. మాంసభక్షకులతో సంబంధము చేసికొనుట హేయము. బ్రాహ్మణులలో నుండి వెలిగాకుండ చేసికొనుట ముఖ్యము. ఒక వేళ వితంతూద్వాహములవలె నేఁడు శాఖ నొక దానిని ఏర్పఱచుకొనవచ్చును. కాని, తండ్రియుద్వాహము తనయుఁ డాభ్యుంసా—అనుసామెత ప్రకారము జరిగించిన యెడల ఎంతవఱకు అట్టి వివాహములు శాస్త్రప్రదములుగా నుండునో మనము ఆలోచించుకొనవలెను.

హేతువాదముమీఁదను వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మీఁదను ఆధారపడి వివాహములు జరిగించినయెడల,

ఎట్టి పాతివ్రత్యము రాదని నా యభిప్రాయమేగాని, కులక్ర మాగతమైన భావనల నింకను చంపుకొనలేని నావంటి వారు సాంఘిక నీతిసూత్రములను గమనించి, వివాహ విషయములలో సంస్కరణము ప్రారంభించెదరు. సంఘా చారములు చలిమిడి ముద్దలవలె మన యిష్టప్రకారము మార్చబడవు గనుక బ్రాహ్మణుల మని గర్వపడుచుండు కొన్నవారు అందఱు కూడి, ఎంతవఱకు కాలవశమున మార్పులు కావలసియున్నవో ఆలోచించుకొనుట ముఖ్యము. చట్టములు చేసికొన్నంత మాత్రముచేత ప్రయోజనము లేదు. మనలో కూడ క్రమక్రమముగ కులక్రమాగత భావనలు మాఱినకొలది మార్పులు చేసికొనవచ్చును. చిట్టచివరకు అద్వైత సిద్ధాంతము ననుసరించి, వర్ణాశ్రమభేదమును తొలగించి, విశ్వమా నవకోటిలో భేదరాహిత్యమును గ్రహించి, ఆహారపదా ర్థములలోను వివాహములలోను ఇచ్చకు వచ్చినట్లు నడచుకొనుట కూడ తటస్థపడునేమో !

రాజకీయ పరిశ్రామిక విషయములలో సంఘీ భావ ముండవలసి యున్నట్లును, సాంఘిక విషయము లలో సహకార మావశ్యకము కాదా ! అడవిజాతుల నుండి సంఘము లేర్పడినవి. అవి క్రమముగా పెరిగినవి. నాగరికత ప్రబలినకొలది మతసూత్రములు, నీతిసూత్ర ములు, న్యాయ సూత్రములు వృద్ధియగుచు వచ్చి నవి. ఏసంఘమున కా సంఘము తనచుట్టు నున్న సంగతి సందర్భముల ననుసరించి పరిపూర్ణత వహించినది. కాని ప్రతిసంఘములోను చలనమున్నది. అవి మనకు తెలి యకుండ మార్పులు చెందుచునే యున్నవి. దూరము నుండి మనము నడచుచున్న ఒక పటాలమును చూచు చున్నయెడల, అది కొంతసేపటికిగాని చలించుచున్నట్లు కనబడదు; కాని దానిలో ప్రతిపదాతుడు నడచుచునే యున్నాడు. మనసంఘాచారములు మతముతో సంబం ధించినవగుటచేత, శీఘ్రముగ మన మనుకొన్న మార్పులు రానేరవు. అట్లని మనము తొందరపడి ప్రయోజనము లేదు. ఏమిచేయక యూరకుండుట కూడ ప్రయోజన కారిగాదు. సేన పోవుచుండగా, కొందఱు సిపాయీలు ముందుగానె పోయి శత్రువులు వచ్చుచున్నారేమో యని యెట్లు తెలిసికొనుచుందురో, అవిధముగనే మన సంఘములో కూడ ధైర్యశాలులు నూతనమార్గములను త్రొక్కుచుందురు. వారవలంబించిన మార్గము సరియైన దని సంఘము గ్రహించినయెడల, అది వారిని తనలో చేర్చుకొనును, లేదా త్రోసివేయును. అట్టి సంఘ సంస్కర్తలవలన మనము కొన్ని అపాయములను తప్పించుకొనెదము.

మన మెంత వేదాంతులమైనను కులక్రమాగత మైన భావనల నతిసులభముగ త్యజింపలేము. చని పోయిన భార్య చెల్లెలిని వివాహము చేసికొనుట తప్పు కాదని శాసన మేర్పఱచుటకు ఎన్ని సంవత్సరములు ఇంగ్లాండులో తగవులాడిరి? మన కీవిషయము ఎంత యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది ! పాశ్చాత్యులలోను మహమ్మదీయులలోను పినతండ్రి పెత్తండ్రి బిడ్డలను వివాహము చేసికొనెదరు. ఇది మన కెంతరోత కలి గించును ! ఇట్టి వివాహములు మనలో వ్యాపింపఁజేయు టకు మనవారు శాసననిర్మాణసభలో ఒక బిల్లును ప్రవేశపెట్టినయెడల మనలో నెంత గోల పుట్టును ! హేతువాదమునుబట్టి దీనిలో తప్పేమున్నది? ఇష్టము వచ్చినవారు అట్టివివాహములు చేసికొనెదరు. అందఱును చేసికొమ్మని చెప్పినామా యని వా రేల వాదింపఁ గూడదు? రజస్వలా వివాహములు శాస్త్ర సమ్మత ములు కావని నమ్మువారికి ఈ ప్రస్తుతపు బిల్లును గూర్చి అంత యనిష్టము కనఁబఱచుట ఒకవింత కాదు. కాబట్టి యాబిల్లునుకోరువారు కూడ హేతువాదములను పూర్ణముగ నేకీభవింపక, సంఘసంస్కరణములో కొంత వఱకే వెళ్లెదమందురు కాని, పాశ్చాత్యాచారములు కావలె నని వాదింపరు. మతములోగాని, హిందూధర్మశాస్త్ర ములోగాని మార్పులు చేయనొల్లరు; వర్ణాశ్రమ భేద ము లుండవలెనందురు; మనవావివరుసలు మాఱఁగూడ దందురు; మతమును త్యజింపలేరు; సంధ్యావందనము కూడ చేయక పోయినను, యజ్ఞోపవీతము త్యజింపలేరు; ఇంతవఱకు, కులక్రమాగతమైన భావనలను చంపుకొన

లేదు; కాని, సంఘమువారు స్పష్టముగ ఆమోదించకపోయినను, తూష్ణీంభావమునైనను వహించినగాని, యేసంస్కరణమునైన కుతూహలాచరణలోనికి దెచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నవారిని గౌరవించకుండ విస్మరించుచుందురు; తమకు సమ్మతము లేని యాచారముల నెన్నింటినో చేయుచుందురు. ఇట్టి సంగతిసందర్భములలో మన మందఱము ముందుగా మనశాఖలలో సభలు స్థాపించి కొంతవఱకు విద్యాధికులలో నైనను బలమును సంపాదించుకొని సంఘములో సంస్కరణములను వ్యాపింపజేయుటకు ప్రయత్నింపవలెను. అప్పుడే అవి క్రమక్రమముగా ఆచారములలోనికి రాగలవు. అట్టివానియెడల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యవాదులు చేయుచున్న కొన్నిసంస్కరణములు ఒకయుపద్రవముగ [illegible] క్రమకాలములో [illegible] సేరకి, కాలప్రవాహమునకు వదలివేయఁబడుచుండును. బ్రాహ్మణ సభల తీర్మానముల వలననే గాని శాసన నిర్మాణసభలగు [illegible] సంస్కరణములను సంఘములో వ్యాపింపజేయుటకు ప్రయత్నించుట నిష్ఫలమని నా యభిప్రాయము.

రాజభక్తి

భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రిగారు

శ్రీ [illegible] సహిత [illegible] బాల్హిప్రభుం
[illegible] విలసద్వైరి [illegible] ఖండ భుజా
[illegible] ప్రభుం
[illegible] సర్వద [illegible] ॥ 1

[illegible] వందనమున [illegible] దంతయుక్
[illegible] యీ
[illegible] భుజ
[illegible] ! ప్రసంగాత్మకా ! 2

ఉ. [illegible] దోంచిన [illegible] బట్టి [illegible]
[illegible] బాల్హి [illegible]
[illegible] నిల్చిగా
[illegible] రాజశేఖరు [illegible] విరాళ్వగా ! 3

[illegible] పొందిరిచి [illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రజలం [illegible]
[illegible] బాల్హి [illegible] సర్వదా ! 4

[illegible]
[illegible] ! 5

[illegible]
[illegible] నీకు [illegible]
[illegible] బాల్హి [illegible]
[illegible] ! 6

[illegible]
[illegible] బాల్హి [illegible]
[illegible]
[illegible] బాల్హి [illegible] 7

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] బాల్హి [illegible] ! 8

అస్తమయము

రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు

వాడిన తలపూలతో నీ సాశ్రమతరుల్ తేఁతకొమ్మలు కదలింప నేల ?
ఉదయగీతులు పాడు సదనశకుంతముల్ గద్గదశ్రుతుల మూల్గంగ నేల ?
పొడుచుచున్న సవితృముఖబింబమును గప్పి కాఱుమబ్బులు వ్రేలుకాడ నేల ?
కలుకుఁజోకడల వాగురులాడు పయ్యరల్ కదలక యెచటనో యొదుగ నేల ?
శాంతిచే సవ్యరాగనితాంత మయిన
సుప్రభాత మొప్పటి కళాసుచిఁ దొరంగి
మొయిలముసుఁగు గిలించిన ట్లయిన దేల?
కలుగదుగద ! దేశారిష్టకమ్ము ? కృష్ణ ! 1

ఉ. భారతవీరపుత్రులు ప్రవాసమునందు, బ్రిటీషు రాజ్యసే
వారతి, దిక్కరీంద్రములు భ్రాంతిల నెత్తుదుకంద లిచ్చుచు
న్నారు; హసింపనున్న తరుణాంబుజ నేఁటికి మోము మాసె నీ
భారుణి? కద్యొ ! తెల్లసరదార్ల ప్రమాదముఁ ద్రోసి మెచ్చఁగన్. 2

ఉ. పచ్చని పంక్తితోటలను భాగ్యపదం బగు సైరుపచ్చలన్
విచ్చిన భోగగర్వ మగు నెక్కియు మక్కుటు ! పాముస్తైరిచే
నెచ్చని నెత్తుటం దడిసి బీడయిపోయె; పటుల్ మహోదధుల్
హెచ్చుపుగా మఱచ్చుట నిసీ ! పరారక్తివిదాహపీడచేన్. 3

మ. * అనుచుల్ భానసాస్థైస భావన దురూహాల్ కేచి యోచల్, వినూ
తనశాఖాహసితాశ్రమద్రుమసమృద్ధచ్ఛాయలం బోయితీ;
విని చో గోకులమర్యహోగహతిచిచ్ఛిన్నాత్మహాహాకుల
స్వనముల్ గాంధీకుమారవర్గములపజ్జం బట్టి యుంటో విధీ ! 4

(స్మృతి)

సీ. జనియించినావు ! పావనమహారాష్ట్ర ఖండమునందు శ్రీచందనమువిధాన,
చవిమాచినావు ! శైశవమాది దేశసేవానందరుచిఁ జనుఁబాలలీల,
సహియించినావు ! మాతృగాభూషణాలు నిశాదినములు కాలసైతికుబికిలి,
ప్రకటించినావు ! పాలకపాలితాదర్శములు మూలయుద్ధ మార్గములను బోలె,
ధన్యమొనరించితివి జీవితమ్ము ! కృష్ణ !
కీర్తికన్యక యింక మేలగింపఁగలదు
భూభువనవీర నిగుణమ్ములను చాడ,
పురుషగుణసాంద్ర ! గోకలేపూర్ణచంద్ర ! 5

---

* శాంతినికేతనమునందు వ్రాయఁబడినది. [illegible] గాంధీ [illegible] ఈ యాశ్రమమునందు [illegible] ప్రాపు పొందుచుండిరి.

సీ. విప్పి చెప్పితివి పాశ్చాత్యభాషనుముందు భారతవర్ష దుర్వ్యవస్థయుధరాంబు ;
సాహసించితివి కష్టనుసంతవాపితో రాజ్యతంత్రములఁ బోరాట సలుప ;
స్థాపించితివి భ్రాతృజనజాగ్రదాదర్శ మయిన భారతసేవ శాలయమ్ము
కల్పించితివి మాతృగర్భసంతానమ్ము లుచితవిద్యాభాగ్య మొందునాస ;
మనసు వాక్కును గాయమ్ము ననవరతము
చిరదురంతపరిశ్రమఁ జివికి చివికి
సమసితంటివో ! తుది భారవ్రాసి
నాదె? నవ్వుము 'అస్థిప్రాణాలు' కృష్ణ ! 6

సీ. దొర లందగించిన బిరుదుమోజునఁ బ్రుల్లి నాయకధర్మంబుఁ బాయలేదు ;
ప్రభువుల విశ్వాసపద మెక్కి, దుర్నీతిఁ బ్రజలపక్షము భంగపఱుపలేదు ;
స్వార్థలోభమునఁ గపటనాటకము లాడి తల్లికడుపు చేసఁ దలఁపలేదు ;
సమయనీతిఁ వ్యాజించి సంక్షోభ విరసిం, కలహకవాటముల్ కదపలేదు ;
నీతిచాతుర్యమును, ప్రస్తవనీయ మయిన
దేశసేవనదీక్షయుఁ దీర్చినావు
తూగిపోలేదు ఫలనిస్పృహుండ వగుచు
మేలుకీళ్లు సహించి గోపాలకృష్ణ !

చ. తొలఁగిన యున్నతాసన, మనోగతిఁ బట్ట శిరోవిభూషణా
వళియు నదాత్తవృత్తిపరిపాకముచేఁ గని, భస్మనుప్తవ
హ్నిలతికమాద్రి మాన్పుడిన యీ మహదార్యకుమారపాళి మే
ల్కొలిపితి దేశపూజకొఱకుఁ ! జననాయక ! గోకులాగ్రణీ ! 8

ఉ. మలినము లేని నృత్తిము బ్రమాణముగాఁగను మూకుఁ జూపి, యు
స్థలితపు దేశభక్తిలతికన్ మనసారఁగ నాఁటినాప్ప ని
ర్మల మగు నీసు చర్యానుమన్ నలినింబతెఁ; గాని పూలతో
నెలఁ దులఁదూఁగు భాగ్యసరసిం దిలకింపక పోయి తక్కటా ! 9

ఉ. కలఁగి కృశించియున్న లతికామణి తాఁ గడసారిపూల న
ర్పిలి పసలక్ష్మి కిచ్చియ శమించువిధమ్మునఁ, బాడి నాడి శో
షిలిన శరీరబుద్ధిబలజీవములం గడ కొన్నకొన్నటి
నిలిపితివయ్య ! దేశజననీపదసన్నిధిఁ బ్రాణపూజగన్. 10

మ. స్థిరమై లాలన నొందు నాధరతమాతృప్రేమపూర్ణాంకమ్మం
దరభాగమ్మునఁ దావకాత్మ ! నవనీతస్నిగ్ధముగ్ధాకృతిన్
చిఱుతల్ వెన్నెగఁ బల్లవించు జననీపాదసేవాప్రతా
పరమున్ గాతువుగాత ! గోకులమణీ ! గోపాలకృష్ణాగ్రణీ ! 11

దేశచరిత్ర — నవలలు

తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు, బి. ఏ. (ఆనర్సు)

స్వదేశచరిత్రను నేర్చియుండుట ప్రతిమనుజునకు నత్యావశ్యకము. అట్టి దేశచరిత్రాపరిజ్ఞానము దేశాభ్యుదయమునకు మిక్కిలి సహకారి. పూర్వమం దెట్టి వీరప్రధానులు మన మాతృదేశము నలంకరించిరో, ఏయే రాజ్యము లభివృద్ధి చెందెనో, వాని నెంతటి మహాచక్రవర్తులు పాలించిరో తెలిసియుండుట సంతోషదాయకము. అంతే కాక, అట్టి పుణ్యదేశమున కేల యిట్టి క్షీణదశ యబ్బినదో గ్రహించుట మిక్కిలి యుపయోగకారి. మన ప్రాచీనుల ఘనతను గూర్చి వినినప్పుడును, హైందవవీరుల పరాక్రమమును ఆర్యవనితల మానరక్షణమును దేశభక్తుల స్వార్థత్యాగమును గుఱించి చదివినప్పుడును, ఒడలు పులకరించి మనయం దొక నూతనశక్తి జనించును. ఇట్టి మహాపురుషుల సంతతివార మని మది యుప్పొంగ, మన జాతీయాభివృద్ధి కవకాశము కల దని యాశ పుట్టి, ఆత్మశక్తియం దొక వింతనమ్మకము కలుగును. ఆ యాత్మవిశ్వాసమునకును దేశాభ్యుదయమునకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అట్టి స్వజాతీయవిశ్వాస ముద్భవించినపుడే మనకు మన ప్రాచీనుల పావనచరితములందు మఱింత కౌతూహలము కల్గుటయు, మనము సదా వారి నామోచ్చారణము సేయుచు హృదయములందు నూతన బీజములు నాటుచుయు నటస్థించును. ఆధునికాంధ్రదేశస్థితిని గూర్చి యించుక పేర్కొనుచో సేయువారికి 16-వ శతాబ్దమందు ఇంగ్లాండు దేశ మెట్లుండెనో జ్ఞప్తికి రాకమానదు. ఆంగ్లదేశము పరరాష్ట్రములతో పోరు సల్పుచు, స్వదేశరక్షణమునందు ప్రాణత్యాగమున కుద్యుక్తులయిన యాంగ్లవీరులు తమ దార్ఢ్యమునుగూర్చి సంతసించునప్పుడు, వారికి తమ పూర్వికుల చరిత్రములు వినవలె నని యాశ వొడముటయు, కవీశ్వరులును నాటకకర్తలును సమయము చూచి గ్రంథములను వ్రాసి దేశచరిత్రను నేర్పి, దేశభక్తిని హెచ్చించుటయు మనకు తెలిసిన యంశమే. అవ్విధముననే మన యాంధ్రదేశమందుం గూడ స్వదేశచరిత్రను తెలిసికొనవలె నని మితిలేని యాతురత జనించినది. ఇట్టి విదాహమునకు చికిత్స యేది యన, తగిన గ్రంథములు చరిత్రలు వ్రాయంబడుటయు, మన ప్రాచీనుల పరాక్రమాది పుణ్యగుణములు వేనోళ్ళ ఘోషింపఁబడుటయు తప్ప, వేఱు లేదు.

దేశచరిత్రను ప్రజకు వాఙ్మయరూపమున తెలియఁజేయుట కొక విధము, ఏదో యొక మహాపురుషుని సాహసకృత్యము గాని, మఱొకానొక యుద్ధము గాని వర్ణించి పద్యకావ్యము వ్రాయవచ్చును. అట్టి కావ్యము లింగ్లీషులో వాల్టరు స్కాటు అను దేశభక్తుఁ డొకఁడు వ్రాసెను గాని మన భాషయం దున్నట్లు గాన్పింపవు. [illegible] గాని, పద్యమయింటి మహాపవిత్ర యొక్క గాని పవిత్రచరిత్రము కథగాఁ గల కావ్యము హృదయమును రంజింప, మన మనస్సు పరిశుద్ధత నొంది యొకింత సేపు ప్రాపంచికవిషయములను మఱచుటయు, మనయం దొకవిధమయిన భక్తి జనించుటయు, మన ప్రతినాళమందును పవిత్రరక్తము ప్రవహించుటయు సహజము. చరిత్రను చిన్న కథలుగాఁ దీసి కావ్యములు రచించుటకు నాటకములును నవలలును నుచితములు. నాటకమునకును నవలకును నొక భేదము గమనింపవలెను. నవలయందు గ్రంథకర్త తానే కథను జెప్పును; పాత్రములను వర్ణించి తన యభిప్రాయమును వెల్లడిచేయుచుండును. నాటకమం దన్ననో గ్రంథకర్త మనకు గోచరము కాఁడు; అతని యభిప్రాయము గ్రహింపవలసినదే కాని తనంతట తాను తెలియఁజేయఁడు. పాత్రలు చేయు కార్యములను బట్టియు వారాడు పలుకులను బట్టియు మనము పాత్రసంపోషణక్రమము నెఱుఁగఁగలము. నాటకకర్త ప్రతివిషయమును ప్రత్యక్షముగా రంగస్థలమున చూపును. నవలాకారుఁ డయినచో నొకానొకపురుషునిఁ గాని, పట్టణమును గాని వర్ణించినపుడు ప్రతివిషయమును విశదముగా చెప్పవలెను. ఇట్టి భేదములు కొన్ని యున్నను మనము నవలలను నాటకములను ప్రస్తుతసందర్భమున సమదృష్టిలోఁ జూడవచ్చును. నవలయందయినను ఒకపురుషునిఁ గాని యొకస్థితిని గాని వర్ణించునపుడు గ్రంథకర్త దానిని జాగరూకతతో చిత్రించి, నాటకరంగస్థలమున దృశ్యముఁ జేలాగు పాత్రమును గాని మఱి పట్టణమును గాని చూడఁగలుగునో యావిధముననే పాఠకుఁడు తన మానసికనేత్రములతో స్పష్టముగా చూడఁగల్గులాగున వర్ణింపవలెను. అట్టి వర్ణనమును నాటకోచిత మని చెప్పవచ్చును. ఈ నడుమ ప్రకటింపఁబడిన "విజయనగర సామ్రాజ్యము" లోని వర్ణనలు చిత్రముగాను స్వాభావికముగాను నున్నవి. జగన్మోహిని విజయసింహుల పరస్పరప్రేమమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొని యీ క్రింది వాక్యములను తిలకింపుఁడు:—

"అంత నామె కన్నులయందలి బాష్పములు [illegible] విజయసింహుఁడు [illegible]" [పుట [illegible]]

ఇట్టివర్ణనము నాటకోచితము. ఆ సుందరుఁడు జగన్మోహిని [illegible] వారు మాటాడక [illegible] రంగస్థలమందలి ప్రత్యక్ష[illegible] స్పష్టముగా [illegible] గాన్పించుచున్నది. ఈ [illegible]

ఉండు ! ఈ కల్పన యెంతటి స్వాభావికము ! దీర్ఘసమాసములను పదగుంఫనమున్ను శైలి యొక్క నవి యూహింపుడు జను లెంతటి వెల్లినారు !

చరిత్రగ్రంథములు కావ్యము లనిపించుకొనుటకు కొన్ని గుణము ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నది. దానికే మనము కథన మని పిలువవచ్చును. కథన మున్నచోఁ గావ్య మగును. ఈ కథనాంశము కృత్రిమ ప్రతిగ్రంథమునకును ప్రాణము. చరిత్రలయందువలె, చెప్పిన యంశములు వట్టి సాదామాటలలోఁ జెప్పక, ఉపమానాద్య లంకారములు గల శైలితో హృదయరంజకముగా వర్ణించినచో నట్టి గ్రంథము రసపూరిత మగును. మఱియు దేశచరిత్రయందు విఖ్యాతి చెందిన యొకానొక పురుషుఁడు వర్ణింపఁబడినను, మనుష్యమానసము విమర్శింపఁబడి మానవునకు పరలోపాయము చూపఁబడినను, అట్టి గ్రంథము కావ్యమే యగును. అందుచేత నవలలు కావ్యములు కావచ్చును గాని చరిత్ర లన్నియు కావ్యములు కావు. విమలాదేవి యను నవల ఔరంగజేబు జీవిత చరిత్రను కొంతవఱకు తెలియఁజేసిన మాట వాస్తవము. ఆ నవలయం దితరసుగుణములు కలవు గనుకనే యది కావ్యమయినది కాని ఔరంగజేబు చరిత్రను గూర్చి వ్రాయఁబడిన పుస్తకము లన్నియు కావ్యములా ?

చరిత్రనవలలను మూడు తరగతులుగా భాగింపవచ్చును. (1) చరిత్రయే కథాభాగముగాఁ గలవి కొన్ని. వానియందు చరిత్రాంశ ములకు తప్ప మాఱువిషయములకు చోటుండదు. (2) మఱికొన్ని నవలలు పేరునకు మాత్రము చరిత్రాత్మకములు గాని నిజముగా శృంగారము ప్రేమ మొదలగు నంశములే వాని కథాభాగముగా నేర్పడును. చరిత్రాంశము వట్టి మిషయే కాని నవలాకారుని దృష్టి యంతయు జవ్వనుల యనురాగమును వారి సౌఖ్యమును గూర్చియే యుండును. [illegible] నవల విల్లిబిలో, "హేమలత" యందలి కథ రాజపుత్రస్థాన చరిత్ర యయి నను, హేమలతామదనసింహుల ప్రేమానుబంధమే ముఖ్యముగాఁ దోఁచును. (3) మఱికొన్ని నవలలందు, చరిత్రాంశము ముఖ్య మయినను, ఇతరకథలు నితరవిషయములును లేకపోవు; చరిత్రయే ముఖ్యభాగముగా నేర్పడును. "విమలాదేవి" "రాణీసంయుక్త" "విజయనగర సామ్రాజ్యము"— ఇవి యట్టి వని చెప్ప వచ్చును. విమలాదేవియందు విమలా విజయసింహుల ప్రేమయు, [illegible] దేవి [illegible] నందనమును గల్పిత మను [illegible] రసపుత్రులు [illegible] చెప్పిన విధమును, ఆ [illegible] తమ స్వాతంత్ర్య మును గాపాడుకొనిన విధమును నవలయందలి ముఖ్యాంశ మని చెప్పుటకు సందేహ మేమి ? మఱియు విజయనగరసామ్రాజ్యమందు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమును, ఆంధ్రపరాక్రమమును, ఆంధ్రదేశభక్తి యను వర్ణించుటయే గ్రంథకర్తకు ముఖ్యోద్దేశము. [illegible] ముఖ్యభాగములుగా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

చేసికో, ఘన కీర్తిసామ్రాజ్య మస్తమించెనో కథకు ముఖ్యభాగము. జగన్మోహినీవిజయసింహులకును, స్వర్ణకుమారీ రాధాకుమారులకును గల ప్రేమానుబంధము రెండవభాగముగా నున్నది. ఈ రెండింటికిని పరస్పరసంబంధము కలదు. అది యెట్లనుచో ఆంధ్రుల యౌన్నత్యమును గౌరవమును [illegible] పరాక్రమమును శ్లాఘించుట యే గ్రంథకర్త ముఖ్యోద్దేశ మయినచో, సదా దేశాభిమానము గలిగి తమ భర్తలను ఆంధ్రమాతసేవకయి స్వార్థత్యాగము సేయు మని పురికొల్పుచు పురుషవేషముతో యుద్ధభూమికి పోవుట [illegible] తమ నాథుల వెంటఁ దోడునీడవలెఁ దిరుగుచు, వారితోఁ బాటు శత్రువులను [illegible] సేయుచు, తుదకు వారితో నేకకాలమందే సమరరంగమునఁ బ్రాణములు విడిచిన యా వీరవనితల చరిత్ర నవ లాకారుని ప్రధానోద్దేశమునకు భిన్నము కాదే! ఆంధ్రయువకులే కాక యువతులు కూడ మానరక్షణమందును దేశరక్షణమందును ప్రాణములు గోల్పోయి రను విషయము కవి ప్రధానోద్దేశమునకు సహకారి యయి యాంధ్రగౌరవమును వేనోళ్లఁ జాటుచున్నది.

చరిత్రాత్మక మగు నవల వ్రాయునపు డొక విషయము మఱవఁదగినది కాదు. గ్రంథకర్త దేశచరిత్రను [illegible] దేశీయులకుఁ గలుగుటయే యుద్దేశముగా నూహించినచో దేశచరిత్ర ననుసరించియే వ్రాయుట మంచిది. ముఖ్యాంశములు చరిత్రాధార ముల ననుసరించి వర్ణించినతర్వాత కొన్ని చిల్లరమార్పులను స్వాతం త్ర్యముగా చేయవచ్చును. కథను రసవంతముగా చేయుటకు కొన్ని విషయములను మార్పవలసివచ్చును. కాని మన యభిప్రాయమును బట్టి చరిత్రను మార్పఁగూడదు. ప్లాసీయుద్ధమును గూర్చి నవల వ్రాయునపుడు సురాజుద్దౌలాను దూషింపవలసియుండును. [illegible] సాహసవంతుఁ డనియు, సురాజుద్దౌలా దుర్మార్గుఁ డనియు [illegible] మును తెలిసిన యంశమే కాని క్లైవునందుఁ గల యభిమానముచే నతని లోపములను గుణము లనవచ్చునా? బ్రిటీషు ప్రభుత్వము వచ్చుటచే దేశము వృద్ధిచెందెను గాని వారిస్వార్థమును [illegible] మోసపుచ్చుటను గప్పిపుచ్చవచ్చునా? మనకు చరిత్రాజ్ఞానము ప్రధాన మయినది గనుక, సాధ్య మయినంతవఱకు చరిత్రభాగమును కథలో నిలుపుట మంచిది. సుగుణ యను నవల యొకటి మాసికముగా ప్రకటింపఁబడినది. కథ మహారాష్ట్రదేశపుచరిత్ర. 18వ శతాబ్దము నందలి మహారాష్ట్రదేశస్థితియు, మహారాష్ట్రప్రముఖులు [illegible] ల్కారు, శింధియా, కాశీరావు మొదలగువారి చరిత్రములును పూర్తిగా నందు వర్ణింపఁబడినవి. ఆ నవలయం దితరకథలు లేక పోలేదు. సుగుణకును పాండురంగరావునకును గల యనురాగము ముఖ్య మయినది. అది కాక [illegible] హాస్యరసమును కూడ [illegible] కలదు. [illegible] [illegible] [illegible] మును మనకు [illegible] గాని [illegible] ప్రధాన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

కథ లున్నవి. చరిత్రభాగము ప్రధాన మయినది. హాస్యరసము నిచ్చు రంగము లన్నియు రెండవ కథకు చెందినవి. కాని హేమశ్రీ యువరాజు రెండు కథలను ముఖ్యుఁ డగుటచే రెండింటికిని సంబంధము కలదు. క్రమముగా వీనికి పరస్పరసంబంధము హెచ్చి, రెండవకథ మొదటిదానితో నైక్యమగుటయు, దానికి సహకారి యగుటయు చూడఁగలము. వివిధరసము లున్నచోఁ గాని గ్రంథము సంతసము నీయదు. కనుక నొకటికంటె నెక్కుడుకథలను గలిపినను, అవి యన్నియు నొకఫలమునే సూచించుచున్న యెడల, చాల బాగుగా నుండును. అన్ని దారములు నొకచోట కలిసి ముడిపడవలెను. చమత్కారముతో వ్రాయఁబడిన నవలలు గాని నాటకములు గాని స్తంభములమీఁద నిలుపఁబడిన ప్రాసాదముతోఁ బోల్పవచ్చును. పాత్రత్వము ప్రకాశించుటకు ప్రతిస్తంభము నెట్లవసరమో నాటకమం దన్ని యంశములు నవశ్యకమయి యుండుట మంచిది.

పాత్రపోషణము నవలకు ముఖ్య మయినది. మననవలాకారు లనేకులు నవలయందు పాత్రసంపోషణక్రమ మన నెట్టిదో యెఱుఁగరు. అది కాక కథాభాగము నెక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పాత్రములను గూర్చి యోచన చేయనే చేయరు. కథ యద్భుత కృత్యములతో నిండియుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. కథాభాగము నెక్కువ యభిరుచి చదువరులకుఁ గల్పింపవలె నని యెంచి, పాత్రపోషణమునుగుఱించి శ్రమపడరు. చరిత్ర ననుసరింపవలెను. మఱి కొన్ని చిల్లర మార్పులను చేయవచ్చును. కథానాయకునియందు లోకమందలి సద్గుణము లన్నియు మూర్తీభవించె నని వ్రాయు నాచారము కలదు. లేక నతిదొకఁడు దుర్మార్గుఁ డాయెనా ప్రపంచమందలి సర్వదుర్గుణములును నతనియందే వాసము చేయుచున్న వని చెప్పుదురు. కథానాయకుఁ డెంత ఘనుఁ డయినను మనుష్యుఁడే యని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. లేనిచో వింత సంగతులను జూచి యద్భుతపడి యిది కల్లయా నిజమా యని చదువరులు సంశయ మొందవచ్చును. వారును మనవలెనే మనుష్యు లనియు, నట్టివారు మనదేశమం దుండి రనియు సూచించుచుండుట యుచితము. సన్మార్గులకంటె దుర్మార్గులను వర్ణించుట కష్టతరము. వారియూహలు వారియుద్దేశములును విశదము సేయవలెను. అది యేల? వారివ్యాపార మంతయు మన కండ్లయెదుట నైపుణ్యముతో చిత్రింపఁబడిన ఛాయాపటములవలె నుండవలెను. ఈ విషయముననే కవి జాగరూకత వహింపవలెను. "విమలాదేవి" కంటెమను నయునపాలుని పాత్ర సృష్టాశ్చర్యకరము, మిక్కిలి కష్టమయిన దని చెప్పనివా రెవరు? చరిత్రనవలయందు నూతన పాత్రములు కూడ కల్పింపవచ్చును. 'విమలాదేవి' యందలి యుందిరయే దీనికి దృష్టాంతము.

చరిత్రాత్మక మగు నవలలవలని ప్రయోజనము లెవ్వి యని యొకరు ప్రశ్నింపవచ్చును. మన పూర్వుల [illegible]ములచే [illegible] తెలియఁజాలము. ఏకథ చదివినను సంతోషకరము [illegible] కాని [illegible] గృహకలహము [illegible]

కుటుంబ యభివృద్ధిఁ బొందుట కల్ల యనియు మనకు స్పష్టమగును. ఇట్టి నీతులు బోధపడి ముందునకు మార్గ మేర్పడవచ్చును. ఈ సందర్భమున నొక్క విషయము కొంచెము విచారమును కలుగఁజేయుచున్నది. వ్రాయఁబడిన నవల లన్నియు హిందువుల యౌన్నత్యమును జాటుచు, తురుష్కుల దుష్కార్యములను గూర్చి దూషించుచున్నవి. తురుష్కులలో సత్పురుషు లగు చక్రవర్తుల చరిత్రలలోని భాగములను గూడ నవలలుగా మార్చి హిందువులకును తురుష్కులకును పరస్పరానుబంధమును సూచించు నవలలే, మన మందఱము నిత్యమును ప్రార్థించు హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమును సమకూర్చిన దగును. చరిత్రనవలలవలని ఫలములు రెండు: కావ్యములను జదువుటవలనఁ గల్గు నానందము మొదటి ఫలము. రెండవది దేశచరిత్రను తెలిసికొనుటయు, దానివలనఁ గలుగు లాభమును. మన పూర్వచరిత్ర మనకుఁ దెలిసినఁ గాని మనకు ముందు రాఁబోవు సౌఖ్యమందు నమ్మకము కలుగదు. దేశసేవ చేసినఁ గాని దేశాభ్యుదయమున కవకాశము లేదు. మనకు మన శక్తి తెలిసినఁ గాని మనము దీనుల మనియే యెంచుకొందుము. అప్పుడు మన యత్నములు నిష్ఫలము లని వెతఁ జెందుదుము. మన దార్ఢ్యమందు విశ్వాసము కలిగినఁ గాని మన మేమియు నెఱవేర్పఁజాలము. హనుమంతుఁడు మహాబలశాలి యయ్యుఁ దన సామర్థ్యము తనయెదుట వర్ణింపఁబడినపుడే ధైర్యమూనుటయు, సముద్రమును దాఁటుటయు సంభవించినది. మన శక్తి తెలియవలె నన్న మన ప్రాచీనుల యౌన్నత్యము మనకుఁ దెలియవలెను. మానవజాతికి శిరోభూషణము లగు వీరాగ్రేసరులను పతివ్రతాతిలకములను గూర్చి చదివినపుడే మన మనస్సు పవిత్రమయి యామనోజ్ఞపురుషుల సంపర్కమువలన నానందమును బొందుటయే కాక, మనయందు దేశభక్తి జనించును. గాఢమయిన దేశభక్తి ప్రతిమనుజునియం దున్నఁ గాని దేశము బాగుపడ నేరదుగదా! ప్రపంచమందలి దేశము లన్నింటిలో మన దేశము ప్రాముఖ్యము వహింపవలె నన్న, ప్రజ లందఱు నెంత కాలము పాటుపడి యెన్ని కష్టములు కోర్చి యెంత స్వార్థత్యాగము చేయవలెను? తర్వాతఁ గద దేశమునకు సౌఖ్య మబ్బుట? "వ మాతః పర దైవతే" యను మంత్రమును మనము నిత్యమును స్మరింపవలెనుగదా! ముప్పదిమూడుకోట్ల ప్రజల కేమియుఁ గొఱంత లేకుండ సమస్తసౌఖ్యముల నిచ్చి మన యాశ్వీరముల నెఱవేర్చు కామధేనువయి, మనకు జన్మ మిచ్చిన సౌందర్యరాజ్యలక్ష్మి మనకు దేశమాత గదా! ఇట్టి పుణ్యదేశమందు జన్మ మొంది సకలసౌఖ్యములతోఁ దులఁదూఁగుచు "ఇది నాయది. నా జన్మభూమి" యని మది నుప్పొంగని మానవుఁ డెవఁడు? తల్లిబిడ్డలకు కష్టములు సంభవించినకొలఁది పరస్పరప్రేమ హెచ్చినట్లు మాతృదేశమునకయి స్వార్థత్యాగముఁ జేసినపుడే మన కామెయందలి భక్తి [illegible]గు నధికమగును. అట్టి నిజమయిన దేశసేవ యొనర్చినవారికి లభింపవలయునే? "జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ" యను [illegible] మాతృపితాలెన్నటికి [illegible] యనుభవకాలమో కదా!

ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము

చల్లా శేషగిరిరావు, బి. ఏ. గారు

ఆంధ్రోద్యమము నాంధ్రులే గాక యాంధ్రేతరులు కూడ నామోదించుట సంతోషదాయకము. అట్టివారిలో ముఖ్యులును విద్వాంసులు నగు శ్రీధర వేంకటేశ కేత్కారు, ఎమ్. ఏ., పి. హెచ్. డి. గారు ఆంధ్రోద్యమమునకు చేయుచున్న సాహాయ్య మమూల్యము. వీరు మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు. వీరు గొప్ప సంస్కృతవిద్వాంసులు; అమెరికాదేశములో విద్య నభ్యసించి సాంఘికశాస్త్రమునందు డాక్టరు బిరుదును సంపాదించి ఘనతచెందినవారు. ఆంధ్రోద్యమ మేసూత్రమువలన హైందవజాతీయతకు తోడ్పడునో యాసూత్రము నాంధ్రదేశమం దంతటను బోధించుచున్నారు. వారి సిద్ధాంతములోని వివరము లన్నిటితోను మన మేకీభవింపవలసిన పని లేదు. మూలసూత్రములు మాత్ర మిక్కడ వ్రాసెదను.

హిందూదేశములోని జనసామాన్య మంతయు దేశభాషల నుపయోగించుచున్నారు. వారు రెండవ భాష నభ్యసింపరు. హిందీ గాని యాంగ్లేయభాష గాని జనసామాన్యమునకు సామాన్యభాష కానేరదు. విద్యార్థికులు మాత్రమే రెండు మూడు భాషల నభ్యసించెదరు. జనసామాన్యమునకు జ్ఞానాభివృద్ధి గావలయు ననిన, దేశ భాషలలోనే విద్యను బోధింపవలయును. పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన మంతయు భాషాంతరీకరణము ద్వారా జనసామాన్యమున కందుబాటు చేయవలయును. అటులే సంస్కృతములో నున్న మన పూర్వుల జ్ఞాన మంతయు దేశీయులకు తెలియునట్లు చేయవలయును. విద్యను దేశభాషలలోనే కఱపినచో, అన్యభాష నభ్యసించుటకు వలయు దీర్ఘకాల మంతయు జ్ఞానసముపార్జననిమిత్త ముపయోగింపవచ్చును. జపాను దేశ మటులే వృద్ధిపొందినది. దేశభాషల నశింపజేసి యేకజాతీయతను పెంపొందింపజేయగలుగుదు మను కొనుట కేవలము భ్రమ. ఎన్ని వేల వత్సరములనుండి దేశభాషలు పెంపొంది, యనేకమైన యుద్గ్రంథము లాభాషలలో వ్రాయబడి, [illegible] మంతయు దేశీయుల మనంబులలో [illegible] కాలము నందు, భాషలను నిర్మూలింపజేసి యేకభాషను దేశమందంతటను వ్యాపింపజేయగలుగుదు మనుటకంటె వెఱ్ఱి తలంపు కలుగనేరదు. దేశభాషల యభివృద్ధి మూలముననే దేశీయులు జ్ఞానాభివృద్ధి గాంచుట సాధ్యము. ఎన్ని దినములు దేశభాషలను నిరసించి యాంగ్లేయభాష మీదనే మన దృష్టిని నిలిపెదమో యంతవఱకును దేశీయు లజ్ఞానాంధకారములో మునిగియుండుట నిశ్చయము. ఇదివఱకు మనము చేసిన లోప మదియే. కాంగ్రెసులు, కాన్ఫరెన్సులు, విశ్వవిద్యాలయములు, ఏవియు దేశీయులను నిద్రనుండి మేలుకొలిపియుండలేదు. దేశభాష లభివృద్ధి పొందవలయు ననిన, విశ్వవిద్యాలయములలో దేశభాష ప్రముఖత వహింపవలయును. అప్పుడు ప్రముఖ మగు ప్రతి దేశభాషకును ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయ ముండవలెను. హిందూదేశములోని ముఖ్యమగు దేశభాషలను మదింపువేయగా, పదునారని తేలినది. ముప్పది కోట్ల జనము గల దేశమందు పదునారు విశ్వవిద్యాలయము లుండుట యాశ్చర్యకరము గాదు. కాననే యాంధ్రభాషను పోషించుటకై యాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ మావశ్యకము.

ప్రజలకును దొరతనమువారికిని ఐకమత్య మభివృద్ధి గావలె ననిన, సర్కారుద్యోగులు దేశభాషలను నేర్చుకొనవలయును. పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. దొరతన మప్పుడే దేశీయుల యంగీకారముపై నాధారపడియుండును. ప్రజలు రాజ్యతంత్రమును గ్రహించెదరు. వారి రాజభక్తి నిర్హేతుకము గాక, సహేతుక మగును. జనులు తమకష్టనిష్ఠురములు దొరతనమువారికి తామే నివేదించుకొన సమర్థత గలిగియుండెదరు. ఎవరో యాంగ్లేయ విద్యార్థికులు తమ స్వలాభము నిమిత్తము రాజకీయాందోళనము జరగించుచున్నా రనెడి యపవాదమున కెడ ముండదు. కోర్టులోని వ్యాజ్యములగ్రంథ మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. సర్కారు యుత్తరవు లన్నియు దేశభాషలలోనే ప్రచురింపబడవలయును. జనసామాన్య మంతయు పరిపాలనమందు శ్రద్ధ దీసికొనుటకు [illegible]

కీయవ్యవహార మంతయు దేశభాషలలో జరగుటకంటె మార్గము వేఱే లేదు.

పరిపాలన దేశభాషలో జరగవలయు ననిన పరిపాలనాభాగ మంతటిలో నేకభాష మాటలాడు ప్రజలుండవలెను. అనఁగా దేశ మంతయు భాషలను బట్టి విభజింపవలెను. ఆ కారణమును బట్టియే యాంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర ముండవలెను. ప్రత్యేకరాష్ట్రము పాలకులకును పాలితులకును గూడ నవసరమే. పాలకు లనేక దేశభాషల నభ్యసించుట దుష్కరము. పాలితులు దేశభాషలోనే తమ వ్యవహారములు జరపుకొనుటకు వీ లేర్పడును.

భాషలను బట్టి రాష్ట్రములను విభజించుటవలననే హార్డింజి ప్రభువు సూచించిన స్థానికస్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యము సత్యము కాఁగలదు. అట్టి విభజన లేనిచో ప్రతిరాష్ట్రము నేకలక్షణము గల యొక యంగము కానేరదు. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగమువలన హైందవజాతి సంయుక్తజాతి యగు నను సూచన కనఁబడుచున్నది. భిన్నజాతులు బలపడినచో, అవి యన్నియుఁ గలసి బలమైన సంయుక్తజాతి యగుటకు మార్గ మేర్పడును. హైందవజాతీయత యపుడే సాధ్యపడును. హైందవజాతి యెన్నడును నేకలక్షణము గల జాతి కానేరదు. ఆంధ్రాభివృద్ధికి ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రధానము. ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయము లభించుటకును పరిపాలన దేశభాషలో జరగుటకును ప్రత్యేకరాష్ట్ర మావశ్యకము. మతభేదములు, మహామ్మదీయ సమస్య—వీని నెట్లు దాఁటవచ్చు నను ప్రశ్నకు జవా బొసంగఁబడుచున్నది. భాషాభిమానము మతమువలన కలిగెడియైక్యములను పోఁగొట్టవలెను. మత మభిప్రాయముక్రింద మాఱవలెను. జాతీయతకు భంగము రాకుండ మతవిశ్వాసములను కాపాడవలెను. హిందూమత మను ప్రత్యేక మతము లేదు. మొదటినుండి 'హిందూ' యను శబ్దము రాజకీయసంబంధ మైనది. అందువలన హిందువు లన్న మహామ్మదీయులకు కోప మక్కఱలేదు. దేశభాషా ప్రాముఖ్యమువలన మహామ్మదీయులు గూడ దేశభాష నభ్యసింతురు. ఏ రాష్ట్రములోనివా రారాష్ట్రభాషను నేర్చుకొనెదరు. వారికి క్రమముగా రాష్ట్రాభిమాన మేర్పడును. పరదేశములయెడ వారి యభిమానము తగ్గును. స్వదేశాభిమానము వృద్ధియగును. ఇది గాక యీ దేశములోని జనులే విశేషముగ మహామ్మదీయమతము స్వీకరించినారు. కాన వారికి దేశభాష నభ్యసించుటకు కష్ట మేమియు కలుగఁబోదు. భాషాభిమానము వారికి కలిగినచో, హైందవజాతిలో వారును మిళిత మగుదురు. ఆంధ్రమహామ్మదీయులకు ఆంధ్రభాషయం దభిమాన మెక్కువగ కలుగును. వంగమహామ్మదీయులు వంగభాషాభిమానము చూపుదురు. క్రైస్తవులు దేశభాషలనే యుపయోగింతురు. ఆంధ్రక్రైస్తవు లాంధ్రభాషనే యుపయోగించుచున్నారు. వారికి భాషాభిమానము హెచ్చినవెంటనే యాంధ్రజాతికి బలము గూర్చెదరు. వారికిఁ గూడ హిందూ శబ్దార్థము తెలిపి యాంధ్రాభిమానమును వారిలో కలిగింపవలెను. ఆంధ్రదేశములోనివా రందఱు నాంధ్రుల మని పిలుచుకొనుటకు గర్వపడవలెను. "నేను ఆంధ్రుఁడను, నాది ఆంధ్రదేశము" అని ప్రతియాంధ్రుఁడును స్మరించుకొనుచు తనదేశము నభివృద్ధి చేసికొనవలెను.

ఆంధ్రోద్యమమునకు పునాది యాంధ్రరాష్ట్రము. ఆంధ్రరాష్ట్ర మాంధ్రుల నైకమత్యమునకును శీఘ్రాభివృద్ధికిని తప్పక చేయూఁత నొసఁగును. ద్వితీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్రము వాంఛనీయ మని తీర్మానింపఁబడినది. తృతీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్ర మావశ్యక మనియు యుక్త మనియు తీర్మానింపఁబడినది. ఆంధ్రనాయకు లందఱు, గౌరవనీయులగు శాసనసభా సభ్యులుకూఁ గూడ, ఈతీర్మానము నైకకంఠ్యముగ నామోదించిరి. ఇది యంతయు శుభసూచకము, ఉత్సాహజనకము. కాని యాంధ్రు లింకను గట్టి యత్నములు చేయవలయును. ఆంధ్రోద్యమముయొక్క ముఖ్యసూత్రములు గ్రహింపవలయును. డాక్టరు కేశ్యాయగారు సెలవిచ్చిన ప్రకార మవి మూఁడు:—

(1) భాషలనుబట్టి దేశమును విభజించుట, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పఱచుట.

(2) దేశభాషలలో విద్య గఱపుట. అందుకొరకై భాషలను బట్టి విశ్వవిద్యాలయము లేర్పఱచుట. ఆ సూత్రమును బట్టియే యాంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పఱచుట యవసరము.

(3) పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరపుట.

ఆంధ్రోద్యమ మీ మూలసూత్రములమీఁద నాధారపడియున్నది. ఈ తత్త్వమును దేశీయు లందఱు గ్రహింతురుగాక!

మన గొప్ప దురవస్థ — దానిని తొలఁగించు నుపాయము

ఏ. నంజుండప్ప, బి. ఏ., బి. ఎల్. గారు

ఈకాలమున లోకమునం దనేక విషయములలో మార్పులు గలుగ నారంభించియున్నవి. శాస్త్రజ్ఞులచే క్రొత్తక్రొత్త పద్ధతులు కనిపెట్టఁబడుచున్నవి. ప్రజలకు ప్రయోజనకరములగు వివిధయంత్రములు, సాధనములు కల్పింపఁబడుచున్నవి. వ్యవసాయము, వస్తుపరిశోధన, శరీరారోగ్యము, విద్యాభివృద్ధి, జ్ఞానవృద్ధి మొదలగు విషయములందు క్రొత్తమార్గములు కనిపెట్టఁబడుచున్నవి.

ఇట్టి సమయమున మానవులు తమ జన్మముయొక్క యుద్దేశమును కనుఁగొని యది సార్థక మగునట్లు వర్తింపవలయును. ఈశ్వరాజ్ఞ ననుసరించి స్త్రీపురుషు లేదియో యొక దేశమందును, జాతియందును, కుటుంబమందును జన్మించెదరు. అట్లు జన్మించినపుడు వారు తమయం దుండు లోపములను దుష్ప్రవృత్తులను కనుఁగొని వానిని నశింపఁజేసి పరిశుద్ధులై, జ్ఞానమును సంపాదించి తమజాతి యందును కుటుంబమందును దేశమందును గల దురాచారములను తెలిసికొని వానిని తొలఁగించుటకు యత్నింపవలయును. తమ కుటుంబములలో పుట్టు బిడ్డలకు శరీరారోగ్యమును గలుగఁజేయుచు, మంచినడతను విద్యను జ్ఞానమును నేర్పుచు, వారిని చక్కఁగా పెంచవలెను.

మనము శరీరారోగ్యమును పొంది పరిశుద్ధుల మైనచో, మన దేశ మంతయు బాగుపడును. మనవలె మనబాలురకును బాలికలకును మనము దేహారోగ్యము నిచ్చి వారిని మంచి మార్గమందు పెంచినచో, ముందు కూడ మన దేశము మంచి స్థితిలో నుండవచ్చును. మనము గతించినపిదప మన బాలురును బాలికలును మన స్థానమును వచ్చుచున్నారు కదా! వారిని మన మిప్పటినుండియు మంచి స్థితిలో నుంచిన, వారు పెద్దవారైనపిదప మంచిత్రోవనే నడచుచు దేశమునకు మేలు చేయఁగలుగుదురు. వారి బిడ్డలకును నట్టి మంచి శిక్షనే యిచ్చుచు వారు దేశహితము నొనరింపఁగలరు. ఇట్లు వంశపారంపర్యముగా మంచి నడతయే మనదేశమందు వర్ధిల్లి, మనము పుణ్యమునకు పాత్రుల మగుచుందుము.

మన మందఱము జీవులము. జీవునికి స్థూల సూక్ష్మ కారణము లను శరీరత్రయ మున్నది. భూలోకమున మనము పని చేయుట కుపయోగించు స్థూలదేహము మాత్ర మందఱికి గోచరించుచున్నది. తడిగుడ్డలో నీటివలె సూక్ష్మదేహము స్థూలశరీరమున వ్యాపించి యున్నది. కామక్రోధాదుల కిదియే స్థానము. దీనికంటెను సూక్ష్మమై యుండు త్రిగుణముల కాశ్రయమైన కారణశరీరము స్థూలసూక్ష్మశరీరముల నంతట వ్యాపించియున్నది. దివ్యదృష్టి గల యోగులకు మాత్రమే సూక్ష్మకారణదేహము లగపడును.

జీవుల మగు మనము భూలోకమున పుట్టి ధర్మాధర్మస్వరూపమును తెలిసికొని, ధర్మమందే వర్తించుచు దేహములయం దుండు దుర్వాసనలను పోఁగొట్టుకొని, పరిశుద్ధులమై సర్వభూతముల మేలునకుఁగాను పాటుపడుచు పూర్ణులము కావలయు నని యీశ్వరుని సంకల్పము.

మేడకు పునాది బలమైనదిగా నుండుట యెట్లు ముఖ్యమో అట్లే పురుషార్థసాధనమునకు స్థూలదేహారోగ్య మవశ్యము. స్థూలదేహ మారోగ్యముగా లేకున్న, నింద్రియములను మనస్సును స్వాధీనమునకు తెచ్చుకొనుట కష్టము. వానియందలి దుష్టవాసనలను పోఁగొట్టుట యంతకంటె కష్టము. స్థూలదేహారోగ్యము మోక్షమునకు ప్రథమసోపాన మని వ్యాసులవా రానతిచ్చియున్నారు. "శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం" అనఁగా ధర్మసాధనములలో మొట్టమొదటిది శరీరము కదా! శరీర మారోగ్యముగా లేకున్న జీర్ణశక్తి తగ్గి, జాడ్యము ప్రబలమై, మెదడు నరములు బలహీనములై, శరీర మనోదార్ఢ్యములు లేకపోవును. ఏపని చేయుటకును శక్తిలేక యున్న లేక స్థైర్యము తప్పి చాపల్య మధికమగును. ఉదరపోషణమునకుఁగాను చేయవలసిన చేతిపనులు సేద్యము మొదలగు కార్యములను చేయుటకు కూడ ప్రాణ లేకపోవును. దీనివలన దారిద్ర్యము హెచ్చును; విద్యను జ్ఞానమును నభివృద్ధి చేసికొనుటకు వీలు లేక ధర్మస్వరూపమును గ్రహింపఁజాలక పోదుము.

స్థూలదేహము అన్నమయ ప్రాణమయ కోశము లను రెండు భాగములుగా నున్నది. అనారోగ్యస్థితిలో నీ రెంటికిని బలము తగ్గును. సూర్యుఁడు ప్రాణశక్తిని సదా భూమిపై ప్రసరించుచున్నాఁడనియు, ప్రతిమనుష్యుని ప్రాణమయకోశము ప్రాణశక్తిని స్వీకరించి అన్నమయకోశమునకు వ్యాపింపఁజేయుచున్న దనియు, ప్రాణమయకోశమునకు శక్తి తక్కువయైనచో, అవశ్యకమైనంత ప్రాణశక్తిని అది యన్నమయకోశమున కియ్యఁజాల దనియు యోగులును శాస్త్రజ్ఞులును చెప్పుచున్నారు. ప్రాణశక్తి తక్కువయైనచో, దేహమునకు దార్ఢ్యము తప్పి బహువిధము లగు జాడ్యములు కలుగును.

కాఁగుచుండు పాత్రయొక్క వేఁడిమి దానిలోని నీటికి వ్యాపించులాగున స్థూలదేహముయొక్క యనారోగ్యము సూక్ష్మదేహమునకును వ్యాపించును గాన, దానియందు కామక్రోధాదు లధికమై మనశ్చాంచల్యము గలుగును.

పాత్రలో పోయఁబడిన నీళ్లు వేడిగా నుండిన, ఆ వేఁడిమి పాత్రకు వ్యాపించులాగున సూక్ష్మదేహముయొక్క యనారోగ్యము

స్థూలదేహమునకు వ్యాపించును. ఇప్పటి డాక్టర్లు సహితము యీ యభి
ప్రాయమునే చెప్పుచున్నారు:—కోపము మొదలగు దుష్టసంకల్ప
ములు స్థూలదేహములోని కొంత సామర్థ్యమును నశింపఁజేసి రక్త
మందు విషాణువులను పుట్టించి జాడ్యమును కలుగఁజేయును. శాంతిని
సంతోషమును వృద్ధిచేసికొనుటచే ఆరోగ్యము వృద్ధిచేసెడి యణు
వులే రక్తమం దేర్పడును. ఈ సంగతులను పాశ్చాత్యవైద్యులు
క్రమముగా పరిశోధించి నిరూపించినారు.

మంచి గాలి, సూర్యుని వెలుఁగు, నడక, చుట్టు నుండు
గడ్డి కలుపు తీసివేయుట, మంచి నీరు కట్టుట మొదలగునవి చెట్టు
యొక్క యారోగ్యమునకు అత్యావశ్యకము గదా? అట్లే శరీరా
రోగ్యమునకు మంచి గాలి, మంచి నీళ్లు, మంచి యాహారము, ఆయా
శరీరములకు తగిన సాము, ఇంటి చుట్టుప్రక్కల మంచి స్థలము,
ఇంటిలోపల చక్కఁగ మంచి గాలియు సూర్యుని వెలుఁగును ప్రవే
శించు నేర్పాటు ముఖ్యము. మరియు స్నానాదులచే దేహమును
పరిశుద్ధముగ నుంచుకొని శుభ్రమయిన వస్త్రములను ధరించుటయు,
సాత్త్వికాహారములను భుజించుటయు మిక్కిలి యావశ్యకము. భంగి
సారాయి మొదలగు మత్తువస్తువులను తీసికొనఁగూడదు. అవి
స్థూలశరీరమును చెఱుపి సూక్ష్మశరీరమును గూడ చెఱుపును. చెడ్డ
కార్యములు వదలుట, యుక్తచేష్టలు, మితనిద్ర, శాంతము, ఇంద్రియ
నిగ్రహము, ధ్యానము, భూతదయ, [జీవుఁడు ఆనందస్వరూపుఁడు
గాన కష్టములు దుఃఖములు వచ్చినను చలింపక కష్టములు తాను
పూర్వమందు చేసిన అప్పు (ఋణానుబంధములు) తీరుటకై వచ్చిన
వని తెలిసికొని] కష్టములను దుఃఖములను స్థైర్యముతో అనుభ
వించుట, సదా శాంతస్థితియం దుండుట, సంతోషముగా నుండుట,
సద్ధర్మానుష్ఠానము—ఇవి యన్నియుఁ గూడ స్థూలశరీర సౌఖ్యమునకు
అత్యావశ్యకములు.

ఒకచెట్టు మంచిఫల మియ్యవలె నన్నచో, మొదట ఆచెట్టు
మొలచు భూమి సారవంతమై సత్తువగలదిగ నుండవలెను. చెట్టు కూడ
రోగము లేనిదిగను బలము గలదిగను ఉండవలెను. చవుటిభూమి
యందు విత్తనము వేసిన మొలవకపోవును; మొలచినను బలహీన
ముగ పుట్టి యెంత పోషించినను చక్కఁగ పెరుగక జాడ్యములు
మెండై చచ్చిపోవును; ఒకవేళ బ్రతికినను మంచిఫలము లియ్యక
పోవును. ఇట్టి చెట్టునందు పుట్టు విత్తనములు మరల విత్తిన
మిక్కిలి బలహీనముగు చెట్లు పుట్టి మరింత హీనముగు ఫలముల
నిచ్చి పొత్తుగ విత్తనము లేకయే నశించి చెట్టు రూపము లేక
పోవును. అట్లే మన స్థూలశరీర మనెడి చెట్టు ఆరోగ్యము బలము
గలదిగ జన్మించి చక్కఁగ పెరుగవలె నన్న, స్థూలశరీరముయొక్క
యుత్పత్తికి తల్లి దండ్రులు ఆధారకారణము గాన, తల్లి భూమిగను
తండ్రి విత్తనముగను నుండును. చెట్టు వృద్ధికి భూమి ముఖ్యకార
ణముగ నుండునట్లు శరీరారోగ్యమునకు తల్లియొక్క శరీరారోగ్యము
ముఖ్యకారణము. స్థూలశరీరము తల్లిగర్భమున మొదట ఏర్పడి నవ
మాసములు అచ్చట పెరుగును గదా! ఆ నవమాసములలో అవ
యవములు అన్నియుఁ గ్రమముగ నేర్పడి వృద్ధియై భూమిని ప్రవే
శించును. గర్భమునందు శరీర మేర్పడి వృద్ధియగుచుండఁగాను తల్లి
తనయొక్క రక్తమును బలమును పరిశుద్ధత్వమును నవమాసములందు
నిమిష నిమిషము పిండమున కిచ్చుచుండును. తల్లియొక్క రక్తము
బలము తేజస్సులచే గర్భమునం దుండు పిండము దినదినము పెరుగు
చుండును.

ఒక చెట్టునకు నిమిష నిమిషము వ్యాపించు భూసారము
వలె పిండవృద్ధికి ప్రతినిమిషము తల్లి రక్తము బలము తేజస్సు సదా
వ్యాపించుచుండును. ఇవి తక్కువ యైనచో తల్లియందు పిండ
మునకు చాలినంత రక్తము లేక పిండముయొక్క యవయవములు
చక్కఁగ పెరుగక పిండమునకు సామర్థ్యము లేక బిడ్డ బలహీనమై
రోగపీడితముగ జన్మించును కాన, తల్లికి తగు రక్తవృద్ధి శరీరా
రోగ్యము నుండవలెను.

గర్భధారణకాలమందు సాత్త్వికాహారములనే భక్షించుచుండ
వలెను. సులభముగ జీర్ణము కాఁదగిన యాహారమును మితముగ భోజ
నము చేయవలయును. ఎప్పుడును కదలక పనిచేయక కూర్చుండుట
మంచిది కాదు. మితముగ పనిచేయుట పరిశుద్ధమగు గాలి గల
స్థలములందు నడచుట మిక్కిలి శ్రేయస్కరము. దుఃఖము కోపము
భయము మొదలగునవి గర్భిణీస్త్రీల కుండఁగూడదు. తల్లి స
దాచారము గలదై శాంతముగను సంతోషముగను నుండవలెను. మన
స్సులో దుఃఖము కోపము చింత ప్రబలియుండుట మొదలగు మనో
వికారములు పొత్తిగ లేక యుండవలయును. తల్లియొక్క ప్రతి
దుష్టసంకల్పమును మనోవికారమును బాణమువలె శిశువులకు తగిలి
గర్భమునందు శిశువు బాధపడును. మరియు తల్లి మనసునందు
పుట్టు దుఃఖము కోపము చింత మొదలగునవి తల్లి రక్తమును
చెఱుపి విషము గలదానినిగ చేయును. ఇట్లు చెడురక్తము పిండ
మునకు వ్యాపించును. పిండము బలహీనమై యనారోగ్యము గల
దగును. తల్లిని చిన్నప్పటినుండి శరీరబలము గలదిగను శాంతు
రాలుగను భక్తురాలుగను పెంచినచో గర్భధారణకాలమునఁ గూడ
ఆ గుణములు గలిగియుండును గాన పిండమునకు మేలు కలుగును.
గర్భధారణకాలమున తల్లికి దుఃఖము కోపము కలుగఁజేయరాదు. ఇవి
యామె కుండరాదు. తల్లియింటియందు చుట్టు నుండువారు అతి
దయ గలవారై శాంతులుగను భక్తులుగను వర్తింపవలెను. ఇట్లు
చేసినచో తల్లి శాంతురాలుగను సంతోషిగను నుండును. తల్లియొక్క
శాంతమును ఆరోగ్యమును మరియు నితరులయొక్క శాంతమును
భక్తియును గర్భమునం దుండు శిశువునకు వ్యాపించి యా శిశువు
చక్కఁగ వృద్ధియగును; లేనిచో శిశువు బహువిధముల చెడును.
సీమలో ఒక గర్భిణీస్త్రీ గొఱ్ఱెలను కోయు కటిక యంగడియొద్దకు
దినదినము పోయి గొఱ్ఱెల నరకుట చూచి యుల్లాసపడు చుండెను.
ఆమె కొడుకును గనెను. వాఁడు పెరిగిన వెనుక ఇతరులను చంపవలె నను
బుద్ధిగలవాఁడై కత్తి తీసికొని పోయి యితరులను నిష్కారణముగ
చంపఁబ్రయత్నించుచుండెను. డాక్టర్లు దీనిని పరీక్షించి కారణము యీ

చింపఁగ గర్భధారణకాలమందు వానితల్లి కటికవారు చేయు హత్య యందు సంతసించుచున్న కారణమున ఆ సంకల్పతరంగములు గర్భము నం దుండినపుడు వానికి వ్యాపించి వాఁడట్టి బుద్ధిగలవాఁడై జన్మించి నట్లు కనిపెట్టిరి. కాన గర్భధారణ కాలమున తల్లి శరీరారోగ్యము శాంతము భూతదయా శక్తి గలిగి, సద్గుణములు వృద్ధిచేయు కార్యము లను చేయుచుండవలయును; మరియు పిండమును వృద్ధిచేయుటకు వలయు రక్తమును సామర్థ్యమును కలిగియుండవలయును.

చెట్టు పెరిగెడి కాలమందు అది గ్రహించెడి యాహార మంతయు దాని పెరుగుటకే వినియోగింపఁబడును. అట్టి కాలమందు చెట్టునకు రోగము పీడ గలిగిన, ఆ చెట్టు ఆహారమును గ్రహించు శక్తిలేక చక్కఁగ పెరుగక బలహీనమై గిటకబారి పూంచి ఫల మియ్యదు. ఫలించినను చచ్చుఫలము లిచ్చును. ఇట్లు బాలురు బాలికలు పుట్టినపిదప కొన్ని సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుందురు. అనఁగా ఆహారాదులచే కొన్నేండ్లదాఁక తనయందు వృద్ధియగు రక్తము తన శరీరమును పెంచుటకే వినియోగింపఁబడును. ఇది శరీరధర్మము, దేవుని యేర్పాటు. బాలికలు కనీసము 16, 18 సంవత్సరములవఱకు పెరుగు చుందురని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఒక బాలిక ప్రథమరజస్వల (మొదటిసమర్త) యగుట ఆ బాలిక పెరుగుటకు ప్రారంభించిన దని సూచించుచున్నది. చెట్టు పుట్టిన కొంతకాలమువఱకు భూమి నంటియుండి పిదప త్వరగా పెరుగునట్లు బాలిక ప్రథమ రజస్వల యయినది మొదలు రెండు సంవత్సరములవఱకు వేగముగ శరీరము పెరుగుచు వృద్ధియగుచుండు నని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఇట్లు పెరుగు కాలములో మనము బాలికలను చక్కఁగ పోషించినచో, వారు రక్తవృద్ధి పొంది బాగుగ శరీరపౌష్టికవృద్ధి గలిగినవా రగుదురు. అట్లు చేయక ఈ రెండు సంవత్సరములలోపలనే నిషేకము చేసి మగనితో సంసారము చేయుటకు పంపిన భార్యాభర్తల సంబంధము వలన బాలికలయొక్క శరీరమందు ఉద్రేకము పుట్టి, నరములు మాంసపు కండలు పెరుగుట మాని వృద్ధి కాక చెడిపోయి శరీరము బల హీనమై చెడును. చక్కఁగ పెరుగుచుండు పట్టిపైమనకు తెగులు తగిలినయెడల పైరు తగ్గి కృశించి ఫలము నియ్యక చెడు లాగున, బాలిక పెంపు తగ్గి బలహీనురాలై గిటకబారి శరీరము ఎముకలు మెదడు కూడ బలహీనము లగును. గర్భస్థానము కూడ కృశించును. జీర్ణశక్తి తగ్గును. జీర్ణశక్తి లేమిచే ఆహా రము తగ్గి శరీరమునందు బలము రక్తము తగ్గిపోవును. ఇట్లు హీన మైన రక్తము ఆ బాలిక శరీరమును పెంచుటకే చాలకయుండును. కాన అట్టి సమయమున గర్భధారణము కూడ తటస్థించినయెడల, ఒక రికి కూడ చాలని యన్నము నిరువురికి పంచిపెట్టినచో నొకరికిని చాలక యుభయులు కృశించులాగున, తల్లిశరీరమునం దుండు స్వల్పరక్తము తల్లికిని గర్భమునం దుండు పిండమునకును ఈ యిరువురికిని చాలక పంచుకొనవలసివచ్చును. కాన ఈ యిరువురు బలహీనులై కృశింతురు. బాలికకు ఇదివఱకే దాంపత్యముచేఁ గలిగిన బలహీనత అనారోగ్యము గర్భధారణముచే హెచ్చును. దీనిచే ఆ బాలిక గర్భధారణకాలమందు అనేక జాడ్యములు బాధలు గలదై ఆహారమునం దసహ్యత కలిగి అన్న ము చక్కఁగ సహింపక రక్తహీనత మరింత హెచ్చును. ఇందుచేత బల హీనత మరింత అధిక మగును. ఇట్టి బలహీనత అనారోగ్యము మున్నగు బాధలచే తల్లికి దుఃఖము కోపము అధిక మగును. వీనిచే పిండము విశే షించి బాధపొంది చెడిపోవును. రక్తము లేమిచే తల్లిశరీరము చెడి వివిధ ములగు జాడ్యములు పుట్టును. తల్లిశరీరము గిటకబారి గర్భసంబంధ మగు నరములు మాంసపుకండలు ఎముకలు బలహీనములగును. సత్తువ యిచ్చుటకు చాలినంత రక్తము లేమిచేతను తల్లియొక్క దుఃఖము మొదలగు మనోబాధలచేతను, విషపు పురుగులు గల చవిటిభూమియందు చెట్టు మొలచినను పెరుగకుండులాగున, పిండము గర్భమునందు పెరు గక నశించును. ఒకవేళ పిండము బ్రతికి జన్మించినను ఎలుకపిల్లవలె బలహీనమగు శిశువు పుట్టును. పైకారణములచే తల్లి గర్భస్థానము రక్తహీనమై బలహీనముగ నుండుటచే ప్రసవకాలమందు తల్లికి బిడ్డను గనుటకు సామర్థ్యము లేకపోవును. ఒకవేళ కనుటకు మాత్రము సామర్థ్య ముండినను మైలను చక్కఁగ బయటఁ ద్రోయఁజాలకపోవును. అది శరీరమందు నిలిచి పలువిధము లగు బాలెంత జాడ్యములు గలిగి అనేకులు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు వృద్ధికావలసిన కుటుంబము లనేక ములు నాశనమగుచున్నవి. తల్లి బ్రతికినను బిడ్డను గనిన పిమ్మట బల హీనురాలై, బిడ్డకు చాలినన్ని పాలు లేకపోవును. ఒకవేళ పాలుండి నను సారములేక నీళ్లవలె నుండి బిడ్డకు ఆరోగ్యమును సామర్థ్యమును నియ్యఁజాలకయుండును. ఇట్టి స్త్రీ ప్రతి కానుపునను చచ్చుఁబోవు చుండును. కొన్ని కాన్పులకే ముదిమిపాలగును. అల్పవయస్సునందే యౌవనము పోయి ముసలిది యగును. ఇట్టి బాలిక యగు స్త్రీకి పుట్టిన శిశువు పుట్టుకలోనే బలహీనుఁడుగ పుట్టి చక్కఁగ పెరుగఁజాలక ఆరోగ్యము లేక పోవును. ఇట్టి శిశువులు పెరిగినను బలహీను లగుదురు. ఇట్లు దేశమం దుండు స్త్రీపురుషు లనేకులు బలహీనులై జాడ్య గ్రస్తులైన, దేశముయొక్క సౌఖ్యము తగ్గును. క్రమముగ దేశము క్షీణ దశకు వచ్చును.

ఈ విషయము లన్నియు మనశాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. ఇవి మన కనుభవసిద్ధమైనవి. విశేషముగ శరీరధర్మములు శోధించి కనిపెట్టిన గొప్ప డాక్టర్లు చెప్పునదియు ఇదియే. బాలికకు ప్రథమ రజస్వలయైనది మొదలు రెండు సంవత్సరములు దేహమందు విశేష ముగ మార్పులు కలిగి ముఖ్యముగ పెరుగు కాలము. ఇట్టికాలమందు నిషేక కార్యము కావించిన బాలికలు బలహీనులై వారి శరీరము చెడు ననియును, ఇందుచే అనేక కుటుంబములు నశించి దేశము హీనదశకు వచ్చుననియును, ఈ యన్ని కారణములను బట్టి బాలికలకు ప్రథమరజ స్వలయయిన రెండు సంవత్సరములలోపల నిషేకకార్యము పొత్తుగ చేయఁగూడ దనియును గొప్ప డాక్టర్లు బోధించుచు ఖండితముగ నిషే ధించుచున్నారు.

బాలికలకు బాల్యమున గర్భాధానముచేయుటవలనఁ గలుగు కీడులు, బాలురు ప్రాప్తయౌవనులు గాకముందు గర్భాధాన కార్యము చేసిన, బాలురకును గలుగును. పక్వము కాని పచ్చికాయ

నుండి విత్తనము నాటి విత్తినచో మంచిచెట్టు మొలచునా? మొలచినను ఆచెట్టు బలముగ పెరుగునా? అందు ఫలించు పండ్లు సారవంతములుగ నుండునా? ఫలము బాగుగ నుండవలయు ననిన భూమి మంచిదిగను సారవంతముగను నుండవలెను. విత్తనము మంచిదిగను పక్వమైనదిగను నుండవలెను, అట్లే యతిబాల్యదశయందు స్త్రీలకుఁగాని పురుషులకుఁగాని నిషేకకార్యము చేయుట గొప్ప కీడు. ఇంతేగాక బాలురకు పుట్టినది మొదలు బ్రహ్మచర్యాశ్రమము విద్య నేర్చుకొను కాలముగదా? చదువు పూర్తియై గురువు నాజ్ఞ పొందిన పిమ్మటఁ గదా వివాహము చేసికొనవలసినది. అట్లు చేయక చదువుకొనుచుండు కాలములోనే బాలురకు నిషేక కార్యము చేసినను చేసికొనుట కవకాశములు కలుగఁజేసినను వారి మనస్సు విద్యయందు నిలువదు. బాలుఁడు చెడిపోవును.

శ్లో. ఊనషోడశవర్షాయా మప్రాప్తః పంచవింశతిం
యద్యాధత్తే పుమాన్గర్భం కుక్షిస్థస్స విపద్యతే
జాతో వా న చిరంజీవే జ్జీవేద్వా దుర్బలేంద్రియః
తస్మా దత్యంతబాలాయాం గర్భాధానం న కారయేత్.

సుశ్రుత సంహిత.

అనఁగా పదునారు సంవత్సరములు నిండని స్త్రీయం దిరువదైదు సంవత్సరములు నిండని పురుషుఁడు గర్భాధానము చేసినట్లయిన ఆ గర్భము కడుపునందే ఆపదనొంది స్రవించును. ఒకవేళ గర్భము నిలిచి శిశువు జనించినను, బహుకాలము జీవింపదు. జీవించినను ఇంద్రియపటుత్వము లేక మిగుల బలహీనముగా నుండును. కనుక అతి బాల్యదశలో గర్భాధానము చేయఁదగదని తాత్పర్యము.

శ్లో. పూర్ణషోడశవర్షా స్త్రీ పూర్ణవింశేన సంగతా
శుద్ధే గర్భాశయే మార్గే రక్తే శుక్రేఽనిలే హృది
వీర్యవంతం సుతం సూతే తతో న్యూనాబ్దయోః పునః
రోగ్యల్పాయు రధన్యో వా గర్భో భవతి నైవ వా.

చరకసంహిత.

అనఁగా, పదునారు సంవత్సరములు నిండిన స్త్రీ యిరువది సంవత్సరములు నిండిన పురుషునితోఁ గలసినయెడల గర్భాశయము మార్గము, రక్తము, శుక్రము, వాయువు—ఇవన్నియు శుద్ధంబై మంచి బలము గల కుమారుఁడు పుట్టును. అట్లుగాక తక్కువ వయసుగలవారై నయెడల రోగము అల్పాయువు గల శిశువుగాని పాపిష్ఠమైన శిశువుగాని పుట్టు నని యభిప్రాయము,

శ్లో. కుమార్యృతుమతీ త్రీణి వర్షాణ్యుపాసీత
త్రిభ్యోర్ధ్వం కన్యా పతిం విందేత్తుల్యం. వాశిష్ఠ ధర్మశాస్త్రము.

అనఁగా ఋతుమతియైన మూఁడు సంవత్సరములకు గర్భాధానము చేయవలయును.

ఇట్లు శరీరసౌఖ్యమునకు ఆధారకారణము తల్లిదండ్రులే. బాలికా గర్భాధానమువలన అనేకబాలికలు బాలెంత బాధ్యములచే నశింపలేదా? శిశువు లనేకులు మృతిపొందలేదా? ఇట్టి స్త్రీహత్య శిశుహత్య దోషము మనకు తటస్థించుచున్నది గదా? ఇట్లు చిన్న వయస్సున చేయు నిషేకములవలనఁ గలుగు కీడులను కొన్నిటిని వివరించెదము.

1. బాల్యదశయందు శిశువులు అనేకబాధ్యములు కలవారై, వారివల్ల తల్లిదండ్రులకును మిగుల కష్టములు కలుగును.

2. బాల్యదశయందు చక్కఁగ చదివి జ్ఞానవృద్ధి చేసికొనుటకు శరీరమనోదార్ఢ్యములు లేనిచో పెద్దవారైనపుడును దార్ఢ్యములేనివారై కుటుంబవృద్ధికిని దేశవృద్ధికిని పాటుపడుటకు సామర్థ్యము లేనివా రగుదురు. అనేక కుటుంబములకును దేశమునకును నష్టము దారిద్ర్యము కలుగును.

3. మనోదార్ఢ్యము లేమిచే, గొప్ప విద్యలు శాస్త్రములు నభ్యసించు శోధన క్రొత్తవిషయములు కనిపెట్టుట—వీనికి శక్తి లేక, ప్రపంచమునకు మేలు చేయుటకు వీలు లేకపోవును.

4. చిత్తస్వాధీనత లేమిచే మనస్సు దుర్వాసనలు గలదై దుష్టబుద్ధు లధికమై దుష్కార్యములు కావించి తాను చెడి అనేకులను చెఱుపును. మనస్థైర్యము లేనిచో భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములు సాధించుట కవకాశము లేకపోవును.

5. దీనిచే దేశము చెడి ఇట్టివారి సంఖ్య వృద్ధి కాను కాను దేశము దినదినము హీనస్థితిని చెంది, మన దేశప్రజ లందఱును హీనదశను చెందుదురు. మంచి కుటుంబములు లేకపోవును.

6. భక్తులను పతివ్రతలను బ్రహ్మనిష్ఠులను సంఖ్య తగ్గును. మహాత్ములు జన్మమెత్తుటకు తగిన యోగ్యులగు దృఢాంగులగు దంపతులు లేమిచే వారు మనదేశమందు జన్మమెత్తకపోదురు. ఈ కారణముచే పరిశుద్ధతేజస్సు తగ్గి మనదేశము దుష్టతేజస్సుచే నిండిన దగును,

7. ఇందుచే దేశమంతయు చెడి దుష్టబాధ్యములు బలమైన, రోగములు క్షామములు పలువిధము లగు గొప్ప కష్టములు దేశములో వృద్ధియగును.

8. ఈ పాపముచే పశ్వాదులును వైరులును కూడ చెడును.

ఇన్నివిధముల కష్టము కలుగఁజేసిన పాపము, బాలురకును బాలికలకును గర్భాధానము చేసి బాల్యదశయందు గర్భధారణమున కవకాశమిచ్చిన మన కెల్లరకును కలుగును. దీనిచే ఇట్టి మన మనేక నరకబాధలనుభవించి ముందు జన్మములం దధికకష్టములను బాధ్యములను దేహపీడలను గలవారమై మితిలేని బాధలు పొందుదుము. నానావిధములుగ హీనజన్మము లెత్తి కష్టపడుదుము. ఇట్లు బాధపడక సద్వృత్తియందు వర్తించుటకు దేవుఁడు మనకు జ్ఞానమును స్వాతంత్ర్యము నిచ్చియున్నాఁడు. సోదరీసోదరులారా! మన వంశములను కులములను దేశమును భక్తిజ్ఞానములను నాశనముచేసి ఇట్టి యమిత దోషము పొందుట మేలా? లేక మన దేశము నన్నివిధముల నాశనము చేయు బాలికాగర్భాధాన మనెడి బ్రహ్మరాక్షసిని చంపి మనలను మనదేశమందు రాఁబోవు ప్రజాకోటిని సౌఖ్యస్థితికి తెచ్చి పవిత్రులను చేసి కాపాడి యమితమగు పుణ్యమును పొందుట మేలా? ఇట్లు ప్రతి స్త్రీయును పురుషుఁడును బాలికాగర్భాధానము మాన్పుటకు తగు ప్రయత్నములు చేయవలయును. దీనికి తగిన బోధలు చేసి ఏర్పాట్లు చేసి యట్లు ప్రతివాఁడును వర్తించి యితరులను వర్తించునట్లు చేయవలయును, మన బిడ్డల శరీరారోగ్యమును గాపాడి వృద్ధి చేయవలయును. ఇట్లు చేయుటకు వలయు జ్ఞానము, దార్ఢ్యము, దీ-ధీమానము, శ్రద్ధ, భక్తి, భూతదయ జగదీశ్వరుఁడు మన కిచ్చుఁగాక!

భయము

గాడేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు

భయ మను బ్రహ్మరాక్షసి కృపారహితాత్మ జగంబు నెల్ల వి
స్మయగతి నాక్రమించుకొని మానవులన్ దన కీలుబొమ్మ గాఁ
గను ధరియించి త్రిప్పుచు వికాసము మాసి కళావిహీనుఁడై
నడచు మరల్చఁగరాని పశువై పుడమిం బొంది కలంచివైచెడిన్. 1

తే. జ్ఞాన మెచ్చినకొలఁదిని ప్రాణికోటి-సకలవిధముల భయమును నొంచఁగఁదలంచు ;
ముందువెనుకలు దెలియని ముద్దుబిడ్డఁ-డమితసంతుష్టచిత్తుఁడై యుండుకొనును. 2

తే. తెలివితేటల నరుకంటె నలఁతియైన-జంతువులకె యెక్కువ సంతసంబు గలుగు ;
నన్ని యుండిన మనుజున కెన్నఁడైన-నిర్భయముగా మెలంగుట దుర్భరంబు. 3

క. నిత్యానందుఁడై యయ్యును-మృత్యుంజయుఁ డుండఁగల్గు మేధయు నున్నన్
గత్యంతరమే లేదని-యాత్మాదిభయంబు లొంది యేడ్వఁగ నేలా ? 4

క. ఎక్కడ కెక్కడనే తా-నెక్కుమ్మడి విమలసౌఖ్య మొందఁగ నైనన్
దిక్కుమాలితి నంచున్-జిక్కులఁబడి కయ్యో నంచుఁ జేడ్పడ నేలా ? 5

శా. ఆహారంబుగ సర్వజంతువుల కాహా ! మృత్యు వన్నన్ భయం
బై రాజిల్లఁ గతం బదేమియొ కదా ? యద్దాని దాఁటన్ మనో
ధీరత్వం బొకఁ డున్న మానవుఁడు సందీపించి యెల్లప్పుడున్
సారం బీ జగముం దెలంగి ఘనసంచారంబు గావింపఁడే ? 6

సీ. తానె యమ్మా సచ్చిదానంద మను మాట త్రికరణంబుగ నేర్పరించుకొనుడు
జగ మెల్లఁ దనరూపముగఁ జూచు విజ్ఞానమును బొంది మోదమునఁ దనరుకొనుడు
సర్వశక్తులతోడ శాశ్వతుండై యొప్పి తనతోడి జనులను దనుపుకొనుడు
పరమాత్మస్వాతంత్ర్యభావంబుఁ బోనాడి 'సోహం బ్రహ్మ' మంచుఁ జాటనయుకొనుడు
అతినికృష్టంబులైన భయంబు లెల్లఁ-దూరమై యవిచ్ఛిన్నసంతోష మొంద
మనసు సుస్థిరసంకల్పమునఁ జెలంగఁ-దవిలి మృత్యుంజయతఁ గాంచి తనరుఁ డెపుడు. 7

చ. ధరణి సమస్తజీవములఁ దద్దయుఁ దా నధికారి శక్తిత
త్పరుఁడు నరుండు, కాన వివరంబుగ ధైర్యముతోఁ దనంతఁ ద
న్నరసెడి యాత్మబాధల మహోద్ధతిఁ బాసి విభాసితాంగుఁడై
చిరసుఖ మొందఁగల్గుటకుఁ జేయఁదగున్ దగు యత్నముల్ భువిన్. 8

సీ. ప్రతికార్యమున కొక్క ప్రబలకారణ ముండఁ బూర్వజన్మ మని వాపోవ నేల ?
సకలజీవములందు శక్తిమంతుఁడై తాను పరులకై చేయి సాఁపంగ నేల ?
పాంచభౌతిక మైన పరిమాణయుతదేహమై యుండి శోకముం జెడల నేల ?
కార్యకారణముల కారణుండై తాను జయ మొందలే నంచు భయ మదేల ?
జగమున కొకింత సంబంధసరణి లేని-పాపపుణ్యంబు లంచు సంభ్రమ మదేల ?
తనను వదలఁ దానె కారణము గాన-స్థిరతరానంద మొంద యత్నింపఁ డేల ? 9

వ్యవసాయము — యుద్ధము

పుప్వాలి బాలకృష్ణమూర్తిగారు

కృషిః క్లిష్టాప్రష్ట్యా—అను నార్యోక్తి ననుసరించి వ్యవసాయము చేయుటకు అతివృష్టి యనావృష్టి దోషములచే కష్టముగా నున్నప్పుడు, గోరుచుట్టు మీద రోకటిపోటన్నట్లు ప్రస్తుతము జరుగుచున్న మహాఘోర యుద్ధమువలన మన వ్యవసాయమునకు కలిగిన నష్ట మింతంత యని వక్కాణించుటకు వీలు లేదు. ముందాలోచన లేక మన వ్యవసాయకు లవలంబించు పద్ధతులు కూడ "అయ్యకు పెండ్లయిన దన్న సంతోషమే కాని అమ్మకు సవతి వచ్చు నన్న విచారము లే" దన్నట్లున్నవి. భోజనోపయోగ మైన ధాన్యాదులు పండు భూములలో కేవలము వ్యాపారప్రధాన మైన పైర్లను పండించుటవల్ల మన దేశము ఇదివరకెన్నడు లేని కఱవులో మునిగియున్నాము. అందు మఱియొక విశేషము. ఇదివరలో అట్టి వ్యాపారయోగ్య మైన పైరు దినుసులకు విశేషముగ వెల వచ్చుటవల్ల ఆ హెచ్చు డబ్బుతో ధాన్యాదులను కొనుక్కొనెడివారు; ఇప్పుడో, యుద్ధారంభమునకు ముందు గరిసె రు 70 లకు పైగా అమ్ముచుండిన వేరుసెనగలు రు 30 లకును, పుట్టి రు 75 లకు అమ్మిన గోగునార రు 25 లకును కూడ కొనువారు లేరు. ఈ నెలలను పట్టి పూర్తిగా ఫలించిన చేనిలో కూడ పంట కూలీలకైనను చాలదు. ఇంక శిస్తు లెక్కడ? పన్ను లెక్కడ? హెచ్చు వడ్డీలకు అప్పులిచ్చి పెట్టిన సాహుకార్లకు ఇండ్లు వాకిళ్ళు భూములు తనఖా పెట్టవలసివచ్చినది. దీనికి తోడు కాలవ్యత్యాసము కూడ అలాగుననే తటస్థించినది. ధాన్యాదికముల క్రింద నున్న భూములు కూడ సరిగా పండుటకు వీల్లేపోయినవి. సెప్టెంబరు నెలలో కురిసిన అతివర్షములవల్ల జలాధారములకు గండ్లుపడి ఉన్న నీరు పోయినది. అటుపిమ్మట పొలుకు్కనా చినుకు పడక పోవుటవల్ల చెఱువులు, వానిక్రింది సస్యములు పొట్టకువచ్చినపుడు, పూర్తిగా ఎండిపోయినవి. నీటికఱవు లేని కొన్ని భూములలోని వఱిచేలు పాలుపోసుకొనడలవల్ల ఏలాగయిన ప్రాణములకే మోసము. ఇంక ముందు కాల మెట్లుండునో ఊహించుటకు శక్యము కాకుండ నున్నది.

పండినవట్టెలు అమ్ముదమన్నను, ధర లేదు; కొనువారు కనుపింపరు. పంటల దినములలో అయిదు రూపాయీలకు పైగా అమ్మెడి ధాన్యపు బస్తా ఇప్పుడు మూడు రూపాయీలకు దిగిపోయినది. పండిన సరకులకు ఎగుమతులు లేక ధరలు పడిపోవుటవల్లను, జీవనాధారమైన బట్టలు మొదలగువానికి దిగుమతులు లేక ఖరీదులు హెచ్చుగుటవల్లను, రైతుల పాట్లు చెప్ప నలవికాకున్నవి. శత్రురాజ్యములలో తయారగు కొన్ని కొన్ని వస్తువులను పండించి లాభము పొందుటకా తరుణము మీఱిపోయినది. తిరిగి తరుణము వచ్చెడిసరికి కాల మెట్లుండునో ఎవరు చెప్పగలరు? ఇందు కుదాహరణముగా నొక విషయము వివరించెద. పూర్వము మన దేశములో విశేషముగా నీలిమందు తయారగుచుండెడిది. జర్మనీదేశమందు కృత్రిమపు నీలిమందు చవుకగా తయారు చేయబడుటవల్ల దానితో మనదేశములో తయారగు మందు తూగలేక, ఆ వ్యాపారము పూర్తిగా నశించినది. దీనికి నిదర్శనముగా ప్రతిజిల్లాలోను పాడైపోయిన నీలిమందు తొట్టెలు వేనవేలున్నవి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న ఘోరసంగ్రామము కారణముగా జర్మనీనుండి మందు రాకపోవుటవల్ల దీనికి గిరాకీ హెచ్చినది. కావలసిన మందు నిలువ లేదు. స్వల్పముగా నిలువచేసిన సాహుకార్లకు నూటికి రెండు వందలకు పైగా లాభము వచ్చుచున్నట్లు కనిపించుచున్నది. ప్రస్తుతము ఇంత లాభము వచ్చుచున్న దని యుత్సాహపడి హెచ్చుగా నీలిమందు వ్యాపారము చేయుద మన్నం

వని గతి యెట్లుండగలదో యెవరు చెప్పఁగలరు? నీలిచేలు చెల్లు కాలము ఇంకను ముందున్నది. కావలసిన విత్త నములు దొరకుట దుర్లభము. విత్తనముల ఖరీదు ఇప్పటికే హెచ్చియున్నది. ఎలాగునైనో చేలు చల్లి రొట్టె తయారు చేసినను, దానిని కొని మందు చేయు సాహు కార్లు కావలయును. ఈ వ్యాపారము స్థిరముగా నుండు నన్న నమ్మక ముండిననే కాని, తోట్లలను తిరిగి మరమ్మతుచేసి పనిచేయు స్థితిలోనికి విశేషవ్యయము చేసి తీసికొనివచ్చుటకు ఎవరును సాహసింపరు. రైతులకు సాహుకార్లు తోడుపడిన నే కాని నీలిమందు వ్యాపారము నడవదు. లాభము వచ్చునన్న యాశ ముందునకును, ఈ వ్యాపారము పూర్తిగా కొనసాగు నన్న ధైర్యము లేకపోవుటవల్ల భయము వెనుకకును లాగుచుండఁగా, ఇట్టి యుండదాని మంచు మన రైతుల కెట్లు దొరకును?

చక్కెర వ్యాపారము కూడ ఇదేరీతిగ నున్నది. దిగుమతులు లేక పంచదార ఖరీదు హెచ్చియున్నది. దానిని పట్టి బెల్లము ఖరీదు కూడ కొంతమట్టునకు లేచినది. దీని లాభము ముందుగా తక్కువ ధరలకు కొని నిలువచేసిన సాహుకార్లదే కాని రైతులది కాదు. కాని బెల్లము తక్కువ ధరకు దొరకినచే కాని మంచి లాభము దొరకదని పంచదార ఫ్యాక్టరీలవారు బెల్లపు ఖరీదును లేవనియున్నారు. ఇతరదేశములకు ఎగుమతి యుండినచే తప్ప బెల్లమునకు ఖరీదు హెచ్చదు. ఈవిధముగా మనము పండించు ప్రతి సరకునకును ధర పడిపోవుటవల్లను, మనకు కావలసిన వస్తువులకు ధరలు హెచ్చుటవల్లను మన రైతుల యవస్థ వర్ణింపదగు కలవి కాదు. కాబట్టి యీ మహాసంగ్రామము అచిర కాలములో సమాప్తినొంది దేశము స్వస్థతలోనికి రావలయు నని వ్యవసాయదారు లందఱు ఏకగ్రీవముగా సదా భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నారు.

శ్లో॥ స్వస్తిః ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం
న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభ మస్తు నిత్యం
లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవన్తు.

సత్యము

శిరిపి అంజనేయులుగారు

ఆరయ "సత్యేన లోకాన్ జయతి" యనంగ
జనెడు వేదాంతవాక్యంబు ననుసరింప,
జైత్రయాత్రకు లోనైన జీవలికిఁ
గలదె? నిజముఁ గంటె సౌఖ్యంబు మనస! ౧

తే. అరిశేఖాంగములకును వేదములకు
నఖిలశాస్త్రపురాణేతిహాసములకు
నుపనిషత్తులకును సత్య మూలకోల
పరిధి సాధనముగ నిల్చెం దగుదు మనస! ౨

తే. వినదు "సత్యేన ధార్యతే పృథివి" యనఁగ
వెలుగు "సత్యేన తపతే రవిః" యనంగ
వాదవు "సత్యేన వాతి వాయుశ్చ" యనఁగ
నిట్టి సత్యంబు నిత్యంబు నెంచు మనస! ౩

తే. వినవొ "సత్యవ్రతో బ్రహ్మ భవో" యనఁగ
గ్రాలు "సత్యాత్మా సత్యసంకల్ప" యనఁగఁ
దనరు "సత్యస్వరూపమ్ శివోద్వయం" మనఁగ
నిట్టి సత్యంబు నిత్యంబు నెంచుమనస! ౪

తే. ఇరియ ధర్మస్వరూపమై యెసఁగుచుండు
సాధనద్వ్యాంతరహితమై వెలయుచుండు
భువి సనాతనమై శోభఁ బొలయుచుండు
నిట్టి నిజముకంటెను మేలు కలదె? మనస! ౫

తే. సత్యమునకన్న నతులసద్ధర్మ మేది?
సత్యమును మించి వెలయు సుజ్ఞాన మెద్ది?
అఖిలమున కాని యనుమ సత్యంబు గనుమ
సత్యదీక్షాధరీణతఁ జనుము మనస! ౬

తే. భక్తినాగంబు ప్రాపించి పరఁగు శివ
ముక్తి పథమున కియ్యది మొదటిమెట్టు
[illegible]
[illegible] మనస! ౭

తే. సత్యమార్గంబునఁ జలంగు సజ్జనుండు
[illegible]
[illegible]
గాన నిత్యంబు సత్యంబుఁ బూను మనస! ౮

THE FOURTH TELUGU ACADEMY

బళ్లారిలో జరిగిన నాల్గవ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రతినిధులు

TRUSTEES, BAHOOTTAMA EDUCATIONAL FUND

శ్రీ బహూత్తమ విద్యాధనము ట్రస్టీలు

THE LATE RAO BAHADUR
P. V. KRISHNAIAH NAIDU B.A.

శ్రీ శేషులయిన రావుబహాదూర్ పసుపులేటి
వెంకట కృష్ణయ్యనాయుడుగారు
మునిసిపలుచైర్మన్ (గుంటూరు)

Mr. K. KRISHNA RAO B.A., L.T.

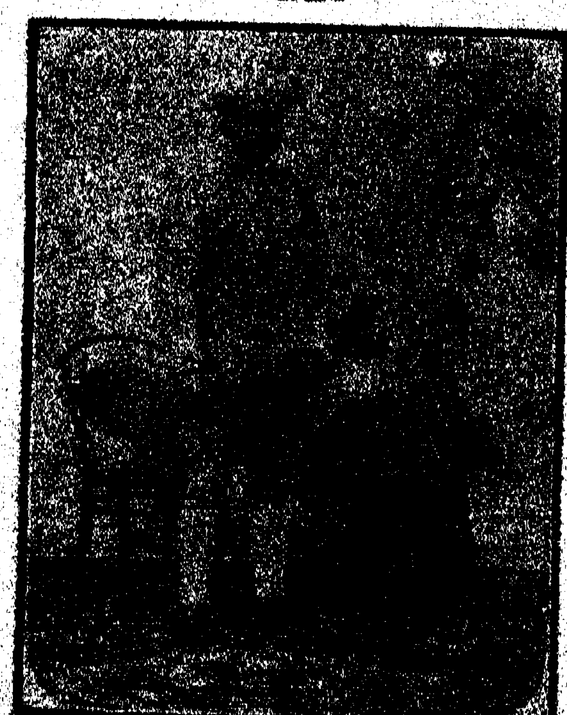
క. కృష్ణారావుగారు (అనంతపురం)

Mr. R. SRINIVASA RAO B.A.

రాయసము శ్రీనివాసరావుగారు

Mr. R. PRASANNA VENKATESWARA RAO

ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వరరావు గారు
(శ్రీరంగము)

పరపతి సంఘములు

భలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుగారు

మదరాసు రాజధానియందు 1913-వ సంవత్సరము జూన్ మాసముతో నంతమైన కోఆపరేటివ్ సంవత్సరమునకు 1,078 పరపతిసంఘములు గలవు. అం దాంధ్రదేశమునందు 300 సంఘములు మాత్రము గలవు. ఆ 300 సంఘములు నీ క్రింద వివరించిన మండలములందుఁ గలవు:— గంజాము జిల్లా 4; విశాఖపట్టణము జిల్లా 7; గోదావరి జిల్లా 12; కృష్ణ జిల్లా 34; గుంటూరు జిల్లా 21; కర్నూలు జిల్లా 22; బళ్లారి జిల్లా 3; అనంతపురము జిల్లా 118; చిత్తూరు జిల్లా 17; నెల్లూరు జిల్లా 11. పై నుదహరించిన మండలములలో అనంతపురమునందు 118 సంఘములును మిగిలిన 10 మండలములలో 152 సంఘములు మాత్రమును గలవు. ఆంధ్రదేశమునందలి 300 సంఘములు గాక, యీ రాజధానియందలి మిగిలిన 14 జిల్లాలలో 778 సంఘములు గలవు. ఇట్టి సంఘముల పనులు నెఱవేర్చుటకు రాజధానియందుఁ గల 25 జిల్లాలును నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడి ప్రత్యేకాధికారుల పరిపాలన క్రింద నుంచఁబడినవి. అందు 1 రిజిస్ట్రారు శాఖను: దాని యధికారము క్రింద దక్షిణకన్నడము, మలబారు, చెంగల్పట్టు, మదరాసు జిల్లాలు గలవు; 2 తిరుచునాపల్లి అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శాఖను: దాని యధికారము క్రింద తిరుచునాపల్లి, తంజావూరు, దక్షిణార్కాడు, మధుర, రామనాధము, తిరునెల్వేలి జిల్లాలు గలవు. 3 వెల్లూరు అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శాఖను: దాని యధికారము క్రింద, సేలము కోయంబుత్తూరు, నీలగిరి, ఉత్తరార్కాడు, చిత్తూరు, కడప, జిల్లాలును అనంతపురముజిల్లాలో కదిరి తాలూకాయును గలవు; 4 బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శాఖను: దానియధికారము క్రింద గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, నెల్లూరు, బళ్లారి, అనంతపురము, కర్నూలు జిల్లాలు గలవు. బెజవాడ శాఖను క్రిందనే (కడప చిత్తూరు జిల్లాలు తప్ప తక్కిన) ఆంధ్రమండలము లన్నియు గలవు. 1913-వ సంవత్సరము జూన్ మాసాంతమువఱకు మొదటి మూఁడు శాఖలనుండి నూతన సంఘములకొఱకు వచ్చిన దరఖాస్తుల సంఖ్య 550; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 95. నాల్గవ శాఖను అనఁగా బెజవాడ శాఖనుండి వచ్చిన క్రొత్త దరఖాస్తుల సంఖ్య 327; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 11. ఆంధ్రదేశమునం దిదివఱకు పనిచేయుచున్న సంఘముల సంఖ్యయు నూతనముగా రిజిస్టరుచేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్యయు రాజధానియందుఁ గల తక్కిన మండలములయందలి సంఖ్యలకంటె మిగుల స్వల్పము. ఆంధ్రదేశమం దిట్టి సంఘములు వృద్ధి పొందకుండుటకు కారణములు మూఁడు:—(1) అధికారులు శ్రద్ధవహింపకుండుట (2) అఱవ దేశమునం దీయుద్యమమును వృద్ధిపఱచుటకు గౌరవముగ పనిచేయువారలు గలరు. అట్టివా రాంధ్రదేశమునం దొక్కరును లేరు. (3) అఱవ పత్రికయగు స్వదేశమిత్రను సంఘములను వృద్ధిపఱచుటకు తోడ్పడినది; ఆంధ్రపత్రికలలో నొకటియైనను సంవత్సరమునకు పది వ్యాసములు ప్రకటించినది లేదు. 1914-వ సంవత్సరము జూలై మాసమునుండి బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారుగారు అక్టోబరు మాసమువఱకు ఉత్తరసర్కారులలో 18 నూతన సంఘములను రిజిస్టరుచేసిరి. ఇంకను రిజిస్టరుచేయఁబడఁగలవు. ఇట్టి సంఘములు సన్నకారి చేలికములకును, వ్యవసాయమునకును ఎంతవఱకు నుపయోగించునో యొకింత వ్రాసెదను. హిందూదేశమునందు పేదల యుపయోగము నిమిత్తమే యీ సంఘము లేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. వరిపంట ముఖ్యముగాఁ గల జిల్లాలలో ఊడ్పులగు పర్యంతము అనఁగా జూలై ఆగస్టు మాసములవఱకు మిక్కిలి బీద లగు పంచములు మొదలైనవారికి కూలి దొరకుచుండును. ఊడ్పు లయినతరువాత పంటలు కోయువఱకు వీరికి కూలి దొరకుట దుర్లభము. ఇట్టి బీద లందఱు తమకు కూలి చిక్కని కాలములో నిత్యము కావలసిన యాహారపదార్థములను, ధాన్యము మొదలగువానిని సాహుకారులయొద్దకు వెళ్లి తెచ్చుకొను

చుందురు. వడ్డీ సంపాదించుటయే ప్రధానముగాఁ గల సాహుకారులు తా మిచ్చిచ్చు కాలమునం దాధాన్యము పుట్టి రు 60 ల కమ్ముచున్నను రు 65, 70 లు ధర వేసి నూటికి నెలకు రూపాయి చొప్పున వడ్డీతో నిచ్చునట్లు నోటు వ్రాయించుకొందురు. తరువాత ఆ పేద వాండ్రు కూలిపనులు చేసి సంపాదించుకొనిన ద్రవ్యమంతయు అప్పునకు సరిపోకపోవుటవలన తమ పెద్దలు సంపాదించిన స్థిరాస్తిని సయితము సాహుకార్ల కొప్పగింపవలసివచ్చును. ఇట్టి బీదలను అప్పులపాలు కాకుండ చేయవలయు నన్నచో, చేతిపనుల సంఘములు స్థాపించి వారికి జీవనాధారము కల్పింపవలెను. మన దేశమునందు మాలలు నూలు వస్త్రములను, మాదిగెలు పాదరక్షలు మొదలగు తోలుసామానులను మిక్కిలి యందముగా చేయుచుందురు. ఇట్టివారు చేయు వస్తువులకు తగిన వెలలను మన మియ్యకపోవుటచేతను చేయువారికి పెట్టుబడి పెట్టువారు లేకపోవుటచేతను నైవృత్తులు క్రమముగా క్షీణించుచున్నవి.

హిందూదేశమునందు నూటిలో ముప్పాతికమందికి వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగా నున్నది. నవంబరు మాసము వచ్చినతోడనే జనుపవిత్తనములు కొనవలసియుండును. ఒక గ్రామమునందు 1,000 ఎకరముల భూమి యున్నచో, రు 1,000 ల విత్తనములు కొనవలసియుండును. ప్రత్యేకించి యొక్కొక్క మనుష్యుఁడు వెళ్లి తనకు కావలసిన విత్తనములు తెచ్చుకొనుటకంటె వ్యవసాయకు లందఱు నొక సంఘము నేర్పఱచుకొని తమకు కావలసిన విత్తనముల నొక్కసారే తీసికొనినయెడల, విత్తనములు చవుకగా దొరకుటయే గాక మేలైన రకము కూడ లభ్యము కావచ్చును. వేయేల, ప్రతికార్యము నిట్టి సంఘములవలన నెఱవేర్చుకొనవచ్చును. సర్కారు సిస్తు సమయములో రయితుల పాలిటి కివి కల్పవృక్షములు. సాహుకారులు తమయొద్దనున్న ధనము నిట్టి సంఘములలో దాఁచుకొనినచో, వారు న్యాయస్థానములకు తఱచుగా బోవుట తగ్గును. మన దేశమందు కూలీలును, తదితరులగు బీదలును తాము సంపాదించుకొనిన చిన్న మొత్తములను వృథా వ్యయము చేసి కల్లు సారాయి త్రాగుచుందురు. అట్టివారందఱిని తాము సంపాదించుకొన్న చిన్న మొత్తముల నిట్టి సంఘములలో దాఁచుకొనునట్లు చేసి వారికి కలనాటుగానున్న త్రాగుఁబోతుతనమును మాన్పింపవచ్చును.

నూతనముగా సంఘములు స్థాపింపఁ బోయినప్పుడు కొన్ని చిక్కులు కలుగుచున్నవి. అవి యెవ్వియనిన:—(1) మితి లేని యుత్తరవాదిత్వము (2) ఆస్తిపట్టి (3) సాహుకార్ల సలహాలు. గ్రామసంఘములన్నియు పరిమితి లేని పూచీసంఘములుగా నేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. పరిమితి లేని పూచీ యనఁగా అట్టి సంఘము చేయు యావత్తు ఋణములకును సంఘములో చేరినవా రందఱును జవాబుదారి వహించుట. ఇట్టి పూచీమీఁద పనిచేయుచున్న సంఘము లేవియు నష్టము పొందియుండలేదు. ఇట్టి పూచీ యుండిననే గాని నైకమత్య మేర్పడఁజాలదు. మర్యాద గలవారినే సంఘములో చేర్చుకొనుచుండుటవలన నష్ట మేమియు రా దనియే దృఢముగా చెప్పవచ్చును. సంఘము ప్రారంభించుటకు పూర్వము సంఘములో చేరఁదలఁచుకొన్నవారియొక్క స్థిరచరాస్తుల వివరము వ్రాయవలసియుండును. ఇట్టి పట్టి తయారుచేయుచున్నప్పుడు దొరతనమువారు తమ యాస్తి నెల్ల తాకట్టు పెట్టుకొనుచున్నా రనియు సంఘము వడ్డీ సాహుకారు వడ్డీ యొకటియే యనియు సాహుకార్లు సలహా నిచ్చుచుందురు. ఆస్తిపట్టిక వ్రాయఁబడుట యుద్దేశ మేమనిన, సంఘము మెంబర్ల యాస్తి నంతటిని లెక్కచూచుకొన్న తరువాత మొత్తమాస్తిలో 8-వ వంతు సంఘమునకు ఋణ మియ్యవచ్చునని నిశ్చయించుకొనుటయే గాని ఆస్తిని తాకట్టుపెట్టుకొనుట గాదు. దొరతనమువారికి సంఘమువారి యాస్తితో పనిలేదు. దొరతనమువారి సహాయమువల్లనే మనదేశమందు సంఘములు వృద్ధి నొందుచున్నవి. చెన్నరాజధానియం దిట్టి సంఘముల పరిపాలన నిమిత్తమై దొరతనమువారు తమయుద్యోగస్థులకు సంవత్సరమునకు లక్ష రూపాయీలు జీతములుగా నిచ్చి వారిచే పని చేయించుచున్నారు గాని యెక్కత్తుణమైనను సంఘములనుండి పుచ్చుకొనుట లేదు. సాహుకారు వడ్డీయు సంఘమువడ్డీయు నెప్పటికి నొకటి కాఁజాలదు.

కనుక, ఆంధ్రులారా! మనదేశమందుఁ గల ప్రతి గ్రామమునకు నొక సంఘమును ప్రతి మండలమునకు గ్రామ సంఘములకు ఋణము లిచ్చుటకై యొక్కొక్క డిస్ట్రిక్టు బ్యాంకును స్థాపించుటకు దేశమును బాగుపఱచెదరని నమ్ముచున్నాము.

యుద్ధము – హైందవులు

బలభద్రుని కోటయ్యగారు

సత్త్వ రజస్తమోగుణములలో నొక్కొక్కటి యొక్కొక్క కాలమున ప్రకాశించును. కేవలము సత్త్వగుణ ప్రధానముగాఁ గలది కృతయుగము. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు మిగుల సాత్వికులు. వారు భుజించునది సాత్త్వికాహారము. అప్పటి వాతావరణస్థితి కూడ భేదమే. గనుక దప్పక నెలకు మూఁడు వర్షములు కురియుచుండుటవలన సస్యములు బాగుగా ఫలించి మనుజులకును మృగములకును సుఖదాయకముగా నుండెడిది. మృగములు కూడ కృతయుగమున సాత్త్వికవృత్తితో నుండుట కిదియే కారణము. ఆ కాలమునందలి మనుజులకు శోకము, కోపము, భయము, ద్వేషము, మోసము మున్నగువానితో పని లేదు. కావున, ఆ ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభు వవశ్యము లేదు. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు సేవించుటయు నెఱుఁగరు. ఆ పని వారి కవశ్యము లేదు. ఆనవశ్యకమును అలవాటును లేని కార్యములు నీచకార్యములుగా నెంచబడుట సుప్రసిద్ధము. దేశకాలస్థితులు క్రమముగా మార్పులు చెందుటవలన రజోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. రజోగుణప్రధానమువలన పరాక్రమము కొందఱియందును సాత్త్వికము కొందఱియందును ప్రకాశించుచుండెను. అది త్రేతాయుగము. ఆ కాలమున కోపము, భయము మున్నగునవి ప్రకాశించుచుండెను. అప్పటికిని ప్రభువులు లేరు. చాలవఱకు సత్యమే ప్రకాశించుటచే ప్రజలు సమాజములను స్థాపించి తమతమ లోపములను సైరించుటకును, శిక్షించుటకును, జ్ఞానోపదేశము చేయుటకును నాయకుల నేర్పఱచిరి. వారి కాచార్యు లనియు గురువు లనియు పేరు. ఆచార్యులు కూడ నక్రమపద్ధతుల నవలంబించినప్పుడు వారిని తీసివేసి మఱియొకరి నేర్పఱచుటకు సాంఘికుల కధికారము గలదు. ప్రస్తుత మీ పద్ధతిని అమెరికా మున్నగుచోట్ల పరిపాలన జరుగుచున్నది. రానురాను ప్రజలయందు సత్త్వగుణము చాలవఱకు తగ్గి రజోగుణ మధికమై యుంచుక తమోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. కోపము, ద్వేషము, భయము మున్నగునవి అప్పటికి ప్రధానగుణము లయ్యెను. అది ద్వాపరయుగము. రజోగుణ మధికమై ప్రతివాఁడును రెండవవానిని జయింపఁజూచుటవలనను, కొంత తమోగుణమిశ్రమమై యుండుటవలనను, నాయకులు రజోగుణప్రధాను లగుటవలనను ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభువు లగత్య మయ్యెను. సాధువులను రక్షించుట, క్రూరులను శిక్షించుట వీరి పని. తరువాత క్రమముగా సత్త్వగుణము నామమాత్రావశిష్టమై, రజోగుణ మల్పమై, తమోగుణ మధికమైనది. ఇది కలియుగము. ఈ కాలమున ద్వేషము, మోసము ప్రధానము. కలియుగమున సత్త్వగుణ ప్రధానులును, నీతిపరులును, సత్యవంతులును జీవయాత్ర ననాయాసముగఁ గడపఁజాలరు. వీరిని పోషించు ప్రభువులు లేరు. నాయకులు, గురువులు మున్నగువారు ధనాకర్షణయే ప్రధానముగా నెంచి సాంఘికనీతిని కాపాడుట తమ విధాయకమను మాటను మఱచియుండుటవలన, ప్రజాపక్షమున నుండవలసిన యధికారము లన్నియు ప్రభుపక్షమున చేరినవి. సమస్తమగు నేరములు ప్రభువులచేతనే పాలింపఁబడుచున్నవి.

కలియుగమున సమస్తకార్యములు ధనముచేతనే నడపఁబడుచుండుటవలన ప్రభువులకును ప్రజలకును ధనాకర్షణము ప్రధానమైనది. ప్రపంచ మీషణాత్రయముచే చుట్టఁబడియున్నది. దారేషణ పక్షులయందును, పుత్రేషణ మృగములయందును, ధనేషణ మనుజులయందును గలదు. సమస్తధర్మములు ధనము ననుసరించి నడచుచుండును. యుద్ధములు కూడ ధనాకర్షణకొఱకుఁ దక్క వేఱొండు ధర్మరక్షణకొఱకుఁ గాదు.

ఇది యుగధర్మము. ఏ యుగమున నా యుగధర్మము ననుసరింపవలెను గదా? ధర్మ మనేకవిధములుగా నుండును. అది దేశకాలస్థితుల ననుసరించి మాఱుచుండును. మన కరి ధనగౌరవములను గాని ప్రాణమును గాని వేఱొకఁడు హరించుటవలన దండనీతి యుగ్రరూపము దాల్చి న్యాయస్థానమున నిలువఁజాలనప్పుడు రణరంగమున కేగును. ఐక్యప్రాప్తి హరింపఁబడుటకు దుర్భరమైనప్పుడు రణరంగమునం దనేకులు మృతి నొందుట సంతతమగునా? అట్లయినచో, యుద్ధము చేయవచ్చునా? గయుని మూలమున కృష్ణార్జునులకు యుద్ధము సంభవించెను. ఐరోపామహా సంగ్రామము దాదాపు ఈ విధముగనే ప్రారంభ మయ్యెను. ప్రజలకు రణోత్సాహ మేల కలుగవలయును? భూభార మును తగ్గించుటకై యుద్ధమును కల్పించితి నని కృష్ణభగవానుఁడు నుడివియున్నాఁడు. యుద్ధమువలనఁ జేయునది శత్రుసంహారమా? పాపసంహారమా? శత్రువులు పాపు లగుదురా?— అనువానిని విచారింపవలెను. పాపులే లోకమునకు శత్రువులు. ధనగౌరవములను హరించుట, సత్కార్యములను పవిత్రస్థానములను నాశనము చేయుట, స్త్రీలను చెఱపట్టుట మున్నగునవి పాపకార్యములుగా నెన్నఁబడును. ఇట్టి కార్యములను చేయువారు తమోగుణప్రధాను లనియు, పాపు లనియు, లోకమునకు శత్రువు లనియు చెప్పఁబడుదురు. వీరిని సంహరించుట లోకహితార్థము గాని వేఱు గాదు. ఆ పనికి రజోగుణము తన సహజధర్మములతో మూర్తీభవించి రణసీమకు పైకొనును గావున సమరము నొనరించుట సమంజసమే.

ప్రస్తుత యూరోపాఖండమున ప్రతిమనుజునకును సమరోత్సాహము కలదు. అది యితరఖండములలో లేదు. ఐకమత్యమును లేదు. జ్ఞానము గలవానికి భయ ముండదు. భయము గలవాఁడే పరాక్రమవంతుఁడుగా నుండుటకు ప్రయత్నించును. పరిభిన్నులకు భయముతోఁ బని లేదు. ప్రస్తుత మాంగ్లప్రభుత్వము హైందవులను పరిభిన్నులవలెఁ గాపాడుచున్నది. ఆంగ్లేయుల పాదస్పర్శ కలిగినది మొదలు నేఁటివఱకును భారతమాత కష్టము అను మాట మఱచినది. దయగల బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువలన భారతీయులు చిరకాలమునుండి శాంతిభంగము లేక సుఖించుచు తమసాత్వికవృత్తిని సార్థకపఱచుకొనుచున్నారు. కాని వీరి కిప్పుడు స్వాతంత్ర్య మవశ్యమని తోఁచుచున్నది. తల్లివలె ప్రభుత్వము పోషించుచున్నను ఆత్మరక్షణకై ప్రతిమనుజుఁడును పరాక్రమవంతుఁడై యుండవలయును. ఎమ్‌డెన్ చేసియున్న దుండగపు కృత్యములు సుప్రసిద్ధములే గదా? మదరాసుపై ఫిరంగులు విడువఁబడినప్పుడు వేనవేలు ప్రజలు తమకు కలిగిన యాపదను నివారింపలేని దౌర్బల్యము వారిని వేఁటుటకు మాఱుగా రోదనము చేయుచు పాఱిపోవఁజొచ్చిరి. అట్టివారిని ప్రభుత్వమువా రెట్లు రక్షింపఁగలరు? ఆపదలు సంభవించినప్పుడు గాని వానిని నివారించుకొనుట కుపాయమును గ్రహింపఁ బ్రయత్నింపరు. సాత్వికవృత్తి గల భారతీయులయొకట రజోగుణమునకు ప్రముఖత నిచ్చి ప్రతిమనుజుఁడును వీరుఁడుగా నుండవలె ననుట యొకింత ధర్మవిరోధముగా నుండును గాని, దేశకాలస్థితుల ననుసరించి యొప్పుకొనకతప్పదు.

ధర్మ మెట్లున్నను సమరముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము సంహరించుట గావున బుద్ధిచాతుర్యముకొలఁది ననేకప్రయోగములు చేయఁబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము జర్మనులు ఆగ్నేయాస్త్రములు, విషప్రయోగములు, శస్త్రములు మున్నగువానిని ప్రయోగించుచున్నారు. భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసముమీఁదను యుద్ధము చేయుచున్నారు. [illegible]ముచే యుద్ధవార్తల నంపుట, పోటోగ్రాపులను దీయుట మున్నగు కార్యములను చేయుచున్నారు. ఇవి లోకోత్తర మగు కార్యములు. ఇట్టి కార్యములవలననే మనుజు లద్భుతశక్తివంతు లనియు, దివ్యాంశసంభూతు లనియు చెప్పఁబడుదురు. కాని వీరి శక్తు లద్భుతములు గావు. పూర్వకాలపు హిందూశిల్పములు [illegible] స్మరింపుఁడు! మయుఁడు మేఘనాదాదు[illegible]. అనఁగా నంతరిక్షమునఁ బోవువాఁడు. గంధర్వులకు [illegible] ఖుండు ననుటవలన మన పూర్వులు మనుష్యుల

K. BRAHMAYYA LINGAM AYYAVARLU (Masulipatam)

కాశీనాథుని బ్రహ్మయ్యలింగం అయ్యవార్లంగారు

B. PADMARAZU GARU

శ్రీ బసవా పద్మరాజుగారు (ముక్కొల్లు, గోదావరి)

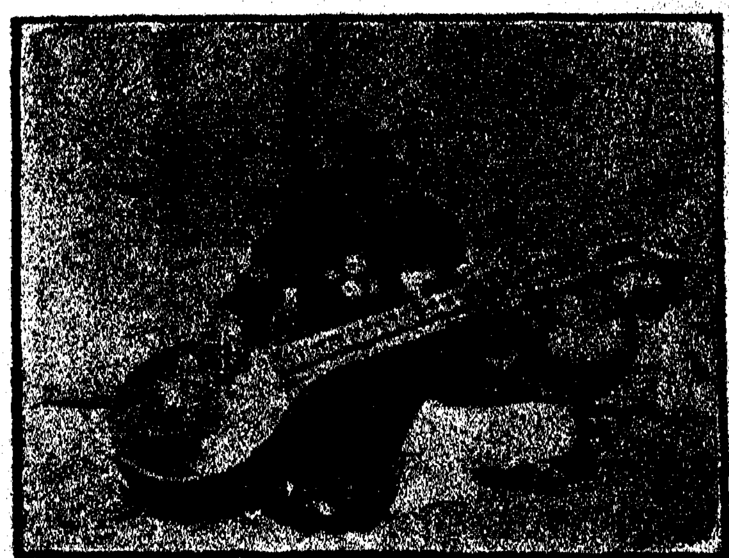
Mr. K. VENKANNA

శ్రీమాన్ కుప్పిలి వెంకన్నగారు. వీణాపండితులు (విశాఖపట్టణము)

h

Mr. V. SESHANNA

వీణ శేషన్నగారు. వీణాపండితులు (మైసూరు)

Mr. VALLURI JAGANNATHA RAO

వల్లూరి జగన్నాథరావు గారు.

Mr. A. SRIRAMA SASTRI

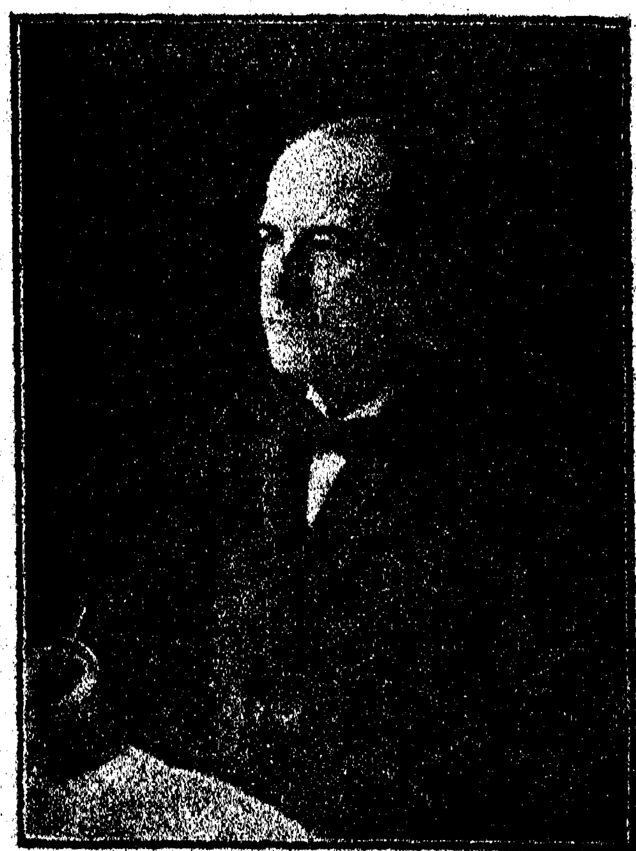
బ్రహ్మశ్రీ అఖండం శ్రీరామశాస్త్రిగారు
(తేలంగి, కృష్ణాజిల్లా)

PRESIDENT WOODROW WILSON

అమెరికా ప్రెసిడెంటు వుడ్రో విల్సన్ గారు

Mr. W. J. BRYAN

అమెరికా విదేశాంగమంత్రిగానున్న బ్రయన్ దొరగారు.

కొక్క విమానము చొప్పున తయారుచేసి యిచ్చిరని తెలియుచున్నది. మయునిచే పాండవుల కొసంగఁబడిన సభను స్మరించినచో ప్రస్తుతము జర్మనులు చేయు మోసకృత్యము లద్వితీయములుగా వని తేలపడును. విమానాధికరణము ఆగమశాస్త్రము మున్నగు శాస్త్రములయొక్క ప్రజ్ఞను చిరకాలమునుండి మఱచియున్న ప్రపంచమున జర్మనీ వైమానికుఁ డగు జెప్లిన్ మయుని యొక్క యపరావతార మని చెప్పవచ్చును. భీముని పుత్రుఁ డగు ఘటోత్కచుఁ డంతరిక్షమునుండి యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. పూర్వకాలమున వేదముల నపహరించి సముద్రమధ్యమున దాఁగియున్న సోమకాసురుని వధించుటకై శ్రీకృష్ణుఁడు మత్స్యావతారము నెత్తి సముద్రములో యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతయుద్ధ మిట్టి సామర్థ్యములతోనే జరుగుచున్నది. ఇట్టి మహోత్తరమగు ప్రజ్ఞలు కృతయుగమునం దుండెనని యనియు, కలియుగమునందలి చివర పాదమున కృతయుగధర్మము నడచు ననియు కాలజ్ఞానము చెప్పుచున్నది.

కృషి చేయుట విధ్యుక్తధర్మము. జయాపజయము లీశ్వరాధీనములు. విరాట్పురుషుని కన్నులనుండి పుట్టిన రాక్షసునకును నాభికమలమునందు పుట్టిన బ్రహ్మకును అరువది వేల సంవత్సరములు యుద్ధము జరిగెను. రామరావణయుద్ధమును చిరకాలము జరగెను. భారతయుద్ధము పదునెనిమి దక్షౌహిణుల బలము మడియఁగా పదునెనిమిది దినములలో ముగిసినది. పరాక్రమమునం దద్వితీయులగు భారతీయులు నిర్వీర్యులై తుదకు భారతమాత నష్టకష్టములనుండి కడతేర్చిన బ్రిటిష్ దొరతనమువారికీ యుద్ధసందర్భమున తోడ్పడనైనఁ జాలకుండుట శోచనీయము. భారతీయుల భక్తి ప్రపంచమునం దద్వితీయము. వీరికి దైవభక్తి మెండు. వీరి రక్తనాళములందు భక్తితో పాటు పౌరుషమును వ్యాపించియున్నది. కాని పరాక్రమమునందు విముఖులై యున్నారు. ఆయుధశాసన మనెడి చట్రాత్రిక్రింద నణఁగి పడియున్నారు. రాజశాసన మెట్టిదైనను చర్చించుటకుఁ గాని తిరస్కరించుటకుఁ గాని పూనుకొనక దాని నిశ్వాస్యముగా నెంచి శిరసావహింతురు. వీరు కత్తిని గాని కట్టను గాని తుపాకిని గాని యుపయోగింపఁజాలకుండుటచే ప్రస్తుతపు ఐరోపామహాసంగ్రామమున నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారికి బాగుగా తోడ్పడఁజాలనందులకు మిగుల విచారించుచున్నారు. ఇకనైన దొరతనమువారు ఆయుధశాసనమును తొలఁగింపకున్న, భారతీయుల రాజభక్తివలన తాము పొందవలసిన ఫలమును ప్రభుత్వమువారు పొందఁజాలరని నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును.

సీ. దుష్టులౌ వారిని దునుమాడి శిష్టులఁ గారుణ్యమునఁ బ్రోచు కలితయశుఁడు
తనవారు పెరవార లనెడు భేదము లేక సమదృష్టితోఁ జూచు సన్నుతుండు
న్యాయైకదృష్టితో నన్ని దేశంబులఁ బాలించునట్టి భూపాలవరుఁడు
ఒరులతో నుతిఁ బొగ నొల్ల తెల్లవారల సాధుత్వమున సుగుణ సద్గుణుండు

అట్టి శ్రీజార్జి ప్రభువ కిప్పట్టునందు
విచ్చు జర్మనురాజుతో వైర మిపుడు
గాన సర్వేశ్వరుండును గరుణతోడ
విజయ మిడుఁగాత శ్రీజార్జి విభున కెపుడు

కర్నాటక సంగీత విద్యాభివృద్ధి

దువ్వూరి జగన్నాథశర్మగారు

సర్వ జగన్మోహనమైన ప్రధానవిద్యలలో సంగీతమే యుత్తమ విద్య. అందును శ్రోత్రపేయమై కడు సొగసైన మన తెలుంగుబాసతో విద్యాసుందరి యాంధ్రదేశమం దెల్లెడలను విశేషించి కర్ణాటకద్రావిడాదిదేశములందుఁ గూడ తగు వ్యాప్తినందినది. వీనులకు విందుఁ గొల్పు నట్టిశ్రవ్యమగు మన కర్ణాటకసంగీతపద్ధతి జగత్సమ్మోహనమాత్రమైనదియే కాదు. ఇందలి గుణధర్మములన్నియు 'నాదం బ్రహ్మ' యను ప్రాఁబడువునకే యుదాహరణములు. వేయేల? ప్రయాసరహితముగా మోక్షమార్గముఁ గొనఁగోరు ప్రతిమనుజుఁడును గుణసంపత్తి విడువక మన సంగీతమే యభ్యసించితీరవలెను. "వీణావాదనతత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతివిశారదః। తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గం స గచ్ఛతి." అను వాక్యరత్నమును హృదయస్థితముగాఁ జేసికొనవలెను. "దేవస్య మానవో గానం వాద్యం నృత్య మతంద్రితః। తుర్యాద్విష్ణోః ప్రసాదార్థ మితి శాస్త్రప్రకీర్తితః." అను వచనమును నమ్మితీరవలెను.

వాదబిందుసమన్వితమగుట నిట్టి సంగీతవిద్యను ప్రాజ్ఞులు మోక్షవిద్యగాఁ బరిగణించుచుండఁగా, మఱికొందఱు ఆముష్మికావాప్తి నెనయఁగోరువారు సంగీతము వినుట తమ మార్గమునకు భంగకర మని వ్రాయుచుఁ దమ ధర్మశాస్త్రములను వెల్లడించుకొనుచున్నారు. కాని యీ వ్రాఁతయు మన వాదమునకు బలమే! ఆముష్మికావాప్తికై యిహలోకము బ్రవర్తించు జ్ఞానధనులకేని అశేషస్థితులకేని తైరుఅటింపఁగలంతటి సమ్మోహనశక్తి యీ విద్యకుఁ గలదు గనుకనే వారట్లు వక్కాణించియున్నారు. ధర్మనిమంతింతియ కాదు; ఇంద్రియములను గూర్చి యేమి చెప్పిరో చూతుఁడు! "మాత్రా స్వస్రా దుహిత్రా వా నవివిక్తాసనో భవేత్। బలవా నింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి" ఇంద్రియగ్రామములు జ్ఞానవృత్తిని గొల్లఁగొట్టి గ్రామ్యసౌఖ్యపేక్షలగుం గావున తల్లి చెంగట నేని ఒంటిగాఁ బ్రాజ్ఞుఁడు కూర్చుండుట తగదు. వీరి యర్థమేమి? తల్లి కూఁతురు ఇట్టివారి చెంగట నెవ్వఁడేని కూర్చుండుట దోష మనియా? కాదు. ఇంద్రియ స్వాభావికదుర్గుణసంఘర్షణ మంత బలవత్తరమైన దని మనము గుర్తించుటకుఁ గదా వారట్లు వ్రాసిరి. దుర్గుణసంఘర్షణ మంతటిది గనుక మనకు శరీరత్యాగ మత్యావశ్యకమా! గుణసంపాదనమా? అట్టి గుణదోషములు రెండింటియందుఁ గలవు. దోషము వర్జ్యము. గుణము గ్రాహ్యము. ఇందుకొఱకే యజ్ఞులు లోకజ్ఞుల ప్రపంచమున నెల్లప్పుడును నెల్లకడల నేర్పడియుండిరి. కాఁబట్టి సంగీతముయొక్క స్వాభావికగుణోత్కర్షము సమ్మోహనశక్తి యగుట నిశ్చయమే యైనను, దానిబట్టి ప్రాకృతికసౌఖ్యవాంఛలం దవులక గుణధర్మమే గ్రహించి, విజ్ఞానవృత్తిచే అరిషడ్వర్గాదులను జయించియు విమలమైన యాత్మను బ్రహ్మానందస్థితిఁ జేరుచ్చియు శాశ్వతసౌఖ్యావాప్తిం దనరు టొప్పు. ఈయర్థము మఱచినవారి కనర్థములు వాటిల్లును. అట్లు మఱవకుండుటయే ప్రాజ్ఞులగువారికి ధర్మము కదా!

మఱియు:

౧. అగ్నిహోత్రం యథా కార్యం గానం కార్యం తథైవహి
వేదోక్తత్వా త్స్మృతిప్రోక్తా త్కర్తవ్యత్వా న్మనీషిభిః.

౨. సంగీతం వైదికై ర్వ్యాస్యైః బోధితం బ్రాహ్మణా స్సదా
కృత్వైవహికం తథా మోక్షం ప్రాప్నువంతీప్సితాన్వితాః.

౩. సామ్రాజ్యా మోహినీ మాయా యాతయా సంప్రతాశ్చతే
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాస్సర్వే సంగీతోద్భవఖప్రభాః.

౪. ఐహికాముష్మికం త్యక్త్వా దేవర్షి ర్నారద స్సదా
బ్రహ్మానందోపి వీణాయాం వాదనే నిరతో భవేత్.

౫. అతీతానాగతజ్ఞానీ బ్రహ్మజ్ఞో గతకల్మషః
భరతోపి మునిశ్రేష్ఠః సంగీతే నిరతో భవేత్.

౬. సంగీత నిరతో నిత్యం శివా బ్రహ్మానందరూపిణః
తథా సరస్వతీ వీణా వాదనే నిరతో భవేత్.

౭. దోలాయాం శాయితో బాలో రుదన్నాస్తే యథా క్వచిత్
తథా గీతామృతం పీత్వా హర్షోత్కర్షం ప్రపద్యతే.

౮. మృగస్సోపి తృణాహారో విచరన్నటవీం సదా
లుబ్ధకాదపి సంగీతం శ్రుత్వా ప్రాణం ప్రయచ్ఛతి.

మహాత్ములచే రచింపఁబడిన యీ సంగీతశ్లోకాష్టకము నెల్లప్పుడును బఠింత్రుగాక!

ఇట్టి యీ సంగీతవిద్య మన దేశమందు అనఁగా కర్ణాటకపద్ధతికి నిలయమైన యాంధ్రదేశమునందు ప్రాప్తిగా క్షీణదశకు వచ్చియుండెడి నను నిశ్చయము. దీని యభివృద్ధికి హేతుభూతమైన కార్యక్రమము నిర్ణయింపఁగల రని కొన్ని సంగతులిప్పుడు ముచ్చటించుచున్నాఁడను.

భారతీయగానముకంటె చాల నవీన మనఁదగిన యాంగ్లేయగానము గూడ బహుదీతుల నాగరకత నెనసి పెక్కువిషయములలో నభివృద్ధి నొందుచుండఁగా, మన భారతీయగాన మేల యభివృద్ధి నొనయకున్నదో యూహింపఁ బ్రార్థితులు. ఈ తరుణమున నాంగ్లేయగానమును గూర్చి కొన్ని సంగతులు మన వ్యాసమున కలంకారభూతముగా ముచ్చటించుకొందము.

i ఆంగ్లేయగాన మను పేరున మనము భావించుకొనుచున్న పాశ్చాత్యుల సంగీతము ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ, ఇంగ్లండు, రష్యా,

ఆష్ట్రియా, స్పెయిను మున్నగు దేశములలో నెక్కువ తరగతులుగా విస్తరిల్లుచున్నది.

ii వారి సరళి గయిడో డారెజ్జోయను పండితునిచేఁ బదునొకొండవ శతాబ్దమున నేర్పాటుపఁబడెను. వారి సప్తస్వరాళి ఉట్ (డూ)రే, మీ, ఫా, సాల్, లా, సీ అనునవి. వానికిని ప్రకృతి వికృతి శ్రుతి నియమాదులు కలవు. సి, సిస్, డి, డిస్, ఇ, ఎఫ్ మున్నగునవి యివి యనిదే మనము గ్రహింపఁగలము.

iii వానికిని తంత్రీసమన్వితములు, లోహవాద్య నిర్మితములు నగు నెక్కువ వాద్యవిశేషములు కలవు.

iv మనవలెనే వానికిని సంగీతశాస్త్రపరిభాషగా నియమింపఁబడిన పదవిశేషములు వేనవేలు కలవు.

v మఱియు వారి విద్వాంసు లాదరింపఁబడుటకు నెక్కువ మార్గము లున్నవి. అందు మనమంగీకరము లగ్రగణ్యమైనవి. ఇంకొక విశేషము. ఆక్స్‌ఫర్డు, కేంబ్రిడ్జి, డబ్లిను, రాయలు యూనివర్సిటీ ఆఫ్ యిర్లండ్, డర్హామ్, లండను, విక్టోరియా, మాంచెస్టర్, సెంటాండ్రూస్, యిడింబర్గ్, వేల్సు మున్నగు సంఘముల కలవారున్న విద్యాలయములు సంగీతవిద్వాన్, గాయకాచార్య, గాయక సార్వభౌమ బిరుదముల నొసంగు కార్యక్రమము నెఱవేర్చుచు సంగీతవిద్యను మిగుల నాదరించుచున్నవి.

vi వారి సంగీతగ్రంథరాజము లొక్క యాంగ్లభాషలోనే యొక్క మన దేశమందే నేనెఱిఁగినంతవఱకును వేయి రూప్యములు వెచ్చించి కొనఁదగినంత బాహుళ్యము కలవై యున్నవి. ఇతర దేశ స్థితి మనము నిర్ణయింపఁజాలము.

vii పేరెన్నికగన్న పాశ్చాత్యగాయకులలో నవీనులలో తమ సంగీతముం గూర్చి యిప్పటికిని పాటుపడుచున్న ఘనులగు కొందఱి పేరులను మనము చెప్పుకొందము. సర్ వాల్టర్ పార్రట్, పెర్సీ బక్, జోసెఫ్ బ్రిడ్జి, జె. ఫ్రెడ్రిక్ బ్రిడ్జి, వాల్టర్ [illegible], చార్లెస్ డబ్ల్యు. పియర్సన్, సి. హార్ఫోర్డు లాయిడ్, హెచ్. యే. ఆర్డింజి—వీరందఱును పాశ్చాత్యసంగీతశాస్త్రవేత్తలే! పరీక్షాధికారులు కూడనై యున్నారు.

viii ఇంకొక గొప్ప విశేషము. వారి సంగీతము వ్రాయుటకుఁ బ్రత్యేకము లిపివిధానము కూడ కలదు. ఇయ్యది మనలో లేక వారి యందుఁ గల గొప్ప సౌలభ్యవిశేషము కాదా!

ఎట్లయిన నేమి? మన సంగీతవిద్యావ్యాప్తికంటె వారి సంగీతవిద్యావ్యాప్తి యెక్కువ మడుంగులయిన దధికమై యున్నదని చెప్పవచ్చును. ఇందులకుఁ గారణ మేమయియుండును? ఆంగ్లపాలక భానుకిరణప్రసారమును స్థానికప్రభుకాంతుడీప్తియు మన సంగీతవిద్యపై పురకిరణము ప్రసరింపకపోవుటయే మొదటి కారణముగా నెన్నవచ్చును. రెండవది అప్రయత్నరూపకముగా మూర్తీభవించి యున్న మనవారి నిరర్థకస్థితి చూడుఁడు! భారతీయగాన మిదు తెలుంగులలోను కర్ణాటకపద్ధతికంటె నన్యమైన హిందూస్థానీపద్ధతిం గూర్చి బొంబాయి రాజధానిలో నాంగ్లపాలకులును స్వదేశపాలకులును గూడ కొంత ధనము వెచ్చించి సంగీతపాఠశాలలను సంగీతకార్యాలయములను మఱికొందఱు నాట్యమందిరాదులను అభివృద్ధి చేయుచున్నారు. సంగీతమునకుఁ బ్రత్యేకము తరగతు లేర్పఱిచి పరీక్షాధికారులను నియమించి సంగీతము బహువిధముల నాదరించుచున్నారు. మఱియు కే. శే. సర్ శౌరీంద్రమోహనఠాకూరు, కె. టి., పి. వి. యు., డి. మ్యూజిక్ అనువారు ప్రాచీనసంగీతగ్రంథములను వెలికిఁదీసి సంస్కృతాదిభాషలలో నెక్కువ దేశములనుండి వ్రాయించి సంగీతగ్రంథాగారము నొకదాని నేర్పఱుచుకొని కొన్ని గ్రంథములను తాము రచించి సంగీతసంజ్ఞాపద్ధతిని వ్యాపింపఁజేసి బహుగ్రంథములఁ బాటుపడియున్నారు. పూనా గాయనసమాజమువారు సద్గ్రంథములను వెలికిఁదీసి సంస్కృత తాంగ్లేయ మహారాష్ట్ర హిందీ గుజరాతీభాషలలోను, లాహోరు గాంధర్వమహావిద్యాలయమువారు హిందీభాషలోను వ్రాయించి ప్రకటించుచున్నారు. బొంబయినగరమున పండిత విష్ణునారాయణ భట్ఖండేగారు సీతారామసుకథనకర్ మున్నగు విద్యాధికులును ధనాధికులును చాల పాటుపడుచున్నారు.

మన కర్ణాటకమున కట్టి యోగ్యత యేది? పాటుపడి విద్య నాదరింపఁగల ఏ. యం. చిన్నసామి మొదలారి, యం. ఏ., గారు కీర్తిశేషు లయిరి. ఘనులయిన సుబ్బరామదీక్షితులవారు సంగీతసాంప్రదాయప్రదర్శిని ప్రకటించిన యనతికాలమునకే పరమపదము నొందిరి. సింగరాచార్యసోదరులు మాత్రము కొన్ని గ్రంథములను వ్రాసి ప్రకటించి మించిరి. ఇతరులు కొందఱు అల్పగ్రంథములను కొన్నిటిని ప్రకటించియున్నను వాని ప్రయోజన మంతగాఁ గాన్పించుచుండ లేదు. ఇంక నొకరు సంగీతప్రకాశిక యను మాసపత్రికను ప్రకటింతు మని వ్రాసి యాసపఱిచి నిష్ఫలమనోరథులయిరి. మైసూరు నందు విద్యాభిమాను లొకరు ఇంగ్లీషునందు కాంబోజము రాగవిబోధాదిగ్రంథములను పత్రికారూపమునఁ బ్రకటించుచున్నట్లు విని ప్రయత్నింపఁగా, దానిం గాంచుపాటి యదృష్టమైన మాకు ధన సంతుండు కటాక్షించినవాఁడు కాఁడు. దానిగతి యేమయినదో నిజస్థితి దెలియదు. కర్ణాటక సంగీతమునకు సంజ్ఞ స్వరలిపివిధానమును క్రమముగ లోకవ్యాప్తమునకుఁ బ్రాణమే యుపపాదింపఁబడి కొలఁదిగా నీస్సాంప్రదాయముల వారికలోనికిఁ దీసికొనిరాఁబడినను దాని నాంధ్రలోకమునకై ప్రకటించు భాగ్య మింకను పరమాత్మ ప్రసాదింపకుండెను. ఎట్లయిన నేమి? అధికు లూరకుందురు. అల్పులప్రయోజకులనఁబడుదురు. మన సంగీతవిద్యాభివృద్ధిని గూర్చి మన మెట్లు సంకోచము వీడింపుము? దేశీయసోదరులారా! మన కర్ణాటకసంగీత మెట్లభివృద్ధిలోనికి రాఁగలదని నమ్ముదుము? అభిమానవంతు లగ్రకృష్యులు నిర్వర్తించి మేలు చేయుచున్నప్పుడు నమ్మెదము గాక! దిగ్విజయ మగుఁగాక!

హిందూదేశములో హోమియోపతి ప్రవేశము

డాక్టర్. కె.వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమియోపతి)

వైద్యశాస్త్రమునకు సహాయములగు శరీర శల్యశాస్త్రములు హిందూదేశమందు పూర్వమునుండియు నుండినవియే. మహామహర్షులు హిందూదేశమునందు ఉండెడి [illegible] దశలో శాస్త్రములను వ్రాసెదరు చేసిరి. ఈ రెండు శాస్త్రములను సంగ్రహించిన గ్రంథములున్నవి. ఈ గ్రంథములే గాక హోమియోపతి యవలంబించెడి ఔషధసేవనపద్ధతి గూడ మన దేశమునందు పూర్వకాలమునుండి వచ్చుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. ఆయుర్వేదమును ప్రపంచమునకు అనుగ్రహించినది మహాదేవుడే యని వాడుక. దేవతలు [illegible] కొఱకై యొక ఔషధమును కనిపెట్టవలెనని యనియు, అందులకై గాను సముద్రమునందు సమస్తమూలికలను వైచి మథింపసాగిరనియు, అందు విషము పుట్టినదనియు, ఆ విషము లోకములను లోకాధిపతులను సమస్త దేవతలను నాశనము చేయుచుండగా అట్టి భయంకర విషమును మహాదేవుడు పానముచేసి కించిత్తు మార్పును లేక తన సహజ తేజస్సుతో ప్రకాశించుచుండెనని పురాణములు చెప్పుచున్నవి—అనగా యూరపుఖండ వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు పరిశీలించుటకు సాహసింపలేని భయంకరవిషములను మన పూర్వికులు తాము [illegible] ఉపయోగించి వాని ఔషధశక్తిని గ్రహించిరని తెలుపుచున్నవి. హిందూ వైద్యశాస్త్రమునం దౌషధము యూరపుఖండ శాస్త్రముల నియమములకన్న [illegible]గా నిర్ణయించబడుచున్నను గుణము మాత్ర మధికముగా చూపుచున్నది. యూరపుఖండ శాస్త్రజ్ఞులు ఇండియాకు వచ్చి వైద్యశాస్త్రముయొక్క శస్త్రచికిత్సాభాగమునందు మాత్రము తమ పాండిత్యమును చూపిరి గాని ఔషధమునందు వారి ప్రయత్నములు నిష్ప్రయోజన మాయెను. వారు బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారి సహాయముచేత దేశమంతట వైద్యశాలలు స్థాపించి కొంత మేలు చేయుచున్నారు గాని దేశస్థులకు పూర్ణముగా తృప్తి కలిగించుట లేదు. మనవారి ధ్యానము హోమియోపతి వైద్యమునందు పోవసాగెను. ఆ కాలమునందు ఇండియాలో హోమియోపతి వైద్యమును శాస్త్రోక్తముగా చదివినవారు లేకపోయినను సామాన్యజ్ఞానముచేత చేయబడెడి వైద్యమునందలి గుణము అత్యంతాశ్చర్యమును నమ్మకమును కలుగజేయుచుండెను. అయినను, వైద్యశాస్త్రపరీక్షయందు కృతార్థులై పేరుపొందినవా రందఱును ఈ నవీనశాస్త్రమును చదువుటను అభ్యసించుటను [illegible]. ఇట్లుండగా, ఇండియాదేశమునకు హోమియోపతి శాస్త్రముయొక్క సుగుణవిశేషములు బోధపడు సమయము లభించెను. మన దేశములో నొక ప్రభువునకు చాల జబ్బుచేసి ఆ ప్రథమస్థానములో నుండెడు వైద్యులందఱును ప్రభువుయొక్క జబ్బు నయముకాదని చెప్పి మానివేసిరి. [illegible] దేశస్థుడును హోమియోపతిశాస్త్రవిదుడును నైన డాక్టరు హానిగ్ బర్గర్ అనువాడు వచ్చి రాజును స్వస్థపరిచెను. ఇదియే హిందూదేశములో హోమియోపతి యౌషధము వాడుక ప్రారంభము. పిమ్మట 1851వ సంవత్సరములో డాక్టర్ టనేర్ అను ఫ్రెంచి వైద్యుడు కలకత్తాకు వచ్చి యచ్చట హోమియోపతి వైద్యము చేయుచుండెను. ఈయన హిందూదేశమునం దుండెడి యూరోపియనులకు ప్రముఖుడుగా నుండెను; బంగాళాదేశపు గవర్నరు [illegible] హోమియోపతి వైద్యశాలను [illegible] హోమియోపతి ధర్మవైద్యశాలను స్థాపించెను. కలకత్తాలో ధనికుడును [illegible] రాజేంద్రదత్తుగారు ప్రథమశ్రేణివారి వైద్యశాస్త్రమునందు ప్రీతి గలిగి హోమియోపతి చదువుటకు ప్రారంభించెను. ఈ రాజేంద్రదత్తు శ్రద్ధతో చదివి డాక్టర్ టనేర్‌కు ప్రథమశిష్యుడాయెను. వీరిద్దఱును కలసి కలకత్తాలో గవర్నమెంటు డాక్టరులు కుదుర్చలేక వదలిపెట్టిన కష్టమైన వ్యాధులను నెమ్మదిచేయసాగిరి. ఈ విధముగా హోమియోపతి వైద్యశాస్త్రము మన యిండియాకు ప్రవేశించినది. రాజేంద్రదత్తుగారి యింటి సమీపములో డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారు గారు కాపురముండెడివారు. ఈయన పాశ్చాత్య వైద్యశాస్త్రమునందు పేరు వహించినవారు—అనగా ఇండియా గవర్నమెంటు ఆసుపత్రులలో వాడుకయందుండు శాస్త్రమున [illegible]. ఇట్టి ప్రఖ్యాతి గాంచిన డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారు కుదుర్చలేక వదలిపెట్టిన పెక్కు రోగములను హోమియోపతి శాస్త్రము నభ్యసించెడు రాజేంద్రదత్తుగారు కుదుర్చుట తటస్థించెను. డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారి మనస్సు హోమియోపతి శాస్త్రమునందు చొచ్చి యాయన దానిని చదువుటకు ప్రారంభించెను; 1867వ సంవత్సరములో తనకు హోమియోపతియం దున్న నమ్మకమును వెల్లడించెను. ఈయన యిట్లు తన నమ్మకమును వెల్లడించినప్పుడు సహాధ్యాయులైన యితర వైద్యశాస్త్రజ్ఞు లందఱును తమ వైద్యసంఘములనుండి యీయనను తొలగింపసాగిరి. 1868వ సంవత్సరమునందు డాక్టర్ బెరిగ్నిగారు ఫ్రాన్సు దేశమునుండి కలకత్తాకు వచ్చి హోమియోపతి వైద్యమును చేయసాగిరి. వీరు విశేషప్రసిద్ధులని పేరు గాంచిరి; వీరు కలకత్తాలో నుండిన యల్పకాలములోనే రాజేంద్రదత్తు డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగార్ల సహాయముతో హోమియోపతి శాస్త్రమును కలకత్తాలో చాలవఱకు వృద్ధికి తెచ్చిరి. వీరి వెనుక డాక్టర్ బిహారిలాలు బదురిగారు వీరి పనిని జరుపుచుండసాగిరి. హోమియోపతి యిండియాలో స్థిరపడినది ఈ బదురిగారి [illegible]. వీరు 1891వ సంవత్సరము వఱకు నుండిరి. వీరి కాలములో ననేక విద్యార్థు లీశాస్త్రమును చదువుట కారంభించిరి. వీరిలో విశేషఖ్యాతి వహించినవారు పి. సి. మజుందారు; డి. యన్. రాయ్; బి. బి. మిత్రా; బి. యన్. చటర్జీ; యమ్. [illegible] దత్తు; గిరీశచంద్రదత్తు. [illegible] గారు వంశస్థుల గృహములయందే వైద్యము ప్రవేశపెట్టసాగెను. ఈ కాలములో కలకత్తానుండి [illegible] విద్యార్థులు [illegible] పట్టణమునం దుండెడి హోమియోపతి కళాశాలయందు చదువుటకు వెళ్లి పరీక్షలలో కృతార్థులై కలకత్తాలో వైద్యము చేయసాగిరి. వీరు యం. యం. బోసు; డి. యన్. రాయి యను వారు. ఈ డాక్టర్ యం. యం. బోసుగారు కలకత్తాలో 1883వ సంవత్సరమునందు కలకత్తా హోమియోపతి పాఠశాలను స్థాపించిరి. 1892వ సంవత్సరమునకు రెండౌషధశాలలును ఒక ధర్మవైద్యశాలయును స్థాపింపబడినవి. సర్ రాజా సురేంద్రమోహన్ టాగూర్ గారివలన వారి తల్లి జ్ఞాపకార్థము ఒక ధర్మవైద్యశాల స్థాపింపబడినది. ఆ కాలములో హిందూదేశమునందు హోమియోపతి ప్రవేశ మనగా బెంగాలు దేశమునకే యని తెలియవలయును; అనగా బెంగాలీదేశము తప్ప నితరభాగములలో ప్రవేశము గాలేదు. బెంగాలీ లితరదేశములకు వెళ్లి యీ శాస్త్రమును చదివి తమదేశములో స్థాపించిరి. కొన్ని హోమియోపతి శాస్త్రగ్రంథములను బెంగాలీభాషలోనికి భాషాంతరీకరించిరి. ఇప్పుడీ శాస్త్ర మిండియాలో బెంగాలీ దేశమునుండి యితరభాగములకు మెల్లగా వ్యాపించుచున్నది.

మానసగీతము

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావుగారు

కాలమును గడల్ప మేధావి కాస మూన్పఁ
బనులఁ గల్పింపఁ గవులకుఁ దనరుదాని
నరయ మనసయ్యె; మనసయ్యె నరయ నదియు;
అది యయ్యెను జగమున కంత కదియె. 4
దానిఁ బట్టి బయల్ వెట్టఁ దలఁపు గలిగె;
బాహిరంబున కాంతరప్రకృతి కదియె
మూలకారణమై చెల్లు మూర్తి యయ్యె.
అఖిలమతములవారు తదాస్తికతను 8
నొప్పుదురు; దీనికిని గూడ నొకటి గల్గు
మూలప్రకృతి యటంచును జాల నరసి
పల్కు మతములు నున్నవి; పట్టి చూడ
నాదిభేదముల నటుంచి యుంద మేక 12
సత్యముగ నొప్పికొనినట్టి మతమునకును
మూలమైనట్టి మనసును లీలలకును
పాత్రముగఁ జేసి వెలిఁ జూప బ్రహ్మ వశమె?
ఎవని గుట్టు బయల్ వెట్ట నెవని కగురు; 16
బలుకుఁ బలికింప నూహ యుద్యమము సేయఁ
దాని కర్తయుఁ గారయితయును నగుచు
వెలయు మన సది, తన చిత్తవృత్తి పగిది.
బయలుపడినను లోలోనఁ బ్రబలియున్న 20
మెలఁగునదె కాని యొరుచేత మెలగునదియె?
చిద్విలాసంబుగను నాడు జిహ్వనుండి
తన విలాసంబు నొకయింత గనుపఱుపఁగ
నాంతరప్రకృతుల తత్త్వ మరయఁగోరు 24
వార లగుమ గా దని నిచ్చపడిరె యేమొ
యుట్టి సంకల్ప ముదవించె నిచ్చ నొకటి;
తరము చంచల మగు దీని గతులఁ గనఁగ
జంచలత తామరాకున సలిలమునకు 28
ఘనతమం బని చాంచల్యగతిని తెల్పను
నుపమగాఁగ గణించిరి నిపుణమతులు;
వారి పల్కులు మృషలు గావలయు దీని
గతులఁ జాంచల్యమును సరిగాఁ గనంగ; 32
నెంతలో బుద్ధి మాఱునో యెఱుఁగరాదు;
తలఁపు లిప్పుడు తనుఁగూర్చి నిలిపె మదిని;
పురికొలుపుచుండె నడి వెలిఁబుచ్చు మనుచుఁ;
గాలమైలంబ్య మొకయింత గాక యుండ 36
వెడలఁబుచ్చంగవలె మనోవేగమునను;
కల మల మనోగతిని బోఁపఁగలదె యెంత
వడిగ వ్రాసెడి లేఖకు వ్రాఁతకైన?
కలము కొలపాత్ర, జలధులు తలఁపు లెన్న; 40
నెంత వశవహో దానికి నంతవట్టు
పాఠకవిమర్శనకుఁ దెచ్చి పాలుపఱుతు;
పాఠకమహాశయులు మీరు పట్టు విడక
మీ మనోనుభవంబులమీఁద దృష్టి 44
నిలిపి వినుఁడయ్య మాపల్కు నిజము తెలియుఁ;
గన మనోదృష్టి సమభావమునఁ దెలంగ
దేని చిత్రమొ! తెలియరా దెవ్వరికిని;
ఇంద్రియంబుల నరికట్టి యిహసుఖముల 48
యాశ దిగఁద్రోసి యచుతైన యయ్యలైన
మనసును జయింప లేరైరి మానదయ్యో
విషయపర్యాకులత బ్రహ్మవేత్తలకును;
విషయము లనంగ నెయ్యవి వీని జన్మ 52
సీమ యెయ్యది? యనుచుఁ బ్రశ్నించువారె?
మనసు నణుగుద మది పుట్టి మనికిఁ గన్న
తావు తా నౌనొ వేఱొక్కతాన మగునొ?
ఉభయపక్షంబులందుఁ బ్రశ్నోత్తరముల 56
కన్నిటికి నన్ను కర్తగా నరయువారె?
మనస! యొక్కింత సెప్పు నా మాట వినుము

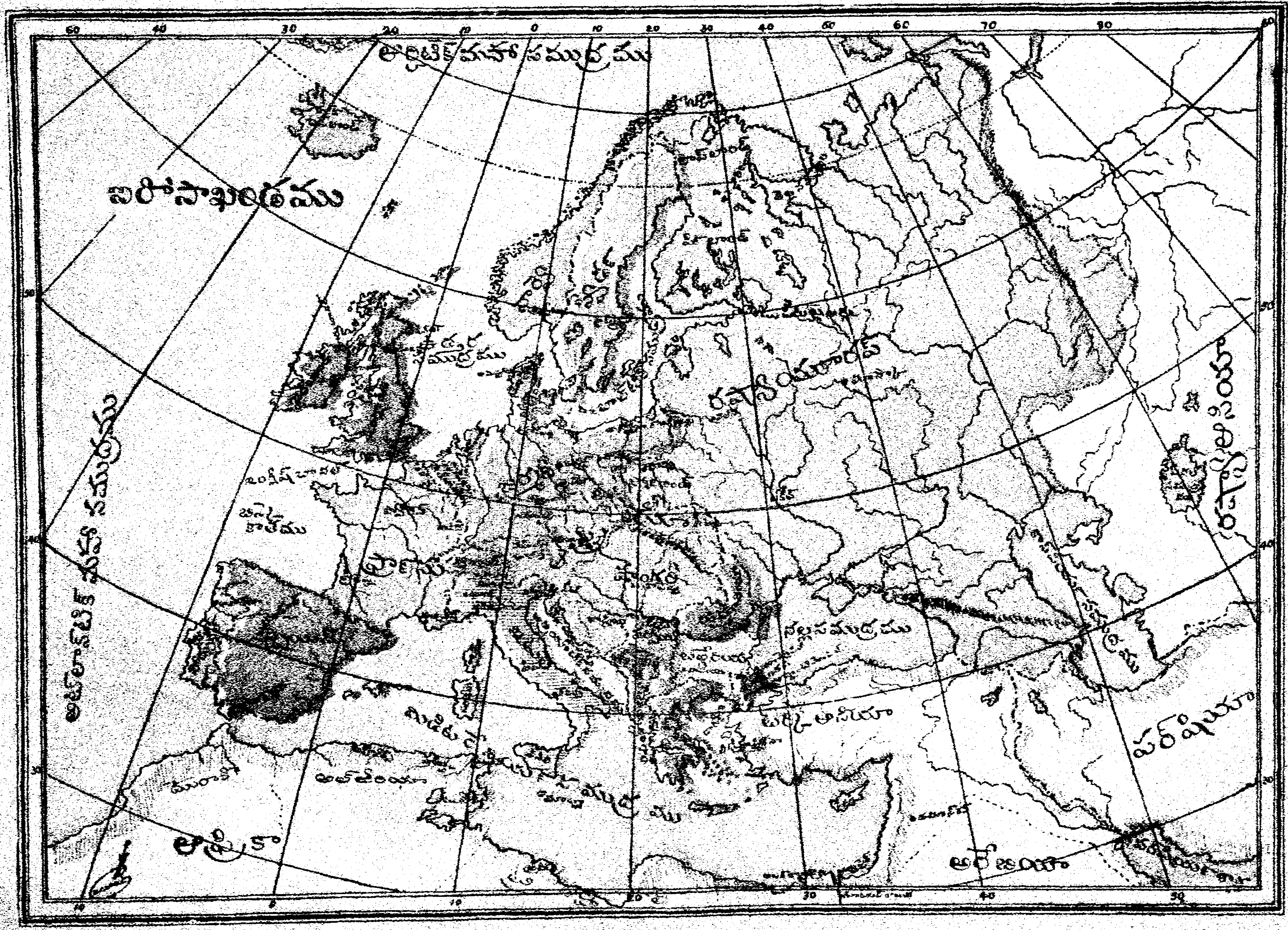
నీ రహస్యంబు లోకకొన్ని జారవిడుము;
నిన్ను గూర్చిన గీత మానించునెడల 60
లోటు వచ్చిన నదియు నీ లోటు గాదె?
తొలుత ఛాయాపటముఁ దీయునెడ నొకింత
ప్రకృతిరూపంబు చెదరినఁ బనులవాని
నేర్పు కొఱతైన ఫలము గణింప నొకలు 64
పటము వైరూప్యమును బొంది పాడుపడుట,
నిన్నెఱుంగనివారు నిందింత్రు నిన్ను;
నెఱుకఁ గలవార లంద్రు న న్నే మనినను;
వారెఱుంగరే నేను నీ వశత నుంట? 68
కాన లోకులెల్ల నాదిగాఁ గాన రెవరు;
కేవలస్వతంత్ర మటుంచి భావిఁ జూచి
యతురఖ్యాతి గనువారి యండ గనుము;
అన్నియును గూడఁ జక్కనై యలరు నపుడు; 72
భారతీదేవి సాయంబుఁ బడయరాదె?
తోడఁ బనిసేయుచుండు నీ కూడ నుండి,
యవయవంబులు మనస ! నీ కఖిలవిషయ
సంచయంబును; నీవెగా జన్మభూమి 76
యింద్రియంబుల కన్నింటి కెటులు గనినఁ;
దత్సహాయమున జగ మంతయు జమ్ముంత్రు;
వెలుపలను గల్గు నఖిలంబుఁ దెలిసికొనుచుఁ
బట్టి లోపలి కీడ్చుచు బలిమినో చను 80
పునవో యొప్పగించెదు లోనిపనులు సేయు
వానికిని గొన్ని యవియె గా బాహిరములు;
అంతరంగములోఁ గొన్ని యమరియుండి
చక్కఁజేసెదు పను లెల్ల జగతియందు; 84
లోన వెలుపల నవి యేమి లోఁగొనినను
నెంత యవ్యగ్రముగ నవి యొసఁగుచున్న
నీకుఁ జిత్తంబు కానిదే నిలువ దెదియు;
నేది గనుచున్న వినుచున్న నచట నీకుఁ 88
దలఁపు పుట్టెడునో యది తక్క నొకటి
బుద్ధి కెక్కదు; నీ భావమును గ్రహించి
యంతరంగానుచరులు, బాహ్యానుచరులు
నాదిగను సేయవలయు నీ కోర్కెదముగ 92

అందఱును నీకు వశవర్తులై కులంగు
చుందురే గాని లోనుగా వ్రకరి కీవు;
సర్వతంత్రస్వతంత్రు లేజగతి నైనఁ
గలరె నీవంటివార లొక్కరుడు గాని? 96
స్వేచ్ఛ నినుఁ జెప్పి మఱి యన్యుఁ జెప్పవలయు;
యతులు సామ్రాజ్యపట్టభద్రాయతులును
గడు స్వతంత్రు లటంచుఁ బేర్వడినవారు;
వారిపై నాధిపత్యంబు వఱలు నీకు; 100
నింతకంటెను స్వాతంత్ర్య మెటను గల్గు?
పార్థివులు ప్రకృతిచేఁ దుష్టిపడనివారు
వారిపైన నీ వధికారపథము గనుట,
వింత గాదనఁగు నొక విధము గాఁగ; 104
నీదు పరివారమును గెల్చి నిను జయింప
నేకదీక్షఁ బనిసేయ నెసఁగువారు
అదియె నియతిగఁ గలవారు యతు లనంగ;
శమదమాదులఁ బరివారసరణిఁ గాంచి 108
శాంతిసాధనములను దుర్దాంతు లగుచుఁ
బట్టి బంధించి నీ పరివారములను
ముట్టడింతురు వారలికట్టి నిన్ను
నిను వధించి లోకక్షు నన్యుని వధింప 112
వలెను శత్రుఁడు పైఁజేయి గలిగియున్న
నొదిగియుండుము సమయంబు పొదలుదనుక;
పట్టియుంచిన కొమ్మ చేపట్టు సడల
రివ్వునను దొల్లిటికి నూరు రెట్లు వడిని 116
మింటి కెగసెడు క్రియ వారిమీఁద మరల
నీదు నధికారవిభవంబు నెఱపుచుందు.
అణువు నీ రూప మాకాశమంత యాశ
యాశలకు నెల్లఁ గూటస్థురాల వీవ 120
యఖిలయోజనలకు మూల మగుదు వీవ
పాపపుణ్యంబులకు నునికిపట్టు వీవ
మూడు లోకంబులును గాలములును గూడ
నెఱుఁగఁగలదాన వీవ; ని న్నెఱుంగనగునె? 124
గతము దెలిపెడి తలి నిన్ను స్మృతి యటంద్రు;
మఱి యటందురు భావిసంగతుల నున్న

బుద్ధి పోదు తాత్కాలికముగ మెలంగ;
నంద లామడలను దూరమందు నున్నఁ 128
గనని విననట్టి వస్తులఁ గాంతు వీవ;
కాలజలనిధి నడుగంటి గ్రాలుచున్న
యర్థములఁ దెచ్చి యెదుటఁ బ్రత్యక్షముగను
వఱలఁ జేయుదు; వెదుటఁ గన్పడుచునున్న 132
వారిఁ గనకుండఁ జేతువు; దూరభార
మనెడి మాటలు లేవు; దా పనుచు లేదు;
మిత్రుఁ డని లేడు; లేదు బల్ శత్రుఁ డనుచు
సర్వసమురాల నిను నమ్మి చనఁగరాదు 136
నీదు సాంగత్యమును నమ్మి నెగడువారి
మనసునచ్చిన రీతిని మనెడువారి
వర్తనము బోధపడునె యెవ్వరికి నైన?
ఒకని వృత్తంబు నొకరీతి నుండనీవు 140
మిత్రులను శత్రులుగఁ జేసి మెలపుచుందు
మిత్రులుగఁ జేతు త్రుటిలోన శాత్రవులను;
మంచిఁ జెడ్డగఁ జెడుగుల మంచివిగను
గనుఁగొనఁగఁ జేతు భ్రమ యనుకొనకయుండఁ 144
దిరుగులేనట్టి మందిచ్చి త్రిప్పుచుందు;
మందు తల కెక్కినా, లవమాత్ర మైనఁ
దిరుఁగు మఱుఁగగు మఱుఁగగుఁ దిరుగు జగతి
సాధుసాంగత్యమునఁ ద్రోవఁ జనెడువారి 148
దారి దప్పించి మెలపంగఁ దప్పుత్రోవ
నరుగువారల నడుగంటఁ జెరఁగఁ ద్రొక్కి-
బయటఁబడకుండఁ జేయఁ జాల్పడుచునుందు
వ్యసనములలోఁ దగుల్కొనువారిఁ గనుఁడి. 152
దినదినంబును వృద్ధిగాఁ దనరుఁ గాని
తిరుగు గనరాదు; సుడిబడి తిరుగుచుంద్రు;
స్నేహ మని నిముసము నమ్మి చెలఁగలేరు
వైరభావంబువలన లాభమును లేదు 156
ప్రకృతి యగు నీకు దుష్ప్రవర్తనంబు
సత్ప్రవర్తనకును నీకుఁ జాల దవ్వు
అడుగు పడ దేలొకో నీకు నమలగతుల
నొక్కపట్టున; జప్పునఁ జక్కఁబోదు 160
వెగుబుజంబున కాపథ మగపడఁగ నె
నీదు పల్లమునకు నేగు నీరు గాఁగ
అందునను నిన్ను మాయకు నాత్మజ యని
యాస్తికమతావలంబులై యలరువారు 164
పరమమతిఁ జూచి సిద్ధాంతపఱచినారు;
జడ మటందురు తాత్త్వికజ్ఞానమతులు
నిన్నుఁ గొందఱు; లే దంద్రు నీకు స్వప్ర
కాశతయె కొంద; ఱిందలి కల్ల నిజము 168
లరయ శక్తు లెవ్వరు? స్వయంవ్యక్తి వగువో
ఛాయ వయ్యెదవో చెప్పఁజాల మమ్మ!
ప్రకృతిచాంచల్యము భవత్స్వభావ మరయ
దాని యనుభవమునుబట్టి నీ నడవడు 172
లరసి చూచిన ఛాయవే యనుచుఁ దోఁచు;
లేకయుండిన స్థైర్యంబు లేద దెట్లు?
అందుచే స్వయంవ్యక్తి గా వంద్రు నిన్ను
మూల మున్నది నినుఁ ద్రిప్పఁజాలునట్టి; 176
అదియె యాస్తికు లెల్లరు నాత్మ యంద్రు
నీకుఁ గూడను మూలమై నెగడు దాని
హస్తవటిఁ జేసి యాడింతు వనవరతము;
వింత యగుఁగాదె యిది మాయవిధముగాదె? 180
ఆత్మ యన్న మగును మెఱుఁ గగుదు వీవు.
నీవు సంగతిచే నాత్మ నిశ్చయంపు
స్థితిని నేమఱుచుందె, నీ గతియె గతిగ
నలరుచున్నది, కల్ల యథార్థ మనుచు 184
భ్రమను బడి దిరుగుచున్నది విమత మగుచు;
చటులసాంగత్యదోష మంతటికిఁ గాదు?
అద్దమున మెఱుంగెటు లుండు నటులు గాదె
మొగము గన్పడు? నొకవంక మొగము పెద్ద 188
యొకటఁ జిన్న యొకటఁ గోల యొకటు గుండ్ర
యొకట బుంగగ నుండెడు నొకటఁ జక్క-
శల్యముగఁ గానఁబడుఁ గాని సహజరూప
మెప్పుడో గాని కన్పడ దేర్పడంగ; 192
ఒకని మనమును బోలి వేఱొకని చిత్త
మలర దేలొకో బుద్ధి జీవులకుఁ గల్గు

మనము లన్నిటికిని లోన మమత గలదు;
స్నేహభావంబున నొకనిఁ జేరఁబోవ 196
నాదరంబుగఁ గను వాని నాతఁ డపుడు ;
వైరభావంబునను బొమ్మ వానికడకుఁ
జెప్పకయె దాని నాతఁడు చెప్పికొనును ;
త్రాఁగుఁబోఁతులఁ గను మొక్క శాపునందె 200
గానఁబడుదురు ; జూదరుల్ కల్లరులును
స్వచ్ఛమతులును నొక్కొక్క స్థలమునందె
చూడనయ్యెద రెప్పుడుఁ గూడఁ గూడ
వారికిని వీరికిని జెల్మి నలుల దెపుడు ; 204
మంచికిని జెడ్డకును జెల్మి మనఁగనగునె ?
భాష చెల్మియు దేశంబు బాంధవంబు
లేనివారలు గూడ లోలోనఁ బాల
నాస్తిభావంబు గల్గి యన్యోన్యమైన 208
మైత్రి నెలఁగుచుందురు తత్సమాగమమును
నానుషంగిక మే యగు నరసి చూడ ;
మనసు లాకర్షణము లేక తనరునేని
నొకవిధంబైన వస్తువు నొకటఁ జేరఁ 212
గారణం బెట్లు చూపఁగఁ గానరాదు
నిన్ను బురుషునిఁగాఁగ గణించినారు
తాత్వికులు దానిని యథార్థతగ వచింప
జన దనుచుఁ దోఁచు ; హేతు వే మనుచు వేను 216
తనకు చిత్తానువృత్తి నందఱను ద్రిప్ప
నట్టిశక్తి యొక్క స్త్రీయంత్రమునను
గాని యూ శక్తిగల మతొక్కఁడును లేదు ;
ఉండునని మూఁడు మూర్తుల కాదిశక్తి 220
మయిన శక్తి యొకం డుండు నాదిసనిధి
అట్టి శక్తులు నీయందు నమరియుంట
స్త్రీత్వ మారోపణముచేసి చెప్పినాము
స్త్రీత్వపుంస్త్వంబు లేర్పడఁ జేయ నెవరి 224
కగును? దోఁచిన క్రియఁ జెప్పనగును గాని;
ప్రకృతిని నపుంసకత గల్గి ప్రథమమంది
పుంస్త్వమును బొంది విజ్ఞానపూర్ణలకట
స్త్రీత్వ మందితి విచట నీ చేష్టితముల 228
స్త్రీత్వపుంస్త్వనపుంస్త్వముల్ చేరి యొకట
నుండు నిచట జగత్కర్తయొక్కఁ డక్క ?
నందున నె నిన్ను జగమున నాది గాఁగఁ
జెప్పియున్నారు; జగతియుఁ దెలుఁగు నటులె. 232
స్త్రీ లోకొక్కపుడు తమంత పేల గాఁగ
నెందునను గానిదానిపై నచట లేని
కూర్మి గలిగి మెలఁగుట కూడఁ గలదు;
అట్లె యెప్పుడైన నీకు దయార్ద్రభావ 236
మొదవుటయు నుండు నెవ్వరో యొకరిపైన
నపుడు నద్వృత్తి వానికి నమరుచుండు
వారి వర్తనకనివిగాఁగ వలయుచుండి
ముక్తికాంతకు వానిపై మోహ మలరఁ 240
జేసి నిర్వాణపదయుక్తుఁ జేతు వరసి;
నట్టిదయఁ జూపుమమ్మ మాయందు నెపుడొ;
నీకుఁ గృప వచ్చునప్పుడుదాఁక మాత్ర
మిటునటును ద్రిప్పి దుర్గతి కీడ్వకమ్మ! 244
అతిశయఖ్యాతి జగతి నీ కమరునమ్మ!

శా. మా జాడ్యము ధర్మాత్మమార్గశిఖ యుత్పన్నాతికార్యాప్తి
హాలాహల వాగుముంచఁగ రిపుకొన్నర్థ స్తబ్ధం దంతటన్
జేజాసై కలశాకృతిం బడసి భస్మీభూతు లొనర్పఁగా
నే తేయుఁగ భువి శ్రీజనార్దన నిర్మల విష్ణు భజింతుఁ మదిఁ.

యిరోపాఖండము
ఆర్కిటిక్ మహా సముద్రము
అట్లాంటిక్ మహా సముద్రము
నల్లసముద్రము
పర్షియా
అరేబియా
ఆఫ్రికా

ఐరోపా మహాసంగ్రామము

ప్ర స్తా వ న

శ్లో. తస్మాత్త్వముత్తిష్ఠ యశో లభస్వ - జిత్వా శత్రూన్ భుంక్ష్వ రాజ్యం సమృద్ధం
మయైవైతే నిహతాః పూర్వమేవ - నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిన్. ౧౧-౩౩.

మహాసంగ్రామము బడబానలమువలె నాగరకప్రపంచము నావరించినది. యుద్ధము సకలారిష్టములకు మూలము. ద్రవ్యనష్టము, సుఖనాశనము, జనసంక్షోభము, ప్రజాక్షయము, సర్వసంహారము యుద్ధఫలములు. యుద్ధప్రకటనము రాజులకు భయమును, మంత్రులకు కంపమును, యోధుల కుత్సాహమును, శాంతికాములకు నిరాశను, ఆగ్నేయాస్త్ర నిర్మాతల కానందమును, లోభుల కాశావేశమును గలిగించెను. జనులు గుంపులు గుంపులు గూడి గుసగుసలాడఁ గడంగిరి. పండితులు పామరులు కలహకారణంబులను చర్చింప నుపక్రమించిరి, కలహకారకులను నిందించుచుండిరి. కొందఱు ఆస్ట్రియాయువరాజును యువరాజ్ఞిని చంపిన సర్వియా యువకుని నిందించిరి. కొందఱు చిరకాలముగ సర్వియనులను దౌర్జన్యము పాలు సేయుచున్న ఆస్ట్రియనులు మూలకారకు లని నిందించిరి. మఱి కొందఱు సజాతీయులైన సర్వియనులకు చేయూఁత నొసంగిన రుష్యా కారణ మనిరి. మఱికొందఱు ఆస్ట్రియాకు భయహస్తము నిచ్చి స్వలాభమునకై కయ్యమునకు పురికొలిపిన జర్మనిని దూషించిరి. మఱికొందఱు పగను సాధించుటకై వేచియున్న ఫ్రాన్సు కారణ మనిరి. ఇతరులు చిన్నిరాజ్యములను లోకసామ్రాజ్యమును గాపాడుటకై ఇంగ్లాండవలంబించిన ధర్మమార్గమనిరి. కారకు లెవ రైనను రాజనీతి కవమానకరం బైన యుద్ధము ప్రాసఁగినది.

రుద్రుఁ డవతరించెను. విలయమున కేర్పడిన యాయుధములను ధరించెను. లయభారమును వహించెను. అయుతాకంబు లైన ఝంఝూనిలంబులకును, బడబానలంబులకును, జలప్రవాహంబులకును, భూకంపంబులకును, మహావ్యాధులకును కారణభూతుం డైన రుద్రుఁడు సంగ్రామరూపుం డైన లయమునకును కారకుండు. ఇతరకారణములు నిమిత్తమాత్రములు.

అనంతదయామయుం డైన సర్వేశ్వరునకు భయానకం బైన రౌద్రావతారం బేల? ధర్మమూర్తికి నిరపరాధ దండనం బేల? విశ్వంభరునకు విప్లవవినోద మేల? దీనరక్షకునకు దీనసంహార మేల? సృష్టికర్తకు లయలీల లేల?—అను విషమసమస్యలు లోకవైచిత్ర్యమును పరిశీలించుటవలనఁ గలుగుచున్నవి. ఇట్టి సమస్యలకు సమాధానము సమస్తసృష్టిపరిణామమువలన గ్రాహ్యము కాఁగలదు గాని ప్రత్యేక కారణము నుపపాదించుటవలన గ్రాహ్యము కాఁజాలదు. జీవాత్మ పరిణామమునకు లయపరంపరలు సోపానంబులు. లయము అవస్థాభేదము గాని నాశనము గాదు.

శ్లో. న జాయతే మ్రియతే వా కదాచిత్
నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే. ౨-౨౦.

సృష్టి లయము ననుగమించియుండును. ప్రాచీనభావప్రపంచమును రూపుమాపి నూతనభావప్రపంచమును నిర్మించుటకు వర్తమాన మహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనుట భగవత్సంకల్పము గావచ్చును. కార్యకారణ సంఘటనము దుర్లభ మైనను జీవాత్మపరిణామమునకు లయమును సృష్టివలె మూల మని నమ్మవలసియున్నది.

ఈసంచికయందు కలహకారకము లైన ఫ్రాన్సు,

బెల్జియము, జర్మని, రుష్యా మొదలగు రాజ్యముల చరిత్రములు సంక్షేపముగ వ్రాయఁబడినవి. ఆ చరిత్రలను పరిశీలించినపుడు భిన్న రాజ్యముల శ్రేయఃప్రాప్తికి, రాజ్యాభివృద్ధికి, వ్యాపారాభివృద్ధికి ఘోరము లైన యుద్ధములు తఱచుగ జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. యుద్ధానంతరము భావప్రపంచమునందు మార్పులును నేర్పడుచుండెను.

యుద్ధములకు మొదటియుగమునందు దేశస్వాతంత్ర్యము, మధ్యమయుగమునందు మత స్వాతంత్ర్యము, తుది యుగమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యము కారణములు. రాజ్యస్వాతంత్ర్యయుగమునందె దా కారణము పరిస్ఫుటము; తక్కిన భావము లంతర్గతములు. ఇట్టి నిర్ధారణము మూడు యుగములకును సన్వయించుచున్నది.

గ్రీకులు మొదట యూరపుఖండమునందు నాగరకాంకురములను నాటిరి. గ్రీకులకు విశ్వాత్మ సుందరాకారము. అయ్యది ప్రకృతియందు దృష్టము. గ్రీకులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. రక్తబాంధవ్యమె దేశ బాంధవ్యము, జాతి బాంధవ్యము. రోమనులకు విశ్వాత్మ ధర్మమూర్తి. అయ్యది సామ్రాజ్య వ్యవహారములందు పరిస్ఫుటము. రోమక సామ్రాజ్య వాసులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. సామ్రాజ్య వాసము జాతిబాంధవ్యము, దేశబాంధవ్యము. కాన్స్టెన్టైను చక్రవర్తి క్రైస్తవమతమును స్వీకరించిన పిదప మతబాంధవ్యము సామ్రాజ్యవాసబాంధవ్యమును బలపఱచెను. క్రైస్తవులు నాగరకులు, సజాతీయులు. తదితరు లనాగరకులు, విజాతీయులు. ఏక దేశవాసము, ఏకభాషాప్రచారము, ఏకమతావలంబనము మొదలగు చిహ్నము లేకజాతీయతకు నిదర్శనములుగ నుండెను. పదునాఱవ శతాబ్దమునందు మత భేద మేర్పడి మతకలహములు ప్రబలినవి. దేశములు సంక్షోభనకు లైనవి. పదునేడవ శతాబ్ద మంతమునందు మతస్వాతంత్ర్య మేర్పడినది. యూరపు రాజ్యములు శిష్టసమాజములను దాల్చినవి. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకై పరివర్తన మేర్పడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలోని ప్రజ లధికారదాస్యము నుండియు ఆచారదాస్యమునుండియు మతదాస్యము నుండియు విముక్తులై, మానవసమత్వమును సౌభ్రాతృత్వమును స్వాతంత్ర్యమును స్థాపించిరి. కాని, సిద్ధాంతమునందీభావము లంగీకృతములైనను వాస్తవమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్రమునకును జాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకును బల సంపదలు మాత్రమె కారణములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు మతాభిమానమును నాగరకాభిమానమును బూని మహా సామ్రాజ్యములను నిర్మించి శాంతిని స్థాపించి లోకప్రఖ్యాతిని గడించినవి. యూరపియనులు నివాసయోగ్యము లైన ప్రదేశములను విజయమువలననో నివాసమువలననో ప్రతిగ్రహణకారణముననో యాక్రమించుకొనిరి. ఇపుడు ఇంగ్లాండు 1,31,53,712, రుష్యా 84,00,000, ఫ్రాన్సు 53, 66,400, జర్మని 13,37,020, అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములు 37,48,100 చదరపు మైళ్ల భూభాగము నాక్రమించుకొనియున్నవి.

మఱియు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున యూరపు ఖండమునందు జనసంఖ్య హెచ్చినది; యంత్రసాధనములవలన పరిశ్రమలు విపరీతముగ వృద్ధిపొందినవి. యూరపునందు పరిశ్రమయుగ మేర్పడినది. ధనాశ ప్రబలినది. వ్యాపారవైరము హెచ్చినది. విషయలోలత్వము వ్యాపించినది. టాల్‌స్టాయి ప్రభువు వ్రాసినట్లు యూరపురాజ్యములందు ధనదేవత యిష్టదేవతయై వెలసినది. ధనదేవతను గొలుచువారలకు సంతృప్తి దుర్లభము. యూరపురాజ్యములందు రాజ్యవైరములకు వ్యాపారవైరము జతపడ, ప్రబలవైరము వర్ధిల్లుట కారంభమయ్యెను. భావప్రపంచమును భౌతికప్రపంచము వశపఱచుకొనెను. భావప్రపంచము క్షీణించినపుడు జీవాత్మపరిణామము వెనుకబడును. యూరపియను జాతులు భౌతికాడంబరములందు చిక్కుకొని భావార్థములను నిరసించినవి. యూరపుజాతులందు వ్యక్తిస్వాభావ్యత్వ మంగీకృత మైనది కాని జాతీయస్వాభావ్యత్వ

త్వ మంగీకృతము గాలేదు. చిన్నదేశములను పీల్చినంత వఱకు పెద్దరాజ్యములందు బలిమిని చేర్చుకొనుటయె యూరపురాజ్యముల రాజనీతి. నిస్సహాయుడైన వ్యక్తిని గాపాడుట మానవధర్మము; నిస్సహాయస్థితియందున్న జాతిని రక్షించుట ధర్మవిరుద్ధము. జాతిస్వాతంత్ర్యమును స్థిరపఱచి రక్షించుటకే మహాసంగ్రామ మవసరమైనది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య భావము వ్యాపించి, ధర్మపరిపాలనమునకు ప్రాతినిధ్యనిర్మాణములును, ప్రజాతంత్రమును సాధనము లని యంగీకృత మైనది. ఆ భావములు మానవసోదరత్వమునకు సోపానంబు లైనను జాతీయమత్సరంబును మాన్ప లేకుండెను. వ్యక్తులకు మైత్రి జాతులకు వైరము పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందలి భావములు. జాతీయసోదరత్వమును గ్రహింపని మానవసోదరత్వము నిరుపయోగము, అసంభవము. మానవులు సోదరు లనియు దేవుని బిడ్డ లనియు బోధించుచు, నుత్తమజాతు లని నీచజాతు లని దురభిమానము పూనుట సమంజసమా, వివేకమా, ధర్మమా? పునాది లేని నిర్మాణము సాధ్యమా? జాతీయసోదరత్వము స్థాపిత మగుటకు వర్తమాన భావములు మాఱవలయును. ప్రాత భావములు పోయి క్రొత్త భావములు గలుగుటకు లయము సాధనము. జాతీయసోదరత్వభావము పుట్టి పెరిగి స్థిరపడుట కెన్ని మార్పులు, యుద్ధములు, ప్రళయములు గావలయునో దేవున కెఱుక. వర్తమానసంగ్రామమున భిన్నరాజ్యములకును భిన్నజాతులకును రణరంగమునందు సమావేశము గలిగినది. మహాప్రవాహస్థియందు దురభిమానప్రకర్షణమున కవకాశము లేదు, ప్రశాంతస్థితియందును లేదు, సామాన్యస్థితియందు మాత్రము గలదు. దండధరునకు ఆంగ్ల హైందవ జర్మను జపాను రాజ్యభేదములు లేవు; తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములు లేవు; భాగ్య దరిద్ర స్థితిభేదములు లేవు; హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మతభేదములు లేవు; ధర్మాధర్మభేదము మాత్రము గలదు. లోకకల్యాణమునకును జీవాత్మపరిణామమునకును భేదభావము నశించి సోదరభావము స్థిరపడుటకు సృష్టిస్థితిలయములు సమాన సాధనములు.

జాత్యభిమానము జర్మనులకు విశేషము. గతించిన యేబదేండ్లలోను జర్మనుజాత్యభిమానము స్థిరముగ స్థాపిత మైనది. జర్మను లతిసులభముగ డెన్మార్కునుండి స్లెస్విగును ఆస్ట్రియానుండి గలీషియాను ఫ్రాన్సునుండి ఆల్సెసు లారేనులను జయించిరి. విజయమువలన దిగ్విజయాభిలాష గలిగినది. క్షాత్రధర్మము విజృంభించినది. ప్రపంచవ్యాప్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమునకై సకల సంపదలు వినియోగింపఁబడినవి. నిర్బంధసైన్యశిక్షణము విధింపఁబడినది. బలవత్తరమైన యుద్ధనౌకాబలము నిర్మింపఁబడినది. యుద్ధోపకరణములను నిర్మించుటకై శాస్త్రజ్ఞాన ముపయోగింపఁబడినది. సంపదల వృద్ధికై పరిశ్రమలు బలపఱుపఁబడినవి. బిస్మార్కు మొదలగు మంత్రివర్యుల పరిజ్ఞానము జర్మను ప్రతిభను విస్తరింపఁజేయుటకై వినియోగపడినది. ట్రీష్కే మొదలగు తాత్త్వికులు జర్మను ప్రతిభ నుగ్గడించిరి. వారి మతమునందు లోక ముత్తమపురుషపరిణామమునకై సృజింపఁబడినది. ఉత్తమపురుషులు వర్ధిలుట తదితరులు నశించుట సృష్టినియమము. జర్మను లుత్తమపురుషులు, జర్మనుజాతి యుత్తమజాతి. ఆంగ్లేయులు మాయకులు, పరాసులు నిర్వీర్యులు, రుష్యనులు ప్రాకృతులు. లోకము జర్మనుతత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుటకై పుట్టినది. జర్మను తత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుట జర్మనుల విధి. బర్న్‌హార్డి యుద్ధము ధర్మము లోకోత్తమధర్మ మని బోధించెను. ఆయన మతమునందు జగత్తున ధర్మము బలమూలము; బలవంతులు బలహీనులను నిర్జించుట సమంజసము; జర్మనులు లోకసామ్రాజ్యమును పొందవలయును, లేదా చెడిపోవలయును; జర్మను లవక్రపరాక్రములు, ఆంగ్ల ఫ్రెంచి రుష్యను బలములను నిర్జించుటకు సమర్థులు; అభీష్టార్థమును జర్మనులు కష్టపరంపరలకు పాలై సాధింపవలయును. మోల్ట్కె మొదలగు వ్యూహనిర్మాతలు జర్మనుల విజయమునందు విశ్వాసము గలిగియుండిరి. సైని

కులు విజయగీతంబులను పాడుచుండిరి. విద్యాలయము లందు విజయోత్సాహము బోధింపఁబడుచుండెను.

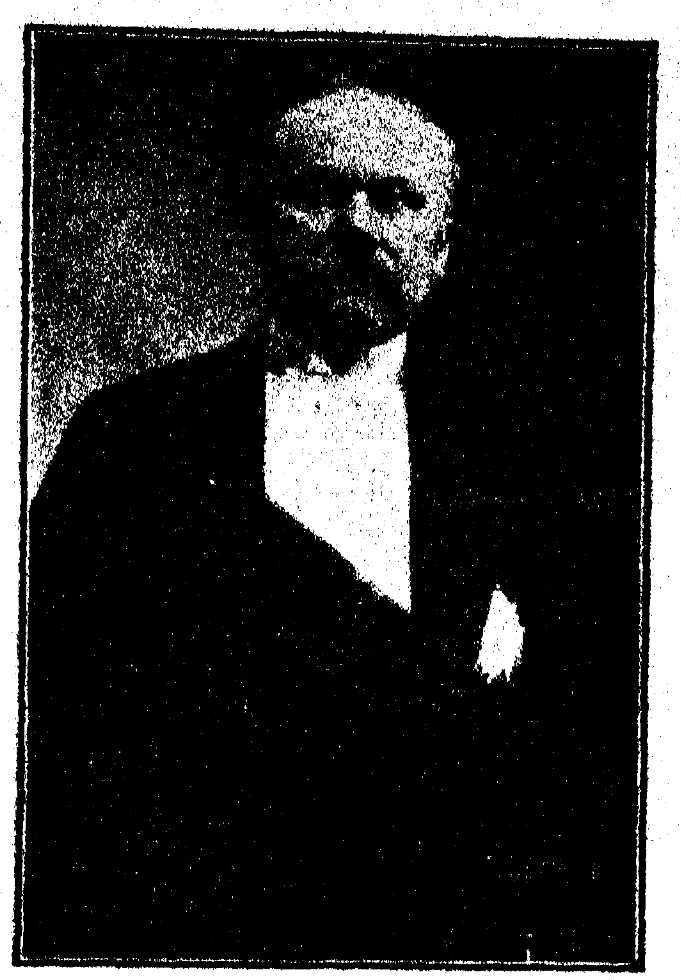
జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలనమిట్టి యూహలను పోషించుటకు తగిన స్థితియం దున్నది. జర్మను సామ్రాజ్యము సంయుక్త సామ్రాజ్యము. సంయుక్తరాజ్యము లందు ప్రష్యా ప్రధానరాజ్యము. ప్రష్యారాజులు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారమును తమ యధీనమునం దుంచుకొనిన విధ మీ సంచికయందలి జర్మనుదేశచరిత్రమునందు తెలుపఁబడినది. హోహెన్ జొల్లోరిన్ వంశస్థు లాశాపరాయణులు. ఫ్రెడరిక్కు మహా మహుఁ డాశాపరాయణుం డైనను నింగితజ్ఞుఁడు; సమయానుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱచెను. ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహనము లేదు; ప్రజ్ఞ లేదు; అత్యాశాదురభిమానములు గలవు.

జర్మనుల యత్యాశ కైజరు విలియము నందు మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ నిర్మాణమునందు చక్రవర్తి శాసకుఁడు, మంత్రి, కోశాధ్యక్షుఁడు, సేనాధిపతి, నౌకాదళాధ్యక్షుఁడు. పాలనము నియమితపాలన మైనను చక్రవర్తి సర్వాధికారి, సర్వస్వతంత్రుఁడు. విలియముచక్రవర్తి సర్వజ్ఞత్వాభిమాని. విలియము కవులకు కవి, గాయకులకు గాయకుఁడు, సేనాధ్యక్షులకు సేనాధ్యక్షుఁడు, మతబోధకులకు బోధకుఁడు, పండితులకు పండితుఁడు. ఇంత యేల?— సర్వజ్ఞశిఖామణి. ప్రజలు, అధికారులు, చక్రవర్తి— అందఱు తమ బలవిజయములందు సంపూర్ణ విశ్వాసము గలిగియుండ, సమయము మాసన్న మైనపుడు యుద్ధము తప్పునా? జర్మనుల మతమునందు "జర్మని దేవదేశము, జర్మనులు దేవతలు, చక్రవర్తి దేవేంద్రుఁడు. సురాసుర సమరమునందు సురలకు విజయము ధ్రువము." సమరోత్సాహము జర్మనులందు మూర్తీభవించినది. ఇతరభావము లన్నియు రాజసభావముచే నావరింపఁబడినవి. దేశాదాయములో మూఁడవ వంతు యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగపడుచుండెను. ప్రజలు వ్యయభారమున క్రుంగుచుండిరి.

జర్మనీయుద్ధప్రయత్నములను చూచి ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యము లన్నియును తదేకనిష్ఠతో యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచుండెను. సకలరాజ్యములును తమ యాదాయమును, ప్రజాసౌఖ్యమునకుఁ గాక, యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగించుచుండెను. సమరోత్సాహము మితిమీఱి సకలదేశము లందును వ్యాపించినపుడే స్వల్పకారణమే సమరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లఁజేయుట సహజము. మహాసంగ్రామమునకు సర్వియా నిమిత్తమాత్రము. సంగ్రామాంకురములు చిరవర్ధితములు గాని యాకస్మికములు గావు. యూరపురాజ్యముల ప్రబలవైరము జర్మనుల దురభిమానము జర్మను చక్రవర్తి నిరంకుశాధికారము సంగ్రామమునకు మూలాంకురము లని యూరపుదేశచరిత్ర వలన విదితమగుచున్నది. భావప్రపంచమును మార్చి జాతీయసమస్యను విప్పి మానవసోదరత్వమును జాతీయసమత్వమును స్థిరముగ స్థాపించుటకై వర్తమాన సంగ్రామమును నిమిత్తమాత్రముగ నుపయోగించుట భగవత్సంకల్పమై యుండును. ధర్మసంస్థాపనార్థము సంహార మవసర మని శ్రీకృష్ణుఁడు చేసిన తత్త్వోపదేశము విశ్వసనీయము.

సీ. తొల్లి [illegible] లెల్ల వలన
మెచ్చి సత్యస్వరూపంబు [illegible] కాదె
ధర్మ [illegible]
గదిరి లోకంబులు మతింపఁ గరము [illegible]!

PRESIDENT POINCARE

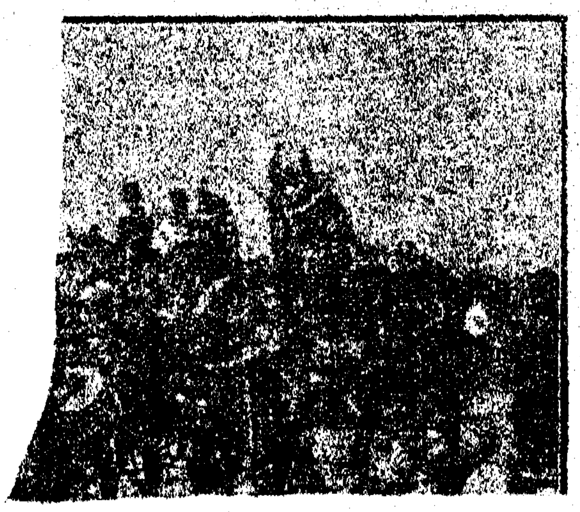

ప్రెసిడెంటు పోయిన్ కేర్

... చరిత్రము

...ను గలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణవంతులు రూపవంతులు, ...వంతులు గలరు. దేశములందు ఫలవంతములు, రమణీయంబులు, ...వంతంబులు నైన దేశములు గలవు. దేశస్థితియును ప్రజాస్థితియును ...ప్రీతిసంబంధము గలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్య ములకును సంపదలకును నిలయము లైనపుడు ప్రజలు భోగపరాయణు [illegible] లగుటయును, సామాన్యస్థితియందున్నపుడు ప్రజలు సాహసపరాయణులై నిర్బంధించుటయును సామాన్యముగ సంభవమున్నది.

ఫ్రాన్సుదేశమునకు పడమట [illegible] దక్షిణ

మున [illegible] పర్వతములు, [illegible] ఆల్ప్సు పర్వతా [illegible] మునకు [illegible] ప్రకృతిసిద్ధము లైన సరిహద్దులు. ఆ సరిహద్దులను చేరుకొను

M. DELCASSE.

ఫ్రెంచి విదేశాంగమంత్రి ఎం. డెల్కాసే

M. VIVIANI

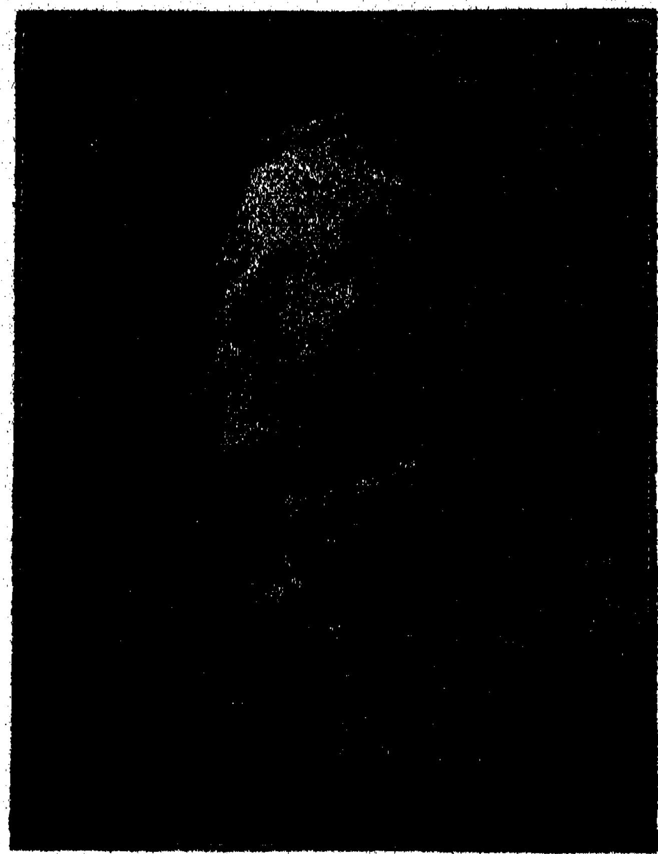
ఫ్రెంచి ముఖ్యమంత్రి ఎం. వివియాని

ములు విజయగీతంబులను పాడుచుండిరి. విద్యాలయ
ములందు విజయోత్సాహము బోధింపఁబడుచుండెను.

జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలన మిట్టి యుత్సాహ
పోషించుటకు తగిన స్థితియందున్నది. జర్మను సామ్రా
జ్యము సంయుక్త సామ్రాజ్యము. సంయుక్తరాజ్య
ములందు ప్రష్యా ప్రధానరాజ్యము. ప్రష్యారాజులు జ
సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారమును
యధీనమునం దుంచుకొనిన విధ మీ సంచికయం
జర్మనుదేశచరిత్రమునందు తెలుపఁబడినది. హొహా
న్జొల్లెర్న్ వంశస్థు లాశాపరాయణులు. ఫ్రెడరిక
మహాఁ డాశాపరాయణుఁ డైనను వింగితజ్ఞుఁడు;
యానుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱ
ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహనము లేదు; ప్రజ్ఞ
అత్యాశాదురభిమానములు గలవు.

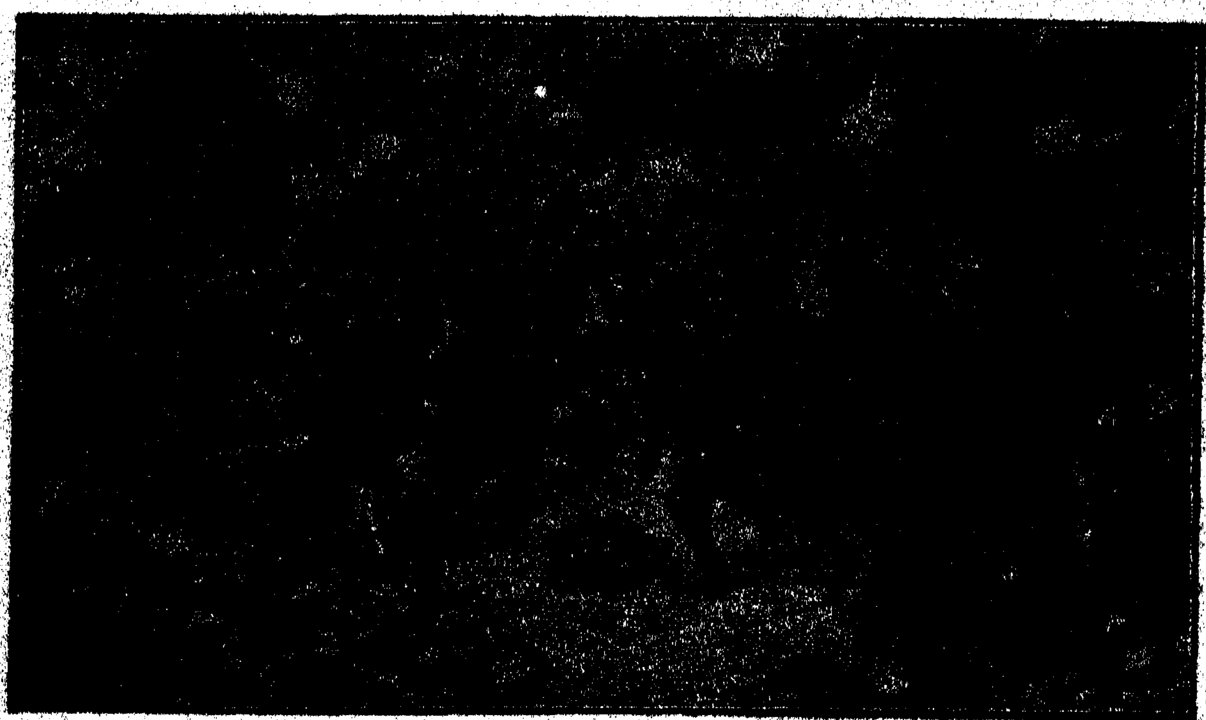
జర్మనుల యుత్సాహ కైజరు విలి
నందు మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ ని
ర్మాణమునందు చక్రవర్తి శాసకుఁడు, మంత్రి, కో

GENERAL D'AMADE

జనరల్ డి అమాడి. మొరాక్కోమీదికి పంపబడిన
ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు

THE END OF A TERRIFIC ENCOUNTER

ఫ్రెంచిపదాతులును, ప్రష్యన్ గార్డులును మాండిమాంటు ఫాటో కొరకయి నాలుగుపర్యాయములు
పోరాడినపిమ్మట, తుట్టతుదకు ఫ్రెంచి సైనికులు దాని వశము చేసికొనుట

ఫ్రాన్సు దేశ చరిత్రము

భగవల్లీలావిలాసంబులు విచిత్రంబులు, దుర్గ్రాహ్యంబులు. అఖండంబులైన బ్రహ్మాండంబులు, విస్మయదాయకంబులైన సూర్యమండలతారకాగణంబులు, అనంతములైన జీవజాలంబులు భగవల్లీలాసంభారంబులు. సృష్టి స్థితి లయములు జీవపరిణామమునకు మార్గంబులు. సృష్టిని లయమును, లయము సృష్టియు ననవరత మనుగమించును. వృద్ధిక్షయములు ప్రకృతిధర్మములు. మహాపురుషులు పుట్టి యంతరించినను వైభవసంపదలైన వారి సద్భావన లాచంద్రార్కము నిలిచియుండును. మహాసామ్రాజ్యములు ప్రబలి క్షీణించినను సామ్రాజ్యంబుల సచ్చరిత్రంబులు లోకాభ్యుదయంబునకు దోహదంబులుగ నుండును. కాలికస్థితి యదృశ్యంబైనను భావానక్షు దృశ్యంబుగ నుండును. గ్రీకురోమక సామ్రాజ్యంబులు నామావశిష్టంబులైనను వాని మూలతత్త్వంబులు దిగంతవ్యాప్తంబులుగ నున్నవి. హిందూవ్యక్తుల ప్రతిష్ఠ క్షీణించినను వారి విజ్ఞానము లోకవ్యాప్తి చెందియున్నది. సృష్టివలె ప్రళయమును, శాంతివలె సంక్షోభమును జీవపరిణామమునకు కారణంబులుగ నుండుట భగవత్సంకల్పముగ నుండును. దేశచరిత్రము లిట్టి సందిగ్ధసమస్యలతో నిండియున్నవి. జాతులు సామ్రాజ్యములు స్వకీయగౌరవంబును కాపాడుకొనుటకై విపత్పరంపరలపా లగుచున్నవి. ఈ భావము ఫ్రాన్సు దేశపు చరిత్రమువలన విశద మగుచున్నది.

ఆధునికరాజ్యంబులలో ఫ్రాన్సు రాజ్య మొక యుత్తమరాజ్యముగ పరిగణింపబడుచున్నది. వర్తమాన సంగ్రామమునకు మూలాంకురముల దెలిసికొనుటకా దేశపు సంక్షిప్తచరిత్రము దెలిసికొను టవసరము. లోకమునందు వ్యక్తిని బోలిన వ్యక్తి, జాతిని బోలిన జాతి, దేశమును బోలిన దేశమును సామాన్యముగఁ గనబడవు. గుణరూపములందు వ్యక్తులవలె నాకారపరిస్థితులందు దేశములును ప్రత్యేకములైన లక్షణములను గలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణసంపదలు రూపసంపదలు, బలసంపదలు గలవు. దేశములందు ఫలవంతములు, నదీయుతంబులు, సారవంతంబులునైన దేశములు గలవు. దేశస్థితియును ప్రజాస్థితియును సన్నిహితసంబంధము గలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్యములకును సంపదలకును నిలయములైనపుడు ప్రజలు భోగపరాయణులై నిర్వీర్యు లగుచుందురు, సామాన్యస్థితియం దున్నపుడు ప్రజలు స్వయంపరిపాలనాయత్తులై విజృంభించుటయును సామాన్యముగ సంభవించుచున్నది.

ఫ్రాన్సుదేశమునకు పడమట నాంగ్లసముద్రశాఖ; దక్షిణమున పిరినీసుపర్వతములు, మధ్యధరాసముద్రము; తూర్పున అల్ప్సు జూరాపర్వతములు, రైనునది; ఉత్తరమున బెల్జియము—ఇవి ప్రకృతిసిద్ధములైన సరిహద్దులు. ఆ సరిహద్దులను చేరుటకును, పొరుగుదేశాక్రమణమును చేయుటకును ఫ్రాన్సుదేశ మనేక శతాబ్దములు యుద్ధమునందు మునిఁగియుండినది. ఆ యుద్ధముల ఫలము నేటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందుఁ గానవచ్చును. వర్తమాన సంగ్రామమునకు గూడ నిదియే మూలకారణము.

ఫ్రెంచి సైనికులు యుద్ధమునకు పోవునపుడు సంసారులు మొగములకు వెలుపు చున్నది

ప్రాచీనఫ్రాన్సుదేశచరిత్రమును గనుఁగొనుటకు సాధనములు లేవు. ఆ దేశపు ప్రథమవాస్తవ్యులను నిర్ణయించుట కష్టము. దేశము నాక్రమించుకొనిన రెండవ తెగవారు అయిబీరియనులు, లిగూరియనులు. ఆ తెగలును నార్యసంతతికి జెందినవే. కెల్టుతెగ అయిబీరియనులను గెలిచి దేశము నాక్రమించుకొనినది. కెల్టులు నల్లసముద్రమునుండి బ్రహ్మాండముగ వ్యాపించి దక్షిణయూరపును చేరిరి. కెల్టులును నార్యసంతతికి చెందినవారె. గ్రీకులు క్రీ.పూ. 600 సంవత్సరమునందు మస్సీలియాయను వలసదేశమును స్థాపించిరి. ఫ్రాన్సునందలి కెల్టు దేశమును, ఉత్తరమునుండి జెల్టులు దక్షిణమునుండి అయిబీరియనులు

వశపఱచుకొనెను. ఆ కాలమున రోమకసామ్రాజ్యము నలుదిశలను వ్యాప్తి నగుచుండెను. ఫ్రాన్సుకంటెని దక్షిణభాగ్రియు క్రీ. పూ. 121-వ సంవత్సరమునందు రోమకసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. ఆ భాగమునకు "ప్రావిన్సు" అని పేరు. అప్పటి ప్రజలు కెల్టికు అయిబీరియను, కొగల మిశ్రమమునకు చేర్పడిరి. జూలియస్ సీజరు దేశము సంపన్న జయించి, ఆక్విటానియా గాలియా బెల్జికా భాగము లను రోమకసామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. దేశ మనేకము లైన తెగ లతో నిండి పరస్పరకలహములకు పాలగుచుండెను. గాలులకు సం ఘోగబలము లేకుం డెను. రాజ్యాంగని ర్మాణ పాటవ్యము ను కాలేకుండెను. ప్రా ముఖ్యులను మతాధి కారులు నిజమైన పా లకులు. ద్రూయిడు లు "ఆట్లాంటిసు" ఖండవాసు లైన ద్రవిడులై యుండు రని విచారణీయ ము. గాలులు జర్మ నులనుండి ఫ్రాన్సును కాపాడుటకు సీజరు ను వేడిరి. సీజరు జర్మనుల నోడించి గాలును రోమకసా మ్రాజ్యమునందు చే ర్చెను. పిమ్మట నా లుగు శతాబ్దములవఱకు గాలు శాంతి ప్రపత్తిం గాంచెను. గాలులు రోమనుల భాష నభ్యసింప నారంభించిరి; వారి యాచార వ్యవహార ములను గైకొనిరి.

నాలుగు శతాబ్దముల యొండ్లలో గాలు రోమకనాగరికమునకు నిలయ ముగ వర్ధిల్లెను.

నాల్గవ శతాబ్ద మంతమున మహాధాటిగ నైన గోథులు దిపి గాథులు రోమకసామ్రాజ్యముపై దాడివెడలి సామ్రాజ్యమును విధ్వంస మొనరించిరి. అయిదవ శతాబ్దమునందు హూణ్ణ నాయకు లైన అటి లాను మొదలగు గోథులు కెల్టులు మిత్రులైరి. ఫ్రాంకులు రైను నదీతీరమున నివసించుచుండిరి. అప్పటినుండియు గాలుదేశమునకు ఫ్రాంకుదేశ మనియును పిమ్మట ఫ్రాన్సుదేశ మనియును నామ ముకల్పడినది.

ఫ్రాంకు లొక్కొక్కరు స్వాతంత్ర్యులుగ శాఖోపశాఖలుగ విడివడి యైకమత్యము లేక దుర్బలులై యుండిరి. ఫ్రాన్సుదేశము నేకసారివద్దముగ చేయుటకై పోటుపడిన రాజులలో మొదటి రాజు మెరొవింజియను వంశజు డైన క్లోవిసు. క్లోవిసు పాలనము నందు ఫ్రాంకులు, కెల్టులు, అయిబీరియనులు, బర్గండియనులు, విసి గాథులు తమ యంతః కలహ భేదములను మఱచుటయు గాక, యేకజాతీయులగుటకు సో పానంబైన గాలియా రాజ్యమునందు ఏకా త్మ్యముగ చేర్పం బడిరి. క్లోవిసు క్రీ.శ. 500 సంవత్సరమునం దు క్రైస్తవమతము ను స్వీకరించెను; కాథలిక మతావలం బి యైన బర్గండి యను రాకుమారిని వరించెను; పారిసు నగరమును రాజధా నిని చేసెను.

యూరపునందు నుత పరిపక్వమంబు లనేకంబు లేర్పడి నను, నేటికిని ఫ్రా న్సుదేశమునందు కా థలికు మతము ప్రా ముఖ్యము గలిగియు న్నది. తరువాత 400 యేండ్లవఱకు ఫ్రా న్సుదేశ మంతఃకల హముల కాలవట్టుగ నుండెను. మెరొవింజియను రాజవంశజు లాం ధోధులతో కలహించుచు జర్మనుల ప్రతాపాగ్ని కాహుతు లగుచుం డిరి. ఫ్రాంకుల నిరంతరబాధకాలమును కూడ వారి క్షీణదశకు తోడ్పడినది. ఎనిమిదవ తొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమునందు యూరపు దేశము నంతటిని జయించి మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. ఆ సామ్రాజ్యమునందు ఫ్రాన్సుదేశము సముచితము చేరియుండెను. ఛార్ల మేను మరణానంతరము, సామ్రాజ్యము వాని సంతతివారికి పంచు

కొనఁబడెను. ఆ వంశజులకు 843వ సంవత్సరము నందు వర్డనునొద్ద సంధి యొడంబడిక జరిగెను. ఆ సంధివలన ఫ్రాన్సుదేశము చార్లెసు బాల్డువంతునకును, జర్మనీదేశము లూయిసంతునకును వచ్చెను. లోథేయిరునకు బర్గండి మొదలగు దేశములు సంక్రమించెను. కాని, రాజ్యముల సరిహద్దులు సరిగా నిర్ణీతములు కాలేదు. అప్పుడె ఫ్రాన్సు జర్మను దేశముల సరిహద్దు సమస్య పుట్టినది. అపుడు లోథరింగియా యనఁబడిన లొరెయిను కలహమునకు ముఖ్యకారణము. సరిహద్దు దేశముల నాక్రమించుకొనుటకై యుభయ రాజ్యములును నేఁటికిని మహాసంగ్రామములందుఁ బడి వినాశనము నొందుచున్నవి. కార్లొవింజియను రాజవంశము 987వ సంవత్సరముతో నంతరించినది.

ఆ రాజుల కాలమునందు నార్మనులు ఫ్రాన్సుదేశములో నెలవుల నేర్పఱచుకొని స్వతంత్రరాజులుగ నుండిరి. నార్మనుల రాజ్యము వంటి స్వతంత్రరాజ్యము లనేకము లుండెను. ఆ సామంతులలో నొకఁడైన హ్యూకేపెట్ ఫ్రాన్సుదేశమునకు రాజయ్యెను. ఆ వంశజులు 800 యేండ్లు ఫ్రాన్సుదేశము నవిచ్ఛిన్నముగ పాలించి ఫ్రాన్సు గౌరవమునకును [illegible] కారకు లయిరి.

జర్మనులు తగులఁబెట్టిన సుప్రసిద్ధమగు ర్హీమ్సుదేవాలయము

సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు మూలసూత్రము కేంద్రీకృతాధికారము. ముఖ్యాధికార మంతయు నొక యధికారమునందుండవలయును. సామంతరాజులు మూలరాజ్యాధికారమునకు బద్ధులై యుండవలయును. ఈ విధాన మవలంబింపఁబడనప్పుడు సామ్రాజ్య నిర్మాణ మసంభవము. హ్యూకేపెటు పాలకుఁడయినప్పుడు వానితో సమానాధికారము కలిగియున్న రాజులు 150 మంది గలరు. వారి దౌర్జన్యము నడంచి సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేసినది కేపెటు వంశజులు. సామంతుల యధికారసంహారమును చేయుటకయిదు శతాబ్దములు పట్టినది. కేపెటు రాజులు నిరంకుశాధికారులైనను, పరాసులందు గాఢమైన దేశాభిమానము నుద్బోధము చేయుటకు కారకులు. నేఁడు దేశభక్తి విషయమున లోకమునందు పరాసులను మించినవారు లేరనుట యతిశయోక్తి గాదు.

పదునొకండవ శతాబ్దమునందు ఆఱవ లూయి రాజుగ నుండెను. ఆయన సామంతాధికారమును ఛేదించుటకై పట్టాధిపతులను సామంతులుగఁ జేసెను; పట్టణనిర్మాణమును ప్రోత్సహింపఁ జేసెను; ప్రజల యభివృద్ధికి తోడ్పడెను. ఆ కాలమునందే నార్మనులు ఇంగ్లాండును జయించిరి. ఈ విజయమువలన నింగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును శాశ్వతమైన వైరము సంప్రాప్తమైనది. ఆ వైరభావము శతవర్షమహాసంగ్రామముతో నంతము నొందినది.

ఏడవ లూయి ఎలీనరును పెండ్లియాడి రాజ్యలాభము పొందెను కాని, ఆమెను విడనాడుటవలన ఆమె యింగ్లాండునకు రాజైన రెండవ హెన్రీని తిరిగి పెండ్లియాడెను. హెన్రీ ఫ్రాన్సుదేశములోని సగముభాగమునకు సామంతరాజయ్యెను. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజుగ నుండిన అగస్టసు ఫిలిప్పు అంజ్లరాజైన జానును 1214వ సంవత్సరమునందు గెలిచి విశేష భాగమును స్వాధీనము చేసికొనెను. ఫిలిప్పు పారిసు విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించెను. శిల్పములను పోషించెను. [illegible] దేశజనకరంబులైన గిరిజాలయములు కట్టించెను. నాఁటి ఈ గిరిజాలయములు [illegible] రాజులను మతగురువులను [illegible] చేయుచుండిరి.

పదుమూడవ పదునాలుగవ శతాబ్దములందు క్రైస్తవమతగురువుల [illegible] ప్రభావము [illegible] మేర్పడినది. అది మొదలు ఫ్రాన్సుదేశముల కాలము. పదునాలవ శతాబ్దమునందు ఫ్రాన్సుదేశమునకు తొమ్మిదవ లూయి రాజు. ఆ రాజు మతసంబంధములందుఁ గల యభిమానమునుబట్టి 'సెయింటు లూయి' యని ప్రసిద్ధి కెక్కెను. లూయి బలపఱచిన రాజాధికారమును వాని మనుమఁడు నాల్గవ ఫిలిప్పు వ్యాప్తిం జేసెను. ఆ రాజు కాలమునందు సమస్త న్యాయధర్మాధికారములు రాజాధీనము లను సిద్ధాంత మేర్పడెను. ఈ విధమగు నిర్ణయమునకే రాజులకును మతగురువులకును వైర మేర్పడెను. ఆ సమస్యను విప్పుటకై రాజు ప్రజాసభను సమావేశపఱచెను. కాని, దాని కింగ్లాండులోని పార్లమెంటువలె విశేషాధికార మెప్పుడును కలుగలేదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు కేపెటు శాఖావంశజుఁడైన వేలాయిస ఫిలిప్పు రాజ్యమును చేపట్టెను. ఆ రాజు కాలమునందు ఫ్రాన్సుదేశము బర్గండి బ్రిటని గ్వియాన్ భాగములు తప్ప, తక్కిన దేశ మంతయు సంపూర్ణముగ రాజాధికారమునకు లోబడెను. ఆ కాలమునందే

నూరేండ్లపాటు ఇంగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును నంతరాయములు లేక యుద్ధములు జరుగుచుండెను. క్రెసి పాయిటియర్సు అజిన్‌కోర్టు యుద్ధములందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడిపోయెను. కాని, యా యోటమి ఫలము చిరకాలము నిలువలేదు.

దైవనిర్ణయంబు లలంఘనీయంబులు. ప్రజలు కష్టపరంపరల పాలై పరితపించునపుడు భగవంతుండు వారి మొఱల నాలకించును. వారి సంరక్షణార్థమై సాధనంబులను కల్పించును. ఫ్రాన్సుదేశము నందు నిరంతరయుద్ధములవలన ప్రజలు పీడాపరవశులైరి. అధికారము దుర్బలదౌర్జన్యాయత్తమై యుండెను. వీరులు భీరులుగ మారిరి. ప్రభువులు సేవాపరతంత్రులైరి. దేశమాతపట్ల పరాయులకుఁ గల గాఢమైన యభిమానము నివురు గప్పిన నిప్పువలె నశ్యత్కముగ నుండెను. ఆ గాఢాభిమానమును ప్రజ్వరిల్లఁజేసి దేశము నుద్ధరించుటకు నూతనశక్తి యావశ్యకము.

ఆ శక్తి జోఅన్ ఆఫ్ ఆర్కు రూపమున నవతరించినది. ఆ యువతి ఫ్రాన్సుదేశపు భాగ్యదేవత; మూర్తీభవించిన యాధ్యాత్మ దేవత; లోయినుమండలమునం దొక రైతు కాపు కుటుంబమున జనించినది; దేశ క్షోభమును చూచి పరితపించినది; దైవశరణము వేడినది; దైవప్రసన్నత్వము నమ్మి విజయపతాకమును చేకొని నాయకత్వమును బూనినది; రెండు మాసములలో ఆర్లీన్సు పట్టణపు ముట్టడిని విడిపించినది; పార్యిసునగరము సంరక్షణమునకై పాటుపడినది. ఆమె యాత్మప్రతిమానత్యాగము పరాయులను మేలుకొలిపినది. అద్భుతమైన దేశభక్తి యుదయించి ప్రజలను ప్రభువులను దేశారాధనమునకై పురికొల్పినది. భీరులు ధీరులైరి. ఫ్రాన్సుదేశము స్వాతంత్ర్యమును వడసెను.

విజయలక్ష్మియైన జోఅను గతి విపరీతముగ పరిణమించినది. ఆ ధీరబాల పార్యిసు ముట్టడియందు బర్గండియనులచేత చిక్కినది. బర్గండియనులామెను ఆంగ్లేయుల కమ్మిరి. ఆంగ్లేయులు దుష్టచరిత్రులైన మతగురువుల కప్పగించిరి. మతగురువులామెను మతద్రోహినిగ నిర్ణయించి యా ధీరాత్మను నిండు ప్రాణములతో 1431వ సంవత్సరమునందు కాల్పించిరి. జోఅను ఆఫ్ ఆర్కు తన బుద్ధిని తనువును ప్రాణములను దేశహితార్థమై సమర్పించి కృతార్థురాలాయెను. ఆ బాలిక పవిత్రచరితము దేశసేవాసక్తికైన విశ్వాసమునకు ధైర్యమునకు త్యాగమునకు ప్రమాణమై లోకములోని సుప్రసిద్ధేతిహాసములందు వన్నెకెక్కి యున్నయది.

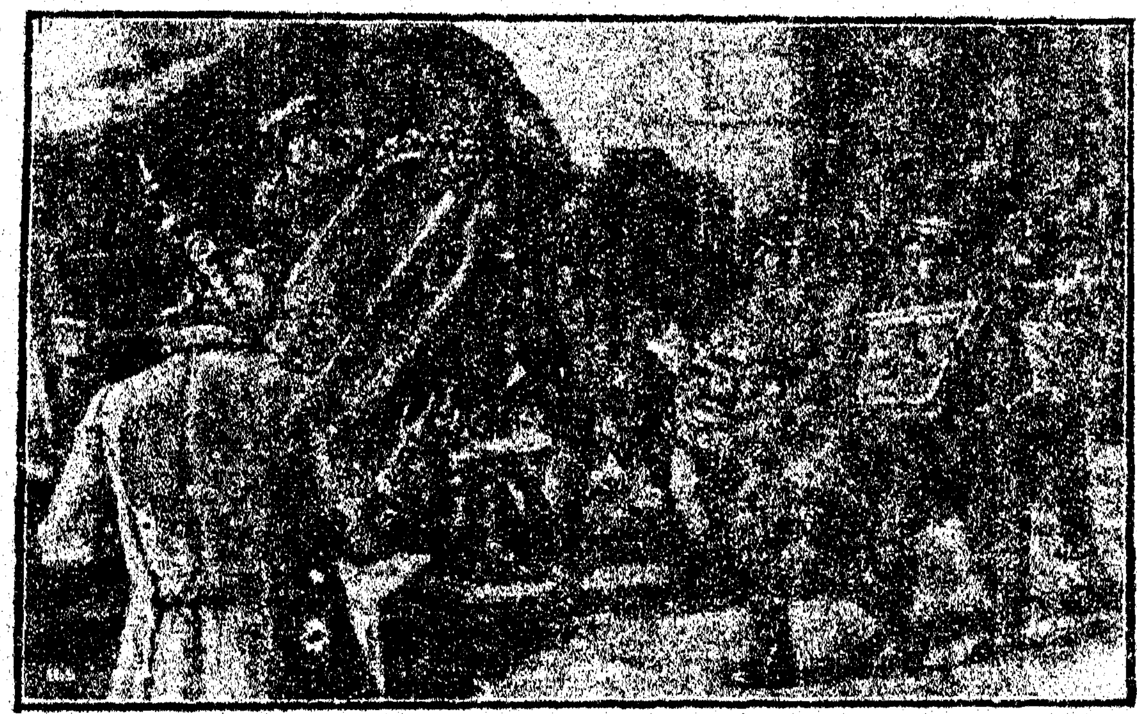
నూరేండ్ల యుద్ధము ముగిసినది. ఫ్రాన్సున కాంగ్లేయులనుండి ముప్పు తప్పినది. కాని, యంతఃకలహముల బాధ తప్పలేదు. ప్రభువులు ప్రజలను పీడించుచుండిరి. రాజులకు వెరవకుండిరి. పదునొకండవ లూయి దేశము నీ విపత్తునుండి కాపాడ సమర్థుడయ్యెను. ఆ రాజు బర్గండి ప్రావిన్సు కౌంటీల భాగముల నాక్రమించుకొనెను. పదునైదవ శతాబ్ద నంతమునందు ఎనిమిదవ చార్లెసునకు వివాహమువలన బ్రిటని నేపిల్సు సంక్రమించెను. నేపిల్సు సంక్రమణము ఫ్రాన్సుదేశపు దృష్టి ఇటలీదేశముపైన ప్రసరించుటకు కారణమాయెను.

పదునారవ శతాబ్దము నందు యూరోపులో నూతనయుగ మారంభమైనది. లూథరు మొదలగు నూతన మతస్థాపకులు బయలువెడలిరి. ప్రొటెస్టెంటు మతము స్థాపితమైనది. పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు యూరోపుఖండమున ప్రొటెస్టెంటు కాథలిక్కు మతములకు ప్రబలవైరము పెంపొందెను. ఆ వైరము మహాసంక్షోభమునకు కారణమైనది. ప్రజలు హేయములగు దండనములకు పాలుసేయఁబడిరి. దేశములు రక్తప్రవాహములతో నిండినవి. ఫ్రాన్సు కాథలిక్కు మతమును, జర్మని ప్రొటెస్టెంటు మతమును నవలంబించినవి. ఇది కూడ నీ యుభయదేశములకును గల కలహకారణములలో నొకటిగ నప్పుడేర్పడి తలచూపినది. అమెరికా దేశమును కొలంబసు కనిపెట్టెను. యూరపు రాజ్యములు ప్రాగ్వాణిజ్యమును చవిచూచెను. ప్రజలయందు స్వతంత్రతాభావము విజృంభించెను. కవులు, ధీరులు, పండితులు, మతాభిమానులు, భాషాభిమానులు, దేశాభిమానులు, రాజ్యతంత్రజ్ఞులు యూరపు రాజ్యములందు బయలువెడలిరి. ఆ సుప్రసిద్ధ సమయమునందు ఫ్రాన్సుదేశము యూరపురాజ్యములకు నాయకత్వ

మును వహించుటకు తగిన సామర్థ్యము కలిగియుండెను.

పదునారవ శతాబ్ద మారంభమునందు అయిదవ ఛార్లెసు ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యములకు చక్రవర్తి. ఆయన జర్మని యందు వ్యాపించుచున్న ప్రొటెస్టెంటు మతమును నాశనము చేయుటకై పనుకట్టెను. జర్మనులు ఫ్రాన్సురాజైన రెండవ హెన్రీ సహాయమును కోరిరి. ప్రతిఫలముగ మెట్జు, టౌలు, వర్డూను పట్టణంబుల నిచ్చుట కంగీకరించిరి. ఆ పట్టణంబులందా కాలమున జర్మనుభావ నాటుకలేదు. అప్పటినుండియు నేఁటివఱకును నీ పట్టణంబులకయి ఫ్రాన్సు జర్మనీ దేశములకు యుద్ధములు జరుగుచున్నవి. వర్తమానసంగ్రామమునందీ పట్టణముల పేళ్లనుదినమును వినవచ్చుచున్నవి.

పదుమూడవ లూయి ఫ్రాన్సుదేశమును 1620-43-వ సంవత్సరములలో పాలించెను. ఆ రాజునకు భాగ్యవశమున రిషిల్యూ అను మంత్రి సత్తముఁడు లభించెను. ఆ మంత్రి జనకంటకుఁడయినను దేశారాధన పరాయణుఁడు; కళానాథుఁడైనను ధర్మప్రవర్తకుఁడు; అత్యుగ్రుఁడైనను స్వార్థారాధన విముఖుఁడు; అధికారాభిమాని యైనను రాజసేవాతత్పరుఁడు; క్రూరుఁడైనను కార్యజ్ఞుఁడు. ఆమంత్రిపుంగవుఁడు దుష్టులను రూపుమాపెను; సకల కలహములనునిల్పెను; శాంతిని స్థాపించెను; దేశాదాయమును హెచ్చించెను; సైన్యబలమును స్థాపించెను; రాజ్యాధికారమును బలపఱచెను. రిషిల్యూ నిందాస్తోత్రములను పాటింపక నిష్కామభావముతో తన యావచ్ఛక్తిని దేశారాధనమునకు ధారపోసిన మహాపురుషుఁడు.

లర్చ్యులు క్రింసిపాలిదేశ బలవంతముగా మూటలు మోయుచుట

ఆ మంత్రి నాటిన బీజములు పెరిగి పదునాల్గవ లూయి కాలమున ఫలవంతము లయినవి. లూయి 1648-1715 సంవత్సరముల నడుమ ఫ్రాన్సు దేశము నప్రతిమానవైభవముతో నేలెను. ఆయన ఫ్రాన్సు దేశము నే కాక యూరోపుఖండము నంతటినివశపఱచుకొనవలయు నని యత్నించెను. యూరోపురాజ్యముల నన్నిటిని ప్రతిఘటించి యుద్ధములు చేసెను. రాజు ప్రతిభావంతుఁడు. మంత్రి నిపుణుఁడు. సేనాధిపతులు సమర్థులు. సంపదలు సంపూర్ణములు. అట్టి సందర్భము లందు భూపతులకు విజయాకాంక్ష సహజము. యుద్ధములకు సామాన్యముగ కీర్తిలాభము, రాజ్యలాభము, వ్యాపారాభి వృద్ధియు కారణములు. లూయియొక్క దిగ్విజయారంభమున కీ కారణంబు లన్నియు తోడ్పడినవి.

వెస్టఫేలియా సంధివలన యూరోపురాజ్యముల గూపములు స్థిరపడినవి. ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యము విభక్తము కాఁబడిన కాల మాసన్నమైనది. ఫ్రాన్సురాజ్యము పెరుగుట కిదే యదను. లూయి రాజ్యతంత్రజ్ఞుఁడు, ఆశాపరుఁడు, సంపన్నుఁడు, బలవంతుఁడు. లూయి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింపఁదలంచెను. ఆయన నెదుర్కొనఁజాలిన రాజ్యములు లేవు. హాలెండు దేశము లూయి యాక్రమణమునకు వెఱగొంది ప్రతిఘటించిరి. ఆంగ్లేయులు, జర్మనులు, హాలెండులు, ఆస్ట్రియనులు చేరి ఫ్రాన్సునకు గర్వభంగము చేసిరి. "ప్రబలరాజ్యభంజనము" అను రాజనీతి లూయి కాలమునందు స్థాపితమై నేఁటికిని యూరోపు రాజనీతి నిర్వచనమున కనుసరించుచున్నది. ఆనీతి నాశకసంయుక్తమై చేట్లు ననుకూలముగ వర్ణించెను. "ఏకబలము గలదొక్క యురాజుల నొత్తును బలహీనతిరిగి కొనిర్ఘ్రుఁ డైనట్టి దొక్క భారొత్తునుదానికి దక్కి కొండ చేసి యొన్న దొక్కటి సంచుకొనుటకై పన్నినది" ప్రబలరాజ్య భంజన నీతి. లూయి కాలమునందు ఫ్రాన్సు మహోచ్ఛదశ నధిష్ఠించినది. రాజ్యస్థానము సౌందర్యమునకు, సారస్వతమునకు, నాగరికమునకు, బలసంపదలకు ప్రమాణముగ నుండెను. కాని, యారాజునకు మితిలేని యుద్ధములు దేశారిష్టములకు కారణంబు లయ్యెను. పన్నులు పెరిగెను. ప్రజలు దరిద్రులైరి. ఆంగ్లేయులు జిబ్రాల్టరు, కనడా, ఇండియాలను వైకొనిరి. ప్రెడరికు మహామహుని విజయములవలన జర్మనీసామ్రాజ్య బీజాంకురములు స్థాపితము లయ్యెను. ఫ్రాన్సునకు పగతుఁడు నింగ్లాండు తూర్పున జర్మనీ బలవద్విరోధు లేర్పడిరి.

అనంతరము ఫ్రాన్సుదేశమును పదునైదవ లూయి 1715-1774 సంవత్సరములనడుమ పాలించెను. ఈరాజు జనుమర్తుఁడు, భోగపరాయణుఁడు, పిఱికిలోలుఁడు, వివేకశూన్యుఁడు. వాల్టేరు డిడరొటు రూసో మొదలగు విజ్ఞులు కానున్న రాజ్యవిప్లవమును తెలియఁబల్కిరి. అవినీతుఁడైన రాజు తన తరము గడచు నని యూరకుండెను. కాపెటు రాజులు చేసిన యుపకృతులను ప్రజలు మఱచిరి.

అపక్ష్యులకై పదునారవ లూయి భార్యాపుత్రసమేతముగ బలి చేయఁబడెను.

పదునారవ లూయితో ఫ్రాన్సునందు రాజుల రాజ్యము కుదముట్టినది. ప్రజల పాలన మారంభమైనది. ఆ కాలమునందు ప్రజల పని పాటుపడుట, పండించుట, పన్నులను చెల్లించుట; రాజుల పని యుద్ధము చేయుట, వ్యయము చేయుట, సుఖపడుట. రాజు శాసకుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, దండధరుఁడు; ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, ప్రాతినిధ్యము లేదు, అధికారము లేదు. ఆదాయవ్యయములను నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును, పరిశీలించుటకును ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసిరి. రాజ్యవిప్లవ మేర్పడెను. దేశము హత్యలకును దౌర్జన్యమునకును నిలయముగ నుండెను. ఆ సమయమునందు నెపోలియను రాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను.

నెపోలియను శూరాగ్రేసరుఁడైన కర్షకుని కుమారుఁడు; యుద్ధవ్యూహములను నిర్మించుటయందు అద్వితీయుఁడు. సహజమైన ప్రజ్ఞావంతుఁడు. ప్రజాతంత్రజ్ఞుఁడు; రాజనీతిజ్ఞుఁడు; అర్థశాసకుఁడు; లౌకికుఁడు. ఆ కాలపు ప్రతిభావంతమైన పౌరుషముతో యూరపు రాజ్యముల నోడించి సకలరాజ్యములందును సంక్షోభము పుట్టించెను. ప్రజలు పాలకులు భీతావహచిత్తులైరి. ఎప్పుడే రాజ్యమునందు జయపతాకమును స్థాపించునో తెలియకుండెను. ఇటలీ, స్పెయిను, జర్మని, ఆస్ట్రియా, రుష్యా రాజుల నోడించి తనవారికి కొన్ని రాజ్యములందు పట్టము గట్టెను. రాజ్యాంగములందు సేనాధ్యక్షుఁడుగ చేరి ఫ్రాన్సుదేశమునకు చక్రవర్తి కాఁగోరెను. ఆశకు హద్దు లేదు. నెపోలియనునకు సంతృప్తి కలుగలేదు. తన ఆధిపత్యముక్రింద యూరపు ఖండమునందు రోమక సామ్రాజ్యమువలె మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపింపనెంచెను. అఖండయూరపుఖండమును జయింప సమకట్టెను. ఆశాపిశాచమునకు లొంగనివా రెవరు?

యూరపురాజ్యములు మేల్కొనినవి, ఐకమత్యమును గను సంధించినవి. ప్రజలరాజ్యధర్మజనీతి నవలంబించినవి. ఇంగ్లాండు నాయకత్వము వహించెను. నెపోలియను, జర్మనులు వర్తకమున సముద్రయానమునందు వర్తించుచున్న రీతిని, ఆంగ్లవ్యాపారబహిష్కారము ప్రకటించెను. ఆ నీతివలన పరాసుల వ్యాపారము పడిపోయినది. యూరపు రాజ్యములకు నష్టము గలిగినది. ఆంగ్లేయుల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగలేదు. ఫ్రాంచి ప్రజలకు సయితము నెపోలియనుపట్ల సహాయ గలిగినది. నెపోలియను రాజ్యభారమును పరిత్యజించెను. ఎల్బాద్వీపమునందు నివసించుట కంగీకరించెను. లోభోపహతుఁడై తిరిగి రాజ్యభారమును పూనినప్పుడు 1815వ సంవత్సరమునందు సంయుక్తరాజ్యబలముచే వాటర్లూకడ నోడింపఁబడెను. ద్వీపాంతరవాసిగ చేయఁబడి సెయింటుహెలీనాయందుంచఁబడెను.

పల్లెకులమున జన్మించి జగదేకవీరుఁడై చక్రవర్తియై సెయింటుహెలీనాయందు బలాత్కృత ప్రవాసియై సామాన్యమానవునివలె కాలధర్మము నొందిన నెపోలియను చరిత్ర భౌతికసంపదల యనిత్యతను చాటుచున్నది.

తిరిగి ఫ్రాన్సునందు రాజుల పాలనము స్థాపింపఁబడినది. కాని రాజుల బలము తగ్గి ప్రజాతంత్రము స్థాపితమైనది. రాజుల పాలనము చిరకాలము నిలువలేదు. 1830-1848 సంవత్సరములందు పరివర్తనము లేర్పడి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపితమైనది. మరల 1851-సం.నందు రాజాధికారము స్థాపితమైనది. లూయి నెపోలియను రాజ్యము చేసెను. ఆ రాజునకు నెపోలియనునకుఁ గల సామర్థ్యము లేదు. కాని, ఆశ మాత్రము గలదు. ఫ్రాన్సుదేశమున కన్ని దేశములందును మానభంగము గలిగెను.

ఆసమయమునందు స్పెయిను దేశమునకు రాజు గాకలసియుండెను. జర్మనులు తమ రాచకొమరుని నియమింప సమకట్టిరి. పరాసులు సమ్మతింపలేదు. జర్మని ఇప్పటివలె నప్పుడును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండెను. జర్మని ఫ్రాన్సులకు యుద్ధము ప్రాఁగెను. మూఁడు మాసములలో ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. ఫ్రాన్సు దేశము ఆల్సెసుమండలమును, లోరయినునందు కొంత భాగమును, 830,00,00,000 రూప్యములను జర్మనులకు సమర్పించి సంధిచేసి కొనెను.

1870-వ సంవత్సరమునందు తిరిగి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపింపఁ

బడెను. అప్పటినుండి నేటివఱకు రాజపాలనముక్రిందనే ఫ్రాన్సు దేశమున్నది. ప్రజాస్వామ్యము వ్యాపించి, జాతీయాభిమానము ప్రబలి, ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యము వర్ధిల్లి ప్రఖ్యాతమైన సామ్రాజ్యములలో నొకటిగ పరిగణింపబడుచున్నది.

జర్మనీ దేశమునకును ఫ్రాన్సు దేశమునకును ఎలన స్థిరమైన వైరమేర్పడినది. యుద్ధానంతరము జర్మను లూహించినట్లు ఫ్రాన్సు దేశము చెడలేదు. ఫ్రాన్సు కోలుకొనకముందే దానిని నిస్సహాయస్థితికి పాలు సేయవలయునని జర్మనులు తలపెట్టిరి. కాని వారి సంకల్పము ఫలింపలేదు. జర్మనులో యుద్ధసన్నాహములను మాని పరాసులు భయకంపితులైరి. ఆంగ్లేయులకును పరాసులకును చిరకాలాగతమైన సహజశత్రుత్వము గలదు. ఆంగ్లేయులకును జర్మనులకును చిరకాలసంవర్ధితమైన సహజమిత్రత్వము గలదు. ఈ కష్టమార్గమునుండి తప్పించుకొనుటకు ఫ్రాన్సు రుష్యా రాజ్యములకు సంధి యేర్పడినది. జర్మని ఫ్రాన్సు రుష్యాదేశముల వైరము నున్నది. ఈ సంధికి ప్రతిహారముగ జర్మని, ఆస్ట్రియా, ఇటలీ రాజ్యముల కొక యొడంబడిక జరిగినది. ఏడవ యెడ్వర్డుకాలమున ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సుల కొక సంధి యేర్పడినది. పై సంధులవలన నొక పక్షమున జర్మని ఆస్ట్రియా ఇటలీలును రెండవ పక్షమున ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండులును చేరినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమున నీపక్షముల బలాబలములు తేలవలసియున్నవి. ఇటలీదేశము మిత్రమండలిలో చేరి జర్మనులకు శత్రువైనది.

ఫ్రాన్సుదేశచరిత్రము నిరంకుశాధికారముతోను, మతకలహములతోను, సామంతుల దౌర్జన్యముతోను సాసంబద్ధమైనది. రాజులు సర్వస్వతంత్రులై యేలిరి. రాజ్యసంక్రాంతి యేర్పడి ప్రజాప్రభుత్వపాలనము స్థాపింపబడినది. మానవుల నధికార దాస్యమునుండియు, అజ్ఞాన దాస్యమునుండియు, మతదాస్యమునుండియు రక్షించినది ఫ్రాన్సు దేశ పరిపాలనమే. పరాసు లుత్సాహవంతులు, స్త్రీ వ్యామోహులు, సరస వ్యావహారికులు, స్వాతంత్ర్య ప్రియులు. వారి దేశభక్తి జాతీయాభిమానము శ్లాఘనీయములు. ఫ్రాన్సుదేశము చిరకాలము నాగరకమునకు నెలవై యుండినది. అది సంస్కారాది జ్ఞానవిజ్ఞానము లకు స్థావరమునకు నిలయముగ నుండలేదా?

ఫ్రెంచి సైనికులు ... యుద్ధమునకు ... పోవుట

ఫ్రాన్సుదేశపు వైశాల్యము 2,07,170 చదరపు మైళ్లు; జనసంఖ్య 4,00,00,000; వార్షికాదాయము ... సంవత్సరాదాయము 19,00,00,000; వ్యయము ... 19,00,00,000; పాలనము ప్రజాప్రభుత్వము; శాసనసభయందలి సభ్యులు 300; ప్రజాప్రతినిధి సభయందలి సభ్యులు 580; రాజ్యపాలకుడు ప్రజానిర్వాచితుడు; సైన్యబలము అన్ని తరగతులు చేరి 24,00,000; నౌకాబలము అన్ని తరగతులు కలిపి 560; అధీనదేశముల వైశాల్యము 51,59,230 చదరపుమైళ్లు; జనసంఖ్య 5,47,30,039.

తే. "గురుసుతుం డీల్గె రణము దుర్భరము కాగ"
యంచు ధర్మజుం డొకపరి యనృతవాక్కుఁ
బలికినందున దుఃఖరూపమునఁ దాను
నరకమును బొందఁడే తొలుదొల్త మనస!

బెల్జియము దేశ చరిత్రము

దేశచరిత్రములు దుర్బోధ్యములు. కొన్ని దేశములు కష్టపరంపరల ననుభవించును. కొన్ని దేశము లుత్కృష్టదశ నధిష్ఠించును. కాలాంతరమునందు నొక్కదశ పోయి వేఱొకదశ కలుగును. కొన్ని సమయములందు దేశములను గుర్తించుటకు వీలులేని దురవస్థ యేర్పడును. కొన్ని వేళల దేశములే మాయమగును. అస్సీరియా బాబిలోనియా సామ్రాజ్యములు సంపూర్ణముగ మాయమైనవి. స్పష్టమైనయంతయు నిట్టి మార్పు లనంతములు జరిగియుండును. మార్పులకు కారణములను నిర్ణయించుట సాధ్యము గాదు. ఆస్తికులు దైవయోగ మని సరిపెట్టుకొనవచ్చును. కర్మవాదులు కర్మఫల మని యూహింపవచ్చును. కాని వాస్తవ కారణఫలములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము.

బెల్జియము దేశము కష్టపరంపరల పాలగుటకు గల కారణములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము గాదు. ఆ దేశ మనేక సంగ్రామములకు రంగమైనది; అనేక దుర్మార్గములు దీక్షితమైనది. ఇప్పుడు జరుగుచున్న యుద్ధమునందు జర్మనుల వలె పూర్వము స్పెయిను దేశస్థులు పరాసులు ఆంగ్లేయులు బెల్జియమును ఘోరయుద్ధములకు రంగస్థలముగ చేసి దేశమును కష్టపరంపరల పాలుచేసిరి. ఆ యుద్ధములందు బెల్జియము స్వేచ్ఛగ చేరినది. ఇప్పుడు నిర్బంధముగ చేరవలసివచ్చినది. బెల్జియము పడుచున్న యాగ బాధలను తెలుసుకొనినపుడు కఠినహృదయులకైనను తీవ్రమైన విచారము కలుగకమానదు.

దేశము పరుల యాక్రమణమునం దున్నది. పట్టణములు పాడైనవి. పంటచేలు కంటకములుగా మారినవి. ఇండ్లు నరకమువలె [illegible] కాలినవి. కుటుంబములు నశించినవి. స్త్రీలు పురుషులు బిడ్డలు [illegible] కు గురియైరి. పురుషులు నిర్బంధసేనకొప్పగింపబడిరి. [illegible] విరోధులచే పట్టబడిరి. స్త్రీలు చెఱపట్టబడిరి. బిడ్డలు దిక్కులేనివారైరి. తల్లిదండ్రులకు ఎడబాటు చేయబడినది. సౌభాగ్యకరంబు లైన గృహంబులు దుఃఖనిలయంబులై పరస్వాధీనంబులకు వాసస్థలంబు లైనవి. రాజకుటుంబము విదేశవాసము చేయుచున్నది. శ్రీమంతులైన ప్రజలు భిక్షాటనము చేయుచున్నారు. బెల్జియము దేశ మావస్థకు పాలైనది.

ఇట్టి యాపదల పాలగుటకు బెల్జియము చేసిన యపరాధము నిర్ధారణ చేయుట సాధ్యమా? ప్రారబ్ధమునందు విశ్వాసము గల హిందువులు బెల్జియము కష్టములు పూర్వజన్మకర్మఫలము లని నమ్మవచ్చును. [illegible] విశ్వసించు క్రైస్తవులకు కూడ నట్లే తోచవచ్చును. కాని బెల్జియము దేశచరిత్రమును చదివి చదువరులు [illegible] కారణమును నిర్ణయింపవలసియున్నది.

[illegible] దేవాలయము

బెల్జియము 1831 వ సంవత్సరమునందు ప్రత్యేక రాజ్యముగ నిర్మింపబడినది. అంతకు పూర్వము దేశచరిత్రము [illegible] రెండు దేశచరిత్రములం దిమిడియున్నది. నెదర్లాండ్సు అను దేశమునందు బెల్జియము చేరియుండెను. నెదర్లాండ్సు దేశచరిత్రము జూలియసు సీజరు దిగ్విజయములతో ప్రారంభమగుచున్నది. భూమి పల్లము గాన దేశమున కా పేరు వచ్చినది. దేశమునకు దక్షిణమునందు ఫ్రాన్సు, తూర్పున జర్మని, పడమట నుత్తరసముద్రము గలవు. దేశము సముద్రప్రవేశమునకు సౌకర్యముగ నుండెను. కాని ప్రజల పరిశ్రమవలన దేశ మాయాపద నుండి రక్షింపబడినది.

సీజరు కాలమునందు నెదర్లాండ్సులలో జర్మనులు కెల్టులు నివసించుచుండిరి. ఈ రెంటియందు స్వాతంత్ర్యప్రియమైన ప్రజలుండిరి. "లోకము నిర్జీవముగ నుండు నంతవరకు గాలి ప్రవహించుచుండు నంతవరకు ప్రజలు స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు" అను లోకోక్తి వారియందు పరిపాటిగ నుండెను. వారికి దక్షిణమునందు బటేవియనులు అను జాతి వారు నివసించుచుండిరి. వారును స్వాతంత్ర్యప్రియులు. ప్రజలు బటేవియనులు [illegible] వలన దుర్బలు[illegible]

THE KING OF BELGIUM

బెల్జియము రాజు

THE QUEEN OF BELGIUM

బెల్జియము రాణి

THE HERO OF THE ARMOURED MOTOR CAR LIEU. HENKART IN HIS CAR

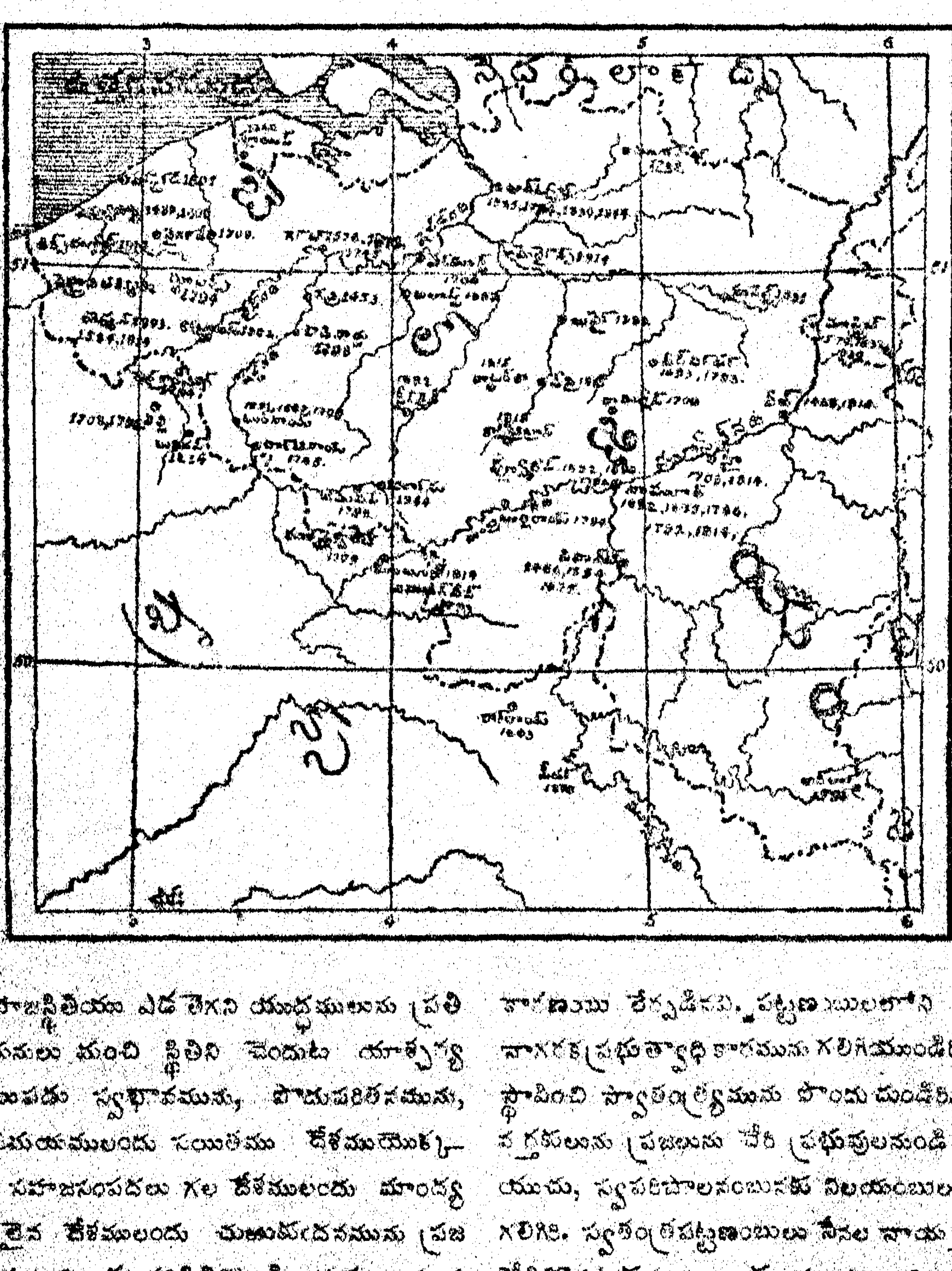
లెఫ్టినెంటు హెన్ కార్టు ఫిరంగులతో సమర్పబడిన తన మోటారుబండి [illegible] జర్మను అశ్వసైనికులగు ఉహ్లానులను [illegible] ము త్రోవమీద 70 మందిని చంపెను. అయిదుగురిని ఖయిదీలుగ జేసెను. 7 మందికి గాయములు కలిగించెను.
జర్మనులీ మోటారుకారు వచ్చుచున్నప్పుడు భయకంపితులగు చుండిరి.

BELGIAN REFUGEES IN LONDON

లండనులోని ఆల్డ్విచ్‌లో ప్రవాసులగు బెల్జియనులు. జర్మనుల క్రూరకృత్యములవలననిట్టివారు 60 లక్షలమంది అన్నములేక అల్లాడుచున్నారు.
వీరిని అమెరికావారును, ఇంగ్లీషువారును జాలభాగము రక్షించుచున్నారు.

యేర్పడి రోమకసామ్రాజ్యమునకు పరమమిత్రములుగనుండెను. సీజరు బెల్జియా దేశమును నలుకదేశముగ విభాగించెను. దక్షిణాఫ్రికా నివాసస్థులైన బోయర్లు బెల్జియనుల సంతతివారే. కావున వారలకు కూడ స్వేచ్ఛాప్రియత్వమును శౌర్యసాహసములును నలవడినవి. దక్షిణభాగమునందు నివసించెడి ప్రజలు కెల్టుజాతికి చేరియుండిరి. వారును ఫ్రెంచిదేశస్థులును నొకతెగకు చెందియుండిరి. ఫ్రాంకులకు కెల్టులకు బెల్జియనులకు కలిగిన సంబంధబాంధవ్యములవలన వలూనులను జాతివా రేర్పడిరి. వారు 27,83,919 మంది కలరు; ఫ్రెంచి భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. మిగిలిన ప్రజలు 46,79,865 మంది ఫ్లెమింగ్సు అనఁబడుదురు. వారు జర్మను భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. దేశమునందు రెండు భాషలు వాడుకయందున్నను రాజకీయవ్యవహారములందు ఫ్రెంచిభాషయొకటే వాడఁబడుచున్నది. దేశము భాషాభేదమును గల్గియున్నను రోమను క్యాథలిక్ మతపాశముచే దృఢముగ బంధింపఁబడినది. భూతలమందు మానవార్జితమైన దేశ మెద్దియైనఁ గలదేని యది నెదర్లాండు దేశము. జలదగ్ని వలెవచ్చి వారు సముద్రమునుండి దేశమును నిలువఁబెట్టి సాగరాక్రమణమునుండి కాపాడినట్లు పరాక్రమణమునుండి కూడ కాపాడుటకై పాటుపడుచు వచ్చిరి.

దేశాభ్యుదయమునకు సహజస్థితియు ఎడతెగని యుద్ధములును ప్రతికూలములైనను, బెల్జియనులు మంచి స్థితిని చెందుట యాశ్చర్యజనకము. ప్రజల పాటుపడు స్వభావమును, పొదుపరితనమును, నేర్పరితనమును, యుద్ధసమయములందు సంయితము దేశముయొక్క సుఖస్థితికి కారణములు. సహజసంపదలు గల దేశములందు మాంద్యమును తద్వ్యతిరిక్తములైన దేశములందు చురుకుదనమును ప్రజలకు సహజముగ కలుగుచున్నవి. ఈ పరిస్థితియు హిందువుల యాలస్యమునకును పాశ్చాత్యుల నిరంతరపరిశ్రమపరాయణతకును కారణము. ఈసిద్ధాంతము నెదర్లాండు దేశస్థులపట్ల సంపూర్ణముగ చెల్లఁబడి యున్నది.

అయిదవ శతాబ్దమునందు రోమకసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనపుడు, నెదర్లాండులలోని దక్షిణభాగము ఫ్రాంకులపర మైనది. కాని ఫ్రీజియనులు మాత్రము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనిరి. ఛార్లిమేను దేశము నంతటిని జయించి తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. వాని యనంతరము దేశమునందు స్వతంత్రరాజు లనేకు లేర్పడిరి. పదవ శతాబ్దమునందు పరాసుల సామంతాధికారము పోయి జర్మనుల సామంతాధికారము స్థాపింపఁబడెను. పేరునకు దేశము పవిత్రరోమకసామ్రాజ్యాంతర్భాగమైనను, క్రమముగ స్వతంత్రులైన ప్రభువులచేతను మఠాధిపతులచేతను పాలింపఁబడుచుండెను. పన్నెండవ శతాబ్దమునందు దేశము ప్రధానాధికారరహితమై స్వతంత్రులైన ప్రభువులవశమునందుండెను. ప్రభువు లొండొరులతో కలహించుచు దేశశాంతిభంగమునకు కారకులైరి. ప్రజలు మాత్రము పాటుపడుచున్నను చెల్లింపుచుండు పన్నుల వలన భోగములకు కొఱంతలేకుండెను. ప్రభువులు స్వలాభాపేక్షగలవారలై ప్రజల పరిశ్రమాభివృద్ధిని పోషించుచుండిరి. ప్రజలు ప్రభువుల యవసరమును గ్రహించి సహాయము చేయుచు స్వాతంత్ర్యములను పడయుచుండిరి. ఇట్టి సందర్భములందు నాగరకప్రాతినిధ్యమును స్వతంత్రపరిపాలనంబును కలిగిన పట్టణంబులు విజృంభించుటకు కారణమాయి యేర్పడినవి. పట్టణములలోని ధనవంతులైన వర్తకులు నాగరకప్రభుత్వాధికారమును గలిగియుండిరి. ప్రజలువృత్తిగణములను స్థాపించి స్వాతంత్ర్యమును పొందుచుండిరి. స్వాతంత్ర్యప్రియులైన వర్తకులును ప్రజలును చేరి ప్రభువులనుండి స్వాతంత్ర్యములను పడయుచు, స్వపరిపాలనంబునకు నిలయంబులుగ పట్టణంబులను చేయఁగలిగిరి. స్వతంత్రపట్టణంబులు సేనల నాయత్తపఱచుటకును సంధులను చేసికొనుటకును రాజులకుఁ గల సర్వాధికారములను గలిగియుండెను. పన్నెండవ శతాబ్దము ముగియకమునుపే ఘెంటు, బ్రూజెసు, ఆర్రాసు, ఆంట్వర్పు, బ్రుస్సెల్సు, లియేజి మొదలగు నలుబది పట్టణంబులు స్వతంత్రపాలనంబును గలిగియుండెను.

ఆర్టివెల్డి వంటి పౌరప్రముఖుల చరిత్రకలన పౌరశ్రేష్ఠుల ప్రతిభ గ్రస్తమును కాంగలము. ఆర్టివెల్డి ఘెంటు పురవాసి, ఆ పురమున కధిపతి, సేనాధ్యక్షుడు; ఆంగ్లరాజునకు మిత్రుడు; ఎడ్వర్డు పక్షమున ఫ్రెంచి పరాసులతో యుద్ధము చేసిన పురుషశ్రేష్ఠుడు. అట్టి ప్రతిభావంతుడు కూడ ప్రజాభిప్రాయములను పాటింపనపుడు బలవన్మరణము పాలయ్యెను.

పౌరులు యుక్తాయుక్త వివేకము లేక తమకై సర్వమును ధారవోసిన నాయకులను వధియించుట లోకచరిత్రమునందు కన్పించుచున్నది.

ఫ్లాండర్సుదేశ స్వాతంత్ర్యమును పడసిన పట్టణములు కలవని యున్నను వానికి వైరభావము ఉండెను గాని మిత్రత్వము లేకుండెను. ప్రతిపట్టణమునందుగల వృత్తిగణములకును మిత్రత్వము లేక శత్రుత్వము ప్రబలెను. ఆ పట్టణములు మిత్రత్వము గలిగి మెలంగిన యెడల, బెల్జియము దేశచరిత్రము మారియుండును.

పట్టణములు ప్రభువుల యధికారమును నిరోధింపగలిగినను, అశాంతులైన రాజుల యధికారమును నిరోధింపలేకపోయినవి. పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండములో స్వతంత్రసామంతపరిపాలన మంతరించి నిరంకుశ రాజపరిపాలనము స్థాపితమైనది. పదునైదవ శతాబ్ద మారంభమున ఫ్లాండర్సునకు బర్గండియను వంశజు లేలికలైరి. బర్గండియను రాజులు చిత్రకళలను పోషించి చిత్రకళాకౌశలమును వృద్ధిచేసిరి. కాని పౌరులు బర్గండియను పరిపాలనమును సులభముగ నంగీకరింపలేదు. ఆ రాజుల పరిపాలనమును నిరోధించిన ఘెంటు రాజాగ్రహమునకు గురియయ్యెను.

బెల్జియమునందలి ... రాజవీధిని జర్మనులు ధ్వంసముచేసిరి

జర్మనులు ధ్వంసముచేసిన కాలేజియం

బర్గండియను రాకుమారి మేరీయను నామె 1477వ సంవత్సరమునందు మేక్సిమిలియనును పెండ్లియాడెను. ఆయన పిమ్మట జర్మను చక్రవర్తి యైనందున నెదర్లాండ్సు దేశము హాప్సుబర్గువంశమునకు చేరెను. ఆయన మను మండు అయిదవ చార్లెసు. వాని కాలమునందు దేశములో మతకలహములు పుట్టెను. అప్పటికే దేశమునందు కాల్వినుమతము స్థాపింపబడినది. అయిదవ చార్లెసు కాల్వినుమతమునకు శత్రువు, ప్రొటెస్టెంటు సంహారకుడు. ఆయన ఘెంటు పౌరులను పెక్కుసార్లు శిక్షలపాలు చేసెను. పౌరుల మెడల త్రాళ్లు గట్టించి పాదాక్రాంతులను చేసి క్షమాపణ చేయించెను. పట్టణస్వాతంత్ర్య శాసనములను రద్దుచేసెను. పౌరులను దండించెను. ఈ కార్యములతో తనివోందక చిరకాలముగ ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకు చిహ్నముగను పవిత్రముగను సంభావింపబడుచున్న పెద్ద ఘంటను నాడెందీయుంచి వారిచేతుల తో పగులగొట్టించెను. అంతియు పూర్తియైనపుడు ప్రజలను మన్నించెను.

పిమ్మట రెండవ ఫిలిప్పు రాజాయెను. ఆయన నెదర్లాండ్సు దేశమును స్పెయిను దేశముగ మార్పవలెనని తలచెను. రెండు దేశములందును మతములు వేఱు, భాషలు వేఱు, జాతులు వేఱు, సాంప్రదాయ

ములు వేలు. కాని సంకల్పసిద్ధికై సామాన్యసాధనము లనుపయోగ్యము లైనపుడు ఘోరసాధనంబుల నుపయోగింప నవసరమైను. ప్రజలు ప్రత్యాహరింపబడరు పోలు సేయఁబడిరి. ఆ కాలమునందు యూరపులో వాణిజ్యము నుండిన భయంకర గాఢ్వేషణము నెదర్లాండ్సు దేశము నందు వాణిజ్యులోనికి చేఁబడెను. ఆ పద్ధతిని వాణిజ్యమందు నెట్టి ప్రజలు పోషణస్వాతంత్ర్యములను పొంద సేయుటకు గూఢాత్ముఁడైన యాల్వా ప్రభువు నియమింపఁబడెను. అప్పుడు దేశము వర్ణనాతీతమగు కష్ట పరంపరల కాలవాలం బాయెను. దౌర్జన్యమువలన ప్రజలు రోషావేశులై రాజాధికారమును ధిక్కరించిరి. ఆల్వాప్రభువును చిత్రహింసపఱచిన దేశభక్తులు బయలుదేరి దక్షిణమున స్థాపించిరి. ఎగ్మాంటు హోర్ను ప్రభువులు నెదర్లాండ్సు దేశమును, విలియమ్ ఆరెంజి ప్రభువు స్పెయిను దురాగతము నుండి స్వదేశమును రక్షించి శాశ్వత కీర్తిని గడించిరి.

పదునారవ శతాబ్దమునందు స్పెయిను దేశము విశాలమైన సామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. కాని మతాభిమానము ధనలోభము అధికారలోభము ను సామ్రాజ్యవినాశనమునకు కారణము లయ్యెను. ఇండియనులను నెదర్లాండువారిని ధనాశ మతావేశముచేతను స్పెయినువారు హింసించిరి. ఆ ప్రత్యాహింసలకు ప్రతిఫలమో యనునట్లు 1588వ సంవత్సరమునందు స్పెయిను దేశపు నౌకాబలము ఆంగ్లేయ నౌకాబలముచే నోడింపఁబడెను. స్పెయిను సామ్రాజ్యము క్షీణింప నారంభించెను.

దేశము దురవస్థయం దున్నపుడు స్వార్థత్యాగులైన దేశాభిమానులవతరించి ప్రజాయాంత్రికైక్యమును స్థాపించి దేశోద్ధరణమును చేసిరని సుప్రసిద్ధచరిత్రము లన్ని దేశముల చరిత్రలందును గాననగును. శ్రీ రామకృష్ణాదులు శివాజి కృష్ణదేవరాయాదులు పూజ్యులగుట కిదియుఁగదా కారణము. హాలెండు దేశచరిత్రమునందు విలియమ్ ఆరెంజి చరిత్రము సంస్మరణీయ మైనది. విలియము ప్రజాస్వామ్య పాలనమును స్థాపించెను. కాని, యాంతరికకలహములవలన నది సుస్థిరము గాలేదు.

పదునేడవ శతాబ్దమున దూరములైన ఇంగ్లాండును ఆస్ట్రియా గణకోటములైన అల్ప్సునకును 1598వ సం. నందు వివాహము జరిగెను. ఫిలిప్పు బెల్జియమును కట్నముగా నిచ్చెను. ఆ రాజదంపతులు కాలమునందు బెల్జియము స్వతంత్రమై యుండెను. వారికి సంతతి లేనందున బెల్జియము తిరిగి స్పెయినునకు సంక్రమించెను. తదనంతరము నారేండ్స్ వంశమున ఫ్రాన్సు స్పెయినుల హాలెండు దేశములకు పోసగిన యుద్ధములందు బెల్జియము రంగస్థలముగ నుండెను. దేశమైన బెల్జియమును కాలమునందును నలిగెను.

జాతి వాంఛల్యము గల హాలెండునకును బెల్జియమునకును శత్రుత్వ మేర్పడెను. బెల్జియము రేవులను బంధించిరి. వ్యాపారమును నాశనము చేసిరి. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు బెల్జియము మరల ఆస్ట్రియనుల పాలాయెను. దేశము 1744-1792 సంవత్సరములలో శాంతిభద్రయుక్తమై యుండెను. మేరి యా థెరీసా కాలమునందు దేశములో విద్యాలయములు స్థాపింపబడి, దేశ మభివృద్ధి చెందెను. కాని, జోసెఫ్ నిరంకుశాధికారాధిపత్యము వలన ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసి 1790వ సంవత్సరమునందు సంయుక్త బెల్జియము రాజ్యమును స్థాపించిరి. కాని 1792వ సంవత్సరమునందు నెపోలియను దిగ్విజయములవలన బెల్జియము ఫ్రాన్సు దేశమునందు చేర్పఁబడెను. నెపోలియను 1815వ సంవత్సరమునందు పరాజితుఁడైనపుడు హాలెండు బెల్జియములను విలియము ప్రథమరాజు పాలించెను. కాని యుభయదేశములకును మైత్రత్వము కలుగలేదు. మతభేద

మును సాంప్రదాయభేదమును స్థిరపడినవి. రాజునకు దక్షిణపక్షపాతి యధికము.

1830వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేర్పడెను. లియోపోల్డు 1831వ సంవత్సరమునందు బెల్జియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. ఈ యేర్పాటును 1831వ సంవత్సరమునందు జరిగిన లండనుసంధి స్థిరపఱచెను. ఈ సంధికి ఫ్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రుష్యా యొడంబడినవి. ఈ సంధివలన బెల్జియము తటస్థమైనస్వతంత్రరాజ్యముగ నుండవలయు నని నిర్ధారణ చేయఁబడినది. ఈ యొడంబడికవలన బెల్జియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణమును చేయఁజనదు; సంధి కాపాడఁగూర్చిన యైదు రాజ్యములును బెల్జియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్జియము తన స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనుటకును, మిత్రులతోఁ జేరి దేశము నాక్రమించిన శత్రువుల నెదుర్కొనుటకును, హక్కు గలదు. ఈ సంధిని జర్మను కోశాధ్యక్షుండు ప్రస్తావవశమున కాగితపు ముక్క యని నిరసించెను; గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు దేశములు పవిత్రమని పరిగణించినవి. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కారణములలో నొకటి జర్మను లీసంధిని నిరసించుట యని నమ్మఁబడుచున్నది.

1914 ఆగష్టు 25వ తేదిని బెల్జియములోని లోవైను నగరమును తగులఁబెట్టి, పురవాసులను జర్మను అశ్వసైనికులు ఉల్లాములు దొబ్బికొని పోవుచున్నారు.

లియోపోల్డు 1831-1865 సం.ల వఱకు దేశమును బాగుగ నేలెను. తరువాత లియోపోల్డు 1865-1909 సం. వఱకు బెల్జియమును పాలించెను. ఆయన కాలములో బెల్జియము రాజ్యమునకు దక్షిణాఫ్రికాఖండమునందలి కాంగోభాగము చేర్పఁబడెను. ఆయన మరణానంతరము ఆల్బర్టు రాజ్యభారమును వహించెను. ఆల్బర్టు రాజును రాణియును యుద్ధ మారంభమైన కాలమునుండియు దేశరక్షణైకతత్పరులై ప్రజాక్షేమమునకును, సైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రజాముల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

బెల్జియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషిపరాయణులు; మితవ్యయము చేయువారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమసంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రవలన విశదమగుచున్నది. పరాక్రమణమునుండి దేశమును రక్షించుటకై సుక్షేత్రములను జలమయము చేసిన ధీరులు బెల్జియనులు. వీరి పూర్వికులైన ప్రాచీనులవలె బెల్జియనులును "లోకమునందు సంతవకులను గాలి పీచు సంతవకులను స్వేచ్ఛను గలిగియుండురు". అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నారనుట యతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

దేశవైశాల్యము చ. మైళ్లు 11,373

జనసంఖ్య 7,516,730

ఆదాయము పౌ. 28,155,300

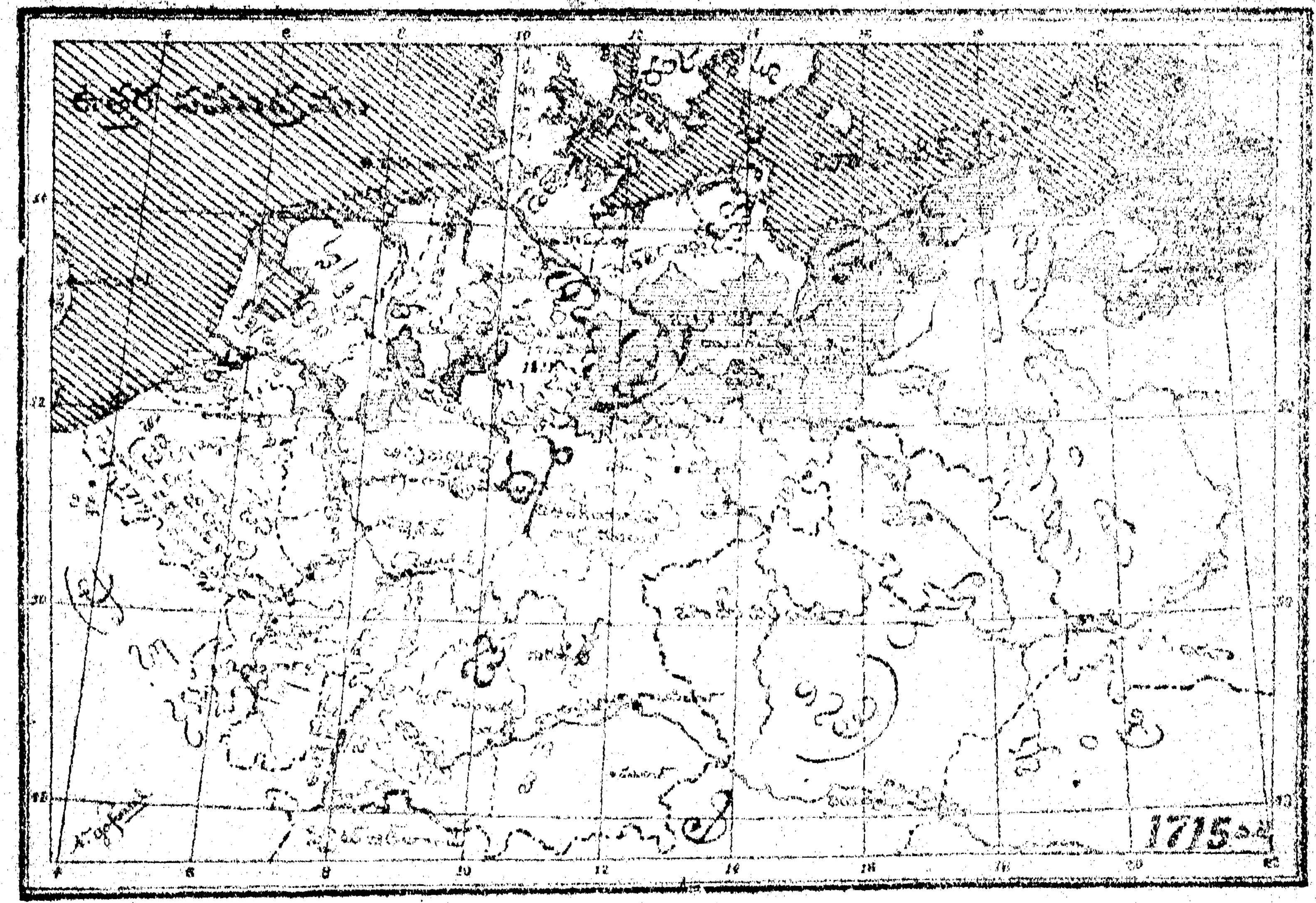
వ్యయము 26,836,600

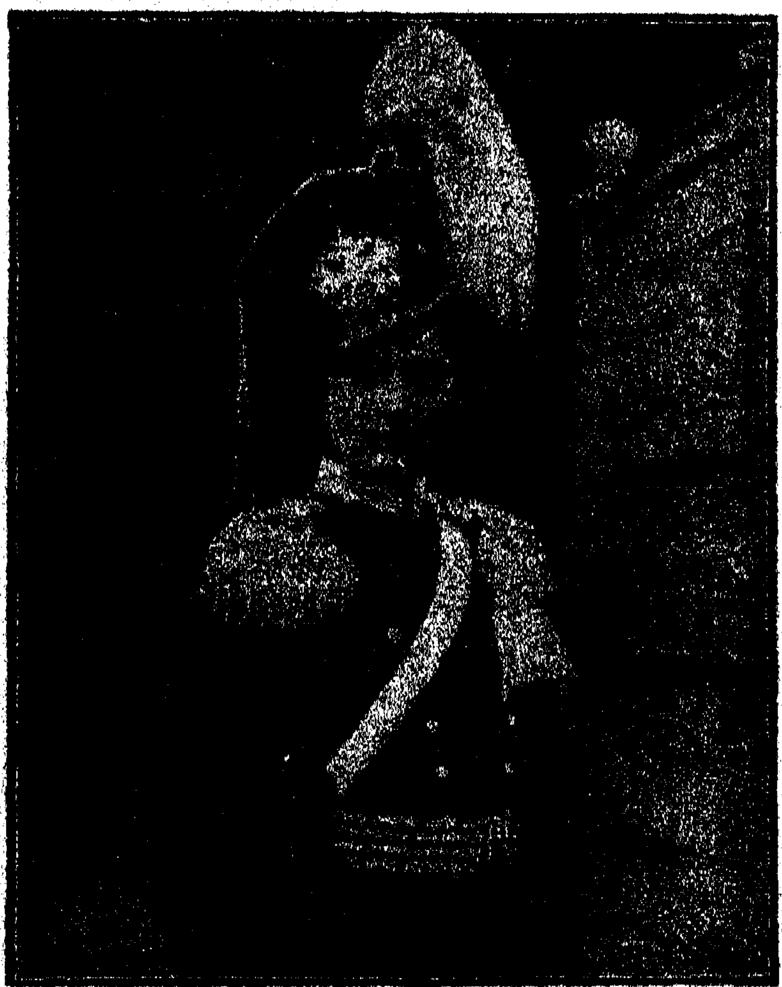
దిగుమతులు 210,000,000

ఎగుమతులు 181,000,000

కాంగో వైశాల్యము	చ. మై.	802,000
,, జనసంఖ్య		15,000,000
,, తెల్లవారు		5,465

దేశమునందు తొమ్మిది భాగములు గలవు:— ఆంట్వెర్పు, బ్రాబాంటు, ఫ్లాండర్సు, హైనాటు, లీజి, లింబర్గు, లూక్సెంబర్గు, నామూరు. రాజధాని బ్రస్సెల్సు; పరిసరములతోఁ గలసి జనసంఖ్య 720,827.

యౌద్ధవేషధారిణి విక్టోరియా రాకొమారి, జర్మనుచక్రవర్తి కొమార్తె

యౌద్ధవేషధారిణి జర్మనుయువరాజ్ఞి

మును సాంప్రదాయభేదమును స్థిరపడినవి. రాజాజ్ఞ దచ్ఛిపక్షపాత నుధికము.

1830వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేర్పడెను. లియోపాల్డు 1831వ సంవత్సరమునందు బెల్జియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. ఆ యేర్పాటును 1831వ సంవత్సరమునందు జరిగిన లండనుసంధి స్థిరపఱచెను. ఆ సంధికి ఫ్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రష్యా యొడంబడినవి. ఆ సంధివలన బెల్జియము శాశ్వతమైనస్వతంత్రరాజ్యముగ నుండవలయు నని నిర్ణయము చేయఁబడినది. ఆ యొడంబడికవలన బెల్జియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణము చేయఁబడదు; సంధి నొడంబడినట్టి యైదు రాజ్యములును బెల్జియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్జియమునకు నిద స్వాతం

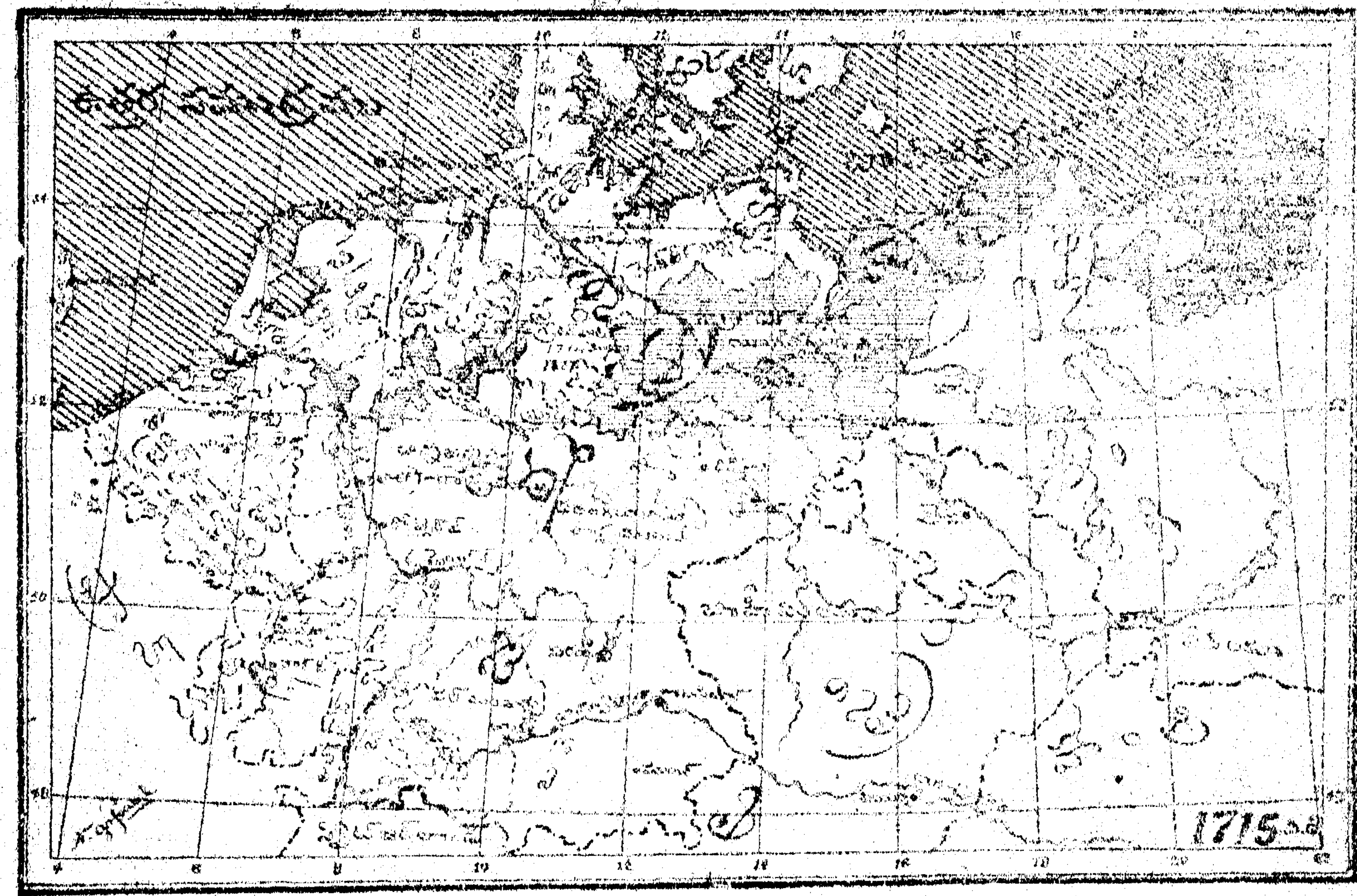
క్షేమమునకును, సైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రజాహుల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

బెల్జియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషిపరాయణులు; మితవ్యయము చేయువారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమ సంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రవలన విశదమగుచున్నది. పరాక్రమణమునుండి దేశమును రక్షించుటకై శత్రువులను జలప్రళయము చేసిన ధీరులు బెల్జియనులు. వీరి పూర్వికులైన బెల్జియనులవలె బెల్జియనులును "లోకమునందు నంతవఱకును గాలి వీచు నంతవఱకును స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు" అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నారు గనుక యతిశ గౌరవాకీ కాంచాలరు.

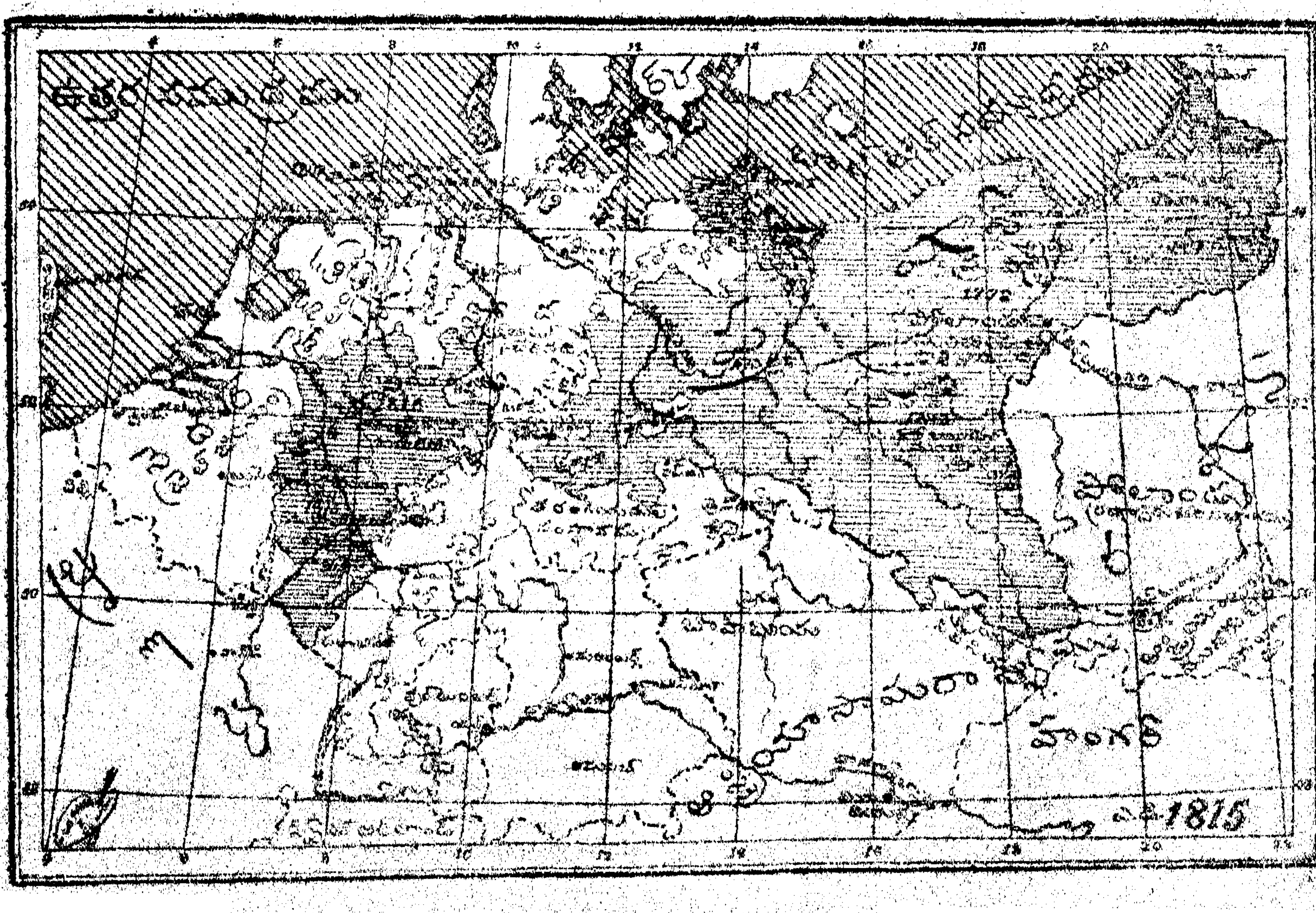
THE FAMOUS KRUPP GUN FACTORY

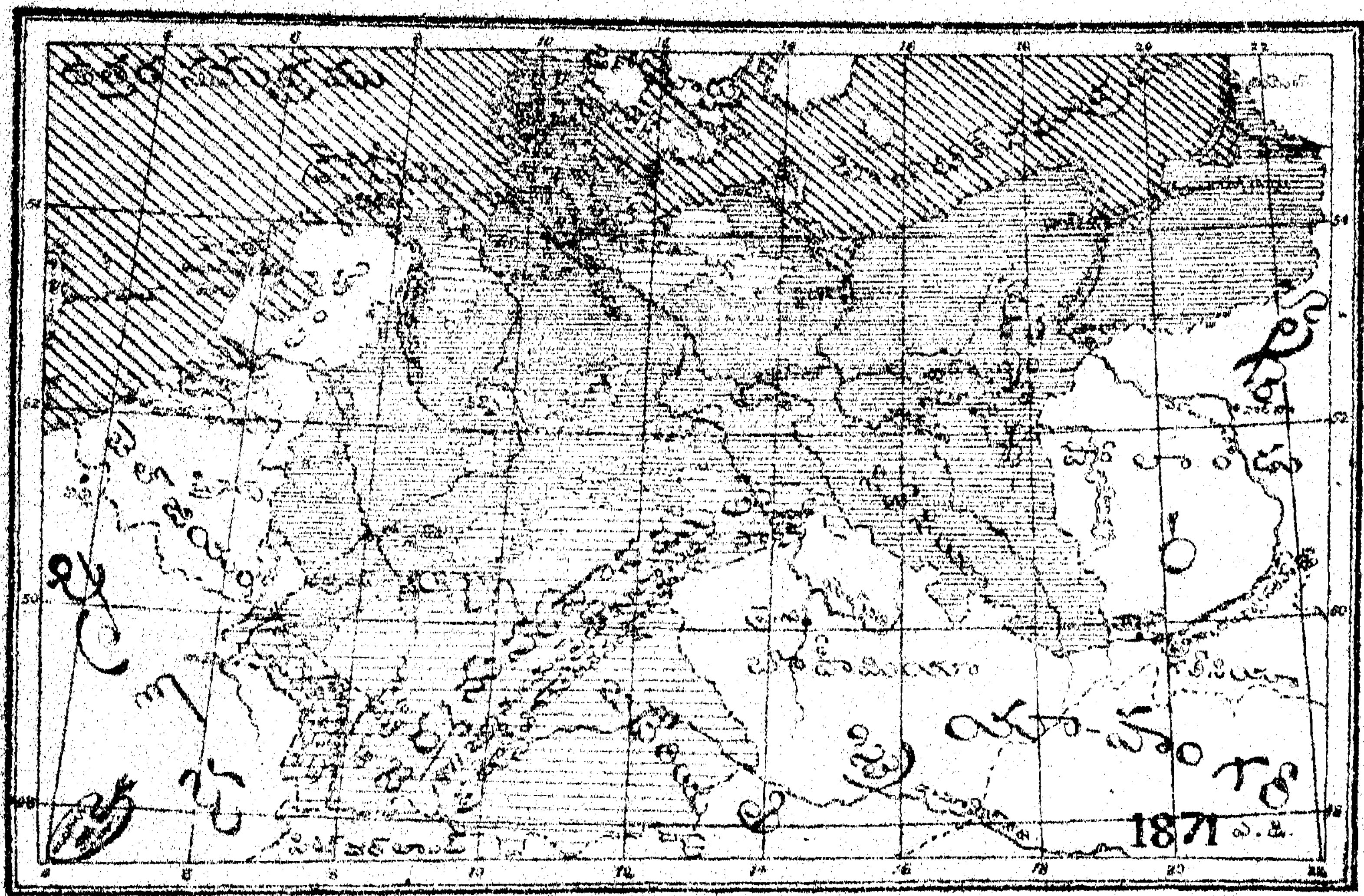
సుప్రసిద్ధమయిన క్రుప్ ఫిరంగుల కర్మాగారములోని అంతర్భాగము

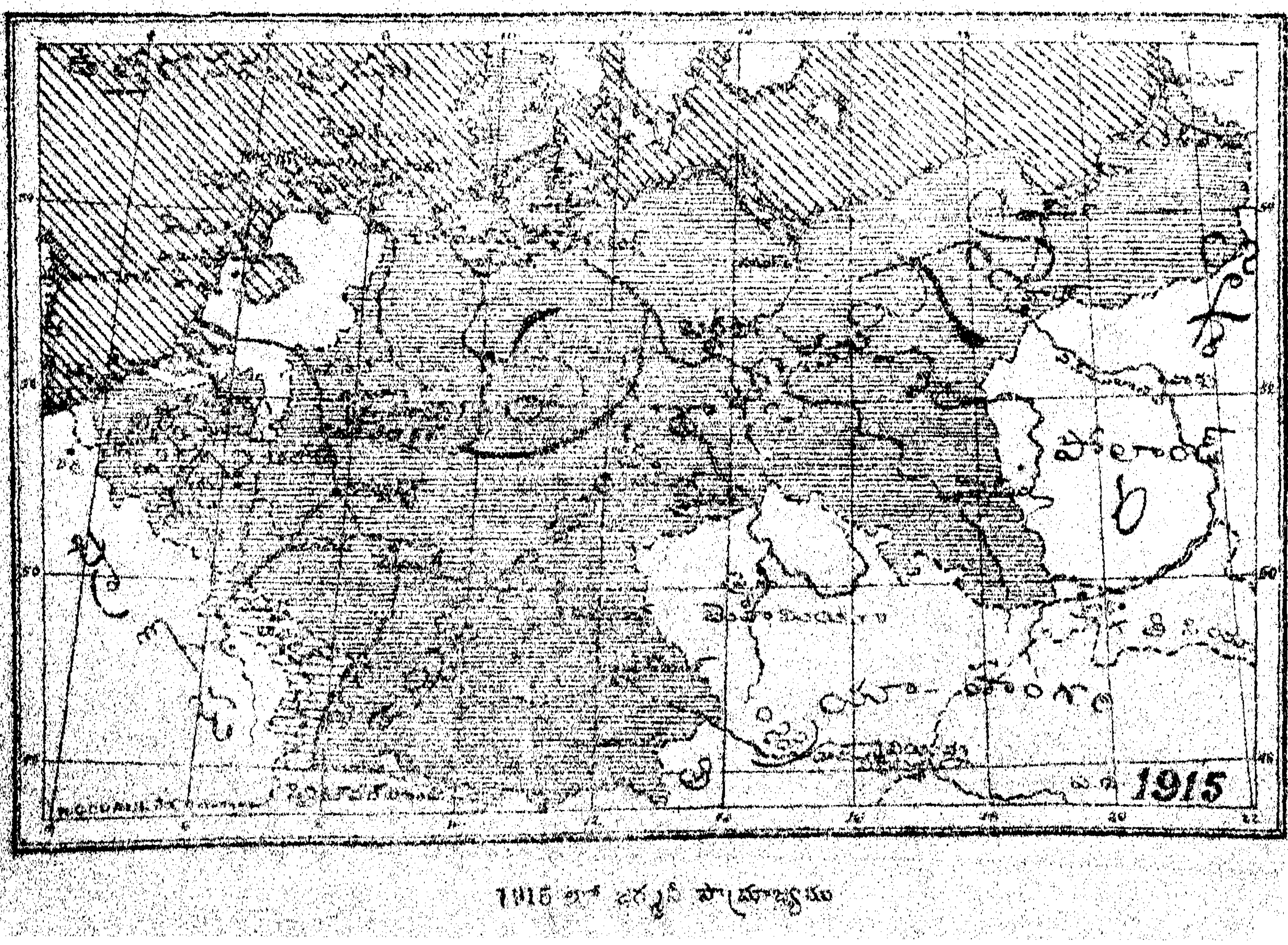
1715 లో జర్మనీ దేశము

1815 లో జర్మనీ దేశము

1871 లో జర్మని దేశము

1915 లో జర్మని సామ్రాజ్యము

జర్మనీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

శ్లో. హతో వా ప్రాప్స్యసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీం
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌంతేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః. గీ. అ. 37.

లోకతంత్రమునందు దివారాత్రములవలె సుఖదుఃఖములు, వృద్ధిక్షయములు, జననమరణములు, ధర్మాధర్మములు తప్పని సరిగ పరివర్తనప్రాప్తికి నియతరీతిని వ్యక్తమగుచుండును. కాని దివారాత్రములవలెఁ గల నియమము సుఖదుఃఖాదులయందు వ్యక్తముగాదు. వ్యక్తమైనను తెలియదు. రేయింబవళ్లవలె ప్రత్యక్షముగ వచ్చుచుండును. సుఖము పోయి దుఃఖ మెప్పుడు వచ్చునదియు ధర్మము పోయి యధర్మ మెప్పుడు ప్రబలునదియు నూహించుట యసాధ్యము. ఇంతియ కాక, ధర్మాధర్మముల సామర్థ్యమును గ్రహించుట సులభసాధ్యము గాదు. అధర్మమునందు ధర్మము, ధర్మమునం దధర్మము సంకీర్ణమై వానిని కనుగొనుట వ్యక్తులకు [illegible] రించుచుండును.

శ్రీకృష్ణుడు పాండవుల పుణ్యావశేషమున మహాసంగ్రామములు సంభవించుచుండు నని విజయుని కుపదేశించెను. వర్తమానకాలము నందు సంగ్రామకర్తలకు [illegible]. జర్మనుల ప్రాచీన [illegible] విస్తృతమును చరిత్రకారులు [illegible] తెలుపు చుండుదురు. జర్మనుల వర్తమానకాలవిజృంభణము లోకమునకు తెలియును. కాలమును బట్టి లోకమునందు ధర్మాధర్మములు కూడ మారుచుండును.

భారతయుద్ధమునందు ధర్మమునకు విజయకాంక్షచే స్వర్గ [illegible] మును తెలుపు వాక్యము నుచ్చరించి యుద్ధోద్యమమునకు ప్రారంభ దమ్యను. వర్తమానసంగ్రామమునం దాయాదకర్మము పెరిగి మారి వలయును. శత్రుసంహారముకై జర్మనులు ధర్మవిరుద్ధమైన సకల మారణోపాయములను పన్నుచున్నారు.

ఇట్టి మహాసంగ్రామ మారంభము గాక పూర్వము జర్మనుల విజ్ఞానము, శౌర్యసాహసములు, తత్త్వజ్ఞానము, కొనియాడఁబడెను. సంగ్రామ మారంభమైనది మొదలు వారు నిందింపఁబడు చున్నారు. జర్మనులు నీతిశాస్త్రములను గమనింపక తమ కార్యమును సాధించుటకై సకలాధర్మోపాయములను పన్నుచు లోకవిజయము నకై [illegible]. జర్మనుల వర్తమానప్రవర్తన మధర్మబద్ధమైనను గెలిచెదరేని జర్మనులు సాధించిన మహత్తరమైన ప్రతిష్ఠ లోక చరిత్రమునందు నిరుపమముగ నుండగలదు.

జర్మను దేశము పదునెనిమిదవ శతాబ్దపు [illegible] కాలము [illegible] తిరుగుబాటులు; మత్సరములకు నిలయము; సంగ్రామ ములకు రంగము; స్వతంత్రరాజ్యములకు [illegible]. [illegible] దేశములను కేంద్రీకృతము చేసి జర్మనుసామ్రాజ్య మును [illegible] భాజనము చేసిన [illegible] సంస్థ లు. [illegible] జర్మను సామ్రాజ్యచరిత్రము నిరూపింతును.

ఇట్టి సామ్రాజ్య [illegible] జర్మనీచరిత్రమును [illegible] జర్మనులకును [illegible] సంబంధము [illegible]. క్రీ. పూ. 73 వ సం. నందు జర్మనులు [illegible]. అప్పటి జర్మను [illegible] సంగ్రామములలో [illegible] వర్తమానసంగ్రామమునకును [illegible]. జర్మను ప్రజలు [illegible] మైనదని [illegible]. [illegible] సామ్రాజ్యము [illegible] ప్రదేశమున [illegible] లేదు. [illegible] ప్రజలకును [illegible] ప్రత్యేకమైన వ్యక్తిత్వము స్థిరపడినది.

జర్మను దేశమునందు క్రీ. శ. [illegible] శతాబ్దమునుండి [illegible] తెగలకు [illegible] ప్రజలు [illegible] యుద్ధము [illegible] మండెను. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], చట్టములు [illegible] కొనియాడుచుండెను [illegible] శతాబ్దమునందు [illegible] చరిత్రకారుడు [illegible] వ్రాసియున్నాడు. [illegible] శతాబ్దమునందు [illegible] జర్మనులకు యుద్ధము [illegible] 180 [illegible] సంధి [illegible].

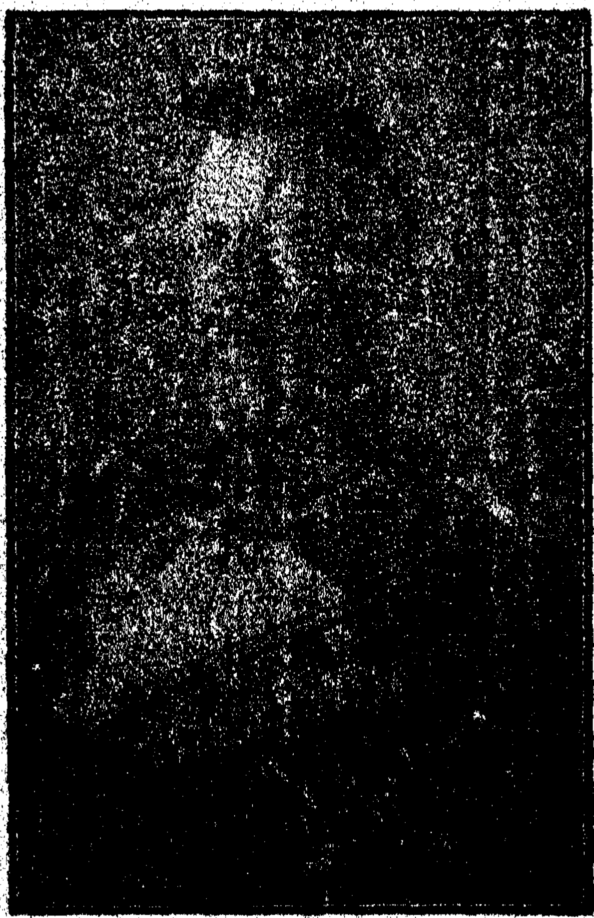
[illegible] శతాబ్దము [illegible] యుద్ధము [illegible]. [illegible] అగ్ని [illegible] ప్రవేశించెను. [illegible].

[illegible] జర్మనులకు [illegible] ప్రతిబంధకమైనది, [illegible] ప్రముఖమైనప్పుడు [illegible].

చల్లారినది. ఆ తేజము తిరిగి ప్రజ్వరిల్లుట కనేక శతాబ్దములు పట్టినది. వర్తమాన మహాసంగ్రామ ఫలితము నిట్టిదిగ నుండవచ్చు నని భయము కలుగుచున్నది.

ఆశతాబ్దమునందే సాక్సనులు ఫ్రాంకులు పశ్చిమసముద్రతీరములందు పొడసూపిరి. ఫ్రాంకులకు, సాక్సనులకు, గాథులకు, జర్మనుదేశము జన్మభూమి. నాల్గవ శతాబ్దమునందు గాథుల బలము హెచ్చి వారి రాజు హెర్మానరికు నల్లసముద్రమునుండి బాల్టిక్ సీను వఱకు గల దేశము నేలెను. వాని మరణానంతరము హూణులు దుష్యాను తూర్పు జర్మనీని నాక్రమించుకొనిరి. స్లావులు పడమటి దిశను వ్యాపించిరి. హూణ్ణ నాయకుడను అటిల్ల అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మనుల నోడించెను.

ఆరు ఏడు శతాబ్దములందు పడమట సాక్సనులు, తూర్పున స్లావులు, దక్షిణమున లోంబార్డులు బౌలోనులు, ఉత్తరమున డేనులు ప్రముఖులు. లిథుయనులు మొదలగు జాతులు జర్మనీయందు నివసించు చుండిరి. ఏడవ శతాబ్దమునందు బానిఫేసు అను ఆంగ్లసన్యాసి తురింగియనులను బవేరియనులను క్రైస్తవమతమునందు చేర్చెను. కాలక్రమమున జాత్యభిమానము జర్మనీయందు పెరిగినది. ఎనిమిదవ శతాబ్దమునందు ఛార్లమేను సాక్సనుల నోడించి ట్యూటనుల యాక్రమణమునందున్న జర్మను దేశమును తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను.

జర్మను చక్రవర్తిగారి సోదరుడగు ప్రిన్సు హెన్రీ.
నౌకాసేనలో అధికారిగా నున్నాడు.

అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మని దేశము సాక్సని, తురింగియ, స్వాబియ, ఫ్రాంకోనియ, బవేరియ యను నైదు భాగములుగ విభజింపబడి యుండెను. ఫ్రాంకులు బలవంతులుగ నుండిరి. ఫ్రాంకుల రాజైన క్లోవిసు రోమనుల నోడించెను; జర్మనుదేశమునందలి కొంత భాగమును తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. కాని సాక్సనుల నోడింపజాలకుండినను ఫ్రాంకుల రాజ్యము రెండు భాగములై కాలక్రమమున జర్మని ఫ్రాన్సు దేశము లేర్పడినవి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము మొదట జర్మను జాతీయాంకురములు తలయెత్తినవి. సాక్సనులను ఛార్లమేను గెలిచెను. దేశమంతయు తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. సాక్సనులు క్రైస్తవమతమును పరిగ్రహించిరి. సర్వాధిపాలనము స్థాపింపబడినది. ధర్మశాస్త్రము నిర్మింపబడినది. భిన్నజాతులకు గల స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమున కాటంకము కల్పింపబడినది. ఛార్లమేను మనుమడైన లూయిజర్మను అనువాని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు రోమకసామ్రాజ్యమునందు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వ మేర్పడినది. పర్దును సర్సెను సంధులవలన మధ్యయుగమునందు జర్మనుదేశములో చేరియున్న దేశమంతయును లూయి యొక్క రాజ్యమునందు చేరియుండెను.

ఒకటవ హెన్రి 919-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. వాని కాలమున దేశమునందు శాంతి స్థాపితమై యంతఃకలహములు పోయి, కోటలు కట్టబడి సైన్యములు నిర్మితములై ప్రజలు సుఖపడిరి. ఆయన స్లావులను మాగియరులను నోడించి దేశము నుపద్రవమునుండి కాపాడెను. ఆయన సుతుడు ఓటోమహాముడు 936-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. ఓటో మహాశూరుడు, రాజతంత్రజ్ఞుడు, కీర్తికాముడు.

961-వ సంవత్సరమునందు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తిగ పోపు ఓటోను సింహాసనాసీనుని జేసెను. అప్పటినుండియు అయిలాపచెలునందు సింహాసనాసీనులైన రాజులు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తులుగ పరిగణింపబడుచుండిరి. చక్రవర్తిత్వము జర్మనురాజుల పేరునకు పెద్దదైనను క్రియయందు కష్టములకు కారణముగ నుండెను.

చక్రవర్తులు దక్షిణభాగమునకు పోయినపుడు జర్మను సామంత ప్రభువులు స్వతంత్రాధికారమును పెంచుకొను చుండిరి. జర్మనుల బలసంపదలు స్వదేశాభ్యుదయమునకై కాక విదేశవిజయములకై వినియోగింపబడి యుండెను. చక్రవర్తుల విదేశదండయాత్రలు స్వదేశమునందు దుర్బలస్థితికి కారణములు. పోపులకు చక్రవర్తులకు వైరభావ మేర్పడినపుడు పోపుల శక్తిసామర్థ్యములు పరరాజ్యములందే కాక స్వరాజ్యమునందు సయితము భేదభావమును పుట్టించుటకు వినియోగింపబడినవి. జర్మనురాజుల రోమక చక్రవర్తిత్వము దేశాభ్యుదయమున కాటంకమైనది, ప్రజాపీడకు కారణమైనది, మతకలహములకు మూలమైనది. ఇంతియేకాక, ఓటో మఠాధిపతులకు భూముల నిచ్చి రాజులను చేసెను. ఇది రాజ్యాధికారమునకు విలయము కలిగించెను.

ఓటో 973-వ సంవత్సరమునందు మృతి నొందెను. రెండవ ఓటో 983-వ సం. వఱకును మూడవ ఓటో 1002-సం. వఱకును నేలిరి. మూడవ ఓటోతో నా రాజవంశము నశించినపుడు రెండవ హెన్రి రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. రెండవ హెన్రీ కాలమున లారెయినునందు ఫ్లాండర్సునందు తిరుగుబాటులు జరిగెను; పోలులతో మూడు యుద్ధములు సంభవించినవి. వాని తరువాత రెండవ కాన్రాడు 1039-వ

సం. లకును పాలించెను. కాన్రాడు కాలమునందు బర్గండి జర్మను లకు సంక్రమించినది. ఆయన యిటలీకి పోయినపుడు గౌరవింపఁ బడలేదు. కాన్రాడు 1037_వ సం. నందు చేసిన ప్రకటనమువలన సామంత రాజుల యాధిపత్యప్రవాహమ్ము కొడుకులకు స్థిరపడినది.

మూడవ హెన్రీ 1039_1056_వ సం. లకు పాలించెను. ఆయన కాలమునందు రాజ్యాధికారము సర్వమును రాజాధీన మయినది. సామంత రాజుల కిది సరిపడక వారు కలవరములు కలిగింపఁ బ్రయత్నించిరి. కాని హెన్రీవారల కుతంత్రముల సాఁగనీయలేదు. క్లెమెంటు మొదలగు నలుగురు పోపులు హెన్రీవలన నియమింపఁబడిరి. హెన్రీ యొక్క లోకిక సామ్రాజ్యాధిపత్యము వ్యవహారమునందును నుపయోగ పడినది. కాని నాల్గవ హెన్రీకాలమునందు దీనికి ప్రత్యవాయ మేర్పడినది.

హిల్డిబ్రాండు ఏడవ గ్రిగరి పేరున 1075వ సం. నందు, పోపుగ నుండెను. ఆయన మఠాధిపతులు బ్రహ్మచారులుగ నుండవలెననియు లౌకికాధికారులు మఠాధిపతుల నేర్పఱచుటకు తగరనియు ప్రకటించెను. హెన్రీ హిల్డిబ్రాండు స్థానభ్రష్టుఁడని చాటించెను. హిల్డిబ్రాండు హెన్రీ బహిష్కృతుఁడని ప్రకటించెను. మత లౌకికాధికార విషయములందు రాజులకును మఠాధిపతులకును మూడు శతాబ్దముల వఱకు నిరంతరకలహములు నడిగినవి. ఇటలీ వినాశనమునకును జర్మనీ దుర్బలత్వమునకును నీ యధికారవైరము కారణమైనది. జర్మనీయందు కొందఱు పోపుపక్షమును కొందఱు రాజుపక్ష మును చేరిరి. ఇది జర్మనీ యంతఃకలహ ములకు కారణము.

హెన్రీ యనంతరము పాలించిన రాజు లలో బార్బరోజా యను నామాంతరముగల మొదటి ఫ్రెడరికు ముఖ్యుఁడు సమర్థుఁడు. ఆయన 1152_1189_వ సం. లవఱకు కడు పరాక్రమముతో పాలించెను. ఆయన కాలమునందు పోపుల ధిక్కారమువలన నిటలీ యుద్ధములకు రంగమై కష్టములు పొందినది. ఆయన డెన్మార్కు, పోలాండు సాక్సని, బర్గండి దేశముల రాజులను సామంత ప్రభువులుగ చేసెను. ఆ రాజన్యుని విజయములు శౌర్యము, పరాక్రమ యుత్సాహము జర్మనుల హృదయముల యందు దేశభక్తిని దయింపఁజేసెను.

రెండవ ఫ్రెడరికు కూడ ధీరుఁడు. ఆ రాజు సాధులు పట్టాభిషిక్తుం డయ్యెను. ఆయన యాడంబరములవలన దేశమునకు లాభము గలుగలేదు. ఆయన 1218_50 వ సం. ల వఱకు పాలించెను.

ఫ్రెడరికు కాలమునందు ప్రవృత్తులు క్రొత్తవైరి. మరియు సామంతుల యుద్ధము లక్రమము లని నిర్ణయింపఁబడినది. హోహెన్‌స్టాఫెనుల కాలమునందు జర్మనీ రాజ్యస్థితి స్థిరపడినది, పట్టణములు పెరిగినవి, ప్రజలయం దుత్సాహము పుట్టినది, నూతనాదర్శములు వ్యాపించినవి. ధర్మాభిలాష వర్ధిల్లినది. పట్టణంబులందు సమితు లేర్పడి ప్రజలకు సంఘబల మేర్పడినది. ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. యిప్పటి శబ్దప్రయోగము వాడుకకు వచ్చినది. కాని సామంతప్రభువులు రాజ్యాధిపతులుగ చీలి దేశసంక్షోభమునకు గారకులైరి.

జర్మనీ దేశ చరిత్రమునందు 1250_1273 సం. ల కాలము నాయకుఁడు లేని రాజ్యము. జర్మను రాజ్యాధికారమును వంశపారం పర్యముగ నిలుపుటకు రాజులు యత్నించిరి. కాని పోపుల తంత్రము సామంతుల బలము ప్రతిబంధకము లైనవి. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజ్యపదము నియోజక సభాధీన మని స్థిరపడినది. నియోజకసభయందు ఏడ్గు రుండిరి. మెయిన్సు, కొలోను, ట్రియరు స్థానముల మఠాధిపతులు మూవురు, సాక్సని, బవేరియ ప్రభువులు బ్రాండెన్బర్గు, బొహీమియా రాజులు వీరు రాజు నెన్నుకొనెడి హక్కును కలిగియుండిరి. ఈ నియోజకసత్వము జర్మను రాజ్యమునకు దౌర్బల్యమును కలిగించినది. సామంతప్రభువులందు ప్రతి ప్రభువును రాజు గావలయు నని కుట్రలు పన్నుచు నాండోళనలతో కలహించుచుండిరి. నియోజకసభ దుర్బలులను రాజులుగ నేర్పఱచుచుండెను.

ప్రస్తుత జర్మనీదేశపు ముఖ్యమంత్రి హెర్ వాన్ బెత్మన్ హాల్వెగ్.

పదుమూడవ శతాబ్ద పంచమునందు హాబ్స్‌బర్గు వంశజుఁడైన రుడాల్ఫు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. రుడాల్ఫు తన పుత్రులకు ఆస్ట్రియ స్టిరియ, కార్నోల కరింతియ సంక్రమించునటులు చేసి, హాబ్స్‌బర్గు రాజవంశమును స్థాపించెను. హాబ్స్‌బర్గు రాజుల ముఖ్యోద్దేశము తమ వంశబలమును వృద్ధిచేయుట గాని దేశాభ్యుదయము చేయుట గాదు. నేటికిని హాబ్స్‌బర్గు రాజులు ఆస్ట్రియా దేశమును పాలించుచు దేశమును సంరక్షించుటకు సమర్థులుగా నున్నారు. హాబ్స్‌బర్గు వంశజు లిప్పటికి 600 ఏండ్లుగ యూరపుఖండమునందు రాజులుగ నున్నారు. ఆ వంశజులు 1282_వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు ప్రభువులు; 1526_వ సం. నుండి హంగరి బోహీమియాలకు రాజులు; 1804_వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు చక్రవర్తులు; 1438_1806 సం. వఱకు జర్మనీకి రాజులు, రోమక చక్రవర్తులు; 1516_1700 సం.లు స్పెయినును కెలికలు, ఈ కాలమునం దింకను నానేక సామంతభూముల కధిపతులు,

యూరపుఖండమునందలి ముఖ్యయుద్ధములు, వర్తమాన సంగ్రామము వలె, హాబ్సుబర్గు వంశజులవలననే సంభవించినవి. అయినను హాబ్సుబర్గులు దక్ష ప్రతిభావంతుడెవడును ఆ వంశమునందు పుట్టలేదు. ఆ వంశజులకు పరంపరాగతంబైన సామర్థ్యము గలదని కూడ ప్రతీతిగాలేదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు నాల్గవ లూయి రాజుగ నుండెను. వాని కాలమునందు దేశాభివృద్ధి చెంది జాతీయభావము పెంపొందనారంభించినది. పోపులకు చక్రవర్తుల లౌకికాధికారమునందు ప్రవేశము లేదను సిద్ధాంతము స్థిరపడినది. సామంతప్రభువులు సంయోగబలము గలిగియుండిరి. నగరముల సంయోగమువలన ప్రజాబలము వృద్ధిచెందెను.

బోహీమియా రాజైన విన్సెస్లాసు 1376వ సం. నందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. వాని కాలమునందు పట్టణ సమితులకును సామంతప్రభువులకును కలహములు గలిగినవి. సమితులు 1389వ సం. న ఓడింపబడినవి. సామంతుల బలము హెచ్చినది.

జనరలు వాన్ [illegible]. ప్రస్తుత జర్మను ముఖ్యసేనా నాయకుడు.

హంగరీ రాజైన సిగిస్మాండు 1410వ సం. నందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. సిగిస్మాండు లక్సెంబర్గు వంశజుడు. వాని కాలమున దేశములో కలహములు మత కలహములు ప్రబలినవి. ఆయన బ్రాండెన్‌బర్గు సంస్థానమును హోహెన్‌జొల్లెర్ను వంశజుడైన ఫ్రెడరికున కిచ్చెను. హోహెన్‌జొల్లెర్ను వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యబలమును కేంద్రీకృతము చేసి నూతన సామ్రాజ్యమును నిర్మించిరి. సిగిస్మాండు పరిపాలనమున జర్మను దేశమునకును ఆస్ట్రియా హంగరీలకును హాబ్సుబర్గు వంశజులు రాజులుగ నెన్నుకొనబడిరి. సిగిస్మాండు పరిపాలనము 1437వ సంవత్సరముతో అంతమొందెను.

దేశచరిత్రమునందు 1440వ సం. నుండి 1493వ సం. వరకు చేసిన మూడవ ఫ్రెడరికు పాలనము ముఖ్యమైనది. వాని కాలమునందు జర్మనీబలము తగ్గి ఆస్ట్రియా బలము హెచ్చినది. రోమునందు [illegible] రాజులలో ఫ్రెడరికు పట్టాభిషిక్తుడైన కడపటి రాజు. వాని కాలమునందు సామంతులకును పట్టణసమితులకును తిరిగి యుద్ధములు జరిగినవి. హోహెన్‌జొల్లెర్ను వంశజుల ప్రతిభ వెలుగ నారంభించినది. సామంతరాజులు ప్రతిఘటించిరి. ఆయన తనయుడైన మాక్సిమిలియను 1486-1519వ సం. వరకేలెను. సామంతుల నోడించుటకై ప్రయత్నించెను. వాని కాలమునందు చిరకాలమునుండి వచ్చుచున్న మతావేశము మతపరివర్తనముగ పరిణమించి, జర్మను దేశమునందే గాక యూరపుఖండమునందంతటను మతయుద్ధాంకురములు నాటబడినవి.

పదునైదవ శతాబ్దమంతమునందు యూరపుఖండమున భావపరివర్తన మేర్పడినది. యూరపుఖండమునందు రోమకచక్రవర్తియైన కాన్‌స్టంటైను క్రైస్తవమతవ్యాపనమునకు మూలకారకుడు. క్రైస్తవమత వ్యాపనముతో రోమక సామ్రాజ్యమునందు నూతన విజ్ఞాన ముదయించినది. క్రైస్తవమతబోధకులు సర్వగుణసంపన్నులు, పండితులు, ప్రజ్ఞావంతులు. చక్రవర్తులు పట్టాభిషేక మహోత్సవసమయమునందు వారియాశీర్వాదమును బడయుచుండిరి. రాజులు మతాధిపతులను, భూములిచ్చి సత్కరించుచుండిరి. మతాధిపతులు లౌకికాధికారములందును భోగసంపదలందును రాజులను ధిక్కరించుచుండిరి.

పదియవ శతాబ్దమువఱకును మతాధిపతులు నిజ విజ్ఞానము గలవారగుటచే పవిత్రచరిత్రులగుటచే ప్రజలు పూజ్యభావముతో చూచుచుండిరి. కాని కాలక్రమమున మతాధిపతులు విషయలోలురై [illegible] [illegible].

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండమున పరిస్థితులు మారినవి. ప్రజలయందు విజ్ఞానము వ్యాపించినది. వ్యాపారము విజృంభించినది. పట్టణములు ప్రబలినవి. పట్టణవాసులు నాగరికవ్యాప్తికి సాధనమైనవి. శిల్పజ్ఞానము వృద్ధిచెందినది. విద్యావంతులకు మతమునందు సందేహము తోచినది. పోపులదురాశ, అవినీతి ప్రవర్తనము, మతాధిపతుల దౌష్ట్యము గౌరవమును పోగొట్టినవి. ప్రజలకు భావస్వాతంత్ర్యము గలిగి మతపరివర్తన మేర్పడినది.

మతపరివర్తకులలో లూథరు ప్రఖ్యాతపురుషుడు. ఆ ధీరుడు 1517వ సం. నందు మతదురాచారములను ఖండించుచు నొక పత్రికను దేవాలయపు తలుపునకు గొట్టెను. మతసంస్కర్తలు లూథరు భావముల నామోదించిరి. మతపరివర్తనము మతయుద్ధములకు కారణమైనది. యూరపుఖండమునందంతటను, ముఖ్యముగ జర్మనియందు, కాథలికులకు ప్రొటెస్టెంటులకు మతయుద్ధములు ప్రబలి వినాశనమునకు కారణములైనవి.

పిమ్మట నయిదవ ఛార్లెసు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. సామంతులు ప్రబల మతావేశము పూనిరి. దేశమునందంతటను తీవ్రమైన చర్చలు జరుగుచుండెను. మతకలహము లేర్పడెను. [illegible] [illegible]. ఛార్లెసు 1521వ సం. నందు లూథరు బోధలు [illegible]

ద్ధము లని ప్రకటించెను. కాని పిమ్మట లూథరు మతావలంబకులను కాపాడుట కభయహస్తము నొసంగెను. లూథరు మతస్థులు మతసంరక్షణముకై యొక సంఘమును స్థాపించిరి. ఛార్లెసు 1546 వ సం. నందు లూథరు మతావలంబకులైన సాక్సనురాజును ఇతరులను మహాలుబర్గు యుద్ధమునం దోడించెను. సమయమునకై వేచియుండిన ఫ్రెంచి రాజు రెండవ హెన్రి, మెట్జువర్డును టౌలు నాక్రమించుకొనెను. ఛార్లెసు భయపడి రాజ్యమును ఫర్డినాండు నధీనము చేసెను.

ఫర్డినాండు ప్రొటెస్టెంటు మతమును నిర్మూలము చేయ సమకట్టెను. ఇంగ్లాండు, హాలెండు, డెన్మార్కు ప్రొటెస్టెంటు మత సంరక్షణమును చేయుటకై కంకణము, కట్టుకొనినవి. ముప్పదేండ్ల యుద్ధ మారంభ మైనది. జర్మనీదేశము 1616-48 సం.ల వఱకును యుద్ధరంగముగను నిలచెను. స్వీడను రాజు గస్టవసుడాల్ఫసు మహాసైన్యములో జర్మనుదేశమున ప్రవేశించి దేశసంక్షోభమును కలిగించెను. మహాశూరుడైన వీడాల్ఫసు లూట్జెను యుద్ధమునందు మృతినొందెను. ప్రొటెస్టెంటు పక్షపు సైన్యములను కాథలికు పక్షపు సైన్యములను పట్టణంబులను కొల్లచేసి సంక్షోభమును పుట్టించి సంహారముచేసిరి. నగరాలు ప్రజలు నశించిరి, సంపదలు పోయినవి. దేశాభ్యుదయమునకు భంగము కలిగినది. వెస్ట్ ఫేలియా యొడంబడికవలన, ఫ్రాన్సునకు మెట్జు, వర్డును, టౌలు ఆల్సేసునందలి కొంతభాగము కలిసెను. జర్మనీయందలి యుత్తరభాగములు కొన్ని స్వీడనుతో కలిసెను.

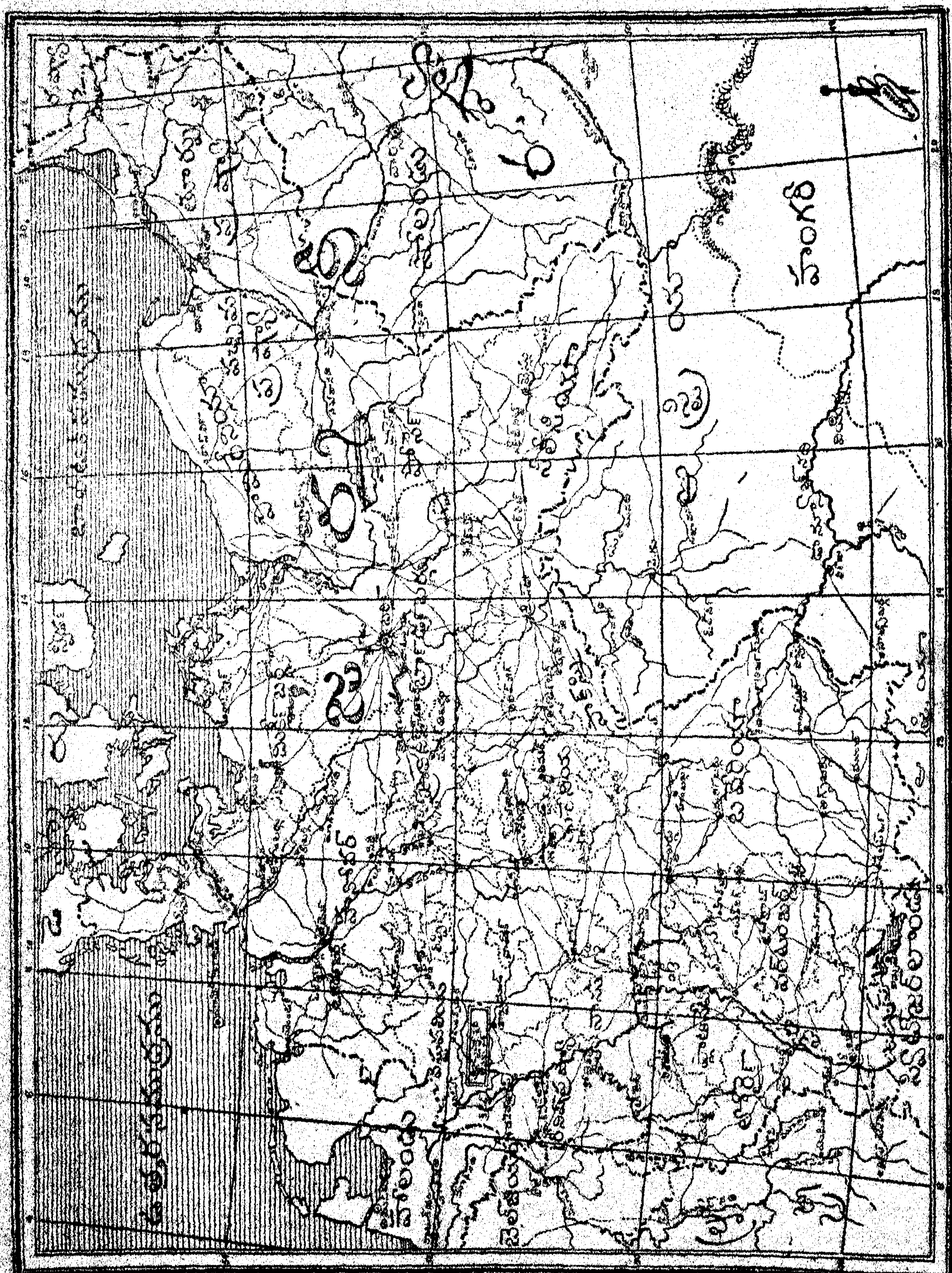
వెస్టుఫేలియా సంధివలన యూరపురాజ్యములకు సమతూకస్థితి యేర్పడినది. పిమ్మట జరిగిన యుద్ధము లన్నియు రాజ్యలాభమునకై చేయబడిన యుద్ధములు. పదునేడవ శతాబ్దమునందు ఫ్రెంచిరాజు పదునాల్గవ లూయి తన రాజ్యమును వ్యాపింపజేయ దలచెను. జర్మనురాజ్యము దుర్బలస్థితియం దుండెను. ఫ్రెంచిరాజ్యము జర్మనీ నుండి స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు దేశములను కలుపుకొనెను.

పిమ్మట స్పెయిను దేశపు పౌరసత్వపు హక్కును గుఱించి గలిగిన యుద్ధములలో జర్మని రెండు పక్షములందును చేరి యుద్ధము చేసెను. హాప్సుబర్గువంశజులు స్పెయిను, ఆస్ట్రియ, జర్మని రాజ్యములకు రాజులుగ నుండిరి. ఆరవ చార్లెసుతో హాప్సుబర్గువంశమునందు పురుషసంతతి నశించెను. మేరియా థెరీసా, ఆతనితండ్రి చేసిన ఏర్పాటుల ననుసరించి, ఆస్ట్రియాకును నితరరాజ్యములకును పాలకత్వము వహించెను. ఆమె భర్త ఫ్రాన్సిసు 1745-వ సం. నందు చక్రవర్తిగ నెన్నుకొనబడెను. రష్యా, సాక్సని, స్వీడనుల సహాయము వలన ఆస్ట్రియారాజులు జర్మనురాజ్యపాలనమును తిరిగి స్థాపింపఁజేయ బెట్టిరి. ఈ యుద్ధములు ఏడేండ్ల యుద్ధ మని ప్రసిద్ధికెక్కినవి. ప్రష్యా రాజైన ఫ్రెడరికు మహాశయుండు యుద్ధమునందు సంపూర్ణవిజయమును పొంది యుద్ధతంత్రజ్ఞులలో నగ్రగణ్యుఁ డని ప్రసిద్ధికెక్కి హోహెన్జొల్లారను వంశమును స్థిరముగ స్థాపించెను.

హాప్సుబర్గువంశజులు చక్రవర్తులు కనుచుండఁగ, హోహెన్జొల్లారను రాజులు తమ రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి బలపఱుప నుపక్రమించిరి. ఈ వంశమువారిలో ఫ్రెడరికు విలియము 1640-1688 సం. వఱకును పాలించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తములేక నే రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి సంపదలను వృద్ధిచేసెను. ఆతని కుమారుడు ఒకటవ ఫ్రెడరికు 1688-1713 సం.ల వఱకును నేలి ప్రష్యా రాజబిరుదమును పరిగ్రహించెను. రెండవ ఫ్రెడరికు మహాశయుండని కీర్తి గడించి 1740-1786 సం.ల వఱకు నేలెను. ఈ రాజేంద్రుని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు నూతనయుగారంభము. రాజ్యమునందు సైలీషియా, పోలాండులోని కొంతభాగము చేర్పఁబడినవి. సైన్యము సుశిక్షితమై బలము కలిగియుండెను. ప్రజలకు జాతీయగౌరవము ఆత్మప్రత్యయము నేర్పడినవి. ఫ్రెంచినాగరికము వలన సమ్మోహితులైన ప్రజలు, ప్రత్యేకస్వతంత్రము స్థాపింప నెంచిరి. రాజు నిరంకుశాధికారి యైనను ప్రజాసేవకుఁడు. [illegible] దైనను నిరంకుశుఁడు. బలవంతుఁ డైనను ధర్మప్రవర్తకుఁడు. దేశాభ్యుదయమునకై రాజులు ప్రతిభావంతులైన కవులు, గాయకులు నాటకకర్తలు, తత్త్వజ్ఞులు తోడ్పడిరి.

షిల్లరు తన కావ్యములందు జర్మను జాతీయాత్మను వ్యక్తీకరించెను. గేథియు షిల్లరుగను జర్మను జాతీయాదర్శము వ్యాపింపజేసిరి. కాంటు తత్త్వజ్ఞానము ననుశీలించెను. మహానుభావుఁడు గేథి గంభీరభావంబుల తనుభవంబైన భావార్థంబులను [illegible] కనుకూలంబు లైన విశాలభావంబులను నిర్మించెను. గేథి కావ్యరచనలయందు కృత్రిమనియమములను నిరసించి నవీనమార్గము నవలంబించెను. నాయికానాయకుల గుణశీలకథనమే కావ్యమునకు ప్రాణమని స్థాపించెను. సామాన్యమానవులందు సయితము ప్రాచీనగాథలతో ప్రమేయము లేకయే దివ్యగుణశీలములను వ్యక్తీకరించెను. గ్రిమ్ము జర్మనుల సుగుణంబులు నుగ్గడించు ప్రాచీనగాథలను సేకరించి జర్మను జాతియభిత్త్వమును బోధించెను; ప్రబంధ[illegible] నాక [illegible] భావ[illegible] ప్రయోజనకారి యని తెలిపెను. షిల్లరు జర్మను ధీరుల సుగుణశీలంబులను నాటకంబులందు సంస్తుతించెను. నవలాకారులు చరిత్రాత్మకంబైన నవలలను ప్రకటించి ప్రజలకు స్వదేశచరిత్రపరిజ్ఞానము నుత్సాహము కల్పించిరి.

నూతనగ్రంథములు జర్మనులందు నూతనభావప్రపంచమును సృష్టియింపఁజేసినవి. జర్మనులకు తమ ప్రాచీనవైభవమునందును భావిభాగ్యస్థితియందును నమ్మకము కుదిరినది. భావప్రపంచమునకు తగిన కార్యప్రపంచముకూడ జర్మను రాజ్యరంగమునందు బయలుదేఱి దేశసేవకై కంకణము కట్టుకొనిరి. రాజ్యధర్మభావము ప్రజలయందుదయించినది. కవులు, గాయకులు, వీరులు, ధీరులు, పండితులు పామరులు, సైనికులు లౌకికులు, సామంతులు, ప్రజలు దేశారాధనపరాయణులై ఫ్రెడరికు మహాశయుని మార్గము నవలంబించిరి. ఇట్టి మహోద్యమము జాతుల చరిత్రములందు విజయముకొఱకేను, సైన్యములకొఱకేను, సంపదలకొఱకేను పవిత్రమై శోభాయమానమై

విజ్ఞానప్రదంబులై జాతీయపరిణామంబునకును, మానవస్వాతంత్ర్యమునకును సాధనంబులుగ నేర్పడినవి.

ఫ్రెడరికుతో నారంభమైన జర్మనుజాతీయతను ఫ్రెంచి పరివర్తనము పెంచి బలపఱచినది. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమంతము నందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజలు సామంతుల దౌర్జన్యమునకు బలి యగుచుండిరి. బ్రిటీషు ద్వీపములందు మాత్రము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండిరి. ఫ్రెంచిపరివర్తనము యూరపురాజ్యములకు విషాదమును పుట్టించినది. ఫ్రెడరికు ఫ్రెంచిరాజునకు యుద్ధారంభమునందు సహాయము చేసెను. కాని నెపోలియను రణరంగమునందు చేరి రాజ్యబీభత్సము చేసినపుడు జర్మను లాంగ్లేయులతో చేరి నెపోలియను నోడించిన యితిహాసము సుప్రసిద్ధము. ఆ సందర్భమున నాస్ట్రియాచక్రవర్తి రెండవ ఫ్రాన్సిసు జర్మనురాజ్యపదమునందు గల హక్కును వదలుకొనెను. అపుడు జర్మని ఆస్ట్రియా రాజ్యములకు చిరకాలబద్ధమైన హాప్సుబర్గువంశపాశబంధము విడి, రెండు సామ్రాజ్యము లేర్పడినవి. ట్యూటనుజాతి రెండు భాగములుగ విభజింపఁబడినది. వర్తమాన సంగ్రామాంతమునం దీ రాష్ట్రములు తిరిగి యొక రాష్ట్రముగ నిర్మితి యగుట భగవత్సంకల్పము కావచ్చును.

ఫ్రెంచిపరివర్తనము నాటిన బీజములు పెరిగి యూరపురాజ్యములందు సుస్థిరము లైనవి. నెపోలియను సంక్షోభమువలన జర్మను ప్రజలయందు దేశాభిమాన ముదయించినపుడు జర్మనుజాతీయ నిర్మాణము సాధ్యమైనది. జాతీయనిర్మాణమునకు రాజ్యధర్మము కంటె బలతరంబైన సాధనంబు లేదు. జర్మనుదేశమునందు సామంత రాజులు స్వతంత్రులుగ నుండినపుడు కేంద్రీకృతాధికారమున కవకాశము లేక, బలము చీలి ప్రజాసౌఖ్యమునకును దేశసంరక్షణమునకును ననుపయోగముగ నుండెను. సామంతరాజ్యములు స్వతంత్రరాజ్యాధికారము గలిగియుండెను. రాజ్యములకు సంయోగ మేర్పడ సంయోగపరిపాలనము స్థాపింపఁబడెను. ముప్పది తొమ్మిది సామంత రాజ్యములును చేరి సంయుక్తజర్మనురాజ్యమును స్థాపించినవి. సంయుక్త రాజ్యపు రాజ్యతంత్రము ఫ్రాంకుఫోర్టునందు కూడెడి సభలో నిర్ణయింపబడుచుండెను. ఆస్ట్రియా ప్రతినిధి ఆ సభ కధ్యక్షుఁడు. ఇది జర్మనురాజ్యాంగ నిర్మాణంబునకు మూలబీజముగ నుండెను. జర్మనీయం దుదయించిన ప్రజాప్రబోధమును చల్లార్చుటకై మూడవ ఫ్రెడరికు విలియము రాష్ట్రీయశాసన సభలను నిర్మించెను. కాని వానికి జర్మనుసామ్రాజ్యపాశమును దృఢపఱుపఁ జాలినశక్తి లేకుండెను.

1833వ సం. నందు నిర్మితమైన (జోల్లవరిక్ Zollpeerein) శుల్కపాశబంధమువలన సంయుక్తపాలనము దృఢతరమైనది. ఆ సంయోగమునం దాస్ట్రియా తప్ప తక్కిన జర్మనురాజ్యములు చేరినవి. నాల్గవ ఫ్రెడరికు విలియము 1840-61 సం.ను ప్రష్యాను పాలించెను. 1848వ సం. నం దేర్పడిన పరివర్తనమున ప్రజలు రాజ్యాంగ సంస్కరణము నేకగ్రీవముగ కోరిరి. రాజు ప్రజాసంరంభము నుపశమింపఁ జేయుటకై జాతీయసభను స్థాపించెను. ఆ సభయం దాస్ట్రియా దక్క తక్కిన రాజ్యముల ప్రతినిధులు గలరు. పత్రికలకు స్వాతంత్ర్య మేర్పడెను. ప్రాతినిధ్యము నిర్ణయింపఁబడినది. న్యాయవిచారణమునందు పంచాయతీ సభలు నియోగింపఁబడినవి. నిర్బంధమైన శిక్షాంతరములు స్థాపితములైనవి. విద్యావ్యాపనమునకు నదుపాయములు కల్పింపఁబడినవి. పరిశ్రమలు వృద్ధిచెంద నారంభించినవి.

జర్మనురాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా ప్రతిబంధకము వదలలేదు; చాలినంత బలము గలుగలేదు; ప్రష్యారాజ్యము సామ్రాజ్యమునకు కేంద్రస్థానము కాలేదు. ఫ్రెడరికు విలియమునకు గలిగిన చిత్తవైకల్యమువలన వాని యనుజుఁడు మొదటి విలియము ప్రష్యాకు రాజాయెను. ఆ రాజునకు పుణ్యవశమున బిస్మార్కు మంత్రిగ నేర్పడెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండమున బిస్మార్కును మించిన రాజనీతిజ్ఞుఁడు లేఁడనుట యతిశయోక్తి గాదు. సత్రపకుపుత్రుఁడగు బిస్మార్కు రాజ్యప్రాప్తికై నోచ్చెను. బిస్మార్కు ప్రజ్ఞాశాలి, స్వదేశాభిమాని, అతిసాహసుఁడు, రాజనీతిపారంగతుఁడు, దేశభక్తుఁడు. ఆ మంత్రివర్యుఁడు సమయోచితముగ సామదానభేదదండోపాయముల నుపయోగించుచు డెన్మార్కు, ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా, ఇటలీ, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యములను లాలించుచు వంచించుచు నోడించుచు జర్మను సామ్రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి బలపఱచెను.

ఆస్ట్రియా యొక్క యధికారమును, సామంత రాజ్యముల నానాత్వమును జర్మనురాజ్యదుర్బలత్వమునకు గారణములు. ప్రష్యా 1866వ సం. నందు ఆస్ట్రియాను కోనిగ్రాట్జువద్ద నోడించి ప్రేగు ఒడంబడికవలన ష్లెస్విగు హోల్‌స్టీను దేశములను తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. ఈ సంధివలన జర్మనీ యాస్ట్రియాలకుఁ గల సంబంధము సంపూర్ణముగ విడిపోయినది. జర్మనురాజ్యముల నేకభావబద్ధములుగ చేయుటకై 1870వ సం. నందు ఫ్రాన్సునకును జర్మనీకిని యుద్ధము సంప్రాప్తమైనది. యుద్ధకారణములు బిస్మార్కు నిర్మితము లని ప్రతీతి. 1871వ సం. నందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. మూడవ నెపోలియను లక్షల కొలఁది సైనికులను ఖైదీలుగ చిక్కిరి. 320 కోట్ల రూప్యములను ఆల్సేసు లోరేను దేశములను నిచ్చి ఫ్రాన్సు సంధి చేసికొనెను. విలియము సహోదైర్యముతో సామంతరాజపరివేష్టితుఁడై ఫ్రాన్సుదేశమునందు వర్సైలు పట్టణమున సంయుక్త జర్మను సామ్రాజ్యంబునకు చక్రవర్తిగ పట్టాభిషిక్తుండయ్యెను. బిస్మార్కు రెండవ సంకల్ప మీడేరినది. హోహెన్ జోలరిన్ వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యాధిపతులైరి. జర్మను సామ్రాజ్యమున నవయౌవనదశ సంప్రాప్తమైనది.

బిస్మార్కు నిరుపమానంబైన బుద్ధివైభవముతో జర్మను సామ్రాజ్యసంపదలను ప్రతిభను వర్ధిల్లఁజేయుచుండెను. కతిపాత్మ

జరు నిరంకుశాధికారాభిమానము హెచ్చెను. రాజ్యతంత్రములందు యితరులకు సామ్యములలో ముఖ్యముగ జర్మనీపాలనమందు బిస్మార్కు యొక్క అభిమానము మెండు. 1871వ సం. తరువాత జర్మనియందు పరిశ్రమలు వాణిజ్యాది సంపదలు పెరిగినవి. మతస్వాతంత్ర్యమునకు నిలయమైన జర్మనియందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రబలినది. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రజాసత్తాకమునకు కారణమైనది. నిరంకుశాధికారాభిమాని యైన బిస్మార్కునకీ భావనలు సమ్మతములు కావు. దండోపాయమునలన ప్రజాసత్తాకవాదులను సంహరింపందలపెట్టెను.

అప్పుడు స్వాధికారాభిమానమునందు బిస్మార్కును మించినవాడని పేరొందిన విలియము చక్రవర్తి జర్మనురాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను. స్వాధికారప్రియుడైన యితనికి పొందు పొసగుట కష్టము. చక్రవర్తి యతని తొలగించెను. ధర్మాధర్మములను విచారింపక పరరాజ్యాక్రమణ సంకల్పముకలిగి జర్మను సామ్రాజ్యవర్ధనమునకై ఆ జీవితము ధారపోసిన మంత్రిపుంగవుడు 1890 సం. మంత్రిత్వమును వదలుకొనెను.

1872వ సం. మొదలు ప్రాన్సుపై జయమొందినందున జర్మను సామ్రాజ్యమునందు నూతనయుగ మేర్పడెను. నూతనవాదములు బయలుదేరినవి. నూతనోత్సాహము వ్యక్తమైనది. విజయము నలిసులకు తోడుగ జర్మనులకు విజయమదము కలిగినది. జాతీయోద్రేకము హెచ్చినది. నష్టపూరణమునకై ముట్టిన 400 కోట్ల రూప్యములు ధనలోభమును పుట్టించినవి. ధనలోభమునకు రాజ్యలోభము జతపడినది. జర్మనులు తలంచినట్లు ప్రెంచిరాజ్యము చెడక యభివృద్ధికరముగ కోలుకొనినది. జర్మనులు విజయకాంక్షతో సకలసన్నాహములు చేయుచుండిరి. ఇటలీ ఆస్ట్రియా దేశములతో సంధి చేసికొనిరి; విజయదినసంబునకై సంపూర్ణమైన విశ్వాసముతో చక్రవర్తి, మంత్రి, సేనాధ్యులు, విద్యాంసులు, వర్తకులు, బుదోధకులు, సామాన్యులు అందఱును ఎదురుచూచుచుండిరి. పాఠశాలలు, నాటకశాలలు కోటలు, శిబిరములు సమస్తము విజయధ్వనులతో ప్రతిధ్వనించుచుండెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభదశయందు జర్మనీదేశమునందు కలిగిన భావపరివర్తనమువలన జర్మనుజాతీయ వ్యక్తిత్వము బలపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దాంతమునందు వ్యక్తిత్వ స్థిరత్వము బలపడనారంభమైనది. త్రిట్‌స్కీ, నీచి మొదలగు ప్రతిభావంతులు వ్యక్తిత్వమె సర్వము జీవనమునకు కీలకమని బోధించిరి. వ్యక్తిత్వప్రదర్శనమునకును జాతీయ ప్రదర్శనమునకును సమప్రధాన మేర్పడుచుండినది. కావుననే నందు జర్మను వ్యక్తిత్వము జర్మనుజాతీయతయు మూర్తీభవించినవి. జర్మనుజాతీయబలమును స్థాపించిన బిస్మార్కునకు లోకవ్యాప్తమైన సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు విశ్వాసము లేదు. కావుననతని వారి యనుయాయులైన ట్రైట్‌ష్కి నీట్‌ష్కి మొదలగు వారాభిమానులకును కలుగు లోక సామ్రాజ్యప్రాప్తికై కావున జర్మనుసామ్రాజ్యసంపదలను వినియోగింప నుపక్రమించెను. సుశిక్షితమైన సైన్యము, యుద్ధనౌకాదళము నిర్మింపఁబడెను. యుద్ధోపకరణములు విపరీతముగ నిర్మింపఁబడెను. పరిశ్రమలు వృద్ధిచేయఁబడెను. జర్మనుల శాస్త్రజ్ఞానము పదార్థనిర్మాణములకును, మారణసాధననిర్మాణములకును వినియోగింపఁబడినది. సకలరాజ్యములందును జర్మనులు పరహితము లనుపయోగించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి.

అన్ని యుగములందును లోకకంటకులకు ముప్పు తప్పక కలుగుచుండెను. కావున మగాళి మతి మారినది. జర్మనుల క్షాత్ర భావవిజృంభణము లోకసంక్షోభమునకు కారణమైనది. యూరోపు రాజ్యములందు సైన్యములు, సైన్యోపకరణములు, యుద్ధనౌకలు, యుద్ధవిమానములు సకలభావములను వ్యాపించినవి. ప్రపంచరాజ్యమెట్టి భావవ్యాపనమునకు కారకులు. క్షాత్రదౌర్జన్యసంహారము చేసి శాంతిని స్థాపించుటకై ప్రపంచసామ్రాజ్యము యుద్ధమునందు చేరినది. సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన భారతఖండమును చేరినది. భారతవాస్యులు విజయకాంక్షతో యుద్ధము చేయుచున్నారు.

జర్మను సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము	చతురపు మైళ్లు	208,780
ప్రజాసంఖ్య		64,925,993
ఆదాయము 1913లో	సవరనులు	178,869,985
వ్యయము	,,	178,869,985
సైన్యబలము		5,400,000

యుద్ధమునకు ముందు జర్మను అధినివేశములు

విస్తీర్ణము	చతురపుమైళ్లు	1,131,489
ఆదాయము	సవరనులు	2,386,500
వ్యయము	,,	6,054,500
జనసంఖ్య		12,969,800

పాలనము సంయుక్తపాలనము. శిష్టుల సభ, ప్రజల సభ రెండు సభలు గలవు.

తే. అనుసరణ ప్రతిశరంబులై నొసంగునట్టి
అష్టవిధపుష్పములను నీ వతులభక్తిఁ
గొనుమనిరా వానిచే దేవుఁ జూడఁ లేడు
దగదు నమనుగాను తనయును దాన మనస!

NIETZSCHE

కీర్తిశేషుడయిన నీష్చి— జర్మను తత్వశాస్త్రజ్ఞుడు

TREITSCHKE

కీర్తిశేషుడయిన ట్రీష్కి— జర్మను చరిత్రకారుడు

VON MOLTKE

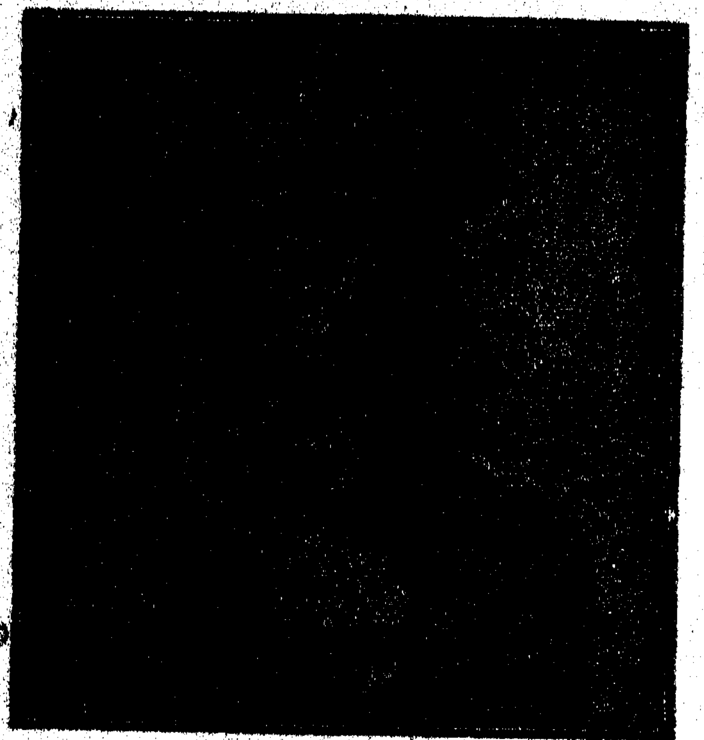
గతించిన వాన్‌మాల్ట్కి— జర్మను సైన్యనిర్మాత

HERR VON JAGOW

హెర్ వాన్ జాగో, ప్రకృత జర్మను విదేశాంగమంత్రి

CROWN PRINCE OF GERMANY

జర్మనీ యువరాజు

VICE ADMIRAL INGENOHL

వైస్ అడ్మిరల్ ఇంగినోల్. జర్మను యుద్ధనౌకా సేనాధిపతి

ADMIRAL VON TIRPITZ

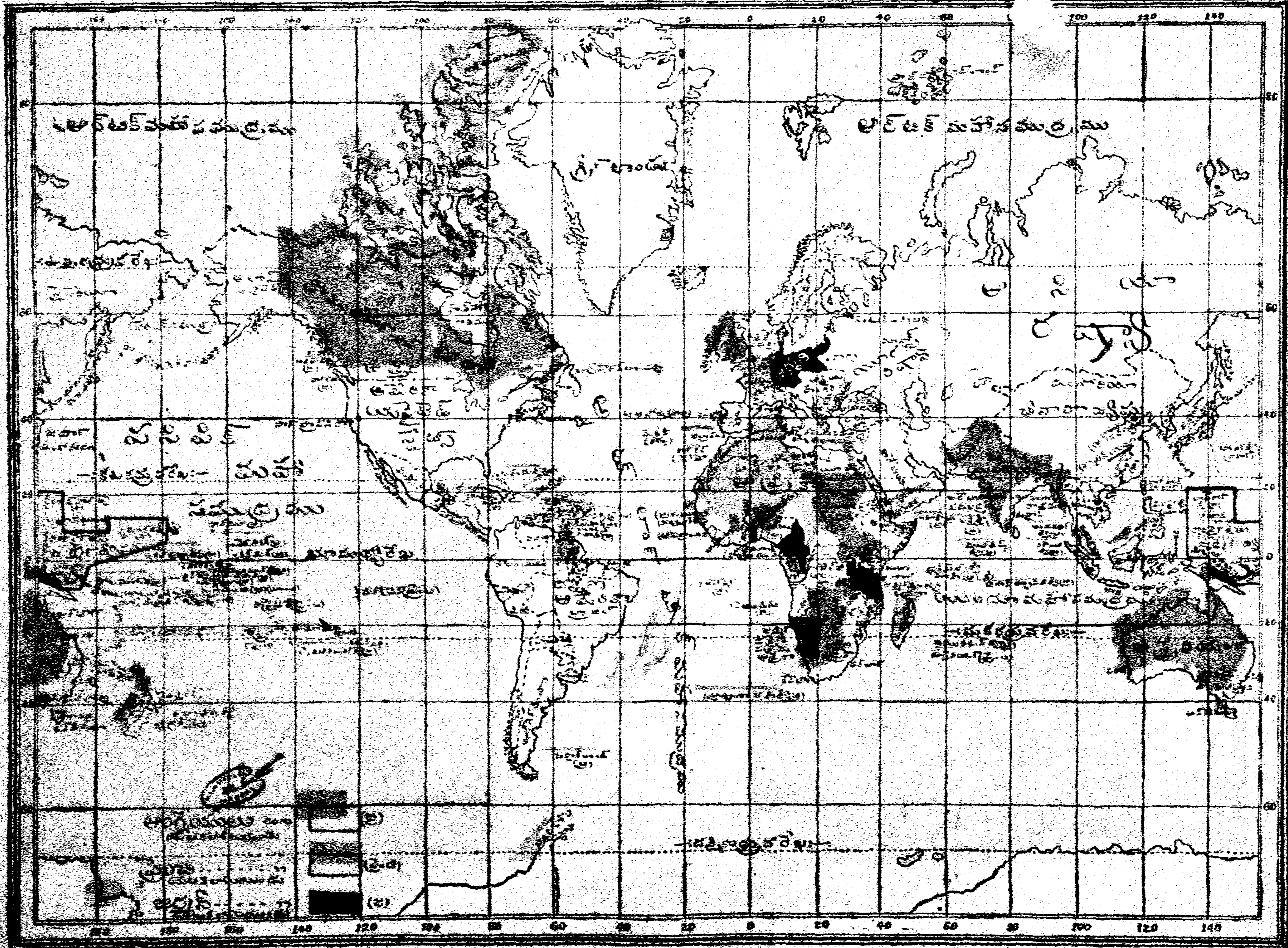

వాన్ టిర్పిట్. జర్మను యుద్ధనావాంగ మంత్రి

CAPTAIN VON MULLER

ఎమ్డెన్ క్రూయిజరుకు కప్తానగు వాన్ ముల్లర్

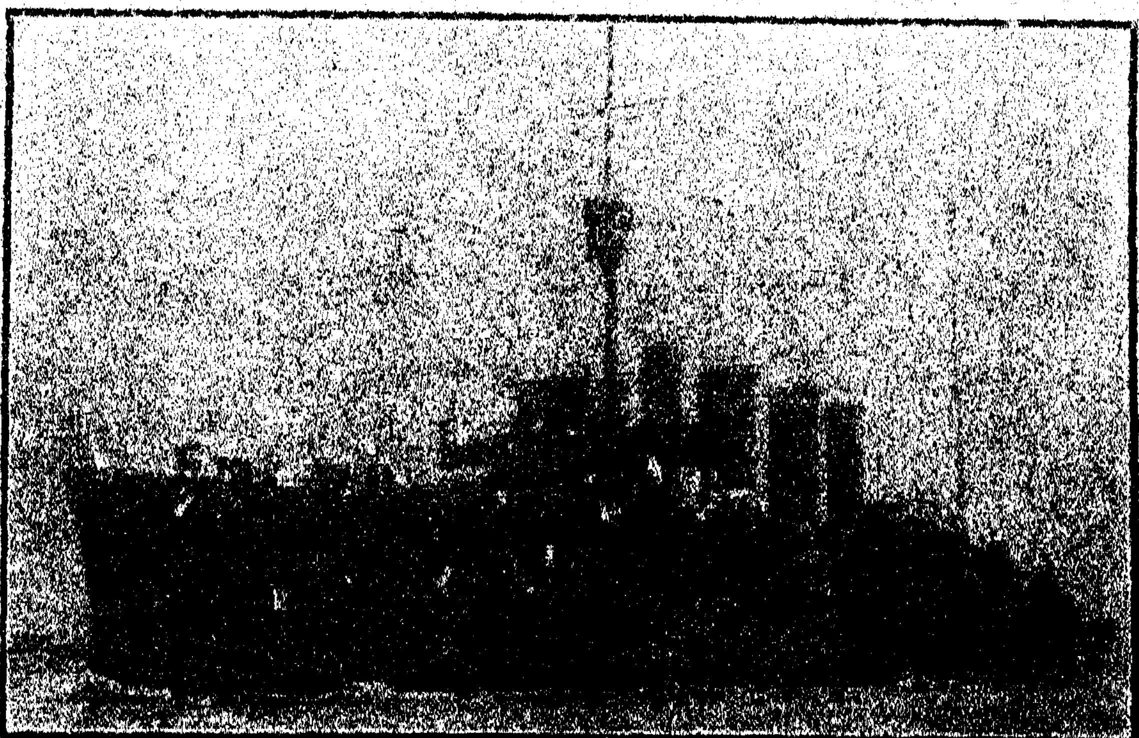

ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

సుఖదుఃఖములు జయాపజయములు కలిమి లేములు కర్మఫలసంజాతములు దైవాధీనములు. లోకమునందు వ్యక్తులకు జాతులకు దశాభేదము లనంతములు. అట్లాంటిసు లెమూరియా సామ్రాజ్యము లంతరించినవి. అస్సిరియనులు గ్రీకులు రోమనులు దిగ్విజయముచేసి మహాసామ్రాజ్యములను స్థాపించిరి. కాని లోకచరిత్రమునం దింతవఱకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును బోలిన మహాసామ్రాజ్యము గానరాదు. వైశాల్యమునందును, వైభవము నందును, పరిపాలనము నందును, ప్రతిభయందును, ధర్మసంరక్షణము నందును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము భూతవర్తమాన సామ్రాజ్యములందు సాటిలేనిది. సామ్రాజ్యము భూతలమునం దంతటను నాల్గవభాగము నాక్రమించి వ్యాపించి యుండుటవలన దానియందు సూర్యుం డస్తమింపఁడు. సామ్రాజ్యసంపదలకు మితి లేదు. ఇది ప్రజాపరిపాలనా నిర్మాణములకు మాతృస్థానము; గౌరవసన్మానములకు ప్రమాణముగ నెన్నఁదగినది. ఈ సామ్రాజ్య చరిత్రమును సంక్షేపముగ నైనను నీ సంచికయందు ప్రకటించుట యలవిగాని పని. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రమును వ్రాయవలయు ననిన మూఁడు నాలుఁగు వందల యేండ్ల లోకచరిత్రమును వ్రాయఁబూనుట యైయుండును. మఱియు బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రము కొంతయైనను విద్యావంతులకు తెలిసియున్నది. ఇచట బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములోని భిన్నభాగముల వైశాల్యాది విశేషాంశములు మాత్రము తెలుపఁబడును.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సైన్యము

బ్రిటీషు యుద్ధనౌక

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృస్థానము బ్రిటీషుద్వీపములు. వానియందు ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు ఐర్లాండు చేరియున్నవి. వాని సంక్షేపచరిత్ర యాంధ్రభాషయందు ప్రకటింపఁబడియున్నది.

సామ్రాజ్య భాగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బ్రిటీషు ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,037	మధ్యఅమెరికా	8,600	50,000
యూరపు	121,512	458,78,500	వెస్టు ఇండీసు	12.300	1,730,000
ఆసియా	2,187,550	323,158,000	దక్షిణఅమెరికా	97,800	3,14,000
ఆఫ్రికా	3,618,245	49,458,150	ఆస్ట్రేలేషియా	3,214,685	6,240000
ఉత్తరఅమెరికా	3,893,020	7.458,000	మొత్తము	1,3,1,53,685	43,42,86.650

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
యూరపు					పౌ.	పౌ.
సంయుక్తరాష్ట్రము	మాతృదేశము	—	121,090	45,500,000	744,650,000	599,000000
మాను ద్వీపము	,, ...	—	231	50,000	—	—
చానలు ద్వీపములు	,, ...	—	70	97,000	—	—
మాల్టా గోజా	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1814	120	211,000	2,620,000	980,000
జిబ్రాల్టరు	,, ,, [నది	1713	2	20,000	826,000	24,000
ఆసియా						
హిందూదేశము	జయింపఁబడినది.	1757-1897	1,900,00	315,000,000	152,000,000	171,000,000
సింహళము	సమాధానము మీఁద నిచ్చివేయఁ	1801	25,50	4,100,000	12,500,000	13,500,000
స్ట్రెయిట్సు సెటిల్మెంటులు	,, ,, [బడినది	1785 1909	1,660	700,000	45,000,000	38,000,000
సంయుక్త మలయా రాష్ట్రములు	,, ,, ...	1874,1888	27,700	1,000,000	12,000,000	22,000,000
ఇతర మలయా రాష్ట్రములు	,, ,, ...	1909	14,200	800,000	—	—
హాంగ్ కాంగు	,, ,, ...	1842-1906	390	440,000	—	—
వీహావాయి	,, ,, ...	1898	300	160 000	—	—
ఉత్తరబోర్నియో	ఇచ్చివేయఁబడినది	1877	31,100	201,000	1,100,000	1,300,000
బ్రూనెయి	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1888	4,000	30,000	—	—
సరవాక్	[illegible] చేరినది. [నది.	1883	50,000	650,000	800,000	1.000,000
సైప్రసు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి 1914-లోకలుపుకొనఁబడినది. [నది	1878	3,600	275,000	700,000	790,000
ఆఫ్రికా						
కేపురాష్ట్రము	సమాధానము మీఁద నిచ్చివేయఁబ	1814	277,000			
నెటాలు	కలుపుకొనఁబడినది. [డినది	1843	35,400			
ట్రాన్సువాలు	,, ,, ...	1900	110,400	5,100,000		
ఆరంజిఫ్రీస్టేటు	,, ,, ...	1900	50,400			
బసుతోలాండు	,, ,, ...	—	10,300	350,000	39,000,000	63,000,000
బెచ్యులాండు	,, ,, ...	1895	275,000	126,000		
రొడీషియ	,, ,, ...	1889	450,000	1,750,000		
గాంబియ	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1807	4,000	146,000	756,000	735,000
గోల్డు కోస్టు	,, ,, [నది.	1672	80,000	1,400,000	4,025.000	4,807,000
సియర్రాలియోను	,, ,, ...	1787	34,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000
ఉత్తరనైజీరియ	,, ,, ...	1891	255,700	10,000,000		
దక్షిణనైజీరియ	,, ,, ...	1891	78,000	7,000,000	6,500,000	6,100,000
సోమలిలాండు	,, ,, ...	1884	68,000	300,000	250,000	215,000
తూర్పుఆఫ్రిక	,, ,, ...	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000
ఉగండ	,, ,, ...	1894	223,500	2,500,000	630,000	400,000
జాంజిబారు	,, ,, ...	1890	1,020	200,000	1,000,000	1,100,000
న్యాసలాండు	,, ,, ...	1891	40,000	1,000,000	280,000	175,000

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రమించుకొనఁబడినది.	1882	400,000	12,000,000	28,000,000	29,000,000
సుడాను	జయింపఁబడినది.	1898	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిషసు	,, ఇచ్చివేయఁబడినది.	1810-1814	720	370,000	2,300,000	2,500,000
సిచిలీసు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి[నది.	1814	150	23,000	78,000	110,000
అసెన్షను	ఆక్రమించుకొనబడినది.	1815	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపఁబడినది.	1673	47	3,500	2,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియో	జయింపబడి ఇచ్చివేయబఁడినది.	1759-1763	407,250			
క్విబెకు	,, ,,	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	,, ,,	1627-1713	21,500			
న్యూబ్రన్సువికు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ[డినది.	1763	28,000			
ప్రిన్సు ఎడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపఁబడినది.	1745-1763	2,200			
బ్రిటీషుకొలంబియ	అధినివేశింపఁబడినది.	1670	355,900	7,200,000	140,000,000	79,000,000
మెనిటోబా	,,	1813	251,900			
ఆల్బర్టా	,,	1670	255,300			
సస్కాచెవాను	,,	1670	251,700			
పశ్చిమోత్తర రాష్ట్రములు	,,	1670	1,250,000			
న్యూఫౌండ్లాండు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ[డినది.	1583	40,000	210,000	2,700,000	2,?00,000
జమెయిక	జయింపఁబడినది.	1655	4,200	850,000	3,050,000	2,710,000
బాహామాసు	అధినివేశింపఁబడినది.	1629	4,400	56,000	358,000	276,000
లీవరు ద్వీపములు	,,	1623-1659	750	140,000	640,000	503,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయఁబడినది.	1763-1783	510	200,000	800,000	800,000
బార్బిడాసు	అధినివేశింపఁబడినది.	1605	170	196,000	1,460,000	1,086,000
ట్రినిడాడు, టోబాగో	జయింపఁబడినది.	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గ్వయానా	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది.	1803-1814	90,300	310,000	1,700,000	1,577,000
బ్రిటీషు హాండురాస్	,,	1798	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మ్యుడా	అధినివేశింపఁబడినది.	1612	20	19,000	637,000	117,000
ఫాక్లాండు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1771	6,500	3,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియ	,, [నది.	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలేషియా						
న్యూసౌతువేల్సు	అధినివేశింపఁబడినది.	1788	310,400	1,650,000		
విక్టోరియ	,,	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణఆస్ట్రేలియ	,,	1835	901,000	409,000	78,000000	80,000,000
క్వీన్సులాండు	,,	1824	670,500	606,000		
టాస్మేనియ	,,	1803	26,220	191,000		
పశ్చిమఆస్ట్రేలియ	,,	1828	976,000	282,000		
న్యూజీలాండు	,, జయింపఁబడినది.	1815	105,000	1,050,000	31,000,000	22,000,000
ఫిజి	స్వదేశీయులయొద్దనుండి ప్రతిగ్ర	1874	7,500	130,000	950,000	1,060,000
పాపువ	కలుపుకొనఁబడినది [హింపఁబడినది	1884	90,540	360,000	—	—
పసిఫిక్కు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁద నియ్యఁబడినది	1893-1906	12,500	200,000	350,000	800,000

సర్వియా చరిత్రము

ప్రాచీనగాథ

ప్రస్తుత మైరోపామహాసంగ్రామమునకు ముఖ్యకారకులుగ నెన్నఁబడుచున్న సర్వియాను లీ రాష్ట్రమువారే. బాల్కను ప్రజ లందఱిలోను సర్వియనులు స్వేచ్ఛాసామర్థ్యములు గలవారు. సర్బు లని పిలువఁబడువా రీ సర్వియారాష్ట్రమునందే గాక తక్కిన బాల్కనురాష్ట్రములలోఁ గూడ ననేకస్థలములందుఁ

గలరు. వీ రతిశూరులు. రణ మన్న నత్యుత్సాహము. క్రీస్తుశకము రెండు మూడు శతాబ్దములందు వీరు కార్పేతియన్ పర్వతప్రాంతములనుండి వచ్చి బాల్కనుద్వీపకల్పమునందంతట నక్కడక్కడ ప్రవేశించిరి. వీరు క్రమక్రమముగ వృద్ధినొంది యారవ శతాబ్దము మధ్యమున దక్షిణయూరపు నంతను నాక్రమించుకొన మొదలుపెట్టిరి. క్రీ. శ. 620-వ సంవత్సరమునందు హెరాక్లియస్ అను గ్రీసు చక్రవర్తి సర్బులను డాన్యూబునది దాఁటి దక్షిణమున నున్న దేశము నాక్రమించుకొనునట్లు ప్రోత్సాహపఱచెను. వారల్లే ద్వీపకల్పమునందలి పశ్చిమభాగము నాక్రమించుకొని క్రమక్రమముగ నిప్పటి మాంటినీగ్రోను గూడ చేర్చుకొనిరి; ఈ విధముగ క్రీ. శ. 650-వ సం. నాఁటికి బాల్కను రాష్ట్రములలో చాలభాగమును వశపఱచుకొనిరి; అప్పటి గ్రీకు చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచు, ఆయనకు నామమాత్రమున లోఁబడియుండిన స్వతంత్రప్రభుత్వమును గలిగియుండిరి. అప్పటి సర్బుల రాజుల పేర్లంతగ తెలియరాకున్నవి. 880-వ సం. లో వాయిస్లావ్ అనునతఁడు రాజ్యము చేయుచుండెను. సర్బు లతిస్వాతంత్ర్యేచ్ఛ గలవారగుటచే వారి యంతశ్శాఖలవారొక నాయకునిచే నడుపఁబడ నేరక, వారి రాజ్య మంతగ ప్రబలినది గాదు.

కడపట 1148-వ సం. లో స్టెఫెన్ నిమాన్జా యనునతని ప్రభుత్వమునకుముందు తమ జాతీయలక్షణమునకు తగిన కులీనప్రభుత్వమునే కలిగియుండిరి. తూర్పు దేశములలో రాజకీయజీవనముతోఁ బాటు మతజీవనము గూడ మిశ్రమమయి యుండును గావున సర్బులకు మతాభిమానము హెచ్చుగ నుండెడిది. కాన్‌స్టాంటైన్ మెతోడియస్ అను మతబోధకులు వీరికి ప్రచారకులైరి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము నడుమ సర్బుల కధ్యక్షుఁడగు రడోస్లావ్ అనునతఁడు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను. అతని తరువాతి రాజును క్రైస్తవమునే స్వీకరించుటచే, క్రమక్రమముగ ప్రజ లందఱు క్రైస్తవు లయిరి. క్రైస్తవమతప్రచారముతో పాటు నాగరికత గూడ వ్యాపించి, సర్బులకు సహజమై యుండిన క్రూరలక్షణము లనేకము లంతరించెను గాని, యుద్ధాసక్తి మాత్రము వీరిని విడువమిచే, తమ ప్రాంతములం దున్న బల్గేరియారాష్ట్రముతోను తుర్కులతోడను వీరు తఱచుగ పోరాడుచుండిరి. వీరి యంతఃకలహములవలన, గ్రీకు చక్రవర్తి యధికారము క్రిందనుండిన యాటోమన్ రాష్ట్రము నంతటి నాక్రమించుకొనఁగలిగెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దము చివరి భాగములో నీ రెండు దేశములకు తఱచుగ పోరు సంభవించుచుండెను. ఒకొక్కసారి యొకొక్కరు రెండవవారిని జయించుచుండిరి. ఈ రీతి నుభయులును దుర్బలులగుటచే తురుష్కులు వీరిని లోఁబఱచుకొనుట తటస్థించెను.

సిమియన్ బల్గేరియా రాజుగ నుండినపుడు సర్వియనులకు చాల కష్టములు కలిగెను. సర్వియనులు బల్గేరియావారికి లోఁబడి యుండవలసివచ్చెను. బల్గేరియా రాజ్యముయొక్క ప్రథమదశలో సర్వియా పేరయినను లేకుండెను. పిదప్పట బల్గేరియా రాజు సిమియన్ చనిపోయెను. బల్గేరియాస్థితి తగ్గుచుండెను. సెస్లావు, బల్గేరియాలో ఖయిదీగ నుండిన పాల్ బ్రాంకొవిక్ అను సర్వియా రాజు పుత్రుఁడు. ఈతఁడు ఖయిదునుండి తప్పించుకొని గ్రీకుచక్రవర్తిని సమీపించి, బల్గేరియాపై దండెత్తుటకు తనకు సహాయము చేయ వేఁడెను. మొదటినుండియు బాల్కనురాష్ట్రములలో నొకదానిపై నొకదానిని పురికొల్పి తాను లాభము నొందుట గ్రీకులకు సహజమే కావున తక్షణమే చక్రవర్తి యంగీకరించెను. వెంటనే, సెస్లావు సర్వియా ప్రవేశించి చెదరియున్న సర్బుల నందఱను సమకూర్చుకొని గ్రీకుచక్రవర్తి సాయముతో సర్వియాలో నుండిన బల్గేరియనులను పాఱఁదోలెను. క్రీ.శ. 905-వ సం. మొదలు 11-వ శతాబ్దము ప్రారంభమునకును సర్వియా స్వేచ్ఛగ నుండి తిరిగి 1015-వ సం. లో బల్గేరియాకు లోఁబడి పోయెను. మరల 1040-వ సం. లో స్వాతంత్ర్యము పొంది స్టెఫెన్ నిమాన్జా రాజు కాలమున, అనఁగా 1143-1149 సం. లలో సర్వియా యభివృద్ధి చెంద మొదలిడెను. ఈయన 1169-వ సం. లో బాస్నియాను గూడ సర్వియాకు చేర్చెను; సామంత రాజులను వశపఱచుకొనెను. కాని నామమాత్రమునకైనను తనపై నున్న గ్రీకుచక్రవర్తి యధికారమును తప్పించుకొనలేక పోయెను.

పిమ్మట కాన్‌స్టాంటినోపిలులో మాన్యుయల్ కొమ్నెనస్ అను రాజును దర్శించి తన విధేయతను చూపి, వెనీషియనులపై తాను సహాయము చేసినందులకై, సర్వియాకును మాంటినీగ్రోకును

నడుమ నున్న, యిప్పుడు నోవాబజా రని పిలువఁబడు, రాస్కీయా జిల్లాను ప్రతిఫలముగ సంపాదించెను. 1180-వ సం. లో మాన్యూయల్ రాజు చనిపోయి కాన్‌స్టాంటినోపిలు బలహీనముగ నుండినప్పుడు నిమాన్జా తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనుటకు మంచి సమయ మను కొని నిష్ని తన రాజ్యమునకు చేర్చుకొని ప్రిష్టినాను తనకు ముఖ్య పట్టణముగ చేసికొనెను. ఇప్పు డీతని రాజ్యము మునుపటికి రెండింత లాయెను. ఇంతటితో తృప్తి నొందక 1186-వ సం. లో గ్రీకురాజు నకు కప్పము కట్టుటను నిరాకరించి నిమాన్జా తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించెను. ఈతని ప్రథను తగ్గించుటకై గ్రీకురాజు చేసిన యత్న ములు విఫలము లగుటచే, అతఁ డతనితో సంధి చేసికొనవలసినవాఁ డాయెను. నిమాన్జా గ్రీకుచక్రవర్తిని సమానునిఁగ చూచెను. అతని కుమారునకు చక్రవర్తి కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేయుటచే సర్వి యా స్వాతంత్ర్య మంగీకరించిన ట్లాయెను. నిమాన్జా యింతటితో కూడ తృప్తి నొందక అప్పటి జర్మనుచక్రవర్తిగ నుండిన ఫ్రెడరిక్ బార్బరోజాతో స్నేహము చేయఁదలపెట్టెను. ఆయన మతయుద్ధము నిమిత్తము చేయుచుండిన ప్రయాణములో తన దేశముగుండ మార్గమును ఆ సమయమున విశ్రమించుటకు మంచి పట్టణమును నొసంగెద నని రాయబార మంపెను. సర్వియా యొక్కఁడ నుండినదియు తెలియని యక్కాలమున నీ వార్త వచ్చుట జర్మనీలో మిక్కిలి యాశ్చర్యకరముగ నుండెను. నిమాన్జా పిలుపు ప్రకారము బార్బరోజా సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణ మగు నిష్షులో వచ్చి దిగెను. ఇరువురు రాజులును స్నేహభావమును వెలిపుచ్చుకొనిరి. పిమ్మట నిమాన్జా ప్రపంచవిషయ ములకు విముఖుఁడై 1195-వ సం. లో తన కుమారునకు సింహాసనము వదలి అతాస్ పర్వతముమీఁద మఠము నొకదాని నేర్పఱచుకొని యయిదు సంవత్సరములకు పిమ్మట సిమియాన్ అను పేరుతో మర ణించెను—మఠగురు వాయెను.

అతని చిన్న కుమారుఁడు సావా ఆ పర్వతము మీఁదనే పవి త్రత నొంది మఠగురు వాయెను. పిమ్మట తన యన్నయగు స్టైఫన్ యొక్క సింహాసనాధిష్ఠాన కాలమునందు తన చేతితో నతని శిరముపై కిరీటము పెట్టెను. అప్పటినుండి తూర్పు రాష్ట్రములలో సర్వియా యొక్క మతాధిక్యత హెచ్చెను. మొత్తముమీఁద స్టైఫన్ తాను రాజ్యము చేసిన 25 సం.ల కాలములో నొకసారియైన యుద్ధమునకు దిగక శాంతిని స్థాపించి దేశమందంతటను విద్యాలయములను దేవాల యములను నెలకొల్పెను. మొట్టమొదట నాణెము లితని కాలములోనే ముద్రింపఁబడెను. బల్గేరియాతోడను గ్రీకు చక్రవర్తితోడను సఖ్యము చేసికొని సర్వియా గౌరవమును హెచ్చించెను. గ్రీకుచక్రవర్తి కాన్ స్టాంటినోపిలు సింహాసనమునకు వచ్చినపుడు, సర్వియా డాల్మటియా బాస్నియాలకును సమీపపు జిల్లాలకును స్టైఫన్ రాజని యొతఁ డొప్పు కొనెను. కాని దేశమునం దెంత శాంతి యున్నను డాల్మటియా బాస్నియాలను చేర్చుకొనుట హంగేరియా రాజగు రెండవ ఆండ్రూ యొక్క విరోధమునకు కారణ మయ్యెను. నడుమ నెన్ని యంతరాయ ములు కలిగినను, ఆరవ స్టైఫన్ కాలములో సర్వియా ప్రథ హెచ్చియే యుండెను.

పదునాల్గవ శతాబ్దము నడుమ తురుష్కులు ప్రబలియుండుట చే గ్రీకురాష్ట్రవ్యాపకమున కాటంకము కలిగెను. అందుచే గ్రీకు రాజు స్టైఫను స్టైమునిస్ అను తన కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేసి యతనిని మిత్రునిఁగ చేసికొనెను. ఇందువలన 1303-వ సం. లో సర్వియారాజు తన మామ పక్షమున తురుష్కులపైకి దండు వెడలి వారిని ఓడించెను. పదునెండేండ్లకు పిమ్మట తిరిగి సర్వియనులు గ్రీసులో ప్రవేశించి తురుష్కులను సముద్రము పర్యంతము తరుముఁడ చేసిరి. ఈ సందర్భమున బల్గేరియనులు సర్వియాపైకి వచ్చి ఓడి పోయి సర్వియా ప్రథను మతింత హెచ్చించిరి. పిమ్మట 1330-వ సం. లో బల్గేరియా శక్తి తగ్గిపోయి యొక భాగముకలుకును సర్వియా యధి కారము క్రిందికి వచ్చెను. పది పదునొకండవ శతాబ్దములలో బల్గేరి యనులు సర్వియాపై కలిగియుండిన యధికారము తిరిగి యిప్పుడు పదునాల్గవ శతాబ్దములో సర్వియాకు బల్గేరియాపైఁ గలిగెను.

సర్వియా స్టైఫన్ డూషన్ కాలమున మిక్కుటపుదశయం దుండెను. డూషన్ పేరు తరతరములవఱకును పేర్కొనఁబడుచుం డెను. 1885-వ సం. లో కింగ్ మిలన్ అను సర్వియా రాజు బల్గే రియాపై దండెత్తినప్పుడు గూడ సర్వియా సైనికులు డూషన్ డూషన్ అను సంబోధవాక్యములతో వెళ్లుచుండి వెడలిరి. డూషన్ రాజ్యమునకు వచ్చునప్పటికి కిరువ దేండ్లవాఁడే యయినను అప్పటి బల్గేరియాపై యుద్ధములో తాను స్వయముగ నొక సేనను, నడిపి బల్గేరియా రాజ్యమును ధ్వంసము చేసెను. బల్గేరియా రాజ్యము స్వహస్తములో నుంచెను. డూషనుతో పోల్చుటకు శక్తిసామర్థ్య ములం దొక్క నెపోలియను మాత్రము సరియగును. సర్వియా రాజ్యమునకు యేజియన్ సముద్రములోనికి దారి యుండుట డూషనున కవసరముగ తోఁచెను. పిమ్మట టర్కీవారికిని గ్రీకువారికిని కలిగిన కలహములలో దీని నితఁడు సాధించెను. ఈ కలహములలో నితనికి చాల దేశములు చేకూరుటయే గాక బల్గేరియా సయితము నితని యధికారము క్రిందికి వచ్చెను. నేఁడుల, యించుమించు బాల్కను రాష్ట్రము లన్నియు నితని క్రిందనే యుండెను.

దేశమునందు శాంతి స్థాపించినపిదపనే డూషన్ చట్టములు వ్రాయుటకు మొదలుపెట్టెను; వర్తకము ప్రబలుటకై యనుకూల మయిన చట్టములను కల్పించెను. ఏవర్తకుఁ డైనను ప్రొద్దు గ్రుంకి యొక యూరు చేరినపు డతని కాహారసౌకర్యము మున్నగు వసతులు కలుగఁజేయుట గ్రామాధికారికి విధిగ చేసెను.

ఇటు లిట్టుండ తురుష్కులు యూరపులో ప్రవేశించిరి. వారిని వెనుకకు త్రోలుటకై 80,000 సైనికులతో డూషన్ బయలుదేఱి కాన్‌స్టాంటినోపిలు ప్రవేశించి విజయము సిద్ధముగ నుండఁగ, జ్వరము వచ్చి 1356-వ సం. డిసెంబరు 18-వ తేదిని చనిపోయెను.

ఇతనితో నితని రాజ్యము కూడ క్షీణదశకు దిగఁ

పోయెను. దూష్యను ఒక్కొకటిగ జయించిన దేశముల నన్నిటి నొక్కొసారిగ సెర్బియావారు తీసికొనిరి. తురుష్కరాజు అమురాత్ అనువఁడు 1360వ సం. ఏడ్రియనోపిలును వశపఱచుకొని తన ముఖ్యస్థానముగ చేసికొనెను. సర్వియారాష్ట్రాధికారులు తమ రాజు యొక్క యశక్తతను చూచి తమ తమ యధికారములను మాత్రము బలపఱచుకొన మొదలిడిరి. అందఱును స్వతంత్రరాజులైరి. దూష్యన్ చనిపోయిన పది సంవత్సరములలోనే యతని రాజ్య సంపదయు చెల్లాచెదరయిపోయెను.

తురుష్కులు క్రమక్రమముగ సర్వియాపైకి వచ్చిరి. సర్వియా రాజ్యమునం దైకమత్యము లేకుండుటచే వారి నెదిరింపలేక, కొందఱు మాంటినిగ్రోకున్న కొండలు దాఁటి దీకని చేరిరి. పలికొంది అప్పటి కింకను తురుష్కులచే నాక్రమింపఁబడని బోస్నియాకు చేరిరి. కడపటి కసొవా యుద్ధములో జయము నొందినదియు నాయెను తురుష్కులకు కూడ చాల నష్టము సంభవించి యుండుటచే వారంతట దండయాత్రలు మాని సర్వియారాజు తమకు లొంగినవాఁ డనిపించుకొని యూరకుండిరి.

పిమ్మట 1416వ సం. లో మూసా యను తురుష్కరాజు సర్వియాపై దండెత్తి వర్క్రొబయాలులయందు సర్వియనుల నోడించి మరికొంత దేశము నాక్రమించుకొనెను. 1440వ సం. లో సర్వియా యంతయును తురుష్కుల స్వాధీనమయి వారి ప్రతినిధి పరిపాలనము క్రింద నుండెను. పిమ్మట బోస్నియా రాజు చనిపోవుటచే నది కూడ తురుష్కసామ్రాజ్యములో చేర్చుకొనఁబడెను. మాంటినిగ్రోలో నుండినవారును హంగేరికి పారిపోయినవారును తప్ప, తక్కిన సర్బ్ జాతియంతయు తురుష్కులకు తలయొగ్గినదాయెను.

ఈ విధముగ మహోన్నత దశ నొందిన సర్వియా ధ్వంసమయి పోయెను; రాజకార్యములందే కాక మతవిషయములందుఁ గూడ కలిగిన యభిప్రాయభేదములచే, ఐకమత్యము చెడి యధోగతిపాలయ్యెను. సర్బులు గ్రీకుచర్చిమతస్థులు, హంగేరిలోనివారు కాతోలిక్కులు. ఉభయులకును గల మతభేదము వీరి నింతవఱకు తెచ్చెను.

తురుష్కుల పరిపాలనము

1459వ సం. లో సర్వియా తురుష్కుల స్వాధీనమై తురుష్కుల నిరంకుశాధికారములో నుండెను. పారంపర్యముగ వచ్చుచున్న సర్బియన్ ప్రముఖుల భూములు తీసికొనఁబడి, విచ్చలవిడిగ పంచిపెట్టఁబడెను. ఏ సర్బుజాతీయుఁడును ఆయుధము ధరింపరాదు. ఎల్లప్పుడు నాయుధపాణులై యుండెడివారికి దెంత కష్టముగ నుండును! వివాహితులైన దంపతులు పన్నొసంగవలయును. ఇదియిట్లుండ, కొన్ని గ్రామములు స్వాస్థ్యముగ సుల్తాను గారి యాస్తిగ పరిగణింపఁబడెను. కూలి యేమియు నీయక యే ఆ గ్రామస్థులచే కొన్ని దినములు పని చేయించుకొను హక్కు సుల్తానున కుండెను. సర్బు లీబాధల నోర్చుకొనుచు నాలుగు శతాబ్దముల వఱకు తురుష్కుల యధీనములో నుండిరి. ఎన్ని దినములుండినను స్వాతంత్ర్యము లభించు నట్టెడి యాశ లేక 37,000 కుటుంబములవారు ఆస్ట్రియా దేశమునకు పోయి యక్కడ నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. 1740వ సం. లో 100,000 మంది రుష్యాకు వెళ్లి నీపర్ నది ప్రాంతముల నుండిరి. వారు స్వదేశమునందుఁ గల యభిమానముచే తమ పట్టణముల పేళ్లనే తా ముండు గ్రామములకు పెట్టుకొనిరి.

బ్రాడొవిక్ అను సర్వియా మహాకవి ఆస్ట్రియా రాజగు రెండవ జోసెఫను సర్వియన ప్రజల గౌరవమును నిలిపి, సర్వియా సర్వియనులకు వచ్చునట్లు సహాయము చేయవలయు నని యనేకవిధముల స్తోత్రము చేసెను. ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి యాయనపై నభిమానము గలిగి తురుష్కులను బాల్కనురాష్ట్రములలోనుండి తఱిమి

ఆస్ట్రియనులును సర్వియనులును సాబట్జ్ యుద్ధములో పోరిన విధము.

చేయవలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యగు కాథరైన్‌తో సంధి చేసి కొని 1788 వ సం.లో తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించెను. మూల మూలల నుండిన సర్వియను లందఱును సమకూడిరి. 1789.వ సం. లో బెల్‌గ్రేడును పట్టుకొనిరి. బాస్నియా ఆస్ట్రియావారి యధీన మాయెను. ఆర్మేనియా మాసిడోనియాలు గూడ సంసిద్ధముగ నుండెను. పిమ్మట సర్వియనులు వచ్చిరి. తురుష్కులు పలాయన మైరి. సర్వియా దశ బైలుపడినట్లే యుండెను. కాని యింతలో ఆస్ట్రియారాజు మరణించెను. కావున సర్వియా మరల తురుష్కుల యధీనమాయెను.

పిమ్మట కరాజార్జి యను సర్వియా యోధుఁడు 1806.వ సం. ఆగస్టు 4.వ తేదిని తురుష్కుల నోడించి స్వాతంత్ర్యమును పొందెను. తురుష్కులు సంధి చేసికొనిరి. సర్వుల స్వాతంత్ర్యము నొప్పు కొనిరి. ఇంతటితో తృప్తి నొందని యూరోపురుఁడగు కరాజార్జి తన రాజ్యవ్యవహారములను చక్కఁబఱుప మొదలుపెట్టెను. దేశమునం దంతటను పాఠశాలలను స్థాపించెను. సర్వియనుల యాహ్వానమును లంకరించెను. అంతఃకలహములు ప్రబలెను. దేశమునందు రెండు తెగలవా రుండిరి. ఒకతెగవారు రష్యను పక్షపాతులు, మఱియొక తెగవారు ఆస్ట్రియను పక్షపాతులు. వీరి కలహముచేత కరాజార్జి పరిజనులతో యుద్ధము చేయ మొదలిడెను. ఈ సందర్భమును మాయ కొని తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తిరి. కరాజార్జి తన ధైర్యమును పోగొట్టి, యాస్ట్రియాకు పోయెను. నాలుగుంది యోధులు లొంగిపోక దాగి యుండిరి. కాని యితనికి వైరిగాఁగు మిలోష్ ఒబ్రెనోవిచ్ అనువాఁడు మాత్రము సర్వియాలోనే పర్వత ప్రాంతములలో దాఁగియుండెను. ఇతఁడు తురుష్కులను ముఖాముఖి యెదిరించుటవలన వారికి కోపము పెరుఁగు ననియు ఇచ్ఛకములవలన ప్రయోజనము కల దనియు గ్రహించి ఆమార్గము నవలంబించెను. వెంటనే తురుష్కులతో సంధి చేసికొనెను; తురుష్క పక్షపాతివలె నటించెను. హాడ్జిప్రోడాన్ అను సర్వియా యోధుఁడు 1814.వ సం.లో తుర్కీ వారిపై తిరుగబడి విఫలుఁడైనప్పుడు సహాయము చేయక తురుష్కులకే తోడ్పడెను. కాని తురుష్కులవలన అపాయము రాకుండ మాత్రము చేసెను. క్రూరుఁడైన తుర్కీ సుల్తాను క్రింద తన కింత మాత్రము క్షేమము లే దని తెలిసికొని తా నున్న బెల్గ్రేడును వదలి తిరిగి యుద్ధమును చూచి కొంత సైన్యము ప్రోగుచేసెను. 1815.వ సం. న నెపోలి యను యుద్ధములలో రష్యా సర్వియనులు కూడ ఐక్యము కలిగించు కొను నను భయముతో టర్కీ సుల్తాను సర్వియనులతో సంధి చేసి కొనెను. కాని మిలోష్ కాలమున తిరిగి సర్వియను లాయుధములు ధరించు హక్కును పొందిరి. పిమ్మట తురుష్కులకు కలిగిన యప జయము లాస్ట్రియాలోనికి వెళ్ళిపోయిన కరాజార్జికి తెలిసి యతని కాశ కలిగెను. అతఁడు 1817.వ సం. లో తన తావు విడిచి సర్వి యాకు చేరెను. కాని సర్వియాలో నిద్దఱు నాయకు లిముడుట కష్టము కావున మిలోష్ ఎటులైనను జార్జిని వధించుటకయి యాలోచించి, జార్జి తిరిగి సర్వియాకు చేరె ననియు అతఁడు తుర్కీప్రభుత్వముపై కుట్రలు చేయుచున్నాఁ డనియు టర్కీ సుల్తానుతో చెప్పెను. సుల్తాను జార్జి నెటులయిన చంపింపుఁ డని యాజ్ఞాపించెను. మిలోషు అటులే జార్జిని నిద్రించుచుండఁగ చంపించెను. 1830.వ సం. లో మిలోషు సర్వియారాజుగ సుల్తానుచే నొప్పుకొనఁబడెను. కానియితఁడు కూడ ప్రజలను తురుష్కులకంటె నెక్కుడు క్రూరముగ నేలుటచే ప్రజ లోర్వఁజాలకుండిరి. ఇతని దుర్మార్గపు పరిపాలనమునకై ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసిరి. అందువలన మిలోషు ప్రజానుకూల్యమునకై ప్రజా స్వాతంత్ర్యప్రభుత్వము నొసంగెను. కాని ప్రజ లీరీతి నిర్వహించుకొనఁజాలని శక్తి గలవారు కాకుండుటచేతను మిలోషు తన నిరంకుశాధికారము నొక్కసారిగ విడువలేకపోవుటచేతను పరిపాలన కట్టుదిట్టముగ లేకుండెను.

ఈ దశను మాని యుండినపై సుల్తానుతోను నితనికి విగ్రహ ముగ నుండిన కారణమున ద్వేషమును పుట్టెను. కాని సర్వియా తురు ష్కులకు లోఁబడకుండునట్లును తన సహాయము లేకుండ నిర్వహించు కొనుట కసాధ్యమయినట్లును స్వాతంత్ర్యము సర్వియనులకు యాంత్ర శాస్త్రులవారికి కలుగునట్లును చేసెను.

మిలోషునకు దిగ్గిన సరి పుత్రుండు మాయక మిశెయల్ ఒబ్రెనోవిచ్ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు పాశ్చాత్యదేశములతో సాక్షాత్పరిచయమునకై విద్యావంతుఁడగు విద్వాంసుల మొదలగు ప్రజాధికారము నొసంగవలసె నని. శ్రేష్ఠమగు పరిపాలనావ్యవస్థ యుండునదని తన ప్రజలను ధరించుటకు తన శక్తికి తా లేదనియు నితని యభిప్రాయము. ఇతఁడు టర్కీకి సంబంధించిన సభలలో గల కోటలను సంరక్షించుటకు సుల్తాను తమవు కావలసియుండుటచే దానితో లోకపోక, సుల్తాను తో ప్రసక్తిలేని లోకోత్తరములు తీర్చునట్లు చేసెను.

సర్వియనులనుండి సాధ్యమైన కోటలన్నిటినీ తీసివేయ నా లోచించు చున్న కాలమున, ఆ కాలమును బట్టి యిప్పుడే యీ మార్గమును పట్టక మానెను. సుల్తాను నల దినములను యాలోచించుట చేసి, అప్పటి దినములలో ప్రశస్తమయిన 2 లక్షల తుపాకులను దేశములోనికి తెప్పించి స్వల్పక్రమముగను ప్రజల కిచ్చి చేసెను. ఈ విధముగ స్వల్పకాలములోనె తన దేశములో శక్తిమంతులైన సైని కుల నసేకుల నెర్పాటుచేసెను. తన ప్రజల సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము కావలె నని సుల్తాను నిచ్చఁ దెలిపినప్పుడు, ఈ సైని కులవలని ప్రయోజనము స్పష్టమాయెను. ఇతని కాలములో సర్వియా దేశములోని కోటలలో నొక తురుష్కుఁడైనను లేకుండు నట్లు చేయఁగలిగెను. సర్వియా సర్వియనులకలనే సంరక్షింపఁ బడుచుండెను. ఈతని దశ వెలుఁగుచుండెను. ఈతఁడు బాస్ని యాను చేర్చుకొనినచో, ఫ్రాన్సు ఆస్ట్రియా లితనికి సహాయము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండెను. కాని కాలవశమున 1868.వ సం.లో నితఁడు చంపఁబడెను. ఇతనికి పిమ్మట నితని పుత్రుఁడు 14 సం. ల వయసున, ముగ్గురు రీజెంట్ల సహాయముతో ప్రభుత్వమునకు వచ్చెను. సహాయకులు కొంచెము మార్పుతో వెనుకటి పద్ధతినే ప్రభుత్వము

చేసిరి. 1869వ సం. లో నేర్పడిన పరిపాలనాపద్ధతి ప్రకారము అధికారమంతయు నిరనికిని 120 మంది సభ్యులు గల దేశీయమహాసభకును నుండెను. సభ్యులలో 90 మంది ప్రజలవలనను 30 మంది రాజువలనను నెన్నుకొనఁబడిరి. ఇంకను ప్రజల సంతుష్టిపఱచుటకై యసాధారణ సమయములలో 480 మంది ప్రజాప్రతినిధులు చేరిన మహాసభవలన చేయఁబడిన తీర్మానము, అదివఱ కుండిన యే శాసనము నైనను మార్చునట్లు నిర్ణయింపఁబడెను. ఈ యున్నిక సాధారణముగ మంత్రులచేతిలో నుండుటచే, 1888వ సం.పు రేడికల్ రిఫారము అక్టు, అప్పటి రాజగు అలెగ్జాండరుచే రద్దుచేయఁబడినపుడు అమలులోనికి తేఁబడి నేఁటివఱకు జరుగుచున్నది.

మిలన్ యువరాజు 1872వ సం. లో యుక్తవయసు వచ్చి రాజ్యభారమును వహించెను. రీజెంట్ల పరిపాలనలో సర్వ్యజాతివారందఱు నొక ప్రభుత్వముక్రింద నుండవలె ననెడి యభిప్రాయము ప్రజలకు బాగుగ కలిగెను. సర్వియా తిరిగి తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. 1,48,000 సర్వియను సైనికులు తుర్కీపైకి వెళ్లిరి. కాని సర్వ్యులు తుర్కీసైనికులకంటె తక్కువ పాకదక్ష్యము గలవారగుటచే తురుష్కులు సర్వ్యులను వెనుకకు తఱిమి సర్వియాలో ప్రవేశించిరి. 1877వ సం. లో సర్వియా టర్కీతో సంధి చేసికొనెను. కాని మాంటినీగ్రో టర్కీతో పోట్లాడుచునే యుండెను. ఇంతలో రష్యా కూడ టర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. రొమేనియా కూడ చేరను. అయినను సర్వియా మాత్రము కొంత కాలమువఱకు నెట్టఁటుగ నూరకుండి తుదకు కలహములోనికి దిగెను. ఈ తడవ సర్వియా ప్రభావము కొంచెము హెచ్చుగనే యుండెను. విశేషనష్టము గలిగినను సర్వియను సేనలో నొక భాగమునకు పైరట్ వద్ద మంచి జయము కలిగెను. రెండవ భాగము సర్వియన్ రాజగు మిలన్ చే నడుపఁబడి యప్పటికి 500 సం. నుండి యేకదీక్షగ తురుష్కుల చేతిలో నుండిన నిశ్శ్యను పురాతనపు సర్వియను పట్టణమును పట్టుకొనెను.

తొమ్మిది దినములకు పిమ్మట ప్రాంజాయొద్ద కలిగిన మూడవ జయము సర్వియను ప్రజల కెంతయు నుత్సాహము కలిగించినది. శాన్‌స్టెఫానోయొద్ద జరిగిన సంధి కనుబంధముగ 1878వ సం. లో జరిగిన బర్లిన్ సంధివలన సర్వియా పిరాటు జిల్లాను ప్రాంజాను నిశ్శని చేర్చుకొనఁగలిగెను. సర్వియా రాజ్యము మునుపటికంటె నొకపా లధిక మాయెను. ఇదివఱకు శాన్‌స్టెఫానోయొద్ద తుర్కీచే నంగీకరింపఁబడిన సర్వియా స్వాతంత్ర్య మిపుడు యూరోపియన్ రాజులచేఁ గూడ నొప్పుకొనఁబడెను. 1882వ సం. లో యువరాజు ఒకటవ మిలన్ అను పేరున సింహాసనము నెక్కెను. సర్వియా కూడ స్వతంత్రరాజ్య మయ్యెను.

అభినవసర్వియా

శాశ్వతమైన శాంతిని నెలకొల్పుటకై యేర్పడిన బర్లిన్ సంధి సర్వియాకును బల్గేరియాకును అసంతుష్టిగనే యుండెను. ఒక రక్షించిన దేశమునకు మరియొక రాశిపడఁజొచ్చిరి. ఈ రెండు దేశములకును సరిహద్దుగ నున్న టిమక్ నదికి బల్గేరియావైపున కొంత బీడుభూమి యుండెను. దాని మాటయేమియు బర్లిన్ సంధిలో నెత్తుకొనఁబడలేదు. సర్వియనులు నదిని దాటి వచ్చి దానిని సేద్యము చేయ మొదలిడిరి. 1884వ సం. లో బల్గేరియా పటాలము వీరిని తఱిమివేసెను. ఆ భూమికి బల్గేరియనులు విశేషముగ పన్ను విధించిరి.

ఇది సర్వియనులకు కష్టముగ నుండి వారు యుద్ధమునకు దిగిరి. ఈ తడవ కూడ బల్గేరియనులచే తఱుమఁబడిరి. కాని యీ దేశము బల్గేరియావా రాక్రమించుకొనుట యాస్ట్రియావారి కిష్టము లేక, వా రడ్డుపడి సర్వియాను రక్షించిరి; సర్వియాకు దేశనష్టము గాని యుద్ధపు కర్చుల నష్టము గాని లేకుండునట్లు చేసిరి. ఈ యపజయము ప్రజల యసంతుష్టికి కారణమై దేశములో కక్షలేర్పడినవి. అంతఃకలహములు ప్రబలినవి. గృహకల్లోలము కూడ దీనికి తోడై, మిలన్ వైరాగ్యముతో 1889వ సం. న రాజ్యమును తన కుమారుఁ డగు అలెగ్జాండరున కిచ్చి ముగ్గురు సహాయకుల నేర్పఱచెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు. ఇతని కాలములో యూనియన్ ప్రభుత్వమునందుఁబోలె సర్వియను లందఱు నేకచ్ఛత్రము క్రింద నుందురని యభిప్రాయ ముండెను.

మూఁడేండ్లక్రితము జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు సర్వియాకొంతభూమి తురుష్కసామ్రాజ్యములోనిది సంక్రమించెను. సర్వియనుల విజృంభణమును జూచుటకై ఆస్ట్రియా నిరంతరము ప్రయత్నములను చేయుచుండెను. బాల్కను యుద్ధమునందు సర్వియాకు సంపూర్ణ విజయము కలిగినను ఆస్ట్రియా కుట్రవలన దగిన ప్రతిఫలము దక్కకుండెను. మీఁదు మిక్కిలి బోస్నియా హార్జగోవినియాలను ఆస్ట్రియా తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రియా బలవంతమైన రాజ్యము. సర్వియా స్వల్పరాజ్యము. ఆస్ట్రియా సర్వియా వ్యాపకమునకు కన్ని దిశలందును నాటంకములను గల్పించుచు స్లావుజాతియొక్క వైరమును బలపఱచెను. సర్వియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, శూరులు, దేశాభిమానులు. సర్వియనులను వర్తమాన సంగ్రామమునకు వారి గాఢమైన దేశభక్తి పురికొల్పినది. దేశవిస్తీర్ణము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 50,00,000, ఆదాయము సవరనులు 48,03,262, వ్యయము సవరనులు 52,30,588, సైన్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత పాలనము.

ఉ. ఎవ్వఁ డనంతలోకము సృజించుచు పెంచుచుఁ సంహరించునో
ఆ విభుఁ డీశ్వరుం డగు జనార్దన దేవుఁడు జార్జిని సదా
ఈ వసుధాతలంబునను హిందుజనాళికి సార్వభౌముఁగా
దివ్య నరాతివర్గజయశీలునిఁగా దయఁ బ్రోచుఁగావుతన్.

SIR EDWARD GREY

సర్ ఎడ్వర్డ్ గ్రే : పరరాష్ట్రకార్యదర్శి.

MR. BONAR LAW

బోనర్ లా : అధినివేశరాజ్యాంగ...

MR WINSTON CHURCHILL

విన్‌స్టన్ చర్చిల్ : లండన్ నౌకా...

G

...వలనే వారు ఆస్ట్రియావారిక ప్రత్యుత్తరం పంపిరి, ...గావారి పది పలనాలలో ఎనిమిదింటికి అంగీకరించిరి, మిగిలిన

...న్నమైన వివరములు: (1) ఈ కుట్ర సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణ... ...మునందే పన్నబడినది. (2) హంతకులు కా... ...న్న ఒక ప్రాంత పట్టణమునకు చెందిన సర్వియా సైనికోద్యో... ...గావాడే ఆయుధాగారమునుండి తీసి యిచ్చెను. (3) సర్వియా ...లలోని యుద్యోగుల సహాయముచేత హంతకులు, ఆయుధ... ...ములు సర్వియాకు పంపబడు చున్నారు. (4) సర్వియా ... ...లాన్ సిగ్నోవిక్ అనువారు హంతకులకు బోధచేయుచున్నారు, ...కొల్పుటకు తోడ్పను. (5) ఆనేక సమాఖ్యములు సమాజములను ...రామర్శ గోవిన్దాలలో చేర్పబడి, ప్రజలలోని ప్రభుభక్తిని ... ధ్వంసముచేయుచున్నది. (6) విద్యయును ఆస్ట్రియా సామ్రా... ...ద్వేషమును రవులుకొలుపు వ్యాసములను వ్రాయుచు, సర్వి... ...కలు అరాజకమును వృద్ధిచేయుచున్నవి. ఈ దురాగ్రహము ...సర్వియా అంగీకరించవలయును. అట్టిటయందు ఆస్ట్రియా ...ప్రతినిధుల సహాయమును తీసికొనవలయును. హంతకులను ...పరచిన యుపరాధులను, సర్వియాలో నున్న వారిని, సర్వా... ...వరు ఆస్ట్రియా ప్రతినిధు లుండవలయును,

FIELD MARSHAL EARL ROBERTS

కీర్తిశేషులయిన రాబర్ట్సుప్రభువు

PRINCE MAURICE OF BATTENBURG

బాటెన్ బర్గు రాకుమారుడు మారిస్ (యుద్ధములో మృతినొందెను)

...ము సమస్త సామ్రాజ్యములోనిది సంక్రమించెను. సర్వి...ంధిలము నణచుటకై ఆస్ట్రియా నిరంతరము ప్రయత్నము...యుచుండెను. బాల్కనుయుద్ధమునందు సర్వియాకు సంపూర్ణ...ము కలిగినను ఆస్ట్రియా కుట్రలవలన తగిన ప్రతిఫలము దక్క... మీదు మిక్కిలి బోస్నియా హెర్జగోవినియాలను ఆస్ట్రియా...జ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రియా బలవంతమైన రాజ్యము. ...స్వల్పరాజ్యము. ఆస్ట్రియా సర్వియా వ్యాపకమున కన్ని...ను ఆటంకములను గల్పించుచు స్లావుజాతియొక్క వైరమును...చెను. సర్వియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, శూరులు, దేశాభి... సర్వియనులను వర్తమాన సంగ్రామమునకు వారిగాఢమైన ...పురికొలిపినది. దేశవిస్తీర్ణము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జన...50,00,000, ఆదాయము సవరనులు 48,03,262, వ్యయము...లు 52,30,588, సైన్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత...ము.

...ము చెంచుచుఁ బంహారించునో
...న దేవుఁ డు జార్జిసిక్ సదా
...జనాళికి సార్వభౌముఁగా
...యుఁ బ్రోచుఁగావుత.

MAJOR GENERAL PULTENY

సేనాని పుల్టెని

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్ర

ఎమ్. వెంకటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు

1-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మేలాగు వచ్చినది ?

అనేకసంవత్సరములనుండి ఆస్ట్రియాకును సర్వియాకును పరస్పర వైరము కలదు. సర్వియాను ఎట్లయిన వశపఱచుకొనవలె నని ఆస్ట్రియావారును, ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యమును చితుకఁ గొట్టవలయు నని సర్వియావారును ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఈ రెండు దేశములకును గల సంబంధ మిట్టిదై యుండ, ప్రకో యొక మిష యుండకపోయినదే కాని, యుద్ధము సంభవించుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. ఇట్టి మిష ఆస్ట్రియావారికి 1914-వ సంవత్సరము జూన్ నెలలో దొరకినది. అందు మూలమున ఈ రెండు దేశములకును యుద్ధము ప్రారంభమై, క్రమక్రమముగ ఐరోపాఖండ మంతటికిని, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములలోని కొన్ని దేశములకును పూర్ణముగ వ్యాపించినది.

ఆస్ట్రియా దేశమందు బోస్నియా యను జిల్లా యొకటి కలదు. దీనిలోని ప్రజలు చాలమంది సర్వియా జాతివారు గనుక, వీరికిని సర్వియా రాజ్యములోని ప్రజలకును విశేష సంబంధము కలదు. ఈ జిల్లాకు సరజెవో యనునది ముఖ్య పట్టణము. ఈ పట్టణమునకు 1914-వ సంవత్సరము జూన్ నెల 29-వ తేదిని ఆస్ట్రియా దేశపు యువరాజును ఆయన భార్యయు బండి రాజమార్గమున పోవుచుండగా, దుర్మార్గులగు రాజద్రోహు లెవరో యుద్దేశించి వారిని తుపాకితో కాల్చి చంపిరి. ఈ శోకవార్తను విన్నతోడనే దేశములోని ప్రజలకును చక్రవర్తికిని అసాధారణమైన విచారమును కోపమును కలిగినవి. క్రోధపరవశులైన ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియు మంత్రులును దుర్మార్గులను శిక్షించుటకై తగిన ప్రయత్నములు చేయుచు, సర్వియా ప్రభుత్వమువారే ఈ హత్యాకృత్యమునకు కారకు లనియు, వారి ప్రోత్సాహ సహాయములు లేకుండ ఇది జరిగియుండదనియు తుదకు తీర్మానించిరి. ఈ తీర్మానము సహేతుకముగ నుండకపోయినను ప్రజలందఱు దీనిని నమ్మి, హంతకుల నిద్దఱను శిక్షించుటకంటెను సర్వియా ప్రభుత్వమువారిని శిక్షించుటయే ఆవశ్యక మనియు యుక్త మనియు అభిప్రాయపడిరి.

ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి ఆస్ట్రియా ప్రభుత్వమువారు జూలై నెల 23-వ తేదిని సర్వియా ప్రభుత్వమువారికి కొక యుత్తరమును పంపిరి. ఇందులో * పది షరతులు వ్రాయబడియున్నవి. వాని సందర్భమునందు సర్వియావారు పది షరతుల ననుసరించి నడచుకొనవలసిన దనియు, అట్లు నడచుకొనుట కంగీకరింపుము అనుదాంగీకారమును 48 గంటలలోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు చేయని పక్షమున యుద్ధము సంభవించు ననియు ఆస్ట్రియావా రా యుత్తరము ద్వారా తెలియఁజేసిరి. పాపము! ఆస్ట్రియాయొక్క రాజుయొక్క హత్యనుగుఱించి సర్వియావారి కేమియు తెలియదు. నిజముగ దానియందు వారి కేమియు జోక్యమును కలుగఁజేసికొనలేదు. ఇది గాక, వారి రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నది; రెండు సంవత్సరములుగ తుర్కులు బల్గేరియనులతో పోరి పోరి వారు మిక్కిలి యలసియుండిరి. ఇట్టిస్థితిలో బలవంతులగు ఆస్ట్రియనులతో యుద్ధమునకు దిగుట యుక్తము కా దని జూలై నెల 25-వ తేదిని 48 గంటలలోపలనే వారు ఆస్ట్రియావారికి ప్రత్యుత్తర మంపిరి. ఆస్ట్రియావారి పది షరతులలో ఎనిమిదింటి కంగీకరింతుము, మిగిలిన

* ప్రధానమైన షరతులు: (1) ఈ కుట్ర సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడులో పన్నఁబడినది. (2) హంతకులకు కావలయు యుద్ధములను నార్కోడ్నా ఒడ్బ్రానా సభవారు తెచ్చిన సర్వియా సైనికోద్యోగులు క్రాగుజెవెక్ ఆయుధాగారమునుండి తీసి యిచ్చిరి. (3) సర్వియా సరిహద్దులలోని యుద్యోగులు కొందఱు చేరి హంతకులు, ఆయుధములతో బోస్నియాకు పంపఁబడుచున్నారు. (4) సర్వియా సైనికుఁడగు మిలాన్ సిగ్నోవిక్ అనువాఁడు హంతకులకు బాంబు వేయుటయు, పిస్తోలు కాల్చుటయు నేర్పెను. (5) అనేక సహాస్రపు సమాజములును బోస్నియా హెర్జిగోవినాలలో చేర్పఁబడి, ప్రజలలోని ప్రభుభక్తిని సర్వియా ధ్వంసముచేయుచున్నవి. (6) నిత్యమును ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముపై ద్వేషమును రపులకొలుపు వ్యాసములను వ్రాయుచు, సర్వియా పత్రికలు అరాజకమును వృద్ధి చేయుచున్నవి. ఈ దుర్మార్గము నంతయు సర్వియా అడ్డకొనవలయును. అడ్డుటయందు ఆస్ట్రియా హంగరీ ప్రతినిధుల సహాయమును తీసికొనవలయును. హంతకులను ప్రోత్సాహపఱచిన యపరాధులను, సర్వియాలో నున్నవారిని, విచారించునప్పుడు ఆస్ట్రియా ప్రతినిధు లుండవలయును.

రించినవియమై కొన్ని సంశయము లుండుటవలన తక్షణమే 48 గంటలలో వాని నంగీకరించుటకు వీలుపడదనియు, ఆవి వివాదాంశములుగను సర్వియా రాజ్య స్వాతంత్ర్యమునకు హానికరములుగను నుండుటచే, నిష్పక్షపాతముగ తీర్పుచేయగల మధ్యస్థుల కొందుట వాని నుంచి వారి తీర్పు ప్రకారము నడచుకొనుటకు సిద్ధపడి యున్నామనియు, ఆప్రత్యుత్తరమందు వ్రాసిరి. ఆలోచించి చూడ, ఇంతకంటె తృప్తికరమగు జవాబు మరియొకటి యుండ జాలదు; ఇంతదూరము సర్వియావారు నంగీకరింతు రని ఒక్కరును కూడ అనుకొనలేదు. అయినను ఆస్ట్రియావారు యుద్ధమందే అభిలాష గలిగియుండిరి గనుక ఈ జవాబునకు సమ్మతింపక, తక్షణమే యుద్ధ సన్నాహము చేయుటకు ప్రారంభించిరి.

సర్వియావారును రష్యావారును 'స్లావు' అనెడి యొక జాతిలో చేరినవారు. ఇంతే గాక, యిందుకు పూర్వము సర్వియా కమ్మనసేలో నుండి స్వాతంత్ర్యముకొరకై శత్రువులగు తురకలతో యుద్ధము చేయునప్పుడును రష్యావారు వీరికెంతో సహాయము చేసియుండిరి. ఇప్పుడు గూడ అట్టిసహాయమును చేయగలరని యాశతో, ఆస్ట్రియావారియొద్ద నుండి 23వ తేదిని ఉత్తరము రాగానే, సర్వియా ప్రభుత్వమువారు దానిమయమైన రష్యా ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేసిరి. రష్యావారు, ఎప్పటివలెనె యిప్పుడు గూడ సర్వియావారికి సహాయము చేయ నిశ్చయించి, 24వ తేదిని తమ నిశ్చయార్థ మందరికి తెలియునట్లు ప్రకటించిరి. రష్యావారు తటస్థమైన యుద్ధమందు ప్రవేశించిన యెడల వారికి సహాయముగ వారితో కలసి యుద్ధము చేయవలెనని ఫ్రెంచివారు కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందటే ఒప్పుకొనియుండిరి గాన, వారు కూడ వెంటనే యుద్ధమునకు సిద్ధులైరి. మిత్ర సహాయములవలన యింతటి బలము సంపాదించినవారైనను, రష్యావారు తక్షణమే యుద్ధమునకు బయలు దేరలేదు. యుద్ధమువలన ఉభయపార్శ్వములవారికిని వ్యర్థముగ నిశేషనష్టము కలుగునని యెంచి, ఆస్ట్రియావారికిని సర్వియావారికిని గల వివాదమును తీర్చి ఆ యుభయపక్షములవారిని సమాధానపడునట్లు చేయుటకై రష్యావారు మూడు దినములు ప్రయత్నించిరి. కాని, వీరిమాట వినక ఆస్ట్రియావారు 28వ తేదిని సర్వియావారితో యుద్ధమునకు పూనిరి. వెంటనే రష్యావారు కూడ కొన్ని సైన్యములను సిద్ధపరచుకొనిరి. గాని, 30-31వ తేదులలో యుద్ధ మాపుటకు మరి కొన్ని ప్రయత్నములు గావించిరి. తుదకు ఈ ప్రయత్నములలో కొన్ని సఫలము లై, ఆస్ట్రియావారికి యుద్ధమందు మున్న యాతురత కొంతవఱకు తగ్గించి వారిని కొంతవఱకు సమాధానపఱుపగలిగెను.

ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి ఫ్రాన్సిస్ జోసెఫ్

ప్రజ లందఱు యుద్ధ మాగిపోవు నని కుతూహలపడు చుండిరి. అయినను ముందునిమిషమున లేమి రాగలదో మనకు తెలియదుగదా? ఇంతవఱకు యుద్ధమం దిష్టము లేనట్లు నటించు చున్న జర్మనీవారు 31వ తేదిని ఈ వివాదమున ప్రవేశించిరి. ఆదినమందే వీరు రష్యావారిని బెదరించుచు వారికొక యుత్తరము వ్రాసిరి. రష్యావారు దినదినము గావించుచున్న యుద్ధ సన్నాహమును నిలుపుట కంగీకరించి ఆ యంగీకారమును 12 గంటల లోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు తెలుపనియెడల తాము ఆస్ట్రియావారితో కలసి ఆస్ట్రియావారికి శత్రువులైన రష్యా ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములవారితో యుద్ధమునకు పూనెద మనియు జర్మనీవారు ఆయుత్తరములో తెలిపిరి. రష్యావా రట్టి బెదరింపులకు భయపడువారు కారు; గనుక యుద్ధసన్నాహమును మానక దమ కిష్టమునచ్చినట్లు ప్రవర్తించుచుండిరి. 12 గంట లైపోయినను ప్రత్యుత్తర మేమియు రాలేదు. గనుక ఆగస్టు నెల 1వ తేదిని జర్మనీవారు రష్యా వారితోను వారిమిత్రులగు ఫ్రెంచి వారితోను యుద్ధము ప్రారంభించిరి.

ఆస్ట్రియా దేశపు యువరాజుయొక్క మరణమువలన ఇంతి మహాప్రళయమైన యుద్ధము సంభవించు నని మన చక్రవర్తిగారు కాని వారి మంత్రులు కాని కలలోనైన గూడ అనుకొనలేదు. ఈ హత్యనుగురించి ఆస్ట్రియావారు చేయు చుండినవిచారణలను ఆలోచనలను రహస్యముగ నుండుటవలన వీని యూహించుటకును ఇతరుల కవకాశము లేకపోయెను. అయినను 23వ తేదిని ఆస్ట్రియావారు సర్వియావారికి ఉత్తరము పంపి నని తెలిసిన క్షణమునుండియు మన చక్రవర్తి గారి మంత్రులలో నొకరగు గ్రేప్రభువుగారు ఆయుత్తరమువలన చిక్కు లనేకములు బయలు దేరు ననియు యుద్ధము రాకుండ అడ్డుటయు అందఱికి శ్రేయస్కర మనియు ఊహించి, అందుకొఱకై ఆగస్టు నెల 4వ తేదివఱకు ఎన్నియో ప్రయత్నములు గావించిరి. జర్మనీవారుకూడ వీరితో ఏకీభవించి పనిచేసియుండినయెడల వీరి ప్రయత్నము లన్నియు కొనసాగియే యుండును; కాని మొదటినుండియు జర్మనీవా రట్లు చేయుట కిష్టపడకపోయిరి. గ్రేప్రభువుగారు మాత్రము ఊరకుండలేదు. ప్రప్రథమమున ఉత్తరములోని యంశముల నన్నిటిని ఆలోచించి ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటకు 48 గంటల యవకాశము చాలదు గనుక మరికొంత యవకాశము సర్వియావారి కియ్యవలసిన దని గ్రేప్రభువు గారు ఆస్ట్రియావారికి వ్రాయుచు, ఉత్తరములోని పది షరతులను సాధ్యమైనంతవఱకు సమ్మతింపవలసిన దని సర్వియావారికి తెలియజేసిరి; తా మొక్కరె ప్రయత్నము చేసినయెడల కార్యము సఫలమగునో కాదో యని సందేహపడి, ఇంగ్లీషు జర్మని ఇటలీ

ఫ్రెంచి ప్రభుత్వములవారు ఇరువురు కలసి, వివాదాస్పదమగు దేశ ములను సమాధాన కట్టినయెడల బాగుగ నుండునని ఆ ప్రభుత్వముల వారికి బోధించిరి. దీనికి అందఱును అంగీకరించిరి గాని జర్మనీవారు మాత్రము ఒప్పుకొనలేదు. ఈ విఫలప్రయత్నములతో రెండు దిన ములు గడచిపోయెను.

25.వ తేదిని సర్వియావారు ప్రత్యుత్తరము పంపిరనియు దానితో తృప్తినొందక ఆస్ట్రియావారు యుద్ధసన్నాహము చేయు చున్నారనియు గ్రేప్రభువుగారికి తెలిసెను. జర్మనీవారి సహా యము లేకుండ ఏకకాలమందు ఒంటరిగ ఆస్ట్రియావారు సర్వియా రష్యా ఫ్రాన్సు దేశములవారితో యుద్ధము చేయజాలరనియు, జర్మనీవారికి యుద్ధము చేయ నిష్టము లేనియెడల ఆస్ట్రియావారు కూడ యుద్ధమును మానుదురనియు నీ యూహించి, 26.వ తేది మొదలు 28.వ తేదివఱకు జర్మనులను ప్రోత్సాహపఱచుటకు ప్రయత్నములు

ఆస్ట్రియాయువరాజు

చేసెను. లండనునందలి జర్మనీ ఇటలీ ఫ్రెంచి రాయబారులను తా మును కలసి సభ చేసి, అందఱికి సమ్మతియగు తీర్మానము నొక దానిని గావింపవలయునని నీ రా రాయబారులను కోరెను. దీనికి జర్మన్ రాయబారి తప్ప మిగిలిన వారందఱు నొప్పుకొనిరి. ఇట్టి సభ చేయుట యిష్టము కానియెడల మఱియొకైన మార్గమును సూచించి యుద్ధము వారింపుటకు ప్రయత్నింపవలయునని పిదప జర్మన్ రాయ బారిని కోరెను గాని దీనికి ప్రత్యుత్తరము కూడ రాలేదు.

యుద్ధము రాకుండుటకై గ్రేప్రభువుగారిట్లు నానావిధ ములుగ ఎన్నిదో ప్రయత్నములు చేయుచుండ, జర్మనీప్రభుత్వము వారు వీరితో ఏకీభవింపకపోవుటయే గాక 29.వ తేది రాత్రి "మేము ఫ్రెంచివారితో యుద్ధమునకు దిగి, వారి నోడించి వారి రాష్ట్రములను కొన్నిటిని స్వాధీనపఱచుకొన్నయెడల, మీ రా యుద్ధములో వారికి సహాయము చేయక తటస్థులుగ నుండుట కిష్ట పడెదరా? దీనికి మీ రంగీకరించినయెడల యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత మేము మీతో కలసి మీకు మిత్రులమై ప్రవర్తించెదము. ఇది యంతయు మీకు సమ్మతియేనా?" అని వీరి కొక వింత సందే శమును పంపెను. దీనిని వినగానే గ్రే ప్రభువుగారు మిక్కిలి నొచ్చిరి. యుద్ధ మాపుటకు బదులు యుద్ధముకొఱకే జర్మనులు ప్రయత్నము చేయుచున్నారని యిప్పటికి స్పష్టమాయెను. ఇట్టి కుత్సితబుద్ధితో వారు పంపిన సందేశమును అంగీకరించుటకన్న నీచమైన పని మఱి యొకటి యుండదని భావించి జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారిపై యుద్ధము నకు పూనినయెడల ఇంగ్లీషువారు కన్నులు మూసి తటస్థులుగ నుండజాలరని గ్రేప్రభువుగారు ఖండితమైన జవాబును పంపిరి. [illegible] [illegible] సిద్ధపడిన యభిప్రాయమును గు

ఆస్ట్రియాయువరాజ్ఞి

ర్తెఱిగిన బలవంతుడగు మనుజుడొక పొరుగువానియొద్దకు వెళ్లి "నేను దోచుకొని పోయెదను. నీవు నాయెడల ఊరకుండెదవా? కావల సినయెడల నీకు కూడ కొంచెము పంచిపెట్టెదను" అని చెప్పినప్పుడు బల వంతుడగువాడు దీని కంగీకరించినయెడల ఎంత గౌరవహానియో ఎంత యధర్మమో, జర్మనీవారి సలహాల కంగీకరించినయెడల అంత గౌరవహానియు అంత యధర్మమును అని ఇంగ్లీషువా రందఱు నేక గ్రీవముగ చెప్పఁదొడఁగిరి. కాబట్టి యెప్పుడును బెల్జియంగాని ఫ్రెంచి వారితో జర్మనీవారు యుద్ధమునకు పూనినయెడల తాము ఫ్రెంచి వారికి సహాయము చేయుట విధియని యింగ్లీషువారు నిశ్చయించిరి.

జర్మనీకిని ఫ్రాన్సునకును యుద్ధము సంభవించినయెడల ఫ్రెంచివారి ప్రధానపట్టణమగు పారిసును స్వాధీనము చేసికొను

టకు జర్మనులు మొట్టమొదట ప్రయత్నము చేయుదురనియు, ఈ పని యెంత త్వరలో జరిగిన జర్మనీవారి కంత లాభము కలుగునని యు గ్రే ప్రభువుగారు గ్రహించిరి. జర్మనులు ప్యారిస్ పట్టణమునకు పోవుటకు మార్గాంతరము లనేకము లుండినను వారు బెల్జియము మార్గముననే పోయెదరని యనుకొనుటకు కారణము లనేకము లుండెను. పరరాజుల సైన్యము లేసిద్ధమైన బెల్జియములో ప్రవేశించి యా దేశమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు పూనినయెడల, తా మా సైన్యముల నోడించి యా దేశమును సంరక్షించెద మని యెనుబది సంవత్సరములనాడు ఇంగ్లీషువారు వాగ్దానము చేసియుండిరి. ఆ వాగ్దానము ప్రకారము ఈ 80 సంవత్సరములును ఇంగ్లీషువారు నడచుకొనుచునే యుండిరి. బెల్జియము మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. దానికి విశేషించి సైన్యము గాని నౌకాబలము గాని లేదు. దానికి ఇరుగుపొరుగున నుండువారు మిక్కిలి బలవంతులు. వారెల్లప్పుడు దీనిని స్వాధీనము చేసికొనుటకై ప్రయత్నము చేయుచుండువారు. ఇందువలన ఎన్నో సారు యుద్ధములు సంభవించుచుండెడివి. ఇట్టి యుద్ధములు రాకుండుటకై 1839-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును జర్మనీవారును బెల్జియమువారును ఒక యొడంబడిక చేసికొనిరి: (1) బెల్జియము రాజు స్వరాష్ట్రములను రక్షించుటకై యుద్ధ మెన్నటికిని చేయంగూడదు; స్వరాష్ట్రమును శత్రువు లెవ్వరైన జయింపదలచినయెడల, అప్పుడు మాత్రమే యుద్ధము చేయవలసినది; పరదేశపు సైన్యములు నెన్నటికి స్వరాష్ట్రములలోనికి రానీయంగూడదు. (2) ఈ యొడంబడికలో చేరిన యింగ్లీషువారును జర్మనులును ఫ్రెంచివారును బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయంగూడదు. ఇరువు రెవరైన నిట్టి ప్రయత్నము చేసినయెడల, ఒడంబడికదారు లందఱు నొక్కటిగ చేరి శత్రువు నోడించి బెల్జియము దేశమును రక్షింపవలయును.— ఈ రెండు షరతులును అప్పటి యొడంబడికలోని ప్రధానాంశములు. అది మొదలు వీ రందఱు దాని ప్రకారమే నడచుకొనుచుండిరి.

జర్మని సైన్యములు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించినయెడల, అట్టి ప్రయత్నమును విఫలము గావించి బెల్జియమును కాపాడుట యింగ్లీషువారికి విధి యగుటవలన గ్రే ప్రభువు 31-వ తేదిని "ఇప్పు డొకవేళ యుద్ధము సంభవించినయెడల, 80 సంవత్సరముల నాడు మన మందఱము చేరి బెల్జియమును రక్షించి చేసికొనిన తీర్మానము ప్రకారము మీ రందఱు నడచుకొనుటకు సమ్మతించెదరా? ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువా రా తీర్మానము ననుసరించి ప్రవర్తించుటకు సిద్ధపడియున్నారు." అని బెల్జియము ఫ్రాన్సు జర్మను ప్రభుత్వములవారి కొక యుత్తరము వ్రాసెను. ఫ్రాన్సువారు అట్లే నడచుకొనెద మని యూదినమే ప్రత్యుత్తర మంపిరి; బెల్జియమువా రట్లే యని యఱునాడు జవా బిచ్చిరి; జర్మనివారు మాత్రము జవాబు కూడ నియ్యక, ఆగష్టు నెల 4-వ తేదిని తమ సైన్యములు మా దేశముగుండ పోవలసిన యవసరము కూడ కలిగినది. ఇట్లు పోవుట 80 సంవత్సరములనాటి తీర్మానమునకు విరుద్ధ మని మాకు తెలియును. కాని యా తీర్మానమునకు విరుద్ధముగ నడచుకొనవలసిన సమయ మిప్పుడు తటస్థించినది. మా సైన్యములు మీ దేశముగుండ పోవుటకు మీ రంగీకరింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల, యుద్ధము ముగిసినతర్వాత మీ దేశమున కేమియు లోపము కలుగచేయక దానిని తిరిగి మీ కిచ్చివేసెదము. అట్లంగీకరింపనియెడల మిమ్ము శత్రువులుగ భావించి మీ దేశమును బలవంతముగ స్వాధీనపఱచుకొనెదము" అని బెల్జియము ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేసిరి. తన రాజ్యమును శత్రుబాధనుండి రక్షించెద నని ప్రతిజ్ఞ చేసిన జర్మనులే యా ప్రతిజ్ఞను భంగపఱచుచు అప్పుడు తనకు శత్రువులై ప్రవర్తించుచుండుట కాశ్చర్యపడి, "మేము కష్టదశలో నున్నాము. మమ్ము రక్షించెద నని ప్రతిజ్ఞ చేసినవారిలో మీ రొకరుగ నున్నారు. కనుక జర్మనులవలన మాకు కలుగుచుండు బాధనుండి మీరు మమ్ము రక్షింపవలయును." అని బెల్జియము రాజు జార్జి చక్రవర్తికి వ్రాసెను.

ఇట్టి సమయమున ఇంగ్లీషువారు మౌనముగా నుండినయెడల, ప్రపంచమందు వారికిం గల ప్రఖ్యాతియు సద్యశస్సు నిక్క— తీఱ మైన నిలిచియుండునా? తమకు కన్ని కష్టనష్టములు కల్గినను చెప్పిన మాటప్రకారము నడచుకొనుటకంటె ధర్మమును న్యాయమును ఏమి యున్నది? కనుక వెంటనే "బెల్జియములోనికి మీ సైన్యములు రాగూడదు. ఆ దేశముపైకి మీ సైన్యములను పంపినచో మీరు తక్షణమే యెదుర్కొనవలయును. అట్లు లొంగకొనియెడల మేము యుద్ధసన్నద్ధులమై బెల్జియమువారికి సహాయపడి మీ సైన్యముల నోడించి బెల్జియము రాజ్యమును కాపాడుటకు నిశ్చయించుకొనుచున్నాము" అని యింగ్లీషువారు జర్మనీవారికి తెలిపిరి. దీనికి జర్మనివారు ప్రత్యుత్తర మీయక 4-వ తేదిని తమ సైన్యములతో బెల్జియమున ప్రవేశించిరి. ఆ దినమే యింగ్లీషువారు యుద్ధమునకు మొదలిడిరి.

ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము ప్రారంభించిన యెనిమిది దినములకు జపానువారు వీరితో కలిసి జర్మనులపై యుద్ధమునకు పూనిరి. తూర్పు దేశములలో నెల్ల జపానుకే ప్రఖ్యాతి గాంచిన దేశము మఱియొకటి లేదు. జపానువారును ఇంగ్లీషువారును యుద్ధకాలమం దొకరికొకరు తోడ్పడవలయు నని పదిసంవత్సరములనాడు యేర్పాటు చేసికొనియుండిరి. కనుక ఇంగ్లీషువారికి సహాయముగ వా రిప్పుడు యుద్ధము ప్రారంభించి చైనా దేశములో జర్మనుల యధీనమం దున్న కైవాయును రాష్ట్రమును ముట్టడించి స్వాధీనపఱచుకొనిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమై 11 నెల లాయెను. మొదటి మూడు నెలలలో టర్కీ ప్రభుత్వమువా రను రహస్యముగ జర్మనులకు సహాయము చేయుచుండిరి. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు రెం డేదో యొకవిధముగ తప్పించుకొని టర్కీ రాజ్యమును చేరంగా, ఆ రెంటిని టర్కీవారు రక్షించుచుండిరి. టర్కీ రాజ్యముతో స్నేహము గావించుచున్న యీజిప్టు యింగ్లీషు నౌకలకు మిగుల విశేషనష్టమును కలిగించిరి. ఇది గాక, కాస్ట్ మొదలగు సుంక రాష్ట్రములయం దున్న యింగ్లీషువారిని నానాబాధలు పెట్టుచుం

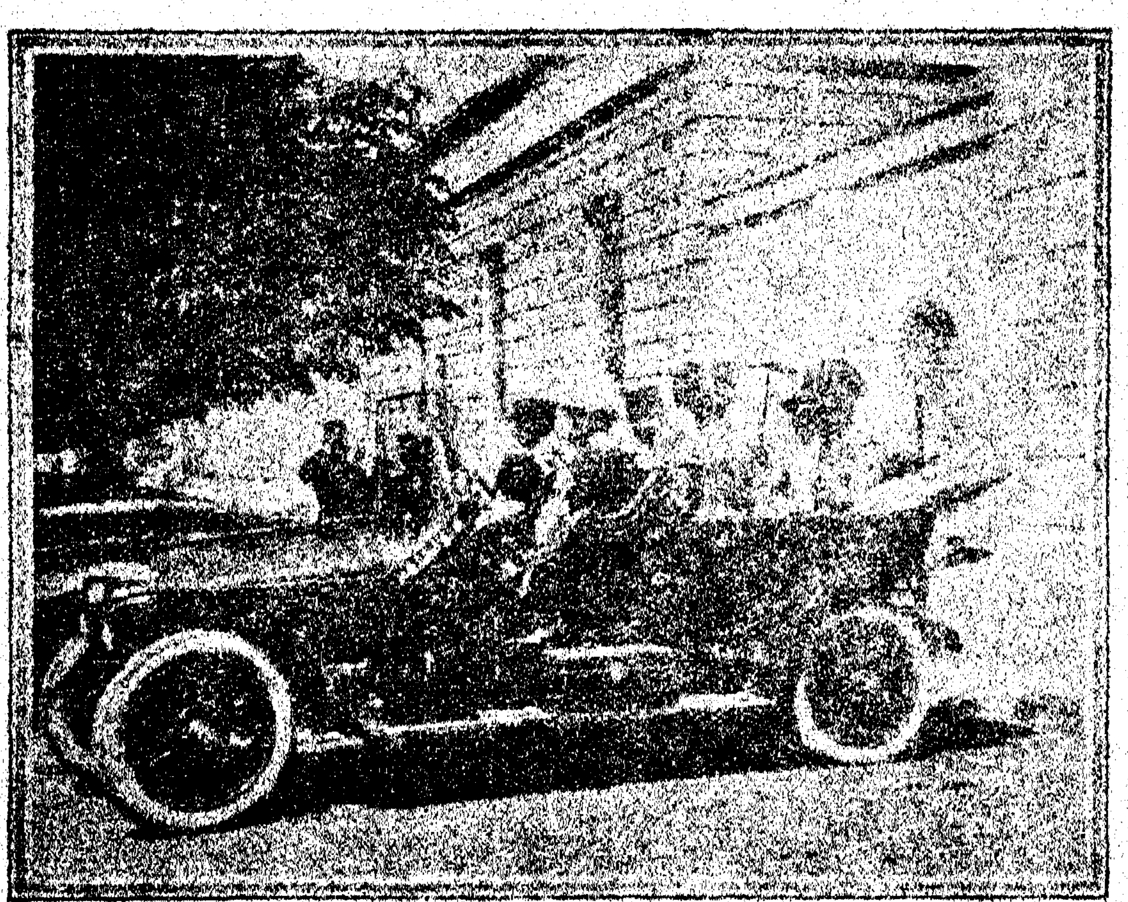
దెను; ఈజిప్టు మొదలగు యింగ్లీషు రాష్ట్రములలోని తురకలను ఇంగ్లీషువారితో కలహించునటుల చేయ ప్రేరేపించు చుండెను. దీని కంతటిని సహించి మూడు నెలలు ఇంగ్లీషువారు యూరక యుండిరి. కాని అక్టోబరు నెల 29-వ తేదిని తురకలనావలు కొన్ని రష్యావారి రేవులలోనికి వెళ్లి యకస్మాత్తుగ కొన్ని రష్యనుఓడలను ముంచి, ఒక ఫ్రెంచిఓడకు నాశము కలిగించెను. ఇన్ని ద్రోహములు చేసినను టర్కీవారు క్షమాపణ [illegible] గావించకుండుటచేత, నవంబరు నెల 1-వ తేదిని ఇంగ్లీషువారు తురకలతో కూడ యుద్ధము నకు పూనవలసినవారైరి.

II-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మెందుకు వచ్చినది?

కొన్ని చారిత్రాంశములు

జూలై నెల 23-వ తేదిని మొదలు ఆగస్టు నెల 4-వ తేదివఱకు జరిగిన సంగతులను బట్టి యుద్ధ మేలాగు వచ్చినదియును, దానియందు ఇన్ని దేశముల వారేలాగు చేరిరను సంగతి తెలియుచున్నది. కాని (1) ఆస్ట్రియావారి మీద సెర్వియావారికి పూర్వము నుండి ద్వేష మేల కలిగి యున్నది? (2) రష్యావారు సెర్వియావారి కెల్లప్పుడు సహాయము చేయుచున్నారు? (3) జూలై నెల 30, 31 తేదులయందు ఆస్ట్రియావారితో యుద్ధమునకు ప్రకటన కాకమునుపే [illegible] తించినను, జర్మనీవారు, ఉన్నట్టుండి యేదో మునిగిపోయినట్లు, రష్యావారిని ఫ్రెంచివారిని యుద్ధమున కేల పురికొల్పిరి? (4) రష్యావారు సెర్వియనుల యుద్ధము ప్రారంభించినను తాము వారికి సహాయముగ యుద్ధమునకు వచ్చెదమని ఫ్రెంచివారు రష్యావారి సంబంధమునకు పూర్వమే యెందుకు ఒప్పుకొనిరి? (5) ఇంగ్లీషువారు, ఉదాసీనులుగ నుండక, ఇటీవలివఱకు తమకు శత్రువులుగ నున్న ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను కలసి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుచున్నారు? (6) బెల్జియము రాజ్యము చిన్నదైనా ప్రపంచమందుండ, ఇంగ్లీషువారు బెల్జియమును మాత్రము రక్షించెదమని యేల వాగ్దానము చేసిరి—అను ప్రశ్నలకు సరియైన జవాబు మనకు తెలిసిన గాని యుద్ధము యొక్క నిజస్వభావమును, అనగా యీ యుద్ధములో ప్రధానోద్దేశములను, యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత రాబోవు మార్పులను మనము బోధపరచుకొనలేము. కనుక ఇందు నిమిత్తము పూర్వచరిత్రలోని సంగతులను కొన్ని ప్రశ్నలకు సమాధానము చేసికొని తెలిసికొందము.

ఆస్ట్రియా యువరాజు యుద్ధ[illegible] సెరజావో పట్టణమునందు మోటారుబండిలో పోవుట

I. ఆస్ట్రియా, [illegible], సెర్వియా

[illegible] స్వతంత్రమైన మన్న్యము, ఆ [illegible] నాదిగ నున్నది గాని చిన్నను పెద్దను కలిగినది కాదు. ఒకజాతివారు పరజాతివారి వారిని జయించి పరిపాలింపవలయు ననెడి దురాశయే యీ మహా యుద్ధమునకు ముఖ్యకారణము.

ఆనాటికి [illegible] ఆస్ట్రియావారిని మిక్కిలి యుపద్రవముగ బట్టి పీడించుచున్నది. ఆస్ట్రియావారు జర్మనుజాతిలో చేరినవారైనను వారియాధీనములో యుండు కోట్ల స్లావులును, లక్షలకొలది లాటిన్లును సర్వియన్లును ఉన్నారు. పరిపాలకులగు జర్మనుల సంఖ్య మిక్కిలి స్వల్పము. వారి యాధికారమునకు లోబడి ఆస్ట్రియారాజ్యములో నివసించుచుండు ఇతరజాతులవారి సంఖ్య చాలగొప్పది. కాబట్టి యీరాజ్యమందు ప్రజలకును ప్రభువు

లకును అన్యోన్యానురాగము కొంచెమును కూడ లేదు. ఈ ప్రజలలో ఒక్కొక్కరును ఆస్ట్రియావారి దాస్యమును ఎప్పుడెప్పుడు వదల్చుకొని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదింపవచ్చునా యని యెదురుచూచుచున్నారు. ప్రజలకును ప్రభువులకును ఇట్టి సంబంధ ముండుటవలననే ఇరుగుపొరుగులం దుండు దేశములవారితో ఆస్ట్రియావారికి విరోధము కలుగుచున్నది.

1815వ సంవత్సరము మొదలు లాటిక్ జాతిలో చేరిన యిటాలియనులు చాల కాలమువఱకు ఆస్ట్రియావారి పరిపాలనలో నుండి, వారు పెట్టుచుండిన బాధల నెంతమాత్రము సహింపలేక అనేక పర్యాయములు వారితో కలహించి, తుదకు తమ పొరుగువారైన ఫ్రెంచివారి సహాయమును పొంది 1870వ సంవత్సరము నాటికి ఆస్ట్రియనులను పరిపూర్ణముగ పోడించి, స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి యిటలీరాజ్యమును స్థాపించుకొనగలిగిరి. కాని యిప్పటికిని కొందఱు ఇటాలియనులు ఆస్ట్రియావారి పాలనమునందే యున్నారు. ఏలాగైన ఇటలీ రాజ్యములోనికి వారలను చేర్చవలెనని [illegible] రాజ్యములోని యిటాలియనులను [illegible]. ఇందువలననే ఆస్ట్రియావారును ఇటలీ దేశమువారును [illegible] మాత్రము [illegible] పరవిరోధమున్నది.

ఆస్ట్రియా [illegible] సర్వియా [illegible] అధికారులు [illegible].

ఇప్పుడు జరుగుచుండు యుద్ధములో ఇటలీవారు [illegible] వేరు నెడలవారు. ఇంగ్లీషువారిపక్షము చేరుదురో కాని ఆస్ట్రియావారిపక్షము చేరుదురో యని యూహింపబడిన యూహా కడపటి మేనెల 23వ తేదిని వాస్తవముగ పరిణమించెను.

అయిదు [illegible] సంవత్సరములనుండి నేటివఱకు ఆస్ట్రియారాజ్యమందు [illegible] స్లావు లున్నారు. వీరి సౌఖ్యముకొఱకై జర్మన్‌జాతిలో చేరి పరిపాలకులుగ నుండు ఆస్ట్రియనులు కొంచెమును కూడ శ్రద్ధతో పనిచేయుట లేదు. విద్యయందును ఐశ్వర్యమందును అధికారమందును వీరు మిక్కిలి హీనస్థితియం దున్నారు; కనుక వీరు కూడ ఇటాలియనులు [illegible] [illegible] [illegible] ఆస్ట్రియనులపై కలహించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొనవలయు ననెడి యుద్దేశమును కలిగియున్నారు. అయినను, ఇతరుల సహాయము లేకుండ తమంతట తామే యీయుద్దేశమును నెఱవేర్చుకొనుటకు వీలుపడదని తలంచి, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ఇటలీవా రెట్లు స్వతంత్రులైరో అట్లే యితరస్లావుల సహాయమున తాము స్వాతంత్ర్యము సంపాదింపవలెనని నిరీక్షించుకొనుచున్నారు.

స్వాతంత్ర్యము కలిగియుండు స్లావు రాజ్యములలో నెల్ల అతి ప్రసిద్ధమైనది రష్యా రాజ్యము. దానియందలి ప్రజలందఱు స్లావులే. వీరు ఆస్ట్రియాలోని స్లావులకు సహాయము చేసి వారికి స్వాతంత్ర్యమును కలిగించి వారిని మంచి స్థితికి తేవలయు నని నిశ్చయించుకొనియున్నారు. తమ రాజ్యములో [illegible] స్లావులను తమ పరిపాలనలోనుండి వేఱుపఱచుటకు రష్యావారు కోరుచున్నారు గదా యని ఆస్ట్రియావారు రష్యావారియెడల విరోధము వహించియున్నారు. రష్యావారు [illegible] ఆస్ట్రియాలోని స్లావులకై ప్రయత్నించుట ధర్మమే కదా!

రష్యావారికిని ఆస్ట్రియావారికిని కలుగు విరోధమునకు టర్కీరాజ్యము మఱియొక కారణమై యున్నది. ఆస్ట్రియాకు దక్షిణమున ఇటలీకి [illegible] టర్కీ యను గొప్ప రాజ్యమొకటి యుండెను. టర్కీ యనగా తురకల దేశమని యర్థము. ఇప్పటి రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నదిగ నామమాత్రావశిష్టమై ఆస్ట్రియాకు చాల దూరమం దున్నది. ఇది గొప్పదై ఆస్ట్రియాకు పొరుగున నుండినంతవఱకు ఆస్ట్రియావారికి చాల లాభకరముగ నుండెను. ఇప్పుడా లాభ మంతయు తగ్గిపోయినది. టర్కీరాజ్యము ఇంత హీనస్థితికి వచ్చుటకును ఆస్ట్రియావారు నష్టము పొందుటకును రష్యావారే ప్రధానకారణము. కనుకనే టర్కీనిమిత్తమై కూడ ఆస్ట్రియాకును రష్యాకును విరోధము సంభవించినది.

టర్కీ గొప్ప రాజ్యముగ నుండినకాలములో దానిలోని ప్రజలలో విశేషభాగము క్రైస్తవులుగ నుండిరి, ప్రభువులు మాత్రమే తురకలు. ఇట్టి సందర్భమున క్రైస్తవు లగు ప్రజలపై అపరిమితమైన పన్నులు విధించుచు వారి పల్లెలను ఇండ్లను ఇష్టానుసారముగ దోచు

కోనము, వారి చట్టములకు విరుద్ధముగ వారికి శిక్ష విధించుటయు, ప్రభువులగు తురకలు చాలను గడిపుచుండిరి. ఈ బాధలు సహింపలేక క్రైస్తవప్రజ లప్పుడప్పుడు కలహించుచుండిరి. కారణముచే టర్కీ రాజ్యము క్రమక్రమముగ క్షీణించుట వచ్చెను. టర్కీకి ఇరుగు పొరుగులం దున్న ఆస్ట్రియావారును రష్యావారును ఈ క్షీణతను చూచి తమ రాజ్యములను విస్తరింపఁజేసికొనుట కవకాశము కలిగినది గదా యని సంతోషించుచుండిరి. టర్కీ రాజులతో యుద్ధముచేసి వారి నోడించి వారి రాజ్యము నపహరింపవలయు నని రష్యావారు తీర్మానించుకొనియుండ, ఆస్ట్రియావారు టర్కీసుల్తానును ముఖస్తుతి చేసి వానికి మిత్రులవలె నటించి, మెల్లగ వాని రాజ్యము నుండి నిజముగ తమ యధికారముచే ఆ రాజ్యమం దంతటను వ్యాపింపఁజేయ వలయు నని నిశ్చయించుకొనిరి. తమ తీర్మానమును నెరవేర్చుకొన వలయు నని రష్యావారును, తమ యుద్దేశమును కొనసాగించు కొనవలయు నని ఆస్ట్రియావారును ప్రయత్నము చేయుచుండుట వలన వీరికిఁ గల పరస్పరవిరోధము మరింత ముదురఁజొచ్చెను.

టర్కీలో నున్న క్రైస్తవు లందఱు స్లావుజాతివారు. వీరి లోనివారలందఱికి రష్యాచక్రవర్తి పోషకుఁడు. కనుక వీరు టర్కీ సుల్తానుపై కలహించినప్పుడెల్ల రష్యాచక్రవర్తి వీరికి సహాయము చేయుచువచ్చెను. తుదకు రష్యాచక్రవర్తి టర్కీ రాజ్యము నందలి స్వాధీనము చేసికొనలేకపోయెను. స్వజాతివారును స్వమతస్థులును అగు టర్కీలోని క్రైస్తవులకు స్వాతంత్ర్యము సంపాదింపఁగలిగెను. ఇందువలన టర్కీరాజ్యమునకు నష్టము. ఇప్పు డా ప్రదేశము నందు (1) సర్వియా (2) మాంటినిగ్రో (3) గ్రీసు (4) బల్గేరియా (5) రోమేనియా—అను క్రైస్తవరాజ్యము లున్నవి.

కడచిన నూరు సంవత్సరములనుండియు ఆస్ట్రియావారి కిక్కడ నానాటికి నష్టమే కలుగుచున్నది. ఆస్ట్రియాసామ్రాజ్యమునకు లోఁబడియుండిన ఇటలీదేశమును జర్మనీలోని చాలభాగమును స్వాతంత్ర్యమును పొందినవి. టర్కీరాజ్యమునం దధికారము సంపాదింపవలె నని చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు నిష్ఫలము లాయెను. సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములు స్థాపింపఁబడినది మొదలు ఆస్ట్రియావారికి మరింత భయము కలుగుట ప్రారంభించెను. టర్కీలోని స్లావు లందఱు తురకల నోడించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొన్నట్లు తమ రాజ్యములోని స్లావులు కూడ తమపై కలహింతు రేమో యను సంశయము ఆస్ట్రియాప్రభుత్వమువారికి పుట్టెను. కనుక నే యతి మొదలు సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములను కూడ వశపఱచుకొనిన యెడల పరరాష్ట్రములవలని బాధ తగ్గు నని యెంచి, ఆస్ట్రియావారు దీనికై యెన్నియో పన్నుగడలు పన్నుచున్నారు. ఇందువలననే వీరి కిని సర్వియావారికిని విరోధము పుట్టెను.

ఇది గాక, టర్కీ క్షీణించుచున్న దశలో ఆస్ట్రియావా రేదో విధముగ తురకలయొద్దనుండి బాస్నియా హెర్జగొవీనా యను రాష్ట్రములను రెంటిని సంపాదించిరి. ఈ రాష్ట్రములలోని ప్రజలు మాత్రము సర్వియాజాతిలోఁ జేరినవారు. కనుక వారు నూతనముగ స్థాపింపఁబడిన సర్వియారాజ్యములో ప్రవేశింపవలయు నని పట్టుపట్టియున్నారు. ఇది యాస్ట్రియావారి కింతమాత్రము నిష్టములేదు. కాని సర్వియారాజ్యములోనివారు సంతోషించి తమ సోదరు లగు ఆస్ట్రియాలోని యా రెండు సగరాజ్యములందును కాపురమున్న సర్వియనులను ఆస్ట్రియావారి ప్రభుత్వమునుండి విడిపించి తమలో చేర్చుకొనవలయు ననెడి యాసక్తి కలిగియున్నారు. అందుచేత కూడ ఆస్ట్రియా సర్వియాలకుఁ గల పరస్పరవిరోధము మరింత ప్రబలమాయెను.

ఈ యంశములవలన ఆస్ట్రియావారును టర్కీవారును ఒక పక్షమం దుండుట కేర్పడియున్నవారని స్పష్టమగుచున్నది. రష్యావారి సహాయముననే సర్వియనులు మొదలగు గల క్రైస్తవు లందఱు తమరాజ్యమునుండి స్లావులను తరిమివేసి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించి రని టర్కీవారు రష్యావారిపై విరోధము పూనియున్నారు. ఆస్ట్రియావారు వహించియుండు రోషముచేత పోయిన సర్వియా మొదలగు రాష్ట్రములలో కొన్నిటినైన తిరిగి సంపాదింపవచ్చు ననెడి యాశతో టర్కీవారు యుద్ధమునఁ జేరిరి.

జర్మని ప్రాముఖ్య

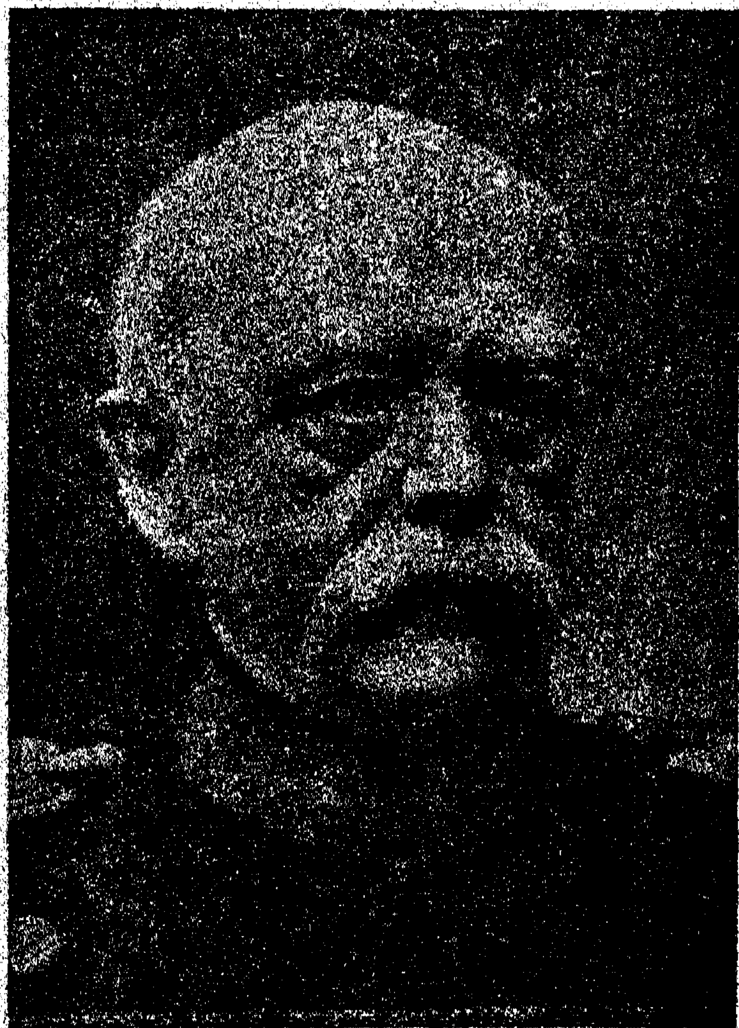
జర్మనిదేశమునకు తూర్పువైపున రష్యాదేశమును, పడమటివైపున ఫ్రాన్సుదేశమును ఉన్నవి. ఈ దేశములలో జర్మనీకిని ఒక్కొకదానికిని ప్రబలమైన వైరము ఉండక తప్పదు.

1871వ సంవత్సరమునకు పూర్వము జర్మనులు మిక్కిలి బలహీనులై యుండిరి. ప్రస్తుతం జర్మనీయని చెప్పఁబడుచున్న దేశ మంతయు ఒక చక్రవర్తి యధికారమునకు లోఁబడక అనేకములగు చిన్న చిన్న రాజ్యములుగ విభక్తమై యుండెను. ఈ రాజు లందఱు ఎల్లప్పుడు ఒకరితో నొకరు కలహించుచుండిరి. ఒకరిప్రజలను మఱియొకరు దోచుకొనుచు, పరదేశస్థులు తమ దేశముపై దండెత్తివచ్చినపుడు కూడ ఈ కలహములను మానక వారికే సహాయము చేయుచుండిరి. జర్మనీదేశ మిట్టి దుస్థితియందుండ, దానికి పడమటివైపుననున్న ఫ్రాన్సుదేశము ఐకమత్యము కలిగి శక్తిమంతులగు రాజుల పరిపాలనలో నుండెను. ఈ ఫ్రెంచిరాజులు జర్మనుల బలహీనతను చూచి, వారిని జయించుట సులభ మని తలంచి యెన్నియో యుద్ధములను చేసిరి. తుదకు ఫ్రెంచిచక్రవర్తి యగు నెపోలియను కాలమున జర్మనీదేశ మంతయు ఫ్రెంచివారి యధీన మాయెను. ఇందు మూలమున జాతిభేదముచే జర్మనులకును ఫ్రెంచివారికిని కలిగిన వైరము ఫ్రెంచి రాజుల దురాశచే అభివృద్ధి గాంచెను.

1815వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును జర్మనీవారును కలసి ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యైన నెపోలియనును జయించిరి. అది మొదలు జర్మనులు తమ దుస్థితిని చూచి సిగ్గుపడి, తమ లోపములవలనే ఫ్రెంచివా రింతకాలము తమదేశముపై అధికారము స్థాపింపఁగలిగి రని గ్రహించి, ఆలోపములను పోఁగొట్టుకొనుటకు కావలసిన ప్రయత్నములను చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ప్రజల యుత్సాహము నా దేశము నిట్లుండు కాలమున, వారి యదృష్టవశముచే అసమానప్రజ్ఞ గల

బిస్మార్కు [illegible] మహానీయుఁడు [illegible] జర్మనీదేశమునందు జన్మించెను. ఈ మహాపురుషుఁడు తన బుద్ధికుశలతచే ప్రజల [illegible] [illegible], తన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రజలయందు [illegible] [illegible] అభివృద్ధిచేసెను. [illegible] [illegible] [illegible] జర్మనీ [illegible] [illegible] ఆస్ట్రియాను [illegible] ఫ్రెంచివారికిని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యుద్ధమునకు [illegible], 1866వ సంవత్సరమున ఆస్ట్రియాను, 1871వ సంవత్సరమున ఫ్రెంచివారిని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఇట్లు [illegible] [illegible] [illegible] 1871వ సంవత్సరములో జర్మనీదేశము [illegible]. ఇతరదేశములకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రఖ్యాతిని [illegible]. జర్మనీదేశములోని జనసంఖ్యయును ధనమును [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అధికమాయెను. ఈ [illegible] సంవత్సరములలో [illegible] [illegible] అభివృద్ధి [illegible] [illegible] [illegible] లేదు.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

బిస్మార్కు

ధనము [illegible] [illegible] మాయెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ధనధాన్యసమృద్ధిని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ఫ్రెంచివారును [illegible] ఇంగ్లీషువారును గొప్ప గొప్ప సామ్రాజ్యములను స్థాపించి [illegible] దేశములను [illegible] [illegible] ఏమి? [illegible] [illegible] [illegible] ఏమి? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రపంచమందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] ఫ్రెంచివారి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేశము [illegible] [illegible] [illegible] ఫ్రెంచివా[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఫ్రెంచివారి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఫ్రెంచివారు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేశములను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేశములతో [illegible] యుద్ధము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యుద్ధము చేయుటకు సిద్ధపడి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] శత్రువులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తమదేశమునందు [illegible] [illegible]. ఫ్రెంచివారి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ఫ్రెంచివారి [illegible] [illegible] దేశములను

యుద్ధకార్యాలయమునందు కిచెనరుప్రభువు రాబర్ట్సుప్రభువుతో సంప్రతించుట.

ఆయన యుద్ధారంభమునందు యుద్ధమంత్రిగ నియమింపబడినపుడు "నేను యోధుడను, నాకు రాజ్యతంత్రములతో ప్రమేయము లేదు." అని నుడివెను. కిచెనరు ప్రభువు సామర్థ్యమునందు సైనిక నిర్వాహకులు, ప్రజలు, మంత్రులు సంపూర్ణ విశ్వాసము కలిగియున్నారు.

యుద్ధారంభమునందు మాన్సు సమీపమున జర్మను సైనికులకును బ్రిటీషు సైన్యములకును ఘోరాఘోరి యుద్ధము జరిగెను. జర్మనులు మైలుదూరమునం దున్న ఫిరంగులతో బ్రిటీషుసైన్యములను సంహారము చేయుచుండిరి. బ్రిటీషు సేనానాయకుడు జర్మనుల ఫిరంగులను పట్టుకొనుమని సైనికుల కుత్తరువుచేసెను. తొమ్మిదవ లేన్సరుల పటాలము, గుండ్లవాన కురియుచున్నను, పోయి ఫిరంగులను గాల్చువారిని జంపి ఫిరంగులను పాడుచేసి మరల వచ్చిరి, తిరిగి వచ్చునపుడు గూడ గుండ్లవానను జర్మనులు కురిపించిరి. ఆ యోధాగ్రేసరుల శౌర్యమును కొనియాడుచు విల్లియం వాట్సనను కవి గీతములను విరచించెను. ఈ పటము ఆ రంగమును దెలుపుచున్నది.

స్వాధీనపఱచుకొనుటకు సమయము మెప్పుడెప్పుడు దొరకునా, ఎప్పుడెప్పుడు తమకోరిక తీరేటునా యని కాలమును నిరీక్షించుచు, కడచిన నలువది సంవత్సరములనుండియు జర్మనీవారు కాచియుండిరి. పరునియింటిని దోచుకొనుటకు ఇన్ని ప్రయత్నములను, ఇంత యేకదీక్షతో చేసినవారు మరియొకరు లేరు.

1871వ సంవత్సరము మొదలు ఫ్రెంచివారు కూడ యూరక యుండలేదు. అయినను, వీరి యుద్దేశము ఇతరదేశములను జయించుట కాదు. తమ కున్న దానితో తృప్తి పొంది, తమ రాజ్యమును శత్రుబాధలనుండి కాపాడుకొనుటయే వీరి ప్రధానోద్దేశమై యుండెను. 1870,1871 సంవత్సరములలో వీరికిని జర్మనులకును జరిగిన యుద్ధమందు వీ రపరిమితనష్టమును పొందిరి. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత కలిసన్ద్యావసములకు జర్మనులు వీరియొద్దనుండి మూడు వందల కోట్ల (300,00,00,000) రూపాయలను ఆల్సేసు లోరైన్ అను రెండు రాష్ట్రములను తీసికొనిరి. ఏకకాలమందు ఇంత గొప్ప నష్టమును భరింపగలిగినశక్తి ఆశ్చర్యకరము అని సెల్లో ఫ్రెంచివారు సహించిరి గాని, అది మొదలు జర్మనివారిపై పగతీర్చుకొని ఈ రాష్ట్రములను జయించి తిరిగి తమ రాజ్యములో కలుపుకొనుటకు సమయము మెప్పుడెప్పుడు వచ్చునా యని నిరీక్షించుచునే యుండిరి. ఇది గాక, జర్మనీవారు చేయుచున్న యుద్ధసన్నాహమును చూచి వీరు మరింత భయపడి, ఈ సన్నాహ మంతయు తమ నాశమొందించుటకే యని తెలిసికొని, వీరు కూడ తగిన యుద్ధసన్నాహము గావింపదొడగిరి. జర్మనీవారివలెనె వీరు కూడ తమ దేశమందున్న పురుషు లందఱికి యుద్ధమును నేర్పి గొప్ప సైన్యమును తయారుచేసిరి. జర్మనులు తమదేశములోనికి వచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు తూర్పుభాగమందు దండిగను పెక్కు కోటలను కట్టి వానియందు ఫిరంగులు మొదలగు అనేక యుద్ధపరికరములను సిద్ధపఱచి యుంచిరి; వీరును విశేషధనము వ్యయము పెట్టి యుద్ధనౌకలను కట్టిరి.

ఇట్లు ఫ్రెంచివారును జర్మనులును నలువది సంవత్సరముల నుండి ఒకరితో నొకరు పందెము వేసికొనినట్లు యుద్ధసన్నాహము నందు ఒకరిని మించి మరియొకరు పనిచేయుచుండినను, ఫ్రెంచివారు మరల జర్మనులతో తులతూగలేకపోయిరి. జర్మని దేశములోని జనసంఖ్యయు పురుషుల సంఖ్యయు మిక్కిలి యధికముగ వృద్ధియగుచుండుటవలనను ఫ్రెంచివారి సంఖ్య యట్లు వృద్ధి కాక యథాప్రకారముగ నుండుటవలనను జర్మనుల సైన్యములు ఫ్రెంచి సైన్యములకంటె అధికముగ నుండియుండెను. ఏటేటను ఫ్రెంచివారికంటె ఎక్కువ ధనమును నావలపై ఖర్చుపెట్టుచుండుటవలన జర్మనీవారి యుద్ధనౌకల సంఖ్య కూడ ఫ్రెంచివారి యుద్ధనౌకల సంఖ్యను మించియుండెను. కాబట్టి యిట్టి సందర్భమున జర్మనులతో మరల యుద్ధము సంభవించినయెడల 1871వ సంవత్సరపు యుద్ధమందువలె మరల తమ కపజయము కలుగునేమో యని ఫ్రెంచివారు భయపడసాగిరి. ఇట్లుండగా, కొన్ని కారణములవలనను, ఫ్రెంచివారి యదృష్టవశమునను, 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారును, 1905వ సంవత్సరము మొదలు ఇంగ్లీషువారును వీరికి స్నేహితులై సహాయము చేయుట కంగీకరించిరి. ఇట్టి సహాయము లేక వీ రొంటరిగా నున్నప్పుడే వీరిని జయింపవలయు నని జర్మను లెన్ని మార్గముల ప్రయత్నము చేసిరి గాని, వారి ప్రయత్నములు సఫలములు కాకపోయినవి.

3 జర్మని, రషియా, ఫ్రాన్సు

జర్మనీవారు ఐకమత్యము లేక మిక్కిలి బలహీనులుగ నుండిన సంవత్సరములను వారినుండి రష్యావారి కేలాటి భయమును లేకయుండెను. కాని 1871వ సంవత్సరములో జర్మని సామ్రాజ్య మొక చక్రవర్తి యాధిపత్యముక్రింద స్థాపింపబడిన దినమునుండి జర్మనీవారు క్రమక్రమముగ బలవంతులు కాజొచ్చిరి. ఇది గాక, యెల్లప్పుడు వీరు యుద్ధసన్నాహమందే కాలము గడపుచుండిరి. దీని నంతను చూచి రష్యాను జయించుటకొఱకే యీ సన్నాహమంతయు జర్మనులు చేయుచున్నా రని రష్యావా రనుమానపడుటకు మొదలిడిరి. క్రమక్రమముగ కాలక్రమమునను ఈ యనుమానము వృద్ధియై విరోధభావముగ పరిణమించెను.

1875వ సంవత్సరములో జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధము పెట్టగా, రష్యా చక్రవర్తి తాను ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేసెద నని బెదరించి జర్మనుల ప్రయత్నములను నిష్ఫలము గావించెను. 1880వ సంవత్సరములో టర్కీకిని రష్యాకును పెద్ద యుద్ధ జరిగినది; ఆ సమయమున ఇంగ్లండు రష్యా మొదలగు ఐరోపాదేశముల యొక్క రాయబారులు బెర్లినునకు వచ్చి, బిస్మార్కును సభాధ్యక్షునిగ నియమించుకొని సభ చేసిరి. ఆ సభలో బిస్మార్కు రష్యావారి విరుద్ధముగ నడచి, రష్యావారు పొందదగిన లాభములను కొన్నిటిని పొందనీయక, టర్కీలో నేలాటి మార్పును కలిగియుండని యాస్ట్రియావారికి కొన్ని రాష్ట్రములను పరగణాలను ఇప్పించెను. ఈ సభ ముగిసిన తర్వాత రష్యావారికి జర్మనుల మీద కలిగిన క్రోధము మరింత యభివృద్ధి గాంచెను. దీనివలన ఈ రెండు దేశములవారికి యుద్ధము వచ్చు సంభవించునట్లుండెను. దీనిని చూచి రాజనీతియందు నేర్పరి గల బిస్మార్కు ఇతరదేశముల సహాయమును సంపాదించుట యావశ్యకమనియు, అట్లు చేసినయెడల రష్యా నోడించుట సులభ మనియు, గ్రహించి ఇటలీ ఆస్ట్రియా చక్రవర్తుల కలసికొని వారితో నొక యొప్పందము చేసికొనెను. అది మొదలు రష్యాతో యుద్ధము సంభవించినయెడల జర్మనీవారును ఆస్ట్రియావారును కలసి యుద్ధము చేయవలయు నని ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియు జర్మను చక్రవర్తియు అంగీకరించిరి. ఆస్ట్రియావారు జర్మను లనియు వీరికిని స్లావు లను రష్యావారికిని బద్ధవైర మున్న దనియు ఇదివఱకే మనకు తెలియును. తనకు విరోధు లయిన యాస్ట్రియావారితో జర్మను చక్రవర్తి యొడంబడిక చేసికొన్నాడని విని నంతనే రష్యావారి కోపమునకు మితి లేకపోయెను. కాని బిస్మార్కు జర్మనీకి మంత్రిగ నుండినంతవఱకు రష్యాచక్రవర్తిని సంతుష్టి చేసియు ఆయనకును ఆయన మంత్రులకును భేదము కల్పించియు

ఆయన లాభముగాఁ బడు పోటుపడునట్లు నటించి యను యుద్ధము రాకుండఁ జేయఁగలిగెను. 1888వ సంవత్సరములో ఇప్పటి జర్మను చక్రవర్తి యగు విలియము రాజ్యాధిపత్యమును వహించి బిస్మార్కుతో కలహించి అతనిని మంత్రిపదవినుండి తొలఁగించి, అది మొదలు రష్యా చక్రవర్తిని మిక్కిలి యలక్ష్యముగా చూచుటకు మొదలిడెను. అందువలన జర్మనీకిని రష్యాకును ఇదివఱకే కలిగిన వైరము హెచ్చుచు వచ్చెను.

క్రమక్రమముగ టర్కీని త్రోసి యీ విరోధ మభివృద్ధి నొందెను. పరదేశములను క్రమముగనో యక్రమముగనో జయించి తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనవలయు ననెడి మతాశ 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనులకుం దుష్ప్రతిష్ఠను ... తెలిసికొన్నది. ప్రపంచమునందు జయించి వశపఱచుకొనవలసిన దేశములు మూఁడు విధములుగ నున్నవి:—(1) నీగ్రోలు మొదలగు నాగరికత లేని మనుష్యులు కాపురమునున్న ఆఫ్రికాఖండములోని దేశములు మొదలగునవి. ఈ మనుష్యులకు సైన్యముల నాగరికత గల తెల్లవారితో యుద్ధము చేయుటకు తెలియదు. తుపాకి శబ్దము వినఁగనే భయపడి పరుగులెత్తునట్టి స్థితిలో నీ మన్నారు. కనుక ఈ దేశములను యుద్ధము లేకయే చేయక యే స్వాధీనపఱచుకొనవచ్చును. తూర్పు ఆఫ్రికా, నైరృతి ఆఫ్రికా దేశములను జర్మను లీలాగే స్వాధీనపఱచుకొనిరి. (2) ఎక్కువ నాగరికము గాంచి మిక్కిలి యభివృద్ధి నొందిన తెల్లవారి యధీనమం దున్న ఆఫ్రికా ఆసియా ఖండములం దుండు దేశములు రెండవ రకములో చేరును. వీనిని జయించుటకు బహు కష్టము. ఏలనఁగా సమాన బలయుక్తియు ధనబలము గల ఫ్రెంచివారియొక్కయు ఇంగ్లీషువారియొక్కయు అధీనమం దుండుటవలన వీరి సైన్యముల నోడించి యీ దేశములను వశపఱచుకొనుట జర్మనులకు సాధ్యమైన పని కాదు. (3) మూఁడవ రకములో చేరిన దేశములలోని ప్రజలు నాగరికులే కాని రాజకీయ విషయములందు స్వాతంత్ర్యము వీరి కట్టి జ్ఞానమును లేదు. టర్కీ, సర్వియా మైనా మొదలగునవి యిట్టి దేశములు.

అనేక కలహములవలన క్షీణించుచున్న టర్కీ రాజ్యమును చూచి, ఇది స్లావులగు రష్యావారి యధీనము గాకుండ తమ యధీనము నుంచుకొనవలయు నని జర్మనులు ప్రయత్నము చేయఁ దొడఁగిరి. ఇందునిమిత్తమై యుద్ధము చేయుటకన్న సంధిమాటలు చెప్పుట యుక్త మని యెంచి 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనీవారు తురకల స్నేహమును సంపాదింపఁగలిగిరి. తురకల సైన్యము ... ప్రభుత్వము కొన్ని జర్మనులు, అట్లు ... చేయుటవలన టర్కీ సుల్తానునకు బోధించి, సైన్యమందు జర్మను సేనానాయకులను నియోగించిరి. టర్కీ రాజ్యమందు వ్యవసాయమును వ్యాపారమును నాగరకమార్గముల నను సరించి యభివృద్ధిచేయవలె నని యీ రాజ్యమందు రైల్వేలు వేయుటకును జర్మను వారలు ... ఇట్లు క్రమక్రమముగ సుల్తానుయొక్క ... బాగ్దాదు ... రైలు పన్నాలనాటుటకు ...

కూడ ఆయనకు మంత్రాలోచన చెప్పుటకు మొదలిడిరి. సైన్యములు జర్మనుదోహదస్థుల యధీన మైపోయెను; రైల్వేలు మొదలగునవి వీరి వశమందు నిలిచెను; ఇట్టి స్థితిలో చేయునది సుల్తా నొకం డుండెను, అధికార మంతయు జర్మను లనుభవించుచు సుల్తానును తమ చేతిలోని బొమ్మవలె ఆడింపఁగలిగిరి. సుల్తాను ఈ మోసమును గ్రహింపలేక, స్లావులతో తనకు యుద్ధము సంభవించినప్పుడు, జర్మనులు తనకు సహాయము చేయుదు రని భ్రమపడియుండెను. తురకలీయుద్ధమందు జర్మనులతో చేరి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి రష్యావారలపై యుద్ధము చేయుచుండుట కిదియే కారణము.

జర్మనీవారి సైన్యములు లెక్కకు మించియుండెను; ఆస్ట్రియావారితో కలిసి వీరు రష్యావారితో యుద్ధము చేయుటకై సిద్ధపడియుండిరి; ఇప్పుడు టర్కీ రాజ్యమును కూడ స్వాధీనపఱచుకొనఁగలిగిరి. ఇట్టి స్థితిలో నా మూలకమందుండినయెడల తమ కపాయము సంభవించు నని రష్యావారు స్నేహితులను సంపాదించుకొనుటకు మొదలిడిరి. జర్మనులతో విరోధముగల వారితో సమానముగ యుద్ధసన్నాహము చేయుచు తనకు వారితో తులతూఁగలేక స్నేహితులను వెదకుచు ఫ్రెంచివా రుండిరిగదా? ఈ ఫ్రెంచివారితో స్నేహము చేసికొనిన బాగుండు నని రష్యావారు తలఁచుకొనుటకు మొదలిడిరి. 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని మైత్రి వృద్ధిఁబొందెను. ఇది గాక, రష్యాదేశస్థులు మిక్కిలి ధనవంతులు కారు. జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల దానియందు జయము సంపాదించుటకు సైన్యములు, కిరంగులు, యుద్ధనౌకలు మొదలగునవి కావలసియుండును. ధనము లేకుండ వీనిని సంపాదించుట యసాధ్యము కదా? కనుక రష్యావారు పరదేశస్థుల యొద్దనైన అప్పు చేసి ఈ యుద్ధసాధనములను కూర్చుకొనుటయందు కృషి చెయ్యవలె నని తీర్మానించుకొనిరి. ఫ్రాన్సుదేశమందు విశేషధన ముండెను. ఫ్రెంచివారు దీనిని తగిన వడ్డికి అప్పిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండిరి. వెతుకఁబోయిన తీఁగ కాలికి చుట్టుకొన్నట్లు అప్పిచ్చువా రెవరా యని విచారించుచున్న రష్యావారికి ఫ్రెంచివా రెదుటఁ బడుటయు కావలసినను ఇచ్చుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇట్లు కాలక్రమమున రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని అన్యోన్యస్నేహ మభివృద్ధి నొందెను. కనుక, జర్మనీవారితో యుద్ధము సంభవించినయెడల ఈ రెండు దేశములవారును కలసియే యుద్ధము చేయవలె నని వారొక యొడంబడిక చేసికొనిరి. ఇందువలననే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును కలసి జర్మనులతో ఇప్పుడు యుద్ధము చేయుచున్నారు.

4 ఇంగ్లండు, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు

కడచిన నాలుగు వందల సంవత్సరములనుండి ఇంగ్లీషువారు పరోపకారబుద్ధితో ... ఎన్నియో యుద్ధములు చేసియున్నారు. కాని యొక యుద్ధములో కూడ ఆ ఖండమం దుండెడి తెల్లవారి దేశములను జయించి తమ రాజ్యములో చేర్చుకొనవలయు నను దురాశ వీరిని పట్టుకొన్నది కాదు. ఇదియే వీరు గావించిన యుద్ధ

ములకును తెల్లవారిలో మిగిలినవారు చేసిన యుద్ధములకును కల భేదము. ఐరోపాఖండమందలి దేశములను జయింపవలయును నను దురాశ లేనియెడల, ఇంగ్లీషువారు కన్ని యుద్ధముల నెందుకు చేయవలెనని అడుగను లవకాశమువ్వును. దీనికి రెండు జవాబు లున్నవి:—(1) తన దేశమును శత్రువులనుండి కాపాడుకొనుటకొఱకే వీరిన్ని యుద్ధములు చేసిరి. ఇదియే వీరి ప్రధానోద్దేశము. 1550వ సంవత్సరము మొదలు 1600వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపాఖండమున ప్రఖ్యాతిని పొంది ఖండాంతరములం దనేక దేశములను స్వాధీనపఱచుకొన్న స్పెయిను దేశపురాజులు ఇంగ్లండును జయింప నెంచఁగా, వారితో ఇంగ్లీషువారు ఘోరయుద్ధమును చేయవలసినవారైరి. తర్వాత 1796వ సంవత్సరము మొదలు 1815వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపా నెల్ల స్వాధీనపఱచుకొని, అసమానపరాక్రమములు కలవాఁడై ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఇట్టి యభిప్రాయమే కలిగియుండఁగా, స్వదేశమును కాపాడుకొనుటకై ఇంగ్లీషువారు వానితో ఇరువది సంవత్సరములు పట్టుదలతో ఎడతెగక యుద్ధము చేసిరి. (2) ఐరోపాఖండమునందు బలవంతు లగు రాజు లెవరైనను దురాశాపరులై బలహీను లగు వారిని జయించుటకొఱకు ప్రయత్నము చేసినయెడల సాధ్యమైనంత వఱకు అట్టి ప్రయత్నములకు విఘ్నము కలిగించి బలహీనులను దీనులను రక్షించుటయే ఇంగ్లీషువారి రెండవ యుద్దేశము. 1550వ సంవత్సరము మొదలు స్వాతంత్ర్యము నిమిత్తమై స్పెయినురాజులతో హాలెండువారు యుద్ధము గావించుచుండఁ, వారికి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుటకై ఇంగ్లీషువారు స్పెయినురాజులతో యుద్ధముచేసిరి. ఇందువలననే హాలెండువారికి స్వాతంత్ర్యము దొరకెను. అటుతర్వాత 1700 సంవత్సరము ప్రాంతమునను 1790వ సంవత్సరము తర్వాతను ఫ్రెంచిరాజులు హాలెండు బెల్జియము మొదలగు చిన్నచిన్న దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయఁగా, ఇంగ్లీషువా రాప్రయత్నములకు విఘ్నము గావించి యా చిన్నదేశములను కాపాడిరి. పరరాజుల బాధ నోర్వలేక స్వరాజ్యముకొఱకు పోరాడుచుండిన ఐరోపాలోని దేశములలో ఇంగ్లీషువారి సహాయమును పొందని దేశ మొక్కటి కూడ లేదు. 1756వ సంవత్సరము మొదలు 1760వ సంవత్సరమువఱకును, తర్వాత 1815వ సంవత్సరములోను జర్మనులు కూడ ఇట్టి సహాయమును పొందిరి. ఇంగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధముల కన్నిటికిని ఇవియే ప్రధానకారణములు.

బెల్జియము హాలెండుల స్థితి

ఐరోపాఖండమందు బలవంతులగు రాజులెవరైనను హాలెండు బెల్జియము దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుట ఇంగ్లీషువారి కిష్టము లేదు. ఈ రెండు దేశములును ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమందున్నవి. వీని సముద్రతీరమున విశాలమైనట్టియు అనేకయుద్ధనౌకలు నిలుచుటకు వీలైనట్టియు రేవులుగల పట్టణము లనేకము లున్నవి. ఈ పట్టణములలో యుద్ధనౌకలను చేర్చి వానిని ఇంగ్లండుపైకి దండెత్తివచ్చుట మిక్కిలి సులభమైన పని. వేఱొక ప్రదేశమున సైన్యములను యుద్ధనౌకలను సమకూర్చుకొని సముద్రము దాఁటి ఇంగ్లండుపైకి వచ్చుట సాధ్యమైన పని కాదు. ఫ్రాన్సు దేశము ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమందున్నను, దాని యుత్తరతీరమందు విశాలమైన రేవుపట్టణ మొకటి కూడ లేకపోవుటవలన, ఫ్రెంచివారు కడపటిరోజులలో ఇంగ్లండుపై దాడివెడలుటకు చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లయినవి. స్పెయిను దేశము ఇంగ్లండునకు చాల దూరమం దుండుటవలన ఇంగ్లండును జయించు నిమిత్తమై స్పెయినురాజులు చేసిన ప్రయత్నములు కూడ వ్యర్థము లయినవి. హాలెండు బెల్జియము దేశములను స్వాధీనపఱచుకొననిది గాని ఎవరికిని ఇంగ్లండుపైకి వచ్చుటకు వీలుండదు. కనుకనే వీనిని స్వాధీనపఱచుకొనుటకెవరు ప్రయత్నము చేసినను, ఆప్రయత్నమునకు విఘ్నము కలిగించుట ఇంగ్లీషువారి కవశ్యమై యున్నది. ఇందువలననే ఇంగ్లీషువారు కడపటిరోజులలో అనేకపర్యాయములు ఈ రెండు దేశములను సంరక్షించు నిమిత్తము ఫ్రెంచివారితోను స్పెయినువారితోను యుద్ధము గావింపవలసివచ్చెను. ఇందునిమిత్తముగనే 80 సంవత్సరములనాఁడు బెల్జియమును సార్వకాలసార్వత్రికస్థలముగ రక్షించెద మని ఇంగ్లీషువారు కంకణము కట్టుకొనిరి. జర్మనీవా రిప్పుడు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొన్నచో సులభముగ ఇంగ్లండుపైకి తమ సైన్యములను పంపుదురు. తమ దేశమును రక్షించుకొనుటకు పూర్వము హాలెండు బెల్జియము దేశములను రక్షించుట ఇంగ్లీషువారికి విధియై యున్నది.

జర్మనులయెడల ఇంగ్లీషువారి కింతటి శత్రుత్వమును వహించియుండలేదు. జర్మనులు కష్టదశలో నున్నప్పుడు, ఇంగ్లీషువారు వారి కెన్నిమార్లో సహాయము చేసిరి. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియనును జర్మనీదేశమునుండి వెడలఁగొట్టుటలో జర్మనులకు ఇంగ్లీషువారు గావించిన సహాయము ఇంతింత కాదు. ఇంగ్లీషువారి సహాయము లేనియెడల జర్మనులకు ఇంత త్వరలో స్వాతంత్ర్యము లభించియుండదు. 1871వ సంవత్సరపు యుద్ధములో శత్రువుల నోడించి, అంతఃకలహములను తొలఁగించుకొని, జర్మనులు తమ దేశము నంతటిని ఏక చక్రవర్తి పరిపాలనలోనికి తెచ్చికొనఁగలిగిరని విన్నతోడనే, ఇంగ్లీషువారు పొందిన యానందమునకు మితిలేకయుండెను. 1871వ సంవత్సరము తర్వాత అనేకసంవత్సరములవఱకు, జర్మనులకు శత్రువు లయిన రష్యావారితోఁ గాని ఫ్రెంచివారితోఁ గాని ఇంగ్లీషువారు స్నేహము చేసియుండలేదు. జర్మనీవారికిని ఇతరులకును వివాదములు కలిగినప్పు డనేకపర్యాయము లింగ్లీషువారు జర్మనుల పక్షమందే యుండిరి. ఆఫ్రికా మొదలగు ఖండాంతరములందు దేశములను సంపాదించుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయుచుండ, ఇంగ్లీషువారు వారి కంత మాత్రమును అడ్డుపడక ఎంతయో సహాయము కూడ చేసిరి. ఇంగ్లీషువారే యడ్డుపడియుండినయెడల, జర్మనీవారికి ఖండాంతరదేశములందింత రాజ్యము లభించియుండఁబోదు. జర్మనులు సరసు లయియు, తామును వారును కలసి మెలసి సఖ్యభావముతో నుండినయెడల అందఱికిని క్షేమకరముగ నుండునని ఇంగ్లీషువారు నమ్మి వారితో స్నేహము

సంపాదించుటకై యెన్నియో ప్రయత్నములు చేయుచుండిరి.

బిస్మార్కు మంత్రిపదవియం దుండినంతవఱకును జర్మనులు కూడ ఇంగ్లీషువారియెడల స్నేహభావము కలిగియే ప్రవర్తించుచుండిరి. అటుతర్వాత ఇప్పటి చక్రవర్తి యగు రెండవ విలియము సర్వాధికారము వహింపఁగానే ఇది యంతయు మాఱిపోయెను. ఇంగ్లండు జర్మనీకంటె చాల చిన్న దేశమైనప్పటికిని, జర్మనుల సంఖ్యకంటె ఇంగ్లీషువారి సంఖ్య చాల తక్కువ యయినప్పటికిని, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచములో నాలుగవ భాగమునకు ప్రభువులై యుండుటయు, 38 కోట్ల నల్లవారు వీరి పరిపాలనలో నుండుటయు చూచి, జర్మనీవారు అసూయపడసాగిరి. ఈ యసూయయే క్రమక్రమముగ విరోధముగ మాఱి యిప్పటి మహాయుద్ధమునకు ప్రధానకారణమైనది. ఈ యసూయ పుట్టినది మొదలు ఇంగ్లీషువారి నోడించి దేశాంతరములలో వారి పరిపాలనయం దున్న రాష్ట్రములను స్వాధీనము చేసుకొనుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయసాగిరి. ఎంతెంతో సొమ్ము కర్చుపెట్టి సైన్యములను వృద్ధిచేయుచుండినను, ఇంగ్లండు సముద్రమధ్యమం దొక ద్వీపమగుటవలనను, ఇంగ్లీషు పరిపాలనకు లోఁబడిన దేశములు సముద్రమున కావల నుండుటవలనను, నౌకాబలము లేకుండ వీనిని జయించుట యసాధ్యమని జర్మనులు గ్రహించిరి. అది మొదలుకొని యేటను కోట్లకొలఁది రూపాయలు వ్యయముచేసి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. కడచిన పదిపండ్రెండు సంవత్సరములనుండియు జర్మనులు యుద్ధనౌకలకుఁగాను 450 కోట్ల రూపాయలు కర్చుపెట్టిరి.

ఆంగ్లేయులు జర్మనులను శంకించుట

ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నౌకాబల మభివృద్ధి యగుచుండుటను చూచి "జర్మనీవారి కింత నౌకాబల మెందుకు? జర్మనీకి శత్రువు లయిన రష్యావారును ఫ్రెంచివారును సైన్యములతో భూమిమీఁద యుద్ధము చేయువారే గాని సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయువారు కారు. వారిని జయించుటకింత నౌకాబల మవశ్యకము కాదు గదా! ఏ యుద్దేశముతో జర్మనులు యుద్ధనౌకల నిమిత్తమై యింత ద్రవ్యము కర్చుపెట్టుచున్నారు?" అని యాలోచించుటకు పూనిరి. జర్మనులయెడ ఇంగ్లీషువారు స్నేహభావమును గౌరవమును కలిగియుండువారు గనుక జర్మనులకు ఇంగ్లీషుదేశముల నపహరింపవలెనను దురుద్దేశ మున్నదని వారు మొట్టమొదట నమ్మలేదు. కాని క్రమక్రమముగ రహస్యము బయలుపడఁజొచ్చెను. జర్మను చక్రవర్తియొక్క మాటలవలనను పనులవలనను అతని యుద్దేశ మెంతయో స్పష్ట మాయెను. దక్షిణాఫ్రికాలో ఇంగ్లీషువారికిని బోయర్లకును యుద్ధము సంభవించినపుడు, జర్మను ఇంగ్లీషువారికి మిత్రులవలె నుండినను, బోయర్ల జయమునే కోరుచు వారికొఱకై యెంతయో పాటుపడిరి; ఇంగ్లీషువారి సైన్యము లా యుద్ధములో అక్కడక్కడ కొన్ని యపజయములు పొందఁగా, ఆ సైన్యము [illegible] మొదలిడిరి. ఇట్టి సందర్భమున జర్మనులను గుఱించి ఇంగ్లీషువారి కనుమానము కలిగెను. ఈ యనుమానమే క్రొత్త క్రమమున విరోధ మాయెను. ప్రెసిడెంటు క్రూగరు నభినందించుచు దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధము జరగుచున్నప్పుడు కైజరుగారు కొక తంత్రీవార్త నంపి ఇంగ్లీషువారికి మిక్కిలి యాగ్రహము కలిగించిరి.

జర్మనుల యుద్దేశము లిట్టివని తెలిసికొనినప్పటినుండి ఇంగ్లీషువారు తమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొనుటయే గాక, ఇతర దేశములతో తమ కడవఱకుఁ గల వైరమును మాని వానితో స్నేహము సంపాదింపసాఁగిరి. రెండు వందల సంవత్సరములుగ ఫ్రెంచివారితోను, వంద సంవత్సరములనుండి రష్యావారితోను ఇంగ్లీషువారికి విరోధ ముండినది. రష్యావారు టర్కీ పర్షియా అఫగనిస్థానము మొదలగు దేశములను జయించి తుదకు ఇండియాపైకి వచ్చి, ఈ దేశమునుండి ఇంగ్లీషువారిని తఱిమివేయ నుద్దేశించియున్నా రని ఇంగ్లీషువారు వంద సంవత్సరములనుండియు అభిప్రాయపడి, రష్యావారితో రెండు మూఁడు మార్లు యుద్ధము కూడ చేసియుండిరి. 1700 సంవత్సరము మొదలు 120 సంవత్సరములవఱకు ఇంగ్లీషువారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధము చేసి వారియొద్దనుండి కనడా మొదలగు దేశములను సంపాదించి, 1750వ సంవత్సరము ప్రాంతమున వారిని మన దేశమునుండి తఱిమివేసి వారి చక్రవర్తి యగు నెపోలియనుయొక్క యాశలన్నిటికి 1815వ సంవత్సరమునాఁటికి భంగము కావించిరి. 1880వ సంవత్సరము మొదలు ఈజిప్టు విషయమై కూడ ఇంగ్లీషువారికిని ఫ్రెంచివారికిని వివాదములు జరగుచుండెను. తమ యాధీనములో ఈజిప్టు నుంచుకొనవలయు నని ఇంగ్లీషువారును, తమ యాధీనములో నుంచుకొనవలయు నని ఫ్రెంచివారును వివాదపడుచు, ఇంగ్లీషువా రా దేశమును వశపఱచుకొనిన తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములకు వారితో ఫ్రెంచివారు (1898వ సంవత్సరములో) యుద్ధము కూడ తలపెట్టిరి. 1899వ సంవత్సరము మొదలు 1902వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారు బోయర్లతో యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు, వారి కపజయము రావలె నని కోరినట్టి విరోధులే కాని జయము కలుగవలె నని కోరిన మిత్రులు యైరోపాఖండమందలి బలవంతులలో నొకరు కూడ లేకయుండిరి. ఇంగ్లీషువా రా యుద్ధమం దపజయము పొందినయెడల, ఇండియాపైకి దండెత్తివచ్చుట సులభ మగు నని రష్యావారును, ఈజిప్టును స్వాధీనపఱచుకొనుట సులభమగు నని ఫ్రెంచివారును, ఆలోచించుచుండిరి. కాని, యా యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను విరోధము వహించియుండుటవలన లాభము లే దనియు, జర్మనీవా రందఱికిని విరోధులుగ నుండుటవలన వారినుండి యేలాటి భయమును లేకుండుటకై మిగిలినవా రందఱు నొకరితో నొకరు కలసియుండుట యుక్తమనియు, ఇంగ్లీషువారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఈ నిశ్చయము ననుసరించి 1904వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును అప్పటివఱకు తమ కుండిన పరస్పరవివాదముల నన్నిటిని పరిష్కరించుకొని జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల పరస్పరము సహాయము చేసికొనవలయు నని యొడంబడిక గావించుకొనిరి. ఇట్లే 1907వ సంవత్సరములో రష్యావారికిని తమకును గల వివాదముల నన్నిటిని

ఇంగ్లీషువారు పరిష్కరించుకొనిరి; జర్మనీతో రష్యా యుద్ధము సంభవించినప్పుడు తూర్పుదేశములందు తల్లడిల్లకుండ 1905వ సంవత్సరములో జపానువారితో కూడ నొక సమాధానము చేసికొనిరి. కనుక 1902వ సంవత్సరములో స్నేహితులుగా నేకీభవించియుండిన ఇంగ్లీషువారు 1907వ సంవత్సరమునాటికి రష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను దేశములవారి స్నేహమును సంపాదింపగలిగిరి. ఈ కాలమునందు ఆంగ్ల మంత్రులలో నొకరైన ఛేంబర్లేనుగారు ఆంగ్లసామ్రాజ్యస్థితిని గురించి ముచ్చటించుచు 'బ్రిటిషువారు ఒంటరిస్థితియందు సామ్రాజ్యమున్న' దని గర్వముతో పలికెను. శ్రీ యేడవ యెడ్వర్డు సార్వభౌముని రాజనీతివలన ఆంగ్లసామ్రాజ్యమునకు మిత్రసమూహము ఏర్పడి బలవత్తరమయ్యెను.

III వ ప్రకరణము

ఇరుపక్షములవారి బలాబలములు

ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు సర్వియా రష్యా మాంటినిగ్రో బెల్జియము జపాను ఇటలీ దేశములవా రొక పక్షమునను, జర్మనీ ఆస్ట్రియా టర్కీ దేశములవారు వేరొక పక్షమునను చేరి, యుద్ధము చేయుచున్నారు. ఇప్పటి యీ యుద్ధమునకు పూర్వమందు జరిగిన రెండు ప్రకరణములలో వివరింపబడిన విషయములనుండి మనకు తెలియుచున్నది. సమస్త దేశములయందును సమస్త కాలములయందును ఇదివరకు కొన్ని గొప్ప యుద్ధములు జరిగినవి కాని, వానిలో ఒక్కటియు కూడ ఇప్పటి యుద్ధముతో సమానమైనది కాదని నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. బలవంతులని ప్రసిద్ధిగాంచినట్టి ఇన్ని దేశములవారు ఇదివరకెప్పుడును ఒకే కాలమందు యుద్ధమున ప్రవేశించినది లేదు. ఇదివరకు వేలకొలది గాని ఇప్పటివలె లక్షలకొలది మనుష్యులను పదులకొలది యుద్ధరంగములకు తీసికొని వచ్చినవారు లేరు. ఇదివరకే యుద్ధమందు గాని ఇంత చిత్రవిచిత్రము లయినట్టియు ఇంత ప్రాణోపద్రవకరము లయినట్టియు, ఇంత దూరము తమ శక్తిని వ్యాపింపజేయునట్టియు విమానములను,

జలయంత్రములను, ఫిరంగులను శత్రునాశనమునకై యెవరును ఉపయోగపరచినది లేదు. ఏ యుద్ధఫలమును మానవకోటి యంతయు ఇంత ఆతురతతో నిరీక్షించినది లేదు. ఇప్పటి యుద్ధమువలన లాభమో నష్టమో పొందని దేశము ప్రపంచమం దొక్కటి కూడ నుండదు. యుద్ధము ముఖ్యముగా నొక ఖండమందు మాత్రమే జరుగుచున్నను దాని శక్తి మాత్రము సర్వదేశములయందును వ్యాపించి సమస్త ప్రాణులను ఆకర్షించుచున్నది. "ఈ యుద్ధమం దెవరు గెలిచిన నా కేమి? ఎవరు ఓడిన నా కేమి?" అని యుదాసీనభావముతో నుండు మనుష్యు డొకడును కూడ లేడుగదా! ఆలోచించి చూచినయెడల, ఈ యుద్ధము పురాణములలో వినబడు దేవాసుర యుద్ధముతోను, రామరావణ కురుపాండవ యుద్ధములతోను సరిపోల్చుటకు తగియున్నదే కాని మరియొకటి కాదు. ధర్మము కొఱకును సత్యముకొఱకును ఒకపక్షమువారు పోరుచుండుటయు, వానిని నాశనము గావించి వాని స్థానమున అసత్యమును అధర్మమును నాటుటకు మరియొక పక్షమువారు ప్రయత్నించుచుండుటయు చూడ, ఇది పురాణయుద్ధములవంటిదే యని తోచుచున్నది. ఆ యుద్ధములవలె ఇదియును సంవత్సరముల పర్యంతము జరిగినను జరుగవచ్చును కాని తుదకు సత్యముకొఱకై పోరాడుచున్న ఇంగ్లీషువారును వారిమిత్రులును జయము సంపాదింతు రనుట నిస్సంశయము. "ధర్మమే జయ" మను వానిలో అసత్యమేమున్నది!

యుద్ధమం దెంత ఘోరమును ఎంత క్రౌర్యమును కలవు? ధర్మయుద్ధమం దైనను అధర్మయుద్ధమం దైనను జీవహింస తప్పదుగదా! శత్రువులు యుద్ధరంగమునకు తీసికొనివచ్చు సైన్యముల నెల్ల "అయ్యో! పాపము!!" అనక నాశనము చేయుదురే కదా ఇరుపక్షములవారి విధి! యుద్ధమువలన ఎంత ప్రాణనష్టము కలుగుచున్నదో మనము కొంచెము ఆలోచించి చూచినయెడల యుద్ధము చేయుటకంటె పాపకార్యము ప్రపంచమందు మరియొకటి లేదని తోచును. కాని రెండు దేశములకు సంభవించిన పరస్పరవివాదములను మంచిమాటలు తీర్చలేకపోయినప్పుడు యుద్ధము తప్పదుగదా? ధర్మమును నిలువబెట్టుటకును దుష్టులను శిక్షించుటకును అనాదిగ యుద్ధమే ప్రధానమార్గమై యున్నది.

ఇప్పటి ఘోరయుద్ధమునకు జర్మనీవారే ప్రధానకారకులని మన కిదివరకే తెలిసియున్నది. బలహీనులగువారిని జయించి వారి దేశములను స్వాధీనము చేసికొనవలయు ననెడి దురాశ యేనాడు వారి హృదయమందు పట్టి పీడింపసాగెనో ఆక్షణమునుండియే యీ యుద్ధము ప్రారంభమైనది గాని, ఇది ఆగస్టు నెల 4వ తేదిని ప్రారంభమైనది కాదు. ఆక్షణమునుండియే వీరి యసూయకు పాత్రులైన యింగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును రష్యావారును యుద్ధసన్నాహము చేయవలసినవారైరి. కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియును రెండు పక్షములవారికిని ప్రబలుచుండిన పరస్పరవిరోధము పదునొకండు మాసములనాడే యుద్ధరూపమున పరిణమించినది. ఈ యుద్ధము అకస్మాత్తుగ వచ్చినది కాదు. అనేకసంవత్సరములనుండి ఇరుపక్షముల

వారిని ఇట్టి యుద్ధము వచ్చునని యే తీర్మానించుకొని సమయము కొఱకు మాత్రమే నిరీక్షించుచుండెను. ఇదిగాక వీరు యుద్ధసన్నాహము నిమిత్తమై చేయుచుండిన ప్రయత్నములును ధనవ్యయమును వీరు యుద్ధము నపేక్షించుచుండిరనియు తెలుపుచున్నవి. 1900వ సంవత్సరము మొదలు వీరు సైన్యములకొఱకును యుద్ధనౌకలకొఱకును కర్చుపెట్టుచుండిన సొమ్ము ఇంతింత కాదు.

సంవత్సరము	కోట్ల రూపాయల వ్యయము						
	జర్మని	ఆస్ట్రియా	ఫ్రాన్సు	రష్యా	ఇంగ్లండు	జపాను	మొత్తము
1900	60	28	68	67	195	21	434
1901	65	30	64	69	225	16	469
1902	65	30	62	70	150	13	390
1903	65	31	60	75	108	12	351
1904	64	32	57	78	99	5	335
1905	69	39	64	79	93	6	350
1906	74	33	70	76	88	21	362
1907	62	33	68	79	87	31	3[illegible]0
1908	87	40	70	82	88	33	400
1909	96	39	72	93	94	25	419
1910	96	33	75	96	102	25	427
1911	95	41	78	96	105	28	443
1912	112	42	80	106	108	28	476
మొత్తము	1,030	451	883	1,066	1,542	264	5,236

బెల్జియము సర్వియా మొదలగు చిన్నచిన్న రాజ్యములు సైన్యముల నిమిత్తమై కర్చుపెట్టుచున్న సొమ్మును ఈ 5,236 కోట్ల రూపాయలతో చేర్చినయెడల, 13 సంవత్సరములలో సుమారు ఆరువేల కోట్ల రూపాయలను వీరు యుద్ధసాధనములకై కర్చు పెట్టి రని మనకు స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధసాధనములకై కర్చుపెట్టుటకు బదులు కోట్లు అన్న క్షేత్రములు వైద్యశాలలు పాఠశాలలు మొదలగువానికొఱకై ఇంత సొమ్ము నాదేశములవారు కర్చుపెట్టియుండినయెడల వారికెంత లాభమును క్షేమమును కలిగియుండునో యాలోచించి చూడుడు! ఇన్ని కోట్ల రూపాయల పన్నులను దొరతనమువారికి చెల్లించుటలో ఆ దేశములలోని ప్రజ లెన్ని కష్టనష్టములను పొందిరో? మన మేటేట యెన్నియో పన్నులు చెల్లించుచున్నను మన దొరతనమువారికి నూటముప్పది కోట్లకంటె ఎక్కువ రాబడియము వచ్చుట లేదు. ఆ దేశములు మన దేశముకంటె యెంతయో చిన్నవి; వానిలోని జనసంఖ్య కూడ మన దేశములోనిదానికంటె చాల తక్కువ; అయినప్పటికిని వారు మనకంటె యెన్నిరెట్లు అధికముగ పన్నులు చెల్లించవలసి యున్నారో కదా? ప్రజలను నిర్బంధపఱచి ఇంత ద్రవ్యమును వసూలుచేసి ఆయాదేశముల దొరతనములవారు ఆద్రవ్యమును ఏవిధముగా కర్చుపెట్టిరి? శత్రువులు రణరంగమునకు తీసికొనవచ్చు మనుష్యులను కొనిపోవుటయందును కసాయివాండ్రవలె చంపుటకు తగిన మార్గములను కనిపెట్టి దానికి తగిన యేర్పాటులను చేయుయందును, సైన్యములను సిద్ధము చేయుటయందును కదా ఇంత ద్రవ్యమును వారు కర్చుపెట్టిరి! సైన్య మనగా నేమి? మనవలె సామాన్యవిద్యను నేర్చుకొని జీవించు మనుష్యులతో కూడినట్టిది కాదు. సైన్యములోనివారు నేర్చుకొను విద్యలు రెండు విధములుగ నున్నవి. మొదటిది యొకరిని చంపుట; రెండవది తాము చచ్చుట. దీనిని నేర్పుటకై వీరి కన్న వస్త్రముల నిచ్చి పోషించుటయందే ఈ యారువేల కోట్ల రూపాయలలో చాల భాగము కర్చగుచున్నది. గ్రామదేవతకును కాళికాదేవికిని బలియిచ్చుటకై నెలల పర్యంత మొక మృగమును పోషించునట్లు సంవత్సరముల పర్యంతము సైన్యములోనివారిని పోషించి తుదకు రణరంగమున బలిభూమికి వారిని తీసికొనిపోయి "శత్రువులను చంపుడు; లేదా, మీరైన చావుడు" అని వారి కాజ్ఞాపించుట యనాదినుండి ప్రపంచమం దాచారముగ నున్నది. ఈ యాచారము ననుసరించియే వీ రింత ద్రవ్యమును వ్యయము చేసిరి. దీనినిబట్టి యిది యెంతయు దుర్వ్యయ మని చెప్పుటకు వీలు లేదు. యుద్ధసన్నాహముయొక్క యుద్దేశములు రెండు విధములుగ నున్నవి: (1) అన్యాయముగ నితరదేశములపైకి వెళ్ళి వానిని జయించి స్వాధీనపఱచుకొనఁగోరుట మొదటి యుద్దేశము. ఇది మిక్కిలి నింద్య మైనది. దీనిని నెఱవేర్చుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయువా రందఱును దోపిడీకాండ్రే. ఈ ప్రయత్నములో వ్యయమగు సొమ్మంతయు దుర్వ్యయము. (2) ఇట్టి దురుద్దేశములో ప్రవర్తించుచుండు

శత్రువుల బాధనుండి స్వదేశమును రక్షించుకొనం గోరుట యుద్ధ సన్నాహముయొక్క ఉద్దేశము. ఇది ప్రశంసనీయమైనది. దీనికై స్వజనులకు ధన మంతయును సర్వస్వమును. ఇందుకై సైన్యములో చేరి తన కొరకేమియు గోరకుండా పాటుపడుటకంటె నుత్తమమగు మార్గము లేదు. ఇట్టి శూరులును దేశాభిమానులును ఏదేశమందుండిరో ఆదేశము తప్పక కీర్తిగాంచును.

జయాపజయములు

బలాబలములు

ఇట్టి మహాయుద్ధములో జయము యెవరికి కలుగును? అపజయ మెవరికి కలుగును? — అను విషయమై మన మిప్పుడు కొంచెము ఆలోచింపవలసి యున్నది. ఏపక్షము వారి బల మెక్కువో వారికి జయము లభించుటయు, ఎవరి బలము తక్కువో వారి కపజయము లభించుటయు, సహజమై యున్నది కదా! యుద్ధసాధనములను సమృద్ధిగ కలిగియుండుటయే బలము. ఈ యుద్ధసాధనములలో ప్రధానము లయినవి (1) సైన్యములు (2) ఆయుధములు (3) విమానములు, మోటారుబండ్లు, రైళ్ళు, గుఱ్ఱములు మొదలగు నుపకరణములు (4) సైన్యముల పోషణకొఱకు కావలసిన యాహారము, దుస్తులు మొదలగునవి (5) ధనము (6) యుద్ధము చేయుచుండు ప్రభుత్వములయొక్క వారి ప్రజలు కనబఱచెడి యనురాగము, భక్తి సహాయకము మొదలగునవి. ఈ యంగములను ఏపక్షము వారు సమృద్ధిగ సంపాదింపగలరో వారికి జయము కలుగు ననుటలో సందేహ మేమియును లేదు.

1. సైన్యములు

రెండు పక్షములవారును ఇదివఱకెన్నియో సంవత్సరములనుండి యుద్ధసన్నాహము చేయుచుండిరని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. శత్రుసైన్యములకంటె తమ సైన్యములు గొప్పవిగ నుండవలయు ననుతీర్మానముతో, ఒక్క ఇంగ్లీషువారు తప్ప మిగిలినవా రందఱు మిక్కిలి శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషువారు మాత్రము వారి సైన్యముల నెందుకు వృద్ధిపఱుపలేదో క్రమక్రమముగ మనకు తెలియగలదు. రష్యా ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశముల ప్రభుత్వములవారు ఇంచుమించుగ ప్రతి మనుష్యుడును ఇరువది సంవత్సరములు వయస్సు రాగానే సైన్యములో చేరి, యుద్ధము చేయు విధమును నేర్చుకొనవలయునని యుత్తరువులు నెన్నియో సంవత్సరములు నేర్చుకొనిరి గావున ప్రభుత్వమువారు కావలసిన సమయమున యుద్ధమునకు వెళ్లుటకు తయారై యుండవలయునని కటినమగు చట్టములు చేసిరి. ఈ చట్టములవలననే నిప్పుడు మొదలు ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశములలోని జనులు అందఱును యుద్ధము చేయుటను నేర్చుకొనిరి. కనుకనే యాదేశములలో [illegible] చేయ నేర్వు లేనివారి సంఖ్య చాల తక్కువ. [illegible] పొందిన రణభూమికి వెళ్లుటకు సిద్ధపడిన మనుష్యులీదేశములలో లక్షలకొలది యున్నారు. ఇంగ్లీషువారు మాత్ర మిట్టి నిర్బంధమును పెట్టక యిష్టమువచ్చినవారలు సైన్యములో చేరవచ్చుననియు ఇష్టములేనివారలు ఊరకయుండవచ్చుననియు నిర్ణయించుకొనిరి. ఇందువలననే యుద్ధము ప్రారంభమై నప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములకంటె జర్మనుల సైన్యము అధికముగ నుండెను. కాని యింగ్లీషువారితో ఫ్రెంచి రష్యా సైన్యము లేకీభవించి యుండుటవలన వీరి సైన్యము లన్నియు చేరి జర్మనీవారి సైన్యములకంటె నెంతయో యధికముగ నున్నవి. [illegible]

ఇంగ్లీషువారి పక్షము

1. ఇంగ్లీషు సైన్యములు	632,889
2. ఫ్రెంచి సైన్యములు	3,878,000
3. రష్యా సైన్యములు	5,962,000
4. సర్వియా సైన్యములు	250,000
5. బెల్జియము సైన్యములు	150,000
6. ఇటలీ సైన్యములు	7,50,000
మొత్తము. (116 లక్షలు.)	11,622,889

జర్మనీవారిపక్షము

1. జర్మనీ సైన్యములు	4,000,000
2. ఆస్ట్రియావారి సైన్యములు	1,820, 000
3. టర్కీవారి సైన్యములు	500,000
మొత్తము. (63 లక్షలు.)	6,320,000

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారి పక్షమున జర్మనీవారి పక్షములోని వారికంటె యుద్ధము చేయువారిసంఖ్య 45 లక్షలవరకు యెక్కువగ నున్నారని తెలియుచున్నది.

అదిగాక, యుద్ధము ప్రారంభమైన తర్వాత రెండు పక్షముల వారును మరికొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱచుటకు మొదలిడిరి. నేను నాకంతయు తెలియగ యుద్ధము జరుగుచున్నది; మఱియెన్ని నెలలో జరుగగలదు. దీనిలో వృత్తి పొందువారును, కైదీ లగువారును, గాయపడినవారును ఎందఱో యుందురు. ఇట్టివారివలన నష్టమైన నష్టమును వీరి స్థానమున క్రొత్తవారిని తయారుచేసి యుంచుట రెండు పక్షములవారికిని విధియై యున్నది. కనుక వీ రాజకీయులు యుద్ధము చేయుటను నేర్పుచున్నారు. కాని యింగ్లీషుపక్షమువారు తయారు చేయగలిగినంత మందిని జర్మనీపక్షమువా రెన్నటికిని తయారు చేయలేరు. సాధారణముగ 18 సంవత్సరముల వయస్సునకు లోబడిన వారును 45 సంవత్సరముల వయస్సునకు మించినవారును యుద్ధము చేయుటకు కావలసినంత బలమును కలిగియుండరు. కనుక వీరికి యుద్ధము నేర్పుటవలన విశేషలాభ ముండదు. 18 సంవత్సరములకు పైబడినట్టియు, 45 సంవత్సరములకు లోబడినట్టియు మంది వయస్సులో నుండు పురుషులు

జర్మనీయందు	8,000,000		మందియును
ఆస్ట్రియాయందు	2,700,000		”
మొత్తము.		5,700,000	”
ఇంగ్లండునందు	8,500,000		”
ఫ్రాన్సునందు	1,622,000		”
రష్యాలో	5,500,000		”
ఇటలీలో	8,000,000		”
మొత్తము.		13,622,000	”

బాల్టిక్ సముద్రము
2.000.000
4.000.000
5.500.000
2.300.000
4.500.000
2.000.000
4.000.000
1.200.000
2.300.000
550.000
350.000
600.000
300.000
700.000

THE FRENCH ARMY IN BELGIUM

FRENCH LANCERS ENTERING A BELGIAN VILLAGE.

FRENCH INFANTRY.

FRENCH CAVALRY.

(ఫ్రెంచి సైన్యము బెల్జియములో నడుట)

TAKING THE ENEMIES GUNS

మిత్రమండలి గుర్రపుదళము జర్మనుఫిరంగులను బట్టుట

కలరు. కనుక జర్మనీవారు సాధ్యమైనయెడల 57 లక్షల మందిని, ఇంగ్లీషుపక్షమువారు 106 లక్షలమందిని, ఇంకమీఁదట తయారుచేసి యుద్ధభూమికి పంపఁగలరు. 57 లక్షలకు మించి జర్మనీవా రన్నటికిని తయారు చేయలేరు. ఇంగ్లీషుపక్షమువారు మాత్రము అవసరముండినయెడల 106 లక్షలే గాక దానికంటె రెండు మూడు రెట్లధికమైన సైన్యములను కూడ సిద్ధపఱుపఁగలరు. ఏ లనఁగా, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచమం దన్నిచోట్ల దేశములను పరిపాలించుచున్నారు. మంచి నడవడియున్నట్టియు, యుద్ధము చేయుటకు తగినట్టియు, పురుషులు గల దేశములు వీరిచేతిలో యున్నవి. 32 కోట్ల జనసంఖ్య గల మన దేశమం దెట్టివా రెందరు లేరు! ఇట్లే యింగ్లీషువారి యధీనమం దుండు కనడా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూజీలండు, దక్షిణాఫ్రికా మొదలగు దేశములందు నెట్టివారు లక్షల కొలంది యున్నారు. వీరు గాక, యునైటెడు యింగ్లండులో నుండు వారు మాత్రమే 8,500,000 మంది కలరు. ఇట్లే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును దేశాంతరము లనేకములపై రాజ్యాధిపత్యము చేయుచున్నారు. కావలసిన యెడల ఆదేశములలోనుండి కూడ సైనికులను వీరు సిద్ధపఱచి యుద్ధభూమికి తీసికొని రాఁగలరు. జర్మనీవారి కట్టి దేశములు లేవు. కనుక 57 లక్షలకంటె నెక్కువమంది వీరి కెన్నటికిని లభింపఁజాలరు.

సైన్యములు విశేషముగ నున్నంత మాత్రమున నే యొక్కొకప్పుడు జయము గాకపోవచ్చును. ధైర్యమును నేర్పును లేని సైన్యము లెన్ని యున్నను లాభము లేదు. కొన్ని విషయములలో రెండు పక్షములవారి సైన్యములును సమానశక్తి కలిగినవైనప్పటికిని మరికొన్ని విషయములలో ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మను సైన్యముల నతిశయించియున్నవి: (1) శిక్ష.— ఫ్రెంచి జర్మనీ సైన్యములలోనివారు ఇంగ్లీషు సైన్యములలోనివా రంతటి శిక్షను పొందుట లేదు. ప్రతి యింగ్లీషు సైనికుఁడును తదేకదీక్షతో ఏడు సంవత్సరముల కాలము యుద్ధము చేయుటకు నేర్చుకొనుచున్నాఁడు. జర్మనులు దీనికై మూఁడు సంవత్సరములు మాత్రమే వినియోగించుచున్నారు. (2) ఉత్సాహము.—జర్మను సైన్యములకును ఇంగ్లీషు సైన్యములకును ఈ విషయమం దెక్కువ భేద మున్నది. ప్రతి పురుషుఁడును సైన్యములో చేరి యుద్ధము నేర్చుకొనవలయు నను చట్టము జర్మనీలో నుండుటవలన జర్మను సైన్యములలోని వా రనేకులు నిర్బంధమువలన దానిలో చేరియున్నారు. ఇట్టి చట్టమును నిర్బంధమును ఇంగ్లీషువారిలో లేనికారణమున యుద్ధము చేయుటయం దెవరికి ఇష్టమును ఉత్సాహమును నుండునో యట్టివారే యింగ్లీషు సైన్యములం దున్నారు. ఇట్టి యుత్సాహము లేక, "ఇది నాకర్మము. నన్ను యుద్ధము చేయు మని బలవంతపెట్టుచున్నారు, నా కిష్టమైనట్టి సేద్యము, వ్యాపారము మొదలగువానిని వదలుకొని దీనిలోనికి రావలసివచ్చినది. ఏమి నా తలవ్రాఁత!" అని విసుగుకొనువారు జర్మను సైన్యములలో ననేకులు గలరు. ఇంగ్లీషు సైన్యములలో ఇట్టి నిరుత్సాహముతో పనిచేయువా రొకరు కూడ లేరు.

(3) ధైర్యము.— ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను జంకక తలపెట్టిన పనిని చేయుటయే ధైర్యము. దీనినే మనోబల మని చెప్పుదురు. శరీరబలము లేకపోయినను మనోబల ముండినయెడల మన మనుకొనిన కార్యము లన్నియు మనము చేయఁగలిగి యుందుము. ఈ మనోబలము మన కన్ని సమయములయందును నుండవలెను. మనము చేయఁబూనిన పని మంచి పని యని మనకు తోఁచినప్పుడే మనకీ బల ముండును. అప్పుడే మన కెన్ని యాటంకములు కలిగినను దానిని సాధింపక మనము పనిచేయఁ బూనెదము. దుష్కార్యము చేయుచున్నప్పుడు మనలు నిందింతురు గదా యను భయ మొక ప్రక్కను, పాపకార్యము చేయుచున్నాము గదా యను విచార మొక ప్రక్కను మనలను బట్టి బాధించుచున్నవే యుండుటవలన మన మన్న సంకల్పము చేయఁబూనిన పనిమీఁద నిలుకడ యసాధ్యముగ నుండును. తాము చేయునది పాపకార్య మని జర్మనులకు తెలియును. దుష్కార్యము చేయువారి కెందుకు మనోబలము వారియం దెట్లుండును? తాము చేయునది ధర్మకార్య మనియు, దీనులగు బెల్జియమువారిని రక్షించుట యనియు, సత్యవాక్యమును పరిపాలించుట యనియు తెలిసి, యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయుచున్నారు. రాక్షసులవలె తమ దేశమును దోఁచుకొని తమ స్వాతంత్ర్యమును నాశనము చేసి, తమ మానమునకు భంగము కలిగించుటకై జర్మనులు వచ్చి రనియు; ఎప్పుడో యొకప్పుడు చావవలసినదే గనుక దేశసంరక్షణార్థమై యుద్ధము చేసి వీరస్వర్గమును పొందుటయే యుత్తమ మనియు; జర్మనులకు సేవకులై యుండుటకన్న చచ్చుటయే మే లనియు; ఎంచి ఫ్రెంచివారును బెల్జియమువారును పట్టుదలతో యుద్ధము చేయుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భమున వీరి కున్నంత మనోబలము జర్మనుల కెట్లుండఁగలదు? లీజ్, ఆంట్వెర్పు, కోటలలో యుద్ధము చేసిన బెల్జియము మహాశూరులను పూజింపనివాఁ డొకఁడైన కలఁడా?

(4) స్థైర్యము:-శత్రువులెన్ని కష్టములు కలిగించుచుండినను దానిని లక్ష్యము చేయక యున్నచోటును వదలి పోవక యుండుటయే స్థైర్యము. ఈ గుణ మింగ్లీషువారిలో నున్నట్లు మరియొకరియందును లేదు. ఈ యుద్ధమందే కాదు; ఇదివఱకు నైరోపాఖండమం దింగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధము లన్నిటిలోను, ఇందుకే వారు ప్రఖ్యాతి గాంచియున్నారు. 1815వ సంవత్సరములో వాటర్లూ యుద్ధమందు నెపోలియనువంటి మహాశూరుని వశపఱచుకొనఁ గలిగినది యీ స్థైర్యమే. ఇందువలననే యిప్పటి యుద్ధమందు కూడ శత్రుసైన్యములకంటె తమ సైన్యము చాల చిన్నదైనను భయము నన్నది లేక శత్రువుల నతిశయించి యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయఁగలిగి యున్నారు. (5) అనుభవము:—1871వ సంవత్సరము తర్వాత జర్మను సైన్యములు యుద్ధము చేసినది లేదు. అంతే గాక, ఇంగ్లీషువారును రష్యనులును ఇటీవల నెన్నియో యుద్ధములు చేసిరి. 1877, 1898 సంవత్సరములలో తురకలతోను, 1904 మొదలు 1906వరకు జపాను

జపాను వారితోను రష్యావారు యుద్ధము చేసియున్నారు. ఇంగ్లీషువారు దక్షిణ ఆఫ్రికాయందు బోయర్లతో యుద్ధము చేసిరి. కనుక వీరి సైన్యములును సేనాధిపతులును యుద్ధములయందు మిక్కిలి యనుభవము కలిగి బాగుగ ఆరితేరియున్నారు. జర్మన్ సైన్యముల కట్టి యనుభవము గాని జర్మన్ సేనాధిపతుల కింత నేర్పు గాని లేదు. (6) సైన్యకులకును సేనాధిపతులకును ఫ్రెంచి యింగ్లీషు సేనలలో నున్నంత పరస్పరానురాగము జర్మన్ సైన్యములలో లేదు. జర్మన్ దేశమం దింకను కొన్ని జాతిభేదము లున్నవి. అన్ని జాతులవారికిని సైన్యమం దుద్యోగములు దొరకుట లేదు. ఈ గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నొక జాతిలోనివారికే లభించుచున్నవి. మిగిలిన జాతులలోనివారు సామాన్య సైనికులుగ నుండవలసినదే. ఫ్రెంచి సేనలలో నిట్టి భేదములు లేవు. ఎంత హీనకులమందు పుట్టినవారైనను శక్తిసామర్థ్యములను చూపినయెడల సేనాధిపతి యగుట కవకాశమున్నది. (7) సమయస్ఫూర్తి.- యుద్ధము ప్రారంభము కాకపూర్వమే శత్రువుపై నీమార్గమున బోవలసిన దనియు, ఓడిపోయినయెడల నీ మార్గమునుండి తప్పించుకొని పోవలసిన దనియు, ఈపద్ధతి ననుసరించి శత్రుబలములను సంహరింపవలసిన దనియు ఇరుపక్షములవారును ఒకరికి తెలియకుండునట్లు నిర్ణయించుకొనెదరు. ఈ యేర్పాటుల ననుసరించి నడచుటకు వీలు లేనప్పుడును, అకస్మాత్తుగా ఇదివఱ కనుకొనని యాపద యేదైన సంభవించినప్పుడును, సందర్భానుసారముగ మరియొక మార్గము నవలంబించి, ఆయాపదలను దాటుకొని జయమును సంపాదించుటయే సమయస్ఫూర్తి కలిగియుండుట. సమయమునకు తగినట్లు ప్రవర్తించు శక్తి ప్రపంచానుభవమును విశేషముగ కలిగియున్న యింగ్లీషువారి కున్నట్లు జర్మనులకు లేదు.

పైచెప్పిన గుణములు జర్మన్ సైన్యములయందు లేనికారణముచే కొన్ని విషయములలో వా రింగ్లీషువారికి తక్కువ చిక్కియున్నారు. దీనినిబట్టి జర్మనులు మూఢులనియు, శౌర్యహీనులనియు మన మనుకొనగూడదు. నలుబది సంవత్సరములనుండి యేకదీక్షతో జర్మని ప్రభుత్వమువారు సైన్యములను తర్ఫీదు చేసియున్నారు. ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు వీ రతిశీఘ్రముగ ప్రయాణము చేయగలరు. సేనాధిపతుల యాజ్ఞ ననుసరించి నడచుటలో వీరికి సమానులు మరియొకరు లేరు. ప్రాణనష్టము కలుగునను భయము లేక ఎంతటి స్వల్పకార్యమునకు వేలకొలది సైనికులు బలి చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. శక్తిసామర్థ్యములయందు తమ్ము మించినవారెవరు లేరనియు, తమకు జయము తప్పక లభించుననియు, శత్రువుల నోడించుట యొక కష్టమైన పని కాదనియు వీరికి మూఢవిశ్వాసము కలదు. కనుక, తుదకు వీ రోడిపోవువారైనను, గట్టిగ యుద్ధము చేసి, తమ చేతనైన ప్రయత్నములను గావించియే వీరు రణరంగమును వదలుదురు. ఇందువలననే యుద్ధము నడపించుటకై మన దక్షకర్తగారు నియమించిన కిచనర్ ప్రభువుగారు జర్మనుల నతిశీఘ్రముగ నోడించుటకు మూడు సంవత్సరముల కాలము పట్టు నని యిదివఱకే చెప్పిరి.

II. ఆయుధములు

శత్రుబలమును హరించుటయే యుద్ధముయొక్క ప్రధానోద్దేశము. శత్రుసేనలలోని మనుష్యులను చంపుట, వారికి గాయములు కలిగించుట, వారిని ఖైదీలుగ పట్టుకొనుట, శత్రువుల కోటలను వశపఱచుకొనుట మొదలగునవి యుద్ధమునందు చేయవలసిన పనులలో ముఖ్యము లయినవి. ఈ పనులను మనచేతులతో చేయుటకు వీలు లేదు. వీని కన్నిటికిని వివిధములైన యాయుధము లెన్నో కావలసియున్నవి. పూర్వకాలమందు శత్రుసంహారము చేయఁగోరిన మన ఋషులకు మంత్రజలములును శాపవాక్యములును ఆయుధములుగ నుండినవి. రాక్షసులు యుద్ధము చేయునప్పుడు బండలను చెట్లను రాళ్లను ఆయుధములుగ నుపయోగించుచుండిరి. క్షత్రియవీరులు ధనస్సును బాణమును ప్రధానాయుధములుగను, కత్తి గొడ్డలి బల్లెము మొదలగువానిని తఱచుగను, వాడుచుండిరి. కొన్ని యస్త్రము లేకకాలమందు నూర్లకొలది జనులను సంహరించు శక్తి కలిగియుండిన వనియు, మఱికొన్ని ప్రపంచ మంతటను వ్యాపించునట్టి ప్రభావము కలిగియుండిన వనియు, బ్రహ్మాస్త్రము పాశుపతము చక్రము మొదలగువాని నడ్డగించెడి యాయుధము లెక్కడను లేవనియు, మనము పురాణములలో చదువుచున్నాము. ఇట్టి యస్త్రములను సంపాదించుటకొఱకే క్షత్రియవీరులు తమ జన్మము గడపుచుండిరి. వారి పరిశ్రమయొక్కయు తపస్సులయొక్కయు ఉద్దేశము లిదియే. వీని నుపయోగించు క్రమమును నేర్చుకొనుటయే క్షత్రియుల విద్య. దూరమం దుండునట్టియు, స్థిరముగ నొకచోట నుండక కదలుచుండునట్టియు, పదార్థములమీఁద సూటిగ బాణము వేయుటయందు నేర్పును సంపాదించి వీరు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి గాంచుచుండిరి. శత్రుప్రాణముల కే యాయుధము వలన నెక్కువ నష్టము కలుగుచుండెనో ఆ యాయుధమునే ప్రశస్తమైనదానినిగ వారు గణించుచుండిరి.

ఇప్పటి యుద్ధమందు ధనుస్సును బాణమును నుపయోగించువా రెవరును లేరు. వీనికంటె నెక్కువగ ప్రాణనష్టమును కలిగించెడి యాయుధము లిరుపక్షములవారి యొద్దను నున్నవి. ఇవియే ఫిరంగులు తుపాకులు మొదలయినవి. ఒక ఫిరంగి దెబ్బతో వేలకొలది మనుష్యుల నేకకాలమందు చంపవచ్చును. ఎంత గట్టికోటయైన నీఫిరంగిదెబ్బతో ముక్కలు ముక్కలుగ పడిపోవును. కొన్ని ఫిరంగులు 18,14,15,28, మైళ్ల దూరములో నుండు శత్రువులను కూడ చంపగలవు. సైన్యములో నుండు ప్రతిమనుష్యుని యొద్దను ఒక తుపాకి యుండును. దీనిని కాల్చియే వీరు శత్రుసంహారము చేయుదురు. దీని దెబ్బ 1, 1½ మైలు దూరము పోవును. ప్రతి సైనికుని యొద్దను ఒక చిన్న కత్తి కూడ నుండును. శత్రువునకు చాల దూరమం దున్నప్పుడు తుపాకిని, శత్రువు కలసికొన్నప్పుడు కత్తిని వీ రుపయోగించెదరు.

ఫిరంగులు బాగుగా పనిచేయుటకై వానియందు రెండు లక్షణము లుండవలయును. వాని ముఖమునుండి బయలుదేఱు గుండ్లు చాల దూరము వెళ్లగలిగియుండుట మొదటి లక్షణము. ఈ శక్తి యుండినయెడల చాల దూరమున నుండి శత్రు సేనలను ధ్వంసము చేయవచ్చును. ఫిరంగులు తేలికగా నుండుటయే రెండవ లక్షణము. బరువుగ నున్నయెడల ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు వీనిని తీసికొనిపోవుట కష్టము. ఈ రెండు లక్షణములును గల ఫిరంగు లేపక్షమున నెక్కువగ నుండిన, ఆపక్షమువారి కెక్కువ లాభము కలుగును. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

జర్మనులయొద్ద 9000 ఫిరంగులు ఆస్ట్రియావారియొద్ద 3000 ఫిరంగులు	12000
ఫ్రెంచివారియొద్ద 4000 ఫిరంగులు రష్యావారియొద్ద 6000 ఫిరంగులు ఇంగ్లీషువారియొద్ద 750 ఫిరంగులు	10750

ఉండినవి. ఈ పదునొకండు నెలలనుండియు ఇంగ్లీషు పక్షమువారు జర్మనుల ఫిరంగులతో సమానము లయినట్టియు కొన్ని విషయములలో వాని నతిశయించినయు నట్టియు ఫిరంగులను తయారు చేయుచున్నారు. కనుక సంఖ్యయందు కూడ ఇప్పటికి మనవారి ఫిరంగులె యెక్కువగ నున్నవని చెప్పవచ్చును. ఆయుధములను గుఱి పెట్టి నూటికొక దెబ్బ వేయు సైనికులయందుండిననే కాని, వీని వలన ప్రయోజనము కలుగదు. ఇంగ్లీషు సైనికు లెక్కువ శిక్షణను పొంది యెక్కువ యనుభవము కలిగియున్నవారు గనుక వీరి దెబ్బ లెప్పుడును గుఱి తప్పి యిటునటు పోవుట లేదు. ఈ యంశములో జర్మనుల కింత నేర్పు లేనట్లు తెలియుచున్నది.

ఇది గాక, ఫిరంగులను తుపాకులను నుపయోగించుటకు తుపాకిమందు తోటాలు మొదలగు వస్తుసామగ్రి విశేషముగ కావలసియున్నది. ఈ వస్తుసామగ్రిలో ననేకములు జర్మనీయం దుత్పత్తి యగునవి కావు. కావున ఇతర దేశములనుండియే జర్మనులు వీనిని సంపాదించుకొనవలయును. యుద్ధమునకు పూర్వ మితర దేశములలో వీనిని కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొని జర్మనులు యుద్ధసామగ్రిని తయారు చేసికొనుచుండిరి. యుద్ధము ప్రారంభము కాఁగానే యింగ్లీషువారి నౌకా ప్రభావమువలన జర్మనుల వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. కనుక వీరి కిప్పు డీ సామానులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. వీ రెంత ధనము నిచ్చినను వీరి కివి లభించవు. ఒక సంవత్సరమునకు కావలసిన మందు తోటాలు మొదలగువానిని వీరు యుద్ధమునకు ముందు కూడఁబెట్టియుండిరి. ఇది యంతయు కొలది కాలములోనే వినియోగపడిపోవును. అటుతర్వాత జర్మనీవారి ఫిరంగులు నిరుపయోగము లై పోవునని కూడ నూహించబడుచున్నది. ఇంగ్లీషువారికి గాని వారి మిత్రులకు గాని యిట్టి కష్టము లేదు. యుద్ధకాలమందు కూడ వారివ్యాపారము యథాప్రకారము గానే జరుగుచున్నది. కావలసిన సమయమునందు వారికి యే పదార్థము కావలసియున్నను అది సులభముగ దొరకుచున్నది. వారి ఫిరంగులు నిరర్థకము లగు నను భయము కొంచెము కూడ లేదు.

స్టాండుపైని [illegible] ఫిరంగి [illegible] ప్రదర్శనము

3. విమానములు మొదలగునవి

యుద్ధము చేయుటయందు సైన్యములకు ఆయుధములే కాక మఱికొన్ని సాధనములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ప్రధానము లయినవి: (1) గుఱ్ఱపుదళములు (2) విమానములు (3) మోటారు బండ్లు. ప్రతిసేనయందును గుఱ్ఱపుదళము లనేకము లుండును. మన పూర్వులు వీనిని చతురంగబలములతో చేర్చియుండిరి. ఇవి చేయవలసిన పను లనేకము లున్నవి. 1. ఏదైన నొక ప్రదేశమందు యుద్ధము చేయఁబూనుటకు పూర్వము శత్రువుల స్థితిగతు లెట్లున్నవో, వారి బల మెంతో, వారి యేర్పాటు లెట్టివో, అప్పుడు వారితో యుద్ధము చేయుటవలన జయము కలుగునో యపజయము కలుగునో మొదలగు విషయములను తెలిసికొనుట యత్యావశ్యకము. వీనిని తెలిసికొనక యుద్ధము ప్రారంభించుటవలన నెక్కువ ప్రమాదము కలుగవచ్చును. కనుక ప్రతి సైన్యాధిపతియు సైన్యము కొల్ల దూరమున నుండి గుఱ్ఱపుదళములను మాత్రము శత్రుసైన్యముల సమీపమునకు ముట్టమొదట పంపును. గుఱ్ఱములు అతివేగముగ పరుగెత్తగలవగుటచే గుఱ్ఱపుదళము శత్రుసైన్యములను సమీపించి, వానిని పరీక్షించి కావల

సిన సమాచారము నంతయు సేనాధిపతికి తీసికొనివచ్చి చెప్పెదరు. అటుతర్వాత యుద్ధము చేయుట లాభకరమని తోఁచినయెడల, యుద్ధమునకు పూనుటయు లేనియెడల మానుటయు సంభవించును. శత్రువుల బలము తన బలముకంటె నెక్కువగ నున్నట్లు తెలిసిన యెడల సేనాధిపతి యా ప్రదేశమును విడిచి పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నించును. సేనాధిపతియొక్క యజ్ఞానమును పోఁగొట్టి, స్వపక్ష సైన్యమును రక్షించుటకే గుఱ్ఱపు దళము నుపకరించును. 2. ఇట్లే యొక ప్రదేశమందు రెండు సైన్యములును చేరి యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు శత్రువుల బలము తగ్గుచున్నదో పెరుగుచున్నదో వారు ధైర్యముతో యుద్ధము చేయుచున్నారో లేక భయపడి పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్నారో మొదలగు విషయములను

మాన్సు ... బ్రిటిషు, ఫ్రెంచి, జర్మను అశ్వసేన లెదుర్కొనుట

తెలిసికొని గుఱ్ఱపు రౌతు లప్పుడప్పుడు సేనాధిపతికి వర్తమానము తీసికొని వచ్చుచుందురు. 3. ఇది గాక, యుద్ధమధ్యమందు శత్రుసైన్యములపైఁ బడి వారిలో కలవరము కలిగించి వారి కేమి చేయుటకును తోఁచకుండునట్లు గావించుటయందు కూడ ఈ గుఱ్ఱపు దళము నుపయోగించును. 4. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఓడిపోయిన పక్షములోనివారు శత్రుబాధను తప్పించుకొనుటకై మరియొక దూర ప్రదేశమునకుఁ గాని, ఒక కోటలోనికిఁ గాని, సురక్షితముగ నుండు మరియొక స్థలమునకుఁ గాని, అతిత్వరితముగ పాఱిపోవుట కారంభింతురు. ఇట్లు వీరు పరుగెత్తి యొక కోటలో ప్రవేశించినయెడల, యుద్ధములో జయము సంపాదించినందునకు తగిన ఫల మేమియు నుండదు. జయము పొందినవారు తిరిగి యీ కోటను ముట్టడించి పట్టుకొనవలసియుండును. అనగా వారు చేసిన పనినే తిరిగి చేయవలసినట్లుండును. ఇట్టి సందర్భములో పాఱిపోవుచుండు శత్రుసైన్యములను పాఱిపోకుండ చేయుట మిక్కిలి యావశ్యము. అతివేగముగ పరుగెత్తగలిగినవి గనుక, శత్రువులు పాఱిపోవుచున్నారని తెలియఁగనే వారి నడ్డగించుటకై సైన్యాధిపతి యీ గుఱ్ఱపుదళము నంపును. గుఱ్ఱపు రౌతులు వెళ్ళి శత్రువులను తఱిమి తఱిమి తుదకు వారిని చెల్లాచెదరు చేసియో లేక వారి మధ్యమున ప్రవేశించి వారి బలమును సంపూర్ణముగ నాశనము చేసియో వెనుకకు మరలెదరు.

కనుక శత్రువుల స్థితిగతులను గుఱించి సమాచారము తెలిసికొనుటకును, శత్రునాశనము మొదలగు పనులు బహువేగముగ చేయవలసివచ్చినప్పుడును, గుఱ్ఱపు దళములకంటె యుపయోగము గల

... జయముగొనుచు ... కొసాక్ సైనికులు
... సైనికులను ... పొరపోవుట

సాధనములు మరి వేఱు లేవు. ఇట్టిపనులను ఇంత వేగముగను ఇంత జయప్రదముగను కాల్బలము మెన్నటికిని చేయఁజాలదు. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద	50,000	గుఱ్ఱపు రౌతులు.	
ఫ్రెంచి ,,	50,000	,,	200,000
రషియా ,,	100,000	,,	
జర్మనీ ,,	70,000	,,	
ఆస్ట్రియా ,,	50,000	,,	120,000

ఉండిరి.

విమానములు.—పదిసంవత్సరములకు పూర్వము విమానములను చేయువిధము ఎవరికిని తెలియనే తెలియదు. తర్వాత వారు దానిని తెలిసికొని యిది మొదలు వానిని చేయుటకు మొదలు పెట్టిరి. ఇప్పుడు రెండు పక్షములవారియొద్దను విమానము లెన్నియో యున్నవి. ఇవి యన్నియును నొక రకములో చేసినవి కావు. కొన్ని చాల తేలికగను మరికొన్ని మిక్కిలి బరువుగను నున్నవి; కొన్ని యొకరిద్దఱు మనుష్యులు కూర్చుండుటకును మరికొన్ని నాలుగుమంది మనుష్యులు కూర్చుండుటకును వీలు కలిగియున్నవి. వీనిలో కూర్చుండు మనుష్యులు తమతో కూడ తుపాకులను మందును తోటాలను దూరదర్శనులను తమ సైనికులతో మాట్లాడుటకు వీలు కలుగజేయు టెలిగ్రాఫు యంత్రములను తీసికొనిపోవుదురు. ఇవి యొకొక్కప్పుడు [illegible] మైళ్ళ యెత్తున ఎగిరి, గంటకు 40 మొదలు 100 మైళ్ళ [illegible] వేగముగ ప్రయాణము చేయగలవు. ఎంత యెత్తున ప్రయాణము చేయుచున్నను, భూమిమీద నున్న మనుష్యులను తక్కువ [illegible]లను చూచుటకు శక్తి కలుగజేయు యంత్రములు వీనియొద్ద నుండును. వీని సహాయమున భూమిమీద జరుగుచుండు సంగతులను వీరు తెలిసికొనుచున్నారు. ఇట్టి విమానములు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద............250 నుం
ఫ్రెంచి........................500 ను
జర్మని........................600 ను

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పు డుండెను.

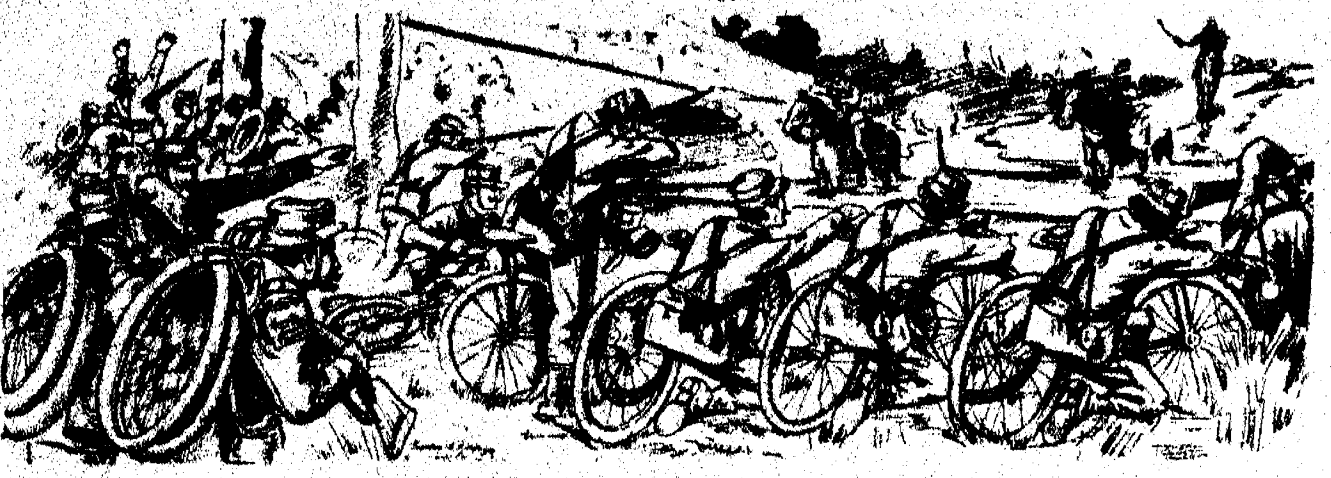

ఫ్రెంచి జర్మను విమానముల ఆకాశయుద్ధము

ఈ విమానములవలన అనేకలాభములు కలుగుచున్నట్లు ఈ పదునొకండు నెలలనుండి జరుగుచున్న యుద్ధమునుండియే తెలియుచున్నది. (1) శత్రువుల స్థితిగతులను గురించి యిదివరలో గుఱ్ఱపు దళములు తెలియజేయుచున్న సమాచారములనే ఇప్పుడీ విమానములును తెలియజేయుచున్నవి. ఈ పనిని చేయుటలో గుఱ్ఱపు దళములకంటె విమానముల కెక్కువ యుపకారము సామర్థ్యమును గలవు. గుఱ్ఱములకంటె నివి యెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము చేయగలవి గనుక గుఱ్ఱపు దళము లొకదినములో చేయు పని నివి రెండు మూడు గంటలలో చేయగలిగియున్నవి. శత్రువులయొక్క యేర్పాటులును ఉద్దేశములును వీనికి తెలిసినట్లు గుఱ్ఱపు దళములకు తెలియజాలవు. విమానములు శత్రుసైన్యములకు పైభాగమున నిలుచుండి యన్నిదిక్కులలో జరుగుచుండు పనులను బాగుగ చూడగలవు. శత్రుసైన్యములో ఎందఱు మనుష్యులున్నారో, వారెటువైపు వెళ్లుటకై ప్రయత్నము చేయుచున్నారో, మొదలగు విషయములు విమానములవారు కొంచెము గూడ పొరపాటు లేక బాగుగ కనిపెట్టగలరు. దీనిని కనిపెట్టి తమ సేనాధిపతికి వచ్చి చెప్పుటయే విమానములలోని పురుషుల ప్రధానమైన పని. (2) ఈ విమానములు రాక పూర్వము గుఱ్ఱపు దళము లుండినను ఒకపక్షము వారు చేయునది యింతయని మఱియొక పక్షమువారికి తెలియుటలేదు. ఇప్పుడైనను శత్రుపక్షమువారికి తెలియకుండునట్లు కొందఱు సేనలతో [illegible] శత్రుపక్ష [illegible] వారికి సత్యము కలిగించుట సాధ్యమై యుండలేదు. ఇది గాక, శత్రువులకు తెలియకుండునట్లు [illegible] ప్రయాణము చేసి శత్రువుల [illegible] వచ్చి [illegible] నుండలేదు. [illegible] రహస్యముగ ఎన్నియో పనులను చేసి శత్రువులను [illegible] కలిగియుండిరి. ఇప్పుడట్లు రహస్యముగ చేయుటకు వీలులేదు. ఎక్కడ పెట్టినను శత్రువుల విమానములు తిరుగుచునే యుండును. రహస్యముగ నేమి చేయుటకు ప్రయత్నించినను, దాని నీ విమానములలోనివారు తెలిసికొని స్వపక్షమువారికి తీసికొనిపోయి చెప్పెదరు. ఏదిచేసినను ఇప్పుడు శత్రువులకు ప్రత్యక్షముగను బహిరంగముగను చేయవలసినదే గాని రహస్యముగ చేయుటకు వీలు లేదు. విమానము లనేకము లుండవలెను [illegible] శత్రుపక్షము వారు మోసపుచ్చి [illegible] కొంచెమును కూడ లేదు. ఇప్పటి యుద్ధములో విమానములవలన కలిగిన లాభ మిదియే.

మోటారుబండ్లు.— వీని యుపయోగమును గురించి విశేషముగ చెప్పవలసినది లేదు. సైన్యములను గాని సైన్యోపకరణములను గాని యొక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు మిక్కిలి వేగముగ తీసికొని పోవలసినప్పుడు ఈ బండ్లు చాల సహాయము చేయును. రైలు మార్గము లేని ప్రదేశములందు

దును ప్రతిపక్షి యందును కాలుపెట్టినప్పుడు దాడి చేయుట మిక్కిలి కష్టము కగుటయే గాక యెక్కువ ధనవ్యయమును కలిగించును. కనుక సైన్యము పోక పోటునందలి యొక చోటికి వెళ్లవలసినప్పుడు, ఈ యుద్ధమునకై మోటారుబండ్లను వినియోగించుచున్నారు. జర్మనీవారు వీని నెక్కువగ వినియోగించ

మోటారుసైకిలు నెక్కి ఫ్రెంచి యుద్ధభటులు పోవుచుండుట

ఈ పని యింకెంతో సులభముగ జరుగును. కాని, ప్రతి గ్రామమందు చుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

IVవ ప్రకరణము

నౌకాబలము

ఇంగ్లండును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించు శత్రువు లెల్లప్పుడును సముద్రమును దాటవలెను. వేఱొక మార్గమును లేకుండును. శత్రువులు కట్టి సముద్రమును దాటి ఇంగ్లండుపై దండెత్తి వచ్చుటకు సమర్థమార్గముల కవరికిని సాధ్యమగు పని కాదు. లక్షల కొలది సైన్యములను విమానములయందుంచుకొని యాకాశమార్గమున ప్రయాణము చేసి యింగ్లండుపైకి వచ్చుటకు సామర్థ్య మెవరికిని లేదు. ఇంత గొప్ప విమానములు నెవరు నిర్మించగలరు? కావున యపరిమితమైన నౌకాబలము గలవారే యింగ్లండును నోడింపగలిగెదరు. కాని, అట్టి బలము లేనివారు మిగిలిన విమానములయందెంత యాధిక్యము కలిగియున్నను, ఇంగ్లీషువారిని వశపఱచుకొనజాలరు. ఇంగ్లీషువారిని రక్షించుచుండు దేవత సముద్రుడు. ఇట్టి సముద్రుని స్వాధీనపఱచుకొన దగినది నౌకాబలము గాక మరియేమున్నది?

రోగము వచ్చినతర్వాత మందు పుచ్చుకొనుటకన్న రోగము రాకుండ దేహమును కాపాడుకొనుట మంచి పద్ధతి కదా? అట్లే శత్రువులు సముద్రమును దాటి యింగ్లండులో నడుగు పెట్టిన తర్వాత వారిని తన సైన్యములచే నోడించి లేవకుండ చేయుటకు బదులు శత్రువులను సముద్రము దాటనీయకుండుటయు, దాటుటకు ప్రయత్నించుచుండు శత్రుసైన్యములను నాశనము చేసి సముద్రుని పాలు కావించుటయు నుత్తమమార్గమని యాంగ్లేయులు గ్రహించి, ఇట్టి పనిని కొనసాగించుకొనుటకు యుద్ధనౌకలు తప్ప వేఱొక యుపకరణములు లేవని తమ నౌకాబలమును హెచ్చుచేయుటనుండి యింగ్లీషువారు వృద్ధిపఱచుకొనుచునే యున్నారు. రెండు మూడు దేశముల వారొక్కటిగ చేరి తమపైకి యుద్ధము చేయవచ్చినను వారందఱి యుద్ధనౌకలకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రెల్లప్పుడు సిద్ధము చేసికొని యుందురు. శత్రువులు తమదేశముపై కెక్కడనుండియైన రాగలరని ఇంగ్లీషువారు తమ యుద్ధనౌకలను నాలుగు వైపుల సముద్రములయందు నుంచియుందురు. కావున ఇంగ్లీషువారికంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియుండువారే యింగ్లీషువారి నోడించగలరు గాని, ఈ సాధనము లేనివా రెట్టి యుపాయమును కలుగజేయలేరు. శత్రువు లెందరో యెన్ని మార్గముల ఫ్రాన్సు, జర్మని రష్యా మొదలగు సమస్తదేశముల నింతదనుక దండెత్తి ఆ దేశముల లోని భాగములను వశపఱచుకొనగలిగిరి కాని తొమ్మిదివందల సంవత్సరములనుండి యింగ్లండుపై దండెత్తగలిగిన శత్రు వొకడు కూడ లేడు. దీని కంతకును ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమును శత్రువుల నౌకాబలహీనతయు మాత్రమే కారణములు. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను యూరోపులోని సమస్తదేశములను జయించి, సమస్తప్రజలను లోబఱచుకొనెను గాని ఈ నౌకాబలలోపముకల నాతే యెన్నియో ప్రయత్నములు చేసియు ఎన్ని మార్గముల బెదరించియు ఇంగ్లండుపై దండెత్తి యింగ్లీషువారిని మాత్రము స్వాధీనము చేసికొనలేకపోయెను.

ఇంగ్లండు గాక యింగ్లీషువారి పరిపాలనకు లోబడిన దేశములు ప్రపంచమందు కొన్ని యున్నవి. వానిలో (1) హిందూ దేశము (2) కనడా (3) ఆస్ట్రేలియా (4) న్యూజీలండు (5) దక్షిణాఫ్రికా (6) ఈజిప్టు ముఖ్యములైనవి. ఇవి యన్నియు సముద్రముల కావల పరోపాకను ఇంగ్లండునకును చాల దూరముం దున్నవి. పరోపాలోని శత్రువు లెవరైన ఈ దేశముల కుపద్రవము కలుగఁజేయుటకు గాని వానిని జయించుటకుఁ గాని ప్రయత్నించు రేని, అనేక సముద్రములను వారు దాఁటి రావలసియుండును. యుద్ధనౌకలనేకము లున్నఁ గాని యిది సాధ్యమగు పని కాదు. ఈ దేశములు శత్రువులపాలు గాకుండ, కాపాడుకొనుటకు కూడ ఇంగ్లీషువారి కెంతయో నౌకా[illegible] ముండవలయును. శత్రునౌకలకన్న ఇంగ్లీషువారినౌక లధికముగ నుండునెడల శత్రువులు సముద్రమును దాఁటి యీ దేశములపైకి వచ్చుటకు సాహసింపఁజాలరు. సైన్యము లున్నను లేకపోయినను నౌకాబలము లేకుండ ఇంగ్లీషువారి దేశములను జయించుట యసాధ్య మనియు, శత్రువుల నౌకాబలముకన్న అధికబల మింగ్లీషువారియొద్ద యుండినయెడలనే ఇంగ్లండునకును ఇంగ్లీషువారి యితర రాష్ట్రములకును శత్రుబాధ తప్పు ననియు, ఇందువలన స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కారణమువలననే, ఇతరదేశములవారు ప్రతిపురుషుఁడును యుద్ధముచేయుటకు నేర్చుకొనవలయు నని యేర్పాటు చేసికొని తమతమ సైన్యములను వృద్ధిపఱచుకొనుచున్నను, ఇంగ్లీషువారు కట్టి యేర్పాటు చేసికొనక స్వల్పసైన్యములతోనే తృప్తిపొంది, తమ యుద్ధనౌకలను సూక్ష్మ్మముగ నధికము చేసికొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారిని కాపాడుచుండునది వారి నౌకాబలమే; కాని వారి సైన్యములు కావు.

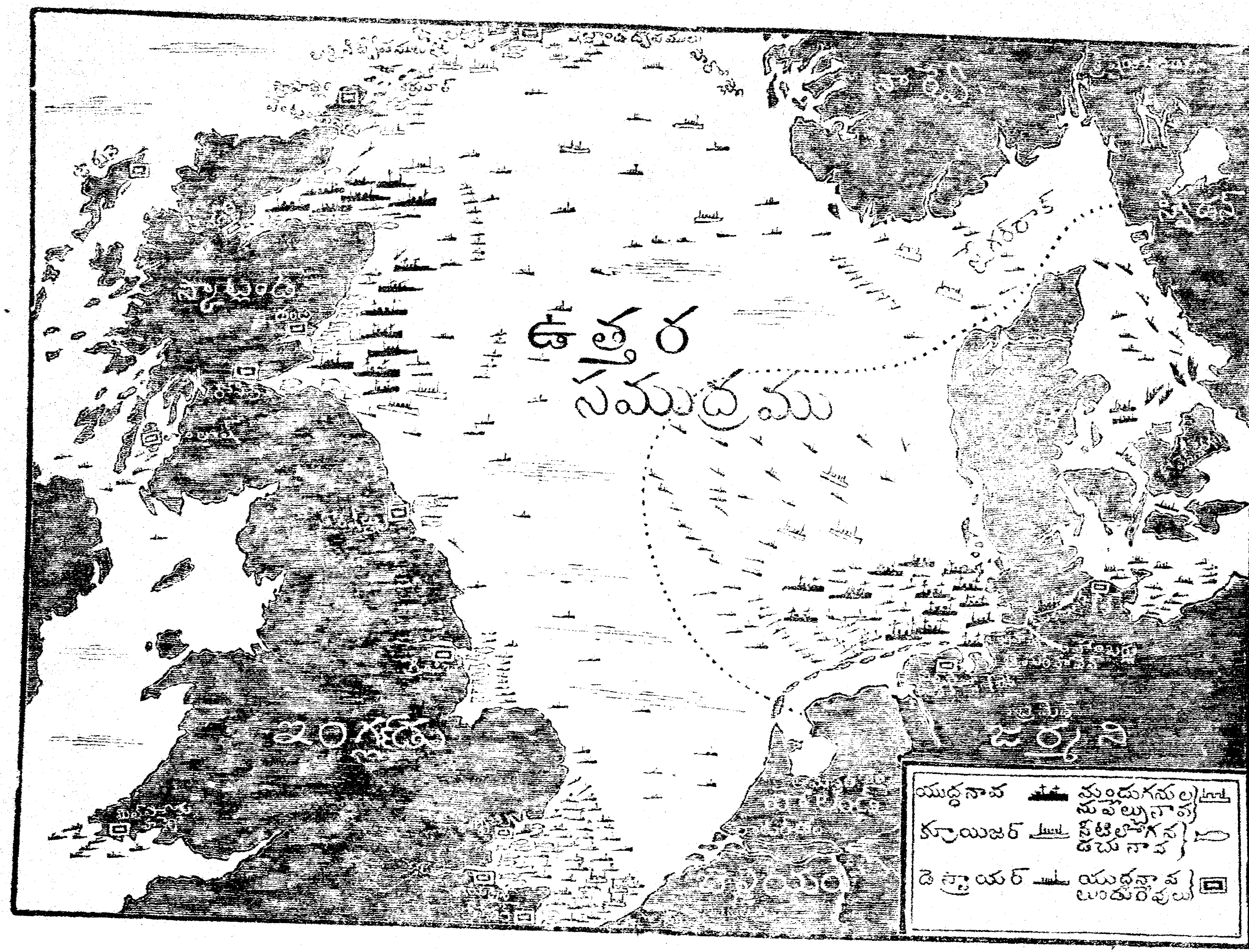
జర్మనీవారు దీని నెఱిఁగియే, కడచిన పదునైదు సంవత్సరములనుండియు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలముతో సమానమైన నౌకాబలమును తాము కూడ సంపాదింపఁగోరి యనేకకోట్ల రూపాయలు కర్చుపెట్టి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. ఈ పదునైదు సంవత్సరములుగ ఇంగ్లీషువా రూరకయుండియుండిన యెడల, ఇప్పటికి జర్మనీవా రింగ్లీషువారితో సమానమైన బలమును సంపాదించియే యుందురు. అట్లు గాక, ఇంగ్లీషువారుకూడ జర్మనులకంటె నెక్కువ శ్రద్ధతో తమ నౌకలను వృద్ధిపఱచుకొనుచుండినందువలన యుద్ధము ప్రారంభమగునప్పటి కింగ్లీషువారియొద్ద జర్మనులయొద్ద కంటె రెండింతల నౌక లుండినవి.

యుద్ధము చేయుచున్న పక్షములవారును వినియోగించుచున్న నౌకలు అనేకరకములుగ నున్నవి. యుద్ధము ప్రారంభమైనతర్వాత రెండు పక్షములవారును తమతమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొనసాగినను, ప్రారంభములో వారి నావలసంఖ్య యీక్రింది విధముగ నుండెను:—

వివరము	ఇంగ్లండు		ఫ్రాన్సు		రష్యా		ఇటలీ		జర్మని		ఆస్ట్రియా		టర్కీ	
	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి
యుద్ధనావలు	58	14	21	10	8	7	9	5	35	6	14	2		
బ్యాటిల్ క్రూయిసర్లు	9	1				4			4	3			3	
క్రూయిసర్లు	47		21		12		9		9		2		4	
లైట్ క్రూయిసర్లు	65	20	8		2	8	14	4	43	6	9	3		
టార్పెడో వెసల్సు	25	1	3				3				11			
టార్పెడోబోటు డిస్ట్రాయర్లు	201	36	80	7	95	45	30	16	133	12	15	3	8	
టార్పెడోబోట్లు	106		153		25		94	1	80		58	27	3	
సబ్ మెరైనులు	69	27	50	26	25	18	18	2	24	14	6	5		

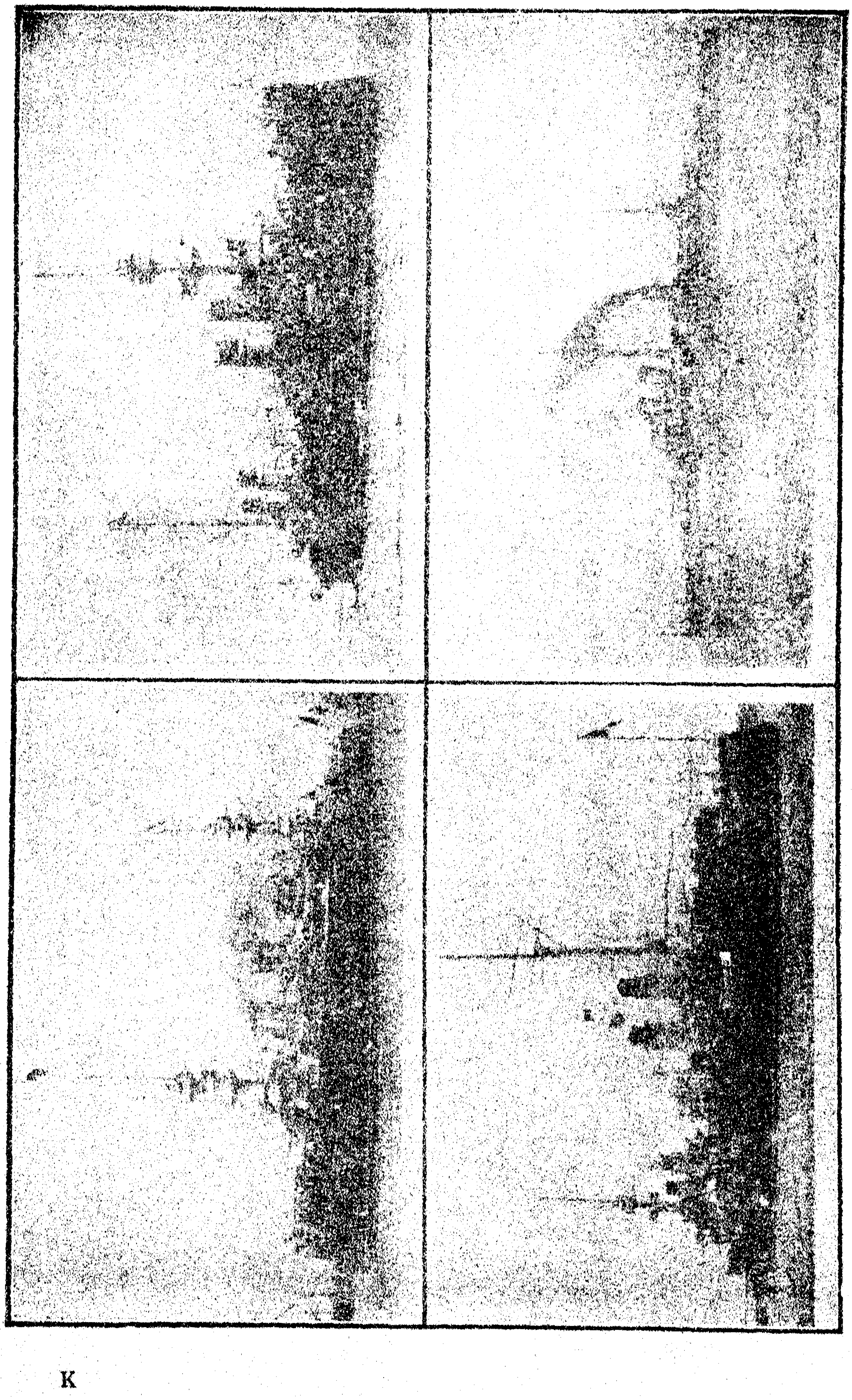
దీనినిబట్టి ఇంగ్లీషుపక్షమువారియొద్ద జర్మనీపక్షము వారియొద్ద కంటె రెండు మూడు రెట్లధికముగ యుద్ధనౌక లున్న వని స్పష్టమగుచున్నది.

ఉభయపక్షములవారి నౌకాబలముల తారతమ్యమును మరియొక విధముగ మనము కనిపెట్టవచ్చును. అన్ని నావలు నొకే వైశాల్యము కలిగియుండవు. కొన్ని పెద్దవిగను మరికొన్ని చిన్నవిగను నుండును. ఎక్కువ వైశాల్యము గల యోడ యొక్కటి తక్కువ వైశాల్యము గల రెండు మూడోడలకంటె పెద్దదిగ నుండవచ్చును. ఓడ పెద్దది యయినయెడల, దానియం దెక్కువ మంది యుద్ధభటు లుండెదరు; ఎక్కువ ఫిరంగు లుండును. కనుక పైచెప్పఁబడిన సర్వవిధములయిన

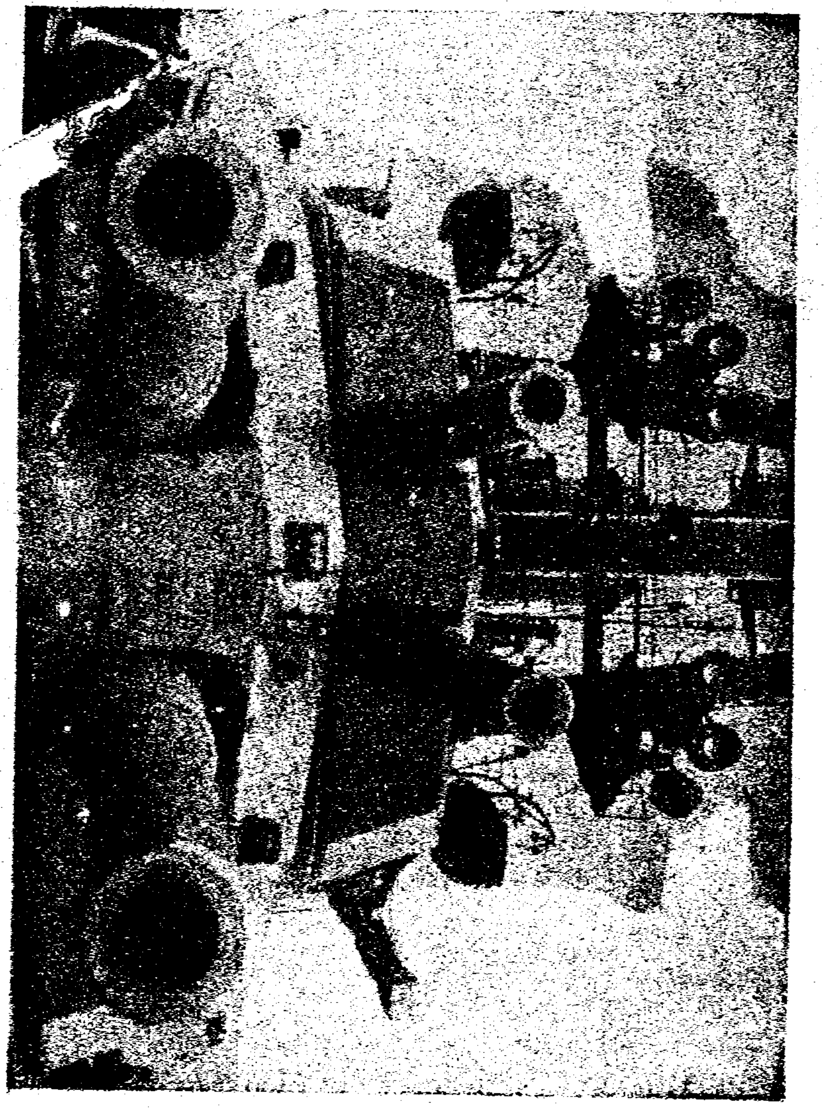
ఉత్తర సముద్రము
ఇంగ్లండు
జర్మని
యుద్ధనావ
క్రూయిజర్
డెస్ట్రాయర్

BATTLESHIPS

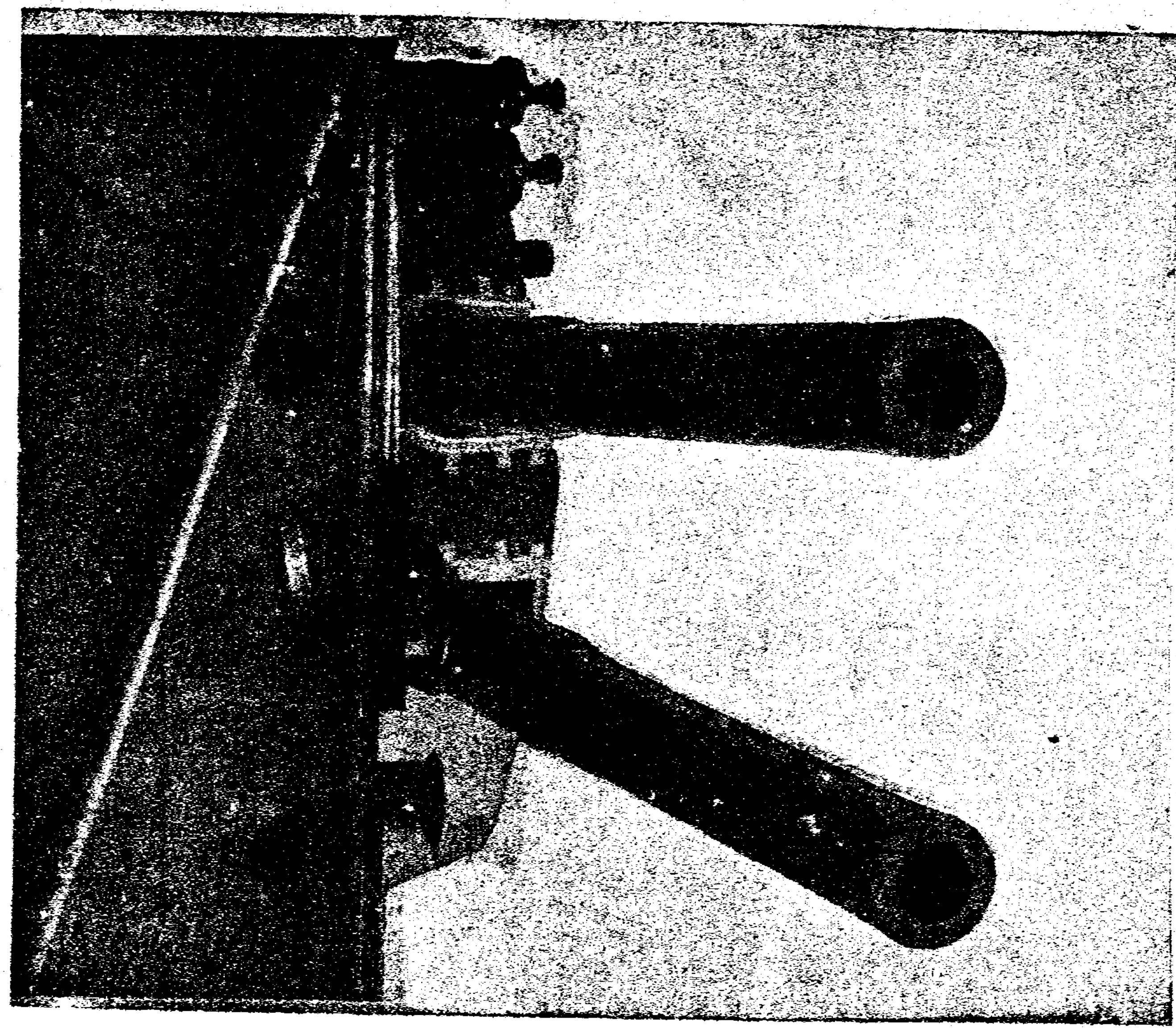
యుద్ధనౌకలు

THE GREAT GUNS IN THE BOWS OF H. M. S. NEPTUNE

నెప్ట్యూను యుద్ధనావలోని శతఘ్నులు

THE 13-5 INCH GUNS OF THE FORE TURRET OF H. M. S. AJAX

ఆజాక్సు యుద్ధనావలోని 13.5 ఇంచి ఫిరంగులు

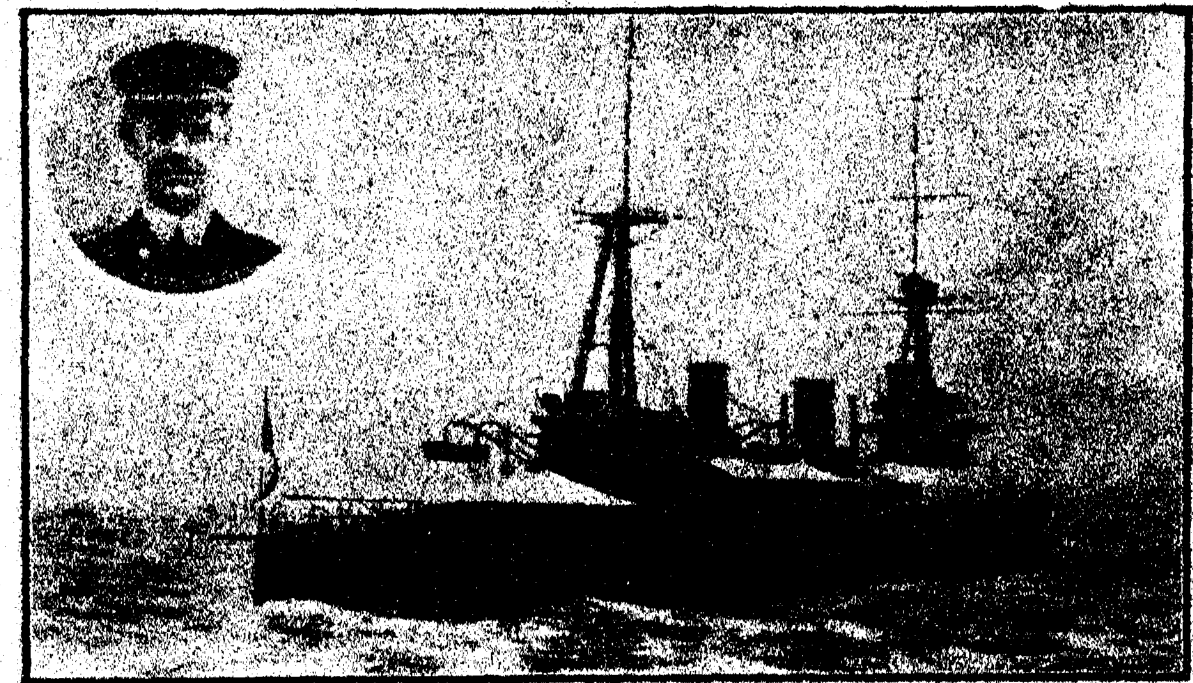
యుద్ధనౌకల హైశాల్య మీ క్రిందివిధమున నున్నదని తెలిసికొనుట యుపయోగకరము.

	ఇంగ్లీషు పక్షము	జర్మనీపక్షము
డ్రెడ్‌నాట్ల హైశాల్యము	1,704,828 టన్నులు	728,962 టన్నులు
క్రూయిజర్లు ,,	1,153,779 ,,	272,287 ,,
డిస్ట్రాయర్లు ,,	290,274 ,,	99,222 ,,
మొత్తము	3,148,681	1,100,471
	(సుమారు 32 లక్షల టన్నులు)	(11 లక్షల టన్నులు)

ఇంగ్లీషు పక్షమున జర్మనుల పక్షముకంటె మూడింతల యధిక హైశాల్యము గల నావ లున్నవి.

ఈ యుద్ధనౌకలలో ఒక్కొక్కదాని వలన నొక్కొక విధమైన యుపయోగము కలుగుచున్నది. వీని యన్నిటిలో "డ్రెడ్‌నాట్లు" మిక్కిలి గొప్పవి. వీని పొడుగు 390 అడుగులు మొదలు 580 అడుగులవఱకు నుండును. వీని హైశాల్యము 15,000 టన్నులు మొదలు 27,500 టన్నులవఱకు నుండును. వీనిలో నొక్కొక దానిని కట్టుటకును 150 లక్షల రూపాయలు మొదలు 350 లక్షల రూపాయలవఱకు పట్టును. ప్రతి "డ్రెడ్‌నాటు" నందును 10 మొదలు 25 మైళ్ల దూరమువఱకు గుండును పంపెడి ఫిరంగు లనేకము లుండును. ఈనౌకలు గంటకు 20 మొదలు 28 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. వీనిలోనొక్కొకదానియందు 750 మొదలు 1000 మంది మనుష్యు లుందురు. శత్రువులయొక్క డ్రెడ్‌నాట్లను వెదకి వానిని నాశనము చేయుటయే వీనియొక్క ప్రధానమైన పని. సముద్రయుద్ధమందు జయాపజయములను నిర్ణయించు యుద్ధనౌక లివియే.

"క్రూయిజర్లు" ఇవి రెండవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. యుద్ధకాలములో ఇవి చేయుపని సైన్యములలోని గుఱ్ఱపు దళముల పని వలెనె యుండును. ఇవి డ్రెడ్‌నాట్లకంటె చిన్నవిగను తేలికగను నుండుటయే గాక, వానికంటె నెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము కూడ చేయఁగలవు గనుక, శత్రువుల యుద్ధనౌక లెక్కడ నున్నవో, వాని బల మెంతమాత్రమో శత్రునౌకాధిపతుల యుద్దేశము లెట్టివో ఈ మొదలగు శత్రువుల స్థితిగతులను తెలిసికొనుట యందు ఇవి ముఖ్యముగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ఇవి యతివేగముగ ప్రయాణము చేయఁగలిగినవి కావున, నౌకాధిపతి కేదైన సమాచారము శీఘ్రముగ తెలియవలసియుండు నెడల ఒక క్రూయిజరును పంపి కావలసిన సమాచారము మాటలను తెలిసికొనును. ఇది యీయుద్ధనౌకలు చేయు ముఖ్యమైన పని. వీని పొడుగు 400 మొదలు 500 అడుగులవఱకును, హైశాల్యము 2000 టన్నులు మొదలు 15000 టన్నులవఱకును నుండును. ఇవి గంటకు 25 మొదలు 30 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. సమాచారములను తీసికొని వచ్చుటయే గాక, ఇవి మఱికొన్ని పనులను కూడ చేయుచుండును. శత్రువుల క్రూయిజర్లు ఎక్కడనైన కనబడినయెడల, వానితో తమకుతామే యుద్ధముచేసి వానిని నాశనము గావించుటయు, వ్యాపారము చేయుచుండు శత్రువుల నావలను పట్టుకొని తమ దేశమునకు తీసికొనివచ్చుటయును ఇవి చేయునట్టి ఇతర కార్యములు. ఇవి డ్రెడ్‌నాట్లతో యుద్ధమునఁ గూడను సాహసింపవు. వీనిలోని ఫిరంగు లంత గొప్పవి కావు. డ్రెడ్‌నాటులకంటె నెక్కువ వేగము కలిగి యున్నవి గనుకనే ఆ యుద్ధనౌకలయొకటి కనుపింపఁగనే ఇవి పరుగెత్తిపోవును.

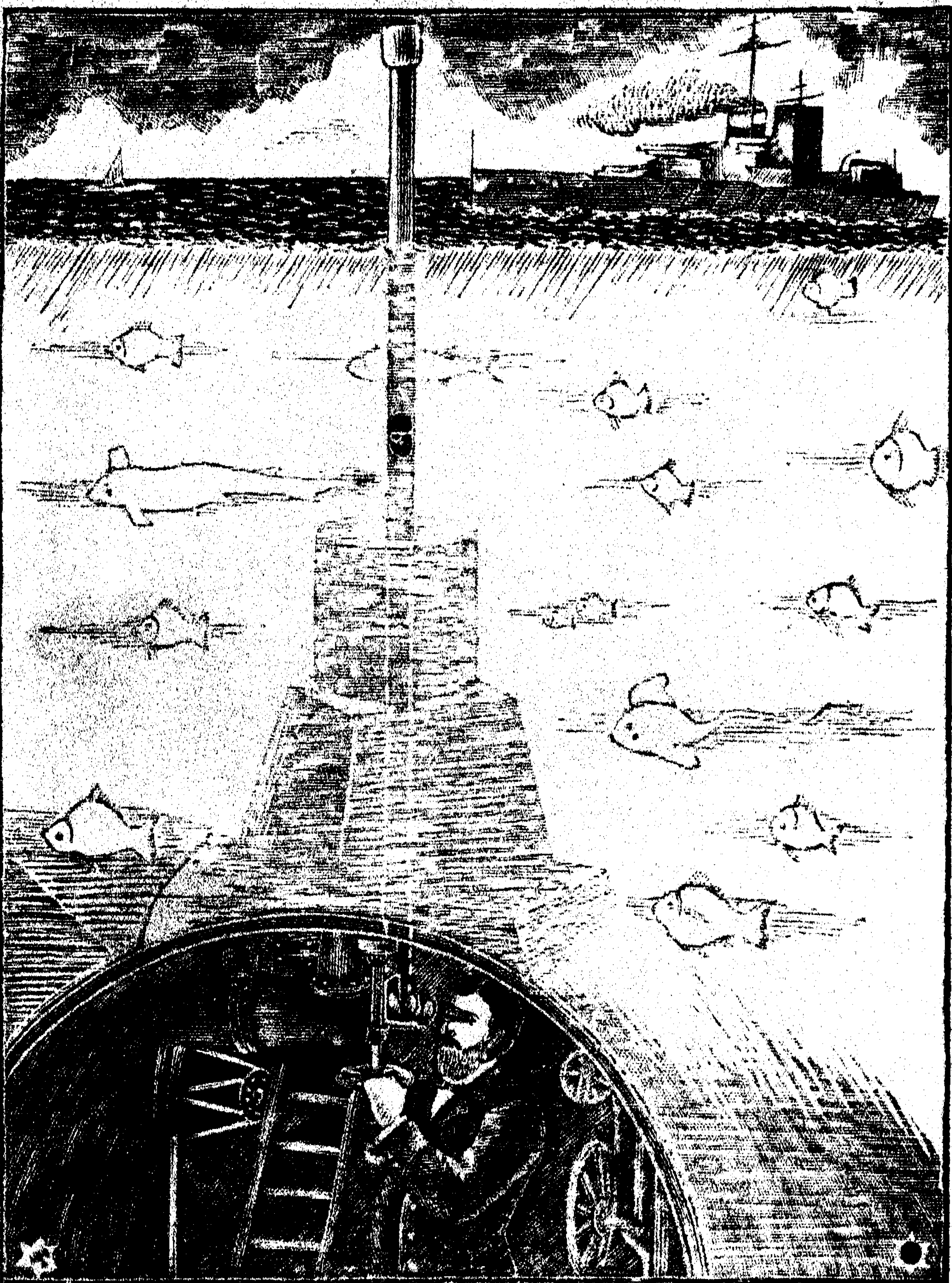
న్యూజీలాండు క్రూయిజర్

హెలిగోలాండ్ యుద్ధములో ఆగష్టు 28-వ తేదిన ఐదు జర్మను యుద్ధనావలను ముంచిన బ్రిటిషు క్రూయిజరులలో నొకటి.

"డిస్ట్రాయర్లు".—ఇవి మూడవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. "డిస్ట్రాయ్" అనఁగా నాశనము గావించునది యని యర్థము. వీనిలో రెండువిధములైనవి యున్నవి. కొన్ని జలముపై నుండియే శత్రునౌకలను నాశనము చేయును; మఱికొన్ని జలములోపల దాఁగియుండి సమయము వచ్చినప్పుడు పైకి వచ్చుచు శత్రునౌకలకు నష్టము కలిగించును. ఇవి యన్నియు చిన్న నావలు. వీనిలో నొక్కొకదానియందును కొన్ని చిన్నగొట్టము లుండును. ఇవియే టార్పిడో లనఁబడును. ఈ గొట్టములలో మందు తోటాలు మొదలగువాని నుంచి శత్రునౌక కనఁబడినప్పుడు రహస్యముగ యంత్రసహాయమున ఆ గొట్టములను దానిపైకి పంపుదురు. శత్రునౌకను తాఁకఁగనే యీ గొట్టమునందున్న మందు రగులుకొని గుండును.

నావపైకి పంపును. ఈ గుండు తగులగనే శత్రునౌక పగులుటయో మునుగుటయో లేక మరియేవిధమైన నష్టము నొందుటయో సంభవించును. ఇట్టి డిస్ట్రాయర్లు రెండు పక్షములవారియొద్దను అనేకము లున్నవి.

వీనికి శత్రునౌకలను నాశనము చేయుశక్తి యున్నను, ఈ యుద్ధమందు వీనివలన విశేషలాభ మింకను కలుగలేదు. దీనికి రెండు మూడు కారణము లున్నవి. ఇవి మిగుల మెల్లగా ప్రయాణము చేయును. కనుక వేగముగ నడచు డ్రెడ్నాట్లను గాని క్రూయిసర్లను గాని వెంబడించి పోవుటకు వీనికి శక్తి లేదు. జలాంతర్గాములు నీళ్ల లోపలనుండి పని చేయును. డిస్ట్రాయర్లు ఎల్లప్పుడు జలములోపల నుండలేవు. అప్పుడప్పుడు గాలి పీల్చుకొనుటకు పైకిరావలసి యుండును. ఇవి పైకివచ్చినప్పుడు శత్రునౌకలం దుంచిన ఫిరంగుల లక్ష్యమైనచో అవి కాచియుండి వీనిని నాశనము చేయగలిగియుందురు. పౌరుషముతో బహిరంగముగ, యుద్ధము చేయుటవలన కలుగు సంతోషము లాభము ఇట్టి రహస్యపు పనులవలన ఎన్నటికిని కలుగనేరదు. ఇది గాక, ఈ డిస్ట్రాయర్లలోని గొట్టములు చాల త్వరగ పైనవి. ఎంతమాత్రము ప్రమాదము కలిగినను, ఇవి నిరుపయోగము లైపోవును. ఈ న్యూనత్వమువలన ఇవి సాధారణమైన చిన్నచిన్న యోడలను నాశనము చేయగలిగియుండును. కాని గొప్పగొప్ప యుద్ధనౌకల నెన్నటికిని ముట్టుకొనలేవు. కనుకనే యిదివరకు వీనివలన పెద్దనావల కేలాటియపాయమును కలుగలేదు.

జలాంతర్గాము శిఖరము

ఈ పైవిషయములనుండి సముద్రము మీద సంచరించుచుండు శత్రువుల యుద్ధనౌకలను నాశనము చేయుటకై ఇరుపక్షముల వారికనేకవిధములైన సాధనము లున్నవని స్పష్టమగుచున్నది. డ్రెడ్నాట్లు డ్రెడ్నాట్లను, క్రూయిసర్లు క్రూయిసర్లను, డిస్ట్రాయర్లు అన్నిరకముల నావలను, నాశనము చేయుటకై యుపయోగింపబడుచున్నవి.

1 సముద్రయుద్ధములో జయాపజయములను నిర్ణయించుట యందు యుద్ధనౌకల కంటె ఎక్కువ ప్రధానమైన హేతువు మరియొకటి యున్నది. నావికులయొక్క నేర్పు యీ హేతువు. సముద్రముమీద యుద్ధము చేయు నేర్పు సులభముగ లభించునట్టిది కాదు. ఇది యనుభవమువలన కలుగునదే గాని దీనిని సంపాదించుటకు వేరు మార్గము లేదు. ఇట్టి యనుభవమునకు ఇంగ్లీషువార

యున్నంత యవకాశము విరోధులకు మరియే దేశస్థులకును లేదు. ఇంగ్లండు ద్వీప మగుటవలన దానిలోని ప్రజ లందఱు సముద్రము యొక్క మంచిచెడ్డలు బాగుగ గుర్తెఱిగి యున్నారు. అనాదినుండి సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుట వీరికి సహజమై యున్నది. ఈ దేశమునందు ఓడరేవు లనేకము లుండుటవలన ఇచట వ్యాపారమున కత్యంత యనుకూలముగ నున్నది; అందుచేత ఇంగ్లీషువారు చాలకాలమునుండి దేశదేశములతో వ్యాపారము చేసి నావికులలో నెల్ల నగ్రగణ్యు లని ప్రసిద్ధి గాంచియున్నారు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయుటను వీరు నిన్న నేఁడు నేర్చుకొన్నవారు కారు. వీరు పుట్టినది మొదలు వీరి కిదియే వృత్తియై యున్నది. ఇంత యనుభవము మఱి యెవరికిని లేదు. జర్మనుల కిటువంటి యనుభవ మింకను లేదు. వీరి దేశముయొక్క సముద్రతీరము చాల చిన్నది. భూయుద్ధమం దున్నంత నేర్పు వీరికి సముద్రయుద్ధమందు లేదు. ఇది గాక, విశాలమైన యోడరేవులు వీరి దేశమందు లేవు. ఈకారణముచే సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుటకు కూడ జర్మనుల కెక్కువ యవకాశము లేదు. వందలకొలఁది సంవత్సరములనుండి సముద్రయుద్ధములో ఆరితేరిన యింగ్లీషువారికిని పది పదునైదు సంవత్సరములుగ దీనిని నేర్చుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్న జర్మనులకును ఎంత మాత్రము సాటి లేదు. జర్మనులు బెల్జియమును జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించుటలో ఈ విషయమై తమ స్థితిని బాగుపఱచుకొనుటయే వారి ప్రధానోద్దేశము. బెల్జియము దేశములోనివారు మిక్కిలి నేర్పు గల నావికులు. ఈ దేశపు సముద్రతీరమున అంట్వెర్పు మొదలగు విశాలమైన యోడరేవు లనేకము లున్నవి. కనుక బెల్జియము స్వాధీనమైన యెడల, ఈదేశపు ప్రజలను నావికులుగ నుపయోగించుటకును, ఈ యోడరేవులలో గొప్ప యుద్ధనౌకలను తయారు చేయుటకును ఎక్కువ యవకాశము కలుగును. ఇదిగాక, హాలెండునుకూడ జర్మనీవారు చాల కాలమునుండి కన్ను వేసియుండుటకు కూడ, ఇదియే కారణమై యున్నది. ఈ విషయములను బట్టి ప్రస్తుతకాలమందు ఇంగ్లీషువారి కున్నంత నేర్పు సముద్రయుద్ధమందు జర్మనులకు లేదని స్పష్టపడుచున్నది.

యుద్ధ మెంత కాలము జరుగునో యంతవఱకును యుద్ధము చేయుచుండు సైనికులకును నావికులకును సమృద్ధిగ అన్నపానములు దుస్తులు మొదలగు పోషణసామగ్రి యుండవలయును. కడుపు నిండ తినుట కాహారమును, ఎండ గాలి వర్షము శత్రువుల యాయుధములు మొదలగువానివలన కలుగు బాధలనుండి తప్పించుకొనుటకు కావలసిన బట్టలును లేనియెడల, సైనికులు బలహీనులై యుద్ధము చేయలేక శత్రువుల వశము కావలసినవా రగుదురు. యుద్ధరంగమం దిప్పుడు సుమారు రెండు కోట్ల జను లున్నారు. వీరి కందఱికి కావలసినంత యాహారసామగ్రిని రెండు పక్షములవారును సిద్ధముగ నుంచుకొని యుండవలయును. ఇది గాక యుద్ధము సాగుటకు మఱికొన్ని పదార్థములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ముఖ్యము లైనవి (1) తుపాకి మందు; లోహములు (2) నైట్రో లను పదార్థము (3) రబ్బరు; (4) నూనెలు. వీనియొక్క సప్లయి యెప్పుడు నిలిచిపోవునో అప్పుడే యా పక్షమువారు యుద్ధమును మానవలసియుందురు.

ఆహారము:—యుద్ధము లేనప్పుడు మామూలుగ ఈ రెండు పక్షముల దేశములలోనివారును తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను ఏవిధముగ సంపాదించుచున్నారో మనము తెలిసికొన వలయును. వీరిలో రష్యావారు మాత్రము వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తిగాఁ గలవారై తమకు కావలసిన గోధుమలు మొదలగువానిని తమ దేశమునందే యుత్పత్తిచేసి తమకు కావలసినంతవఱకు దేశమం దుంచుకొని మిగిలిన ధాన్యమును ఇతరదేశముల కంపి లాభము పొందుచున్నారు. కనుక వీరికి కావలసిన ధాన్యమంతయు వీరి దేశములలోనె పండును. జర్మనీవారి కట్టి సదుపాయము విశేషముగ లేదు. వీరు కూడ వ్యవసాయము చేయుచున్నారు. కాని వీరి భూములలో పండు ధాన్యము ప్రజ లందఱికి చాలదు. ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు వంతులు మాత్రమే జర్మనీయం దుత్పత్తి యగుచున్నది. మిగిలిన యొకవంతును వీ రితరదేశములనుండి వ్యాపారమూలమున తెప్పించుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి కింతటి యవకాశము కూడ లేదు. వీరికి సేద్యము ప్రధానవృత్తి కానే కాదు. వీరిలో ముఖ్యమైన భాగము బట్టలు నేయుట గనులనుండి లోహములను తీయుట, ఇనుము మొదలగువానితో సామానులను యంత్రములను చేయుట, దేశాంతరములతో వ్యాపారము చేయుట, మొదలగు వానివలన జీవనము సంపాదించుకొనెదరు. వీరికి కావలసిన యాహారపదార్థములలో పదియవ భాగముకూడ వీరి దేశమున పండుట లేదు. ఇతరదేశములతో వ్యాపారము చేసి, ధాన్యము విస్తారముగ పండెడి యుండియా, కనడా, మొదలగు దేశములనుండి, వీరు తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఈ దేశముల యందు దొరకనట్టి పదార్థములను సంపాదించినయెడల, ఇంగ్లండులో జనము సంతోషించినట్లే. ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా దేశములలోనివారు కూడ తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములలో కొన్నిటిని తమ భూములయందే పండించుకొనుచున్నను మఱికొన్నిటి నితరదేశములనుండి కొని తెప్పించుకొనెదరు. కనుక దీనినిబట్టి యొక్క రష్యావారు తప్ప మిగిలిన వారికందఱికి కావలసిన యాహారపదార్థము లితర దేశములనుండి రావలసియున్న దని స్పష్టపడుచున్నది.

యుద్ధము లేనప్పుడే వీరి స్థితి యిట్లు లున్నది. యుద్ధము సంభవించఁగనే వీరికీ విషయమై మరింత కష్టము కలుగును. వ్యవసాయము చేసి గాని భూమినుండి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుట, యుద్ధము లేనప్పుడు కష్టపడి పనిచేయఁగలిగినట్టియు మంచి యౌవనమునం దున్నట్టియు రైతులు కూలివాండ్రు అనేకులు సేద్యము చేయుచుందురు. యుద్ధము ప్రారంభించిన దినగనే ఇట్టి వుగస్థా

గండలు తమ పొలములను విడిచి సేద్యము మాని సైన్యములో చేరి యుద్ధరంగమునకు వెళ్ళవలసి యుండెను. ఇందువలన యుద్ధమునం దుపయోగపడని యాడువాండ్రు ముసలివాండ్రు పిల్లవాండ్రు మాత్రము సేద్యము చేసి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుచుండును. సాధారణముగ ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు భాగములు జర్మని యందే యుత్పత్తి యగుచున్నను, యుద్ధసమయములో ఇది సాధ్యము కాదు. పని చేయలేని యాడువాండ్రు మొదలయినవారు సేద్యము చేయుటవలన భూములలో మామూలుగ పండుచున్నంత పంట పండదు కదా? కనుక వ్యవసాయము చేసి తమ దేశములోనే ధాన్యమును కొంతవఱకు పండించుకొనుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారును యుద్ధకాలమం దట్లు చేయలేక, ఇతర దేశములనుండి మామూలుకంటె నెక్కువ యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనవలయును. ఇదివఱకు తమ దేశమందు మూడు కోట్ల పుట్లు పండుచున్న యెడల, సేద్యము చక్కగ చేయుటకు వీలులేని యుద్ధకాలమందు జర్మనులు రెండు కోట్ల పుట్లనే పండింపగలరు. కనుక నిప్పటికన్న నిప్పుడొక కోటి పుట్ల ధాన్యము నెక్కువగ వీరితరదేశములనుండి కొని తీసికొని రావలయును. ఇతరదేశముల స్థితి కూడ నిట్టిదే. యుద్ధము లేనప్పుడును యుద్ధము సంభవించినప్పుడును ఆహారపదార్థముల విషయమై యొకటే స్థితియందుండు దేశ మొక ఇంగ్లండు మాత్రమే. యుద్ధము లేనప్పుడు కూడ వీరితర దేశములనుండియే తమకు కావలసిన ధాన్యములను తెచ్చుకొనెదరు. యుద్ధకాలమందు కూడ వీరిట్లే చేయుదురు.

ఆహారపదార్థములను గురించి మరిరెండు విషయములను మనము తెలిసికొనవలయును: (1) ఇంగ్లీషువారు, జర్మనులు, ఫ్రెంచివారు తమకు కావలసిన ధాన్యము నితరదేశములనుండి యేలాగు సంపాదించుచున్నారు? మామూలుగ వీరు చేయు పని యీవిధముగ నుండును. ఇతరదేశస్థుల కెన్నియో సరకులు కావలసియున్నవి. బట్టలు లోహపు సామానులు, యంత్రములు మొదలగువాని నితర దేశస్థులు వీరివలె నంత నేర్పుతోను చౌకగాను చేయలేరు. మన దేశములో ప్రత్తి పండుచున్నను మనము సీమనుండి విస్తారముగ బట్టలను తెప్పించుచున్నాము. అట్లే యితర దేశములవారును కూడ చేయుదురు. కనుక ఇతరదేశస్థులకు కావలసిన నానావిధమైన సరకుల నింగ్లీషువారు చేసి వాని నితరదేశములకు పంపి దానికి బదులాహారపదార్థములను తీసికొనెదరు. వీ రెక్కువ బట్టల నిచ్చిన, ఇతరదేశస్థు లెక్కువ యాహారపదార్థముల నిచ్చెదరు. వీరు తక్కువ యిచ్చిన ఇతరులు కూడ నట్లే చేయుదురు.

యుద్ధము సంభవించిన తర్వాత వీరి కాహారపదార్థములు పూర్వముకంటె నెక్కువగ నితరదేశములనుండి రావలసియున్న వని యిదివఱకే మనము తెలిసికొనియుంటిమి. దీనికిగాను వీరు మామూలుకన్న నెక్కువగా బట్టలు మొదలగు సరకులను చేసి ధాన్యము నుత్పత్తి యగు దేశముల కంపవలయును. ఇట్లు పంపినం గాని వీరికి కావలసినన్ని యాహారపదార్థములు దొరకజాలవు. యుద్ధకాలమందు బట్టలు మొదలగువానిని మామూలుకంటె నెక్కువగ చేయుట కష్టమైన పని. మామూలుగ చేయుచున్న సరకులను చేయుట కూడ దుస్సాధ్యము. ఎలాగనగా, నేత, గనులు త్రవ్వుట యంత్రములు చేయుట, మొదలగు పనులను చేయుచున్న మగవాండ్రందఱు యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే, ఈ పనులను విడిచి సైన్యములో చేరుదురు. కనుక పిల్లవాండ్రు ముసలివాండ్రు మాత్రమే యీపనులను చేయుచుందురు. దీనివలన మామూలుకంటె తక్కువ సరకులు జర్మని మొదలగు దేశములయం దుత్పత్తి యగును కాని యెక్కువ సరకు లుత్పత్తి కాజాలవు. ఇతరదేశములనుండి యెక్కువ యాహారపదార్థము లిప్పుడు వీరికి కావలసియున్నను వీనిని సంపాదించుటకు వీరైన బట్టలు మొదలగువానిని వీ రిప్పటికంటె నెక్కువగ చేయలేరని మనకు విశదమగుచున్నది.

(2) ఇట్టి స్థితిలో రెండు పక్షములవారును ఆహారసామగ్రిని సంపాదించుటకై యేమి చేయవలయును? దీనికి బదులుగ ఇతర పదార్థములను విశేషముగ నియ్యలేనప్పుడు, వీరు ధనము నిచ్చి దీనిని కొనవలసియున్నది. ఇదివఱకు బట్టలు అద్దపుసామానులు ఔషధములు మొదలగువాని నిచ్చి జర్మనులు మనయొద్దనుండి గోధుమ మొదలగువానిని తీసికొనుచుండిరి. ఇప్పుడు వాని నెక్కువగ చేసి పంపుటకు వీలు లేదు. కావున వీరు రూపాయల నిచ్చి యీ యాహారపదార్థముల నితరదేశములనుండి కొనవలసియున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో వీరియొద్ద విస్తారము ధన ముండవలయును. యుద్ధకాలమందు ధనము లేకుండ నే పదార్థమును దొరకదు. కనుక నేపక్షమువా రెక్కువ ధనవంతులో వారికే జయము లభించును; ధనము లేనిపక్షమున కపజయము లభించును. మామూలుగ యుద్ధములు లేనప్పుడు ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును విశేషధనము కూడబెట్టి కావలసినవారి కప్పిచ్చుచు వడ్డీ సంపాదించుచుండువారు. వీరి వ్యాపార మభివృద్ధియై యుండుటవలన వీ రెక్కువ ధనమును గడింపగలిగిరి. ఎట్టి కష్టమును లేక వీరి కెంత ధనము కావలసియున్నను దొరకును. జర్మనీవా రిట్టి స్థితిలో లేరు. సాధారణముగ వీ రప్పు తీయువారే కాని యితరుల కప్పిచ్చునంత మంచిదశలో లేరు. కనుక తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటకు విస్తారమైన ద్రవ్యము వీరియొద్ద లేదు. ఎంతయో కష్టముమీఁద గాని వీరి కిప్పుడు అప్పు దొరకదు. యుద్ధమునకు ముందు కూడబెట్టిన ధనముండువఱకును కావలసిన పదార్థములను కొనుచుందురు; కాని యది యైపోవగనే వీరు యుద్ధమును నిలుపవలసియుండును.

మందు, తోటాలు.—ఇవి యుండినం గాని ఫిరంగులనుతుపాకులనుయుద్ధమం దుపయోగించుటకు వీలు లేదు. వీనిని చేయుటకు రాగి యిత్తడి మొదలగు పదార్థము లనేకములు కావలయును. ఈ పదార్థములు జర్మనియందు విశేషముగ దొరకవు. ఇతరదేశములనుండియే జర్మనులు ఇంగ్లీషువారును వీనిని కొనవలసి యున్నారు.

పెట్రోలు:—కిరసనాయిలు గనులనుండి తీయఁబడెడి యొకవిధమైన చమురు. దీనిని విస్తారముగ విమానములకొఱకును మోటారుబండ్లకొఱకును వాడుదురు. ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు సైన్యములను మిక్కిలి వేగముగ పంపవలసి నప్పుడు మోటారు బండ్ల నుపయోగింతురు. పెట్రోలు చమురు లేకుండ విమానములు గాని మోటారుబండు గాని ప్రయాణము చేయలేవు. రబ్బరు కూడ వీనికొఱకే విస్తారముగ నుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఈ రెండు పదార్థములును జర్మనీయందు దొరకుట కష్టము.

గుఱ్ఱములు:—గుఱ్ఱపు దళములు యుద్ధమునందు చేయవలసిన పనులు చక్కఁగ జరుగుటకు గుఱ్ఱములు కావలసియున్నవి. వీనిని గూడ నితరదేశములనుండియే యిరుపక్షములవారును తెచ్చుకొనవలయును.

యుద్ధనౌకలు చేయు పని

ఇంగ్లీషువారు జర్మనులకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియున్నారని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. ఈ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రేవిధముగ నుపయోగించవలెనో యివి చేయు పను లెవియో మన మిప్పుడు తెలిసికొనవలయును. యుద్ధనౌకలు చేయవలసిన పనులు నాలుగున్నవి. (1) శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానిని నాశము చేయుట మొదటి పని. (2) శత్రువుల వ్యాపారమును నిలిపివేయుట రెండవ పని. (3) శత్రువులవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట మూఁడవ పని. (4) తమ దేశమునకును తమ ప్రభుత్వమునకు లోఁబడియుండు నితరదేశములకును గల సంబంధము తెగిపోకయుండునట్లు కాపాడుట నాలుగవ పని. ఈ పనుల నేవిధముగ రెండు పక్షముల నావలును చేయఁగలవో మనము విచారింతము.

మొదటిపని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానితో యుద్ధము చేసి వానిని నాశనము చేయుటయే సముద్రయుద్ధము యొక్క ప్రధానోద్దేశము. యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి పక్షమున జర్మను పక్షమునకంటె నెక్కువ నౌకాబల ముండినది కదా? ఇట్టి సందర్భములో జర్మనుల నావలు సాహసించి సముద్రమధ్యమునకు వచ్చినయెడల వాని నోడించుట యింగ్లీషువారి కంత కష్టమైన పని కాదు. జర్మనుల కింత సాహసము చేయుట కిష్టము లేకపోయెను. అందువలననే వారి నావలన్నియు సముద్రములోనికి రాక నౌకారేవులయందే యింతవఱకు దాఁగియున్నవి. దాఁగుకొనియుండు యుద్ధనౌకలతో యుద్ధము చేయుట యెట్లు సంభవించును? ఏ విధముగనైన వీని నోడరేవుల నుండి బయటికి వచ్చునట్లు చేయవలయు ననియు, అట్లు వచ్చినప్పుడు సమయము చూచి వానిని జయింపవలె ననియు, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌక లన్నియు జర్మనీకిని ఇంగ్లండునకును నడుమ నున్న యుత్తరసముద్రమునం దతిజాగరూకతతో సంచరించుచున్నవి. జర్మనుల నావలతో యుద్ధము సంభవింపవలసినదే కాని యట్టి యుద్ధములో తమకే తప్పక జయము కలుగు నని యింగ్లీషువారు దృఢముగ నమ్మియున్నారు. జర్మనులవలె వీరు భయపడి రేవులలో దాఁగికొనక విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు నెప్పుడెప్పుడు యుద్ధము వచ్చునా యని కుతూహలపడుచున్నారు.

జర్మనుల నౌకారేవులలోనికి వెళ్లి వారి నావల నెల్ల నాశనము చేయఁగూడ దను సందేహము కొందఱికి కలుగవచ్చును. ఇట్లు చేయుట మిక్కిలి యపాయకరము. ఇది పులినోట చేయి పెట్టుటయే గాని మఱియొకటి కాదు. జర్మనుల రేవుల చుట్టును బలిష్ఠములగు కోట లనేకము లున్నవి, వీనిలో గొప్పగొప్ప ఫిరంగు లుంచఁబడియున్నవి. వీనిని తప్పించుకొని రేవులోనికి ప్రవేశించుట సులభమైన పని కాదు. ఇది గాక రేవుల దగ్గఱ సముద్రమునం దంతటను నెక్కుడు "డిస్ట్రాయర్లు" దాఁగియున్నవి. మార్గములో నీటియందు యంత్రసహాయమున పేలు మందుగుండ్లను జర్మనులు వేసియున్నారు. ఈ డిస్ట్రాయర్లు ఈ మందుగుండ్లు ఎక్కడ నున్నవో సరిగ తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాదు. రేవులోపల ప్రవేశించుటకు ప్రయత్నము చేసినచో యింగ్లీషు యుద్ధనౌకలు లోపలనే ఈ డిస్ట్రాయర్లకు తగిలి మునిఁగిపోవచ్చును. కనుక రేవులో నుండు జర్మను నావలతో యుద్ధము చేయుట తగని కార్యము. దీనివలన నపాయము కలుగుట సత్యము. కనుకనే యింగ్లీషునావ లీ రేవులలోనికి వెళ్ళక బయటనే తిరుగుచు జర్మను నావలు రేవులను విడిచి సముద్రములోనికి యెప్పుడు వచ్చునా యని వేచియున్నవి.

అనేక సంవత్సరములనుండి కోట్లకొలది ద్రవ్యమును ఖర్చుచేసి యింగ్లీషువారి నోడించు నుద్దేశముతో నెన్నియో యుద్ధనౌకలను జర్మనులు కట్టిరి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుటకు వీరు భయపడుచున్నారు? ఇంత భయపడువా రింత ద్రవ్యము నెందుకు ఖర్చు చేయవలెను? ఎప్పటికైన నింగ్లీషు నావలతో యుద్ధము చేయవచ్చు ననెడి యాశ వీరి కేమైన నున్నదా? దాఁగుకొనియుండుటలో జర్మనీవారి యభిప్రాయ మేమిటో తెలియకున్నది. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌకలు జర్మనుల నావలకంటె నధికముగ నుండునంతవఱకు వానితో యుద్ధము చేయుటవలన నపజయము కలుగు నను భయము జర్మనుల కున్నది. కనుక ఏదో యొక విధమున కొన్ని యింగ్లీషు నావలను నాశనము గావించి, తర్వాత మిగిలినవానితో యుద్ధము చేయవలయు ననియే వీరి యభిప్రాయము. దీనికొఱకై జర్మను లింగ్లండు చుట్టుప్రక్కల నుండు సముద్రము లన్నిటిలోను డిస్ట్రాయర్ల నుంచియున్నారు; అన్ని భాగములయందును మందుగుండ్లు వేసిపెట్టియున్నారు. దురదృష్టవశమున ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌక లీ గనులు మొదలగు వానిని తాఁకి సముద్రమందు మునిఁగిపోయినయెడల వీరి నౌకాబలము తగ్గిపోవు ననియు అటుతర్వాత వీరిని జయించుట సులభ మనియు వా రూహించుచున్నారు. ఇట్టి గనులను తాఁకుటవలన ఇంగ్లీషువారి నావలు కొన్ని మునిఁగిపోయినవి. కాని ఇంగ్లీషువారు కూడ ఇట్టి

గమలను కొదఁఖల్లి యుండుటవలన జర్మనీ నావలు గూడ కొన్ని మునిఁగి పోయినవి. కనుక ఈ పద్ధతివలన ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము జర్మనీ బలముతో నెప్పటికిని క్షీణించు నదిగా నుండదనుట నిజము.

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారికిని జర్మనులకును సముద్రముమీఁద త్వరలో యుద్ధము జరుగు నని చెప్పుటకు వీలు లేకయున్నది. దీని వలన ఇంగ్లీషువారికి నష్టమేమియు లేదు. జర్మనీ నావలు సముద్రములలో సంచరించుచు ఇంగ్లీషువారి వ్యాపారమునకుఁ గాని రాజ్యమునకుఁ గాని యేదైన నుపద్రవము కలుగఁజేసినయెడల నష్టము కలుగును కాని అవి రేవులలో దాఁగియుండునంతవఱకు ఎట్టినష్టమును ఇంగ్లీషువారు పొందఁజాలరు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము జరగకపోయినను, జర్మనీ నావలు సురక్షితముగ నున్నను, యుద్ధము వలన ఇంగ్లీషువారి కెట్టి లాభము కలుగునో అది యిదివఱకే కలిగినది. యుద్ధము జరిగియుండినయెడల జర్మనీ నావలు నాశనము పొందియుండును. యుద్ధము జరుగకపోయినను జర్మనీ నావలు దాఁగియుండుట వలన అవి జీవచ్ఛవములై యున్నవి. జీవచ్ఛవములై యుండుయుద్ధ నౌకలు నశించిన నేమి, సురక్షితముగ దాఁగియుండిన నేమి? వాని వలన ఇంగ్లీషువారి కేలాటి హానియు కలుగఁజాలదు.

రెండవ పని

శత్రువుల వ్యాపారము నిలిచిపోవునట్లు చేయుటయే యుద్ధ నౌకల రెండవ పని యై యున్నది. ఈ కాలమున ఇంగ్లండు జర్మనీ మొదలగు పశ్చిమదేశముల యైశ్వర్యమునకు కంతటికిని వ్యాపారమే మూలకారణమై యున్నది. వ్యాపార మెప్పుడు నిలిచిపోవునో ఆ క్షణమందే ఈ దేశముల సంపద క్షీణించుటకు మొదలిడును. తాము చేసిన పదార్థములను విక్రయించుటయు, తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటయు నేకదా వ్యాపారము. ఇదియే యాదేశములలోని వారికి జీవనాధారమై యున్నది. ఇది సక్రమముగ జరుగుచుండునంతవఱకును ఆ దేశములలోని ప్రజలు శ్రీమంతులై యుండఁగలరు. ప్రజలు మంచి స్థితిలో నుండునంతవఱకును ప్రభుత్వమువారు పన్నులు అనేకము వసూలు చేసి సైన్యములను నావలను వృద్ధిపఱచుకొనఁగలిగియుందురు. ఇది వృద్ధి యగుచుండునంతవఱకును వీరు ఇష్టమువచ్చినన్ని యుద్ధములు చేయుచుండవచ్చును. అట్లు గాక, వ్యాపారము నశించి, ప్రజలు నిరుపేదలై కష్టము లనుభవించునప్పుడు ప్రభుత్వమువారికి పన్నులు దొరకుట గాని, సైన్యములు వృద్ధి యగుట గాని, యుద్ధము చేయుట గాని, సంభవింపదు.

ఇది గాక, ఆహారము మొదలగువానిని గుఱించి మనము విచారించినప్పుడు యుద్ధకాలమందు కావలసిన ధాన్యము, లోహములు, పెట్రోల్ మొదలగు పదార్థములు యుద్ధము చేయుచుండు దేశములలో విశేషముగ నుత్పత్తి యగుట లేదనియు, వ్యాపారమూలమున ఇతర దేశములనుండియే వీనిని ఇరుపక్షములవారును సంపాదింపవలెననియు తెలిసికొనియుంటిమి. ఏదైన కొన్ని కారణములచేత వ్యాపారము నిల్చిపోయినయెడల ఈ పదార్థములు వీరికి దొరకఁజాలవు. అందువలన వీరు యుద్ధమును మానివేయవలసియుందురు. కనుకనే, ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములలోనికి ఈ వస్తువులు రానీకుండుటకై జర్మనీవారును, జర్మనీలోనికి రానీకుండునట్లు చేయుటకై ఇంగ్లీషువారును, మొదటినుండియు ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వీరిలో ఎవరి ప్రయత్నము సఫలమగునో వారికి గెలుపు జయమును ఎవరిది విఫలమగునో వారికి పరాజయమును సంభవింపఁగలదు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన కలుగు నష్ట మిట్టిది. యుద్ధము చేయుటకు కావలసిన సామానులు తమయొద్ద లేనప్పుడు యుద్ధము చేయుట దుస్సాధ్యమైపోవును గదా?

జర్మనీదేశస్థులు ప్రతిసంవత్సరమును ఎంతయో విలువగల సరుకుల నితర దేశములకు పంపుచున్నారు; అట్లే యెంతయో విలువ గల సరుకుల నితర దేశములనుండి కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొనుచున్నారు. జర్మనీలో బట్టలు నేయుట, యంత్రములను చేయుట మొదలగునవి యనేకులకు జీవనోపాయములై యున్నవి; అనఁగా ఈ పనులలో కూలి చేసి యనేకులు తమ సంతానములను పోషించుకొనుచున్నారు. ఈ పను లెప్పుడు నిలిచిపోవునో అప్పుడే వీరికి కూలి కూడ దొరకఁజాలదు. వీరును వీరి సంసారములును పస్తుండవలసినవారగుదురు. మన దేశములో వర్షములు లేక క్షామము సంభవించినప్పుడు ప్రజలస్థితి యెట్లుండునో కొంచెము యాలోచించి చూడుఁడు. పొలములనిండ పైరు లున్నప్పుడే కూలివాండ్రకు కలుపు తీయుట, కుప్పలు నూర్చుట మొదలగు పనులయందు కూలి దొరకుటయు వీరు మంచి స్థితిలో నుండుటయు కలుగుచున్నది; క్షామము సంభవించినప్పుడు పైరు పంటయు పండిపోవుటవలన కూలివాండ్రను పనికి పిలుచువారే యుండరు. అట్లే జర్మనీదేశమం దిప్పుడు ప్రజలు మిక్కిలి దుస్థితియం దున్నారు. ఇతరదేశములనుండి యెన్నియో సరుకులు వచ్చినఁ గాని జర్మనీవారు బట్టలు నేయుట మొదలగు పనులు చేయఁజాలరు. సేద్యము చేయుటకు వర్షమె ట్లవశ్యమో ఈ పనులు చేయుటకు సరుకు లంత యావశ్యకము. వర్షము లేనప్పుడు సేద్యము నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రకు పని లేకుండుటయు, ప్రజలు కష్టపడుటయు ఎట్లు కలుగునో, ఈ సరుకులు లేనప్పుడు నేత మొదలగు పనులు నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రు కష్టపడుటయు కలుగును. బట్టలు నేయుటకు ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీవారు

45 కోట్ల రూపాయల విలువ గల ప్రత్తిని
8 ,, ,, ,, జనుమును
12 ,, ,, ,, గొఱ్ఱెబొచ్చును

కొని తెచ్చుకొనుచున్నారు. యుద్ధమువలన వ్యాపారము నిలిచిపోయినయెడల, ఇవి జర్మనీదేశమునకు రాఁజాలవు. ఇవి రానియెడల జర్మనీయం దుండెడి నేత ఫ్యాక్టరీ లన్నియు పనులు చాలించును; ఈ ఫ్యాక్టరీలలో పని చేయుచుండు వారందఱు జీవనాధారము లేకుండ నుండవలసినవా రగుదురు. అట్లే ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీ వారు 22 కోట్ల రూపాయల విలువ గల రాగిని

10 కోట్ల రూపాయల విలువగల తోళ్ళను
10 ,, ,, ,, పెట్టుపురుగు
60 ,, ,, ,, ఆహారపదార్థములను,

తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి ప్రయత్నములు కొనసాగిన యెడల, ఈ సామానులు వచ్చుట కూడ నిలిచిపోవును. ఇందువలన మరికొందఱు ప్రజ లపరిమితనష్టమును పొందెదరు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ప్రజ లెంత కష్టమును నష్టమును కలుగునో, జీవనోపాయము కూడ లేక యెట్లు దారిద్ర్యము ననుభవింపవలసి యుండునో స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ వ్యాపారమును నిలిపివేయుటలో, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మయినదో జర్మను యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మైనదో చూతము.

ఈ రెండు దేశముల వ్యాపార మంతయు సముద్రమార్గమున జరగుచున్నదే కాని భూమార్గమున కాదు. అనేక సముద్రములను దాటి ఇండియా, అమెరికా మొదలగు దేశములనుండి వర్తకనౌక లీ సరుకులను తీసికొని వచ్చుచుండెను. యుద్ధారంభమున జర్మనీవారి యుద్ధనౌక లే డెనిమిది తప్ప మిగిలిన వన్నియు రేవులలో దాగవలసి వచ్చెను. ఇంగ్లీషువారి వట్లు కాక, అన్ని సముద్రములలో నెప్పుడును సంచరించుచునే యున్నవి. వర్తక నౌకకును యుద్ధ నౌకకును గల భేద మందఱు నెఱిఁగినదే. యుద్ధనౌకలయందు ఫిరంగులు మొదలగు యుద్ధసాధనము లుండును. వర్తక నౌకలయం దిట్టివి యుండవు. శత్రువుల వర్తకనౌక యుద్ధనౌక కగపడిన యెడల యుద్ధనౌక తక్షణమే దానిని పట్టుకొని సాధ్యమైన యెడల తన దేశమునకు తీసికొనివచ్చి దానిలోని సరుకుల నపహరింపఁగలదు. ఇట్లు తీసికొనిపోవుట సాధ్యము కానియెడల ఫిరంగులను కాల్చి వర్తకనౌకను ముంచివేయును. జర్మనీ యుద్ధనౌకలలో నొకటి యగు " ఎమ్డెన్ " చేయుచుండిన పని యిట్టిదే. తప్పించుకొని సముద్రములో తిరుగుచుండిన యేడెనిమిది జర్మనీ నావలు నుండినంతవఱకును ఇంగ్లీషువారి వర్తకమునకు కొంచెము నష్టము కలుగుచుండినది కాని, ఇప్పు డా నావల నన్నిటిని ముంచివేసినారు గనుక ఇంగ్లీషువారి వర్తకమున కేలాటి యాటంకము లును లేవు. యుద్ధ మారంభ మైనది మొదలు జర్మనుల వర్తక నౌకలను నూర్ల పర్యంతము ఇంగ్లీషువారు పట్టుకొనిరి. ఇప్పుడు జర్మనీ వర్తకనౌక యొక్కటి కూడ సముద్రమందు తిరుగుట లేదు. ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల మహిమవలన జర్మనులు జర్మనీ నావల నుండ చేయుచుండిన వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది.

జర్మనీవారి వర్తకనౌక లేవియు వారికి కావలసిన సామానులు తీసికొనిపోవునట్టి స్థితిలో లేవు. ఇది గాక, ఇతరుల నావలు జర్మనీవారికి కావలసిన వస్తువులను తీసికొనిపోవుచున్న యెడల వానికి కూడ నిర్బంధము కలుగఁజేయుటకు తగిన యాధారము ఇంగ్లీషువారి కున్నది. ఇంగ్లండునకును ఫ్రాన్సునకును నడుమ నింగ్లీషు చానల్ అనెడి యిరుకైన సముద్రము కలదు. దీనియం దెల్లప్పుడు నింగ్లీషు నావ లనేకము లుండును. ప్రపంచమందే దేశమునుండి యైనను జర్మనీకి సరుకులు వెళ్లవలసినయెడల, ఈచానల్ సముద్రమును దాటియే వెళ్లవలెను. సుఖమైన మార్గము మరియొకటి లేదు. కనుక ఇతరు లెవరైన యుద్ధమున కుపయోగకరమైన సరుకులను జర్మనీవారికి తీసికొనిపోవుచున్న యెడల, ఆ సరుకులను పట్టుకొనుటకు ఇంగ్లీషువారి కవకాశ మున్నది. ఇట్టి స్థితిలో క్రమక్రమముగ జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననియు, వారికి కావలసిన పదార్థములు దొరకకుండాల వనియు వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు.

నేలమీఁద జరుగు యుద్ధము లెట్లు ముగిసినను, ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమువలన జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననుట నిస్సంశయము. దేశములోని ప్రజ లందఱు జీవనాధారములు లేక క్షామపీడితులై నానాకష్టముల ననుభవించు స్థితిలోనికి వచ్చెదరు. ఇట్టి స్థితి కలుగుటకు కొంత కాలము పట్టిన పట్టవచ్చును, కాని తుదకు యుద్ధమువలన జర్మనీవారు మహాదురవస్థ యిట్లయుండు నని మన మూహించుటలో నతిశయోక్తి యేమియు లేదు. యుద్ధమువలన మన కిట్టి కష్టములు సంభవించినవి గదా యని ప్రజలు విచారపడుచుండ, జర్మనీ చక్రవర్తి యుద్ధము నెట్లు చేయఁగలఁడు? ఇట్టి సందర్భమందు కూడ యుద్ధమును మాననియెడల జర్మనులు తమ చక్రవర్తితో కలహించి, యుద్ధమును నిలుపుదల చేయునని తలపవచ్చును గనుట నిస్సంశయము. కనుక ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలకును జర్మనీ యుద్ధనౌకలకును సముద్రముమీఁద యుద్ధము జరుగకపోయినను, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు జర్మనుల వర్తకము నంతయు నాశనము చేసి, జర్మనీయందు క్షామబాధను కలిగించి, జర్మనీ సైన్యములను తుద కోడింపఁగల వని మనము నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. జర్మనీవారి గర్వమును అధికారమును అణచుటకు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము కాని మరియొకటి కాదు.

మూడవ పని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట యుద్ధనౌకల మూడవ పనిగా నున్నది. ఈ పని యెంత యవశ్యమో యిప్పుడు విస్తారముగ వివరించి చెప్పవలసినది లేదు. సమస్త దేశముల సౌఖ్యమును వ్యాపారముమీఁద నిలిచియున్న దని యిదివఱకే చెప్పియుంటిమి. ఈ వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ఇరుపక్షములవారికి నెంత నష్టము కలుగునో, యుద్ధము చేయుట కూడ ఎట్లు దుస్సాధ్య మగునో తెలిపియుంటిమి. ఎవరివారి వ్యాపారమును వారివారి యుద్ధనౌకలు కాపాడుకొనుట విధియై యున్నది. ఇట్లు చేయనియెడల దేశములోనికి రావలసిన సరుకులు వచ్చుటయు, దేశమునుండి పోవలసినవి పోవుటయు నంభవింపదు. ఇంగ్లండు దేశమం దాహారపదార్థము లేవియు నుత్పత్తి యగుట లేదు గనుక, ఇంగ్లీషు వర్తకనౌక లితరదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యమును తీసికొని రావలయును. ఇట్లు చేయని యెడల ఇంగ్లీషువా రందఱు క్షామబాధచే పీడితులై శత్రువులను

క్లేశము పొందవలసినవా రగుదురు. ఇట్టి దుస్థితి రాకుండుటకై ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు సముద్రములలో తిరుగుచు పోలీసువారు దొంగలను వెతకునట్లు జర్మనీయుద్ధనౌకలను వెతకి పట్టుకొనుచుందురు. శత్రువుల యుద్ధనౌక లన్నియు ఇట్లు పట్టుపడినప్పుడు నిర్భయముగ ఇంగ్లీషు వర్తకనౌకలు దేశదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకును సైన్యములకును కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తేఁగలిగియుందురు. జర్మన్ యుద్ధనౌకలకంటె ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లెక్కువగ నుండుటవల్లను జర్మనుల యుద్ధనౌకలు దాఁగియుండుటవల్లను, ఇంగ్లీషువారి వర్తకనౌకలు యథాప్రకారము దేశదేశములకు వెళ్లి వ్యాపారము చేయుచున్నవి.

నాలుగవ పని

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మనీవారి సైన్యములకంటె చాల చిన్నవిగా నుండినను క్రమక్రమముగ కొంత కాలములో పెద్దవి కాఁగల వనియు, ఇండియా కనడా ఆస్ట్రేలియా మొదలగు దేశములు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమునకు లోఁబడి యుండి యుండుటయు, వీనిలోని పురుషు లందఱు ఇంగ్లీషు సైన్యములలో చేరి యుద్ధము చేసి తమ రాజభక్తిని చూపుటకు కోరుచుండుటయు ఈ సైన్యాభివృద్ధికి ప్రధానకారణ మనియు, మూఁడవ ప్రకరణములో తెలిపియుంటిని. ఇండియాలో లక్షల కొలఁది సైన్యము లిదివఱకె తయారై యున్నవి; మఱి యెన్ని లక్షలో కావలసియున్నను తయారు చేయవచ్చును. ఇట్లే కనడా మొదలగు రాష్ట్రములయందును ఎన్నియో సైన్యము లున్నవి. అయినను యుద్ధరంగము ఈ దేశములలో లేదు; యుద్ధ మంతయు ఈ దేశములకు వేలకొలఁది మైళ్లు దూరమందు సముద్రములు కావల నున్న యూరోపుఖండములో జరుగుచున్నది. ఈ రాష్ట్రములయందుండెడు సైన్యములు యూరోపులోని యుద్ధభూమికి వెళ్లఁగలిగినయెడల కదా, ఇంగ్లీషువారికి లాభము కలుగుటయు వారి సైన్యములు వృద్ధి యగుటయు తుదకు వారికి జయము కలుగుటయు సంభవించును! ఇండియా మొదలగు దేశములను వదలి ఈ సైన్యము లంత దూరము ప్రయాణము చేయలేనియెడల వీనివలన ఇంగ్లీషువారి కించుమాత్రపు టుపయోగ

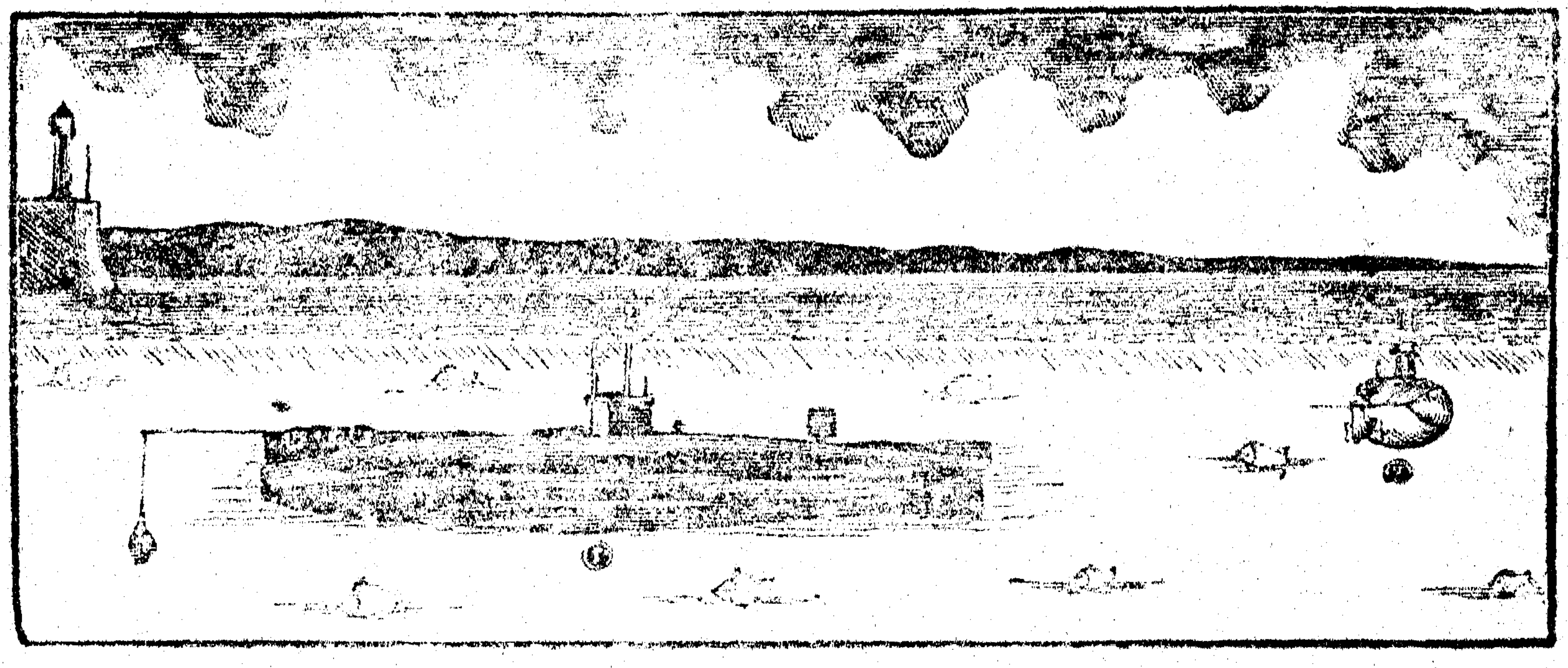

మును కలుగఁజాలదు. కనుక ఈ సైన్యముల నన్నిటిని దూరరాష్ట్రములందుండి యుద్ధరంగమునకు తీసికొనిపోవుటకే తగిన సాధన మొకటి యుండవలయును. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌకలే ఇట్టి సాధనముగ నున్నవి.

ఇదివఱకే మన దేశమునుండి గొప్ప సైన్యమొకటి యూరోపునకు వెళ్ళి జర్మనులతో యుద్ధము చేయుచున్నది. ఇట్లే ఆస్ట్రేలియా కనడా మొదలగు దేశములనుండి కూడ పెక్కువేల సైన్యము తయారై యుద్ధరంగమున నున్నది. ఇంత దూరదేశములనుండి సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు జర్మనుల యుద్ధనౌక లీ సైన్యముల నెదుర్కొని యుండిన, వీని గతి యేమై యుండును? యుద్ధనౌకల ఫిరంగుల దెబ్బలవల్ల ఈ సైన్యము లన్నియు సముద్రమున కాహారము కావలసినవే కదా? జర్మన్ యుద్ధనౌకల నీ సైన్యముల కడ్డుపడనీయక, వీనిని యూరోపునకు సురక్షితముగ చేర్చినది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమే. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లనేకములు సముద్రములలో తిరుగుచుండుటంజేసి జర్మనుల నావలు రేవులలో నుండి బయటికి వచ్చి ప్రయాణము చేయుచుండు సైన్యములను సముద్రునిపాలు చేయుట కెట్లు సాహసింపఁగలవు? ఇంత గొప్ప యుద్ధము జరుగుచున్నను ఇంగ్లండులోనివారు తమ ప్రభుత్వములో నున్న యిండియా, మొదలగు దేశములకును, ఈ దేశములలోనివారు ఇంగ్లండునకును, మామూలుగ యుద్ధము లేనప్పు డెట్లు రాకపోకలు చేయుచుండిరో అట్లే యిప్పుడు కూడ చేయుచున్నారు. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు చూచుచుండఁగనే ఇంగ్లీషువారి సైన్యములును మన సైన్యములును ఫ్రాన్సు దేశమును ప్రవేశించి ఫ్రెంచివారికి సహాయముగ యుద్ధము చేయుచున్నవి. దీని నంతయు చూచుచు జర్మనుల నావ లూరకుండవలసి వచ్చెను. ఇది యంతయు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము యొక్క మహిమయే.

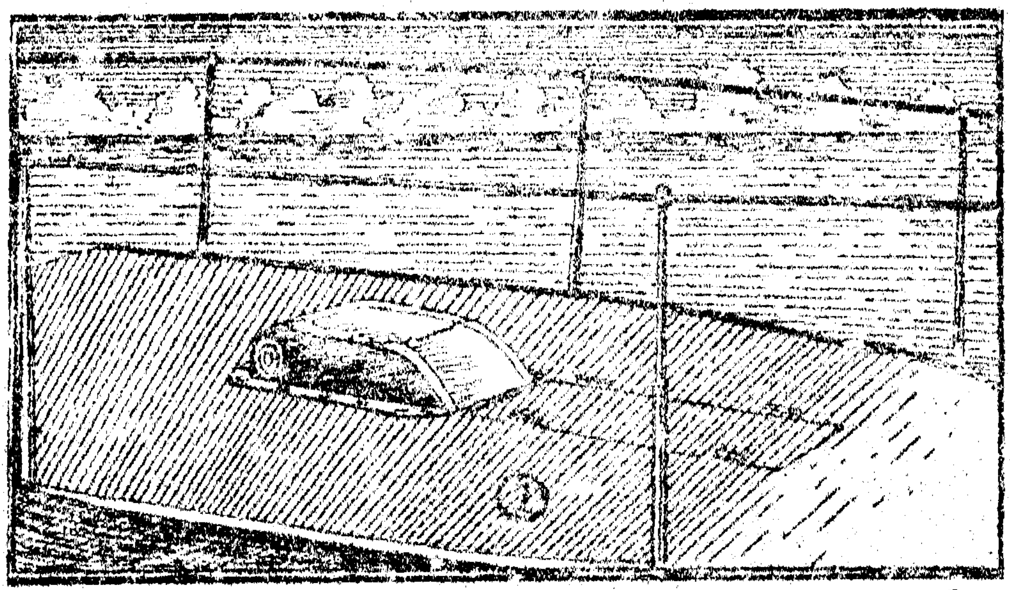
జర్మనీవారి కింత నౌకాబలము లేని కారణముననే, ఆఫ్రికా ఏషియా మొదలగు దేశములలో తమ ప్రభుత్వమునకు లోఁబడి యుండు దేశములకు తమ సైన్యములను పంపి వానిని రక్షించుకొనజాలని దుస్థితిలో నున్నారు. ఇందువలననే యీ దేశము లన్నియు నొకటి వెంబడి యొకటి యింగ్లీషువారియొక్కయు వారి మిత్రులయొక్కయు పరిపాలనలోనికి వచ్చుచున్నవి.

THE SUBMARINE

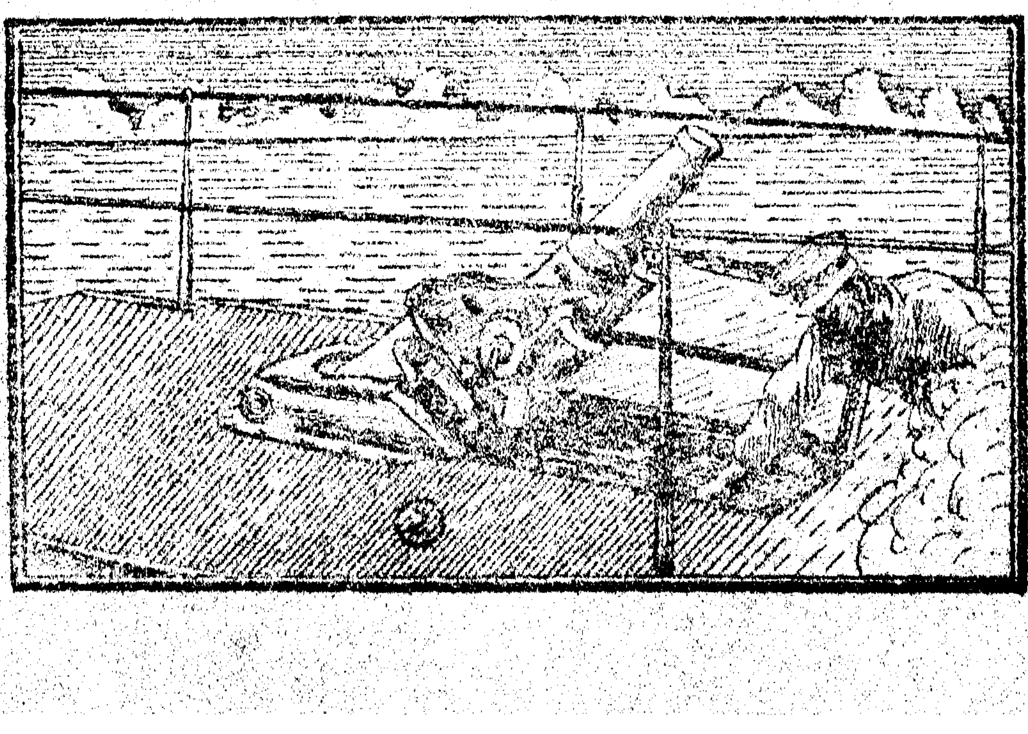
నీళ్లలో మునిగి యున్న జలాంతర్గామి

THE STEEL HATCH

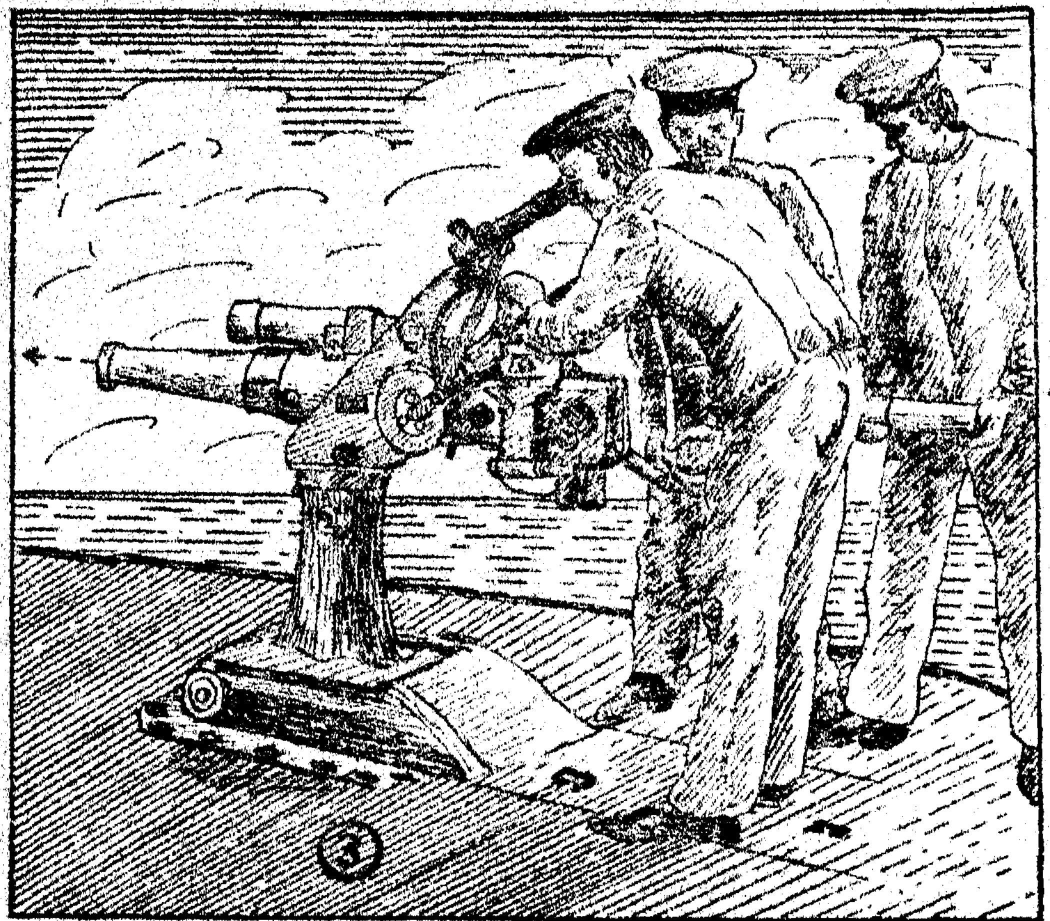

జలాంతర్గామిలో ఫిరంగు ఉంచబడిన పెట్టె

GUN SWINGING UPWARDS

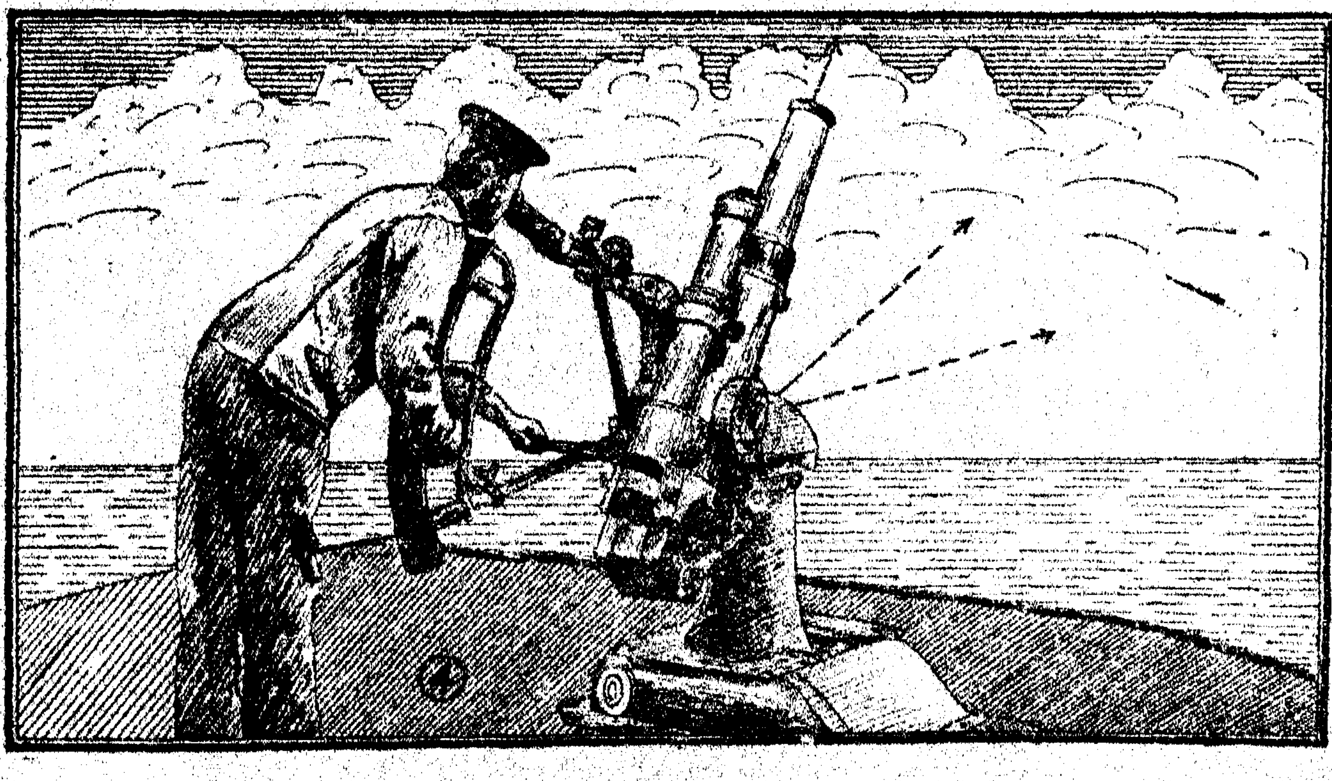

పైకి ఫిరంగిని త్రిప్పుట

LOADING THE SUBMARINE GUN

ఫిరంగిలో మందునింపుట

IN POSITION FOR FIRING

కాల్చుటకు సిద్ధముగ

జలాంతర్గాములు:—వర్తమాన సంగ్రామమున నీటియందు మునిగిపోవు యుద్ధనౌకలకు ప్రాముఖ్యత గలిగినది. వాటియందు శత్రువుల నౌకలను పాడుచేయుటకు టార్పిడో గొట్టములుండును, శత్రువుల విమానములను నాశనము చేయుటకై ఫిరంగులమర్చబడియున్నవి. ఈపటము జలాంతర్గామిపై నమర్చబడిన 14 పౌండ్లను దెలుపుచున్నది. ఇది మొదటను పడవపైత్తిమీద నమర్చబడియుండి త్వరలో లోపల నమర్చుటకు వీలుండును. ఈఫిరంగులకు సులోచనము అమర్చబడియుండుటచే ఫిరంగులను గాల్చువారు సులభముగ గురిపెట్టుటకు వీలుండును. దానికై నియమించిన ముగ్గురిలో నొకడు మందునిచ్చును, రెండవవాడు నింపును, మూడవవాడు కాల్చును. ఫిరంగిని నన్నివైపులకును, నడినెత్తికిని, త్రిప్పుటకు తగినటు లమర్చబడినది. మొదటిపటమునందు సముగనున్నటులును రెండవపటమునందు నడినెత్తికి గురిపెట్టినటులును జూపబడినది.

ఆకాశయానములు

పాలపర్తి రామమూర్తిగారు

సృష్టియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుఁడే శ్రేష్ఠుఁడని చెప్పనొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీ శ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానమువలన మానవుఁడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మములను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కఱకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞానవర్ధకమైన కొలఁది సృష్టియందలి నూతన శక్తులను గ్రహించి మానవుఁడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమమున పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న వేగముగ పోవలెనని యుద్దేశించి సైకిళ్లను మోటారు బండ్లను, ధూమ శకటములను నిర్మించి ప్రయాణము సలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమును దాఁట యత్నించి చేఁపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు హస్తముల సాహాయ్యమున నీటిలో నీఁద మొదలిడెను. తరువాత మహానదులను హస్తసాహాయ్యమున నీఁదుట దుష్కరమని యెంచి తెప్పలు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తెప్పగా నిర్మించి నదులను దాఁటఁ గలిగెను. తాను తాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత మహాసముద్రములను సయితము దాఁట నుద్దేశించి ఓడలను ధూమనౌకలను గనిపెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాఁటఁ గలుగుచున్నాఁడు.

విమానములు మార్గాన్వేషణము చేయుట

చేఁపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు నీఁటిని దాఁటఁ గలిగినటులే పక్షులాకసమున నెగురుటను గని మానవుఁ డంతరిక్షమున నెగురవలె నని ప్రయత్నములు సలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నములయొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు—పురాణ నిదర్శనము

మన ప్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును పురాణవీరులు వానిపై నెక్కి తమ యిచ్ఛ వచ్చిన చోటుల కెల్ల గ్రుమ్మరుచుండినట్లును చెప్పఁబడియున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు పుష్పక సౌంభకవిమానముల పేర్లు విదితములు. అంతేకాక, యించుమించు 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము భోజరాజు వారినుండి [illegible] యతనికి దారువిమానమును నిర్మించి కుటుంబ సమేతము దానిపై నెక్కి యెగిరి పోయెను అని యొక కథ కూడ కలదు. మనవలెనె గ్రీకులు కూడ తమ పూర్వులు ఆకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నారు.

పదునాఱవ శతాబ్దమున ఇటాలీ దేశస్థుఁ డొకఁడు వివిధ పక్షుల ఱెక్కలను జేర్చి తనబాహువుల కంటఁ గట్టుకొని యొక కోట గోడపైనుండి పైకెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతఁడు భూమిపైఁ బడి కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వ పుట్టి పిచ్చిప్రయత్నము లెన్నియో జరుగుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు త్రోవఁ జూపిన వాఁడు జెసుయీటు ఫాదరి యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును. ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన గ్రంథమందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములో 235వ వంతు మందము గల రాగిరేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును తీసివేసి మూతులను బిగియించి యీ నాలుగు గోళముల కొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకసమున తేలఁగల దని "లానా" తన పొత్తమునందు లిఖియిం

చెను. పలుచని గోళములను నిర్మించుట దుస్సాధ్యమైనను, ఈయన యూహలవలన వాతావరణములోని వాయువుకన్న లఘువగు పదార్థముయొక్క సాహాయ్యమున నాకాశయానము సాధ్యమగు నని స్పష్టపడెను. పురాణ చరిత్ర, ప్రాచీనగాథల నటుంచి ప్రస్తుత విమానముల విషయమై యాలోచింతము.

ఆకాశయానము - ప్రథమప్రయత్నము

ఫ్రాన్సుదేశములో "లయన్సు" పట్టణము దగ్గఱ "అనోన్నే" అను చిన్న పురము గలదు. అందు "మాంటుగాల్ఫియరు" అను ధనాఢ్యుఁడైన వస్త్రకారుఁడు గలఁడు. అతనికి జోసెఫ్, స్టీఫెన్ అని యిద్దఱు పుత్రులు గలరు.

ఈ సోదరు లొకనాఁడు ఆకసమున తేలుచున్న మేఘములను జూచి తేలికయగు వాయువుచే నింపఁబడిన తిత్తులు సయితము మేఘములవలె నాకసమున తేలఁగల వని యూహించి కొన్ని శోధనలను చేసిరి.

గాలికన్న పొగ తేలికయగు పదార్థ మని కాగితపు గుమ్మటములలో పొగను నింపి వానిని పైకెగురజేసిరి. అవి పైకెగురక నేలమీఁదనే పొరలుచుండెను. ఈ శోధనలను జూచుచున్న యొక ముసలిస్త్రీ గుమ్మటమున కొక చిన్న బట్టను కట్టిన అది పైకెగురు నని యుపాయము చెప్పెను.

మాంటుగాల్ఫియరు సోదరులు తాము చేయుచున్న శోధనలను స్థిరపఱుచుకొనుటకు నిశ్చయించుకొని 1781వ సం. జూను నెల 5వ తేదీని కఱ్ఱకట్టెలను తగులఁబెట్టి దానివలన వచ్చు పొగతో 105 అడుగుల చుట్టుకొలత గల గుమ్మటము నిండ నింపి దాని నాకసమున విడిచిరి. అంత నా గుమ్మటము 6వేల యడుగుల యెత్తునకు పోయి పది నిమిషములలో మైలున్నఱ దవ్వున నేలఁ బడెను. ఇంత స్వల్పకాలములో గుమ్మటము నేలఁగూలుటకుఁ గారణము గుమ్మటములోని యుష్ణవాయువు చల్లపడుటయే యని గ్రహించిరి.

మాంటుగాల్ఫియరు సోదరులు చేయుచున్న శోధనలు ఫ్రాన్సుదేశమం దంతటను వ్యాపించెను. ప్యారిసునగరమున చార్లెసు రాబర్టు అను ప్రకృతిశాస్త్రవిశారదులు మాంటుగాల్ఫియరు గుమ్మటము మాదిరి గుమ్మటమును కొన్ని మార్పులతో నిర్మించిరి. అందుష్ణవాయువునకు మాఱుగా ఇనుపరాతి పొడిపై గంధకద్రావకమును బోసి దానివలన జనించెడి యుదజనివాయువును తిత్తిలో నింపిరి. కాగితపు గుమ్మటమునకు మాఱుగా రబ్బరు పూఁత పూయఁబడిన పట్టుగుడ్డ నుపయోగించిరి.

☞ వీని యాకృతులను చిత్రపటముల ఎల్ ప్లేటులో జూడనగును.

ఈ గుమ్మటము నొక మైదానమునకుఁ గొనిపోయి యాకసమునకు విడిచిరి. అంత గుమ్మటము అమిత వేగముతో 3000 అడుగుల యెత్తున కెగసెను. అది 45 నిమిషములు లాకసమున నుండి, విడిచిన ప్రదేశమునకు 15 మైళ్ల దవ్వున నేలఁ గూలెను. అక్కడి కాఁపులది యేదో యొక భూత మని భ్రమచెంది కఱ్ఱలతో దానిని కొట్టి తునాతునకలు గావించిరి.

తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి గుమ్మటము నేలమీఁద నెమ్మదిగా దిగుటకును, సూర్యోష్ణముచే గుమ్మట ముబికినప్పుడు, అది బ్రద్దలు కాకుండ దానిలోని యుదజనివాయువును వెలుపలికి పోనిచ్చుటకును గుమ్మటముయొక్క యుపరిభాగమున నొక కవాట (Valve) మేర్పాటు చేయఁబడెను.

ప్రథమమున నీ గుమ్మటముయొక్క క్రింది భాగమున వ్రేలాడఁగట్టఁబడిన తొట్టిలో నొక మేఁకను, కోడిని, బాతును నుంచి యాకసమునకు విడిచిరి. గుమ్మటము భూమికి దిగినప్పుడు, అందుంచఁబడిన జంతువుల కేవిధమైన యపాయమును, మార్పును లేమింజేసి భూచరములయిన జంతువులు సయితి మాకసమున సంచారము చేయవచ్చు నను విషయము నిర్ధారణ చేయఁబడెను.

1783వ సం. న పిలాతురు డి. రోజీరు, మార్క్విస్ డెరల్ డేసు, మిసెస్ సేజియు నెడి యాంగ్లేయనారీమణి - ఈ ముగ్గురు గుమ్మటములో నెక్కి యమితసాహసముతో ప్రథమమున నాకాశయానము సల్పిరి. ఒకనాఁడు రోజీరు గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు కాలువ దాటుచుండఁగా గుమ్మటము కాలి బ్రద్దలై సముద్రములో బడి యాతఁడు మృతినొందెను. 1785వ సం. న బ్లాంచెర్డు అను వైమానికుఁడు గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు కాలువను నిరపాయముగ దాటెను.

తొలుతనొల్ల గుమ్మటములను గనిపెట్టి యాకాశయానమునకు దారిఁ జూపినది ఫ్రాన్సుదేశము లే. అవి సంగ్రామ సమయములందును నుపయుక్తము లని గనిపెట్టినది కూడ ఫ్రాన్సుదేశము లే. 1794వ సం. న జర్మనీవారికిని ఫ్రాన్సువారికిని జరిగిన యుద్ధములో నీ గుమ్మటముల సాహాయ్యమున ఫ్రాన్సువారు శత్రువుల గుట్టుమట్టులను గనుఁగొనుచు, ఈ త్తరముల ప్రచారమును కూడఁ జేసిరి; మఱియు గుమ్మటములలో పావురములను గొనిపోయి తిరిగి వానిద్వారా లేఖలను బంపుచుండిరి. అప్పటి ఫ్రాన్సువారి జయమునకు ఈ గుమ్మటములు సయితము కారణము లని తెలుపఁబడినది.

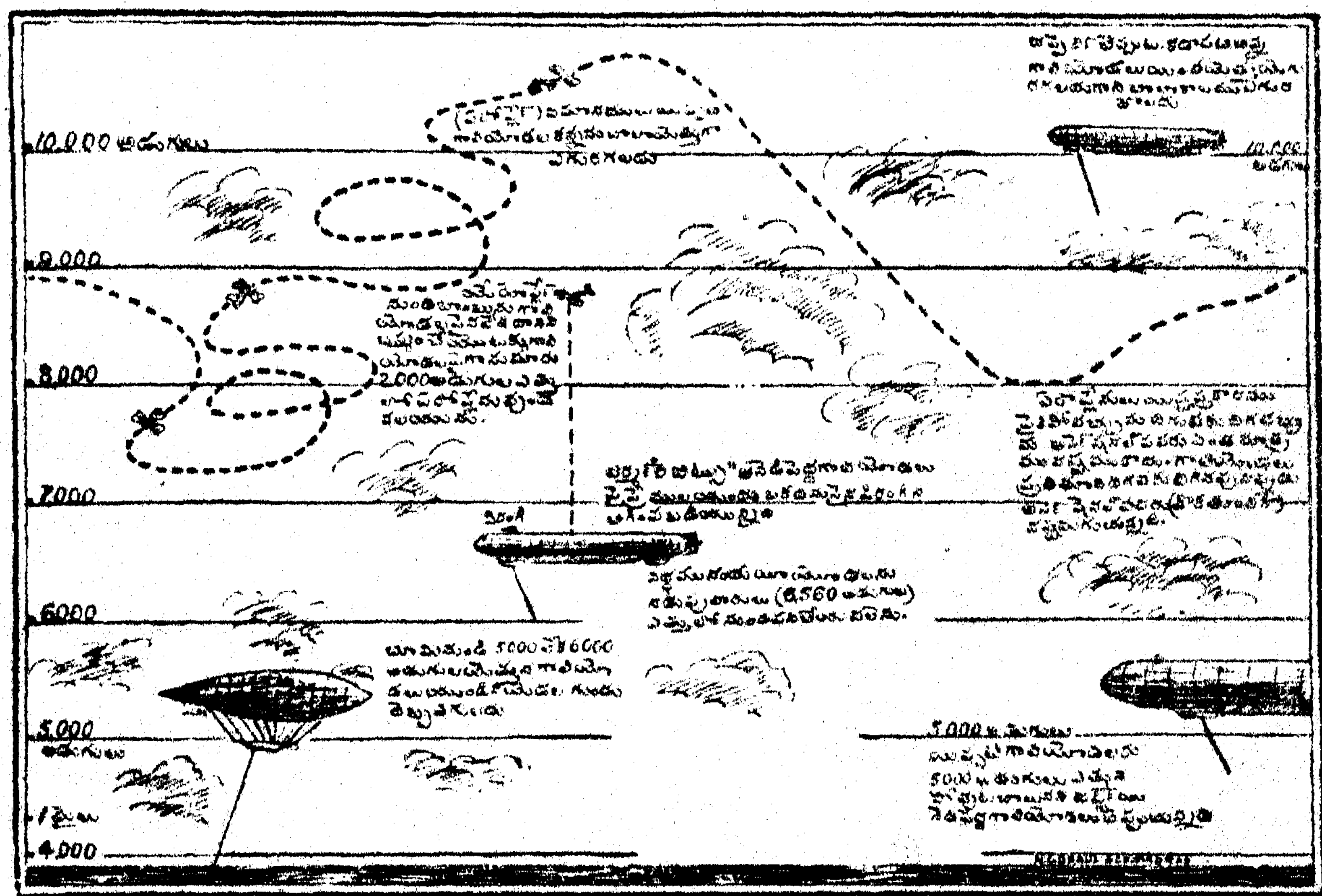
గుమ్మటములలో నెక్కి యాకసమున సంచరించుచున్న వ్వారు భూమిమీఁది శకటముల రొదలు కుక్కలయఱుపులు మాత్రము కొద్దిగా వినఁబడు ననియు మనుష్యుల ధ్వనులు వినఁబడ వనియు, మనుష్యులు చిన్న చీమలవలెను, రాజవీథులు సన్నని తెల్లగీతలుగను, నగపడు ననియు కొందఱు వైమానికులు నుడివియున్నారు.

1836వ సం. వఱకు గుమ్మటముల విషయమై యెవరును శ్రద్ధఁ జూపియుండలేదు. తరువాత బుద్ధిమంతులు కొందఱు కొన్ని నూతనములైన యేర్పాట్లు చేసి గుమ్మటములమీఁద నెక్కి యాకసమున కెగురుటతోఁ దృప్తిఁ జెందక, వాని నిచ్చవచ్చినట్లు దిక్కులకు నడపించు ప్రయత్నములను కూడ చేయ మొదలిడిరి.

గాలిరోడలు

ఇచ్చవచ్చిన దిక్కునకుఁ ద్రిప్పుటకు వీలగునట్టి రోడలకు

డిరిజబిల్సు అని పేరు. వీనినే గాలిగోడ లని పిలుతురు. 1852-వ సం. న, గిఫార్డుదొరగారు నడుపుటకు వీలగునట్టి విమానమును నిర్మించిరి. ఈ విమానము 114 అడుగుల పొడవును, 39 అడుగుల వ్యాసపు కొలతయు గలిగి పొగచుట్ట యాకారమున నుండెను. గుండ్రముగా నుండక పొగచుట్ట రూపమున నుంటుటచే గుమ్మటము తల్లక్రిందగుట కవకాశ ముండదు. కాని మరికొన్ని యిక్కట్టులు సంభవించుచుండెను. గాలిగోడకు సూర్యరశ్మి సోకినప్పుడు దాని వాయుకోశము యొక్క మధ్యభాగ మునకు పెద్ద దగుటయు, శీతలవాయువు సోకినప్పుడును, మేఘముల చాటునకు వచ్చినప్పుడును కోశములోని యుదజనివాయువు తగ్గిపోయి గుమ్మటము ముడిచికొని యాకారమునందు మార్పు చెందుచుండెను. ఈ మార్పును నివారించుటకై వాయుకోశముయొక్క మధ్యభాగమునం దొక తిత్తి నేర్పఱచిరి. గుమ్మటము ముడిచికొని పోయినప్పుడు ఈ తిత్తిలోనికి వాయువును జొప్పించి వాయుకోశముయొక్క పరిమాణము యథాప్రకారముగ నుండునట్లు చేయఁబడును. వాయుకోశ ముబికినప్పుడు కోశము పగిలిపోకుండ దానిలోని కొంత వాయువు కవాటము ద్వారా వెలుపలికి పంపఁబడుచుండును. ఈ తిత్తి బాలు రాటలాడు కాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివలె నుండు నని గ్రహింపవచ్చును. పై నుదహరించిన యేర్పాటులకుఁ దోడు మూఁడు గుఱ్ఱముల శక్తి గల యావిరియంత్రమొకటి గాలిగోడ క్రిందిభాగమున కమర్చఁబడెను. ఈ యంత్రము నూరుపౌనులు బరు వుండును. ఈ యంత్రసాహాయ్యమున గాలిగోడ గంటకు 6 మైళ్లవంతున నడువఁగలిగియుండును.

తరువాత కొందఱు హస్తములతోను విద్యుచ్ఛక్తితోను నడపు గుమ్మటములను కొన్నిటిని గనిపెట్టిరి. ఇప్పుడు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె)తో విమానములను నడపు నేర్పాటు గావింపఁబడినది. ఈ పెట్రోలు ఇంజను గనిపెట్టఁబడిన తరువాత, వాయువును స్వాధీన పఱచుకొనుట సాధ్య మయ్యెనని నిర్ధారణ చేయఁబడెను.

తరువాత గిఫార్డుగారు నిర్మించిన గుమ్మటముకన్న కొన్ని నూతనములైన యేర్పాటులతో క్రెబ్సుగా రొకదానిని నిర్మించిరి. ఈ గుమ్మటమునకు వార్నిసు పూసిన చీనాపట్టుగుడ్డతో నిర్మింపఁబడిన వాయుకోశమును, ప్రయాణికులు కూర్చుండుటకు వెదురుకఱ్ఱలతోఁ గట్టిన యొకతొట్టెను నవిఁ డేర్పాటుచేసెను; ఈ తొట్టెకు వెనుక భాగమున నొక నిలువుచుక్కానిని, దానికి వెనుక పైకి లేచుటకును, క్రిందికి దిగుటకును నింగు మఱొక యడ్డచుక్కానిని నమర్చెను. ఆ గుమ్మటమునకు 9 గుఱ్ఱముల శక్తి గల విద్యుచ్ఛక్తి మోటారు ఇంజను నుండెను. దీని సాహాయ్యమున గుమ్మటము గంటకు 1[illegible] మైళ్ల వేగమున నడువఁగలిగియుండెను.

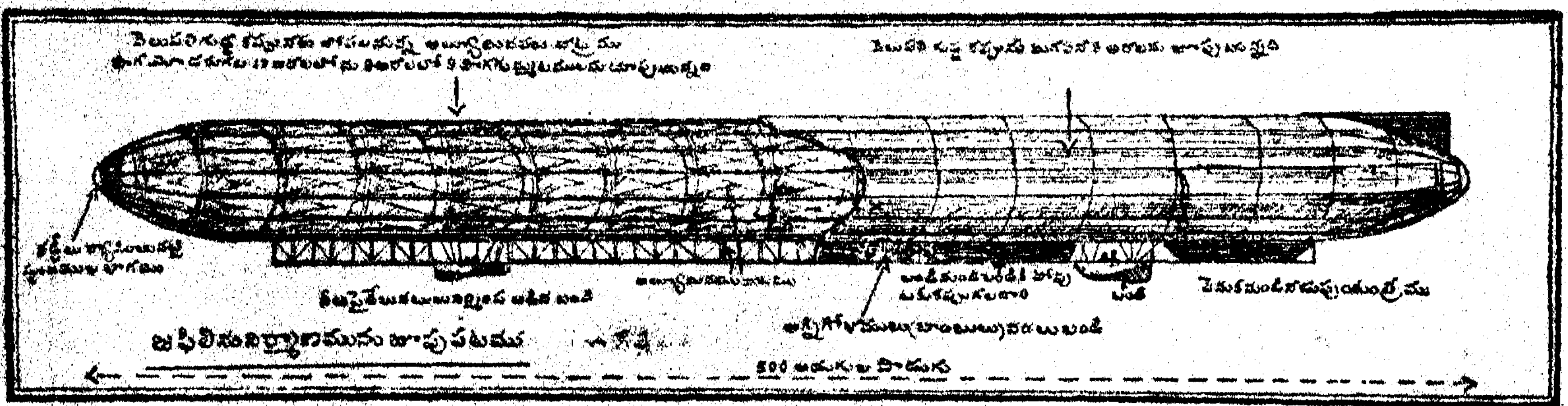
ఈ గుమ్మటముల ద్వారా కొందఱుండి యింజనీర్లు తమ నైపుణ్యమును జూపుటకుఁ గొన్ని ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. ఫ్రాన్సులోని ఎపియల్ గోపురమును జుట్టి వచ్చుటకు పందెమ్ము వేసి కొని డ్యూమాంటుగా రొక చోటునుండి పయనమై తిరిగి బయలు దేఱిన స్థానమునకు అఱగంటలోపు కాలములో వచ్చి చేరెను. చుట్టి వచ్చిన దూరము 7 మైళ్లుండెను. ఈ పందెమును గెలిచినందులకు డ్యూమాంటుగారికి 60 వేల రూప్యముల బహుమానము వచ్చెను.

వీటిమీఁద నోడ యేవిధముగా నడచునో యావిధముగా గుమ్మటములు వాయువులో నడచును. అందుచేత వీనికి గాలిజోడలని పేరు వచ్చెను. ఇవి నాన్‌-రిజిడ్డు, సెమి-రిజిడ్డు, రిజిడ్డు అని మూఁడు విధములు.

నాన్‌రిజిడ్డు గాలిజోడలు:—ఇవి ముఖ్యముగా తమ కోశములోని వాయువుపై నాధారపడియుండును. కోశములో వాయువు సంపూర్ణముగా నుండినను, కోశము బిగువుగా నుండి యాకసమున నే విధమగు నవ్యంతరము లేక సంచరింపఁగలవు. ఈ వాయుకోశము పొగచుట్ట యాకారమున నుండును. అట్లుండుటచే గుమ్మటము గాలిని స్వేచ్ఛగా నెట్టుకొని పోఁగలుగును. పైకి పోయినకొలఁది కోశములోని వాయువు కొఱవడుచుండును. అప్పుడు గుమ్మటము భూమికి దిగ నారంభించును. అట్టి యిబ్బందిని నివారించుటకై కోశము యొక్క మధ్యభాగమునందు గాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివంటి యొక తిత్తి యమర్పఁబడెను. పెద్ద కోశములోని వాయువు తగ్గి కోశము మెత్తనయినప్పుడీ చిన్ని కోశమును వాయువుతో నింపి తమ స్థలమున పెద్దకోశము గట్టిగాను, బిగువుగాను నుండునట్లు చేయఁబడును. ఈ రకపు గాలిజోడ లొక గంటకాలములో ముప్పది మైళ్లు పోవుటకు వీలుండును. ప్రథమమున నిర్మింపఁబడినవి గంటకు 25 మొదలు 32 మైళ్లవఱకు పోఁగలిగియుండెను. ఇప్పుడు నిర్మింపఁబడునవి గంటకు 40-50 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియున్నవి.

సెమిరిజిడ్డు గాలిజోడలు:—వీని కోశము గట్టియైన తేలిక యగు లోహపు పలకపైనుంచఁబడును. ఈ పలక నాధారముచేసికొని ఇంజనును, ప్రయాణికులబండియు క్రిందిభాగమున వ్రేలాడఁ గట్టఁబడియుండును. ఈ యేర్పాటువలన గాలిజోడ యిటునటు నొరగక సమభారమున నుండును.

1902వ సం.న నొక యింజనీరు 200 అడుగుల పొడవును 7 గుఱ్ఱముల శక్తియుఁ గల యింజను గలిగిన యొక సెమిరిజిడ్డు గాలిజోడను నిర్మించెను. ఇది గంటకు 25 మైళ్ల చొప్పున నడువఁగలిగియుండెను. కాని 1906వ సం.న నీ గాలిజోడ యొకచోట లంగరు వేయఁబడియుండఁగా, పెద్దగాలి వీచుటచే, నది బ్రద్దలయ్యెను. తరువాత 1909వ సం.న, "లా-రిపబ్లిక్కు" అను పేరుతో నొక గాలిజోడ నిర్మింపఁబడెను. ఇది ఫ్రాన్సువారి యుద్ధభూమినుండి

జపిలిను నిర్మాణమును చూపు పటము

స్వస్థానమగు మ్యూడన్ పట్టణమునకు వచ్చుచుండఁగా ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) యొక్క పలకలలో నొకటి విఱుగుటచేతను, వాయుకోశము చినిగిపోవుటచేతను 700 అడుగుల యెత్తునుండి క్రింద పడిపోయెను. దానిమీఁద నున్న నలుగురు వైమానికులు తక్షణమే మృతినొందిరి.

నాన్-రిజిడ్డు గాలిజోడలకంటె సెమి-రిజిడ్డు గాలిజోడలు అవసరమగు స్థలములకుఁ గొనిపోవుటకు, త్వరలో ముడుచుటకు మిగుల ననుకూలముగ నుండును. ముఖ్యముగ సంగ్రామములందివి పనికివచ్చును.

రిజిడ్డు గాలిజోడలు:—ఈ మాదిరి గాలిజోడలు జర్మనీ దేశీయుఁడైన కౌంటు జెప్లిన్‌గారిచే నిర్మింపఁబడినవి.

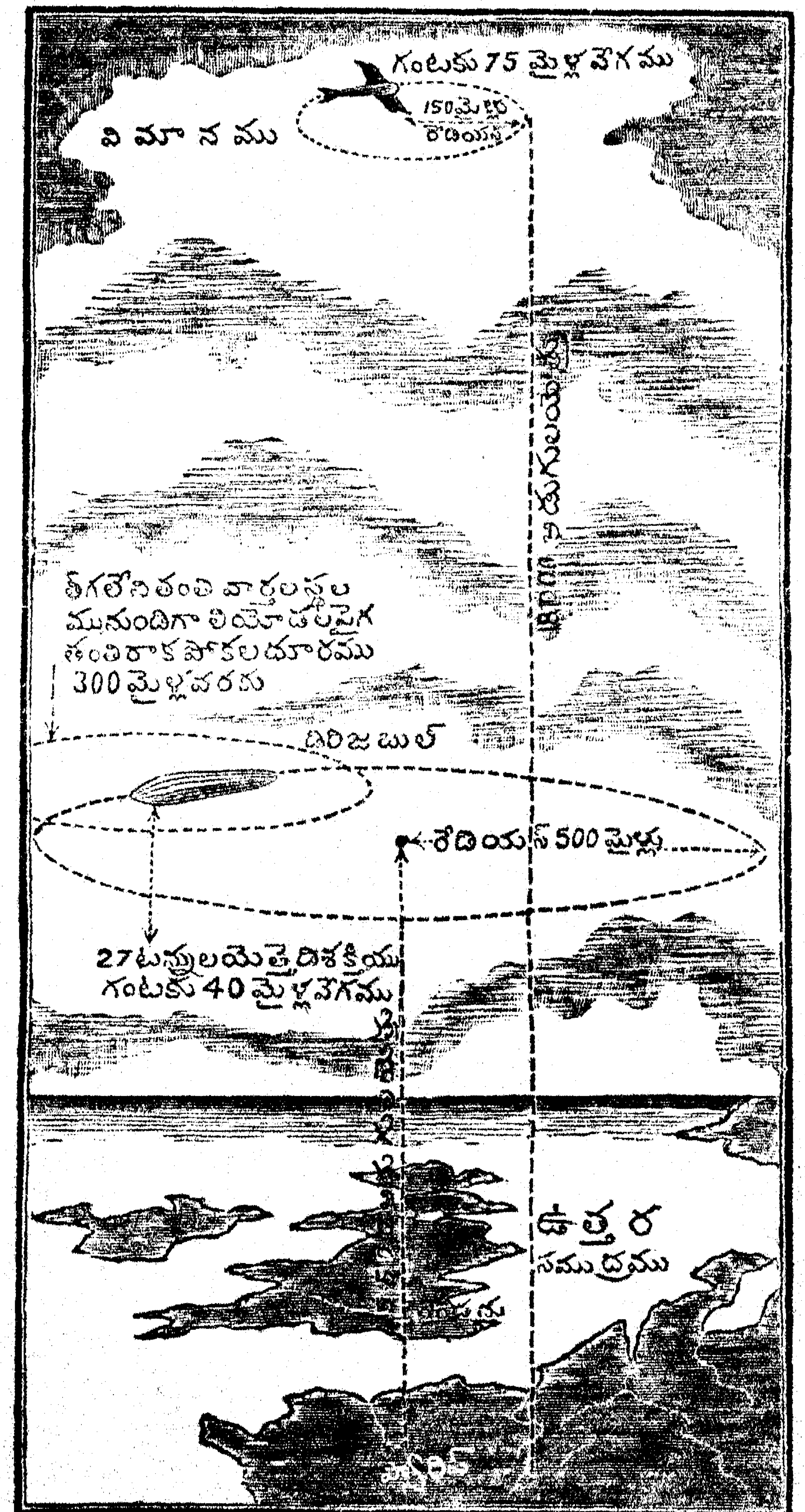
అవి తుపాను గొట్టుటచేతను, వాయుకోశము పండి పోవుటచేతను చెడిపోయెను. కాని యవి చెడిపోవుటకు కారణము లారసి వాని లోపములను సవరించి యతఁడు కొన్ని మార్పులతో క్రొత్త గాలిజోడలను నిర్మించెను. ఇవి నిర్మించుటకు తేలు కాన్‌స్టెన్సునొద్ద పెద్దపెద్ద గదులు కాలలు నిర్మింపఁబడెను. ఇవి నైర్వేయించను బుండు కాలలవలె నుండును. గాలిజోడలు తేలిక లోహమగు అల్యూమినపు మూలములతో చట్రముగా నిర్మింపఁబడి రబ్బరుపూఁత పూయఁబడిన నారగుడ్డతో పైన మూయఁబడియుండును. జెప్లిన్ నిర్మించిన కడపటి గాలిజోడ దానికి సంబంధించిన వైమానికులు గాక 80 మంది ప్రయాణికులను సయితము తీసికొనిపోవుటకు వీలుగ నుండును. దీని పొడవు 410 అడుగులు. అడ్డకొలత 40 అడుగులు. ఇది 32 పలకలు గలిగి గుండ్రముగ నుండును. దీనిని నడుపుటకు 110 గుఱ్ఱముల శక్తి గల రెండు ఇంజనులు ముందును వెనుకను నమర్పఁబడియుండును. ఈ గాలిజోడ నొక పెద్ద తుపానువల్ల కొట్టుకొనిపోయి కొండల మీఁద నున్న చెట్లకుఁ గొట్టుకొని పూర్తిగ పగిలిపోయెను. దాని మీఁద నున్న ప్రయాణికు లేదో యొకవిధముగా చావు తప్పించుకొనిరి. ఎన్ని విపత్తులు సంభవించినను జెప్లిన్ తన పట్టును విడువక లోపములను దిద్దుకొనుచు నూతనపద్ధతులతో గాలిజోడలను నిర్మించుచుండెను.

జెప్లిన్ నిర్మించిన యాధునికపు గాలిజోడలయొక్క వాయుకోశము 17 గదులుగ విభజింపఁబడి యొక్కొక్క గదియందొక్కొక్క గాలితిత్తి యమర్పఁబడియుండును. వీనిలో 5-6 తిత్తుల వాయువు పూర్తిగా పోయినను గాలిజోడ కేవిధమైన యపా

యము లేక యది యాకసమున నుండేగలదు. వాయుకోశమున నమర్చఁబడియుండును.

కేవిధమైన యపాయము గలుగకుండ దాని యుపరిభాగ ముక్కు తీగెలతో సంధింపఁ బడిన యాల్యూమినపు రేకులతో మూయఁ బడి యుండును. సూర్యరశ్మి కిని, వర్షమునకును, మంచుకును కోశములోని వాయువు మార్పుచెందకుండ కోశము పైనపు గుడ్డతో మూయఁబడియుండును. ఈ గాలిరోడ 450 అడుగుల యడ్డకొలత గలిగి, 450 అడుగుల పొడవు గలిగియుండును.

గాలిరోడ తల క్రిందు కాకుండ నుండుటకు చేపల రెండు రెక్కలవలె దీని కిరుప్రక్కలను పొడవగు పలకలు గలవు. రెండు నిలువు పలకలు క్రింది యడ్డపలకమీఁద నున్న యినుపకలలో నుంచఁబడి కిటికీ రెక్కల వలె నాడుచుండును. మరియు క్రింది పలక యొక్క మధ్య భాగమం దొక పెద్దచుక్కాని యుండును. ఈ చుక్కాని వల్లను రెండు నిలువు పలకల వల్లను గాలిరోడ యడ్డముగా నడువఁ గలిగియుండును. గాలిరోడ నిలువుగా పైకి పోవుటకుండును వెనుకను వాలుగేసి పలకలవంటున 8 పలక లొకప్రక్కను, 8 పలకలు రెండవప్రక్కను సయితము దిగుటకు వీలగునట్లు నిర్మింపఁబడినవి. ఇట్టి గాలిరోడ

విహాయసములు - గాలిమీద

జెప్లిన్ నిర్మించిన యుద్ధపు గాలిరోడలు మిగుల బలిష్టములయి యుద్ధమున కవసరమగు మందు, గుండు సామానులను, మూఁడు క్రేంగులను మోసికొని గంటకు 60-70 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియుండును. ఇవి 10 వేలు మొదలుకొని 11 వేల యడుగుల యెత్తున కెగురఁగలవు. ఈ గాలిరోడలు 125 మొదలు 150 గుఱ్ఱముల శక్తిగల నాలుగు యంత్రములచే నడుపఁబడును.

మరియు యుద్ధపు గాలిరోడ మీఁద రెండు, మూఁడు క్రేంగులను, బాంబులను క్రిందికి విడుచుటకు నొకయంత్ర సామగ్రియు, 136 మణుగుల తుపాకి మందును, చుట్టు రెండు వందల మైళ్లలో నుండి వార్తలను గొనుటకు వీలగునట్టి తీగెలేని వార్తా యంత్ర సామగ్రియు నుండును. గాలిరోడ క్రింద నున్న తొట్టిలో నుండి ఫోటోగ్రాఫులను దీయుటకును చుట్టుప్రక్కల నున్న శత్రుసేనల గుట్టుమట్టులను గనుఁగొనుటకును గొంద అద్దాలు గాలిరోడమీఁద నుందురు. దీని లోని గొన్ని కిటికీమీఁద

లను ఇంగ్లండులోని విక్కర్సు కంపెనీవారు నిర్మించి బ్రిటీషు నౌకా శాఖవారి కొసంగిరట.

జెప్లిన్ రిజిడ్ను గాలిఓడ ఏరోప్లేనుకన్న మిగుల శ్రేష్ఠమైనదని పలువురు యభిప్రాయము. కాని యిది మిగుల భారవంతమైనదగుటచేత ఆకసమున విశేషకాల ముండుటకును మిగుల ఎత్తునకు పోవుటకును మిక్కిలి బలముగు నింజనులు గావలసియున్నవి. మరియు నీ జెప్లిన్ గాలిఓడలు పెనుభూతములవలె నున్నందున శత్రువులు గురిచూచి కొట్టుటకు వీలుగా నుండును. అందువల్ల నందఱి దృష్టియు ఏరోప్లేనులవంకకు పోవుచున్నది.

పై వివరించిన గాలిఓడ లెట్లు నడుచునో, కుడి యెడమల కెట్లు తిరుగునో, పైకి, క్రింది కెట్లు పోవునో మున్నగు విషయములను గొంత తెలిసికొందము.

నిట్టనిలువు తెరచాప చుక్కాని సాహాయ్యమున కుడియెడమలకు తిరుగునట్లు గాలిఓడలు సముద్రపు చుక్కాని సాహాయ్యమున త్రిప్పబడును. కాని గాలిఓడ యొక్క చుక్కాని నిట్టతెరచాప చుక్కానికన్న నాలు పెద్దది. ఇది తెరచాప చుక్కానివలె పూర్తిగా కొయ్యతోఁ జేయఁబడక చుట్టు నొక చట్ర మేర్పఱచి యా చట్రము పైనారగుడ్డను మంచి బిగువుగా బంధించెదరు. ఇది గాలిఓడ వెనుక భాగమున నిలువుగా నమర్పఁబడియుండును. గాలిఓడ కుడిప్రక్కకు తిరుగవలెనన్న చుక్కానిని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పవలెను. అట్లు త్రిప్పుటవలన గాలిఓడప్రక్క నుండి వచ్చు బలమైన తాకుడుచేత గాలిఓడ తిరుగును. నీటిఓడ చుక్కానియు, గాలిఓడ చుక్కానియు దిక్కులకు త్రిప్పుటకే యుపయోగపడును. కాని యొక భేదము మాత్రము కలదు. నీటిఓడయొక్క చుక్కాని పిడి కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన, ఓడ యెడమ ప్రక్కకు నడచును. గాలిఓడ యటుగాక, అది కుడిప్రక్కకుఁ దిరుగవలసినచో దాని చుక్కాని నూడ కుడి ప్రక్కకే త్రిప్పవలెను.

[illegible]

ఇక పైకెగురుట క్రిందికి దిగుట విషయమై కనుఁగొందము. ఈ పని రెండు విధములుగా జరుపఁబడును. మొదటి విధము, ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) నొక మూలకు త్రిప్పుటచేతను, రెండవ విధము, అడ్డముగా నున్న చుక్కానివల్లను జరుపఁబడును.

ఈ ప్రొపెల్లరులు గొప్ప యుద్యోగస్థుల బల్లలమీఁద నుండు విద్యుచ్ఛక్తివిసనకఱ్ఱలవలె నుండును. ప్రొపెల్లరు యొక్క పలకలు లేక యాకులు మిగుల బలిష్ఠములును వాడవుగా నుండును.

గాలిఓడ సూటిగా ముందుకు పోవలసినచో నిలువుపలక మీఁదనున్న ప్రొపెల్లరుయంత్రము గాలిఓడ నడచు దిక్కునకు లంబముగా (పెర్పెండిక్యులరుగా) నుంచఁబడును. గాలిఓడ పైకిఁ గాని క్రిందికిఁ గాని పోవలసినప్పుడు ప్రొపెల్లరుయంత్ర మొక మూలకు త్రిప్పఁబడును.

రెండవ విధమైన చలనము అడ్డచుక్కానివలనఁ గలుగును. అది గాలిఓడయొక్క ముందుభాగమునందుఁ గాని, వెనుకభాగమునందుఁగాని యుంచఁబడును. ఈ యడ్డచుక్కానిని కొన్ని రకముల విమానములలో విూటు యని పిలుతురు. ఈ యడ్డచుక్కానిని క్రిందికి వంచిన, గాలిఓడ యొక్క ముందుభాగము (ముఖము) క్రిందికి వంగును; పైకెత్తిన ముఖము పైకి లేచును. ప్రొపెల్లరు యంత్ర సాహాయ్యమునను అడ్డచుక్కాని సాహాయ్యమునను గాలిఓడ కుడియెడమలకు నడచు ననియు, అడ్డచుక్కాని వలన పైకి, క్రిందికి పోవుననియు గ్రహింపవలయును. ఈ యంత్రము లన్నియు పెట్రోలు (కిరోసిన్‌నూనె) ఇంజనుతో నడుపఁబడు[illegible] స్యందనములలోని వైమానికుల కపాయము గలుగ నుండ పెట్రోలు నిలువయుండు తొట్టె స్యందనమునకు దూరముగ నుంచఁబడును. గాలిఓడ యందలి మరలన్నియు గాలిఓడను నడుపు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

ఏరోప్లేనులు

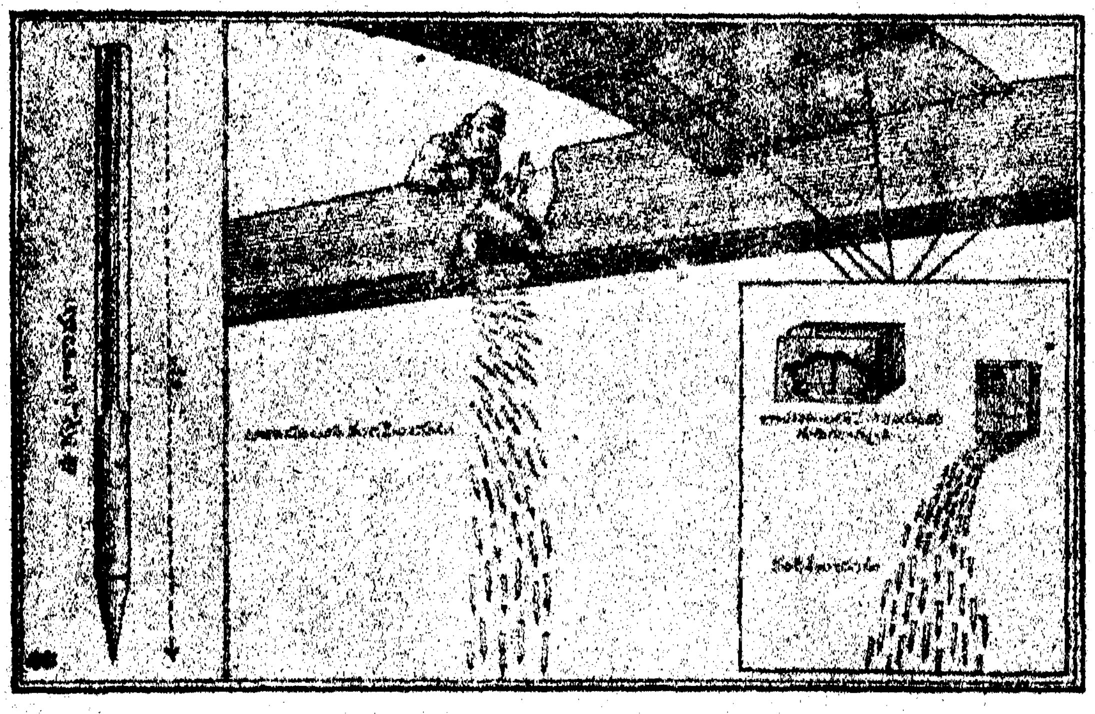
ఈ యేరోప్లేనులకు గుమ్మటములు గాలిఓడలకువలె వాయుకోశముయొక్క సాహాయ్య మవసరము లేదు. వీని యంత్రములు, పలకలు మున్నగు సమస్తసామగ్రియు గాలికన్న బరువైన వగుటచే నీ యేరోప్లేనులకు గాలికన్న బరువైన యంత్రము లని పేరు వచ్చినది. గుమ్మటములు గాలిఓడలు గాలికన్న తేలికయైన యుదజని వాయువుతో నింపఁబడిన తిత్తి సాహాయ్యమున నాకసమున నెగురును గనుక వీనికి గాలికన్న తేలికయైన యంత్రము లని పేరు.

ఏరోప్లేను ఆకసమున నెగురునప్పుడు దాని కమర్పఁబడిన పలకలమీఁద తీవ్రముగా వీచెడి గాలి తాకుడుచేఁ గలిగెడి కదలిక వలన నది యాకసమున నిలువఁగలిగియుండును. గాలిఓడ కగు వ్యయముకన్న ఏరోప్లేనున కగు వ్యయము మిగుల తక్కువయైనను, గాలిఓడ కుండెడి సదుపాయములు, ఉపయోగములు ఏరోప్లేను

నందు లేవు. మరియు విమానము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారునకే పోయి యక్కడనుండి పైకి లేచును. దీనికి దృష్టాంతముగ పెద్ద పక్షులు సయితము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారునని పోయి యక్కడనుండి పైకి క్రమముగా పోవును.

ఈ విమానములలోఁ గొన్నింటికి పెద్దపక్షుల కుండు రెక్కలవలె గాలిలో నాడించుటకు పెద్ద రెక్క లుండును. మరికొన్ని రకములలోఁ పైకి లేచు శక్తి దానిలో నున్న నిలువు తెరువు చుట్టును తిరుగు మరల సాహాయ్యముగఁ గలుగుచున్నది. పై నుడివిన పద్ధతులను మిళితము చేసి యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మాణము కాఁబడినవి.

ముఖ్యముగా ఏరోప్లేనుల నిర్మాణమునకు బెలూను గాలిపటమే యాధార మని చెప్పవచ్చును. 1890వ సం. న జర్మని దేశీయుఁడైన లిలియంథాలు, అమెరికా దేశీయుఁడైన రైటుసోదరులు గాలిపటముయొక్క యాకారమును పెట్టెయాకారముగ మార్చి కొన్ని ప్రయోగములను జేసిరి. ఈ పెట్టె యాకారము గల విమానమును పైకెక్కించుటలోను క్రిందికి నెమ్మదిగా బాప్పుటలోను లిలియంథాలు మార్గదర్శకుఁడని చెప్పవచ్చును. ఈయన తాను నిర్మించిన విమానమునకు పెద్ద రెక్కలేర్పఱచి వానిని తన చుట్టు నుండున ట్లేర్పాటు చేసి యొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోయి యక్కడనుండి పైకిఁ బోన యత్నములు సలిపెను. విమానమును సమభారములో నుంచుటకు తన నడుము మొదలు క్రిందిభాగ మంతయు క్రిందికి వ్రేలాడునట్లు కూర్చుండి కాళ్లను ముందుకు వెనుకకుఁ జాపుచు విమానము నేల క్రిందు

క్రిందపడ్డ మార్గములు విమానములనుండి బాంబులను వదలుట

కాకుండ నెగురుటలో జయమును గాంచెను. తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి రెక్కలకుమారుగ కొన్ని పలకలను నేర్పఱచి జయప్రదములైన ప్రయోగములను జేసెను. ఈ ప్రయోగములలో నొకతూరి విమానము క్రిందపడి లిలియంథాలు మరణించెను.

తరువాత కొందఱు విమానమునకు కొన్ని మార్పులుచేసి దాని నావిరియంత్రపు సాహాయ్యమున నడుపుచుండిరి. పిదప దానికి చక్రము లేర్పాటు చేసి పెట్రోలింజనుతో నడుప మొదలిడిరి.

నిర్మాణవిధానము

ఈ విమానమునకు క్రింద నొకపలకయు, పయి నొకపలకయు నుండును. ఈ రెండు పలకలకు నిలువుపాటి తేలికయగు కఱ్ఱలతోఁగాని, అల్యూమినపు కమ్ములతోఁ గాని పులిబోనువలె నడుమనడుమ సందు లుండునట్లు నిర్మింపఁబడును. పులిబోను వలెనుట్లు కమ్ములు దగ్గఱదగ్గఱగా నుండక చాల నెడమెడముగా నుండును. ఇట్లుండుటచే రెండు పలకలనడుమను వాయువు స్వేచ్ఛగా సంచారము చేయుటకు వీలగును. క్రిందిపలకయొక్క మధ్యభాగమునందు విమానము క్రిందికి దిగుటకు ఉపయోగించు యంత్ర ముండును. ఈ విమానమొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోఁబడి అచ్చటనుండి యంత్ర సాహాయ్యమున వాతావరణములోనికి ముందుకు త్రోసికొనిపోఁబడును. క్రిందికి దిగునప్పుడు విమానముయొక్క రెండు పలకల నడుమనున్న గాలియొత్తిడివలన విమానము తోయునటు లొకటిగాఁ గ్రిందికి బడక వాలుముగా నెమ్మదిగాఁ గ్రిందికి జారును. గాలిపటముయొక్క దారము తెగినప్పుడు గాలిపటము మెలిపడముగా నేలకు జారునో యనునటుల నిరిచినవారికి సులభముగా తెలియగలదు. దీని ననుసరించియే యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మింపఁబడినవి.

ఈ యేరోప్లేను లెటు లాకసమున విహరించునో విచారింతము. గాలిపటము పైకి పోవుటకు దార మెట్లు సహకారియో అటులే యీ విమానములకు పెట్రోలింజ నంత సహకారి. ఏరోప్లేనులలో మానోప్లేను, బైప్లేను, ట్రైప్లేను లని త్రివిధము. ఇందు కడపటిది యుద్ధ ప్రయోగములలో లేదు.

వీని వివరములను చిత్రపటములు ఎల్లప్పుడు యందు జూడవచ్చును. బైప్లేను నిజముగా గ్లైడరు (నెమ్మదిగా జారునది) విమానము ననుసరించి కొన్ని మార్పులతో నిర్మింపఁబడినది. ఈ బైప్లేనుకు రెండు పలకలుండును. అవి రెండు నొకదానిపై నొకటిగా నేర్పాటుచేయఁబడి యుండును. ఒక్కొక్కపలక సుమారు 60 అడుగుల పొడవును పై శాల్యము గలిగియుండును. విమానమునకు ముందు భాగమున క్రిందికి మీఁదికి లేచుటకు వీలుగా నుపయోగపడు మరొక పలక యుండును. వెనుక భాగమున నొక చుక్కాని యుండును. ఇవిగాక, విమానమును నడుపు ఇంజను, ప్రొపెల్లరు యంత్రము, వీనికి సంబంధించిన రెక్కలసామగ్రి యుండును. మరియు బైప్లేనుయొక్క క్రిందిపలక మీఁద విమానము నడుపు యంత్రము, వైమానికుని పీఠము, రెక్కల యన్ని పరికరములు నుండును. రైటుసోదరులు తమ బైప్లేనును తేలికయగు కఱ్ఱలతో నిర్మించిరి. విమానముయొక్క పలకలు ప్రప్రథమమున వెదురుబొంగులతో గదులుగదులుగా పాలకట్టినవలె కట్టఁబడియుండెను. ఈ చట్రము అయితా కారమున (దీర్ఘచతురస్రములుగ) చిన్నచిన్న గదులుగ నిర్మింపఁబడి దానిపై నారగుడ్డ బంధింపఁబడియుండును.

ఎలివేటరు (మీటు):—విమానము పైకి క్రిందికిఁ బోవుటకుపయోగపడు మీటు రొకటి బైప్లేనుయొక్క రెండు పలకలకు ముందు భాగమున నుండును. ఈ మీటు క్రిందిపలక మధ్యభాగమునుండి యిటునటు పడకుండ పట్టియుండెడి కమ్ముల యాధారమున నిల్చియుండును. ఈ మీటును క్రిందికి మీఁదికి తేర్చుటకు వీలగునట్టి యొకవీస

యుండును. ముందున్న మీటపలకలును, వెనుక నున్న చుక్కాని పలకలును విమానమున కంతకు నాధారముగా నున్నవి. ఈ మర లన్నియు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

మానోప్లేను

మానోప్లేను నిర్మాణమునకును, బైప్లేను నిర్మాణమునకును వ్యత్యాస మధికము. బైప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగము నిలువుచుక్కాని నుంచుటకు మాత్రమే యాధారముగా నుండును. మానోప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగమును ఫ్యూజలేజి యందురు. అనఁగా పిట్టయొక్క పొట్ట యేవిధముగా దానితలకు, రెక్కలకు, తోఁకకు నాధారమో అటులే మానోప్లేనుయొక్క వెనుకభాగము విమానమున కంతకు నాధారమై యుండును. మానోప్లేనుయొక్క ఫ్యూసిలేజి (పట్టము) పిట్టయొక్క యాకారమును బోలి యుండును. ఇది పూర్తిగా మూయఁబడియుండును. ఇది నిర్మాణమందు నంపుగా నుంచుటచే గాలి సుడిగాఁ దిరుగుటకు వీలుండదు. దీనియొక్క స్వరూపము చేఁపవలె ముందుభాగము లావుగా నుండి వెనుకకు పోనుపోను సన్నమై కూచిగా నుండును.

పిట్టయొక్క శిరస్సు దాని శరీరముయొక్క ముందుభాగము నం దుండునట్లు మానోప్లేను విమానముయొక్క ముందుభాగమునందు ప్రోపెల్లరు యంత్ర ముండును. ఈ ప్రోపెల్లరు వెనుకనే యింజను నుండును. దీని యిరుసునకు ముందున్న ప్రోపెల్లరు సంధింపఁబడి యుండును. ఇంజను వెనుక వైమానికుని సీట ముండును. బైప్లేను కున్నట్లు దీనికిని వెనుకభాగమున తోఁకవలె నొకపలక యుండును. దీనినె టెయిల్ ప్లేను అని పిలుతురు. ఇది యంత్ర మంతకు నాధారభూతమై యుండును.

మానోప్లేను యొక్క రెక్కలు క్రిందికి మీఁదికి వాడించుట చేతనె విమానము ఆకసమున నిలువఁగలుగుచున్నది. ఈ కదలిక వైమానికునియొద్ద నున్న తీఁగెలద్వారా గలుగుచుండును. మానోప్లేనుయొక్క రెక్కలును బైప్లేనుయొక్క పలకలును పొడవగు తేలికయైన కఱ్ఱలతో గదులుగదులుగ నొక చట్టముగ నిర్మింపఁబడి వానిపై నారగుడ్డ బిగువుగ బంధింపఁబడియుండును.

పైకి క్రిందికి పోవువిధము

విమానము ప్రథమమున ముందుకు జరుపఁబడి ఎలివేటరు (మీట) సాహాయ్యమున క్రిందికి దిగుచుండును. ఇట్టి యెలివేటరు బైప్లేనులో ముందుభాగమున నుండును. మానోప్లేనులో వెనుక నుండును. బైప్లేనులో నెలివేటరుయొక్క లోపలికొన అంచులలో నుంచఁబడును. వెలుపలి కొనలు పైకి క్రిందికి తేపుటకు వీలగును. మానోప్లేనులో మధ్యభాగమునందు బందులతో సంధింపఁబడిన తీఁగలవల్ల క్రిందికి మీఁదికి లేపఁబడును.

కుడి యెడమలకు నడచువిధము

నిలువుచుక్కానివల్ల విమానము కుడియెడమలకు త్రిప్పఁబడును. ఈ చుక్కాని యన్నిరకముల విమానములలోను వెనుకభాగముననే యుండును. కొన్ని విమానములలో నొక్క చుక్కానియు మరికొన్నిటికి రెండు చుక్కానులును నుండును. ఈ రెండు చుక్కానులు నొకదానిప్రక్క నొకటిగాఁ గాని, యొకదానిపై నొకటిగాఁ గాని యుండును. నిలువుచుక్కాని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన విమానము కుడిప్రక్కకు తిరుగును. ఎడమప్రక్కకు త్రిప్పిన ఎడమ ప్రక్కకు తిరుగును. ఈ నిలువుచుక్కానికి తగిలెడి గాలి తాకుడువలన విమానముయొక్క ముందుభాగము (ముఖము) దిక్కులకు తిరుగుచుండును.

సంచరించు విధము

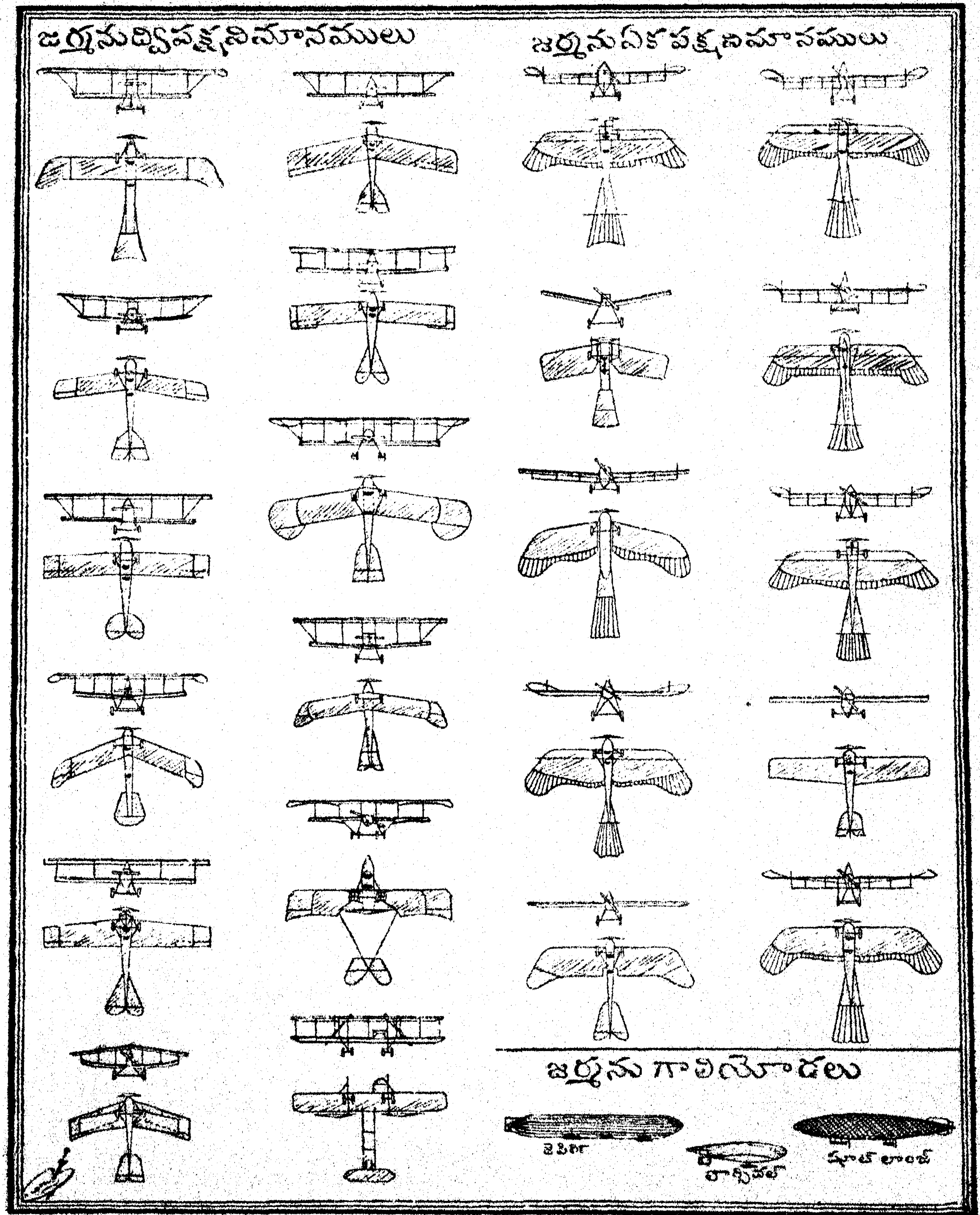
బైప్లేను గాని మానోప్లేను గాని యొకటి రెండు ప్రోపెల్లరుల వల్ల నడుపఁబడును. ఇది విమానముయొక్క ముందు భాగమున నుండును. ఈ ప్రోపెల్లరులకు విద్యుచ్ఛక్తి విసనకఱ్ఱల కుండెడి యాకులవలె రెండు గాని మూఁడు గాని యాకు లుండును. ఈ యాకులు నిమిషమునకు వేయి సార్లు వంతున ఇంజను సాహాయ్యమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుటచేతనే విమానమునకు ముందుకు జరుగు శక్తి కలుగుచున్నది. మఱమేకు తలయొద్ద నులితో త్రిప్పుటవలన మేఁకే విధముగా కొయ్యలోనికి చొచ్చుకొనిపోవునో యా రీతిగా ప్రోపెల్లరు యంత్రపు సాహాయ్యమున విమానము గాలిలో మార్గము చేసికొని ముందునకు నెట్టుకొనిపోవును.

నీటిమీఁద నడచు విమానములు

కొన్ని విమానములు నీటిమీఁద దిగినప్పుడు మునిగిపోకుండ విమానములయొక్క యడుగుభాగము దోప్పవలె వంపుగా చేయఁబడి యుండును. ఈ వంపువలన అంగుళముల కెరటము వచ్చినను నపాయ ముండదు. పెద్ద పెద్ద యలలున్నప్పుడు గాని తుఫాను కొట్టుచున్నప్పుడు గాని విమానము నీటిమీఁద దిగఁజాలదు. విమానముయొక్క భారమునకుఁ దగినట్లు క్రిందిభాగము వంపుచేయఁబడును. ఇట్టి విమానములు యుద్ధ సమయములలో శత్రువులయొక్క గుట్టుగట్టులను కనుగొనుటకు ప్రతి యుద్ధనౌకమీఁదను నుండును.

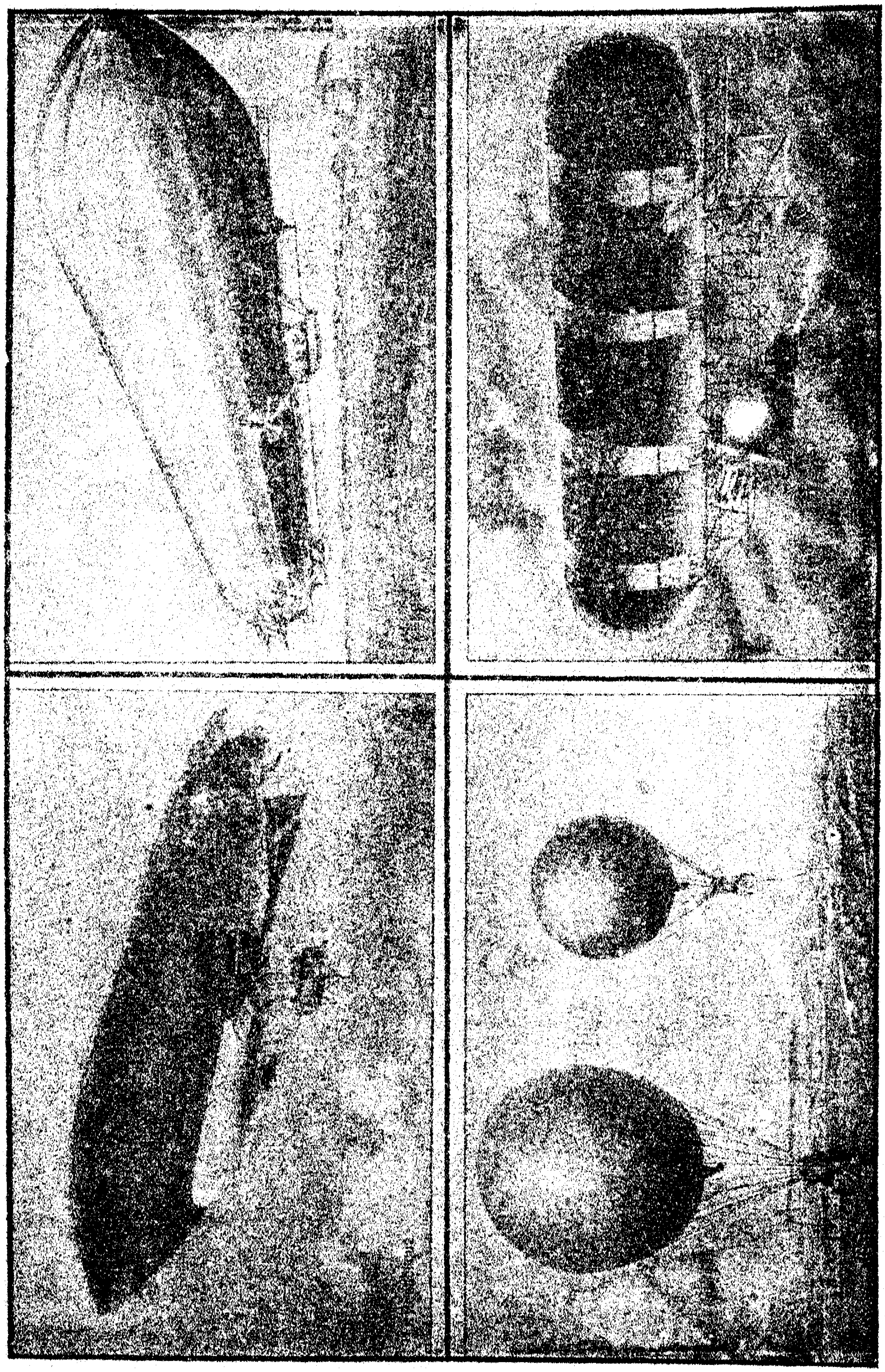
విమానములనుగూర్చి శాస్త్రజ్ఞులు శోధనలు చేసి దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నారు. అందువల్ల నీ విషయమై యింతటితో ముగించుటకు వీలుండదు. ప్రథమమున గుమ్మటములు కనిపెట్టఁబడెను. తరువాత బుద్ధివికాసము పెంపొందినకొలఁది శోధనలు చేసినకొలఁది వీగుమ్మటములలో నెన్నియో మార్పులు చేయఁబడి గాలిగోడలు విమానములు, నీటిమీఁద దిగు విమానములు, యుద్ధమున నుపయోగపడు విమానములు మొదలగునవి కనిపెట్టఁబడెను. ఒక్కమనుష్యుని కన్న నెక్కువమందిని తీసికొనిపోవుటకు వీలులేని విమానము లిప్పుడు పలువు రెక్కిపోవుటకు తగినట్లు చేయఁబడెను. అంతియెగాక వేలకొలఁది పౌనుల బరువు గల ఫిరంగులను, సామగ్రులను తీసికొనిపోఁగల శక్తియు గలిగింపఁబడెను. ఇంక నెన్ని యాశ్చర్యకరములైన క్రొత్త యేర్పాట్లు గావింపఁబడనున్నవో యూహించుట దుస్తరము. సర్వేశ్వరునిచే సృజియింపఁబడిన మనుష్య మాత్రుఁడే యిట్టి మహాద్భుత కార్యములను చేయుచుండ, నిక సృష్టికర్తయైన యా పరాత్పరుని మహిమలు అగమ్యగోచరము లయి వర్ణనాతీతములుగ నుండును గదా!

THE GERMAN BIPLANES, MONOPLANES AND DIRIGIBLES.

జర్మనులవిమానములను శెప్లినులను గుర్తించుటకును మిత్రమండలి ఆకాశయానములకును జర్మనువా[illegible]గల భేదమును దెలుపుటకు ఫ్రెంచి[illegible] ధర్మముగా నట్టిపటమును ముద్రించిరి. యుద్ధరంగమునందు మిత్రవిమానములను శత్రువిమానములను గుర్తించుటకిది మంచిసాధనము.

L

ఆకాశయానముల వ్యాసమునందు విమానములకు గాలిఓడలకుగల భేదము తెలుపబడినది. ఫ్రాన్సు ఇంగ్లాండు రష్యా మొదలగు దేశములందు సయితము కట్టినవంటి గాలిఓడలు నిర్మింపబడుచున్నవి.

యుద్ధ సమాచారములు

ఆస్ట్రియా సర్వియాల యుద్ధము

రెండులక్షల నలుబదిరెండువేల చదరపు మైళ్ల దేశమును 490 లక్షల జనసంఖ్యయుగలమహాసామ్రాజ్యమగు ఆస్ట్రియా 33,000 చదరపు మైళ్ల భూమిని, 50 లక్షల మంది జనమును మాత్రమే గలిగి, బలహీనమయినదియు, చిక్కినదియు, నగు సర్వియాను ఆక్రమించుకొని తన సామంత రాజ్యముగా చేయ దుర్యోచనయే ఈ యుద్ధమునకు కారణమని ప్రత్యేకముగ చెప్పనక్కరలేదు గదా? ఆస్ట్రియా యుద్ధసందేశములోని షరతుల నన్నింటిని సర్వియా యంగీకరించినచో సర్వియాప్రజలే వారి రాజులను తిరుగబడుట సంభవించి యుండును. అందుచే సర్వియావారు సర్వముకంటె స్వాతంత్ర్య స్వత్వముల కొరకై పోరాడవలెనని తలచిరి. రుష్యాసామ్రాజ్యము కంటె సర్వియా కిష్టము యుద్ధమునకు సంధి కుదిరిన దురదృష్టము వెంటనే గడచిపోయెను. సర్వసేనానియగు పుత్నిక్ దేశాధికార్యార్థమై ఆస్ట్రియాకు వెళ్లియుండగా బుడాపెస్టు నగరమున ఆస్ట్రియనుల వలన పట్టుకొనబడెను. టర్కీని రూపుమాపి, బల్గేరియానుపరాభవించి సర్వియా సైన్యమునకు లోకవిఖ్యాతిని గడించిన యతిరథుడీయన.

సర్వియారాజు

సర్వియా యువరాజు

యుద్ధమంతటికిని ప్రకటింపబడకుండనే సర్వియా యుద్ధమునకు దిగగలుగువారయిన సైన్యము చేతను ఆస్ట్రియనులకు పంపబడిన విన్నపము లాలకింపబడి ఈ మహాసైన్యాధిపుడు వదలిపెట్టబడెను. ఈయన స్వదేశపు సరిహద్దులలో ప్రవేశించిన దినమునాడే యుద్ధము ఆస్ట్రియాచే ప్రకటింపబడెను. దినమునాడే ఆస్ట్రియా కీను బదిలీసించెనట.

యుద్ధ ప్రకటనము

లోకమునంతయు దగ్ధము చేయుచున్న ఈ మహాసంగ్రామములో మొదటి తుపాకి 29 వ జూలయి రాత్రి కాల్చబడెను. దృఢముగా కట్టబడిన తమ కోటయగు సెమిలునుండియు, డాన్యూబునదిలోనున్న తమ చిన్ని యుద్ధనావల (గన్ బోటుల) నుండియు సర్వియా ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడుమీద గుండ్లను కురిపించి దానిని కాల్చివేయగలమని ఆస్ట్రియావారి యుద్దేశము. బెల్గ్రేడు కోటలసంరక్షణము లేని నగరమగుటచేత నాగరికరణ నీతి ప్రకారము దానిమీద కాల్పరాదు. అందుచే సర్వియనులు రాజధానిని వదలి క్రగుయివాక్, నిష్ ప్రాంతములలో నున్న తమ కోటలను బలపరచి సైన్యమునందు చేర్చిరి. కాని బెల్గ్రేడు పూర్తిగా ఆస్ట్రియనుల వశము కాకుండ మార్గములు విచ్ఛిన్నము చేసి కొంత సేన నుంచిరి. ఆస్ట్రియనులు నాగరిక నియమముల నుల్లంఘించి బెల్గ్రేడు మీద గుండ్లను కాల్చిరి. సర్వియావారు రక్షణము లేని పట్టణమున్న 90,000 జనుల [illegible] పగిలిపోయినవి అని తెలియజేసిరి. అనంతరము సర్వియనులే ముందుగ ఆస్ట్రియనులమీద కాల్పనారంభించెను. సర్వియనులు బెల్గ్రేడునకు సమీపమున్న నదిపయిని వంతెనను పేల్చివేసిరి. కాని లాభము లేకపోయెను. బెల్గ్రేడు నగరము దినదినము ఆస్ట్రియనుల శతఘ్నులకు గురియగుచుండెను. సర్వియాపై వేయుటకై ఆస్ట్రియా 21 సైన్యపు కోరులను సిద్ధముచేసెను. సర్వియా తన రాష్ట్రములలో తుపాకి పట్టగల ప్రతిమనుజుని రణరంగమున కాహ్వానించెను.

ఆస్ట్రియావారు సర్వియాపయి మూడు దిక్కులనుండి సైన్యమును నడిపింప నిశ్చయించిరి. మొదటి సైన్యము సముద్రపు మార్గమును బట్టి విశాలమయిన మొరావా ప్రాంతముగుండ నడచుటకు, రెండవది నోవిబజారు గుండ పోయి ఎదుర్కొనుచున్న సర్వియను సైన్యము నోడించుటకు, మూడవది సైర్బియామీదను వెళ్లి సర్వియా ముట్టడిని అన్ని వైపులనుండియు బలపరచుటకు నుద్దేశింపబడినవి. నోవిబజారుగుండ వీరిని పోనిచ్చి క్లేవ్ కొండలనుండి నలువది,

యేబదివేల సైన్యముతో దుమికి, తన వెనుక భాగమును ముట్టడించి, తన రెండవ సైన్యమును మాంటెనిగ్రో రాజు ధ్వంసము చేయునేమో యనుభయము ఆస్ట్రియను సేనానాయకుల కుండుటచే, సముద్రములో విలాసార్థమై వినవాడ నెక్కి ప్రయాణము చేయుచున్న మాంటెనిగ్రో రాజు నికోలసుగారిని జూలై 29వ తేదిన కాయ్యాథ్యకేవులో ఖయిదీగా పట్టుకొనుటకు ఆస్ట్రియనులు యుద్ధనావలను బంపిరి. కాని యీ దురాలోచనమును తెలిసికొని నికోలసురాజు యుద్ధనావలకు చిక్కకుండ దాటిపోయి, స్వదేశమును జేరి సర్వియాకు సహాయముగా ఆస్ట్రియాపై యుద్ధమును ప్రకటించెను. ఇంతలో సర్వియనులును సిద్ధముగ నుండిరి. బోస్నియా దిక్కునకు కొన్ని వందల మందిని మాత్రమే పంపిరి. [illegible] లోస్నిట్జా వద్దకు పంపిరి. సర్వియనులకు మించిన సేన [illegible] ఆస్ట్రియా కున్నను కొండలలో [illegible] యుద్ధనిర్ధారణము [illegible] ఆస్ట్రియనులు [illegible] దిక్కున [illegible] శత్రువులకు [illegible] లేదు. [illegible] ప్రాంతమునందు [illegible] నగరము [illegible] ఆస్ట్రియను సేనను సర్వియనులు [illegible] సైన్యబలములతో దాంకిరి. ఆస్ట్రియను గుంపులు [illegible] గొట్టబడెను. [illegible] యుద్ధరంగమునందు [illegible] దినములు 4 లక్షల సైన్యముతో పోరాడిన [illegible] డ్రీనా, సేవ్, డాన్యూబు నదులను దాటుటకై ఆస్ట్రియనులు చేసిన ప్రయత్నములు కొన్ని దినములు విశేషభాగము భంగమైనను లోస్నిట్జావద్ద డ్రీనానదిని షాబక్ వద్ద సేవునదిని దాటగలిగిరి. డాన్యూబునదిని దాటుటకయి పంపబడిన మూడు పటాలములను సర్వియనుల ఫిరంగులచే నాశనమాయెను. ఒక్కమనిషి యయిన ఆస్ట్రియను సంక్షులకు తిరిగి చేరలేదు. మూడుపటాలములలో మిగిలినవారు 25 మంది మాత్రము. వీరును ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి.

మాంటెనిగ్రో ప్రవేశము

ఇంతలో మాంటెనిగ్రో తన సైన్యములను సిద్ధముచేసెను. కొంత సర్వియానుండి పంపబడిన సైన్యముతో వారు ఆస్ట్రియావారి జిల్లాలగు బోస్నియా, హెర్జిగోవినాలపై దాడివెడలి, అచ్చటి ముస లాన్లను ప్రజలను, సర్వియను ప్రజలను వశముచేసికొని ఆస్ట్రియావారు చాల తొందరలు కలిగించుచుండిరి.

ఇప్పటికి యుద్ధమునకు దిగి పదియుదినము లయినను ఆస్ట్రియాకు విజయము తప్ప నపజయము సమకూరలేదు. నిజముగా భావింపఁబడిన సర్వియా ఆక్రమింపఁబడలేదు. రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండులు గూడ శత్రువులను మూసిరి. రష్యావారి దాడిని కాచుకొనుటకు ఆస్ట్రియా యెక్కువ ప్రయత్నములను చేయవలసి వచ్చెను. అందుచే ముఖ్యముగా సర్వియాను ముట్టడించుటకు వృధాప్రయత్నములు చేయుట కేవల మనవసరమయినది. డ్రీనా, సేవు నదులను దాటిన ఆస్ట్రియా సేన ఆ రెండునదులకును మధ్య కోణమునందున్న చక్కని భూమిలో యుద్ధమునకు ప్రారంభించెను. వారికి కావలసిన సామానులన్నియు [illegible] [illegible] నీటి [illegible] [illegible] సౌకర్యములును [illegible] సర్వియనులకు [illegible] లేవు. [illegible] లేవు. వారట్లు సైన్యములను [illegible] సమాన్యముగా [illegible]. వారి సైన్యమునకు 250 మైళ్లు దూరమును [illegible] దినములలో నడచి యొక్క [illegible] [illegible] వారి [illegible] [illegible] స్థానములను జయించుచున్నది.

ఒక సర్వియా సైనికుడు తనయధికారికి ఆస్ట్రియా రహస్యప్రయత్నములను గురించిన లేఖ నందించుట

షాబక్, లోస్నిట్జా యుద్ధములు

ఆస్ట్రియావారి రెండు లక్షలసేన [illegible] కొండలలో సర్వియను లుండి వారి యుద్ధప్రకారము [illegible]. ఆస్ట్రియనుల మిట్రేయిలెస్ ఫిరంగులు వారి కంటె నష్టమును గలిగించుచున్నను నగరు జేయరయిరి. షాబట్జా జిల్లాలో ఆస్ట్రియనుల యొదుటను ప్రక్కనున్న సైన్యము సర్వియనుల దెబ్బలను కాచుకొనలేక రంగమును వదలిపెట్టి లోవెప్రైపున వెనుకకు తిరిగిపోయెను. ఈ వెనుకకు తగ్గుట వారికి ఆయాసమును, భయమును కల్గజేయుచుండెను. ఇట్లు వెనుకకు తిరిగిన సైన్యములో నొక పటాలము సర్వియా వారిచేత ఖయిదీలుగా నరికి వేయబడెను. రెండు పటాలములు రూపులేకుండ చేయబడెను. సర్వియను అశ్వసేనయు ఈ మూడుదినముల యుద్ధమునందు శాశ్వతకీర్తి సాధించెను. షాబట్జ యుద్ధములో నాస్ట్రియను లెంతమంది చచ్చినదియు లెక్కవేయుటకు వీలుపడదు. ఒక సర్వియా యధికార

ప్రకటన మిటు సంక్షేపముగా నుడివెను. "శత్రువులు మన సైన్యము పయి వారి యంత్రఫిరంగులను ప్రయోగించుటకు ప్రారంభించిరి. సేవ నది. శత్రుసేనయొక్క శవములతో పూర్తిగా నిండియుండెనది." షాబట్జులో చావగా మిగిలిన సేన లోసనిట్జకు చేరుటయు, అప్పుడు ఆస్ట్రియనులకు నూతన సేన సహాయము వచ్చుటయు సంభవించినందున లోసనిట్జ యుద్ధము రెండు దినములు జరిగెను. నాలుగంత సైనికులు కోలుపోయినను సర్వియనులకు తిరిగి క్రొత్తసేన వచ్చుటచే వారును కర్యాముగ కుతూహలముతో గడపిరి. అన్ని చోటులలోను ఆస్ట్రియనులు తుడిచివేయబడిరి. ఆస్ట్రియా నివాసులయినను, సర్వియనులయందు సానుభూతిగల స్లావు సైనికులను ఆస్ట్రియా సేనాధిపతి తన సైన్యమునకు ముందుభాగమున నుంచి వారినే ముందుగా నిలకొలిపి జంపించుట అక్రమమైన యుద్ధమని తెలిపిన గొప్ప నుదాహరణము.

ఆస్ట్రియాదారికి అంతమొందుట

సాబట్జాలో ప్రారంభమై లోసనిట్జాలో నంతమొందిన తొమ్మిది దినముల యుద్ధములో ఆస్ట్రియనులు పరాజితులయిరి. సర్వియను భూమి నిండి యుద్ధము ముగిసెను. ఆస్ట్రియనులు డ్రీనానదిలో వందలకొలది పడి చచ్చిరి. సర్వియనులు బల్లెపుపోట్లచే వందలు వందలుగా పడచిరి. ఫిరంగులకు వేలకువేలు గురియైరి. వారు ఆస్ట్రియాదేశములోనికి పరుగెత్తుచుండగా బోస్నియా ప్రజలు చేతికి చిక్కినంతమందిని చంపి ప్రాంతమునిని దోచుకొని కృతకృత్యులయిరి. సర్వియనులకు ఖయిదీలయిన శత్రుసేన 4500 మంది. 53 ఫిరంగులు, 8 హావిట్జరులు, 114 కాయుకను ఫిరంగులు, ఒక్క వైద్యుల సమూహము, వైద్య పరికరములు, 14 యుద్ధసామాను పెట్టెలు, 6 భోజనసామానుల బండ్లు, 4 గుర్రపుబండ్లు, 5 తుపాకీమందు బండ్లు, అనేకములగు తుపాకులు, కోటుల పెట్టెలు, టెలిగ్రాఫు తీగెలు, ఇంజనీయరుల పరికరములు సర్వియనులకు పట్టుబడెను. మరియొక సర్వియా యధికారి ప్రకటనము వలన చచ్చినవారు 20,000 మంది, ఖయిదీలు 10,000 మంది అని తెలిసెను. పట్టుకొనబడిన గొప్పఫిరంగులు 70.

ఈ రెండు ముఖ్య యుద్ధముల వలన సర్వియాను నిగ్రహింపగ దలచిన ఆస్ట్రియా గెలువలేకపోవుటయేకాక ఒక అంగుళము సర్వియా భూమిని గూడను కొనలేదు. ఒక్క ఆస్ట్రియను (ఖయిదీగా తప్ప) సర్వియా భూమియందు లేకుండెను. రష్యా యుద్ధమునకు దిగుటచేత వారికెక్కువ ఆస్ట్రియనుల సర్వశక్తియు వినియోగింపబడకపోయినను నిజము. సర్వియా విజయములు [illegible] సైన్యము [illegible] ఆస్ట్రియా [illegible] ప్రాంతము ప్రాపించెను. సర్వియా చేరువ ఆస్ట్రో-హంగరిపై దాడి వెడలుటకు ప్రయత్నములను చేయుచుండెను.

లోసనిట్జవద్ద ఆస్ట్రియనులను సర్వియనులు బల్లెములతో పొడుచుట.

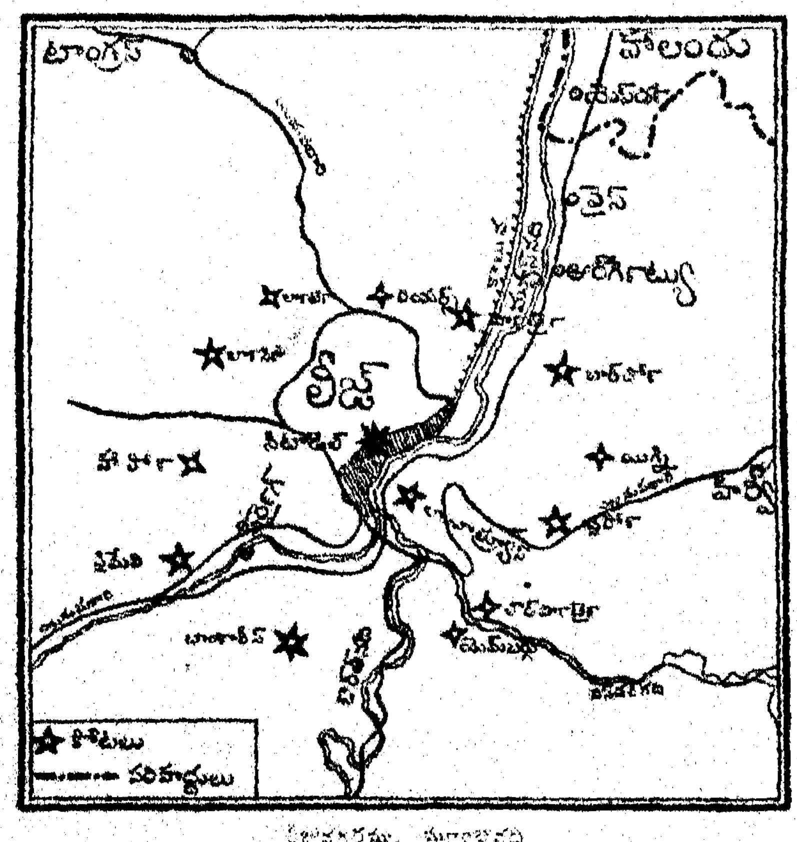
జర్మనులు లీజికోటను ముట్టడించుట

నాలుగువందల మయిళ్ల దూరము పారు మ్యూజునది ప్రవహించి, బెల్జియము, డచ్చివారలదిగా పరిగ్రహింపబడుచున్నది. బెల్జియము సరిహద్దులలో ప్రవేశించు నప్పటికీ నది దేశసంరక్షణార్థమై కట్టబడిన కోటల నొద్దున గలిగి ప్రవహించుచుండును. మ్యూజుతీరమున 1831వ సం. న బెల్జియమున కియనది దుర్గము లుండెను. నామూరు, లీజ్, మాస్ట్రిచ్, నామూరు లను ముఖ్యములయినవి. వాటర్లూ యుద్ధము జరిగిన పిదప ఫ్రెంచివారిని బెల్జియములో జొరబడకుండ వీలు కలుగచేయుచుండుటకు 30 కోట్ల ఫ్రాంకులు కోటలకయి వ్యయము చేయబడెను, కాని 1870వ సం॥ లో ఇన్ని కోటల వలన ప్రయోజనము లేదనియు, శక్తివంతమును నొకటి రెండు కోటలలో తీక్ష్ణముగా నుపయోగించిన చాలుననియు నిలిటరి ఇంజనీయరుల యభిప్రాయమై యుండుటచే లీజ్, నామూరు, హ్యూ, దుర్గములు మాత్రము బలపరచబడి నూతన యుద్ధవిధానము ప్రకారము కావలసిన పరికరము లన్నియు సమకూర్పబడెను.

లీజునగరము

లీజుపట్టణములో చాలభాగము మ్యూజునదికి ఎడమవైపున నుండును. ఇచ్చట బెల్జియము పరిశ్రమ అధికముగా నుండుటచే నగర మైశ్వర్యవంతమయినది. బెల్జియమునకు నిక్కము నగరము

వంటిదని పిలువబడుచున్నది. ప్రజలు సాహసవంతులు. దేశభక్తులు. స్వాతంత్ర్యప్రియులు. 1468_వ సం.నం దీ పట్టణము ఛార్లస్ దిబోల్డు ఆఫ్ బర్గండీవలన కొల్లకొట్టబడెను. 1649 లో ఒకటవ మాక్సిమిలన్ వలనను, 1675_1691_వ సం. లకు మధ్య రెండు పర్యాయములు ఫ్రెంచివారివలనను నా పట్టణము ముట్టడింపబడెను. 1702_వ సం.లో ఇంగ్లీషు ప్రభువగు మారల్ బరో గారు ఫ్రెంచివారి మీఁద యుద్ధము చేయుటకు దీనిని వశపఱచుకొనెను. 1794 లో ఆస్ట్రియాను సేనానాయకుఁడగు క్లెయిర్ ఫెయిట్ ఇచ్చటనే జనరలు జోర్డాయిన్ గారి చేతిలో గట్టిగా దెబ్బలు తినెను. బ్రెయిల్ మాంటును బెల్జియము జనరలు యొక్క బుద్ధికుశలత వలన నీ నగరము చుట్టును 12 కోటలు మూఁడు మూఁడు మైళ్లదూరమునను, మధ్యకోట కన్నియు ఆఱుమైళ్ల దూరముననుండునట్లును కట్టబడెను. 33 మైళ్ల చుట్టుకొలత గల యీకోట లోక బెల్జియమునకే సంకల్పింపఁబడి, ఒక ఫ్రెంచికంపెనీ వారిచే కట్టబడి, జర్మను 6 ఇంచి హాజలిను ఫిరంగులను గతుకోర్థమై కలిగియున్నవి. ఒక్కొక్క పెద్ద కోటలో 200 మంది సైనికభటు లుందురు. చిన్న కోటలలో 169 మంది యుండెదరు. కోటలో ననేక యంత్రఫిరంగులు రాత్రిని పగలుగా మార్చివేయుగల దేదీప్యమాన మగుదీపములును, ఒక కోట కొక కోటకు కందకములును గలవు. కోటలలో ననేకదినముల వఱకు కావలసిన మందుగుండు సామగ్రి భోజన పదార్థములు నుండునని ప్రాయసక్యమలేదు. గొప్ప గూర జర్మనీ యంత్రములను బెట్టుకొని సేనాధిపతి యెల్లప్పుడును వ్యాపులను పరీక్షించుచు తనకు తోఁచిన ఫిరంగులను కాల్చుటకయి వార్తలను పంపుచుండును. కోటగోడల నానుకొని యేటవాలుగానుండు బయలువద్ద కొక వేళ శత్రువులు రాఁగలిగినను, లేక భూమి లోపలనున్న మార్గములను వారు కనుగొనినను వారిని చెండాడుటకయి ఫిరంగులు సిద్ధముగా నమర్చబడి యున్నవి. కోటల మధ్యనున్న భాగము లీ దుర్గసమూహమునందు బలహీనమయినది. అందుచే 25,000 మంది సైనికులు, వానిని బాగుచేయుటకు యుద్ధమునకు మందు నియోగింపబడిరి.

లీజునగరము, ముట్టడిపటము

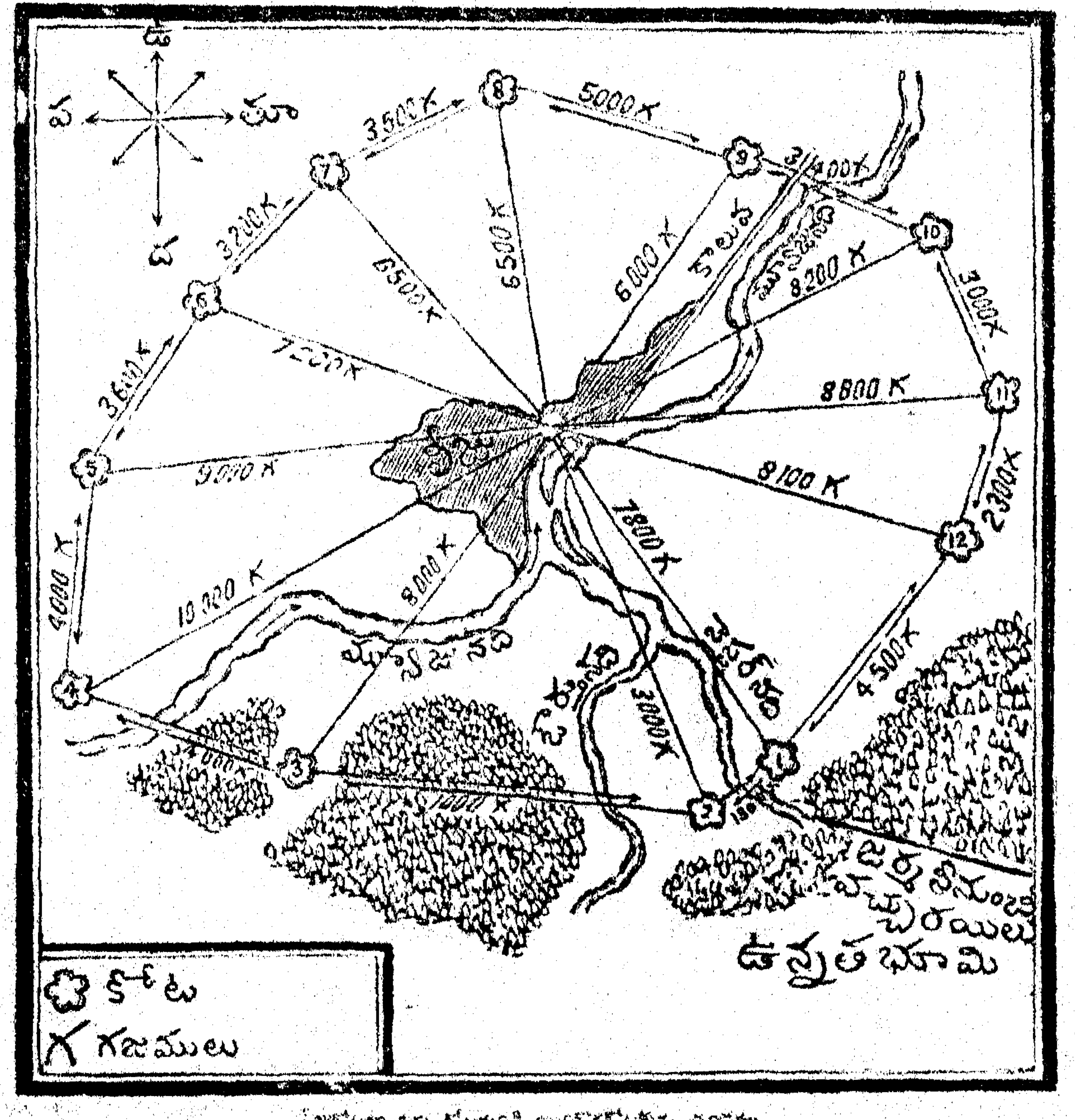
యుద్ధప్రారంభము

పోర్టకును పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు బెల్జియముగుండ వచ్చుచున్నారని వినకఁడుగుఁడంటివార్తను వినినప్పుడు బెల్జియము సేనాధిపతులు కొన్నిగు ఆటనాడుటకయి వెళ్లుచుండిరఁట. అంత ఆకస్మికముగా జర్మనీ వచ్చి బెల్జియముమీఁద పడెను. 1914_వ సం॥ ఆగష్టు 2_వ తేది ఆదివారము సాయంకాల నయిదుగంటలకు జర్మను చక్రవర్తి సైన్యమునకు యుద్ధమున కాజ్ఞనొసంగెను. లీజు నగరవాసులు మరునాఁడు రయిలులు ఆపబడుటవలనను, పత్రికా సమాచారముల జర్మనీనుండి రాకుండుట వలనను తమ దివ్యనగరము జర్మను శతఘ్నులకు బలిదానముగా సమర్పింపఁబడవలసి యున్నదని దుఃఖవార్తను దెలిసికొనిరి. జర్మనీ సోమవారమునాఁడు నుదయమున నేడుగంటలకు బెల్జియమునకు తనసైన్యముల నాటంకపఱుపకుండ ఫ్రాన్సుమీఁదికి వెళ్లుటకయి త్రోవ యొసంగవలసినదనియు, పన్నెండు గంటలలో జవాబు రానిచో బెల్జియముతో జర్మనీ పోరాడి త్రోవ చేసికొనవలసి వచ్చుననియు దెలిపెను. బెల్జియము తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రాణముకంటె నధికముగా నెంచుకొనుటచేత జర్మనీకి వాసిగా నుండక నొల్లక, స్వాతంత్ర్యగౌరవమును కాపాడుకొనుటకయి, జర్మనీ షరతుల నంగీకరింపక, జర్మను సైన్యము వచ్చు దారులను తెగగొట్టి, రయిలులను ఎత్తివేసి యుద్ధమునకు సన్నిద్ధమాయెను. లీజుకోటల నుండి పోరు ఫిరంగులకు అడ్డముగా నెత్తుగా నున్న ఇండ్లన్నియు అధికారుల ఆజ్ఞలచే ఫిరంగులతో గాల్చి వేయబడెను. చెట్లు కొట్టివేయఁబడెను. మంగళవారము నాఁ డుదయమున జర్మను శత్రువులు బెల్జియముమీఁద నడుగుఁబెట్టిరి. జనరలు వాన్ ఎమ్మిక్ జర్మను సేనాధ్యక్షుఁడు.

1914_వ స. 5_వ ఆగష్టు నాఁటి రాత్రి 11½ గంటలకు నిండు వెన్నెల కాయుచుండఁగా లీజునగరపు ముట్టడి ప్రారంభమయినది. జర్మనుషెల్సు అమిత ప్రకాశముతో కోటలపయిని పడ మొదలిడెను. బెల్జియము కోటలు తగిన విధమున సమాధాన మిచ్చుచుండెను. ఉత్తరమున పన్నెండుమైళ్ల దూరమునందున్న వైజా మొదలు లీజుకు దక్షిణభాగమందున్న ప్రదేశమంతయు రణరంగముగా నుండెను. ఉదయము 5 గంటలగునప్పటికి యుద్ధము హోరాహోరిగా జరుగుచుండెను. అప్పటికి ఫ్లెరన్ అను కోటమాత్రము జర్మనుఫిరంగులచే నిశ్శబ్దముగా జేయబడెను. అచ్చటచ్చట కాల్బలము నడుమ జర్మను అశ్వసేనయు కొంత పనిచేయుచుండెను. ఆ భూమియొక్క ప్రకృతిని బట్టి జర్మనులు బాగుగా దాగియుండుట కనుకూలము లనేకము లుండెను. అయినను జర్మనుల యుద్రేక మనేకపర్యాయము లడంపఁబడెను. 9_వ బెల్జియము పటాలమువారు రాక్షసులవలె బోరిరి.

బెల్జియము నీ విధముగా పోనిచ్చునని జర్మను సేనాధిపతి అనుకొనలేదు. 1 లక్ష 20 వేలమంది జర్మను సైనికులను మాత్రమే బెల్జియము సైన్యము 35,000 మంది నెదుర్కొనిరి. జర్మనులు ప్రవేశించిన ప్రతిస్థలములోను 17,000 మంది జర్మనులను 5000 మంది బెల్జియనులు మట్టుకే తాకి పోరాడించుచుండిరి. పెక్కుమంది జర్మనులు కోటలలోని ఫిరంగులచే, కందకములలో గడ్డికోసినట్లు, కోసివేయబడుచుండిరి. శత్రువులు సామీప్యమునకు వచ్చినప్పుడు బల్లెపుపోట్లను తినుచుండిరి. అనేకపర్యాయములు బెల్జియను సేనానాయకులు తమ సైనికుల యమిత యుద్ధసంరంభమును జూచి వేయ నలసి వచ్చుచుండెను. జర్మనులను కోటలప్రక్క మైదానమునకు రానిచ్చి అప్పుడు ఫిరంగులను వర్షపాతమువలె బెల్జియనులు కురిపించి ధ్వంసము చేసిరి. ఒక్క బార్చోన్ కోట ప్రక్కనే పేర్చిన జర్మను శవములఎత్తు నాలుగడుగులయి యుండెనట! ఇప్పుడు భంగపాటు నొందిన జర్మను సేనాని ఎట్టి కనికరమును లేని లీజ్ పురజనుల గృహముల మీద షెల్లులను విడువ ప్రారంభించెను. శాంతజీవనులగు పురజనులిందుచే చాలమంది చంపబడిరి. కాని పురజనులు భయభ్రాంతులు కాలేదనుటకు నొక్క యుదాహరణము చాలును. బుధవారము నాటిరాత్రి ఫిరంగిధ్వనులతో నగరమంతయు ప్రతిధ్వనించుచుండగా లీజ్ విశ్వవిద్యాలయము వారు తమ సాంవత్సరిక పరీక్షలను శాంతముతో జరుపుచుండిరి.

మరునాడు జర్మనుల బలము వృద్ధియాయెనది. వారు కురిపించిన ఫిరంగిగుండ్లకు మితిమీరలేదు. బెల్జియము సేనాధిపతి జనరలు లీమెన్ నగరము చుట్టునున్న వంతెనల నన్నింటిని తుపాకిమందు పెట్టించి ధ్వంసము చేసెను. మిగిలిన సైన్యము నంతయు మ్యూజునదికి ఎడమభాగమునకు తీసికొని వెళ్లెను. ఇంతలో కండ్లకు గంతలు కట్టబడిన యొక జర్మను సేనాధికారి జనరలు లీమెన్ గారియొద్దకు జనరలు ఎమ్మిక్కుగారి సందేశమును తీసికొని వచ్చెను. ఆ యుద్యోగి కోటలను జర్మనులకప్పగింపవలెననియు, అట్లు చేసినచో బెల్జియనులు పొందవలసిన బాధ ఏమియూ లేదనియు, అందుకు సేనాని యొప్పుకొననియెడల నగరమును కోటలను నలుదిక్కుల ముట్టడించుట అరుగంటలకు ప్రారంభమగునని చెప్పెను. జనరలు లీమెన్ గారు అతని స్వారస్యమునకు సరియైన జవాబొసగెను. "కోటలు నేనిప్పుడే ఇచ్చుకొనను. పట్టుకొనగలిగినచో దానిని ద్రోయుడు." అంతట జర్మను సేనాధికారి వచ్చిన విధమునను దారిని బోయెను.

(లీజ్‌కోటలు-జర్మనీనుండి యుద్ధరంగమునకు వచ్చుచున్న మార్గము)

అంతట పురవాసులు ఫిరంగిధ్వానులు వినిరి. వారి కష్టములు నష్టములు ఇవియే. అనేకములు పెద్ద భవనములు ప్రతి ... సంహారములు ... జరిగెను. అనేకులు ... నిండి శ్మశానవాటికవలె దోచుచుండెను. శుక్రవారము నాడు 11½ గంటలకు ఎవరి మనుగడను వారు కాపాడుకొనుటకు 24 గంటలు యుద్ధమాపవలసినదని ఎమ్మిక్కుగారు కోరిరి. ఇప్పటికి 25,000 మంది జర్మనులు చచ్చిరి. ప్రతి బెల్జియము సైనికునికి ముగ్గురు జర్మను సైనికులు చచ్చిపడియుండిరి. ఒక్క రోజు యుద్ధమాపవలసినదని యడుగుటకు నిజమగుకారణము జర్మను సైనికులకాహారము లేక కడుపు మండుచుండుటయే. జర్మనీనుండి భోజనపదార్థములు వేగముగ సకాలమునకు రాలేదు. కాని చుట్టుప్రక్కలనున్న బెల్జియము గ్రామస్థులు జర్మనులకు అన్నము పెట్టి ఆకలి దీర్చిరి.

జనరలు లీమెన్ గారిని చంపయత్నించుట

ఇద్దరు ప్రష్యను ఉద్యోగీయులు ఆఱుగురు జర్మనుసోల్జరులు అతిశీఘ్రముగా వెళ్లు మోటరుబండి నెక్కి జనరలు లీమెన్ గారున్న గదివద్దకు వెళ్ళి వారిని చూడగలరా యనిరి. సిరంగమను ఇంగ్లీషు వారని భ్రాంతి చెంది లోపలికి పోనిచ్చిరి గాని మేజరు మక్బ్రేడు గారు ముందుగా వచ్చి చూడగా జర్మనులుగా నుండిరి. ఆయన కేక వేసెను కాని పిస్తోలుతో చంపబడెను. గదితలుపు లోపలనుండి బిగింపఁ బడినది. జనరలు లీమెన్ గారు పిస్తోలు తీసికొని వారి నెదుర్కొనుటకు సాహసించిరి. కాని వారి యుద్యోగస్థు లాతని ప్రాణ మమూల్యమయినదగుటచే నివారించి గోడ యెక్కించి క్రిందికి దించి ప్రక్క చోటికి పంపివేసి ఆ యెనిమిది మంది జర్మనుల నెదుర్కొని అందరిని చంపివేసిరి. బెల్జియను లాగదిలో జర్మనులచేత చచ్చిన వారిద్దరు మాత్రమే.

ఒక కోటలో కార్పొరలుగా నున్న లూకిన్ అను పదునెనిమిది సంవత్సరముల బాలుఁడు ఒక్క మెసీను ఫిరంగి రెండు స్థలమందుంచి ఒక పటాలము నడుపుచున్న యుద్యోగిని క్రిందియుద్యోగులను ఫిరంగులను కాల్చుచున్న జర్మనుల నందరిని తుదముట్టించెను. చివరకు ఆప్రదేశమునుండి పారిపోవుచున్న జర్మనులు విసరు కడపటి తుపాకిని ప్రేల్చగా పాప మూ లూకిన్ [illegible] మృతి నొందెను.

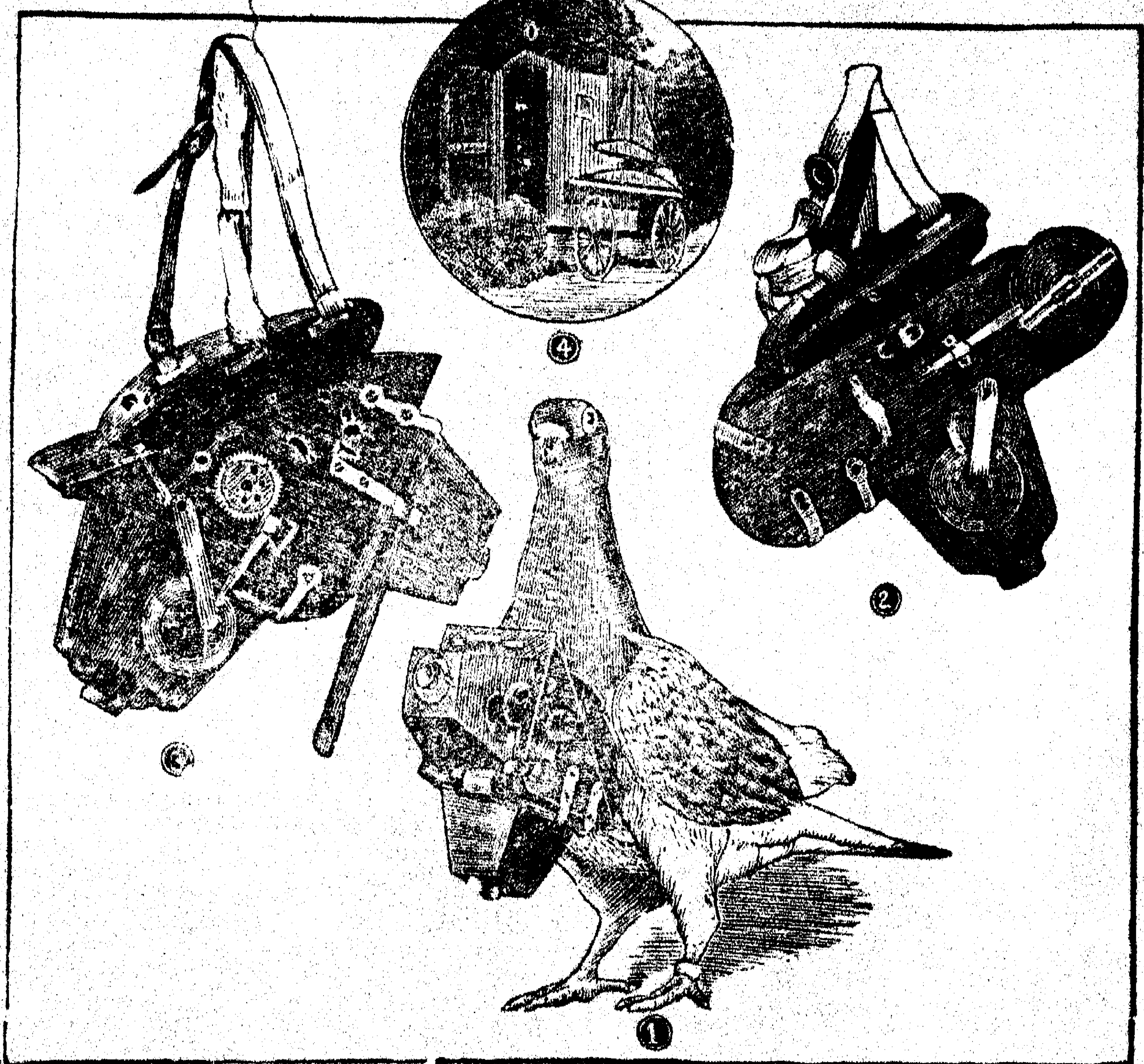
విస్‌నగరమును ముట్టడించుట

ఆగష్టు 8వ తేది జర్మను సేనలో కొంతభాగము చీని 150 మోటరు బండ్లలో బండియొకటింటికి పదిమంది చొప్పున కూర్చుండి లీజు కి[illegible]త్తరమున పదిమయిళ్లలోనున్న విస్‌నగరమును ముట్టడింపబోయిరి. బెల్జియనులు మూఁడు గంటలు కఠినము పోరాడి శత్రువులనాపిరి. అప్పటి మ్యూస్ నదిమీఁది వంతెనలు నాశనము చేయబడినను జర్మనులు పాంటూను వంతెనలను కట్టుచుండిరి. ఒకటి రెండు పర్యాయము లీవంతెనలను ఫిరంగులతో నాశనము చేయబడెను. తుట్టతుదకు జర్మనుగుఱ్ఱపుదళము నీటిలో నీఁది ఒడ్డుకు చేరెను. జర్మనులు పాంటూను వంతెనలను తిరిగి కట్టి నదిని దాటిరి. కొందఱు పురజనులు జర్మనుల సైన్యమునకు తాళజాలక యిండ్లెక్కి వారిమీఁద తుపాకులను గాల్చిరఁట. ఇది యొకమిషగా గల్పించుకొని జర్మను లాపట్టణమునందంతయు నగులబెట్టిరి. ఇండ్లను దోఁచిరి. స్త్రీలను చెరచిరి. [illegible] పౌరులని యుద్ధముకన్నిరి [illegible]. ఇంక పురజనుల కష్టము లింతింతయని వ్రాయ నశక్యము లేదు. ఒకరుదుమరు పిస్తోలు గలదని జర్మను లావియింటికి నిప్పంటించి ఆమంటలలో నామెను కాల్చిచంపిరి. ఉదయమున కల్లి చూడఁబోయిన యొక కుటుంబి తన యింటికి వచ్చినప్పుడు ఇల్లు ధగధగమని మండుచుండెను. ఆమె కనపడినబిడ్డలను బ్రతికించవలసినదని జర్మను సైనికులను ప్రతిమాలెను కాని వారు క్రూరాత్ములయి ఆబిడ్డలను మంటలలోనే కాల్చివేసిరి. ఆ మేధన్నను, 7 సం॥ల కుమారుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని యొప్పటికో తీసికొని వెళ్లిరి. ఇటువంటి గుండెలు బద్దలగు విషాదకర వృత్తాంతములు వందలకొలది గలవు. ఈ దురాగతములను బట్టి జర్మనులు తమశత్రువుల నెట్లు చూచెదరో తెలిసికొన వచ్చును. కాని యీ జర్మనులే భూభాగమున [illegible] వారే యని పిలువఁబడుదురు. జనరలు లీమెన్ గారు తన సైన్యమును మ్యూజునదికి ఎడమవైపునకు దీసికొని వెళ్లిన తరువాత జర్మనులు సులభముగా లీజునగరమును ప్రవేశించిరి. అప్పటికే నాలుగైదు ఇండ్లు కాలిపోయినవి. ఉన్న యిండ్లలో జర్మను సైనికులు ఉద్యోగులు ప్రవేశించి, ఇంటివారిని తోలివేసి హాయిగా నివసింప మొదలిడిరి. రాత్రింబవళ్లును ఇంటి తలుపులు తెఱచి యుంచవలసినదని ప్రజల కాజ్ఞనొసంగిరి. కావలసిన వస్తువులను దీసికొని వాని క్రయము నొసంగకుండిరి. జనరలు ఎమ్మిచు సహోద్యోగులతో గూడ [illegible]వారము నాఁడు పురమును ప్రవేశించెను. శుక్రవారము నాఁడు పౌరముఖ్యులు వారివద్దకు వెళ్లి పట్టణము వశమగుటచేత దానిమీఁద కాల్పవలదని వేఁడిరి. వారికి సరియయిన జవా బొసంగఁబడలేదు. కొంతకాలము వీరు ఖయిదీలుగా నుంచబడి విడుదల చేయబడిరి. కాని లీజుకోటలలో జర్మనుల వశము గానివి కొన్ని శత్రువులమీఁద తరచుగ [illegible]లను గురిపెట్టుచు సాహసముతో పోరుచునే యుండెను.

జనరలు లీమెన్

కొంతమంది బెల్జియములాంసరలు శత్రు వేదిక్కునుండి వచ్చుచున్నదియు, వాని బలమెట్టిదియు కనుగొనుటకై ముందుగా వేగువారివలె గాటోవ్యూవ్యాప్ ప్రాంతమున నున్న అడవిలోనికి పంపబడిరి. వారు జర్మను శత్రువుల విషయమయి తెలిసికొనిన సంగతులను గురించి యుత్తరములు వ్రాసి కపోతముల మెడకు కట్టిపంపుటయే కాక వచ్చుచున్న జర్మనుసేనలపయి ఎగురుటకును ఆ పావురములను వదలిరి. ఈ పక్షుల మెడలో ఫోటోగ్రాఫులను తీయుయంత్రము లున్నవి. ఆ యంత్రము శత్రువులకు సంబంధించిన ఛాయాపటములను పావురము ఎగురుచుండగానే తీసివేయును. ఈ విషయ మింకను వివరముగా వచింప బోధపడలేదు.

యుద్ధసమయములందు వేగులు పావురములను వార్తల నంపుటకును శత్రువుల గుట్టును కనుంగొనుటకును బంపువాడుక గలదు. పావురములను వెంటను తీసికొనిపోయి మూడు నాలుగు వందల మైళ్ల దూరమున వాని మెడలో చీట్లను కట్టి వదలిన నవి స్వస్థలమును జేరును. అయుత్తరమును జదువుటవలన స్వపక్షపు స్థితి తెలియును. శత్రువులగుట్టును గనుంగొనుటకై పావురములమెడయందు ఫోటోగ్రాఫులను తీయుపెట్టెలను గట్టుదురు. అవి మిక్కిలి చిన్నవిగనుండును. వానికి స్వతస్సిద్ధముగ బొమ్మలను దీయు మర లమర్పబడియుండును. పిట్ట యెగురునప్పుడు రెండుమూడునిమిషములకొకసారి ఫోటో పడును. ఆ ఫిలుమునుండి ఫోటోలను తయారు చేయుటకై నం 4. సాధనము చేయబడినది. ఇట్టి సాధనములను జర్మను వేగులవాండ్రు పరదేశములలోని రహస్యములను గనుంగొనుటకు వాడుచుండిరని ప్రతీతిగలదు. కోటలమీంద నెగిరెడిపావురము లిపుడు కాల్చి చంపంబడు చున్నవి. నం 2. కామెరాలో క్రింది వస్తువులు మాత్రము ప్రతిబింబించును. పావురముమెడయందున్న కామెరాలో క్రింద నెదుట నున్న వస్తువులు ప్రతిబింబించి బొమ్మ లేర్పడును.

కోటలను వదలిపెట్టి అప్రాంతములనున్న గ్రామములో జర్మను సైనికు లేమిచేసిరో యిప్పుడు వివరింతము. కోటల ముట్టడి కవసరము లేని సేనను జర్మను సేనాని రెండు యుద్దేశములతో చుట్టుప్రక్క గ్రామాదుల మీదికి బంపెను. మొదటి యుద్దేశము ప్రజలను నానాబాధలు పెట్టి జర్మనులనిన వారికి కలలలోనయితము భయము కలుగజేయుట. రెండవ యుద్దేశ మీగ్రామాదులను సంరక్షించుట కయి జనరలు లీమెన్ గారు పంపినయాడవ బెల్జియను సేనను ఓడించుట. ఆగ్రామములు మొదలు సైన్యమునకు వలయును. ఈ జర్మను సేన పాడుచేయని గ్రామము గాని, అచ్చటి ప్రజలు, సైనికు లయిన లేమి, కాకపోయిన లేమి, శత్రువులతో పరిహాసముల వలె పోరాడని వారుగాని లేరు.

ప్రతిచోటను సంఖ్యాధిక్యతగల శత్రుసేనమీద కొద్దిపాటి బెల్జియము సేన, బెల్జియము పౌరులు పోరాడవలసి వచ్చెను. ఈ కథ ముగా హాస్సెల్టు వద్ద, టియులెమాంటు వద్ద, డాల్హెము గ్రామము వద్ద, బోర్స్టువద్ద, ఓస్సుమేలు వద్ద, పోరాటములు జరిగెను. కొన్ని చోట్ల బెల్జియనులు జయించిరి. కొన్నిచోట్ల జర్మనులు జయించిరి. కాని తెగించని యుద్ధము గాని, నష్టము పొందని సంగ్రామము గాని, ధ్వంసము గాని పంటభూమి గాని, తుపాకిగుండ్లను పొట్టలో లేని చెట్టుగాని జర్మను లాక్రమించుకొనిన ప్రదేశములయందును లేదు.

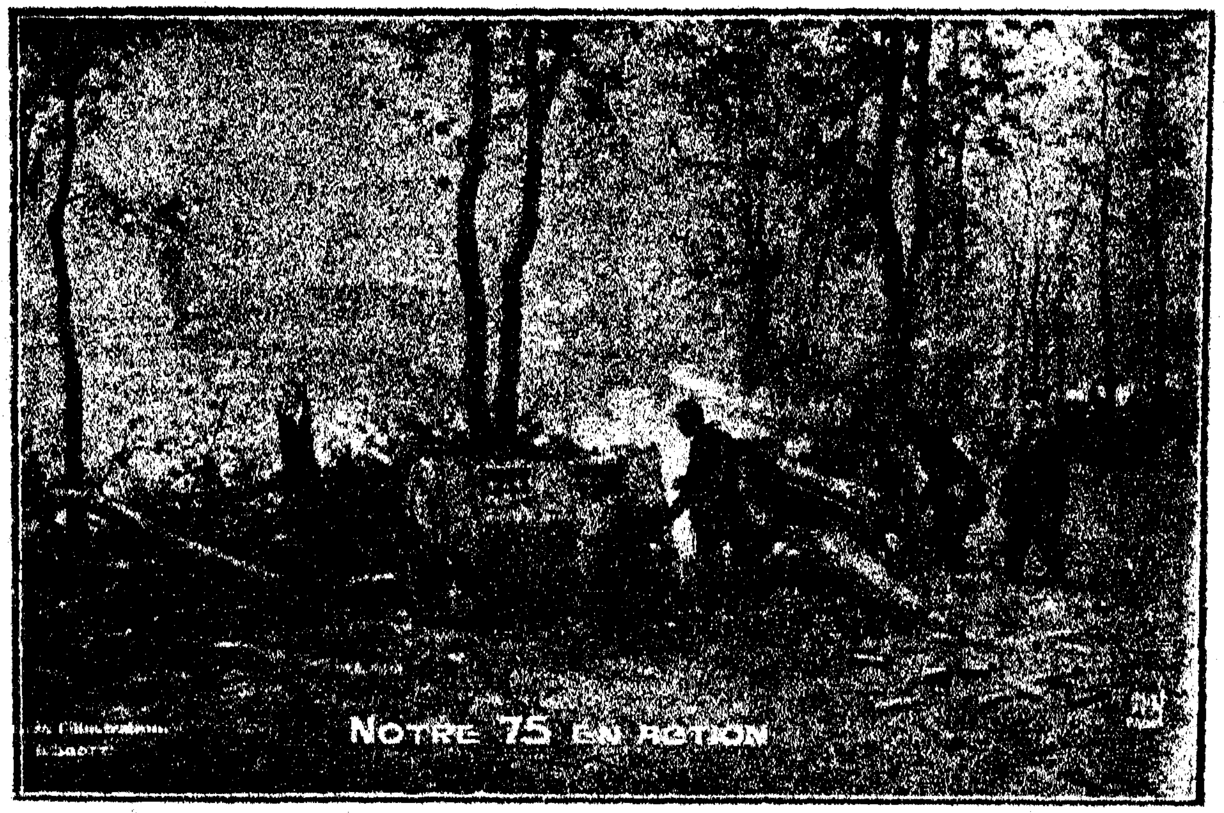
ఉల్లానులను జర్మను అశ్వసైనికులు శత్రువులలో ప్రవేశించుట

హాలెన్ పోరు

హాలెన్ పట్టణమునద్ద సుమారుగా పెద్ద దనవలసిన పోరు జరిగినది. జర్మనులు నదీ వారధిని దాటుచుండగా అదివర కచ్చట పెట్టబడిన తుపాకియందు ధగ్గున ప్రేలెను. అనేక శత్రువులు నష్టమయిరి. కాని జర్మనులు సరకు చేయక, పడిపోయిన తమ పీనుగుల మీదనే గుఱ్ఱములను నడిపించి నదిని దాటిరి. ఒకస్థలమును పట్టవలయునని జర్మనులకు ఎంతమంది మృతినొందవలసినను లెక్కలేదు. పడిపోయిన వారి శవముల మీదనే నడచిపోవుదురు. జననష్టము చెప్పను వారు తలంపరు. "ఈ బెల్జియనులకు కొద్ది నష్టము కలిగినను చాలును. వారి సైనికుల సంఖ్య అల్పము. మేము జర్మనులము. ఒక్కచోటును పట్టుటకు 10 లక్షల మంది స్వంత సైనికులను నాశనము చేయవలసి వచ్చినను చేసెదము; చేయగలము. మాకు కావలసినంత సైన్యము గలదు. జననష్టమును మేము గణింపము." అని యొక జర్మను సేనాధిపతి నుడివి యుండుటయే వారి సాధారణ సైనికుల ప్రాణముల వారెంత నిర్లక్ష్యభావముతో జూచెదరో తెలుపగలదు. హాలెనువద్ద బెల్జియము సైనికులు 7000 మంది యుండిరి. జర్మను లింతకు మూడు రెట్లయిన నుండవచ్చును. జర్మనులు మహా శౌర్య రోషములతో నిచ్చట పోరాడిరని తెలుప నక్కరలేదు. బెల్జియనులును ఘోరముగా బోరుసలిపిరి. 3000 జర్మనులు, 300 మంది బెల్జియనులు యిచ్చట క్షతిశేషులయిరి. మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు యుద్ధ మతి తీవ్రముగా జరుగుచుండెను. సాయంకాల మూడుగంటలకు నిలువలేక జర్మనులు గుఱ్ఱపుసేనను యుద్ధమాపుమని చెప్పి తిరిగిపోయిరి.

డీస్టు గ్రామము వద్దకు జర్మను సేనలోని 17వ మాన్లెన్ బర్గు డ్రాగూను గుఱ్ఱపు పటాలము రెండు ఫీల్డుఫిరంగులను, రెండు గన్నులను తీసికొని వెళ్లెను. ఈ గుఱ్ఱములు నడచుటకు వీలులేనంతను బంధ్లమునింక ననేకము లయిన అడ్డంకులను బెల్జియనులు కల్పించిరి. ఇచ్చట జర్మనుసేనాని బెల్జియము లెఫ్టినెంటు వాన్ డామరెన్ దండ్లో సేనాని గుఱ్ఱము మీదెక్కి జర్మను గుండ్లను గాలించుకొని బెల్జియము సేనలో చేరెను. డీస్టు గ్రామమునకు జర్మనులు మితిలేని హానిని చేసిరి. మరియొక గ్రామమును జర్మనులు ఎదిరింపబడకుండనే ప్రవేశించిరి. అన్నము కావలయునని గృహస్థుల నడుగగా అన్న మొసంగబడెను. తరువాత కావలసినంత సురను త్రాగిరి. తెగ త్రాగుటచేత ఒళ్లు తెలియక గుఱ్ఱముల నెక్కి వీధులలో స్వారిచేయుచు అటునిటు తుపాకులను ప్రేల్చి నిరపరాధులును, తమకు కడుపార అన్నము పెట్టిన వారును నగు కుటుంబికులను జంపిరి. లోబెక్ అనుసతనిచే ప్రాయబడిన కీర్తన నీ అశ్వసైనికులు పాడుచుండిరి.

"ప్రతితుపాకి దెబ్బకును ఒక రష్యావానిని, ప్రతి బల్లెపు పోటుకును ఒక ఫ్రెంచివానిని, కడతేర్చుము." కాని యీ వీధిలో జంపబడుచున్నది పరాక్రమములగు శత్రువులుగారు, నిరాయుధులగు శాంతపురవాసులు. "మేమందరము సుఖముగా నున్నా"మని చుట్టుగ్రామముల ప్రజలకు టెలిఫోను ఇండని ప్రజలను నిర్బంధపెట్టగా వారు సరే నని టెలిఫోనులవద్దకు వెళ్ళి జర్మనులకు తెలియని వాలూను పాటోయి భాషలో వీరి క్రూరకృత్యములను గురించి

THE FAMOUS FRENCH 75 MILLIMETRE GUN

ఫ్రెంచి ప్రసిద్ధమైన 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగి సంగ్రామమున పనిచేయుట

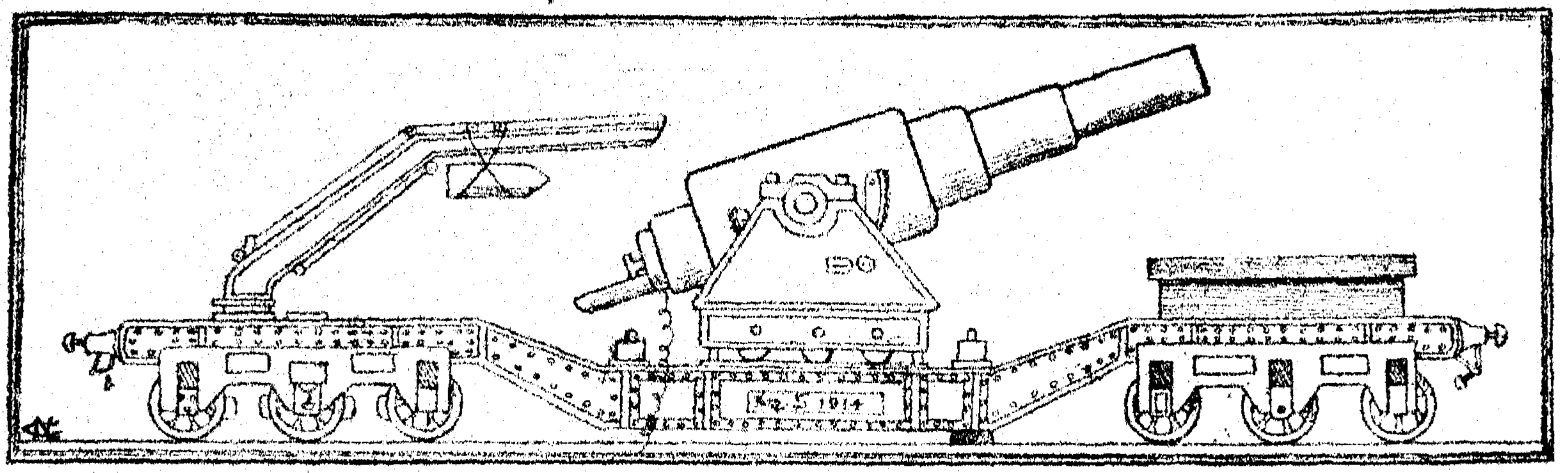

A GERMAN GUN DESTROYED BY 75 MILLIMETRE

ఈ 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిని ఫ్రెంచి ఫీల్డుగన్ అని పిలిచెదరు. దీనికంటె త్వరితముగా గుండ్లను వేయు ఫిరంగి యూరోపులో నింకొకటిలేదు. గుండువిడువబడగానే ఇతరఫిరంగులవలె యిది వెనుకకు ముందుకు కదలదు. ఇతరఫిరంగులలోవలె ప్రతి మారు లేక నాలుగుగుండ్లనుకాల్చినతరువాత దానిని కూర్చవలసినపనిలేక ఒక్కసారియే యనేకములను కూర్చి యుంచవచ్చును. ఈగుండ్లు నాలుగు సేర్లు ఒక్కొక్కటియు బరువుండును. 5 అంగుళముల కైవారముగానుండి యుండును. 8 మైళ్ళదూరము పోగలవు.

P

THE 42 C. M. KRUPP HOWITZER

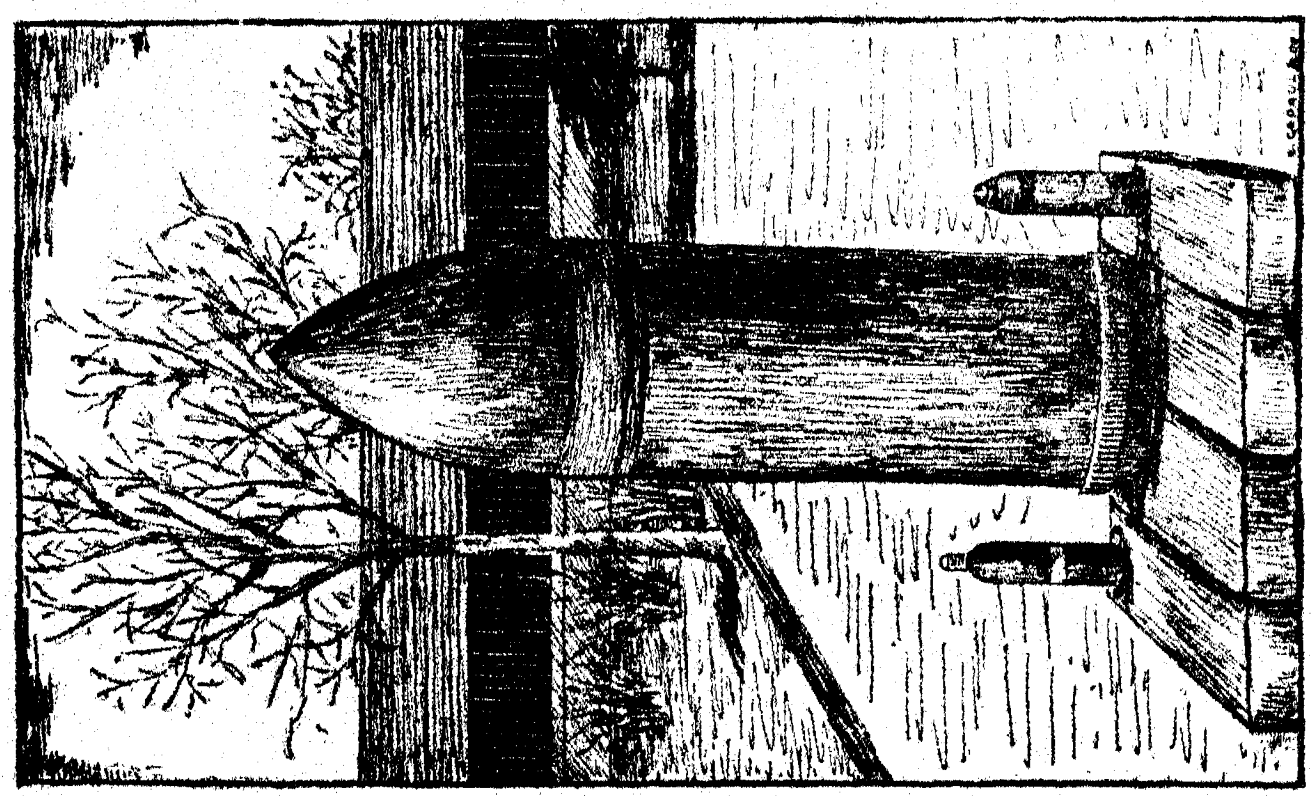
42 సెంటిమీటర్ క్రుప్ హొవిట్జర్ ఫిరంగిని రైలుమీద పెట్టినస్వరూపం

IN ACTION

ఫిరంగిని ప్రయోగించుట

A SHELL FROM 42 C. M.

ఫిరంగినుండి ప్రయోగించబడిన గుండు

జర్మను 42 సెంటిమీటరు ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన యీ రాతిసీసగుండు (సాధారణముగా ఒక మనిషియెత్తు) 5 అడుగు లున్నది. 7½ మైళ్ల దూరమునుండి వచ్చి వర్డన్ కోటవద్ద పడినది. కాని బ్రద్దలుకాలేదు. దీని బరువు ఒక్కటన్నుకు 133 గజులు తక్కువగా నున్నది. ఇది ఫ్రెంచివారి వశమునం దిప్పుడున్నది.

చెప్పిరి. కావలసినంతవఱకు దోచుకొని ఆగ్రామమును ఈనవనా గరములు వదలిపోయిరి. ప్రజలును వీరి బాధలను పడజాలక కొద్ది పాటి జర్మను గుఱ్ఱపు దళముగాని సైనికులు గాని చేతిలో చిక్కినప్పుడు బెల్జియములును వారిని తగినరీతిని పరాభవించు చుండిరి.

డినాంటు, లీజు, లోవేన్ యుద్ధము

లీజుపట్టణము పడినను కోటలన్నియు వశము కానందున జనరలు ఎమ్మిక్ గారు పురబహిర్భాగమున నివసించుచుండిరి. 14_వ ఆగస్టు తేదిన ఫ్రెంచిసైన్యములు బెల్జియనుల సహాయార్థము వచ్చుచున్న వనియు, వారివారి యుద్యోగీయులు యుద్ధక్రమమును గురించి పరిష్కరించుకొనిరనియు తెలిసినది. 13 ఆర్మీకోరులు (కోరు అనగా 40,000 సైనికులు) ఫ్రాంసును వదలి బెల్జియము రక్షణార్థమై వచ్చుచున్నా రనియు వదంతులు పుట్టెను.

డినాంటు యుద్ధము

బెల్జియములోని ఈ డినాంటుకును ఫ్రెంచివారి సరిహద్దు గ్రామమగు గివెట్ కును దూరము 14 మయిళ్లు మాత్రమే. ఇది మ్యూజునది కుత్తరమున నున్నది. ఇప్పటికి కొంత ఫ్రెంచిసేన పంపబడెను. ఇంతకుముం దిచ్చటనున్న బెల్జియముసేనకు సరియైన తుపాకులుగాని ఫిరంగులుగాని లేవు. జర్మనులు 15_వ ఆగస్టు తేదిన మ్యూజునదికి క్రిందిభాగమున దాటి నామూరుమీదికి వెళ్లవలయునని ప్రయత్నించు చుండిరి. ఫ్రెంచివా రాకస్మికముగా నిచ్చోట తాకబడినను ధైర్యముతో పోరాడిరి. ఒక ఫ్రెంచిసేన అరగంటలో నాలుగు మయిళ్లు పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. ఫ్రెంచివారు జర్మనుల పతాకమును గురిపెట్టి కాల్చి పటాపంచలు చేసిరి. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారికి తాళజాలక డినాంటు కొకమయిలు పయిగా నదిని దాటుటకయి జర్మనులు వెళ్లుచుండిరి. ఇచ్చట తాత్కాలిక వారధి కట్టి దాటుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారి ఫిరంగులకు సరియయినగురి యయిరి. వంతెన ముక్కలుముక్కలుగా చేయబడెను. అనేకులు శత్రువులు జలమరణమును బొందిరి. కాని మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు జర్మనులు డినాంటుపట్టణమునే ముట్టడించిరి. వారిని ఆపుట కెవరికిని శక్తి లేకపోయెను. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారి అరపటాలము నోడింపబడెను. దుర్గముపయిని జర్మనులు తమ పతాకమును పాతిరి. దుర్గమునుండి మెషీను గన్నులను ప్రయోగించి నిరపరాధులగు పురజనుల ననేకులను చంపిరి. ఇంతలో ఫ్రెంచివారికి కావలసిన సేన మోటారు బండ్లలో రాగా సాయంకాల మయిదుగంట లగునప్పటికి నది కిరుపార్శ్వములను నతి తీవ్రముగా జర్మనులకును, ఫ్రెంచివారికిని పోరు జరుగుచుండెను. దుర్గముమీది జర్మనుపతాకమును రెండు పర్యాయములు గురిపెట్టి కొట్టి ఫ్రెంచివారు ఆకసములో నెగురునట్లు చేసిరి. ఫ్రెంచి 75_వ నెంబరు ఫిరంగులు శత్రువులను ధ్వంసముచేయుచుండెను. జర్మనువారి 7_వ కోరు (40,000 సైన్యము) రెండుగా చీల్చబడి ఒకటి గివెటుప్రక్కకును రెండవది అన్సీప్రక్కకును పరుగెత్తెను. సాయంకాలము 7 గంటలకు డినాంటులో శత్రువులు లేరు, బోవెన్సు సీకో గ్రామములకు మధ్యనున్న నదీతీరమునందు జర్మనుపీనుగులు 8000 లెక్కింపబడినవి. సుప్రసిద్ధమైన కెయిజరుగారి ఇంపీరియలు గార్డు ఈయుద్ధములో నామమాత్రావశిష్ట మయ్యెను.

లీజుకోటలు పడకుండుట

ఈకోటలు జర్మనుల వశము కానందున జనరలు వాన్ ఎమ్మిక్ ఆత్మహత్య జేసికొనెనని వదంతులు పుట్టెను. లీజునకు కొంతదూరమందుండి 41,000 జనసంఖ్యగల సెరెంగునద్ద కఠినయుద్ధము జరిగెను. జర్మనులు దూరదూరపుస్థలమునుండి తరుమబడిరి. ఇచ్చటనే 71_వ జర్మను కాల్బలమునకు సేనాధిపతియగు ప్రిన్సు విలియం ఆఫ్ లిప్పి గారును, ఆయన పదునాలుగువత్సరముల తనయుండును కీర్తిశేషు లయిరి. లీజు సేనాధిపతియగు లీమెన్ గారికి ఒక మెల్లుసలని గాయము తగిలినను మడతకుర్చీలో కూర్చుండి యుద్ధవిధానమును నడుపుచుండెను. ఈ పట్టణమున కంతకును ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటుగారగు పోయిన్ కేరుగా రింత ధైర్యసాహసములతో బోరినందునకయి క్రాస్ ఆఫ్ ది లీజియన్ ఆఫ్ ఆనర్ అను గౌరవమును నొసంగి సన్మానించిరి.

యుద్ధస్థితి

డినాంటు యుద్ధమునాటికి బెల్జియములో స్థితి యీవిధముగా నుండెను:—లీజ్ కోటలుకొన్ని శత్రువుల వశ మింకను కాలేదు. నామూరుమీదికి జర్మనులు వెడలలేదు. మ్యూజునదీప్రాంతమున ఫ్రెంచివారిప్పుడే చూపిన సాహసమును బట్టి గొప్పగా సహాయము లగుదురను నమ్మకము కలిగినది. అంట్వెర్పు అభేద్యమయిన దుర్గముగా బరిగణింపబడుచుండెను. ఒకవేళ జర్మనులు ఈ కోటను సమీపించినను కాలువలను తెరచి నీళ్లలో ముంచివేయవచ్చు నను ధైర్యము బెల్జియనుల కుండెను. బ్రుసెల్సు ముఖ్యపట్టణము కోటలను గలది కాకపోయినను, దానికిని శత్రుసేనను నెదుర్క, బెల్జియము సేనలో నతిపరాక్రమవంతమయిన పటాలము లున్నవి. ఇంగ్లీషువారును బెల్జియనులకు సహాయము చేయుటకు వచ్చుచున్నారు. కాని తత్కాలము జర్మనుల ఉగ్రము అపజడినను అనేక లక్షల సైన్యమును ద్రోల్పింపగల శక్తి వారికి గలదని బెల్జియనులు చక్కగా గుర్తెఱింగి యుండిరి.

జర్మనుల విజృంభణము

మ్యూజునదిని నూతనసేనలతో మైదానదాటి లీజు, నామూరులకు మధ్యనున్న బెల్జియను అశ్వసేనను పారదోలి 2 లక్షలమంది జర్మను సైనికులు పశ్చిమమున బ్రుసెల్సు ముఖ్యపట్టణమును పట్టుటకయి చనుచుండిరి. జర్మనుసమూహములముందు నిలువజాలక అతి పరాక్రమముతో బోరినను, బెల్జియనులు వెనుకకు తగ్గిపోయిరి. గెట్టుకద్దను, హాడింజక్ కద్దను అశ్వసైనికులకు పోరు జరిగెను. రణరంగము ఆరుమైళ్ల పొడవుండెను. కాని శత్రుసేన అత్యధికముగుటవలన బెల్జియనులు చాల సేపు పోరి, గొప్పనష్టమును గలిగించి మరింత వెనుకకు తగ్గిరి. తరువాత డీస్టు, ఏర్ షాట్, టిర్లెమాంట్, లోవేన్

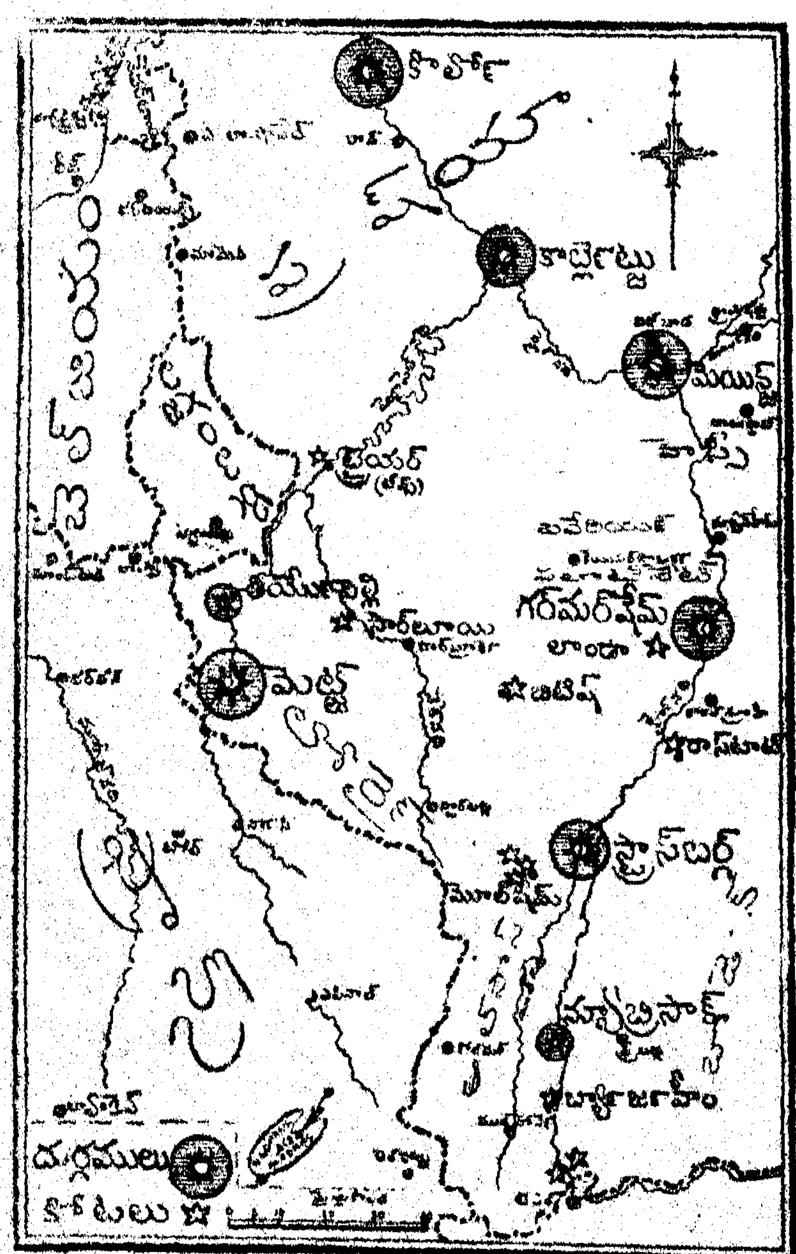
బెల్జియను అశ్వసైనికులు హేలెనువద్ద జర్మనుల నెదుర్కొనుటకయి పోవుట

పట్టణముల మీఁద ఎడతెగని జర్మను ఫిరంగుల ధాటి కురిసెను. టీర్లమాంటు బ్రసెల్సునకు 28 మైళ్ల దూరమునందే కలదు. ఇచ్చట ఘోరమయిన యుద్ధము జరిగినది. మంగళవారమునాఁటి రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు నిప్పంటుకొని టిర్లమాంటును, ఒక్కగంట పిమ్మట డీసును మండసాగెను. అనేక గ్రామములు చుట్టు ప్రక్కల తగులఁబడినవి. కాని యుద్ధము జరుగుచునే యుండెను. తరువాత బెల్జియనులు లావేన్ నగరము వఱకును పారిపోయి అచ్చట యుద్ధమున కుపక్రమించిరి. ఈ యుద్ధములో మూడవ బెల్జియము సేన 600 మంది ఫిరంగీయుల వఱకును ప్రఖ్యాతిని గడించిరి. ఈ గుఱ్ఱపుదళము 10000 జర్మను కాల్బలము మీఁద దుమికి పెక్కండ్రను చంపిన తరువాత ఏమగురు తప్ప మిగిలిన వారందరును వీరస్వర్గమున కేఁగిరి.

ఆ రాత్రి పెక్కుమంది జనులు దిక్కులేక బ్రసెల్సు నగరమునకుఁ బోవ మొదలిడిరి. బెల్జియము రాజు ఆల్బర్టుగారు ఒక్క అంగరక్షకునితో తమ మోటారుబండి నెక్కి పెక్కుతావుల దిరుగుచు జనులకు ధైర్యమును బురికొల్పుచు, సైన్యము ప్రాణముండువఱకును పోరాడునట్లు చేయుచుండిరి. ఒక సైనికుడు శ్రీవారిని "మహారాజా" అని సంబోధింపగా వాని చేతిని బట్టుకొని చిఱునవ్వు నవ్వుచు నట్లు పిలువరాదు. మన సంబంధమిప్పుడు చెలికాండ్రము. నన్ను "ఆల్బర్టు" అని పిలువుము" అని శ్రీవారనిన మాటలు దేశమంతట నెట్లో తెలిసి వారియందు ప్రబలమున్న ప్రేమ మరింత వృద్ధియయ్యెను. లెఫ్టినెంటు హెన్నాక్వర్టు అను నతడు ఫిరంగులతో నమర్పబడిన తన మోటారుబండిని ప్రతియుదయము నెక్కి జర్మను సైనికులను చెండాడుటకయి బయలుదేరి సుమారు దెబ్బది మందిని నొక్కడే చంపుట సుప్రసిద్ధము.

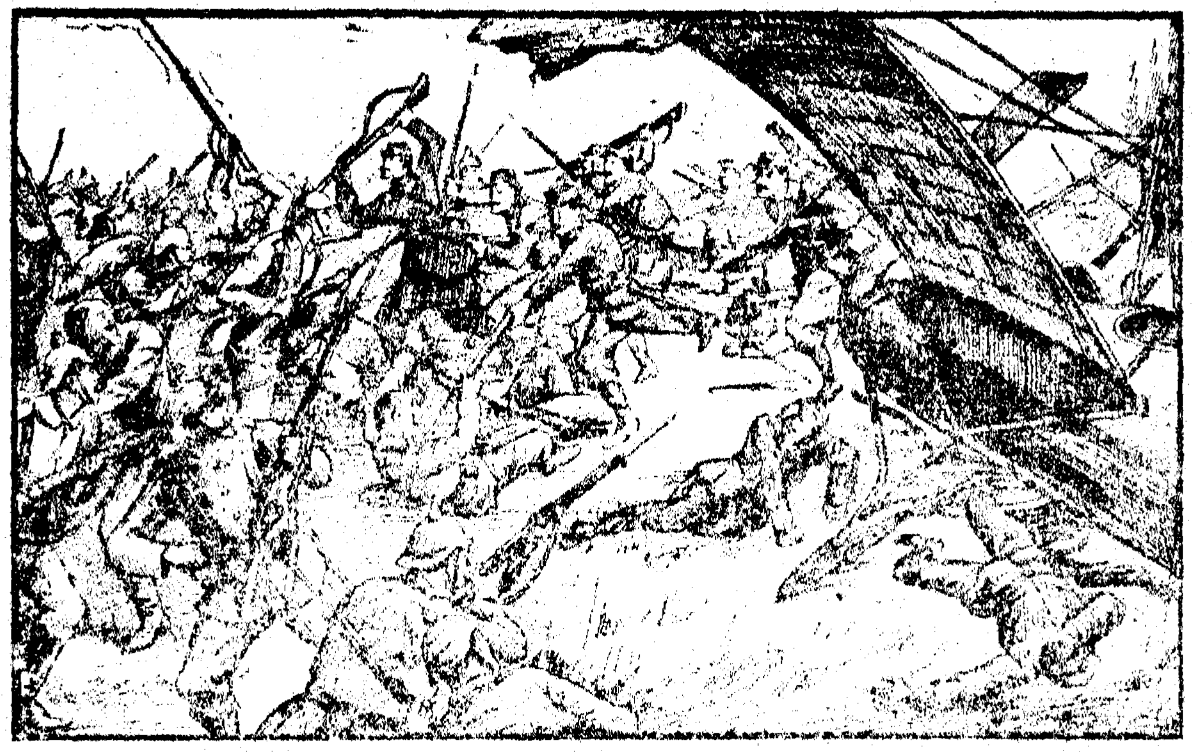
అల్సేస్ లోరైన్

ఫ్రాన్సుమీఁద దాడి వెడలుటకు జర్మనులకు రెండు మార్గములు కలవు. మొదటి మార్గము ఉత్తరమున బెల్జియము, లక్సెంబర్గులకును, దక్షిణమున స్విట్జర్లాండునకును మధ్య ఫ్రెంచి-జర్మనీవారి సరిహద్దుగానున్న రెండువందల మయిళ్లపొడుగుభూమి. రెండవమార్గము బెల్జియములో ప్రవేశించి ఉత్తర ఫ్రాంసు నాక్రమించుకొనుట. కాని యీ రెండువందల మయిళ్ల సరిహద్దులలో ప్రతి ముప్పది మయిళ్లకును అభేద్యములగు కోటలను ఫ్రెంచివారు కట్టిరి. ఈకోటలలో వర్డన్, టూల్, ఎపినాల్, బెల్ఫోర్టు లనునవి ఒకటిక్రింద నొకటి గలవు. వీనిలో 10 లక్షల సైన్యము సకల యుద్ధపరికరములతో జర్మను లెత్తి వచ్చినయెడల ఓడించుటకయి సర్వసిద్ధముగా నుంచఁబడెను. ఒక కోటకును నింకొక కోటకును మధ్యనున్న స్థలములో జర్మనులు పోవుటకు వీలులేనంత దూరము పోఁగల ఫిరంగు లుంచబడినవి. ఇచ్చట

ఫ్రెంచి, జర్మను సరిహద్దులు. వానియందలి కోటలు

మ్యూజానదిని దాటుట మరియొక పెద్దయిబ్బంది. దేశప్రకృతి దండెత్తివచ్చు సైన్యమునకు గొప్ప ఆటంకములను గలిగించునట్టిది. ఈ పేజీలోని మ్యాపులో జర్మను ఫ్రాంసు సరిహద్దులు, వానియందు గల కోటలు, ఆల్సేస్ లోరైన్ రాష్ట్రములు చూడవగును. ఈ మార్గము బట్టిన యెడల మృత్యువు నోట బడుటయేయని బెల్జియము త్రోవను బోవుటకయి జర్మనులు నిశ్చయించిరి. బెల్జియమునకును ఫ్రాన్సునకును మధ్యనున్న సరిహద్దులలో కోటలు గట్టబడలేదు. కారణము శత్రువులుముందుగా బెల్జియనుల నోడించు అవసరముండదనియు, ఇంతలో ఫ్రెంచి సైన్యములను సిద్ధము చేయుటకయి కాలముండదనియు ఫ్రెంచి ఇంజనీయరులు తలంచుటయే. అదిగాక బెల్జియముమీద ఎవరును పడకూడదని యొడంబడిక జర్మను ప్రభుత్వమువారి సంతకముతోగూడ నుండెనుగదా. ఈ యొడంబడికనే పనికిమాలిన కాగితమని జర్మను ముఖ్యమంత్రిగారు త్రోసివేసిరి.

ఆల్టుకిర్చులో ఫ్రెంచి సైనికులు జర్మనులను బల్లెములతో పొడుచుట

44 సం.ల క్రిందట ఫ్రెంచి వారి నోడించి, ప్యారిసును పట్టుకొని, గొప్పకప్పము గొని, ఆల్సేస్ లోరైన్ జిల్లాలను జర్మనులు ఫ్రెంచివారివద్దనుండి తీసికొనిరి. కాని ప్రజల సానుభూతియు, ప్రేమయు ఫ్రెంచివారి మీదనే చెదరకుండ నుండెను. వీరిని జర్మనులనుగా జేయుటకు జర్మను ప్రభుత్వమువారు చేసిన ప్రయత్నములు బాగుగా ఫలింపలేదు. ఈ జిల్లాలను తిరిగి సంపాదించుటకంటె [illegible] వేఱొకపరమావధి లేదని ఈ యర్ధశతాబ్దమునుండియు ఫ్రెంచి వారు తలంచుచునే యున్నారు. అందుచే యుద్ధము ప్రారంభమగాగానే ఫ్రెంచిసేన ఈజిల్లాలలోనికి ఆగస్టు 7 వ తేది శుక్రవారమునాడు పంపబడెను. జనుల యానందమునకు మితిలేదు. ఆబాలగోపాలము ఫ్రెంచి సైన్యమును జూచినప్పుడు వెళ్లి కావలించుకొనిరి. ఫ్రెంచిపతాక మన్ని గృహములమీదను ఎగురుచుండెను. కాని పంపబడిన సైన్యము గొప్పది కాదు. 6000లకు మించియుండదు. ముట్టడించుటకు వీరు 8000 ప్రజలు గల ఆల్టుకిర్చుకు వెళ్లిరి. అప్పటికున్న జర్మనులు 7000 మంచి సైన్యముతో పోరాడిరి. ఫ్రెంచిసైన్యము అత్యధికమున్నను సేనానాయకులను తలంపలేదు. జర్మనులతో ద్వంద్వయుద్ధమునకు దిగి ఆ సేనలను బల్లెములతో పొడిచి చంపిరి. వీరకన్పటు ఆకాశమున నెగురుచు శత్రుసేన లున్న వైపున గుండ్లను గాల్చుటకయి గురికిఁజూచుచున్న యొక ఆకాశవిమానము చాల సహాయము చేసెను. ఈవిమానమును గురిపెట్టి జర్మనులు కాల్చిరి. అది క్రిందికి ఒరిగినను తిరిగి నాకసమున కెగురగలిగి తప్పించుకొని బెల్ఫోర్టుకు సురక్షితముగా చేరెను. జర్మనులప్పుడు వెనుకకు దగ్గిరి. మరునాడు ఫ్రెంచిసేన మార్గమధ్యమునందున్న కొద్దిసాటి జర్మను సేనల నోడించుచు సాయంకాలము కెగంటలకు ముల్హౌసు పట్టనమును జేరినది.

ఆల్టుకిర్చుకడ్డ ఫ్రెంచివిమానము శత్రువులుంచు స్థలములకు జాడలకయి ఎగురుట

కాని ముల్హౌసులో ప్రవేశించిన ఫ్రెంచిసేన బహుస్వల్పసంఖ్యగలది. న్యూబ్రెయిసాక్ కోష్టారులనుండి వచ్చిన జర్మను సేన మరునాడు రాత్రి వారిని నగరము విడిచిపోవునట్లు చేసెను.

లోన్‌జస్ ప్రాంతమున నయిదుదినములు ఫ్రెంచివారు పోరి ఆల్సేసు మాగాణములకు మార్గములగు కనుమల నన్నింటిని పట్టుకొనిరి. ఫ్రెంచిసైన్యముల వెనుకభాగముమీఁదపడినయెడల ఆల్సేసును వదలునట్లు చేయవచ్చునని తలంచి మెట్జ్ కోటను పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు సేనను బంపిరి. ఒథయిన్ నదివద్ద జర్మనులు ఫ్రెంచివారిని పరాజితులనుగా జేసి కనుమలనుండి తరిమిరి. క్రొత్తసైన్యమువచ్చుట వలన మరునాడే ఫ్రెంచివారు యుద్ధమునకు గడంగి జర్మనులను పూర్తిగానోడించి 1000 మంది ఖయిదీలను పట్టుకొనిరి. ఆగస్టు 12 మొదలు 14 వఱకును శాల్మంటు, సైలే, అవ్రికోర్టులవద్ద తీక్ష్ణమయినపోరు జరిగెను. ఇప్పటి జర్మను లోడిపోయిరి. వోస్‌జస్ మార్గములన్నియు ఫ్రెంచివారికి తిరిగి వశమయ్యెను. వీరు సైన్యమును తిరిగి ఆల్సేసుకు జనరల్ పా గారి యధ్యక్షతక్రింద పంపిరి. బెల్ఫోర్టునుండి వెడలి, థాన్‌నుండి 14-వ ఆగస్టున జర్మనులను పారదోలి ముల్హౌసుకు 12 మైళ్లలోనున్న థర్ గ్రామము నీయన పట్టుకొనెను. మరునాడు దన్నిమేరి గ్రామము వశమయ్యెను. కొన్ని దినము లీప్రాంత్యమున అటు నిటు జయము సమమగుచు వచ్చెను. తరువాత డోర్నాకువద్ద జర్మనుల నోడించి పా గారు 24 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. ఈ జయమువలన ఫ్రెంచివారు బెల్ఫోర్టు మొదలు కొల్మరువఱకు దేశము వశము చేసికొనిరి. ముల్హౌసు రెండవపర్యాయము ఫ్రెంచివారికి లభించెను. ఆగస్టు 18 వఱకు జరిగినపోరులో ఆల్సేసు కున్న కనుమ మార్గములును, ఉత్తర ఆల్సేసును ఫ్రెంచివారివశ మయినవని చెప్పవచ్చును. మున్ముందు జర్మను లెంతగొప్పసైన్యమును బంపి ఆల్సేసు నెట్లు తిరిగి వశముచేసికొనినది ముందు చూడగలము.

సముద్రయుద్ధ ప్రారంభము

ఈ మహాసంగ్రామము ప్రారంభము కాకముందు మూఁడుసంవత్సరములనుండియు సముద్రయుద్ధాంగమంత్రియగు విన్‌స్టన్ చర్చిలు గారి యధ్యక్షతక్రింద బ్రిటిషు యుద్ధనావ లధికముగా గట్టబడుటయే కాక ఏక్షణమందు యుద్ధము ప్రాప్తించిన నాక్షణమందు సిద్ధముగా నుండునట్లొనరింపఁబడినవి. జర్మను యుద్ధనావ లాకస్మికముగావచ్చి పడకుండుటకయి యన్ని ప్రయత్నములును చేయబడెను. యుద్ధము ప్రకటింపఁబడగానే ఈశాఖయం దెట్టిలోపములకును, అలస్యమునకును అవకాశము లేకుండెను. జర్మను నావలు ఇంగ్లీషు ఛానలులో గాని అట్లాంటిక్ సముద్రములో గాని ప్రవేశించుటకున్న మార్గములన్నియు మూయఁబడెను. వయస్సును బట్టి చిన్నవాఁడయినను బుద్ధిసామర్థ్యమునందు నిరుపమానుఁడగు సర్ జాన్ జెల్లికో గారు సర్వసేనాధిపతిగా నియోగింపఁబడిరి. ఆయన బాల్యమునుండియు ప్రియమిత్రుఁడును నగు రేర్ అడ్మిరల్ మాడెన్ గారు ముఖ్యోద్యోగులలో మొదటివాఁడుగా నియోగింపఁబడియెను.

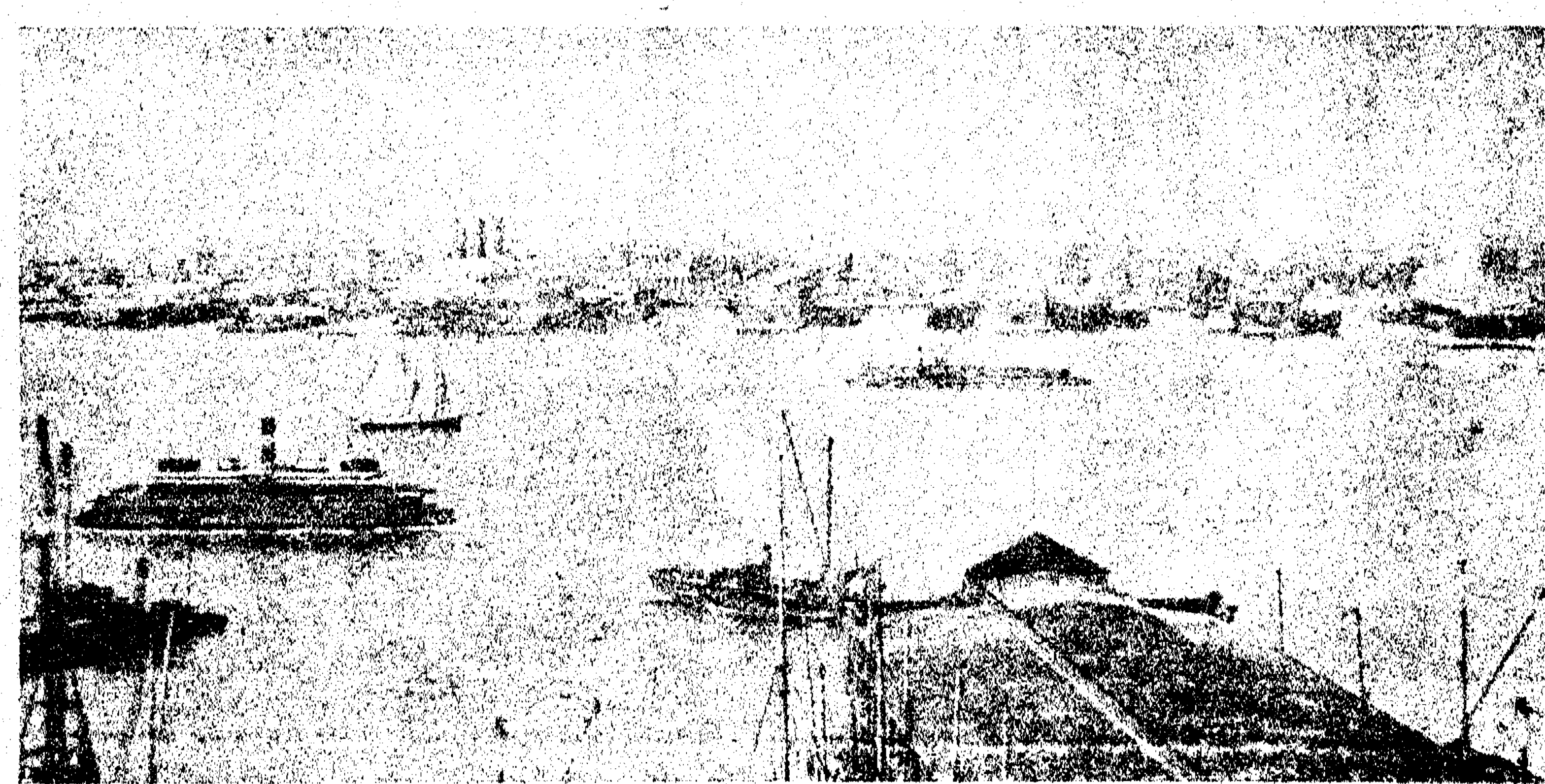
వర్తక మార్గములు

ఉత్తరసముద్రమందు నావలను బ్రిటిషుద్వీపములను గాపాడుటకయి చక్కఁగా నియమించినతరువాత భోజనపదార్థములును, ఇతరసామగ్రియు, పరదేశములనుండి రావలసిన వర్తకమార్గములను గాపాడవలసిన పనిని అడ్మిరల్టీ (నౌకాంగశాఖ) వారు పెట్టుకొనిరి. ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలను ముంచుటకయి పంపఁబడిన జర్మను క్రూయిజర్లు బ్రెస్లా, గోబెన్ అనునవి మధ్యధరాసముద్రములోను, డ్రెస్‌డన్ కార్ల్స్రూహి అనునవి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రములోను తిరుగుచుండెను. వీనిని ముంచుటకయి పెక్కు క్రూయిజర్లు పంపబడినవి. పైవానిలోని కరోనా భాగోర్వరులలోనున్న స్కార్న్‌హోర్స్టు, గెయిసెనా, ఎమ్డెన్ న్యూరెంబర్గు క్రూయిజరులు తప్పించుకొని పారిపోయుండెను, ఒకవేళ పారిపోయినను వానిని పట్టుకొని నోడించుటకును త్రయంపుయుద్ధ భాగము, రెండు ఆర్మర్డుక్రూయిజరులు, రెండు లయిటు క్రూయిజరులు, అనేకములయిన టార్పిడోబోటులు, రెండుసబ్మెరయినులు, ఆస్ట్రియా వారి వాటిల్ క్రూయిజరు, ఆస్ట్రియను లయిటుక్రూయిజరులు మెల్బోర్నను క్షిప్రయాను నవియు, వానివెనుక అత్యంతపరాక్రమవంతమయిన బ్రిటిషు యుద్ధనావలన్నియు సముద్రములను గాచుటకయి యుండెను. ఇంగ్లీషు యుద్ధనావ లన్నియు ఉత్తర సముద్రమును, ప్రాన్సునుత్తర దిశను గాపాడుటకయి యుండుటచే, ఫ్రెంచినౌకలన్నియు మధ్యధరాసముద్రమును గాచుటకును, ఆస్ట్రియానావలు ఏడ్రియాటిక్ సముద్రమును వదలి మధ్యధరాసముద్రములో ప్రవేశింపకుండ కాపలా యుండుటకును నిర్ణయింపఁబడెను. రష్యావారికి బాల్టికుసముద్రములోనున్న 4 యుద్ధనావలు, 1 ఆర్మర్డుక్రూయిజరు, కొన్ని చిన్న క్రూయిజరులు డెస్ట్రాయరులు, సబ్మెరయినులు, అవసరమయినప్పుడు జర్మనులకు తొందర కలిగించుటకున్నవి. మిత్రమండలివారికున్న ఇంత నౌకాబలము మును, జర్మను, ఆస్ట్రియనుల కెంత బలము గలదో యీక్రింద వివరింపఁబడినవి.

వివరము	ఇంగ్లండు	ఫ్రాన్సు	రష్యా	మొత్తము	జర్మని	ఆస్ట్రియా	మొత్తము
(1) డ్రెడ్నాటులు	22	10	...	32	13	3	16
(2) బేటిల్ క్రూయిజర్లు	10	...	...	10	4	...	4
(3) డ్రెడ్ నాటులు కాని యుద్ధ నావలు	38	13	10	61	22	12	34
(4) ఆర్మర్డు క్రూయిజర్లు	47	27	12	86	9	2	11
(5) లైట్ క్రూయిజర్లు	66	8	2	7[illegible]	45	11	56
(6) డెస్ట్రాయర్లు	202	80	95	377	133	15	148
(7) టార్పిడో బోట్లు	106	153	25	28[illegible]	80	58	138
(8) సబ్మెరయినులు	7[illegible]	50	25	141	24	6	30
మిత్రమండలివారివి అన్నియు గలవి 1071					శత్రువులవి మొత్తము 467		

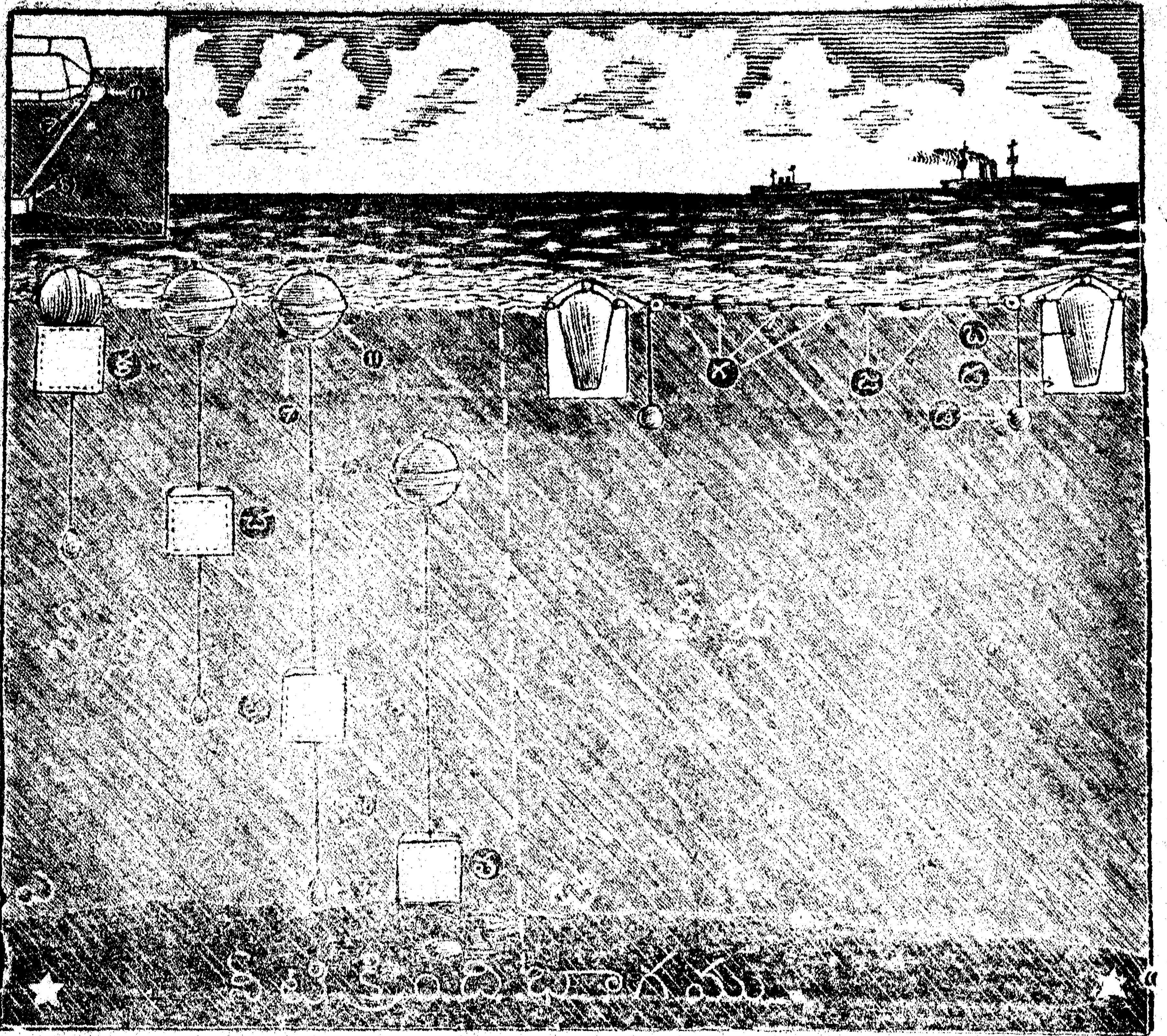
ఇంక ఫిరంగులమాట విచారించెదమనిన 3.5 ఇంచి ఫిరంగులు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలలో 188 గలవు. ఈ శ్రేష్ఠమయిన ఫిరంగులు ఇంకొకరికి లేవు. 12 ఇంచి ఫిరంగులు మిత్రమండలికి 500 లును, శత్రుమండలికి 158 యు గలవు. 11 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రువులకు 90 ఎక్కువగా గలవు. 4.7 యించి ఫిరంగులు, 4 ఇంచివి, 3.9 ఇంచివి మిత్రమండలివారికి 302 అధికముగా గలవు. 65 ఇంచి, 6 ఇంచి 5.5 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రుమండలికి 110 హెచ్చుగా నున్నవి. ఇటలీగూడ యుద్ధములో దిగుటవలన మిత్రమండలియొక్క బలము మిక్కుటమయినదని వ్రాయనవసరము లేదు.

యుద్ధము ప్రకటింపఁబడిన పదిదినములలో జర్మనుపతాకము నెగురవేయుచున్న సముద్రమునిగాని వర్తకనావలన్నియు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలచే ఒక్క ఫిరంగి కాల్పబడకుండ పట్టుకొనబడెను. కొలది దినములోనే జర్మనీవారి ఎగుమతి వ్యాపారము అంతరించెను. కొన్ని జర్మనువ్యాపారనావలు తటస్థదేశముల నౌకాశ్రయములకు బరుగెత్తి శరణుకోచ్చెను. జర్మనీవారికున్న నౌకాదల మొత్తము 100 టన్నులకు మించినవి 2090. ఇంగ్లీషువారివలన పట్టుకొనబడినవి 129. జర్మను రేవులలో నున్నవి 738. బాల్టిక్, నల్లసముద్రములలో నుంచబడినవి 71. మిత్రమండలివారి రేవులలో నున్నవి 166. తటస్థదేశపు రేవులలో శరణుజొచ్చినవి 646. లెక్కకురాకుండ 500 టన్నులకు పైగానున్న నావలు 125. లెక్కతేలని చేపలబోట్లు 853. చిన్న పడవలు మాయ మయినవి 381. జర్మనీవారి క్రైసెడిన్ క్రూయిజరు ఆగస్టు 5-వ తేదిన లూసిటానియాను ముంచజూచెను గాని యది చిక్కలేదు. కాలూసిటానియాయే తరువాత ఈ సంవత్సరము మేనెలలో సబ్మెరయిన్ వలన ముంచివేయబడినది. లూసిటానియాయు పోదరనౌకయగు మారిటానియాను కార్ల్సరూ క్రూయిజరు అట్లాంటిక్ సముద్రములో పట్టుకొనజూచెను గాని ఎసెక్సు క్రూయిజరువచ్చి దానిని రక్షించెను. ఆగస్టు

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల [illegible]

5-వ తేదిని సముద్రములో గనులను కప్పలపెడుగా వెదజల్లుచున్న జర్మనువారి కోనిగిన్ లూయి యను నావను ఆంఫియాన్ అను ఇంగ్లీషు లైటుక్రూయిజరు ముంచివేసెను. కాని ఆంఫియాన్ యుద్ధనౌకయు మరు నాఁడుదయమున కోనిగిన్ లూయి వెదజల్లిన గనుందగిలి యొకటి తగిలి మునిగిపోయెను. ఇందలి నావికులలో 139 మంది తప్ప తక్కినవారు కాపాడబడిరి. ఆగస్టు నెలయంతయు జర్మనుయుద్ధనావలు బయలు దేరి యుద్ధమునకు వచ్చెదరాయని ఆంగ్లనౌకలు నోరుతెరచుకొని యుండెను. కాని యొక జర్మను అడ్మిరలు జర్మనుయుద్ధనావ రెండు వలన బోరాడవలె కారణముల నిట్లొక యుపన్యాసమునందు దెలిపెను. "మనము మహోదారముగా ఇంగ్లీషువారితో సముద్రముమీఁద బోరితిమేని యోడిపోవుదుమనుట నిక్కువము. పోయిన నావలకు బదులుగా క్రొత్తనావలను కట్టుటకును, అవి ఈయుద్ధమునకు పనికివచ్చుననుట కును వీలు ఎంతమాత్రమును లేదు. సముద్రయుద్ధములో తమ్ముక బలముగల వారము ఓడిపోతిమేని మన సముద్రతీరమంతయు శత్రువులచేత ధ్వంసముచేయబడి జర్మనుసామ్రాజ్యము దిగి యుద్ధము చేయుట కవకాశము కలుగును. మన యుద్ధనావలను కదల్పకుండ కాపాడుకొంటిమేని సంధి జరుగునప్పుడు మనమాటలు ఆదరముతో ఆలకింపబడును. మన నావికులు బలహీనులముగా పలుక వలసిన యవసరముండదు." ఇందువలన సముద్రయుద్ధమునకు జర్మనులు దిగక సబ్మెరయినులచేత హాని కలిగింపవలయునని కలవెట్టి యున్నారు. ఆగస్టు 11-వ తేదిన జర్మనుసబ్మెరయినులు బ్రిటిషు క్రూయిజరగు బర్మింగుహాము టార్పెడో వేసి ముంచుటకయి రాగా ఈ యుద్ధనావయు, కొన్ని డిస్ట్రాయరులును వానికి నష్టము కలుగజేసి తరిమివేసెను. ఈరోజుననే జర్మనుసబ్మెరయిను 15 యు నెంబరుగలదానిని బర్మింగుహాము క్రూయిజరే సముద్రములో ముంచి వేసెను.

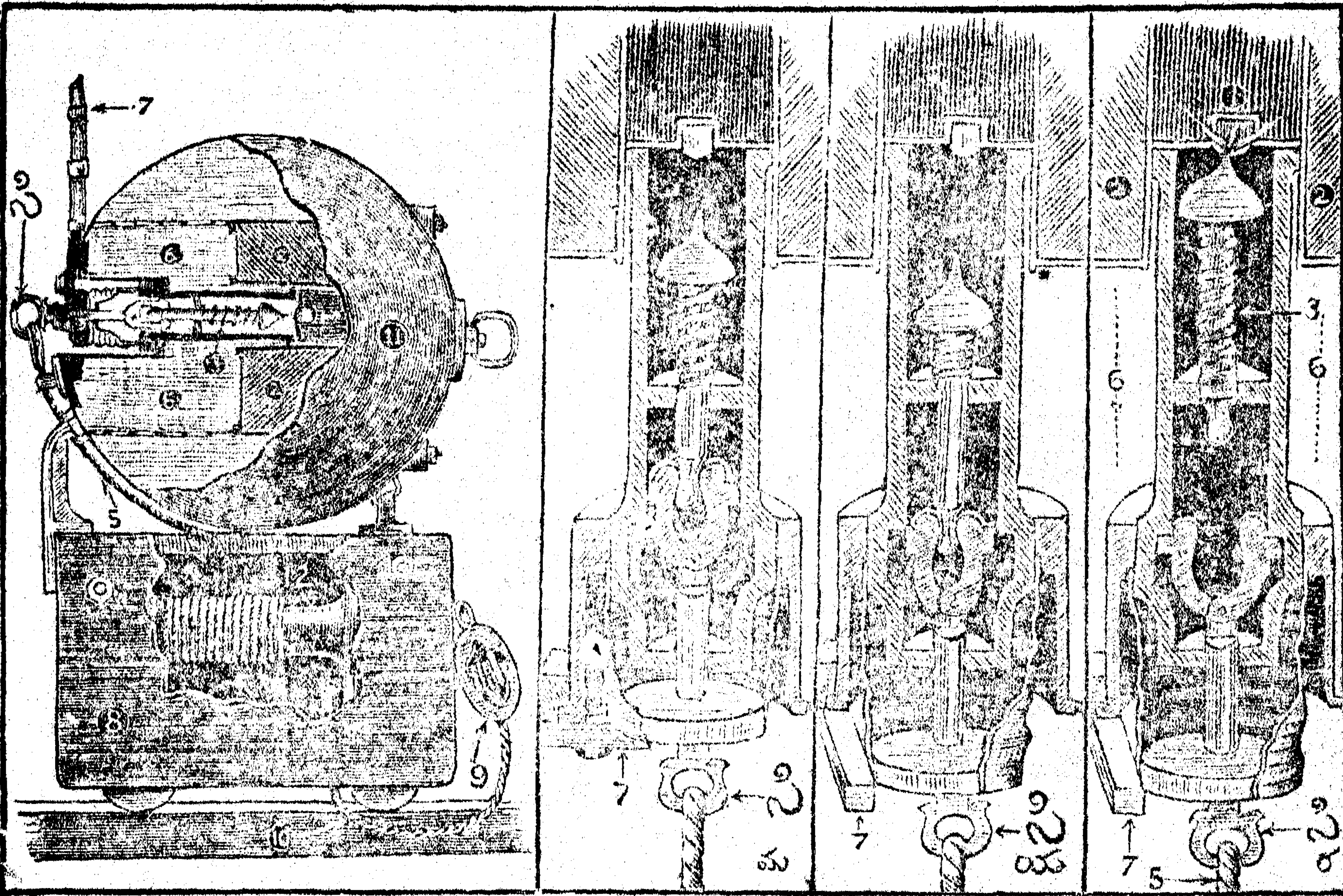

గనులు:—300 మొదలు 1000 రతులవఱకు బరువుగల తుపాకి మందుతోను పేలుడు పదార్థములతోను చేయబడును. తరంగము లెంత తీవ్రముగానున్నను సముద్రపు పైభాగమునకు 9 లేక 10 అడుగుల లోతున నివి కదలక నిలిచియుండును. ఆమార్గమున ప్రయాణము చేయుచుండు నావకు తగులగానే గంధకద్రావకమున్న యొకగొట్టము పగిలి లోపలనున్న ప్రేలుడువస్తువగు క్లోరేట్ ఆఫ్ పొటాషును నిప్పంటించును. అది లోపలనున్న యితరపదార్థములకు సయితము నిప్పంటించి పిడుగువంటి ధ్వనితో నావను బ్రద్దలుచేయును. హార్బరులలో పెట్టబడు గనులు యింకొకమాదిరిగానుండ గలవు. పెట్టబడిన గనిపయికి శత్రునావ రాగానే చూచి ఒడ్డునుండి విద్యుచ్ఛక్తితో గనిని ప్రేల్చి నావను ముంచుదురు.

ఎ. (క) పొగగొట్టమునుండి ఆగ్నేయాస్త్రము వేసినపుడు లోపలి త్రాడు జారుటను చూపుచున్నది. (చ) క్రిందనున్న బరువువలన లంగరుపెట్టె క్రిందికి జారును. (ట) బరువు నీటియందు తేలను చేయుట. (త) లంగరుపెట్టెభారమువలన బరువు బలముతగ్గి మైను నీటి క్రిందికి జారుట.

కుడివైపున నావ మైనును తగిలి ప్రేలురీతి చూపబడినది. [రెండవ విధమైన మైను] బి. (గ) బీలగచెంబులవలన నీటియందు తేలునటులు చేయబడును. (జ) మైనులను గట్టిత్రాడు. (డ) త్రాడును బిగువుగనుంచెడి బరువు. (ద) మైనును తేలనిచ్చెడి పెట్టె. (బ) మైను ఈమైనులందు నావలు త్రాడును తగిలి ఈడ్చినపుడు మైను ప్రేలి నావను ముంచును.

1 కేపు. 5 మైనుకు కట్టిన త్రాడు. 8 లంగరుపెట్టె. 10 నీటియడుగున కొంతలోతుగ మైనుయుండవలయునో
2 ప్రేల్చెడి భాగము 6 తేలుటకై గాలి నింపిన పెట్టె. 11 మైనురూపము. [నిర్ణయించెడి త్రాడు.
3 పొడిచెడి మేకు. 7 ముందట పొగగొట్టమునకు తగిలెడి లివరు. 9 బరువు. 12 త్రాడుచుట్టిన గిలక పి. మైనును ప్రేలుడుదీయుటకు
[గొట్టము

పొగయోడలపైన మైనులు నీటిలో వేయక పూర్వము వ్రేలాడుచుండెడి విధము.	మైను నీటియందు నిలిచియుండుట కీలి.	మేకు ఊడి (మ) యందు గనుపరచిన తీగను అక్షముచుట్టి నిలువుగా తిరుగుట.	ఊడిన మేకు కేపును ప్రేల్చుటవలన మైను ప్రేలి యోడలను ముంచును.

రష్యా రణరంగమున ప్రవేశించుట

యుద్ధమునకు కొంతకాలమునకు పూర్వము రష్యాదేశమశాంతి భూయిష్ఠమయి యుండెను. పరిశ్రమలవలన జీవించువారు సమ్మెకట్టులు కట్టి నానాయల్లరులు చేయుచుండిరి. "వీరా జర్మను యుత్సాహికుల నోదికింపగలట్టివారు!" అని జర్మనులు నవ్వుచుండిరి. కాని యుద్ధము శాంతిని రాజభక్తిగా మార్చివేసెను. తమ 'చిన్ని తమ్ములగు' సర్వియావారలను ఆస్ట్రియా దురాక్రమమునుండి కాపాడుటకయి, రష్యను ఖడ్గాకము కత్తిని దూసెను. రష్యా ప్రభుత్వము యెడల అపనమ్మకము కలిగియున్న వారలకు తగిన వాగ్దానములు చేసియు, ఫిన్లండు ప్రజలకు స్వపరిపాలన మొసంగెదమని ప్రకటించియు, ఆస్ట్రియాలో భాగముగు గలీషియాలోని స్వజాతివారగు స్లావులను దాస్యములోనుండి విమోచనము జేయుదమని యుత్సాహపరచియు, రష్యాలోని యూదులను తృప్తిపరచియు, వారి శత్రుభయమును లేకుండ జేసియు, తమ సామ్రాజ్యమంతటను బాగుగాను జాతిభక్తి సమగ్రముగా బురికొల్పిరి. జూలయి 28.వ తేది యుద్ధము ప్రారంభమయినది. 2 వ ఆగస్టున కప్పుడే కొంత రష్యను సేన జర్మనీలో ముఖ్యరాజ్యమగు ప్రష్యా సరిహద్దులలో ప్రవేశించెను. ఇంతకుముందు స్వల్పమగు రష్యా నావికబలమును జర్మని ఫిన్లండు గల్ఫునందు ఓడించి ఆలాండుద్వీపములను వశము చేసికొనియెను. రష్యామీద నేల యుద్ధమునకు జర్మని 15 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముగా నుంచినది. రక్షణములేని సరిహద్దులలోని అనేకములగు రష్యా గ్రామములను ముందుగా జర్మనులు తగులబెట్టి ప్రజలను నానాకష్టములపాలు చేసిరి. ఈ యుద్ధములో మొట్ట

మొదటి 16 దినములును చిన్న చిన్న పోరాటములతో గడిపోయినది. తూర్పు ప్రష్యాలో ముఖ్యపట్టణములలో నొక్కటియగు ఇటుయ్‌కౌనను రష్యావారు పట్టుకొనిరి. జర్మనులు వారము దినములు భగీరథ ప్రయత్నములను పట్టణమును తిరిగి సంపాదించుటకయి చేసిరిగాని జయింపలేదు.

రష్యా యుద్ధభూమికి 80 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముచేయుచున్నదియను వార్తను విని గ్రహించి, ఇంగ్లీషువారికి కలిగిన యానందమింతింతకాదు. ఫ్రెంచియును దేశములో సైన్యవాహుళ్యము గలదని యిష్టమువచ్చినట్లు విజృంభించుచున్న జర్మనీ వెనుకభాగమును రష్యా తాకుట మిత్రమండలికి పశ్చిమ రంగమున సంతోషసహాయకారియని తెలుపబడెను. మహాప్రభు నికోల్సు గారి సైన్యాధిపత్యముక్రింద ఒక సైన్యము గలీషియామీదికిని, వేరొకసైన్యములో సగము కిల్నా నుండియు, రెండవసగము వార్సానుండియు తూర్పుప్రష్యామీదికిని వెడలెను. ఈ ప్రయత్నములకన్నింటికిని ఒక్కసారె పట్టినది. ఈ రెండవసైన్యముమీద గూటో, బాజోలన్, పైదేశిలోనులవద్ద జర్మను లుపోరాడి దెబ్బతినిపారిపోయిరి. స్టాల్లుపోనెన్ వద్దజరిగిన యుద్ధము తూర్పురంగమున జరిగినవానిలో మొట్టమొదటి గొప్ప యుద్ధమని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చట జర్మనులు రష్యావారితో కడు తెంపుతో పోరాడిరి. వెనుకభాగమునుండి వార్సా మీదుగా వచ్చుచున్న సైన్యము పైతము జర్మనులనిచ్చట ముట్టడించెను. జర్మను సేనాధిపతి కిచ్చట నేమియు తోచలేదు. అతని పన్నాగములన్నియు వమ్మయిపోయెను. తన ప్రక్కన వచ్చిన జనులను పూడ్చిపెట్టుటకయిన కొంతకాలము సంగ కలసివదని రష్యాసేనానిసదుగగా నాయన ఒప్పుకొనలేదు. జర్మనులు రెండు సైన్యములమధ్య అరుదినములు పోరి పూర్తిగా నోడిపోయి పరుగెత్తిరి. గంబిన్నెను అను మరియొక ప్రదేశమున జర్మనులు మంచి అనుకూలమయిన స్థలమునుండి పోరినను, జయింపజాలకపోయిరి. ఈ యుద్ధములో రష్యాలోని గొప్పకుటుంబములకు చెందిన యావనులును రష్యాపాల్గొనుటకు అనేక ద్యూమాసభ్యులును, సాధారణ సైనికుల వలె పోరి మాతృదేశ చారిత్రమునకు గీర్తి దెచ్చిరి. ఇచ్చటనుండి ఇన్‌స్టర్ బర్గు, కోనిగ్సుబర్గు, ఆలెన్‌స్టైన్ మున్నగు సుప్రసిద్ధ దుర్గములను 100 మైళ్లు రణరంగమునుండి నడచియు, పట్టుకొనుటకయి రష్యనులు పెద్ద సైన్యములను దెప్పించుకొనిరి. జర్మనులకును కావలసినంత సహాయము పంపబడెను. నిడెంబర్గు, క్రిస్టైన్ బర్గు, ఆర్టెల్సుబర్గుకోటలు తనవాశ రష్యనుల వశమయ్యెను.

బూకొవీన్ ప్రాంతమున ఆష్ట్రియాను గుఱ్ఱపుదళమును భగ్నముచేసిన కొసక్కు అశ్వసైనికులు

ఆష్ట్రియామీద దాడి

కొసక్కులందల మైళ్ల సవాద్దులు రష్యాకుండుటవలన ఎచ్చటనయినను కొద్దిపాటి దళ్లములు కలిగించుటకు శత్రువులకు సులభము. ఒక ఆష్ట్రియాను గుఱ్ఱపుదళము నిరాటంకముగా లెంబర్గుమీదికరిగెను. వారు హైలోగా గాక్ పట్టణము వరకు వెళ్లి దోచుకొని వచ్చుచుండగా లూకిన్ సహస్రదళాధిపతి 5000 కొసక్కు అశ్వసైనికులను ఒక నదీతీరమునందు దట్టముగా గడ్డిపెరిగినచోట దాచియుంచిరి. లూకిన్ ప్రాంతమున ఆష్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భగ్నముచేసిన కొసక్కు అశ్వసైనికులు ఆష్ట్రియను లు పారిపోవ్వమునకు దారిగా అకస్మికముగా వారిమీద పడి అందరిని బురదలో త్రొక్కి వేసిరి. ఈసేనలోనున్న ఆష్ట్రియాయినను స్వదేశముకు తిరిగి పోలేదు. గలీషియామీదికి పంపబడిన రష్యనుసేన చాలపట్టణములను బట్టుకొనెను. బుకోవినాయను రాష్ట్రములోని ప్రజలు రష్యనులకాహ్వనమొసంగి తమ రక్షకులని వారిని మన్నించిరి. ఆష్ట్రియను దేశములోని గంబిన్నెన్ మెర్కానెన్ కోవర్లైన్, లైక్ మొదలగు తావులు రష్యనులచేతిలో బడెను. ఈయుద్ధములో రష్యనులు 240 మైళ్ల పొడవునున్న రణరంగమునందు బోరుచుండిరి.

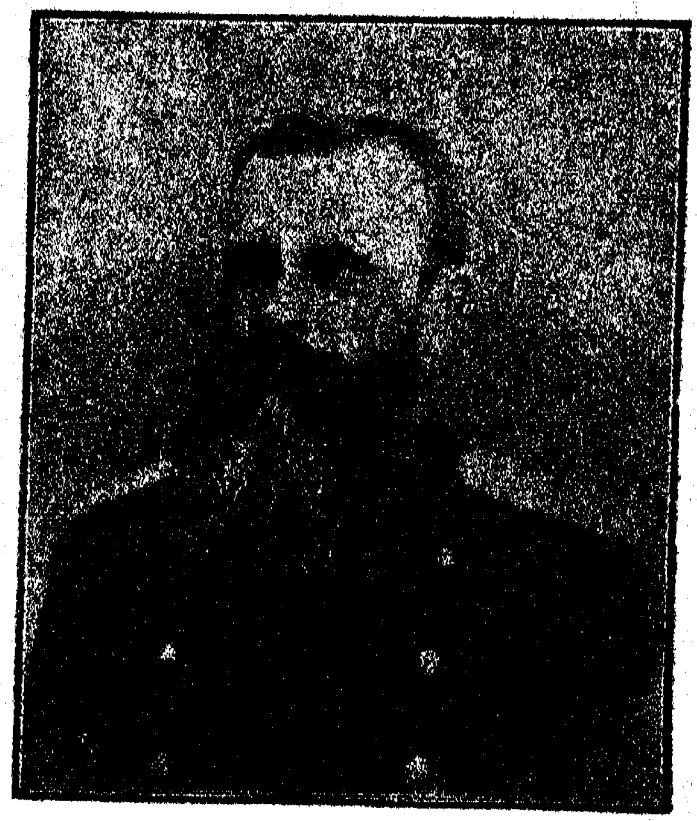
రష్యనాభూమిలో ప్రవేశించిన జర్మనులు రష్యను పోలండులోని కలీష్ అను కోటను బట్టుకొని చంద్రబోవ అను జిల్లానంతయు నాక్రమించి, ఈజిల్లా గనులలోనుండిన దగుటచేత, తమకు వీలయినంత బొగ్గును జర్మనీకి నెగుమతి చేసిరి. ఈ కలీషునగరపు ప్రజలను లెస్సగా హింసించిరట. ఈనగరముమీద 50,000 రూబులు అపరాధము విధింపబడెను. ఈ క్రూరకృత్య చారిత్రమును వినిన రష్యనులు రోషావేశులయి మరింత దృఢముగా బోరుటకు సంకల్పించుకొని యుండిరి.

GRAND DUKE NICHOLAS

గ్రాండ్ డ్యూక్ నికోలస్. రుష్యా సర్వసేనాధిపతి

GENERAL IVANOFF

జనరల్ ఇవనోఫ్. రుష్యా సైన్యపు సేనాధ్యక్షుడు

GENERAL RENNENKAMPH

జనరలు రెన్నెన్ కాంఫ్

GENERAL SAMSONOFF

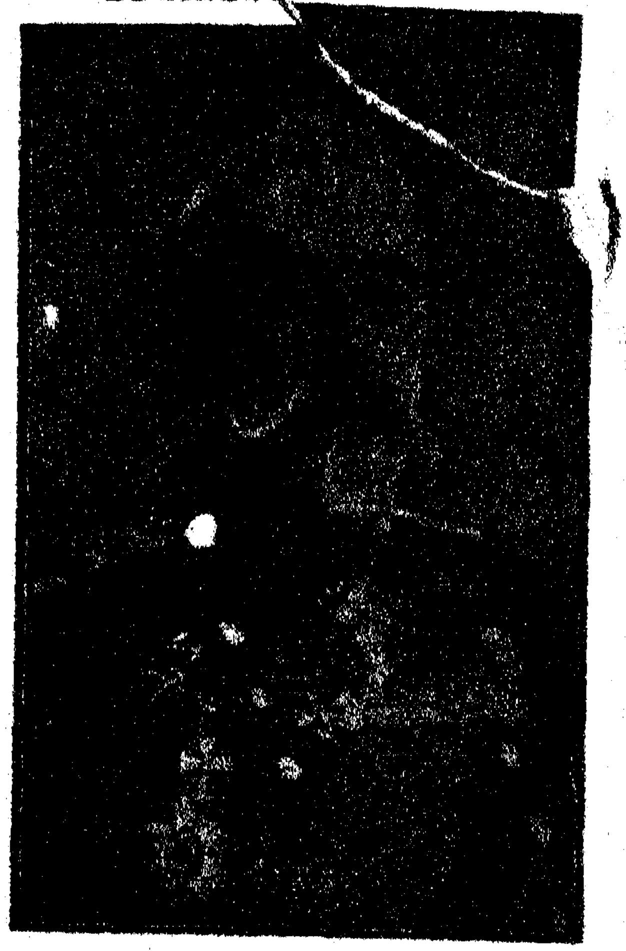
కీర్తిశేషుడయిన జనరలు సాంసనోఫ్

M. SOZONOFF

రుష్యా విదేశాంగ మంత్రి ఎం. సోజొనోవ్

ADMIRAL GEORGEOVITCH

అడ్మిరలు జార్జిగొవిచ్ సెర్వియను యుద్ధ నావాంగమంత్రి

KING OF MONTENEGRO

మాంటినిగ్రో రాజు

CROWN PRINCE OF AUSTRIA

ప్రకృత ఆస్ట్రియా యువరాజు

బ్రసెల్సులో జర్మనులు ప్రవేశించుట

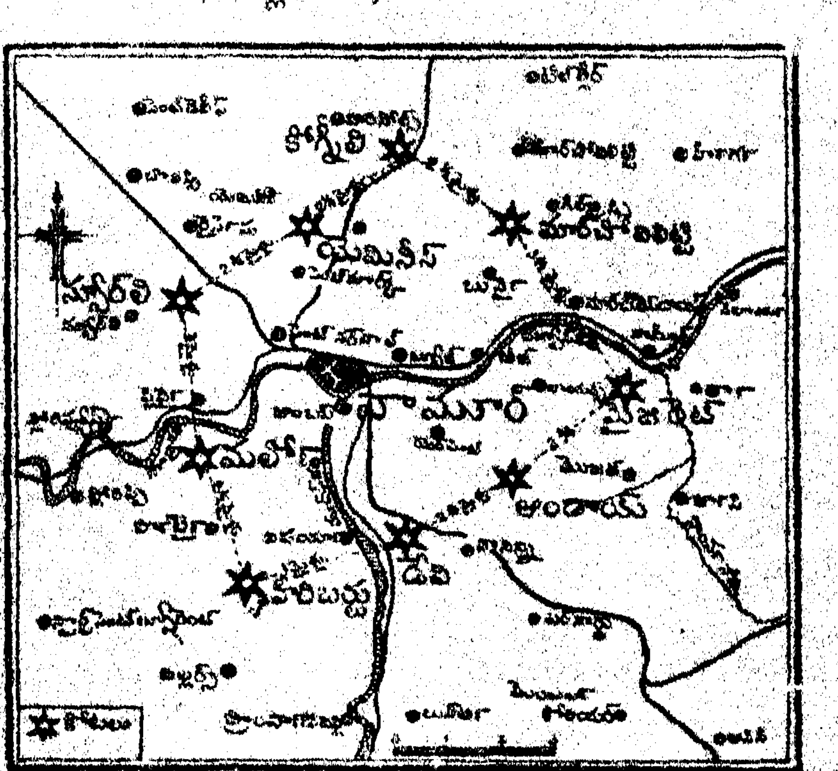
19-వ ఆగస్టు బుధవారమునాడు లౌవెయినును వదలి బెల్జియను సైన్యము మేలీన్సుకు వెళ్లెను. బ్రసెల్సునగరములో ప్రసన్నులు గురువారమునాడుదయమున ప్రవేశించిరి. ఈ ముఖ్యపట్టణమునకు రక్షణములగు కోటలు లేనందున రాజుగారును, మంత్రులును ఇతరముఖ్యోద్యోగులును ఒక రాత్రి ముందుగానే నగరమువిడిచి అంట్వెర్పు నగరమునకు వెళ్లిపోయిరి. జర్మనుల నెదిరించుటకయి ముఖ్యపట్టణములో నుంచబడిన 20,000 సివిలుగార్డు సైన్యము శత్రువుల బలముముందర ఆగ లేదని వెనుకకు తీసికొని పోబడెను. జర్మనులతి యాడంబరముతో నగరమును ప్రవేశించి బెల్జియను పతాకముల స్థానములలో జర్మను పతాకములను పాతి, ప్రజలకు భీతి కలుగునట్లనేక దుష్టకార్యములను జేసిరి. ప్రముఖులను ప్రముఖ గుఱ్ఱపు రౌతులు యిద్దరు బెల్జియను సైనికోద్యోగులను తమ కాళ్లకు కట్టుకొని బజారులలో లాగి చేసిన యవమానమును బెల్జియను ప్రజ లెప్పటికిని మఱువజాలరు. పయిగా అగ్నిలో ఆజ్యము పోసినట్లు ఖర్చులకయి 12కోట్ల రూపాయిలను ప్రజలవద్ద వసూలు చేయుటవలన వారికెంతి యనుభాగము జర్మనులమీద నుండునో వ్రాయవలయునా?

ఇక లౌవెయిన్ నగరపు ప్రజలకష్టములును మితిమీరియుండెను. జర్మనులు జయింపబడిన ప్రదేశములోని జనుల నెన్నివిధముల హింసించుటకు మార్గములు కలవో అన్నింటిని ఈ ప్రజలపై నుపయోగించిరి. 86-వ ప్రాచీన ... లను లోకఖ్యాతిమును, అమూల్యమునగు లౌవెయిన్ పుస్తకభాండారమును ధ్వంసము చేసి లోకచరిత్రమునందు శాశ్వతమయిన అపకీర్తి నార్జించిరి. ఈ లౌవెయిన్ నగరములోని ప్రధాన భవనములలో టౌనుహాల్ ఒకటి తప్ప తక్కిన వన్నియు జర్మను ఫిరంగుల కాహుతి యయ్యెను.

నామూరు కోటలు ఆక్రమింపబడుట

బ్రసెల్సులో కొంతసేనను వదలి మాన్సునుండి ... కోటను సిద్ధము చేసెను. మధ్యనున్న స్థలముగుండ ఫ్రాన్సుమీద పడవలయునని జర్మని వారి యత్నము. ఆగస్టు 23-వ తేదినాటికి 10,000 జర్మను సైన్యము కోబ్లెంజు వద్ద నుంచబడెను. ... ఫిరంగి సేన ... బంపబడెను. నామూరు, ఫ్రాన్సు ... మాబ్యూజు వద్దకు రెండు సైన్యములును, బెల్జియనులను ఆంట్వెర్పు వద్ద ఆపుటకు మూడవ దింకొక సైన్యమును పంపబడెను. వారి నెదిరించుటకయి మిత్రమండలివారి సైన్యములు మూలుండెను. ... నున్న సైన్యమును ఫ్రెంచివా రెదిరించిరి. ... మాబ్యూజులకు మధ్యనున్న సైన్యముతో తలపడుటకయి రెండవ ఫ్రెంచి సేన ఆర్డెన్సు పర్వతముగుండ పంపబడెను. సాంబ్రె, మాబ్యూజులకు మధ్యనున్న జర్మనుల కుడిభాగముతో పోరుటకై మూడవ ఫ్రెంచి సైన్యము నడుముచుండెను. ఈ కడపటి సైన్యముతోనే ఇంగ్లండు నుండి వచ్చిన సేనయు గలిసియుండెను.

19-వ ... బెల్జియను అశ్వదళము జర్మనుల కొంత అశ్వదళము నోడించెను. 21-వ ఆగస్టునాటికి గాని పట్టుపలతో నామూరు ముట్టడి ... శుక్రవారము మొదలు ఆదివారము రాత్రివఱకు ఒక్కనిమిషమయినను ఫిరంగిగుండ్లు కోటలమీదను నగరములోను పడుట ఆగలేదు. కోటలలోని బెల్జియను ఫిరంగులు 8.4 అంగుళము. జర్మనుల ముట్టడి ఫిరంగుల ముందు ఆగజాలినవి కావు. మార్కొవెలెట్, ఫాంవిలెయాన్, మైజరెట్, అండాయ్ ఎమిన్సు కోటలు జర్మనుల ధాటి కాగజాలకపోయెను. ఈ కోటలకు నగరమునుండి ... పంపుటకయినను జర్మనులు వీలుకలుగ జేయలేదు. కోటలలో మందుగుండు సామానును దాదాపు అయిపోయెను. అప్పుడింకొకమార్గము లేక బెల్జియను సైనికులు నామూరు వదలి వెనుకకు పోయిరి. ఇట్లు పోయిన 26,000 మందిలో 12000 మాత్రమే ఆంట్వెర్పు చేరగలిగిరి. 25-వ ఆగస్టున రాత్రి ఏడునిమిషములకు జర్మనులు నామూరు ప్రవేశించిరి.

నామూరు ముట్టడి

14-వ ఆగస్టు తేదిన జర్మనువారి మొదటి షెల్లులు నామూరు మీద పడెను. నాలుగవ బెల్జియను డివిజను సేన యుద్ధమునకు

ఈ నామూరు ఇంత శీఘ్రముగా పడిపోవుట మిత్రమండలికి మహోపకారి యయ్యెను. వీరు తమ యుద్ధవిధానము నంతయు మార్చుకొనవలసివచ్చెను. మ్యూజునదీమార్గము లన్నియు జర్మనుల వశమయ్యెను.

ఈ కోట పడకుండనున్నచో ప్యారిసు సామీపమునకు సయితము, శత్రువులు వెళ్లుట కవకాశ ముండ నట్టిది. ఫ్రెంచివారు నామూరును రక్షించుటకయి పంపిన సహాయము ఆలస్యముగా చేరినందున ప్రయోజనము లేకపోయెను.

మాలిన్సు, ఆస్టెండులు జర్మనుల వశమగుట

24_వ తేదిన బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పునువదలి బ్రుసెల్సునకు పడమట 14 మైళ్లలో నున్న లోండర్ జీలు అను చోట మూడు జర్మను డివిజనులతో దలపడెను. జర్మనులు విల్వోర్డ్ వరకును తరమబడిరి. పరు గెత్తుచు వీరు మాలిన్సు కైస్తవాగారమును నాశనుచేసి పోయిరి. జర్మనులు బ్రుసెల్సునుండి, తిరిగి 40,000 సేనతోవచ్చి బెల్జియనుల నోడించుటచే వారు ఆంట్వెర్పునకు పరుగెత్తిరి. మాలిన్సువద్ద బెల్జియము రాజుయొక్క మోటారుబండి ముందరనే ఒక గుండు బ్రద్దలాయెను. దైవవశమున ఆయన కపాయము కలుగ లేదు. బండియొక్క చక్రములు తునక లయినవి. మాలిన్సునుండి జర్మనులు సముద్రతీరమున నున్న ఆస్టెండుకు వెళ్లిరి.

ఇక్కడ కొన్ని దండులు నుట్టుకేయున్న బెల్జియము సేన బాగుగా పోరాడెను. ఇంగ్లీషు సముద్రసేన 7000 ల మంది నేలమీద నావికా ఫిరంగులతో ఆస్టెండులో ప్రవేశించి బెల్జియనులకు చాల సహాయముచేసి ఆనగరమును కొన్ని దినములు కాపాడెను. కాని జర్మనులు అనేక వేలతో వచ్చుటవలన ఇంగ్లీషునావికలు యోడ లెక్కి తరలి పోయిరి. ఆస్టెండు జర్మనుల వశమాయెను.

ఛార్లిరాయి యుద్ధము

ఇప్పటికి ఇంగ్లీషువారి సేనయు ఫ్రెంచివారి సేనయు నధికముగా బెల్జియమునకు చేరను. ఇంగ్లీషువారు మాన్సు నాక్రమించుట

ఫ్రాన్సులో మొట్టమొదట దిగిన ఆంగ్ల సైనికులను ఫ్రెంచివారాహ్వానించుట

కయి పంపబడిరి. ఛార్లిరాయిని రక్షించుపని ఫ్రెంచివారు పెట్టుకొనిరి. 21_వ ఆగస్టు శుక్రవార ముదయ మారుగంటలకు శత్రువులు వచ్చుచున్నవార్త తెలిసినది. 7 గంటలకు వారి మొదటి ఫిరంగిగుండు ఛార్లిరాయిలో పడినది. జర్మనుల మీదపడుటకయి ఫ్రెంచివారి ఆఫ్రికా అధినివేశములనుండి వచ్చిన (అరబ్బులకును, నీగ్రోలకును బుట్టినవారగు) టర్కోలు వదలబడిరి. వీరందరును మహాస్థైర్యులకుంచు వీరావేశముతో జర్మనులతో నతిసాహసముతో బోరిరి

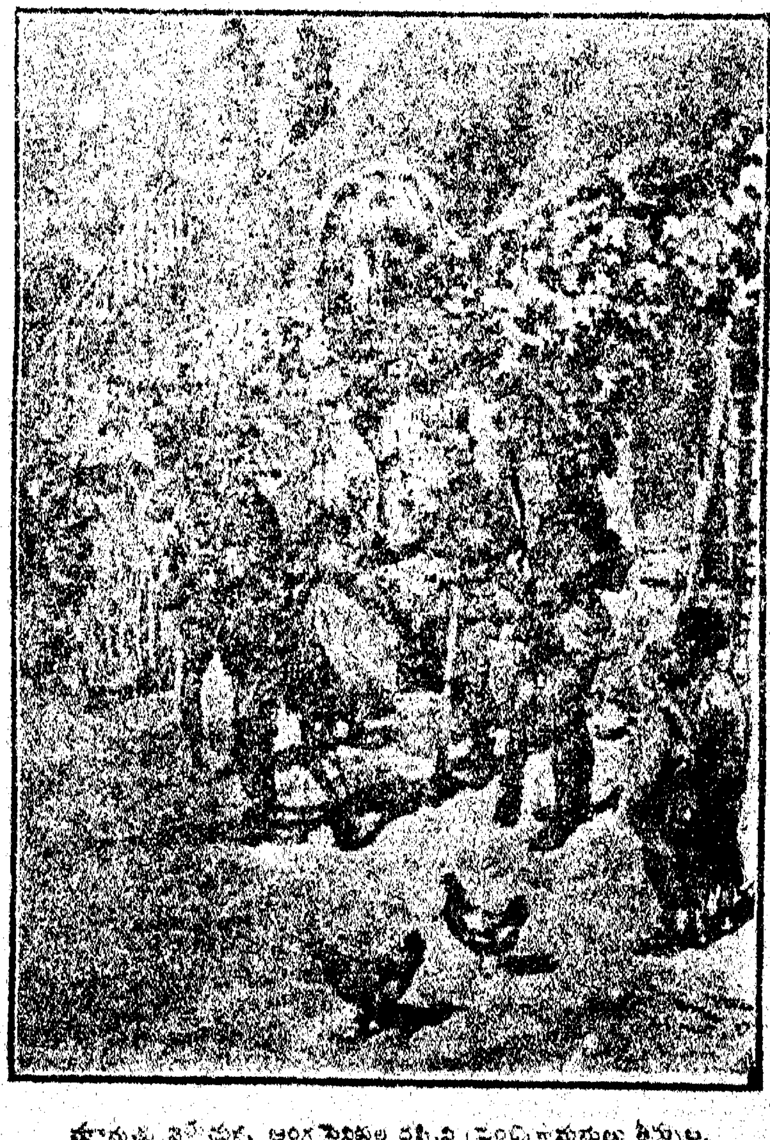
జలుతో పోరాడుటకయి వచ్చిన టర్కో (నీగ్రో) సైనికులు ఫ్రెంచి గృహస్థులాహ్వాన మొసంగుట

బల్లెములతో జర్మనుల శరీరములను చీల్చిరి. కాని ఒక ప్రాతకర్మాగారములో దాచియుంచబడిన యంత్రపు ఫిరంగులు వీరి రూపు మాపెను. ఒక్కపటాలములో 100 మంది మాత్రమే గాయములు తినక తిరిగి ఫ్రెంచివారిలో గలియ గలిగిరి.

సంఖ్యాధిక్యతగల జర్మనులు ఛార్లిరాయి నగరములోనే తరువాత ప్రవేశించిరి. మరునాడు దుదయమున ఛార్లిరాయివద్ద తిరిగి గొప్పపోరు జరిగెను. పురవీధులు పీనుగల కుప్పలతో నిండియుండెను. ఈ పురము ఫ్రెంచివారి వశమయ్యెను. ఈవిధముగా నయిదుపర్యాయము లీ నగరము చేతులుమారెను. ఒక్కపర్యాయము టర్కోలు జర్మనులను రెండుమయిళ్లవరకును దరిమి కసిదీర వారిని జంపిరి. ఫిరంగి యుద్ధము తీవ్రముగా నిచ్చట జరిగెను. కాని జర్మనులకున్న అధిక సంఖ్యవలన ఛార్లిరాయివద్ద పోరుట జననష్టము గాని లాభము లేదని ఫ్రెంచి వారు వదలిపెట్టి వెళ్లిపోయిరి. ఛార్లిరాయి యుద్ధమును జర్మనులే జయించిరి.

మాన్సువద్ద జరిగినపోరు

ఇంగ్లీషుసేన ఫ్రాన్సులో దిగగానే ఆ జనుల యానంద మింతింత కాదు. బ్రిటిషుసైనికులకు ఫ్రెంచిస్త్రీలు పూలహారములు వేసిరి. అన్నము, పానీయములు కొలది లేకుండ నొసంగబడెను. అప్పుడు పొలము లన్నియు పంటలతోను, పండ్లతోను పుష్పములతోను పండి నేత్రోత్సవ మొనరించుచుండెను. జనులు శాంతజీవులయి హాయిగా కాలము గడుపుచుండిరి. కొన్ని దినములలో నీ స్థితి తలక్రిందు మారవలసియున్నది. ఇండ్లు పంటలు పొలములు పాడువడవలసియున్నవి. సంసారములు కూలవలసియున్నవి.

మాన్సుకు వచ్చియున్న ఆంగ్లసైనికుల దగ్గిర ఫ్రెంచిగ్రామస్థుల చిత్రము.

21వ ఆగస్టున ఇంగ్లీషువా రిచ్చట పోరవలెనని యున్నదియు, సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారికి తప్ప యితర జనరలులకును తెలియదు. సాంబ్రేనదిమీద ఫ్రెంచి వారి యెడమవైపున నున్న సైన్యమును రక్షించుటకయి బించి-మాన్స్-కాండే యను ప్రదేశములనుకలుపు పంక్తిమీదికి పంపబడిరి. మాన్సు కాలువకు తూర్పున నున్న భాగమును రెండవసైన్యముతో సర్ హోరేస్ స్మిత్ డోరియన్ గారు కాపాడుటకయి నిర్దేశింపబడిరి. మాన్సువద్ద యీసైన్యములో నొక భాగము బ్రిటిషు మొదటి సేనాధిపతియగు సర్ డోగ్లస్ హేగు గారి ఎడమప్రక్కను తాకుచుండెను. అశ్వసేనాధిపతియగు అలన్బి గారిసేన రిజర్వులో నుండవలెనని ఎవరి కిచ్చట సహాయము కావలయుననిన నచ్చటికి పంపబడునట్లును పరిష్కరింపబడినది. బ్రిగేడియరు జనరలు సర్ ఫిలిఫ్ ఛాట్వుడ్ గారి గుఱ్ఱపురౌతులు కొందరు శత్రువులజాడ తీయుటకయి పంపబడిరి. ఈ భాగమున ఒకటి రెండు ఆర్మీకోరులకంటెను; † ఒక అశ్వసేన డివిజను కుండెను, హెచ్చుగా ముట్టడికి జర్మనులు పంపరని ఫ్రెంచి సేనాధిపతి జోఫ్రేగారు ఇంగ్లీషు సర్వసేనాధిపతికి చెప్పియుండెను. ఆకాశ విమానములును, ఛాట్వుడ్ గారి రౌతులును అదే వర్తమానములను తెచ్చిరి. ఈవిషయములో ఫ్రెంచి ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులు పొరబడి పోయిరి. జర్మను లిచ్చట నొక దుష్కరమయిన యుక్తి చేసిరి. వారు బ్రసెల్సును పట్టుకొనిన పిదప వారి వారిసైన్యము మూడు పెద్ద భాగములుగా విభజింపబడెను. ఒక భాగము వాటర్లూగుండ నివెల్లి కుపరిగ వెళ్లి, అచ్చట తిరిగి రెండు భాగములయి ఒకటి మాన్సుమీదికిని, రెండవది బించి-ఛార్లిరాయి మీదికిని నడచెను. మూడవది ఈ సేనాధ్యక్షుడు జనరలు వాన్ క్లాక్ క్రింద హాలుపట్టణము మీదుగా తిరిగి ఎంఘియన్, ఆతుల గుండ టౌర్నాయిమీదికి వెళ్లెను. దినమునకు ముప్పదిమైళ్లు నిద్రాహారములు లేక, రాత్రింబవళ్లు జర్మనులు నడచుటవలన నింతసేన నొక్కపర్యాయము ఫ్రెంచివారును, ఇంగ్లీషువారును కాచుకొన లేకపోయిరి. వారిసైన్యముకంటె జర్మనుసైన్యము పదిరెట్లుండెను.

ప్రారంభము

ఇంగ్లీషువారి సేనలమీద కొకవిమాన మొక బాంబును వేసి నల్లపొగ బయటికి వచ్చుటతో మాన్సుయుద్ధము ప్రారంభమయినది. ఇరువది నిమిషములలో జర్మనుఫిరంగులు వడగండ్లవలె విరామము లేక నాలుగు దినములవరకు కురిసెను. ఈ నాలుగు దినములును ఒక్క అంగుళము స్థలమయిన నొసంగక బ్రిటీషుసేన రాక్షసులవలె పోరాడి అనేకవేల జర్మనులను బరిమార్చెను. బ్రిటిషువారికిని గొప్ప నష్టము కలిగెను. బ్రిటిషుమిడిలు సెక్సు రెజిమెంటులో 4000మంది యుండగా

† ఆర్మీకోరు అనగా అనేకభాగముల సైన్యము క్రింద కోరు అను పేరుతో వాడబడును,

200కంటె యుద్ధానంతర మెక్కువ కానరయిరి. వారరరు పటాలము 1700 మందిలో 250 మంది తేలిరి. రాయలుస్కాట్సు, ఆర్గయిల్, సదరులాండ్సుపటాలములు ఈ యుద్ధములో బాగుగా నష్టమును పొందెను. జర్మను యక్షౌహిణీలు నష్టమునకు సరకుచేయక పయికి వచ్చుచుండగా "ఆహా, ఒక్కనికి ముగ్గురయినను వారిని ఛేదింపగలను. ఒక్కనికి పదిమం దయినచో ఎంత సైన్యమున్న నేమి" అని యొక సైన్యోద్యోగి వ్రాసియుండుటను బట్టి చూడగా జర్మను లెంత సైన్యమును దెచ్చినదియు దెలిసికొనదగును.

ఆదివారము నాడు సాయంకాలము 3 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి స్థితి తారుమారగుచుండెను. అయిదుగంటలకు ఇంగ్లీషువారిమీద వచ్చి మూడు జర్మను కోరులు (కోరనగా 42,000) నడచుచున్నవని జోఫ్రేగారు వార్త నంపిరి. ఇంగ్లీషువారి సైన్యమంతయు నేలనె వేలు లేదు. క్రెంచివారును వెనుకకు తగుచున్నారు. గాన, మీరును, ఆర్మీ [illegible] దవి తెలుపు దెను. జనరలు స్మిత్ డార్లెను వైపునను ఇంకొక జర్మను సేన కుడివైపునను వచ్చుచుండగా చుట్టును ముట్టడింపబడి నాశము చేయబడునను భయములో ఇంగ్లీషు సేనాధిపతి ఆదివారము నాడు ప్రొద్దు పోవుచుండగా నెమ్మదిగా నన్ని యుద్ధ పరికరములతోను బెల్జియములోని మానస్సు ప్రాంత్యమును వదలి వెనుకకు పోయెను. మానసునకున్న కొన్ని సైన్యములను వెనుకకు తగ్గగలసినదని మోటారు సైకిలుల మీద వార్తలంపబడెను. ఈ మోటారు సైకిళ్లపైలలో కొంతమంది జర్మనులకు తెలియబడుటవలన ఈ కబురు వారికి అందలేదు. అందుచే జర్మనులకు చాల మంది వీరిలో ఖయిదీలుగా చిక్కిరి. మరి కొంతమంది సైకిళ్లపై జర్మనుల చే పిస్తోలులతో జంపి వయగొట్టిరి.

జర్మను రాక్షసకృత్యములు

మానస్సు చుట్టుపట్లగల గ్రామములకు జర్మనులు నిప్పంటించిరి. ముసలి గాల్పి అసహాయులగు రోగులను జంపిరి. కాదశై అను గ్రామములో ప్రవేశించి స్త్రీలను చెరిపి బిడ్డలను చంపిరి. ఒక పందొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయముగల పడుచు యొక్క చనుకట్టు నొక ఉహ్లాను కోయుటను జూచి 300 గజముల దూరమునుండి యొక క్రిటిషు సైన్యోద్యోగి వానిని జంపివేసెను. ఆపిల్ల స్మృతి నొందకనే ఇంకొక పదుచుపయి స్ఫూర్తిగా బట్టలను దీసివేసి ఆ సెరు మాన భంగము చేసిరి. ఆపిల్ల మానమును కాపాడుటకు క్రిటిషు సైనికుడొకడు తన వస్త్రమును తీసికొచ్చెను.

మోన్సు యుద్ధములో సేనాధిపతి యాన్ఫ్రోలకు ఓపికగా తగ్గుచున్న ఇంగ్లీషు మోటరుసైకిళ్లు

వెనుకకు తగ్గుట

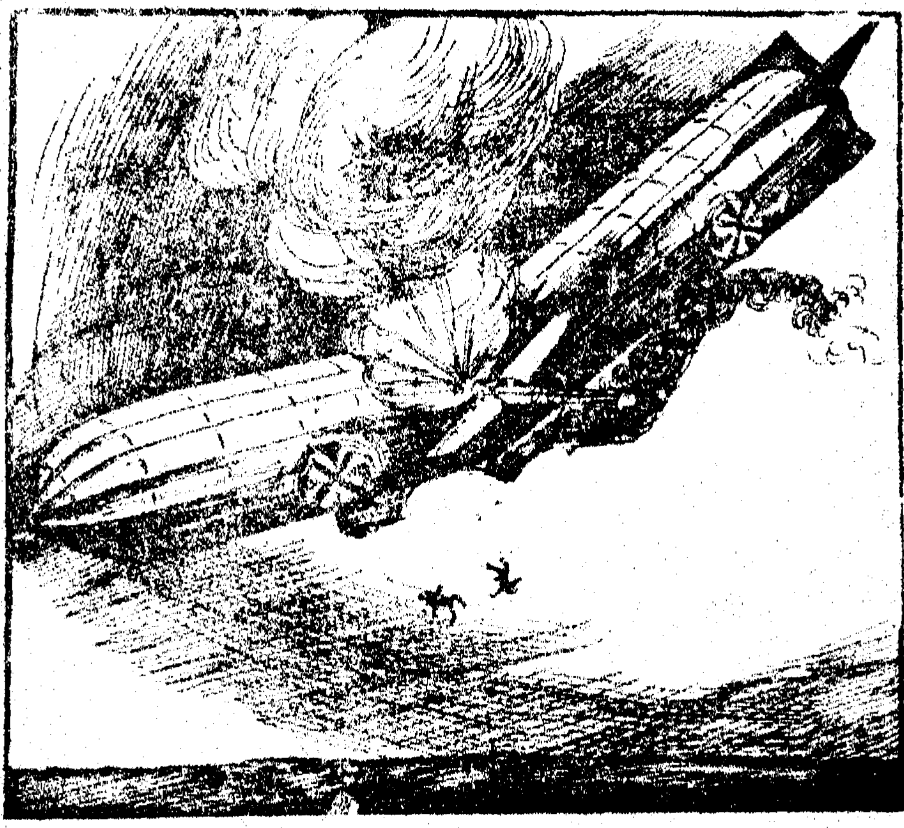
వెనుకకు తగుటయనగా పిక్క బలమును జూపి పరుగెత్తుట కాదు. యుద్ధముచేయుచు శత్రువులు దొర్కి నీయకుండ నెమ్మది నెమ్మదిగా నడవవలయును. పటాలము నప్పుడప్పుడొక చోటను కలుగకుండ నుండుండి [illegible] కలయును. అనేక [illegible] కొలదులను, మందును, గుండ్లను, భోజనపదార్థములను ఇతర యుద్ధపరికరములను దీసికొని పోవలయును. తీసుకొని పోలేనివి శత్రువుల చేతిలో బడకుండ లోపలి యంత్రములను పాడుచేసి వదలి పెట్టి పోవలయును. అవసరమయిన గుఱ్ఱములను వస్తువులను శత్రువుల వునకు సైన్యముతో బోవుచున్న కైలు జూపి తగ్గవలయుననుట ముఖ్యావసరము. నాలుగుదినములు ఈవిధముగా మానస్సును వదలిన తరువాత క్రెంచి ఆంగ్లసేనలు పోవుచు పారిపోవలసి వచ్చెను. 26వ ఆగస్టు తేదిన అయిదు జర్మను ఆర్మీకోరులు ఇంగ్లీషువారిని వెంబడించెను. వర్షసమితముగా గురియుచుండుటచేత వెనుకకు మరలుట కష్టసాధ్యమయ్యెను. అప్పుడు ఇంగ్లీషు సైన్యములోని కోల్డుస్ట్రీముగార్డులు, 2వ అశ్వసేనపటాలము, 9వ లేంసరుల పటాలము చేతిలో బడకుండ కాల్పివేయవలయును. ఎదుటనున్న శత్రు

అమితశౌర్యస్థైర్యములతో పోరి ఇంగ్లీషువారిసేన చుట్టుముట్ట బడి హతముగాకుండ జేసెను. ఈవిధముగా స్మిత్ డోరియన్ గారిసేన చాలకష్టమును పొందినదేకాని [illegible] ఫ్రామరీసులకు [illegible] సున్న సంస్థలను చేసెను. సర్ డగ్లస్ గారిసేన [illegible] ప్రాంత్యమును చేరెను. సర్ ఛార్లెసు ఫర్గుసను గారి సేన అపాయస్థితి యందున్నదని [illegible] ఆలన్బీగారు గర్వసేనను [illegible] పంపెను. ఈ పుస్తకమందు ముద్రింపబడిన మూడవ చిత్ర పటములో ఆలన్బీగారి 9వ లాంసరు అశ్వసేన ఎట్లు జర్మనులమీద బడి బ్రిటీషువారిని ధ్వంసము చేయుచున్న ఫిరంగులను పాడుచేసి ఆబాధ తప్పించినదియు చూడవచ్చును. ఫ్రెంచివారు వీరి సహాయార్థముయి [illegible] సేనను పంపెదమనిరి. గాని పంపలేకపోయిరి. 26వ తేదిని కింగ్సు ఓన్ రాయల్ లాంకాస్టరుసేనయు, [illegible] 700 మంది ఇంగ్లీషు గుఱ్ఱపురౌతులును 3000 మంది ఉహ్లానులతో డీకొని వారిలో చాలమందిని చంపి తాము పాడులైరి.

ఫ్రెంచివారి సాహసము

25వ తేదిని [illegible] చుట్టుపట్ల 61, 62 ఫ్రెంచి [illegible] డివిజనులు [illegible] జర్మను లతో పోరాడి [illegible] ఫ్రెంచిసైన్యములు [illegible] సేనకు [illegible] సహాయములను చేసెను. ఫ్రెంచి [illegible] జనరలు డి [illegible] 11 మైళ్ల దూరము [illegible] వచ్చి వాన్ క్లూకు గారి [illegible] సైన్యముతో డీకొనెను. [illegible] జర్మను [illegible] పెట్టియుండుట [illegible] చేయలేదు.

ఇంగ్లీషువారి [illegible] 25వ తేది [illegible]. ఈ సేనాధిపతి [illegible] గారు [illegible] కాంబ్రాయి [illegible] ప్రదేశమును [illegible] ఆక్రమించబడెను. [illegible] కలుగుటచే జర్మనుల [illegible] తగ్గించెను. [illegible] ఆంగ్లసేనలపయి [illegible] జర్మను విమానము [illegible] అది సైనికుల [illegible] ఆంగ్లయుద్ధభూమి మీద కూలెను.

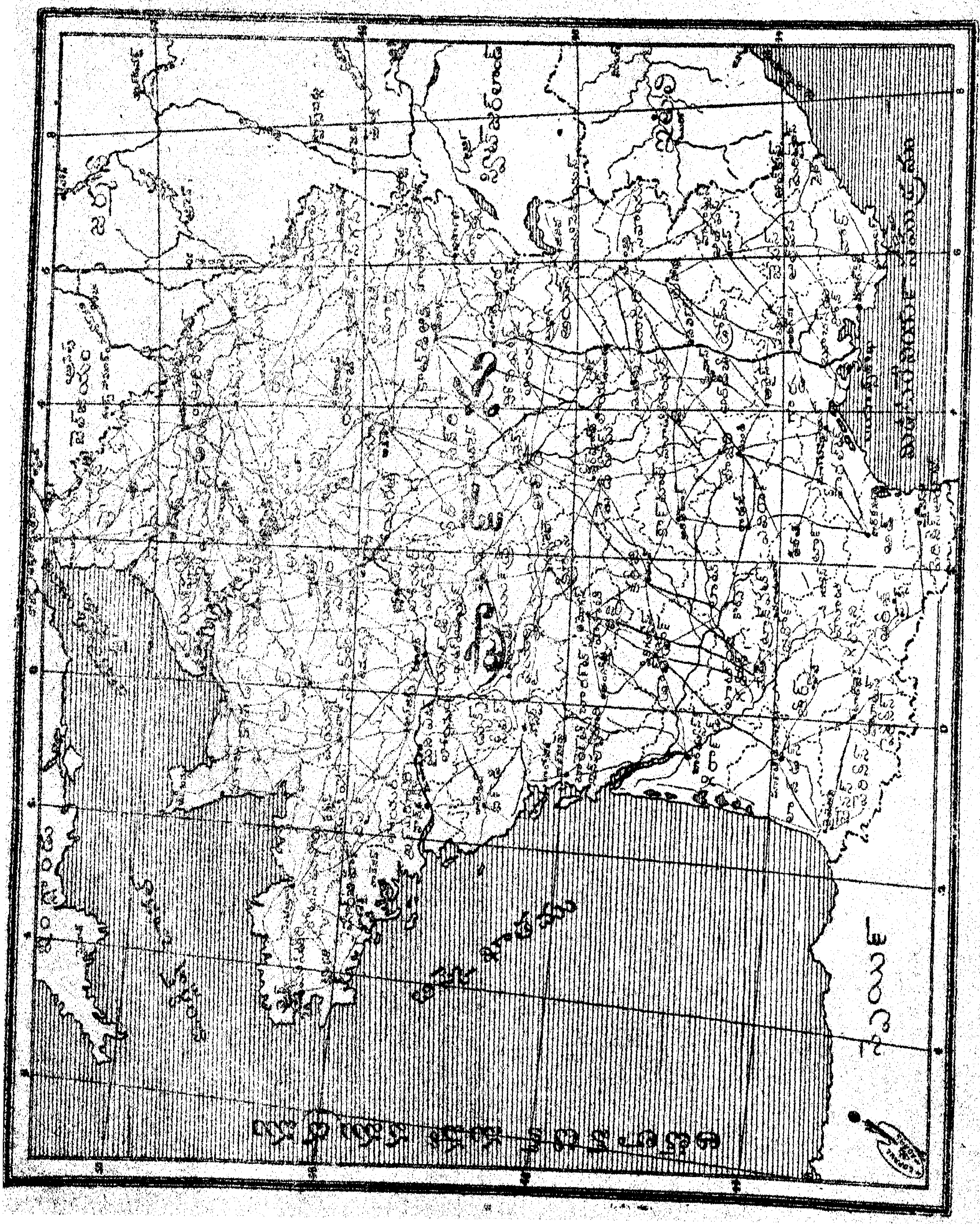

[illegible]

[illegible] 300 మంది బ్రిటీషుసైనికులు [illegible] దస్సి [illegible] 1½ గంట జర్మనులతో పోరిరి. [illegible] మంది [illegible]. మిగిలినవారు తప్పించుకొనిరి. [illegible] తీసుకొనబడ్డను, [illegible] ఇటులనే [illegible] సేనలతో [illegible], నష్టముకలిగించుటయు, [illegible], వెనుకకు సాగి పోవుటయు [illegible]. [illegible] తూర్పు లాంకషయిరు పటా లము [illegible] మాత్రమే తిని 800 గజ ముల [illegible] ముందుకు నడచి జర్మనులను బల్లెములతో పొడిచి [illegible]. 26వ తేది సాయంకాలము [illegible] గంటలకు అశ్వసేనలను [illegible] వెనుకకు [illegible]. అప్పుడు బ్రిటీషు [illegible] ప్రాంతమునకు వచ్చి చేరెను. [illegible] 27వ తేదిని జర్మనులు వారిని [illegible] లేనందున [illegible] విశ్రాంతి దీసికొనిరి. [illegible] మొదలు ఇంగ్లీషువారితో జర్మ నులు, [illegible], ఇంగ్లీషు [illegible] వారిని [illegible] చేయలేకపోవు [illegible], ఇంగ్లీషు జనరలుల [illegible] నని [illegible]. ఈ యుద్ధమునకు సంబం ధించిన [illegible] 160 వ పేజీలో గానగును. 28వ తేదిని [illegible] అశ్వసేనయు [illegible] వద్ద సర్ ఫిలిప్ [illegible] కాగితములను చింపివేసినట్లు జర్మను లను చింపివేసిరి. [illegible] గా పోరిరి. [illegible] వెనుకకు [illegible] జర్మను [illegible] కప్పలు [illegible] తాము పాడులైరి.

యుద్ధస్థితి

28వ ఆగష్టు నాటికి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచిసేనలు జర్మనులచేత నాశనముకాకుండ చాల కష్టముతో వెనుకకు మరలుచుండెను. [illegible] చాలభాగమును వశముచేసికొని, ఫ్రాంసు [illegible] జిల్లాలలో జర్మనులు ప్రవేశించి, పారిసును పట్టుకొనవలయునని

చూచుచుండిరి. తూర్పున లోరయిను వోస్జెసులలో ఫ్రెంచివారే ముందుకు జర్మనులను తరిమి వెళ్లుచుండిరి. నాన్సీలోను, దక్షిణ వోజర్సులోను గొప్ప పోరాటము లేవియు జరుగలేదు. వెర్డన్, మెజ యెర్సుల మధ్య జర్మనీ యువరాజు సేన కదలకుండ జేయబడినది. ఏడవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఎమియన్సుకు దక్షిణమునకు రయిలుమీద తీసికొని రాబడినది. ఆరవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు బ్రిటీషుసేన కడమపార్శ్వమున నుంచబడెను. అయిదవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఆయిస్ నదికి వెనుక లాఫెరీ, రైలకు మధ్య స్థలమాక్రమించుకొనెను. ఈ కడపటి సైన్యమున కెడమగా జర్మను వారి అయిదావు కోరులును ఇంగ్లీషువార కెదురుగా రెండును, ఆరవఫ్రెంచిసేన కెదురుగా మూడును నాల్గవ నుండెను. ప్రతి మిత్రమండలివారి సేనకు జర్మనులు మూడు నాలుగు సేనలతో నెదిరించుచుండిరి.

28వ ఆగస్టు తేదిన రైవద్ద జనరలు పౌగాను జర్మను సైన్యమును చిందరవందరచేసి నదికి నదిలోనికి త్రోసెను. ఈ యుద్ధము నందొక జర్మను విమానము నింగ్లీషు సేన గురిపెట్టి కాల్చగా నది ఇంగ్లీషు పంక్తులలో బడెను. వైమానికుడును వానితో నొక ఆరేండ్ల బాలుడును గాయములు తిని నేలమీద బడిరి.

రైవద్ద జరిగిన పోరులో జర్మనువైమానికుడు దారుణ క్షతముల బాలునితో నేలకొరిగినాడు.

29వ తేది మధ్యాహ్నము 1 గంటకు జనరలు జోఫ్రెగారు సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి విడిదికివచ్చి బ్రిటీషువారు కాంపేను సాయి సన్న పంక్తులకును వెనుకకు వెళ్లునట్లుగ 6వ ఫ్రెంచి సేన బ్రిటీషు వారికి ముందుగనే తోడ్పడునట్లు చేయునట్లును తాను నిశ్చయించితినని చెప్పెను. సెప్టెంబరు 1వ తేదిని విల్లర్సు కోటరెట్సువద్ద ఆంగ్లేయుల ఐరిషుగార్డ్సు, స్కాట్సుగార్డ్సు (స్త్రీ)మనుజులు అర మైలు సమీపమునకున్న కొండకయి జర్మనులతో ఘోరాతిఘోరముగా పోరిరి. జర్మనులు యిరువది మంది ఫిరంగుల బలముగలవారై ఇంగ్లీషువారి నాటి కొండను ముందుగా నాక్రమించుకొనిరి. వీరు జర్మనుఫిరంగుల వారికి తోపాలికి గుండ్లు నిచ్చి మాటిగా జర్మనుల పక్షములలోనికి జరుగెత్తి చాలకష్టమును బొందినను 13 ఫిరంగులను బట్టుకొని జర్మనులను తరిమివేసిరి. రెండుఫిరంగులను మాత్రము జర్మనులు తీసికొని పోగలిగిరి. ఇంకొకచోట రెండవ డ్రాగూను గార్డ్సులును, క్వీన్సుబేలను అశ్వసేనవారును, ఎల్ బాటరీ ఆర్. ఎచ్. ఎ. వారును సూర్యోదయమునకు పూర్వము జర్మను సైన్యముల బాధ యపరిమితము కాగా వారి ఫిరంగులను పట్టుకొన వలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. బ్రిటీషువారిఫిరంగులు నాలుగును, జర్మనులవి 12 త్వరిత ఫిరంగులు ముందు చాలకపోయెను. ఈలోపు ఉదయముగానే వారు శత్రువులను ఛేదించుకొని వెళ్లి 11 త్వరిత ఫిరంగులను బట్టుకొని తిరిగి వచ్చిరి. ఇచ్చ

టకు 50 అడుగుల స్థలములో 9 మంది ఉద్యోగులును, 16 గుఱ్ఱములును, చంపబడెను. అయిదవ బ్రిటిషు డ్రాగూను గార్డ్సు దళమునందు ఒంటిచిప్ప తక్కినవారందరును చంపబడిరి. కాంపేనువద్ద మయివిధమున పోరినను

GERMAN ATROCITIES ON FRENCH FAMILIES

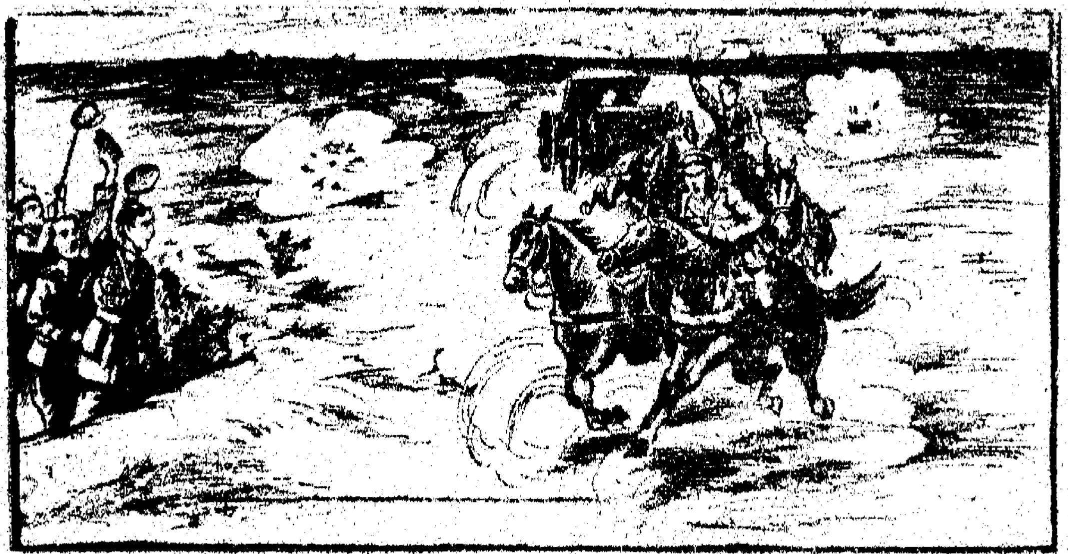
ఒక ఫ్రెంచి గ్రామములో గృహిణిని బిడ్డలతో వెడలఁగొట్టి ఇంటిలోని పడక మీఁద జర్మనుసైనికుడు నిద్రించుచున్నాడు.
ఒక చేతియందు సారాయిబుడ్డి రెండవచేతిలో తుపాకి దీసికొనెను

FIERCE HAND TO HAND FIGHT WITH HUNS IN A BED ROOM

ఒక యింటిలోని పడకగదిలో స్త్రీలకు బదులుగా ఫ్రెంచిసైనికులు దాగియుండి జర్మనులను పొడుచుట

జర్మనుల అత్యధిక సంఖ్య ముందు ఇంగ్లీషువారికి నిలువ వీలులేక పోయెను. అందువలన నింక కొంతదూరము వెనుకకు వచ్చిరి. ప్యారిసునగరమునకు 45 మైళ్లదూరములో నుండెను. ఫ్రెంచి గవర్నమెంటు వారు రాజధానిని 3-వ తేదిన బోర్డోకు మార్చుకొనిరి. జనులు నగరమును విడిచిపోవ మొదలిడిరి. బాంబులను నగరముపయిని జర్మను విమానములు విచ్చలవిడిగా వేయుచుండెను. 1870-వ సం. నందు వలెగాక జనులు చాలవట్టుకు శాంతముగ ప్యారిసులో వసించి యుండిరి. ప్యారిసు నగరపు కోటలలోని ఫిరంగులవారి కడ్డముగా వచ్చు ఫ్యాక్టొరీలు, ఇండ్లు కొట్టివేయబడెను. ముట్టడి ప్రారంభమయినట్లయిన బాధ పడకుండుటకయి భోజన సామగ్రి పుష్కలముగా సమకూర్చబడెను. అనేక వేల పశువులు మాంసముకయి తోలుకొని రాబడెను. నాటకశాలలు మూయబడినవి. వేషధారులందరు రణరంగమున నుండిరి. మోటారుబండ్లు, ఇతర వాహనములు ప్రభుత్వమువారి పనులకయి జనులవద్దనుండి తీసికొనబడినవి. రాత్రి 8 గంటలు కాగానే వీధిదీపములన్నియు ఆర్పబడుచుండెను. బుధవారము నాడు ప్రెసిడెంటుగారి పతాకము రాజమందిరమునుండి తీయబడెను. బ్యాంకులలోని బంగారమంతయు మోటారుబండ్లమీద దక్షిణమునకు పంపబడెను. ప్యారిసు చుట్టును 28 మైళ్లు పడమటి మార్గమునందలి తూర్పున కోటలు కలవు, ఈ త్రికమున దోమాంటు కోట మొదలు దక్షిణమున వర్డె సాగరమువరకు, సైన్యములు వ్యాపించియుండెను. ప్యారిసుకు ఆఖరుకోట 90 మైళ్లదూరములో నున్నది. ఈ ధ్వని కోటల నన్నింటిని దాటుకొని నగరమునకు 16 మైళ్లదూరమునకు రాగలిగితేని వారిని ధ్వంసము చేయగల మహా గొప్ప ఫిరంగులు కోటలమీద కలవని ప్రతీతికలదు.

[illegible]

రెండవ సెప్టెంబరు తేదిన సేనునది పంక్తియందు మార్నె నదికు మిత్రమండలి సేనలు రాగలిగెను. సీడనువద్ద జర్మనులు 1870-వ సం. యుద్ధములో ఫ్రెంచివారిని జయించి జర్మనులు 80,000 ఖయిదీలను చేసినదినము 2. ఆ దినముననే ప్యారిసులో నుండుటకయి జనరలు వాన్ క్లూక్ గారు సంకల్పించుకొని యుండిరి. వారి శ్లాఘ్యమనోరథము తీరుటకు నగరు వచ్చినదియు ముందు ప్రకటించియుండు జర్మనులము.

జర్మను ప్రవాహ మాపబడుట

మాన్సు మొదలు మార్నెకు ఇంగ్లీషువారు వచ్చునంతవరకు వారు పొందిన నష్టము 15,000 మంది సైనికులు, సైనికోద్యోగులు. 19,000 క్రొత్తసైన్యము వచ్చిచేరెను. జనరలు జోఫ్రె మార్నె నది ప్రాంతమున లార్నె-సిరెన్-డిగ్నెటు మధ్యనున్న భూమిని కాపాడవలసినదనియు, సాధ్యమయిన మేరకు వంతెనలను పగుల గొట్టి, 12 మైళ్లు మిగుల వెనుక వెళ్లవలసినదనియు ఫ్రెంచిగారిని ఆజ్ఞాపించెను. మాన్సు మొదలు తిరోగమనము వెనుకకు తగిన ఫ్రెంచి సహాయము లేక బ్రిటిషువారు తగ్గిపోవుచుండుట చికాకును కలిగించుచుండెను. సెప్టెంబరు మూడవతేదిన జర్మనులు సిస్సాన్సు, విల్లార్సు కొట్టెరెట్సు, ఫాంటెనెబ్లోవద్దకు వచ్చిరి. 6-వ తేదిన లా ఫర్టెసౌస్ జోరే వద్ద మార్నె నదిని దాటిరి. జర్మనులు మూడవతేదిన తమ సంకల్పములలో మార్పులను గలుగజేసిరి. యుద్ధమునకు సూటిగా దిగుటకు బదులుగా ఫ్రెంచివారి ముఖ్యసేనయొక్క ఎడమభాగము మీద తలపడి చుట్టును చుట్టుకొనవలయునని నిశ్చయించిరి. సైన్యముల విభాగమును జూచుచున్న వైమానికులీ పంక్తిని మిత్రమండలి వారికి తెలుపగా వారును దగిన ప్రయత్నములను చేసిరి. ఈ పన్నుగడ జర్మనులకు గొప్ప హానికారియయి జర్మనులు తరిమివేయబడుటకు కారణమును గల్గించెను.

సెప్టెంబరు 6-వ తేదిన మిత్రమండలిసేన జర్మనుల నెదిరించుటకయి ముందుకు నడచెను. బ్రిటిషువారికి వచ్చిన క్రొత్తసేనయు, ఫ్రెంచివారి ఆరవ అయిదవ సేనలును సహాయము చేయుటవలన జర్మనుల వెనుకభాగమును ఒర్కునది ప్రాంతమున తలపడిరి. పదుము దినములనుండియు మాన్సు నుండి మిత్రులను తరుముచున్న జర్మనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చుట ఆశ్చర్యమును కలిగించెను. ఇందుకు కారణము జర్మను వెనుకభాగము విడిపోయి ఇంగ్లీషువారిచేతిలో బడుటకు సిద్ధముగ నుండుటయే. జనరలు క్లక్కుగారికి ప్యారిసుమీద నున్న ఆశలు నీటగలిసెను. కాని మార్నె ప్రాంతమున జరిగిన యుద్ధములు లోకచారిత్రమునందు సుప్రసిద్ధములని చెప్పవీలుపడదు. జర్మనులు తగ్గిపోవుట ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సులలోని ప్రజలకు గుక్క త్రిప్పుకొనుట కవకాశమును గలిగించి సంతోషమును పుట్టించెను.

ఫ్రాన్సులో నాక్రమించుకొనిన భూమిలో జర్మనులు బెల్జియములో చేసిన ఘోరకృత్యములనే చేసిరి. మంచి మంచి నగరకు

A FRENCH FAMILY MURDERED

[illegible]

THE MURDERER KILLED

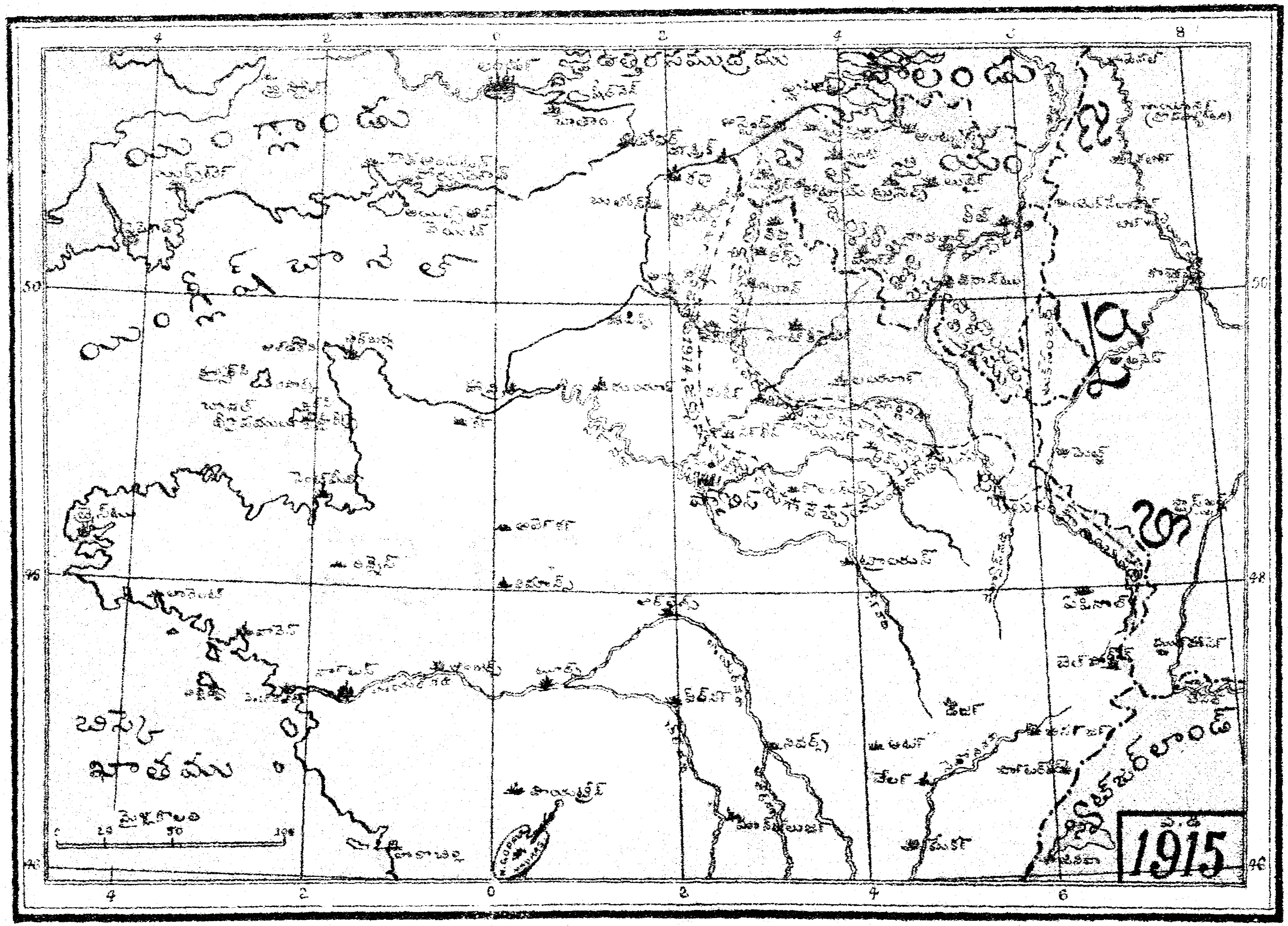

[illegible]

THE MURDERERS TAKEN PRISONERS

[illegible]

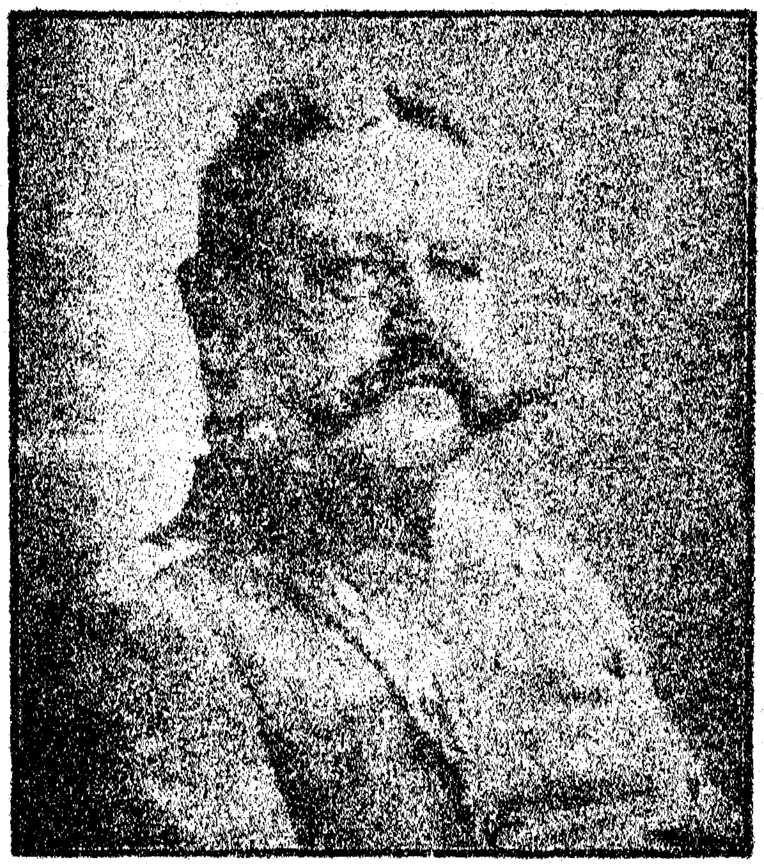

ఉత్తర సముద్రము
ఇంగ్లాండు
1915

GENERAL VON KLUCK

జనరలు వాన్ క్లూక్

FIELD MARSHAL VON HINDENBURG

ఫీల్డు మార్షలు వాన్ హిండెన్ బర్గు

DUCHESS OF LUXEMBURG

లక్సెంబర్గు ప్రభ్వి

QUEEN OF HOLLAND

హాలెండు రాణి

EMPEROR OF JAPAN

జపాను చక్రవర్తి

COUNT OKUMA

జపాను ముఖ్యమంత్రి ఒకూమా ప్రభువు

PRINCE HENRY OF HOLLAND

హాలెండు రాణిగారి భర్త ప్రిన్సు హెన్రీ

A VETERN SUBADAR MAJOR

45 వ రాటురే సిక్కు పటాలములోని వయోవృద్ధుడగు సుబేదారు మేజరు

దొరికినప్పుడు పెట్టెలలో పెట్టుకొని యిండ్లకు పంపుకొనిరి. స్త్రీలను చెఱచిరి. బాల బాలికలను కత్తులతో పొడిచి చంపిరి. లువేన్ నగరమునకు నిప్పంటించిరి. పురపాలకుని తుపాకితో గాల్చిచంపిరి.

తరువాత ఫ్రెంచి ఆశ్వికసైన్యము మిత్త్రులకు వచ్చి వారి పొడుగు కత్తులతోను వాడి బల్లెములతోను సన్నిధులనున్న జర్మనుల నెత్తు నెత్తుని రక్తమును కిందులలో పారునట్లు చేసి మిగిలిన వారిని పారద్రోలిరి. కొంతవరకే కృత్యములవలన సన్నిసుమీద చేయబడిన పాపము పరిహరింపబడెను.

సెప్టెంబరు 5వ తేదిన రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు ఈ యుద్ధమును తుట్టతుదవరకును పోరుదట్లును, ఒకరి యిష్టములేక ఇంకొకరు శత్రువులతో సంధి జేసికొనరాదనియును కాగితములను వ్రాసికొనిరి.

మార్నె యుద్ధము

ఈ యుద్ధములో తొమ్మిది జర్మను ఆర్మీకోరులను 3 అశ్వసైనికుల డివిజనులను మిత్త్రమండలివారికి 11 ఆర్మీకోరులు, 11 గుఱ్ఱపు దళముల పటాలములు ఎదుర్కొనెను. ఓర్క్ నదిని దాటకుండ ఫ్రెంచివారితో కఠినముగా జర్మనులు పోరాడిరి. ఫ్రెంచివారు నదిని దాటి మాంటిరాక్సుల శత్రువులను బల్లెములతో పొడిచి పట్టుకొనిరి. బ్రిటిషువారితోను జర్మనులు పోరాడి 2,9, గార్డు కావలరీ పటాలముల సహాయమువలన వెనుకకు మరలిరి. ఇచ్చట జర్మను అశ్వసేన బ్రిటిషు అశ్వసేన ముందు చాలకపోయెను. గ్రాండుమోరిన్ నదిని ముందు దాటిన జర్మనులను బాగుగా నాశముచేసి ఇంగ్లీషువారు ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. ప్యారిసుకు యిరువదియైదుమైళ్ళ దూరమున నున్న మ్యోపట్టణమువద్ద ఘోరమయినయుద్ధము జరిగెను. జర్మనుల ప్రయత్నము మార్నె నదిని దాటి ప్యారిసుకు మార్గము యేర్పఱచుకొనవలయునని. ఒక్కచోట 16 పర్యాయములు దాట యత్నించిరి. ఫ్రెంచిఫిరంగులన్నిచోటులలోను వారి ప్రయత్నములను భంగము చేసి వారి మనోరథమును నెరవేరనీయలేదు. ఒక్క పంటదారకఱ్ఱ గారమువద్ద 2000 మంది జర్మనులలో 200 బ్రతుకగలిగిరి. ఒక్క జర్మను కందకములో 6000 పీనుగలు లెక్కింపబడెను. జర్మనులకీ యుద్ధములో మందుసామానుకూడ తక్కువయయ్యెను. వారికొరకయి వచ్చుచున్న మితిలేని ఫిరంగిగుండ్లబండ్లను క్రెసి ఎన్-వాలోయివద్ద జనరలు పోగారి అశ్వసేన ముట్టడించి అన్ని బండ్లను పరశురామప్రీతి చేసెను. మాడిమాంటు ఫార్మా కొరకయి నాలుగు పర్యాయములు జరిగిన పోరులలో ఆ ప్రదేశము రెండుపర్యాయములు ఫ్రెంచివారికి, రెండుపర్యాయములు జర్మనులకు వశమయ్యెను. నాలుగవపర్యాయము బల్లెములతో జర్మనులను పొడిచి శాశ్వతముగా ఫ్రెంచివారు వశము చేసికొనిరి. ఇచ్చటి యుద్ధమునకు సంబంధించిన చిత్రపట మీసంచికలో కలదు. ఈపోరు మార్నె యుద్ధములో సుప్రసిద్ధమయినది. ఫ్రెంచివారికు ప్రసిద్ధపరాక్రమమును నిలుపబెట్టినట్టిది. అయి,పోయిజి.

పోయి, ఎస్టేర్న్యా ఛార్లకిల్లి, పాంటిల్లను గ్రామములవద్దను గొప్ప జగడము జరిగినది. ఎస్టర్నే గ్రామములోని కాఫీ దుకాణదారని యొక వనిత వర్సరముల పిల్లలు జర్మనుదొంగీయులతో వ్యభిచారమున కంగీకరింపనందున ఆమె చంపబడెను. ఈ దుర్మార్గుల నందరిని తరువాత వచ్చిన ఫ్రెంచిసేన చంపి పాపపరిహారము చేసెను. ఇచ్చట జర్మనులు 3000 బుడ్లు అత్యుత్తమసారాయిగు షాంపేను దొంగలించి రాక్షసులవలె త్రాగిరి. ఒక తప్పించుకొనిన ఫ్రెంచివాడు 18 మంది జర్మనులను పొడిచిన తరువాత సెజాన్నె వద్ద చంపబడెను. తినిన భోజనములు జర్మనీనుండి రానందున జర్మను లీ యుద్ధములో పచ్చి ఊర్లగడ్డలను, మరి యేది దొరికిన దానిని తినవలసి వచ్చెను. లాట్రెటోయి యొద్ద ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నెదుర్కొనిరి. ఫ్రెంచి సహాయము వలన నతరులిక వారిని తరిమి వేసిరి.

సెప్టెంబరు 10వ తేది యగునప్పటికి మార్నె వద్ద నిలువలేక ప్యారిసులో ప్రవేశించు అదృష్టమును పోగొట్టుకొని జర్మనులు వచ్చిన మార్గమును కొంతదూరము పట్టిరి. జర్మనులు మార్గమధ్యమందు సామానులను - బూటులు మొదలు పెద్ద ఫిరంగుల వఱకును - వదలి వెళ్ళిరి. తరువాత వానలు కురియుటవలన మిత్త్రమండలిసేన ఫ్రాన్సునుండి పూర్తిగా జర్మనులను తరిమివేయుటకు తగినంత బాటలులేక యిబ్బందిపడవలసి వచ్చినది. ఇంతలో జర్మనీనుండి కావలసినంతసేన, పదార్థములు వచ్చుటయు, కందకములయుద్ధము ప్రారంభమగుటయును సంభవించినది.

వర్డను ప్రాంతమునకున్న జర్మనీ యువరాజుసేన నాన్సీనగరము ప్రవేశించుటకును, ఆ మహోత్సవమును జూచుటకయి జర్మను చక్రవర్తి వచ్చుటయు తటస్థించెను. కాయిజరుగారు గొప్ప అశ్వసేనతో జర్మనుసేనల వెనుక నిలువబడి యుండెను. పాపమాయన నాన్సీని ప్రవేశించు నో ముచ్చట తీరుకొనలేదు. ఆశాభంగుడయి వెనుకకు మరలవలసి వచ్చెను.

మార్నె మొదలు సాయిసన్సువరకు

మార్నె మొదలు సాయిసన్సువఱకును మిత్త్రమండలి వారి సేన జర్మనులను తరిమివేసిన తరువాత సాయిసన్సు ప్రాంత్యమున ఏన్ నదిని మిత్త్రులు దాటకుండ జనరల్ వాన్ క్లక్కుగారు సర్వ ప్రయత్నములను చేసిరి. ఈనదిని దాటుచున్నప్పుడే జర్మనులు తమకు బరువయిన ఫిరంగులను నీటిలో పారవేసిపోయిరి. ఈ ఏన్ నది 150 మొదలు 200 అడుగులవఱకు వెడల్పును, 15 అడుగుల

లోతును గలిగియుండును. బ్రిటీషు వారి వైపునున్న 11 వంతెనలను జర్మనులు ధ్వంసముచేసిరి. ఒక్కవంతెన తిందువలననో వదలి పెట్టి వెళ్లిరి. 23 వ తేది ఆదివారము ఈ స్థలమున యుద్ధము జరిగెను. నదిని దాటుటకయి ఇంగ్లీషు సేన ఉత్తరమున కయిదుమైళ్లదూరము నడపబడెను. ఇంజనీయరులు క్రొత్తవంతెనలను ఎంతో కష్టముమీద, అనేక ప్రయత్నములు విఫలము కాగా గట్టిరి. అనేకపర్యాయములు జర్మను ఫిరంగులు వంతెనలను ఇంజనీయరులను కొడిచివేసెను. ఫ్రెంచి టర్కోలు గూడ నదిని దాటి ఎదుటనున్న కొండలనుండి జర్మను ఎడమప్రక్క నోడించుట కయి తుపాకులను గాల్చుచుండిరి. సాయంకాల మగునప్పటికి శత్రువులు తమస్థానములను వదలి నది కుత్తరమున రెండు మైళ్లలోనున్న ఉన్నత ప్రదేశమునకు వెళ్లిరి. కాని నాలుగింటిను, పదాతులను వారి శత్రువుల సెను ర్క్కనుటకై యుంచి వెళ్లిరి. మరునాడుదయము 10 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి ఒకటవ రెండవ సేనలమధ్య జర్మనులు ప్రవేశించి రెండింటికిని సంబంధము కలుగకుండ విడదీయవలయు నని గట్టి ప్రయత్నమును చేసిరి. ఎంతమందో రెండుప్రక్కలను పడకిని తమవారి ఇంగ్లీషు వారు జర్మనుల బాధను తప్పించుకొన గలిగిరి. ఇంగ్లీషు సైనికోద్యోగులను గాల్చి చంపుటకయి రక్కగా గురిచూచి కొట్టుటకు ప్రసిద్ధికెక్కిన షార్ప్ షూటర్సు అని పిలువబడు వారిని జర్మనులు చెట్లమీద నెక్కించి ఆఫీసరుల కనబడినప్పుడెల్ల వారిని జంపింరి. అందుచే ఇంగ్లీషు ఆఫీసరులలో గలిగిన నష్టము మెండు. ఛార్లోస్సు సాయి నన్న రోడ్డువద్ద ఆంగ్లసేన కీల్లు, మెషీను ఫిరంగులను కొన్ని వందలమంది ఖయిదీలను బట్టుకొనెను.

మార్నె మొదలు ఏన్ నదివరకు తెస్సి... ఫిరంగులు.

ముట్టడి ఫిరంగులు మాబ్యూజి నుండి వాన్ క్లక్కుగారికి వచ్చెను. 12 గంటలు, వర్షములవలన మిత్రమండలివారు ముందుకు వెళ్లలేకపోయిరి. అప్పుడు సైన్యము లన్నింటిని జేర్చుకొని అయిన నది తీరముడిప్రక్కను గట్టించగా క్లక్కుగారు జర్మను తిరిగులకు ముందే ఎంతో దూరదృష్టితో కందకములను, ఇరికినదుపాయములను ఏర్పర్చి సిద్ధము చేసియున్న బలవత్తరమయిన ప్రదేశములకు వెళ్లిరి. ఏన్ యుద్ధములని ప్రతిదినము వార్తాపత్రికలో జదువు పోరాటము లిప్పుడనే జరిగినవి.

ఏన్ నదినిదాటుచున్న సైన్యముపై జర్మనులు కాల్చుట.

సముద్ర యుద్ధము.

మెడిటరేనియనును, ఏడ్రియాటిక్, అట్లాంటిక్ సముద్రములు మధ్యధరాసముద్రములో నున్న జర్మనీవారి క్రూయిజరులు, బ్రెస్లా, గోబెన్ అనునవి ఫ్రెంచి ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలను తప్పించుకొని, ఇటలీ రేవులకు వెళ్లి 24 గంటలలో వాని వెళ్లవలసినదని ఆజ్ఞాపించినందున ఎటుల, డార్డినల్సుజలసంధికి ఆగష్టు 10 వ తేదిన చేరెను. తుర్కీ అప్పటికి యుద్ధముదిగనందున ఈరెండు యుద్ధములో

నావలను తుర్కీకి జర్మనులు అమ్మివేసినట్లు కాగితములను పుట్టించి వానికి తురుష్కపు పేరులను పెట్టిరి. ఇప్పటికిని నవి తురుష్కుల వద్ద నుండే కలవు. అప్పుడప్పుడవి నల్లసముద్రములోని రష్యా రేవులమీద కాల్చుటకు వెళ్లుచుండును.

ఏడ్రియాటికు సముద్రములో మాంటినీగ్రోవారి రేవగు అంటి వారిమీద కాల్చుటకయి పంపిన ఆస్ట్రియాదేశపు యుద్ధనావలు, ఫ్రెంచి వారి నావలు పోరుటకయి వచ్చుచున్నవని వార్తవిని పోలా రేవునకు పరుగెత్తెను. కాని ఫ్రెంచివారు జెంటా యను నొక క్రూయిజరును, ఇంకొక నావను ముంచివేయగలిగిరి. యుద్ధప్రారంభమయిన పది దినములలో ఆస్ట్రియా సముద్రవ్యాపారము మంతయు ఏడ్రియాటికు ముఖద్వారమును (45 మైళ్లు పొడుగు) ఫ్రెంచివారు తమ నావలచే మూసివేయుటచేత అంతరించెను. మధ్యధరాసముద్రములోను, ఆసియా ఖండములోను, ఆస్ట్రేలియాలోను, ప్రయాణముచేయుచున్న ఆస్ట్రియా వ్యాపార నావలన్నియు మిత్రరాజ్యములవారివశమయ్యెను. ఆస్ట్రియా రేవులు ఫ్రెంచి యుద్ధనావల బారికి గురియయ్యెను. ఒక ఆస్ట్రియా వ్యాపార నావ ఆస్ట్రియావారు పెట్టినమందుగుండ్లకే తగిలి 300 మంది ప్రయాణికులతో మునిగిపోయెను. పోలా రేవు మాత్రము బాగుగా కాపాడబడియుండుటచేత మిగిలిన యుద్ధనావలన్నియు నందు దాగుకొనెను. ఆఫ్రికాలో లేకు న్యాసా యొద్దనున్న బ్రిటీషువారి గ్వెండొలెన్ అను స్టీమరు కొన్ని ఫిరంగులను దీసికొని వాన్‌విస్మాన్ అను పేరుగల జర్మనువారి ఫిరంగినావను ముంచివేసి నావికులను ఖయిదీలనుగా బట్టుకొనెను. [illegible] దారెస్సలాము నొద్ద జర్మనువారి సర్వేపడవను ఒక బ్రిటీషుక్రూయిజరు ముంచెను.

అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము:

ఈ సముద్రములోనున్న జర్మనువారి కార్ల్స్రూహి, డ్రెస్‌డెన్ క్రూయిజరులును, వర్తకనావమీద ఫిరంగులు పెట్టుటచే యుద్ధనావగా మారిన క్రోన్‌ప్రింసు విల్హెల్ము నావయును బ్రిటీషువర్తకనావలను ముంచుటకయి తిరుగుచుండెను. బ్రిటీషు ఆర్మరు క్రూయిజరు సఫక్కు కొకపర్యాయము కార్ల్స్రూహి పడెను గాని దాని వేగమధికముగుటవలన తప్పించుకొనెను. తరువాత బ్రిస్టల్ అను ఇంకొక బ్రిటీషు క్రూయిజరుకు దూరమున కనుపడి త్వరగా పారి రెండవపర్యాయము తప్పించుకొనెను.

ఈ జర్మను క్రూయిజరులకే సముద్రములో కరోజీనాయులు సరకులు అందించుచున్న లేడా అను వర్తకనావను సఫక్కు క్రూయిజరు పట్టుకొని ఒక బ్రిటీషు రేవులో నొప్పజెప్పెను. కెయిజరు విల్హెల్ము డర్ గ్రోసి యను 14,000టన్నుల వర్తకనావ యుద్ధనావగా మార్చబడి, యుద్ధము ప్రారంభమయిన రెండు దినములకే అట్లాంటిక్ సముద్రములోనికి జర్మనులచేత పంపబడగా ఐస్లండుకద్ద నొక బ్రిటీషు చేపలబోటును, జెన్‌ఫుడ్, నైరూంజ నావలను, ఇంకొక వర్తక నావను ముంచివేసెను. ఇచ్చటనుండి ఈ కెయిజరు విల్హెల్ము డర్ గ్రోసి నావ ఆఫ్రికాతీరమునకు నావలను ముంచుటకయి వెళ్లెను. కేపుట వును ముంచివేయుచున్న 'గలీషియాను' అను బ్రిటీషు నావలోని వైని కోద్యాగుని, దాని నపుకరుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని, పడవయొక్క కాగితముల నపహరించి, అందుకు రశీదిచ్చి, తీగలులేని తంత్రీయంత్రము యును చెడగొట్టి "బిడ్డపాపలును స్త్రీలును" ఇందుండుటవలన పడవను ముంచనని చెప్పి కప్తాను గలీషియాను నావను ఇంగ్లండునకు పోనిచ్చెను. తరువాత 'కల్యాగా' యను బ్రిటీషు నావయొకటి దీనివలన నే ముంచబడెను. ఇంతటితో కెయిజరు విల్హెల్ము డర్ గ్రోసికి ఆయుర్దాయము నిండినది. బ్రిటీషువారి క్రూయిజరగు హైఫ్లైయర్ యనునది ఒక్కగంట పోరాడి దీనిని స్పానిషు ఆఫ్రికాతీరమున రయోడీఓరో వద్ద సముద్రమునకు కొప్పజెప్పెను. జర్మను నావికులు ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడినను తగిన మర్యాదలు చూపబడెను.

బాల్టికు సముద్రములో రష్యనులకున్న నావలుకొద్ది. జర్మని కున్న యుద్ధనావలు ముందుగా దేనికిని లేవు. [illegible] ఆలందుద్వీపములలోనికి జర్మనునావలు ఫిరంగులను కాల్చి అప్పుడప్పుడు నష్టములు గలిగించినవి. లైటుహావుసులను పడగొట్టినవి. గల్ఫ్ ఆఫ్ ఫిన్లండులోనికి వెళ్లి సంచారము చేసి వచ్చినవి.

హెలిగోలాండు బైటులో సముద్రయుద్ధము.

ఆగస్టు 28వ తేదిని రెండు బ్రిటీషు సబ్మెరైనులు జర్మను వారి ప్రదేశమగు హెలిగోలాండు బైటునకు వెళ్లి, [illegible] అనవసరముగ బయలుదేరిన వానివలె కదలి సముద్రపు పైభాగమున నుండెను. వీనిని పట్టుకొనుటకయి [illegible] అను బ్రిటీషు క్రూయిజరు పరుగెత్తుకొని వచ్చుచుండెను. ఈ మాటేమి గూఢ నిమిత్తములో పట్టుకొనవచ్చునని, జర్మను టార్పిడోబోట్లు, డిస్ట్రాయరులు, క్రూయిజరులు రేవునుండి బయటికి వచ్చెను. బ్రిటీషు నావలు కదల జొచ్చెను. జర్మనులు వెంబడించిరి. ఈ విధముగా నంచి ఎత్తువేసి జర్మను నావలను వారి కోటలలోని ఫిరంగుల సంరక్షణము నుండి తప్పించి, కమ్మోడోరు కీసుగారు ఉత్తర సముద్రములోనికి లాగుకొని పోయిరి. జర్మనుల వెనుకొక్కుటకయి యచ్చట బ్రిటీషు డిస్ట్రాయరులు, లైటుక్రూయిజరులు వివరక్రమముతో వ్యూహముగా నుండి సిద్ధముగానుండెను. ఈ యుద్ధము 6 గంటలకు ముందు తెరవబడుచుండగా, పొగమంచు కనపడకపోయినను యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. జర్మనులు ఈ దేశమునకు బోరిరి. ఇంగ్లీషువారి అరథూసా డిస్ట్రాయరును జర్మనువారి రెండు డిస్ట్రాయరులును 25 నిముషములు ముట్టడించి యూపిరాడకుండ జేసినవి, ఇతర సహాయమువలన నీ రెండును ముంచివేయబడెను. ఇంగ్లీషువారి లిబర్టీ, లార్టెస్ డిస్ట్రాయరులను జర్మనువారు ముట్టడించి చీకాకుపఱచెను. లార్టెసు నావను కప్టెను అగు బార్ట్లెట్ మీద ఒక షెల్లు పడుటవలన నతడు చ్యుతినొందెను. ఈ నావకు దెబ్బలు పూర్తిగా తగులుట వలన వెనుకకు తగ్గిపోయెను. మరి రెండు జర్మను డిస్ట్రాయరులలో నొకటి ఫిరంగిగుండ్లవలన బొత్తుబడి మునిగిపోయెను. రెండవది మునిగిపోయినను నావికులు బ్రిటీషువారివలన రక్షింపబడి ఖయిదీలు

చేయబడెను. ఈ యుద్ధమును త్వరలో పూర్తిచేయుటకయి డ్రెడ్నాటులతో సమానమయిన బ్రిటిషు బేటిల్ క్రూయిజరులు, లయన్, ప్రిన్సెస్ రాయల్, న్యూజీలాండు, ఇన్‌విన్సిబిల్ అనునవి రంగములో అడ్మిరలు బియాటిగారి నాయకత్వముక్రింద ప్రవేశించెను. ఈ మహాయుద్ధనావలలోని 13 ఇంచి ఫిరంగుల ముందర జర్మను నావలలోని 8 యించి ఫిరంగులు గాలికుపోవు లాయెను. మేనిజ్, కోలన్ అను రెండు జర్మను క్రూయిజరులు బ్రిటిషు ఫిరంగులచే తగులబెట్టబడి ముంచివేయబడెను. అరియాడ్నె యను నొక క్రూయిజరుకు గూడ నిదే గతిపట్టెను. మిగిలిన జర్మను నావలు దెబ్బలుతిని తప్పించుకొని విల్హెల్ముస్ హేవెన్ హార్బరులోనికి పరుగెత్తెను. హార్బరుయొక్క ఫిరంగులను తప్పించుకొనుటకు వీలుపడనందున ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము నాపిరి. జర్మనులు 4 డిస్ట్రాయరులను, మూడు క్రూయిజరులను, 1000 మనుష్యులను పోగొట్టుకొనిరి. మిగిలిన ప్రతినావకును దెబ్బలు తగిలెను. ఇంగ్లీషువారి నావలలో ననేకములకు దెబ్బలు తగిలినవిగాని ఒక్కటియు మునిగిపోలేదు. 15 దినములలో నావలకు తగిలిన మరమ్మతులు చేయబడి తిరిగి సముద్రములో తమ నిర్ణీత స్థానము నాక్రమించుకొనియెను. ఇంగ్లీషువారిపక్షమున నీ పోరులో 34 మంది ఆఫీసరులును, మనుజులును మృతినొందిరి.

సెప్టెంబరు 5వ తేదిని స్కాట్లండు తీరమున సెయింటు అబ్బ్సుహెడ్డు అనుచోట ఒకజర్మను సబ్మెరయిను, పాత్ ఫైండరు అను బ్రిటిషువారి వేగుపడవను టార్పిడో వేసి 268 మనుష్యులతో ముంచివేసెను. సెప్టెంబరు 13వ తేదిన బ్రిటిషువారి "ఇ 9" అని పిలువబడు జలాంతర్గామి హెలిగోలాండుమై పునకు కెల్లి జర్మను వారి హేలా యను క్రూయిజరును రెండు టార్పిడోలు వేసి ముంచి పాత్ ఫైండరును ముంచినందునకయి జర్మనులు చెల్లింపవలసిన ఋణమును తీర్చుకొనివచ్చెను. కాని సెప్టెంబరు 22వ తేదిన ఇంగ్లీషు తీరమున ఒక జర్మను సబ్మెరయిను పెద్ద ఆర్మర్డుక్రూయిజరులగు అబౌకిర్, హోగు, క్రెస్సీలను ముంచివేయుట ఇంగ్లీషువారికి జర్మను సబ్మెరయిను లెంత నష్టమును కలుగజేయగలవో చూపింపగలిగెను.

ఆస్ట్రియా-సర్వియా రెండవయుద్ధము

షాబట్జ్, లోస్‌నిట్జాలవద్ద సర్వియనులచేతి పరాజితులయినను, ఆస్ట్రియనులు రెండవపర్యాయము తిరిగి సర్వియాపై వెడలిరి. అయిదు దిక్కుల నీపర్యాయము అయిదు కోయలసేన (2½ లక్షలు మొదలు 3 లక్షలవరకు) పంపబడెను. సేవ్ డ్రీనా నదులవద్దనున్న సైన్యము పూర్వమువలెనే గట్టిగా రోధింపబడి తరిమివేయబడెను. ఇచ్చట ఆస్ట్రియనులకు సాయముచేసిన డాన్యూబునదిలోని యుద్ధనావల దారులకు సయితము సర్వియనులు జడియలేదు. వాలియేలో నో దిక్కున కేశప్రకృతినిబట్టి ఆస్ట్రియనులు రాలేరని సర్వియనులు కొద్ది సైన్యములను మాత్రమే యుంచిరి. ఇచ్చటికి ఆస్ట్రియనులు కావలసినంత సేనను బంపి వాలియేలోవోను బట్టుకొనిరి. బెల్గ్రేడు ముఖ్యనగరముపయి ఎప్పటియట్లే ఫిరంగులను వదలుచుండిరి. రోజాను అనుకొండవద్ద సర్వియనుల నోడించి పారదోలి ఆస్ట్రియావారు దానిని పట్టుకొను నప్పటికి బెల్గ్రేడు నగరమును కాపాడుకొను సదుపాయము లేదో యను భీతి సర్వియనులకు విశేషమయ్యెను. అదృష్టవశమున నింతలో ఒక్క దినములో 320 మైళ్లుపరుగెత్తుకొనవచ్చిన పటాలమొకటి సర్వియనులకు సాయపడెను. వీరిప్పుడు ఆస్ట్రోహంగేరియనుల నత్యుత్సాహముతోనెదిరి. మూడుదినములు నత్యంత పరాక్రమముతో పోరి శత్రువులను వారికందకములనుండి సయితము పారదోలి గుక్కతిప్పుకొనుట కవకాశమయినను గలిగించలేదు. ఈసమయముననే సర్వియా యువరాజు రణరంగమునకు వచ్చి సేనల కత్యుత్సాహమును బురికొల్పెను.

ఈయుద్ధములో నతి సాహసవంతమగు కార్యము సెమిలిను నగరమును సర్వియనులు పట్టుకొనుట. ఈనగరమునుండి ఫిరంగులను గాల్చి బెల్గ్రేడుకు నష్టము శత్రువులు కలుగజేయుచున్న సంగతిని గురించి మనము చదివియేయున్నాము. డాన్యూబునదికి తాత్కాలిక వంతెనలు కట్టుకొనిదాటి, ఆస్ట్రియాభూమిలోని సెమిలినును సర్వియావంటి స్వల్పరాజ్యము పట్టుకొనుట సాధారణమయినపని కాదు. ఇచ్చట కావలసినన్ని యుద్ధసామానులు, భోజనపదార్థములు సర్వియనుల వశమయ్యెను. ఇంతటితో దమవిజయయాత్ర నాపక హంగరీకి ముఖ్యపట్టణమగు బుడాపెస్తునే రవ్యనులకు సహాయము జేసి పట్టుకొనవలయునని యాచిన్నిదేశపువా రువ్విళ్లూరుచుండిరి. హంగరీ ప్రజలు భయాకంపితులయి బుడాపెస్తును రక్షించుట కనేక ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. కాని అధికసేనలు ఆస్ట్రియానుండి వచ్చినవి. సెమిలినును సర్వియనులు వదలిపెట్టి పోవలసినవారయిరి. సర్వియాకు పడమటి హద్దులలో ఆస్ట్రియా తొందరలు కలుగుటచే ఉన్న సైన్యమంతను పోగుజేసికొని ఎదిరించుట యవసరమగుట సెమిలినును వదలిపెట్టవలసివచ్చుటకు గారణము. సర్వియావారలనకలుగుచున్న బాధలను తప్పించుకొనుటకయి అనేకలక్షల సైన్యమును సరిహద్దులలో ఆస్ట్రియా యుంచవలసివచ్చి, తన యావచ్ఛక్తితోను రష్యా కెదురొడ్డ జాలకుండుటయే మిత్రమండలికి సర్వియా జేయుచున్న సహాయము. బోస్నియాలోనికి పంపబడిన సర్వియా సేన సరాజివో నగరమును పట్టుకొనెను. మాంటినీగ్రో బోస్నియా దక్షిణ భాగములను పట్టుకొనెను. మాంటినీగ్రో సేనకట్టారో దుర్గమును పట్టుకొనుటకయి కొంత పంపబడెను. సెరజెవో నగరముమీదికి మరికొంత వెళ్లెను.

ఆకాశయుద్ధములు

అక్టోబరు ఎనిమిదవ తేదిన డసల్‌డార్ఫులోని జర్మను జెప్పెలిను కర్మాగారము మీద బాంబులను వేసి బ్రిటిషు వైమానికులు అందరి జెప్పెలినులను తగలబెట్టిరి. ఇంతకు ముందాగస్టు 21 తేదిన, ఆంట్వెర్పు ఆస్టెండు నగరములమీద జర్మనులు బాంబులను వేసి నిష్పంటించిరి. ప్యారిసు మీద అనేకపర్యాయములు జెప్పెలినులు బాంబులను వేసినట్లు వినుచునే యున్నాము. ఇటీవల ఇంగ్లీషుతీరమున చాలపర్యాయములు బాంబులు వేయబడెను. లండనుమీద సయితము ప్రయోగింపబడినవి. జర్మనీలోని నగరముల మీదను తరుచుగా మిత్రమండలి వారు బాంబులను ప్రయోగించి నష్టము కలుగజేయుచున్నారు. ఒకనెల క్రిందట కార్ల్సురూ పట్టణ మీవిధముగా నష్టపడినందున కైయిజరుగారు వ్రాసియున్న సయితు కార్ల్సురూ ప్రజలకు శత్రువిమానములు నష్టము

డసల్ డార్ఫులోని జెప్పెలిను కర్మాగారము పయిన బాంబుల నాంగ్ల వైమానికులు వేయుట

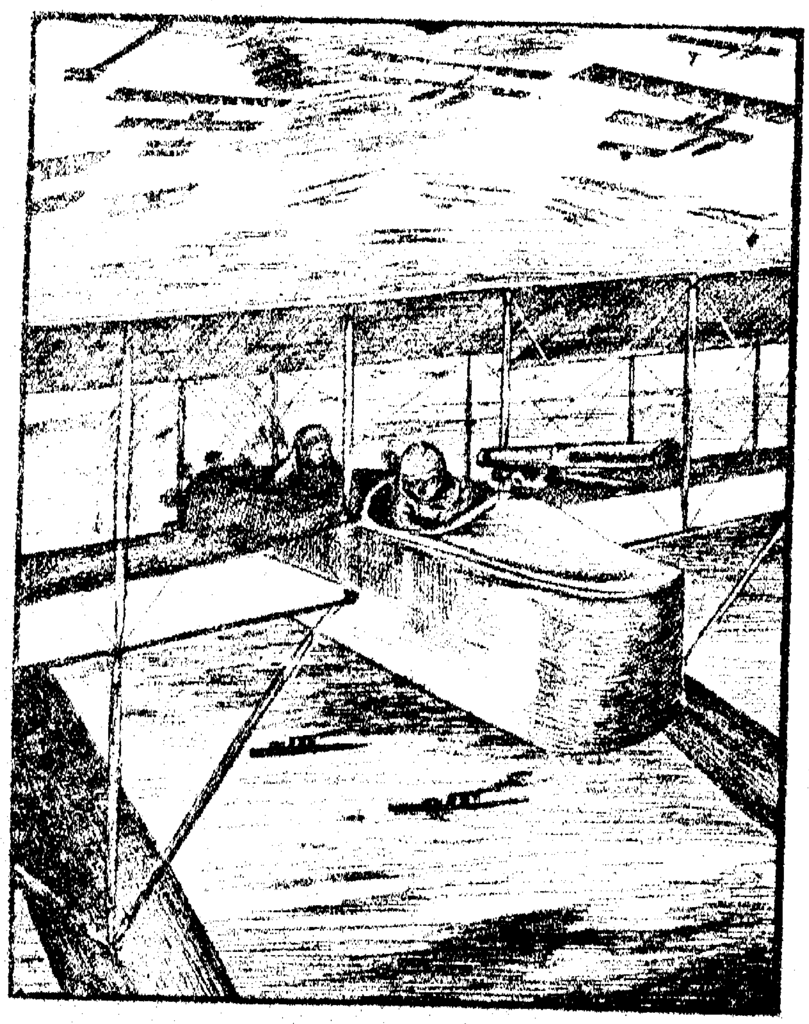
కలుగజేసినందున [illegible] మన్నదని తంత్రీవార్త నొసంగియుండిరి. జూజ్‌సెల మధ్యమున వారక్ ఫోర్డు అను ఆంగ్లవైమానికుడొక జెప్పెలిను మీద నెగిరి నాలుగు బాంబులను వేసి దానిని భస్మముజేసినందునకయి జార్జి చక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసు బిరుదమునొసంగిరి. శత్రుదేశముల హద్దులన్నియు రాత్రింబగళ్లును అనేకవందల విమానములచేత శత్రువిమానములు రాకుండ కావలి కాయబడుచున్నవి. అయినను ఆకాశమార్గ మతి విశాలమయిన దగుటచే కొన్ని తప్పించుకొని నష్టము కలుగ జేయుచుచేయుండును. పెద్ద పెద్ద పట్టణములలో భవనముల శిఖరముల మీదికెక్కి దూరదర్శని యంత్రములను పెట్టుకొని నిరంతరము శత్రువిమానములు వచ్చుచున్నవేమోయని చూడబడుచుండును. సెప్టెంబరు 6వ తేదిన రష్యాసైన్యముల మీద నెగురుచున్న యొక జెప్పెలిను భూమిమీద సోకాలవద్ద కూల్చబడి ప్రయాణికులందరు ఖయిదీల జేయబడిరి. [illegible] విమానబాణములను గురించియు, వివిధ విమాననిర్మాణమును గురించియు, ఈసంచిక లోపేజీ కచోట వ్రాయబడిన వ్యాసములను ముద్రింపబడిన పటములను చదువరులు చూడనగును.

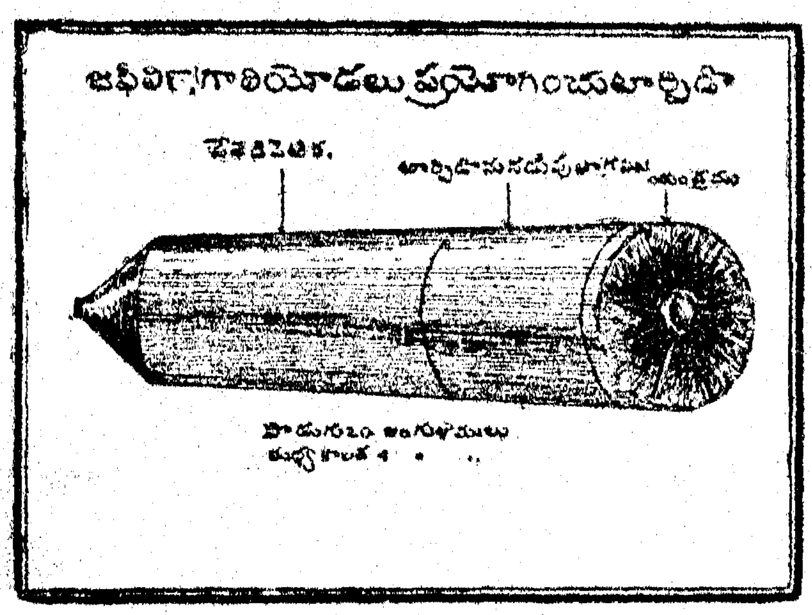
యుద్ధనావ మీఁదున బాంబులను వేయుచున్న ఎగురుడు

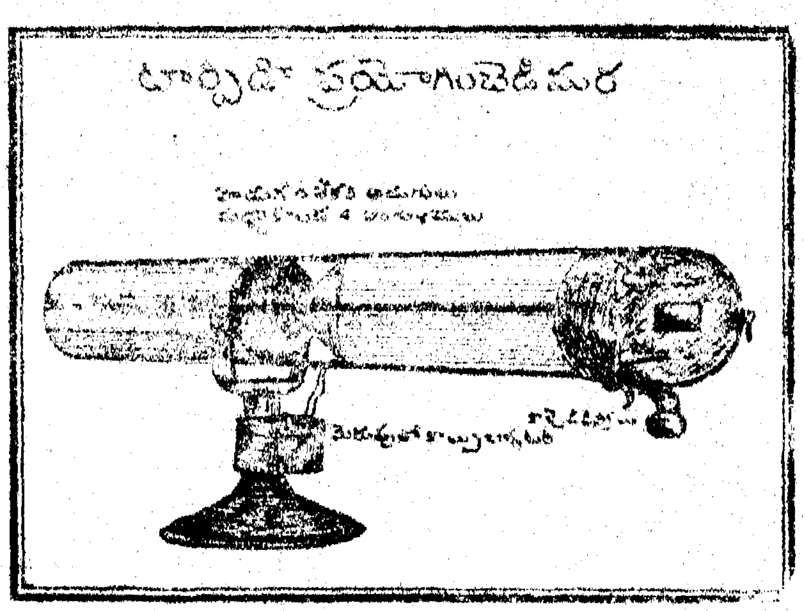

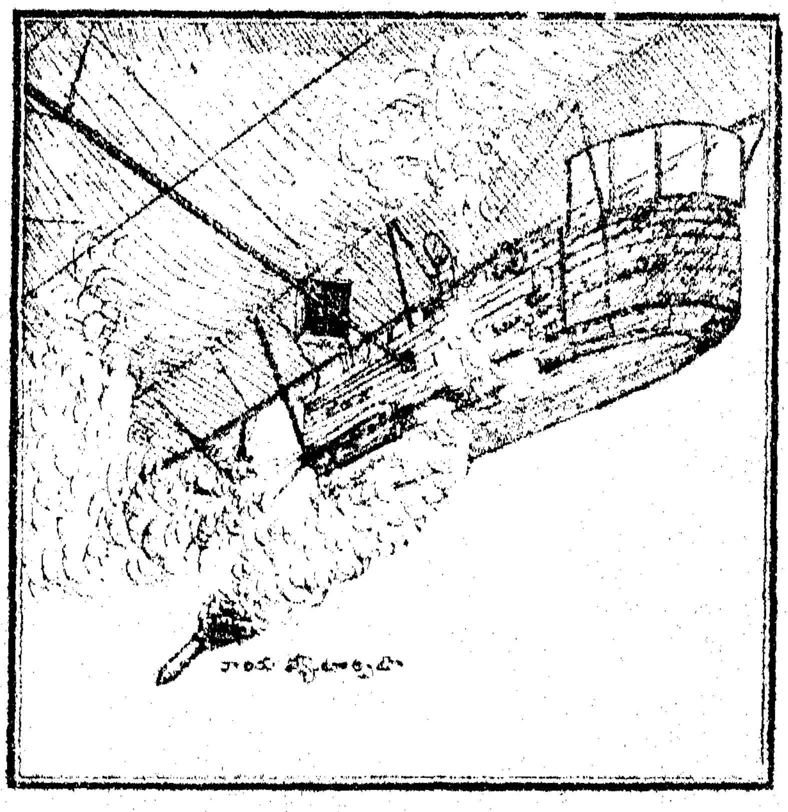
బాంబులను లోపలనుండి వేయు సాధన పద్ధతి

విమానము, అందలి భటులు

రష్యా జయములు

జనరలు వాన్ క్లక్కుగారి సైన్యపు ఫిరంగులధ్వని ప్యారిసునగరములో వినబడుచుండగా రుష్యనులు తూర్పుప్రష్యాను, గలీషియాను పట్టుకొనుటకయి సర్వప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. మొట్టమొదట ఆకస్మికముగా ఫ్రాన్సునోడించి తరువాత రష్యను మట్టుపెట్టవచ్చునని తలంచిన కెయిజరుగారి యుక్తియేమియు కొనసాగలేదు. రష్యా తూర్పుప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలన పడమట ఫ్రాంసు ఇంగ్లండులమీది దుడుకు తగ్గెను. జనరలు సాంసనోఫ్ క్రిందను చాలదేశమును రష్యను లాక్రమించుకొనిరి. జర్మనీవారు ఒకదిక్కు నుండి రష్యనుపోలండులో ప్రవేశించుటకును, ఆస్ట్రియావారు గలీషియానుండి దక్షిణమున రష్యారాష్ట్రమునకు లబ్లినును నాక్రమించుకొని, ఇచ్చట జర్మనులతో గలిసి రష్యనుసేనలను నాశనము చేయుటకును వ్యూహములు పన్నబడియుండెను. ఇందుకయి ఆస్ట్రియనులు లబ్లినుమీదికరిగిరి. ఆస్ట్రియావారి సత్తువ నెరిగియున్న రష్యావారు సైన్యమును రెండుగా విభజించుకొని త్రికోణమువలె వ్యూహము పన్ని రెండుసేనలును ఆస్ట్రియాలోని గలీషియాకు ముఖ్యపట్టనముగు లెంబర్గులో గలుసుకొనునట్లు సంకల్పించిరి. లెంబర్గులో లబ్లినుకు వెళ్లిన సేనకు సహాయము చేయుటకయి ఆస్ట్రియను లుంచిన మూడు ఆర్మికోరులును, మూడు అశ్వసేనలును (డివిజనులు) గలవు. వీనిమీద రష్యనులుపడి జనరలు రసీగారి యాధిపత్యము క్రింద లెంబర్గు నాక్రమించుకొనిరి. లెంబర్గిప్పుడు పడినదో అప్పుడే

వెనుకనుండి రష్యనులువచ్చి మీదపడకుండుటకయి లబ్లినుఆస్ట్రియను యనులు విడిచిపెట్టవలసివచ్చెను. ఝానాలిపాసాసదీ ప్రాంతమున 20000ఆస్ట్రియనులు హతులయిరి. 140 మైళ్ళ దేశమును 17 దినములలో దాటి గలీషియాలోనున్న ఆస్ట్రియను సేనను రష్యను లోడించు చుండిరి. హాలిక్సువద్ద జరిగిన పోరులో ఆస్ట్రియనులు 5000 సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఒకచోట 25 మందికొకచొప్పున 282 మందిఆస్ట్రియను లుండుటను జూచి 8 కట్టెలుగాచిలి అగ్ని వైపుల నుండియు ఘోరమైన కేకలు వేసిరి. అనేక వందలనుండి వచ్చుచున్నారని ఆస్ట్రియను లాయుధముల నేలమీద వేసి"మా దేవుడును మీ దేవుడే మనివశమయిరి."

లెంబర్గు నాస్ట్రియనులు వదలి పరుగెత్తినప్పుడు అనేక వేల తూటాలు, 300 ఫిరంగులు 30ఇంజనులు ఇతర సామానులు విజయుల వశమాయెను. రష్యనులకు చిక్కిన ఖయిదీల మొత్తము డెబ్బదివేలు. అనేక పురజనులు నగరమును విడిచి వియన్నాకు బరుగెత్తిరి. కాని పురజనులమీద ఒక్క ఫిరంగి యయిన కాల్చబడలేదు. ఒక్కదమ్మిడి రొక్కమయిన సంగ్రహింపబడలేదు. ఒక్క దౌర్జన్యమయిన చేయబడలేదు. తరువాత జనులే రష్యనుల కాతురతతో నాహ్వానముసంగిరని రష్యావారు ప్రకటించిరి. లెంబర్గునకు ముప్పది మైళ్ళదూరములో నున్న హాలిక్జు అనుపట్టణము లెంబర్గు పడిన 24 గంటలలో రెండు దినములు కఠిన యుద్ధము జరిగిన పిమ్మట జనరలు బ్రుసిలోఫ్ గారిచేతిలో బడెను. లూబ్లిను నగరమును పట్టుటకయి వెళ్లిన 4లక్షల ఆస్ట్రియను సేనగతి శోచనీయ మయినది. లెంబర్గును బట్టిన దక్షిణ రొకదిక్కునుండి, హాలిక్జునుబట్టిన బ్రుసిలోఫ్ గారింకొక వయిపున, అంతకు ముందు లూబ్లిను ప్రాంతములో నున్న రుష్యను సేన మూడవ పార్శ్వమునుండి ముట్టడించగా ఆస్ట్రియా జనరలు వాన్ ఆఫెనుబర్గుగారు తాళజాలకపోయిరి. రష్యను లీసేనలో జాలభాగము నోడించి ఖయిదీలను జేసిరి. ఈ యపజయమునకయి ఆఫెన్ బర్గుగారును, మరి యియిద్దురు జనరలులును పనినుండి తొలగింపబడిరి. లూబ్లిను యుద్ధము 3 వారములు 200 మైళ్లనిడివిగలభూమి మీద జరిగినది. జర్మనీ సైన్యములుగూడ సహాయమునకు వచ్చెను.

జర్మనులవి కెయిజరుగారి దస్కతు గల 30 ఫిరంగులు సయితము రష్యనుల వశమయ్యెను. ఆస్ట్రియావారి ముఖ్యపట్నా రాష్ట్రమును, దాని ముఖ్యనగరమును ఇట్లు చిక్కిన రష్యను లాక్రమించుకొని నప్పుడు పురపాలకుడే రష్యావారు ప్రజలను బహుస్వాతంత్ర్యపాప్తితో నాదరిమున్నారని ప్రకటింపగలిగెను. దీనితో పోలెండులో జర్మనులు పట్టుకొని పాడుచేసిన కాలిషునగరుస్థితిని విచారించినప్పుడు రష్యా జర్మనుల పరిపాలనా పద్ధతులలో గొప్ప తారతమ్యము కానవచ్చెను. ఇచ్చట రష్యను ప్రజలలో పసుపువారిని పట్టుకొని పటాలములలో చేర్చి గన సైన్యమునకు ముందు పెట్టి, రష్యనులపయి జర్మనులు కాల్చుమనిరి. కాల్చనియెడల చంపివేసెదమనిరి. నగరమును ఇష్టము వచ్చినట్లు మేజరు ప్రూసు గారు దోచుకొనిరి.

ఆస్ట్రియావారు రష్యావారి మీదికి పంపిన లూబ్లిను, లెంబర్గు సైన్యములు వెనుకకు పారిపోయి ఒకటి క్రాకోకును, రెండవది జెమిసులుకును చావు తప్పి చేరెను. ఈ జెమిసిలుకోట ఈ సంవత్సరములో ఏప్రెలు నెలలో రష్యనుల వశమయినది. తిరిగి జూన్ నెలలో ఆస్ట్రియా, జర్మనీ సేనలు రష్యనులనోడించి, పొగదోలి జెమిసిలునువశముచేసికొనియెను. ఈగలీషియా యుద్ధములలో రష్యను సేనలో సగముభాగము మృతినొందియో, జబ్బు పడియో, గాయములుతినియో పనికిరారయిరి ఆస్ట్రియనులలో 2,50,000 మంది నిహతులయిరి. 1 లక్షమంది ఖయిదీలుగాజిక్కిరి. 400ఫిరంగులు రష్యావారిచేతిలో బడెను ఈ గలీషియాలోనున్న ప్రిజువద్దకెరోసిన్ వాయువు భూములు సాలుకు 117 కోట్ల రూపాయిలు లభించుచున్నట్టి యావత్తును రష్యనుల వశమయి వారికి మహాదైశ్వర్యమును సమకూర్చెను. ఈ నూనె భూములు ఆస్ట్రియా జర్మనీలకు విమానములకు, మోటరులకు కావలసిన నూనెనుసప్లయి చేయుచుండెను. ఇప్పుడది పోవుటచే కెరోసిన్ వాయువు సప్లయివిషయమయి వారికి భయము కలిగెను. కార్పేథియను కనుమలను వశముచేసికొని అతిసారవంతమయిన హంగరీలోని డాన్యూబు మాగాణములమీద దిగవలయునని రష్యను లొకచిక్కలు లేగిన ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి.

కోసక్కు సైనికుడు

ADMIRAL SIR JOHN JELLICOE

ఆంగ్లయుద్ధనౌకాదళాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ జాన్ జెల్లికో

ADMIRAL LORD FISHER

అడ్మిరల్ లార్డు ఫిషర్

REAR ADMIRAL MADDEN

రేర్ అడ్మిరల్ మాడ్డన్ : ఆంగ్లదళకార్యాధిపతి

REAR ADMIRAL MOORE

రేర్ అడ్మిరల్ మూర్

ADMIRAL SIR HENRY JACKSON

మధ్యధరాసముద్రములోని యుద్ధనౌకాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ హెన్రీజాక్సన్

COMMODORE TYRWITT

కమడోర్ టైర్‌విట్

REAR ADMIRAL BEATTY

రేర్ అడ్మిరల్ బియాటి

COMMODORE KEYS

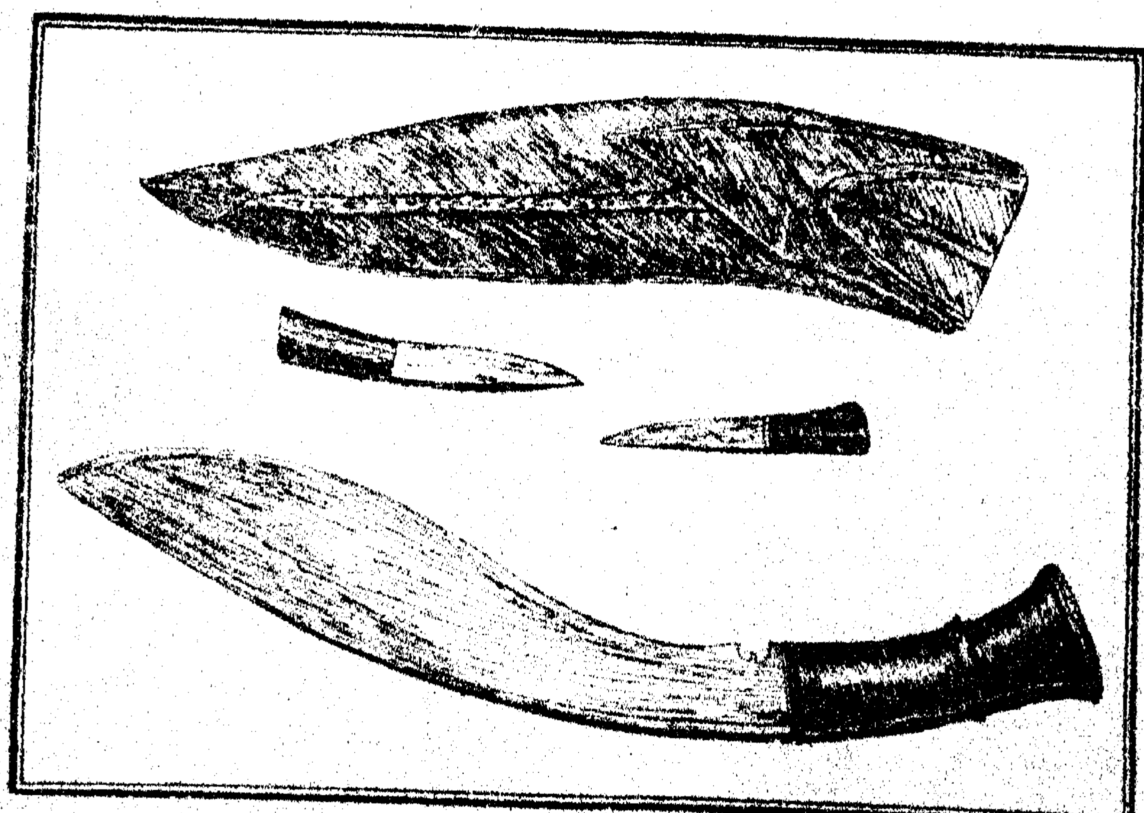

కమడోర్ కీస్

GURKHAS MARCHING TO THE FRONT

గూర్ఖాలు రణభూమికి నడచుట

THE DEADLY KUKRI

[illegible] గూర్ఖాల కత్తి

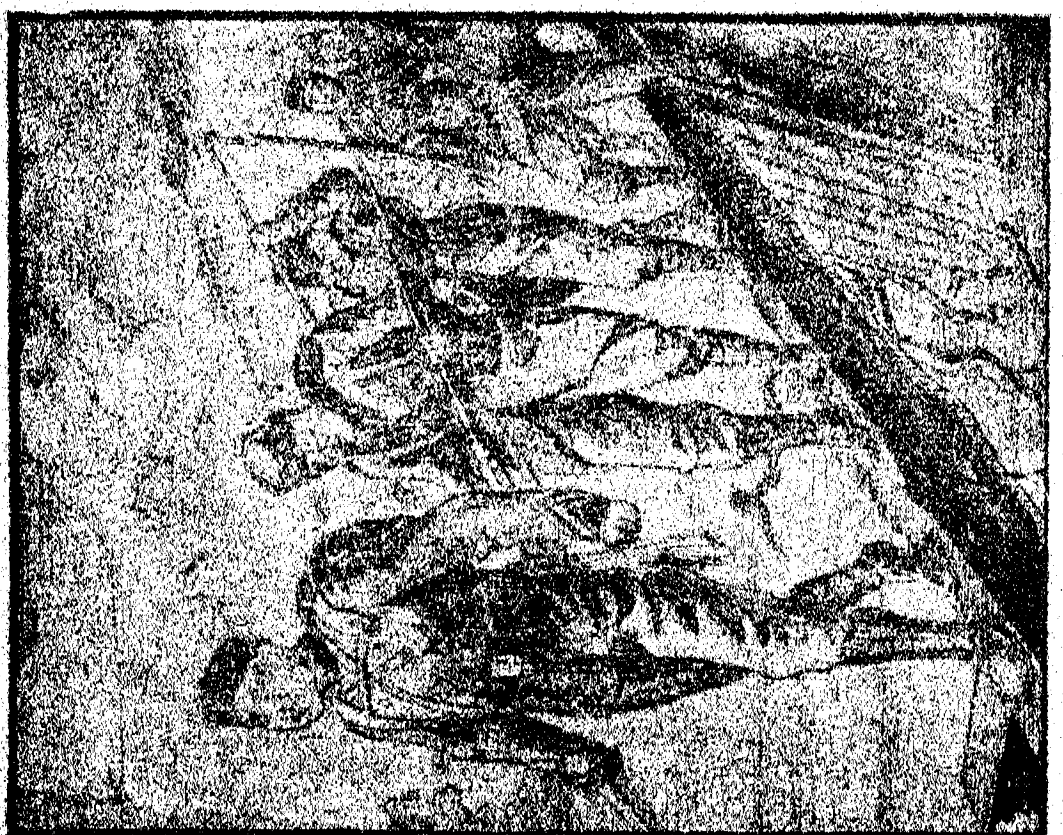
ఒకనాఁడు [illegible]

KILLING THE ENEMY

[illegible]

GURKHAS ON A DEADLY ERRAND

[illegible]

CUTTING THE THROATS OF GERMANS WITH THE KUKRI

[illegible]

అశ్వారోహులైన కొసక్కు సైనికులు

తూర్పు ప్రష్యాలో యుద్ధారంభమున ప్రవేశించిన రష్యాసేన తైల్సిట్, అలన్‌స్టైన్, గోల్డాపు గుంబిన్నెన్, ఇంస్టెర్‌బర్గు పట్టణముల పట్టుకొనెను. టిల్‌సిట్, కోనిగ్సుబర్గు రాష్ట్రములలోనికిని సైన్యము లంపబడెను. రష్యను జనరలు సాంసనోఫు అప్పటికే విశేష సహాయ్యము వెనుక లేక తూర్పు ప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలననేమి నిర్జల నీడేన్బర్గు అలెన్‌స్టైన్ కోటల సందుల యందు మంచి అనుకూలమయిన స్థలములోనుండి జర్మను ఫీల్డు మార్షలు హిండెన్‌బర్గు ఎదిరించెను. జర్మనులు రయిలుమీద కావలసినన్ని సేనలను తెచ్చిరి. వారి ప్రక్కశీరంగుల ముందర రష్యనులకు తాళకుండెను. రష్యనులు గట్టిగా ఓడగొట్టబడిరి. సేనానాయకుడగు సాంసనోఫుగారు ఒక మ్యాపును పరీక్షించుచుండగా ఒక షెల్లు ప్రేలి అతనిని మరికొందరుద్యోగీయులను చంపివేసెను. రష్యనులు పూర్తిగా తూర్పు ప్రష్యానుండి తరుము వేయబడిరి.

ఫ్రాన్సు

ఎన్నడు యుద్ధములు ప్రారంభమయిన వని గత ప్రకరణము నందు వ్రాయబడెను. సెప్టెంబరుమాసమంతయును ఒక కోటనో, ఒక కొండనో ఒక గ్రామమునో కొంతస్థలమునో జర్మనులు పట్టుకొనుట, తిరిగి వానిని ఫ్రెంచివా రాక్రమించుకొనుట, ఘోరయుద్ధములు జరుగుట, ముందునకువచ్చుట, వెనుకకు పోవుట వీనితోనే కాలము గడచిపోవుచుండెను. కన్నవిూద నవంబరు 2వ తేదిన కొన్ని గ్రామములను జర్మనులు జేసిరి. కాని ఒక్కరోజు అయిన విడ్మట వెనుకకు పోలేకపోయిరి. హాల్లిబీకును, మెస్సినీస్సును, ఫ్రెంచివారును సైన్యములును, హైందవసైన్యములును జర్మనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. ఈ ఎయిస్ యుద్ధములో ఇంగ్లీషు సైనికులు పోరాడిన తీరుని జర్మనులే ధనమ్రోగులయిరి. బ్రిటిషు కాల్బలము, హైందవకాల్బలము ఈయుద్ధములో చేసిన సాహసము మెచ్చుకొనదగినదని జర్మనీలో ఒకానొక కేజ్‌బ్లాట్ అను గొప్ప పత్రికా ప్రధానసంపాదకుడే వ్రాసి, బ్రిటీషువారి యుద్ధసామర్థ్యమును గురించి జర్మనీవారికున్న తప్పు అభిప్రాయములను పోగొట్టవలసినదని హెచ్చరించెను. ప్రిన్సు ఆఫ్ వేల్సు నవంబరు మధ్యను రణరంగమునకు జనిరి బయలుదేరెను.

అనుమానము యుద్ధచరిత్రమును వ్రాయుచున్న ఒక ఫ్రెంచి అర్మీ బులెటిన్ పత్రికయందు వ్రాసెను:— వైప్రసు యుద్ధము మనదేశ యుద్ధశాస్త్రమునందు సుప్రసిద్ధముగునని, ఇంగ్లీషువారు కాలమునకు దగినట్లు చేసినసహాయము మన అన్యోన్యమైత్రిని హెచ్చిరపజేసినది. అర్గోను అరణ్యములో ఫ్రెంచివారి కోటలయందు రైనునది ప్రాంతమునుండి వోస్జెసునకు జర్మనులు గొప్ప సేనను బంపిరి. ఫ్రాంసుదేశములో డిసెంబరు మాసాంతమునకు జర్మను లాక్రమించుకొనిన భూమి దేశపు విస్తీర్ణములో 100కి 3 పాళ్ళు అనగా 20,100 కిలోమీటర్లు. 10 దినములు తీవ్రముగా జరిగిన ఒక్క సంగ్రామములోనుండి తిరిగి 20వ డిసెంబరున రణరంగమున చేరిరి. క్రిస్మసు పండుగ దినమునకు ఆంగ్ల-హైందవ సైనికులకును అధిపతులు వారికిని శ్రీ రాజదంపతులు బహుమానములను, వారి దస్కతుగల యుత్తరములను బహుమానముగా యిచ్చి వారి నానందింపజేసిరి. ఫ్రెంచివారిపక్షమున అర్గోన్ యుద్ధములో పోరుచున్న ఇటాలియను దేశభక్తుడు గారిబాల్డిగారి మనుమడు కందకములను పట్టుకొనబోవుచుండగా మృతినొందెను. ఈయన అయిదుగురు సోదరులతో యుద్ధమునకు పోయెను.

భారతీయ సైనికులు.

యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే హైందవులు రాజభక్తిని చక్కగా వెల్లడించిరి. మన రాజప్రతినిధిగారు సకల యుద్ధ పరికరములతోను 75,000 మందిని ఫ్రాన్సునకు సర్ జేమ్సు విల్కాక్సుగారి నాయకత్వము క్రింద పంపిరి. మార్సెయిల్సు నగరములో తిరిగి 'లామార్సెయిల్సు' అను ఫ్రెంచి జాతీయగీతమును వీధులలో నడచుచున్న బలూచీ సైనికులు బ్యాండుమీద పాడినప్పుడు ఫ్రెంచివా రానంద పరవశులయిరి. మాదేశమును శత్రువునుండి రక్షింప వచ్చిన వీరులని పొగడిరి. వీరి సంసారములకు సహాయార్థము రాజప్రతినిధిగారు కోటిరూపాయలు వసూలుచేసిరి. మాంసాహార నియమములకు భంగముకలుగనట్లు భోజన సదుపాయము ఏర్పాటుచేయబడెను. వీరికి హిందూదేశపు భోజనసామాను సరకునుండి పంపిరి. వైద్యశాలలు ఉష్ణప్రదేశములలో గట్టబడెను. వీరికి కావల

సిన వస్తువుల నొసంగుటకయు గ్రేటు బ్రిటనులో కొన్ని నిధులేర్ప డెను. రాజుగారు స్వయముగా వెళ్లి యుద్ధభూములో జూచిరి. బాడ్డు గాబర్ను గారును, తరువాత నిటీకల ముఖ్యమంత్రి గారును మూచి వారి ధైర్యసాహసముల గొనియాడిరి. చేతులు చేతులుకలిపి బల్లెముల నుపయోగించు నప్పుడు ఒక భారతీయునికి పదిమంది జర్మనుల యినను ఆగలేరని జర్మనులే యుద్ధములో ననుభవమునందు తెలిసికొనిరి.

లాంసు కా పెల్లి వద్ద ఒక సిక్కు ఉలాంసరు హైసారును జర్మను బల్లెముతో గ్రామమును తరుము, జయించు చేయునట్లు.

భారతీయ సైన్యముచే నాలు వోట్ల నోడింపబడుట జర్మనులకు బహుబల్లాకిరముగా నుండెను. ఇండియనులతో చేతులు చేతులు కలిపి పోరాడుట క్షేమము కాదని తత్త్వమని జర్మనులు గ్రహించి సిగ్గుపడ వచ్చిరి. ఇండియనులు వారి చిగా నవంబరు మాసము మొదలు నాలుగమునందు ప్రవేశ పెట్టబడిరి. వారి సాహస పరాక్రమములను గొనియాడుచు సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారే వ్రాసియుండిరి. గ్రాములమీద వారి కీర్తి యుండక్కనే స్వాయముగా! కండ్లతో జూచిన అనేక వార్తాపత్రికలవారు వ్రాయ మొదలిడిరి. కొన్ని మాసములలో రాజప్రతినిధిగారు 1,25,000

ఒక భారతీయ సిపాయికిని ఇద్దరు హైలాండు సైనికులు. నూతన మిత్రత్వము

మంది భారతీయ సైనికులను దిగి ఫ్రాన్సుకు బంపిరి. లాంసు కా పెల్లి వద్ద 5000 మంది బెంగాలు లాంసరులు జర్మనులమీద పడి ఓడించి 12 నాకాఫిరంగులను 1000 మంది ఖైదీలను బట్టుకొనిరి. వీరి సాహసమును గూర్చి ఫ్రెంచి పత్రికలును శేషునిపలె గొనియాడుచు వ్రాసినవి. అనేక పర్యాయములు అవసరముగా జచ్చిపోయెదరను భయముతో జర్మనులమీద పడకుండ కూడ ఆఫీసరులు హైందవుల నాపవలసి వచ్చుచుండెను. గుర్ఖాలు అనేక సాహసకృత్యములను రాత్రివేళను, కందకములలోను జేసిరి. ఈ సంబంధమగు చిత్రపటము ఈ సంచికలో గలవు.

[illegible]

నవంబరులో మూడువారములు ఈప్రెసు లాబాసి ప్రాంతములయున్న హిందూసైన్యము నిలుచుటకు నీడ నీయని కందకములను జర్మనులు విడిచిరి. ఆ దినమును హిందువసేన చిన్నగిలు మండెను. శత్రువులున్న తావు కనపడదు. చేతితో పోరుటకు వీలుపడదు. పనిచేయునవి ఫిరంగులు. ఉపయుక్తవస్త్రవాతీయముగా నుండెను. ఒక గూర్ఖాకంపెని జర్మనుల కందకములలోని కొక రాత్రివేళ కప్పులకై ప్రాంకిపోయి అందున్న వారిలో ననేకులకొందరు బోకిరి. ఇంకొక కందకములోకు గుండ్లు త్రొప్పి అందు తుపాకియందు పెట్టి దానిని పేల్చుటచే ఆ కందకమంతయు బ్రద్దలయి లోని జర్మనులు చచ్చిరి.

సెంజేష్టు వరివాద్యులలో తురుష్కులకును చికనీరు ఒంటె పటాలములకును ఈ వారములోనే పోరుజరుగగా చికనీరువారు రోడించి తురుష్కులను దరిమివేసిరి.

ఈ చిత్రపటము సంచికలో గలదు. నవంబరు 20వ తేదిన చికనీరు పటాలము వలన 70 మంది జెషారాపి యాములు చంపబడిరి. ఈ మాసముందే జర్మనుల నతిసాహసముతో జంపి వందుకవు గంగాసింగు అనిక విక్టోరియా క్రాస్ ఒసంగబడెను. ఇతనికి రెండు చేతులలోను, రొమ్ములోను గుండు దెబ్బలు తగిలెను. ఒక జర్మను నాతోక్కిగిని చంపి వానికత్తిని లాగుకొనెను. నాలుగుండి జర్మనులను చంపెను.

35 క. అక్టోబరున లాహోరు డివిజన్, న్యూషాపెల్ కద్ద తీవ్రముగా పోరెను. అక్టోబరు 29వ తేదిని 47 పటాలపు సిక్కులు, సాపర్లు మైనర్లువారికి కిడికనయున్న గొప్పకీర్తిని కాపాడుకొని గెలిచిరి. నవంబరు 23వ గూర్ఖాలున్న పంక్తులు శత్రువులచేత చేదింపబడినవి. రెండవ గూర్ఖాపటాలము కర్నలు నోరిగార్డిక్రింద సాహసముతో పోరి శత్రువులనుదరిమెను. “నేను చూచినంతవరకు హిందువులు క్రొత్తభూమిలో క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము పోరాడవలసి వచ్చినను, తమ గొప్ప కీర్తిని నిలుపుకొను చున్నారు.” అని జనరలు ఫ్రెంచిగారు యుద్ధాంగమంత్రికి తెలిపియుండిరి. డిసెంబరు నెలలో శ్రీజార్జి చక్రవర్తిగారు యుద్ధభూమికి వెళ్లి అన్ని సైన్యములను జూచి హిందూసైనికులను ప్రత్యేకముగా నభినందించి వారికి పరిమితానందంబును గలుగజేసిరి. బెల్జియము రాజుగారిని, ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటును, జనరలు జోఫ్రె ప్రభృతులను మాచి వారితో ముచ్చటించిరి. ఈబసు కాలువ కద్ద 12 జర్మను ఆఫీసరులు 4 అశ్వసేనలు 8 వారములు మిగ్రామండలి సనిరించి 1,20,000 మందిని కోలుపోయి, వెనుకకు పోయిరని ఫ్రెంచివారు డిసెంబరు 2వ తేదిన ప్రకటించిరి.

“ మొట్టమొదట మనము ఇండియను సేనకు శౌర్యము కలదా యని నిపుణముగా చూచితిమి. ఇప్పుడా యభిప్రాయము మార్చుకొన వలయును. వారి దెబ్బలకు మనము తాళజాలము. వారు మన మధ్య ఆకాశము పగులునట్లు అరచుచు మీరావడిరి. వారి అరపుల

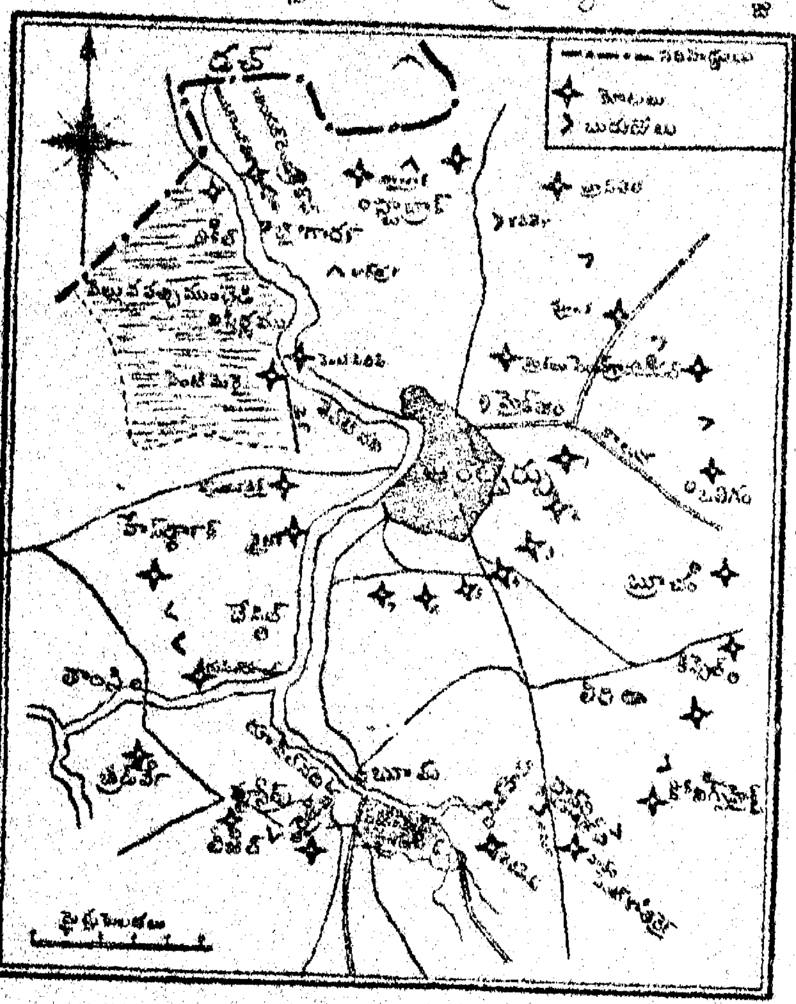
[illegible]

ముందర మన ... పసిబిడ్డల కేకలు. పిల్లలు సులభముగా గోడలు దూకినట్లు ఆ కేకలు మన కంకరములమీదుగ వచ్చిపడినవి. కత్తులు [illegible] దకములలో ఎప్పుడు ప్రవేశించువారో గాని అందరిని చంపిరి. అని జర్మను "ఫ్రాంకుఫర్టరు జయిటుంగు" పత్రిక డిసెంబరు నెలలో వ్రాసెను.

ఆ గాబ్రియలుగారు దాక్టరులు [illegible] పోవుటకును, జబ్బుపడిన వారిని పోషించుటకును కూడిన ప్రాంతీయ సేనను [illegible] యుద్ధభూమికి [illegible] ప్రసంగించి ఆనందమును బుట్టించిరి.

బెల్జియము

సెప్టెంబరు 22.వ తేదీన ఒక జెప్పెలిను ఆంట్వెర్పునగరముపై బాంబులు వేసెను. ఇచ్చట 2,500 మంది జర్మనులను కొద్దిపాటి బెల్జియమువారు ఓడించి పారదోలిరి. 26.వ తేదీన బెల్జియనులు ఆంట్వెర్పును వదలి జర్మనులపైబడి పారదోలి అలోస్టు నాక్రమించుకొనిరి. 28.వ తేదీన జర్మనులు తిరిగి ఈనగరములోని మూడుకోటలపైని గాల్చిరి; కాని లాభము లేకపోయెను. ఈ ప్రాంత్యములలోని తోటలు, వ్యవసాయ గ్రామములను జర్మనులు తగులబెట్టిరి. అక్టోబరు 1.వ తేదీన ఆంట్వెర్పులోని చిన్నకోటలమీద ఫిరంగులు విస్తారముగా గాల్చబడెను. అక్టోబరు 5.వ తేదీన కోటలను వశము చేయనిచో నగరముమీద కాల్చెదమని జర్మనులు తెలిపిరి. షెల్డునదిని దాటి నగరములో ప్రవేశించుటకు జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నములు విఫలమయినవి. అక్టోబరు 8.వ తేదీన బెల్జియము రాజు ఆంట్వెర్పును వదలి పశ్చిమోత్తరముగా వెళ్లెను. పట్టణములో ఫిరంగిగుండ్లు కొల్లలుగాపడి భవనములకు నిప్పంటుకొనెను. జనసమూహములు ఆ స్థానమునకు పరుగెత్తిరి. [illegible] కోట్లు తగులబడెను. 5 లక్షల శరణార్థులు హాలండు సరిహద్దులలోనికి చనిరి. నీటిచెరువులయొద్దలు బద్దలు చేయబడెను. కిరోసినాయిలు చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పును వదలి పరుగెత్తిపోయెను. ఆంట్వెర్పుకోటలు వశమయ్యెను. జర్మనులు నగరమును ప్రవేశించిరి. బెల్జియములో నుండుట క్షేమకరముగాదని రాజుగారును మంత్రులును ఫ్రాన్సులోని హావ్రేకు తమ రాజధానిని మార్చుకొనిరి. అక్టోబరు 12.వ తేదీన జర్మనులు బ్రూజెస్ నగరము నాక్రమించుకొనిరి. ఘెంటువద్ద 1,00,000 జర్మనులు కాపులాకయి యుండబడిరి. ఈ నెలలో బెల్జియమునుండి [illegible] బ్రిటిషునావలను నాశనము చేయవలయునని జర్మనులు చేసిన

ఆంట్వెర్పు పట్టణము

ప్రయత్నము నిష్ఫలమైనది. ఆంట్వెర్పు, ఘెంటు, బ్రూజెస్సు నుండి, జర్మనులు ఫోరూట్ ఆస్టెండునకు నడచుచుండిరి. [illegible] ప్రాంత్యదేశమును బెల్జియనులతిసాహసముతో రక్షించుచుండిరి. ఈ జరగకాలమున లాకులను తెరచుటవలన నీళ్లు [illegible] ప్రయత్నించుచున్న [illegible] జర్మనులు పల్లపునేలలో మునిగిపోయిరి. ఎలుకలు బోనులలో చిక్కినట్లు వీరిపని యాయెనని తెలుపబడెను. ఇచ్చట నొక్క వారములో 7-8 వందల జర్మనులు ఖైదీలుగా పట్టుకొనబడిరి. బెల్జియము రేవులకు చేరి కాలేసు వెళ్లుటకయి ప్రయత్నించుచున్న జర్మనులమీద పక్షము సేనలకు సహాయముగా ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలును ఫిరంగినావలును ఫిరంగిగుండ్లను గురిపించి వారి ప్రయత్నములు [illegible] భగ్నము చేసివేసెను. ఫ్రాన్సులో ఏస్ నదియొద్దనుండి రయిలులమీదను మోటారుబండ్లమీదను అర్ధరాత్రివేళ బ్రిటిషుసైన్యము పంపబడి బెల్జియముతీరమును ప్రవేశింపనున్న జర్మనులకు సైంధవులవలె అడ్డముపడి వారి విజృంభణమును నాపివేసిరి. జర్మను లీ కాలేసుప్రయత్నములలో కొన్ని దినములలో 50,000 మందిని పోగొట్టుకొనిరి. 5,00,000 మంది సైనికులు కాలేసు పట్టుకొను [illegible] లేక చాల నష్టపడి బ్రుసెల్సునగరమునకు తరలిపోయిరి.

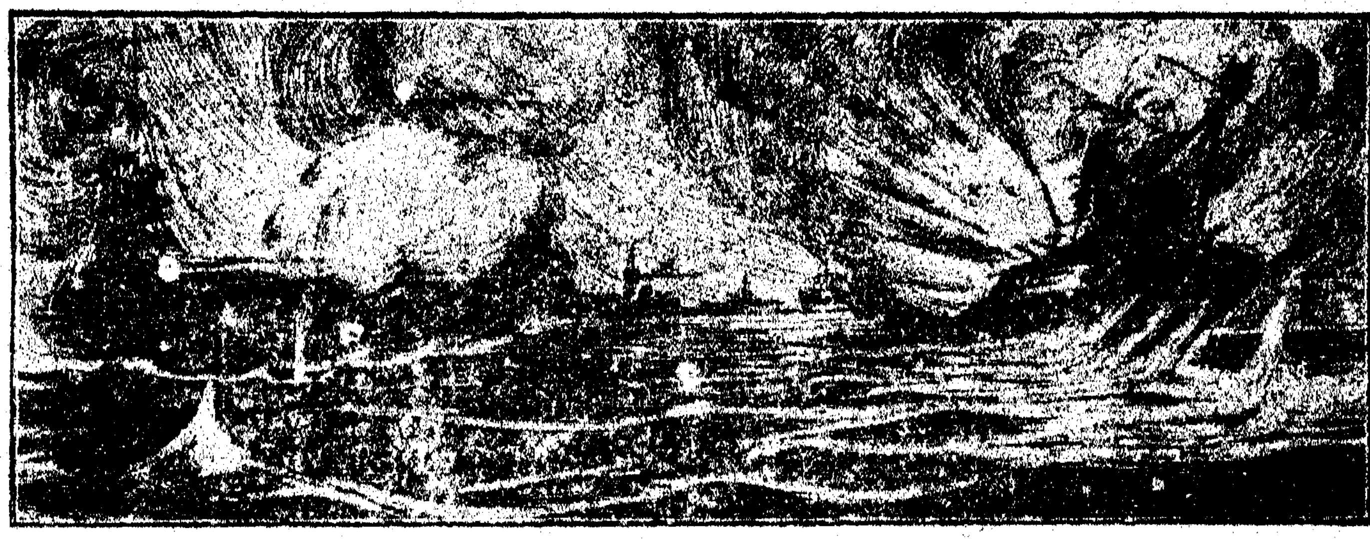
బెల్జియములో నింగ్లీషువారు పోరుచున్న దిక్కునందు కెయిజరుగారు కొన్ని దినములు గడపి వెళ్లిరి. వారి విడిదిని వదలిన 20 నిమిషములలో బ్రిటిషు వైమానికుడు బాంబులువేసి దానిని తగులబెట్టెను. కెయిజరుగా రదృష్టవశమున చావు తప్పించుకొనిరి. లాసా ప్రాంత్యములోను, డిక్స్మూడువద్దను జర్మనులు నవంబరు 15.వ తేది మొదలు అతిసాహసముతో పోరిరి. ఒక్క సైనికుడు తిరిగివచ్చినను కాల్చి చంపెదమని జర్మనులు తమవారలను

రి. అందుచే జర్మను పటాలములలో 100 కి 90 మంది యిచ్చట క్షతులైరి. వైప్రెసు యుద్ధము చాల దినములు జరిగినది. ఇంగ్లీషు వారు ఫ్రాంసు సముద్రతీరమునకు జర్మనులను వెళ్లనీయకుండ ఇనుప గోడలవలె నిలబడిరి. జర్మను లెన్నో వేల సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఫ్రెంచి బెల్జియము ఇంగ్లీషు సేనలకును కావలసినంత నష్టము కలిగినది. కాని జర్మనువారికు కోరిన మాదిరిగా కాదు, అటు దూరముగ వారు పడలేదు. ప్యారిసు, కాలేయి పట్టణముల వశము కాలేదు. అందుచే కైజరుగారికి కలిగిన మనస్తాపమునకు మితి లేకుండెను.

సముద్ర యుద్ధము

అక్టోబరు కడపటి వారములో బ్రిటీషువారి క్రైటను క్రూయిజరు డన్కర్కునుండి తిరిగివచ్చుచుండగా డోవరు జలసంధిలో ముంచబడినది. జర్మనులు ఐరిషుసముద్రములో ఇష్టమునచ్చినట్లు మందుగనులను వెదజల్లిరి. వర్తకమార్గములును గనులతో నిండియుండెను. అమెరికా, ఇంగ్లీషువారలకు కొన్ని స్టీమరులు మునిగి పోయెను. ఒక బ్రిటీషు గనికి తగిలి హాగ్యు అను జర్మను క్రూయిజరు 382 మంది నావికులతో జర్మనీ ఉత్తరముననున్న హాహడీషా వద్ద మునిగిపోయెను.

దక్షిణ అమెరికాలోని ఛిల్లీతీరమందు కోరనెల్ వద్ద వ్యాపార నావలను ముంచుచున్న ఐదు జర్మను క్రూయిజరులు స్కార్న్‌హోర్స్టు, గ్నైసెనౌ బర్గ్, నైసెనస్, డ్రెసెన్, లీప్సిగు, డ్రెస్డెన్ అనునవి వానిని వెలకుటకయి వెళ్లిన మాన్‌మౌతు, గుడ్‌హోపు, గ్లాస్గో అను మూడు బ్రిటీషు క్రూయిజరుల నెదుర్కొని

మాన్‌మౌతు గుడ్‌హోపు యుద్ధనావలు తగులబడి మునిగిపోవుట

ఒక్కగంట కాలము పోరాడెను. మాన్‌మౌతు, గుడ్‌హోపు, నావలు మునిగిపోయినవి గ్లాస్గో క్రూయిజరుకు నిప్పంటుకొనినది. అదితప్పించుకొని పారిపోయినది. జర్మను నావలకు కలిగిన నష్టమంతగా గొప్పదికాదు. సముద్రయుద్ధములో జర్మను లింతవరకు గెలిచిన దీయుద్ధమే.

నవంబరు 8-వ తేదిని ఎమ్డెనుయుద్ధనావ కీలింగుద్వీపమునొద్ద ఆస్ట్రేలియావారి క్రూయిజరగు సిడ్నీ వలన కొడింపబడి, ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, ముంచివేయబడెను. నవంబరు కడపటివారములో జర్మనుల వశమయియున్న జీబ్రుజ్జినగరముపయి ఇంగ్లీషునావలు అనేక దినములు ఫిరంగులనువేసి, సబ్మెరయినలు కట్టబడుచున్న స్థానమును పాడుచేసి, నష్టములేకుండ ఇంగ్లాండునకు తిరిగివెళ్లెను. జర్మనులు వర్తకనావలను సబ్మెరయిను టార్పెడోలచేత ముంచుట ప్రారంభించి లోకమంతటను హాస్యమునకు పాలయిరి.

డిసంబరు 8-వ తేదిని దక్షిణ అమెరికాలో అర్జెంటయినా తీరమున ఫాక్లాండు వద్ద జర్మను క్రూయిజరులు స్కార్న్‌హోర్స్టు గ్నైసెనా, లీప్‌జిగ్, అనునవి బ్రిటీషు అడ్మిరలు స్టర్డీగారి నావలచేత ముంచబడినవి. డ్రెస్డెన్ నావలు పరుగెత్తినవి. కాని ఇంగ్లీషునావలు తరుముచుండెను. జర్మను అడ్మిరలు తనయిద్దరు పుత్రులతోను ఈ యుద్ధములో నావలతో మునిగి చనిపోయెను. ఈ యుద్ధమునకు అయిదుగంటలు పట్టెను.

జర్మను యుద్ధనావలు ఫాక్లాండు యుద్ధములో మునిగిపోవుచుండుట

ఇంగ్లీషువారికేమియు నష్టము కలుగలేదు. డిసెంబరు 10వ తేదిని ఒక బ్రిటిషు జలాంతర్గామి డార్డనెల్సు జలసంధిలో ప్రవేశించి ఐదు పంక్తుల గనులను తప్పించుకొని మెసూడియా అను పెద్ద యుద్ధనావను టార్పిడో వేసి ముంచి తప్పించుకొని దాటి పోయెను. జర్మను క్రూయిజరులును ఇంగ్లండునకు తూర్పుతీరమం దున్న స్కార్బరో, హార్టిల్‌పూలుమీద ఫిరంగులను గాల్చి డిసెంబరు 16వ తేదిని గొప్పనష్టమును గలిగించెను. 200 మందికి గాయములు తగిలెను. కొంతమంది చచ్చిరి.

ఆకాశ రంగము

ఫ్రాంసులో నొక రణభూమిస్థలమునమీద జర్మనువిమాన మొకటి మండగా నవంబరు మొదటి తేదిని రణములు చిక్కుకొనుచున్న యిండియనులు దానిని కాల్చి నేలకూలజేసిరి. నవంబరు 6వ తేదిని బెల్జియములోని బ్రూజెసునందుని మిత్రమండలివారు బాంబులను వేసిరి. కిరోసినాయిలు చెరువుల్ల సామీప్యమున నపడెనుగాని మీద పడలేదు. శత్రువుల్ల ఇండు మిత్రమండలివారి విమానములు కొన్నిటిని నష్టపడము బాంబులను వేసి దానిని దాటి ప్రక్క నవంబరు 18వ తేదిని కొట్టెను. ఫ్రెంచివారు క్రుప్పుకర్మాగారముపై దినం దు మూడవటివాహనములో బాంబులను వేసిరి. నష్టమెంత సంభవించినదియు తెలియలేదు. డిసెంబరు 24వ తేదిని ఇంగ్లండులోని డోవర్ రేవుమీద జర్మనువిమానములు బాంబులను వేయుటకయి రాగా ఇంగ్లీషువైమానికులు వానిని పారదోలిరి. అయిన జర్మను విమానములు నాన్సీనగరముపై 40 బాంబులను డిసెంబరు 28వ తేదిని వేసెను. 21 మంది ప్రేక్షకులు చచ్చిరి. కొన్ని యిండ్లకు నిప్పంటు కొనెను.

తుర్కీ

జర్మనుల ప్రేరేపణవలన తుర్కీ కారణము లేకుండ, యుద్ధము ప్రకటింపకుండ బ్రెస్లా, గోబెన్ యుద్ధనావలను రష్యావారి నల్ల సముద్రపు రేవులమీదికి పంపి కాల్పించి యుద్ధములోనికి దిగెను. ఇంతకు ముందే తుర్కీసైన్యము నంతయు జర్మనుద్యోగియులు తర్ఫీదు చేయుచుండిరి. కాన్‌స్టాంటు నోపిలును బలపరచిరి. నౌకా శ్రయములలో దగిన యేర్పాటులను జేసిరి. గోబెన్, బ్రెస్లా లలోని జర్మనుద్యోగులను, ఫిరంగులను దీసివేసి ఆనావలను పోర్చు ములో కట్టివేయవలసినదనియు, కాన్‌స్టీ రేవులమీద అకారణముగా కాల్చినందునకు సమాధాన మొసంగవలసినదనియు మిత్రమండలివా రడిగిరి. తుర్కీ కొన్నికుంటి సమాధానములను జెప్పెను. అల స్యము విషమగునని మిత్రమండలివారి రాయబారులు కాన్ స్టాంటినోపిలునుండి తిరిగివచ్చుట కాజ్ఞాపింపబడిరి. తుర్కీతో దగ వుకు ప్రబలమైన కారణములను చూపుచు, యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనీవారి చేతిలోపడి ఎట్లు దుర్మార్గముగా నిలిచినదియు మన రాజ ప్రతినిధిగారు తేటతెల్లముగా వెల్లడించిరి. మహమ్మదీయుల తీర్థ ప్రదేశములు మక్కా, మెదీనా మొదలగునవి ఇంగ్లీషువారిచే పతి సమ్మతముతో గాపాడబడునని తెలుపబడెను. ఇండియాలోని మహమ్మదీయులు బ్రిటిషు సింహాసనము మీద దమకుగల రాజ భక్తిని దెలుపుచు పలుచోట్ల సభలుజేసిరి. ఇండియాలో జర్మను లపుకొనిన ప్రీతి కొందరులును ముసల్మానులను నమ్మకొని వారి విరుద్ధ మైన రాజభక్తిని వెల్లడియయ్యెను. ఈ వేళ మహమ్మదీయు లిప్పటికే యుద్ధరంగమున పోరుచుండిరిగదా. నిజాము గారును తమ రాజభక్తిని దృఢముగా చెప్పెను, మహమ్మదీయు లను, తమ ప్రజలను శాంతివహించి, రాజభక్తిగలిగియుండవలసినదని ప్రకటించిరి.

ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనావ ఒకటి సైనర్యానువటి ఏషియాలోని అకాబా కోటలపై గాల్చి సైనికులను దింపెను. కిరోసినాయిలు చెరు వులకు నిప్పంటుకొనెను. డార్డనెల్సు జలసంధిమీద ఇంగ్లీషువారి నావలు ఫిరంగులను విడిచెను. కోటలలోని ఫిరంగులు యుద్ధనావలకు తగులునంత దూరము పారునవి గాకుండెను. ఈజిప్టులో మార్షల్ లా ప్రకటింపబడెను. పాలనమంతయు సైనికాధికారుల చేతులలో నుండెను. ఈజిప్టులోని మహమ్మదీయ నాయకులందరును రాజభక్తి గలవారమని సేనానాయకులగు జనరలు మాక్సువెల్ గారి కడ్డకువచ్చి చెప్పిపోయిరి. ఈజిప్టులోగాని సరిహద్దులలోగాని జరుగు యుద్ధపు వ్యయముల నింగ్లీషువారే భరింపదగనియు, ఈజిప్టు సేనలు తురు ష్కులమీద బోరుటకు తీసికొని పోబడకనియు, ఈజిప్టియనులు శాంతము వహించి యుండిన జాలునని యు జనరలు మాక్సువెల్ గారు ప్రకటించిరి.

ఇండియానుండి అరేబియా మీదికి పంపబడిన హైందవసేన పర్షియను గల్ఫులో షాటలు అరబ్ నదీ ముఖమునను న్న ఫోర్టును బట్టు కొనెను. తరువాత బాసానగరము నాక్రమించుకొనబడినది. ఈనగ రము చుట్టునున్న భూములు అత్యంత ఐశ్వర్యవంతమయినవి. అరబ్బులు తురుష్కులు అతిసాహసముతో పోరిరిగాని భారతీయులముందు చాలకపోయిరి. ఈప్రాంత్యదేశమంతయు బ్రిటిషువారి అధీనదేశము యనదని బ్రిటిషు జనరలు ప్రకటించి, పన్నులను వసూలుచేసి దేశము నేలుచున్నారు. ఈసైన్యము మెసపొటామియా గ్రామములను పట్టుకొని కొత్త పేటల్ మొదలుకొని తూర్పునున్న కోటలను వశముజేసికొనెను. డిసెంబరు నెలలో టైగ్రిస్, యూఫ్రటీసునదు లసంగమమందు స్థానముందున్న కుర్నానగరమును గాయమున్న అరబ్బులను, తురు ష్కులను పారదోలి దానిని ఆంగ్లోఇండియనసేన ఆక్రమించుకొనెను.

తురుష్కుల పక్షమున పోరుచున్న అరబ్బీవాండ్రకు యుద్ధము సందిష్టము లేక యు, చాలమంది వారిలో జర్మనీటకలను పటాలముల ను వదలి పారిపోవు చుండిరి.

కాకేసస్ కొండలు

ఈ ప్రాంత్యమువందున్న తుర్కీరాష్ట్రముల మీదికి వెళ్లవలసినదని రుష్యాచక్రవర్తిగారు కాకేసస్ రాజప్రతినిధి కాజ్ఞలను బంపిరి. కాకేసస్‌లో మైస్సోన్, ఈయూడిక్, అనుపోటుల తురుష్క సైన్యములు హతముచేయబడెను. కర్ద్రుపటాలములు పారదోలబడెను. నవంబరు 4 వ తేది రుష్యనులు బేయూజిను నాక్రమించుకొనిరి. కాకేలీషియా ప్రాంతమందు తురుష్కులను ముందుకుగిపకుండ రుష్యావారు పారదోలిరి. ఎజిరం ప్రాంత్యమున జర్మను సుబ్బోగీయుల క్రింద కూడియున్న 90,000 తురుష్కులను రష్యను లనేక దినము లు పోరాడి రోమాడింపగలిగిరి. యూజావేరనువద్దను తురుష్కులను రుష్యను లోడింపగలిగిరి. నవంబరు కడపటివారములో క్రెబజాండు కోటలపయిన గాల్చిరి. యూఫ్రటీసునదీ తీరమందున్న డాటాను రష్యనులు పట్టుకొనిరి. తురుష్కసేన రష్యాలోని వాటంరాష్ట్రము కడ్డ కనుపడెను. కాకేషియనులలో కారకిల్లిస, ఎర్జరం, అలాస్ కర్డు, ఖన్నెసములలో తురుష్కసైన్యము లోడింపబడినవి. వారి సుందుగుండు, సామానులు పట్టుకొనబడినవని నవంబరు నెల అంత్య మున రుష్యను అధికారులు ప్రకటించిరి.

ఈజిప్టు

తురుష్కులతోను, జర్మనియావారితోను స్నేహములు పన్ని ఇంగ్లీషువారిమీద తిరుగబడుటకయి ఈజిప్టు ఖెడీవు యత్నము లను జేయుటవలన బ్రిటీషువారివలన పదభ్రష్టుడు చేయబడెను. ఇతని స్థానమందు హుస్సేను సుల్తానను బిరుదుతో రాజ్యాధిపతిగా జేయబడి, రాజ్యము కొలు భాగము ఇంగ్లీషు ప్రతినిధి యగు సర్ హెన్రీ మకోమహాను గారిమీద పెట్టబడెను.

సర్వియా

ఆస్ట్రియనుల సైన్యముల ముందర నిలవలేక సర్వియనులు వారి ముఖ్యనగరము బెల్గ్రేడును వదలిపెట్టి రాజధానిని నిష్ నగరమునకు మార్చుకొనిరి. ఆస్ట్రియనులు బెల్గ్రేడును ప్రవేశించిరి. తరువాత పేలోకచోట సర్వియా భూమిలో జరిగిన యుద్ధములో 24,000 ఆస్ట్రియనులు పలువురు జనరలులతో ఖయిదీలుగా బట్టు కొనబడిరి. నిష్‌నగరమును పట్టుకొనుటకయి ఆస్ట్రియా సేన ఆ నగ రమునకు [illegible] సర్వియనులు తలపడి గట్టిగా నోడించి బెల్గ్రేడుకు పారిపోవునట్లు ఒనరించిరి. 2500 ఆస్ట్రియను సేనలు భూమిమీద [illegible] పాబట్లా ల[illegible] సర్వియను సేన కదముపడెను. 28,000 ఖయిదీలు, 7, ఫిరంగులు, 44 క్విక్ ఫైరరు పట్టుకొనబడినవి. సర్వియనుని లింటుటలో మాకుండక గొప్పసైన్యమును జయపెళికొని 1,86,000 ఆస్ట్రియనుల నోడించి వారి ముఖ్యనగరమగు బెల్గ్రేడును తిరిగి పట్టుకొనిరి. రాజుగారు సకల రాజ్యచిహ్నములతోను తన నగరమును ప్రవేశించెను.

పూర్వరంగము

గలీషియాలో క్రాకో మొదలు థారన్ వరకును జరిగిన పోరాట ములలో 23-వ అక్టోబరు మొదలు నవంబరు 4-వ తేదివరకును రష్య నులు 274 మంది ఆఫీసరులను, 18,?00 సైనికులను, 40 ఫీల్డుఫిరం గులను, 38 క్విక్ ఫైరరు ఫిరంగులను, 8 హావిజరులను, అనేక మగు నితరయుద్ధ పరికరములను ఆస్ట్రియనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. కాని తిరిగి రష్యనుల నోడించుటకయి 30 లక్షల సైన్యమును కెగ్రసుండలివారు పంపిరి. క్రాకోకు నవంబరు 17-వ తేదిన రుష్యనులు సమీపించిరి. 18-వ తేది నిప్పంటుకొని నగరము తగులబడినది. కాని రష్యనుల వశ ము కాలేదు. కార్పేథియను కొండలమీది కంపబడిన సేన కొన్ని కను ములను పట్టుకొనెను.

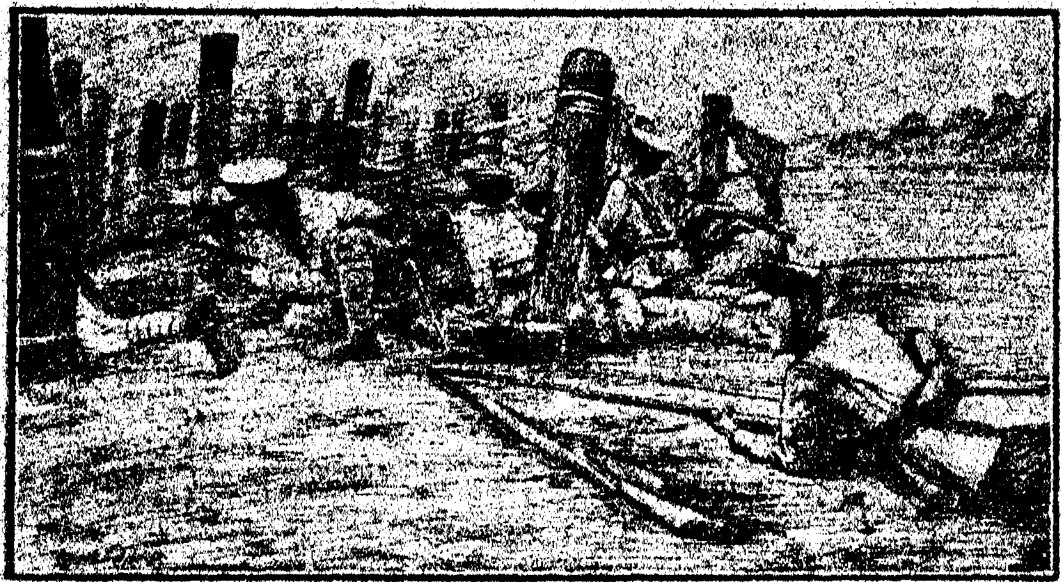
లాడ్జువద్ద జరిగినయుద్ధములో రష్యనులకే జయము సమ కూరినదని అధికారులు ప్రకటించిరి. తరువాత రష్యనులు లాడ్జు వద్ద దెబ్బలు తిని పారిపోయిరి. జర్మనులు పోలండులో రష్యావారి కుడి యెడమప్రక్కల చివరను ముందు తాకి రోమాడించి, తరువాత మధ్యనున్న సైన్యము నోడించుటకై గొప్ప వ్యూహమును బన్నిరి. "ఒహొప్పేలోన వద్ద వారోడింపబడిరని 1,70,000 సైన్యముతో ఆస్ట్రి యనులు కార్పేథియనులనుండి దూకి వారి స్థితిని భయంకరముగ జేయగలరు. రష్యావారి పంక్తులు భేదింపబడునను భయములేదు." అని లండను టైమ్సుపత్రిక డిసంబరు కడపటి వారములో వ్రాసెను. అప్పటికి పోలండుస్థితి అవిధముగా నుండినది. జర్మనీవారి పోలండు దండయాత్రయొక్క యుద్దేశము గలీషియాను రష్యను లాక్రమించు కొనకుండ జేయుట, సైలీషియా మీదికి వెడలకుండ జేయుట, క్రాకోవారిచేతిలో పడకుండ కాపాడుటయై యుండెను. ఈమూడు యుద్దేశము లేమాత్రము కొనసాగలేదు. ఈనెలలోనే రష్యాలో సారాయి సైనికుల కమ్మకూడదని శాసనము చేయబడెను.

తూర్పుప్రష్యాలో మసూరియను సరస్సులవరకు రష్య నులు వెళ్లిరి. అచ్చట ఘోరయుద్ధములు స్టాల్లూ పేనన్ ఎన్సిం సరబ్ హద్దులలో జరిగినవి. సోల్డా మొయిదను బర్గులయొద్దను జర్మ నులు రష్యనులను ముట్టడించిరి. ప్లాక్ మొదలు వార్సా వరకును ఇంకొక యుద్ధము మొదలిడెను. ఓజాదుస్ట్రాకోవోవద్ద జర్మనులు రష్య నులను వెనుకకు త్రోసివేసిరి. కలిష్టా మొదలు సెయిర్ డాజ్ వరకును పోలెండులో జర్మనుల సైన్యము నుండగా ప్రష్యను గార్డులను రష్యనులు పారదోలిరి.

పోలండులో రష్యనులు ఇంగ్లీషు వారి అను అక్షరమువలె వ్యూహమును పన్ని జర్మనుల నాశనము చేయజూచిరి కాని వారు పారి పోయిరి. జనరలు రెన్నెంకాంపుకు రష్యను సైన్యములలో నెలకు సెలవు పొవుట. జర్మనుల భాగ్య మనియెదరు

కియావోఛా

జర్మనీవారు చైనానుండి అపహరించిన కియావోఛా రాష్ట్రమును పట్టుకొనుటకయి జపానువారు పంపిన సైన్యముతో అక్టోబరు నెలలో నిండియానుండి పంపబడిన కొంత సేనయుం గలిసెను. నవంబరు 2వ తేదిన తీక్ష్ణముగా సింగ్టావుకోటమీద జపానీయులు ఫిరంగిగుండ్లను వదలిరి. ఇట్టేసుకొండకు చాల నష్టము కలిగినది. ముట్టడి నగరబహిర్భాగము వఱకును వచ్చినది. ఫిరంగులు సింగ్టావు వీధులలో బడుచుండెను. కొన్ని దినము లీముట్టడి అతితీవ్రముగా జరిగెను. రాత్రింబగళ్లును జపానువారు సెర్చిలైట్లనుపయోగించుచుండిరి. ఈ ధాటుల కాగలేక నవంబరు 6వ తేదిని జర్మనులు ఉదయము ఏడు గంటలకు తెల్లబావుటా నొక కోటపయిన లేవనెత్తిరి. మంగళవారము నాడు కోట వశము చేయునట్లు నిశ్చయింపబడెను. జపానుచక్రవర్తి బ్రిటిషుసైనికులకును తమ సైనికులకును సింగ్టావు పట్టుకొనినందుకయి అభినందించుచు సందేశము నంపిరి.

సింగ్టావును ముట్టడించుచున్న జపానుసైనికులు

జర్మను ఖయిదీ లిచ్చట 25,000 మంది లభించిరి. కోటవారిముట్టడి కాలము 7½ గంటలకు జపానువారి షరతుల నన్నింటిని నంగీకరించి జర్మను సేనాధిపతి సంధిపత్రముమీద సంతకము పెట్టెను. "దుర్గము నిరుపయోగమయినంతవఱకు రక్షించితిని. నాకింక చేతగానందున జపానువారివశము చేయవలసి వచ్చినది." అని కెయిజరుగారికి జర్మను జనరలు తంత్రివార్త నిచ్చెను. సింగ్టావు జపానువారివశము చేయకముందు హార్బరులోని నావలనన్నింటిని సేనాధిపతి పాడుచేసి ముంచివేసెను. వారికనుకూలమయిన వస్తువులనన్నింటిని కాల్చివేసెను. సింగ్టావులో జపానువారికి దొరకినవస్తువులు 2500 తుపాకులు, 100 యంత్రపు ఫిరంగులు, మూడు ఫీల్డు ఫిరంగులు, 40 మోటారు బండ్లు, 5000 మనుష్యులకు మూడు నెలలకు సరిపోవు భోజన పదార్థములు. హార్బరులోనున్న నావలన్నియు పాడుచేయబడినవి.

యుద్ధస్థితి

జనవరి, ఫిబ్రవరి, మార్చి, ఏప్రల్, మే, జూను.

వర్తమాన మహాసంగ్రామముయొక్క సార్వస్థితి సూచించుటకై యీ పలవి గాను. యుద్ధము మూడు ఖండములందు వ్యాపించియున్నది. జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, టర్కీ, రుష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము, సర్వియా, మాంటినీగ్రో యుద్ధమునందు చేరినవి. చేరిన సైన్యములయొక్కయు చేరనున్న సైన్యముయొక్కయు సంఖ్య రెండు కోట్లను దాటవచ్చును. రెండు కోట్ల సైనికులకు కావలసిన యుద్ధోపకరణములకు, ఆహారపదార్థములకు, దుస్తులకు, సైన్యసహాయమునకు కావలసిన ద్రవ్యమును లెక్కించిన గుండెలు జల్లుమనును. అనుదినము 15,00,00,000 రూప్యములు వ్యయమగుచుండవచ్చును. యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధముచేయుటకై లక్షలకొలది పనివాండ్రు వినియమింపబడుచున్నారు. యంత్రశాలలన్నియు యుద్ధద్రవ్యములను నిర్మించుటకై యుపయోగింపబడుచున్నవి. భూమిమీద యుద్ధరంగములు ఫ్రాన్సు, బెల్జియము, ప్రష్యా, పోలెండు, గలీషియా, ఆస్ట్రియా, సర్వియా, కాకేషియా, పర్షియా, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములందు వ్యాపించియున్నవి. సైన్యముఖము లన్ని దేశములందును 8,000 మైళ్లదూరము వ్యాపించియుండును.

భూమిమీద రంగము తింటె విశాలమైన ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యుండగా, సముద్రరంగ మింతకంటె ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది, గోచింపవలసి యున్నది. ఉత్తర సముద్రము, మధ్యధరాసముద్రము మిత్రమండలి నౌకాదళముచే నాక్రమింపబడినది. జర్మను యోడల నౌకలు బంధింపబడినవి. బాల్టికు సముద్రమునందు మాత్రము జర్మను యోడల నౌకల కవకాశము గలదు. జర్మనుల వ్యాపారనౌకలు మాయమైనవి. యుద్ధనౌకలు రేవులందు దాగియున్నవి. యుద్ధనౌకలమీద 8,00,000 నౌకాసైనికు లుండవచ్చును. నావికులు రేయింబవళ్లు ఏమరక యుద్ధమునకు సంసిద్ధులై యున్నారు.

భూరంగమునకును సముద్రరంగమునకును హద్దులు గలవు కాని యాకాశ రంగమునకు హద్దులు లేవు. మూడు గాలియోడలు 2000 విమానములు ఆకసమునందనవరతము పోరు సలుపుచున్నవి. సైమానికుల చూపు సాహసశౌర్యము లాశ్చర్యప్రదములు. యుద్ధస్థితిని గ్రహించుట కనుదినమును భూమిమీదను జలముమీదను ఆకసమునందును జరుగుచున్న యుద్ధముల ఫలమును గ్రహింపవలయును.

THE CHARGE OF THE BENGAL LANCERS AGAINST THE GERMA[NS]

బెంగాలు లాంసరులు జర్మనులపై కురుకుట

CHARGING ON FOOT WITH THE LANCE

జర్మను కందకములను బెంగాలు లాంసరులు పట్టుకొన బోవుట

R

HAND TO HAND FIGHTING

కందకములో జర్మనులను తుపాకులతో బాదుట

THE TRENCH CAPTURED

కందకములోని శత్రువుల నందరిని జంపి దానిని వశము చేసికొనినట్లు పోరాడుట.

— పై 14 వ పేజీ

FIELD MARSHAL VON DER GOLTZ

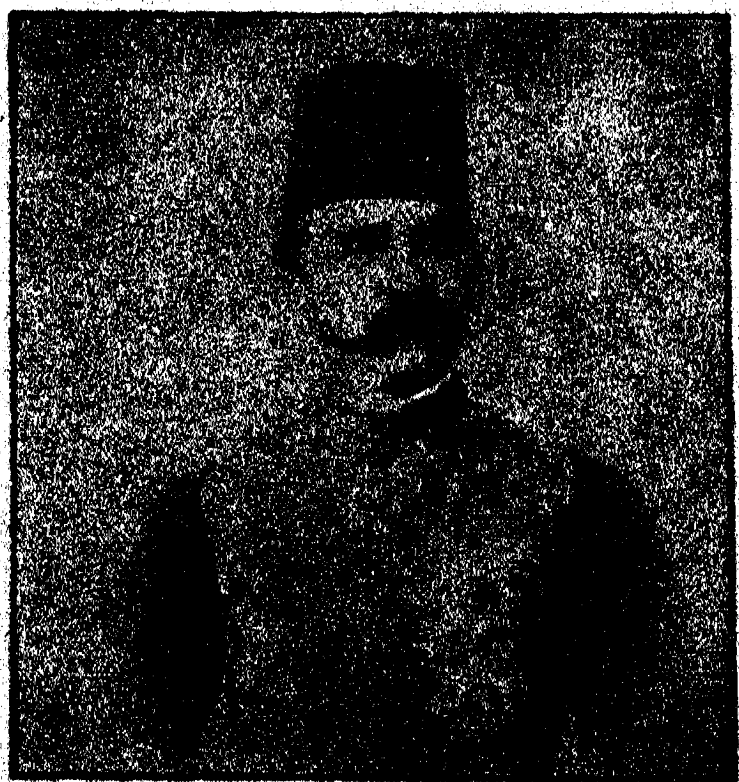
జర్మనుఫీల్డుమార్షల్ వాన్ డర్ గోల్జు. తుర్కీ సర్వసేనాధిపతి

THE EX KHEDIVE OF EGYPT

పదభ్రష్టుడయిన ఈజిప్టు పాలకుడు

SULTAN HUSSAIN

ప్రస్తుత ఈజిప్టు పాలకుడు సుల్తాన్ హుస్సేన్

BIKANER CAME

ND TO HAND FIGHTING

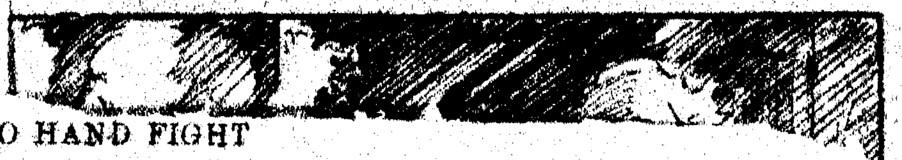

శత్రువులను తుపాకులతో బాదుట

ఈ శత్రు పరివారములతో బికనీరు

RENCH CAPTURED

HAND TO HAND FIGHT

ఒక హైందవ సైనికుడు శత్రువును లొట్టిపిట్టతో చంపి వేయుట

ఈ దారుణ సంగ్రామమునం దట్టి ఫలమును ప్రయోజనమును నిర్ణయించుట దుస్తరము.

జయాపజయములు సైన్యబలమును నౌకాబలమును విమానబలమును ననుసరించియె కాక ముఖ్యముగ ద్రవ్యబలము ననుసరించియుండును. యుద్ధస్థితిని నిర్ణయించుటకుఁ గాను సైన్యబలమును, నౌకాబలమును, విమానబలమును, ద్రవ్యబలమును, ధర్మబలమును మూడు ఖండములందుఁ గల రంగములకు సమన్వయము చేయవలయును. ప్రతిభావంతులైన సేనాధ్యక్షులకు నయిన మిది యలవి గాని పని యని గ్రహించవలెను. సామాన్యులమాట చెప్పవలసిన పని లేదు. ధీమంతులు సకల బలములను సమన్వయము చేసి యుద్ధస్థితిని నిర్ణయింపవలసియుండును. యుద్ధవార్తలందు మనము ప్రతిదినమును చదివెడి జయాపజయముల వార్తలవలన యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు వీలుండును కాని యుద్ధఫలమును నిర్ణయించుటకు వీలుండదు. యుద్ధఫలమును ప్రస్థానక్రమముయొక్క సకలమైన సాధక బాధకములను సమన్వయముచేసి నిరూపించుట ప్రయోజనకరము.

ఇంగ్లీషు బ్రిటీషు సైనికులు జర్మను కందకములో ప్రవేశించుట.

జర్మనులతంత్రము

జర్మనుల యుద్ధప్రస్థానక్రమము మొదట ఫ్రాన్సును పిమ్మట రుష్యాను తదనంతర మింగ్లాండును నోడించుట యనియు నీ పని యతిశీఘ్రముగ ముగియవలయు ననియు జర్మను యుద్ధతంత్రజ్ఞులగు బర్నహార్డి గారు రచియించిన గ్రంథమునందు వివరముగ తెలుపఁబడినది. ఆ వ్యూహమునందు జర్మనుల మనోరథములు విఫలములైన వని స్ఫురణపడినది. జర్మనీ బెల్జియము నోడించి యా దేశము నాక్రమించుకొనినది. ఫ్రాన్సునందును రుష్యాయందును కొంతిభాగము నాక్రమించుకొనఁజాలినది. కాని ఫ్రాన్సు, రుష్యా, ఇంగ్లాండులను నోడింపఁజాలకున్నది. జర్మనులు తమ మొదటి సంకల్పము నెఱవేఱదని గ్రహించినపుడు క్రొత్త వ్యూహమును పన్న నారంభించిరి. యుద్ధ మంతయు శత్రువుల దేశములందు జరుగవలయు ననియు జర్మను దేశము యుద్ధోపద్రవమునకు లోను గాకుండవలయు ననియు జర్మనులు తలపెట్టిరి. ఈ పద్ధతి నవలంబించుటవలన జర్మనులకు యుద్ధము చిరకాలము చేయుట కవకాశము కలుగును. జర్మను దేశమునందు యథాప్రకారము పంటలు పరిశ్రమలు సాగుటకు వీలుండును. అన్ని ప్రక్కలను జర్మనికి గమనాగమన మార్గములు బంధింపఁబడినవి. దీనికి తోడు యుద్ధములు జర్మను భూములందు జరిగిన జర్మనులు బ్రతుకుటకు తెరవు లేకుండును. జర్మను లీరహస్యమును గ్రహించి తమ భూమిని యుద్ధోపద్రవమునుండి కాపాడుటకై విశేషమైన నష్టమును భరించుచున్నారు. జర్మనులు శత్రువుల దేశములందు కందకములను త్రవ్వి స్థిరవాసములను నిర్మించి శత్రువు లాకస్మికముగ విూద పడకుండుటకు తగిన సదుపాయములను కల్పించి సమయము వచ్చినపుడు శత్రువులపైఁ బడుచున్నారు. కాలహరణము గాకుండుట జర్మనుల యుద్ధతంత్రమునందు మొదటి యంతరము. తప్పని సరిగా కాలహరణమైనపుడు యుద్ధములను శత్రువుల దేశములందు చేయుట రెండవ యంతరము.

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రములో మొదటి యంతరము శత్రువులను తమ దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట యనునది సాధ్యము గానపుడు కాలహరణము చేయుటయై యున్నది. జర్మనులు తమ పూనికను సాగించుటకు పూర్వరంగమునుండి పడమటిరంగమునకును పడమటిరంగమునుండి పూర్వరంగమునకును సకసరములుబట్టి మారుచుందురు. మిత్రమండలివారు జర్మనుల పూనికను పాడుచేయుటకై పూర్వరంగమునందును పడమటిరంగమునందును జర్మనుల సైన్యమును పెద్దత్రోవలు పట్టించుచుండును. మిత్రమండలి నిరాఘాటముగ సైన్య వినాశనమున కంగీకరించదు. ఈ విషయమును గమనించినవారల కుభయపక్షముల సైన్యములు ముందునకు వెనుకకు పోవుటకుఁ గల కారణంబులు విదితములు. ఆ కారణంబుల నెఱుఁగుడు యుద్ధప్రస్థానక్రమం

బును నిలోకించినప్పు డుభయపక్షముల జయాపజయములు, బలవైకల్యములు, లాభనష్టములు సుబోధ్యము లగుచున్నవి.

ముట్టడి యుద్ధము

మిత్రమండలి సైన్యములు ఫ్రాన్సు బెల్జియము దేశములలోని కొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములను కొన్నివందల గజములు ముందునకు నెట్టిన దనియును, మరికొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములు మిత్రమండలి సైన్యములను వెనుకకు నెట్టిన దనియును వార్తల సారాంశమై యున్నది. కాని పడమటి రంగమునందు ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయ మొకటి గలదు. ఆల్సేసునందు ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ చొరఁబడుచున్నవి. ఆ మార్గముననె ఫ్రెంచి సైన్యనివహములు జర్మను దేశమునందు చొరఁబడు ననియును జర్మను

గాయపడిన ఫ్రెంచి సైనికుని హైందవ సైనికుడు ఆదరమునకు తీసికొనిపోవుట

సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన బవేరియాయందు కలవరము గలుగుచున్నటులును వదంతి. జర్మనులు మిత్రమండలి సైన్యములను కలై, ఈప్రెస్, సిసోన్సు మార్గములనుండి గాక ఫ్రాన్సు దేశమునందలి ఆగ్నేయ దిశనుండి ఛేదింపఁ బ్రయత్నించుటకై 20,00,000 సైన్యనివహములు సాయత్తపఱచుచున్నటులు యుద్ధశాస్త్రజ్ఞు లూహించుచున్నారు.

రుష్యనులు వెనుకకు మరలుట

పడమటి రంగపు స్థితి యిటు లుండఁగా, తూర్పు రంగపు స్థితియును సందిగ్ధముగ నున్నటు లూహింపఁదగియున్నది. తూర్పు ప్రష్యాయందు రుష్యనుల పురోగమనమునకు జర్మను సైన్యములవలన నిరోధ మేర్పడినటులు రుష్యనుల ప్రకటనలవలన స్పష్ట మగుచున్నది. టిల్సిటునకు పోయిన రుష్యను సైన్యములు విపులములైన జర్మను సైన్యనివహముల యొత్తిడివలన వెనుకకు తగ్గుచున్నటులు తెలియుచున్నది. జర్మను చక్రవర్తి సేనాధ్యక్షుఁడు హిండెనుబర్గు ఇన్‌స్టర్‌బర్గునందుఁ గూడి యుద్ధప్రస్థానక్రమమును రూపించునటులు తెలియుచున్నది. తూర్పు ప్రష్య ప్రాంతములందు రుష్యనులు యుద్ధారంభమునందువలె వెనుకకు పడవలసివచ్చునటులు తోఁచుచున్నది. పోలాండునందు జర్మను రుష్యను సైన్యము లెప్పటి స్థితియం దున్నవి.

గలీషియాయందు రుష్యనుల గెలుపు

కార్పేతియను కనుమలందు రుష్యనులకు విజయమును నాస్ట్రియనులకు పరాజయమును గలుగుచున్నవి. తూర్పురంగమునందు పదునైదు దినములలో 40,000 మంది జర్మను ఆస్ట్రియను సైనికులు నిహతులైనటులు దృష్టాంతము గలదు. తురుష్కులు ఆర్మీనియ, పర్షియ, సూయజు ప్రాంతములందు పరాజితు లగుచున్నటులు వార్తలవలన తెలియుచున్నది. నల్ల సముద్రమునందును డార్డినెల్సునందును మిత్రమండలి యుద్ధనౌకలు తురుష్కుల నావలను సైన్యములను పదార్థములను నాశనము చేయుచున్నటులు తెలియుచున్నది. ఆఫ్రికాయందు రాజద్రోహులు వశులైరి. జర్మనుల దేశమునందు ఆంగ్ల సైనికులు చొరఁబడుచున్నారు. సర్వియనుల వృత్తాంత మిటీవల నేమియు వినవచ్చుట లేదు. మొత్తముమీద యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమము భూమియందు మిత్రమండలి కనుకూలముగ నున్నదని గ్రాహ్యమగుచున్నది. ముట్టడి యుద్ధ మారంభమైన తరువాత యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమమునందు నూతన విధాన మేర్పడినది. విచిత్రములైన వ్యూహములను పన్నుటకుఁ గాని గొప్ప విజయములను పొందుటకుఁ గాని యవకాశములు తగ్గినవి. ఉభయ పక్షముల సైన్యము లొండొరులను మార్కొనుటకు కందకములు నడుమ నున్నవి. గుండ్లవానతో కందకములను నాశనము చేసినఁ గాని సైన్యనివహంబులకొక గజమైనను ముందునకు పోవుటకు వీలు గలుగుట లేదు. అందువలననె యీ యుద్ధము ముట్టడి యుద్ధముగ పరిణమించుచున్నది.

ఫ్రాన్సు

ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు జోఫ్రే మార్నీయుద్ధము ముగిసి తరువాత సైన్య నివహంబులను సిద్ధము చేయుచుండెను. జనవరి మొదట మ్యూజునదీతీరమునం దున్న స్టేకాచిమొద్ద గుండ్లవానను కురిపించి జర్మనులను పరాజు లోడించిరి. జనవరియం దంతటను సిసోన్సువద్దను ఈప్రెసువద్దను నుభయ పక్షముల సైన్యములు ముందు వెనుకలకు పోవుచుండినవి. జర్మను చక్రవర్తి రణరంగమునకు స్వయముగ 17వ తేదిని వచ్చియుండెను. సిసోన్సువద్ద జర్మనులు 1,000 మంది ఫరాసు సైనికులను పట్టుకొనిరి. వానలు కురి

రీమ్సు పట్టణమందలి గొప్ప భవనము జర్మను ఫిరంగుల కాల్పులచే తగులబడుచుండుట

యయుటవలన యుద్ధము బాగుగ సాగుటకు వీలు లేకుండెను. ఫ్లాన్డర్సు ప్రాంతమునందు జర్మనులు గెలిచిరి. జర్మను లప్పుడప్పుడు రీమ్సు పట్టణమును మంగుండ్లతో నాశనము చేయుచుండిరి. ఆర్గానుఅడవి ప్రాంతములందు జర్మనులు వెనుకకు నెట్టబడిరి. పడమటి రంగమునందు 20,00,000 మంది జర్మను సైనికులు యుద్ధము చేయుచున్నారు. లక్షలమంది మృతినొందిరి. ఆల్ప్సు మొదలు వాస్జెసు వఱకును వ్యాపించియున్న బెల్జియము బ్రిటీషు ఫ్రెంచి సైనికులు కూడ విశేషముగ నిహతులైరి.

పరాసుల నిశ్చయము

వాన్‌క్లకు నాయకత్వమున జర్మనుల పురోవృద్ధి నాపుటకు ఫ్రెంచిసైన్యము సెయింటు మిహీలు వంతెనను పాడుచేసెను. జనవరి మధ్యమున ఫ్రెంచి పార్లమెంటు కూడినపుడు సభ్యులత్యంతోత్సాహముతో యుద్ధము సంపూర్ణజయము కలుగువఱకు చేయుట యవసరమని తీర్మానించిరి. జర్మనులను తఱుముట, బెల్జియమునకు విముక్తి కలిగించుట, ఆల్సేసు లోరేయినులను తిరిగి స్వాధీనపఱుచుకొనుట ముఖ్యమని ధర్మమని తీర్మానింపబడినది.

బ్రిటిషు సైన్యములు జనవరి మాసమునందత్యంత సాహస శౌర్యములతో తమపై గుండ్లవాన కురియుచున్నను, లాబాసి యను పట్టణమును జర్మనులమొద్దనుండి లాగుకొని స్వాధీనము చేసికొనెను. ఈసరు ప్రాంతమునందు జర్మను లాంగ్లసేనను తాకిరి కాని, ప్రయోజనము కలుగలేదు. బెల్జియము సైన్యము లాంగ్లసైన్యములతో కలసి పోరాడినవి.

తూర్పురంగము

తూర్పు రష్యారంగము బాల్టిక్కు సముద్రమునుండి నల్లసముద్రమువఱకును వ్యాపించియున్నది. తూర్పు ప్రష్యా, పోలాండు, గలీషియా కకేషియా, ప్రదేశము లీ రంగమునందు చేరియున్నవి. రష్యనులు ప్రష్యాయందలిలోడ్జును, గుంబెనెను, పిల్లెలెను ప్రాంతములందు జర్మనుల నోడించి తెల్లిటు ధారావఱకును పోయిరి. కాని, ఫిబ్రవరి మాసాంతమునందు జర్మనుల రయుత్తిడివలన రష్యనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చెను.

పోలాండునందు జర్మనులు విస్టులానదియొక్క యెడమవైపునకు వ్యాపించిరి. బుజూరానదిని దాటయత్నించినపుడు రష్యనులు వారి ప్రయత్నములకు విఘ్నమును కలిగించిరి. ఫిబ్రవరి మాసారంభమునందు వార్సా నగరమునకు సమీపమున జర్మనులు కందకములను త్రవ్వి స్థిరావాసములను నేర్పఱచిరి. కోసకులు తెస్కీను కరుమల మొద్దను జూరానదిమొద్దునను జర్మనుల నోడించి ఖైదీలను పట్టుకొనిరి; వారి తూర్పుదిక్కు నాక్రమించుకొనిరి. బర్జిమాఫ్‌దగ్గఱ విజయము నొందిరి. రష్యా చక్రవర్తి పోలండు రణరంగమునకేగి సైనిక నివహంబులను చూచి యభినందించెను.

గలీషియాయందు రష్యనుల గెలుపు

గలీషియాయందలి బాల్గ్రాడు, కరల్స్ బా, ఒకోబినా ప్రాంతములందు రష్యను లాస్ట్రియనుల నోడించి 5000 మంది ఖైదీలను పట్టుకొనిరి. కార్పేథియను పర్వతములలోని కిల్లాబోవాక నను మార్గము రష్యనుల వశమైనది. ఫిబ్రవరి నెలయందు బుకోవినా ప్రాంతమునందు రష్యను లోడింపబడిరి, 1040 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనబడిరి. టార్నొను పట్టణము రష్యనుల వశమైనది. ఒక నెలలో రష్యనులు 48, 331 మంది ఖైదీలను 186 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. రష్యనులు కార్పేథియను పర్వతములు దాటి హంగరీరాష్ట్రమునందు ప్రవేశింప నారంభించిరి; రావానదిమీంది వంతెనను పాడుచేసి మూడు జర్మను పటాలములను నాశనము చేసిరి.

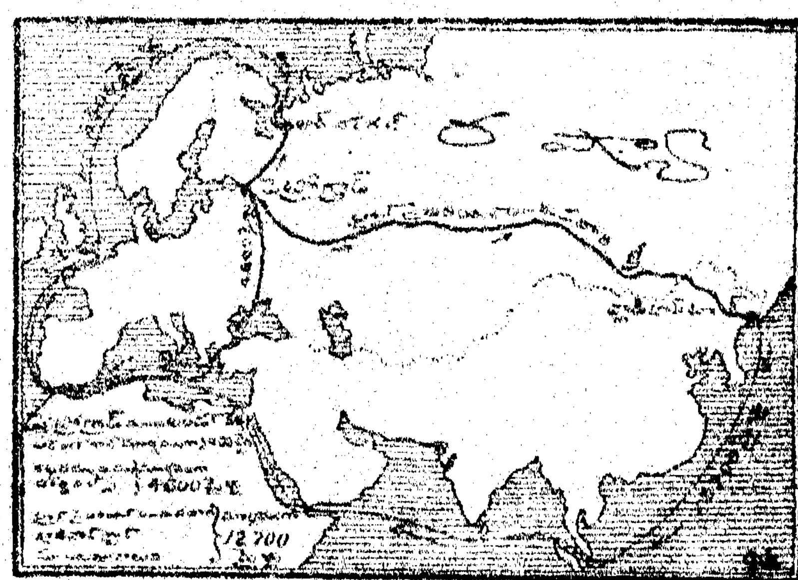

లాలాకీపట్ల జర్మనులు పట్టుకొనిన ఫిరంగుల నింగ్లీషువారు తిరిగి సంపాదించుకొనుట

జూను నెల మొదట వారు బాల్టిక సముద్రతీరమునం దున్న లిబా పట్టణమును వశపఱచుకొనిరి; వార్సాకు దక్షిణదిశ నుండి రుష్యాదేశమునందు బోఁబడి రుష్యనుల యొక్క దక్షిణ సైన్యములను చీలఁదీసి నోడించుటకై మహావ్యూహమును పన్నిరి. జర్మనుల యొత్తిడికి తాళఁజాలక రుష్యనులు వెనుకఁబడ నారంభించిరి; కార్పేథియనులనుండి వెనుకకు పోయిరి. కనుకను ప్రెమిసులు పట్టణము తిరిగి యాస్ట్రియనుల వశమైనది. పోలండునందును గలీషియాయందును జర్మనుల బలము హెచ్చినది.

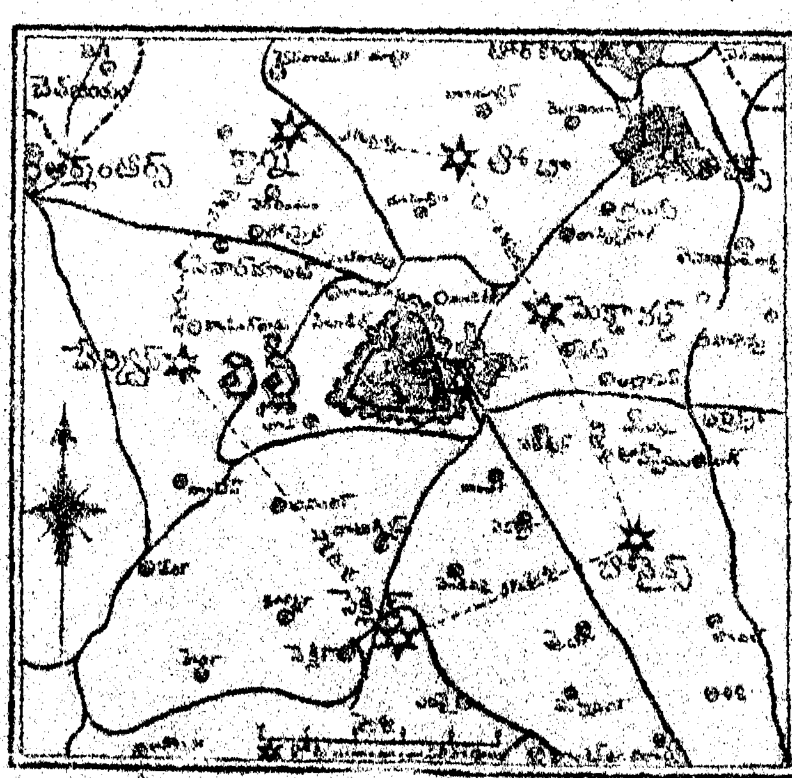
మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

కాని, యిూ విజయఫలమును నిర్ణయించుటకు తగిన సాధనములు లేవు. 1870-వ సంవత్సరమున జరిగిన ఫ్రెంచి జర్మను రాజ్యముల యుద్ధమునందు ఫ్రెంచి సైన్యములు దుర్గములం దుండినవి. వేలువేలుగ దుర్గములు ముట్టడింపఁబడి పట్టుకొనఁబడినవి. ఫ్రెంచి సైనికులను జర్మనులు ఖయిదీలుగ చేసిరి. ఆ యనుభవమును ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు మఱువలేదు. సెప్టెంబరు మాసమునందు జర్మను సైన్యములు ఫ్రాన్సుదేశముపైకి దాడి వెడలినపుడు సేనాధిపతి కోటలలోని సైనికులకు కోటలను వదలి వెనుకకు పోవునట్లు ఉత్తరువు చేసెను. మాబ్యూ కోట మాత్రమీ పద్ధతి నవలంబింపనందున నచట ఫ్రెంచి సైన్యమునకు విశేషమైన నష్టము కలిగినది. జర్మను సైన్యములకు చిక్కకుండ ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ వెనుకకు పడినపుడు జర్మను సేనాధ్యక్షుఁడైన వాన్ క్లక్కుగారి యుద్ధతంత్రము పారలేదు; జర్మనులు ప్యారిసును పట్టుకొను నిశ్చయమును నిరాశ చేసికొని వెనుకకు మరలిరి. సైన్యసంయోగమువలన బలమును, విభాగమువలన దౌర్బల్యమును కలుగునను సిద్ధాంతము సర్వజనవిదితము. గలీషియా ప్రస్థానమునందు రుష్యా సేనాధ్యక్షుఁడు నికోలసు ప్రభువు సైన్యముల ప్రతిభకై బలమును కోల్పోక సైన్యసంయోగమునకు భంగము గాకుండుటకై సైన్యములను వెనుకకు పోవ నాజ్ఞాపించినట్లు యుద్ధతంత్రజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. ఇంతవఱకును రుష్యను సైన్యములను ఛేదించుటకు జర్మనులకు సాధ్యము కాలేదు. గలీషియా దండయాత్రయందు జర్మనులకు జయము కలిగినను విశేషమైన నష్టము కూడ కలిగిన దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. రెండు రంగములందును నీ విధముగ విశేషసంఖ్యాకులగు జర్మను సైనికులను వినాశనము పాలు చేసి విజయముకై కాలధర్మమును నమ్మియుండుట మిత్రమండలివారి యుద్ధవ్యూహతంత్రమని వారి పక్షపు యుద్ధశాస్త్రజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. గలీషియాయందు జర్మనుల విజయయాత్రకు ముఖ్యకారణము వారికిఁ గల పుష్కలమైన యుద్ధసామగ్రియే. రుష్యనులు చాలినన్ని యుద్ధపరికరములు లేక వెనుకకు మరలిరి. ఈ యుద్ధపరికరములు రుష్యాలో చాలినంత చేయుటకు వీలుపడలేదు. ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసు, ఇటలీలనుండి సంపుటకు దార్డినల్సు మార్గములను తురుష్కులు మూసివేసిరి. బాల్టిక సముద్రము జర్మనుల వశమందున్నది. అమెరికాలో కొని జపాను తీరమునకును పంపి, వ్లాడివాస్టకునుండి 10,000 మైళ్ళదూరము రష్యా సైబీరియా రయిలుమీఁద తెప్పించుచున్నారు. జపాను నుండి రావలయును, పనినను ఇంతిదూరము రయిలుమీఁద పంపవలసినదే. ఇచ్చట ముద్రింపఁబడిన పటమును చూడనగును. రుష్యను లింకను కొన్ని ప్రాంతములందు వెనుకకు పోవుచున్నారు. ఏప్రిలు మేయి నెలలయందు జర్మనులు విషవాయువులను విషప్రదములను ప్రయోగింప నారంభించిరి. ఇది కూడ రుష్యనుల పరాజయమునకు కారణమైనది.

పశ్చిమ రంగము

పడమటి రంగమునందు యుద్ధక్రమము సంపూర్ణముగ ముట్టడి యుద్ధమునకు మాఱినది. జర్మనుల కందకములను మిత్రమండలియును మిత్రమండలి కందకములను జర్మనులును నాక్రమించుకొనుటతో వినాశమునకు మూలమైనది. పడమటి రంగమునందు లిల్లీ కీలక

లిల్లికోట

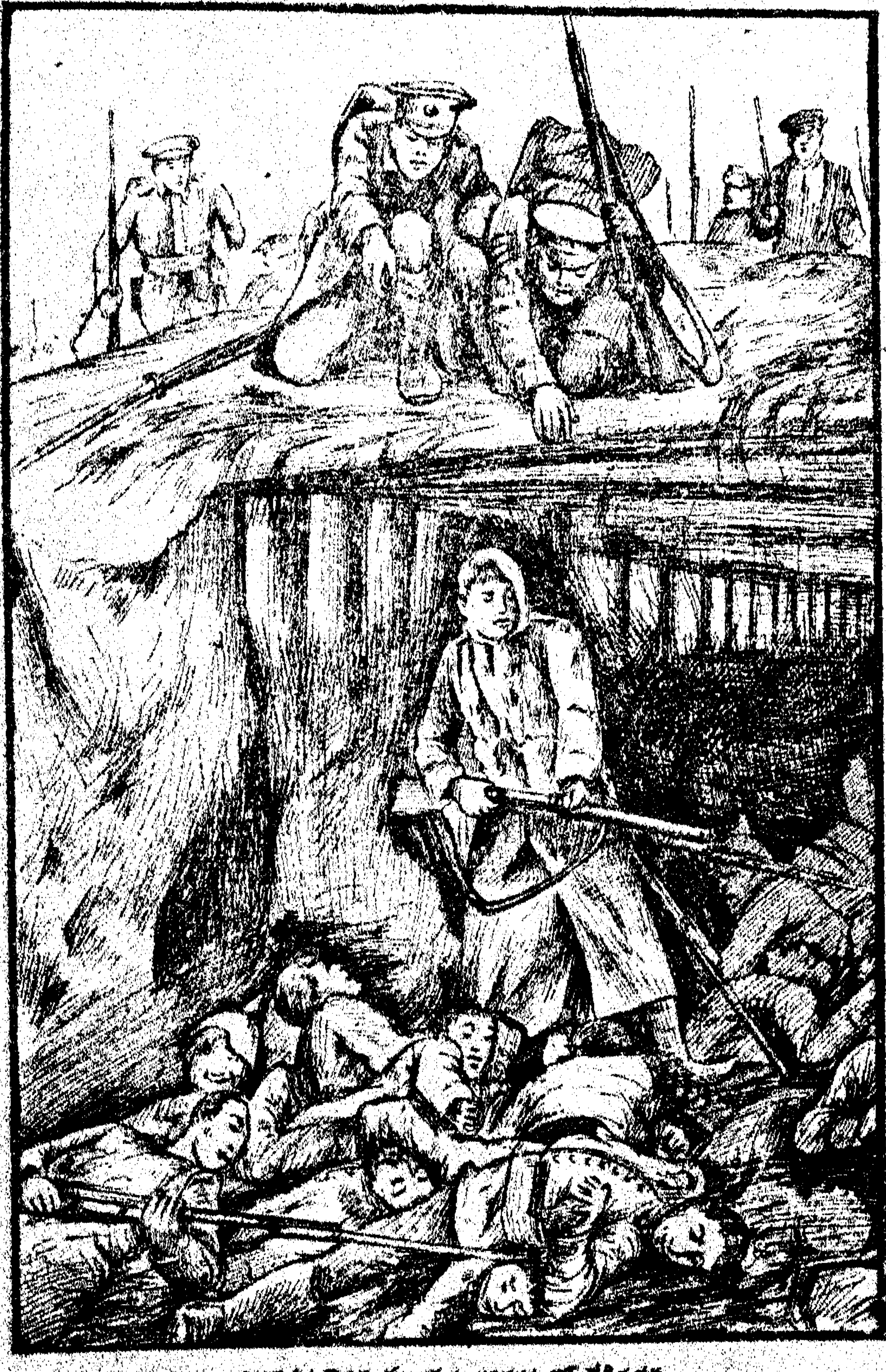
మైనది. లిల్లీకి నెఱ్ఱు రైలు మార్గములు చాటులు గలవు. దాని యాక్రమ ణమువలన జర్మనుల కనేకసదుపాయములు కలిగినవి. మిత్రమండలికిని కలు గఁగలవు. సర్ జాన్ ఫ్రెంచి లిల్లీ నాక్రమించుటకై ప్రయత్నించెను. ఈసమయ కాలమునతో నాగంధ మైన ప్రస్థానక్రమము న్యూషాపలెతో నంతము నొందినది. న్యూషాపలెయొద్ద మిత్రమండలికి విజయము కలిగినను, జర్మనుల దూరదృష్టివలనను సేనానాయకుని విలంబమువలనను లిల్లీ పట్టువడలేదు. ఈపయి, న్యూషాపలె, 60వ నెంబరు కొండ, డిక్సుమాండు మొదలగు ప్రదేశములందు ముట్టడి యుద్ధములు జరిగినవి. బెల్జియము లాంగ్లేయుల కీ యుద్ధములందు తోడ్పడుచుండిరి.

కందకములనుండి యింకిను గ్రహించుచు ప్రాయుట

పరాసులు మెల్లఁగా ముందునకు పోవుట

ఫ్రెంచివారు అర్రాసు, షాంపెయిను, అర్గాయిక్, అల్సేసు, లోరయిక్, వాస్జెసు, సెయింటు జార్జి మొదలగు ప్రదేశములందు క్రమ క్రమముగ విజయములను పొందుచుండిరి. ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు జోఫరు యుద్ధతంత్రజ్ఞుఁడు. ఆయన వర్తమాన సంగ్రామము నందు క్రొత్త యుక్తు నెత్తెను. ఆయన యనవసర ముగ తన సైనికుల నాశనమున కొప్పుకొనఁడు; నెమ్మదిగ శత్రుసైన్యమును నాశనము చేయుటకు యత్నించును. ఈ యుద్ధతంత్రము ఫ్రాన్సును రక్షించినది. గంటకు రెండు లక్షల షెల్లుల వంతున ప్రయోగింపఁబడి సామర్థ్యము కలుగనంతవఱకు శత్రు సైన్యముపైఁ బడుట కవకాశము లేదని జోఫరు మతము. ఫ్రాన్సుదేశమునుండి జర్మనులు నెమ్మదిగ నెట్టఁబడుచున్నారు. అల్సేసు లోరేయిను ప్రాంతము లందు పరాసులు నెమ్మదిగ జర్మను దేశములో చొఱఁబడుచున్నారు. జర్మనులు తిరిగి కలెయి మార్గమున ప్యారిసును సమీపించుటకు యత్నించి విఫలమనోరథులైరి. ఆ సమయమునందు జర్మను చక్రవర్తి స్వయముగ నాయకత్వము వహించి సేన లను విజయమునకు పురికొలిపెను. మే జూన్ మాసములందు హంగరీదేశమునకు సిద్ధముగ నున్న ముప్పును తప్పించుటకై జర్మను బలములలో విశేష భాగము పడమటి రంగమునుండి తూర్పురంగము నకు మరల్పఁబడినది. ఆ మార్పువలన ఫ్రాన్సునందు జర్మను సైన్యములకు బలము తగ్గి పరాజయమును, తూర్పు రంగమునందు బలము హెచ్చి విజయమును కలిగినవి. జూను మాస మంతమువఱకును పడమటి రంగమునందలి కందకములను స్వాధీనపఱచుకొని ముందునకు మెల్లఁగా పోవుటయే మిత్రమండలి ప్రస్థానక్రమమై యున్నది.

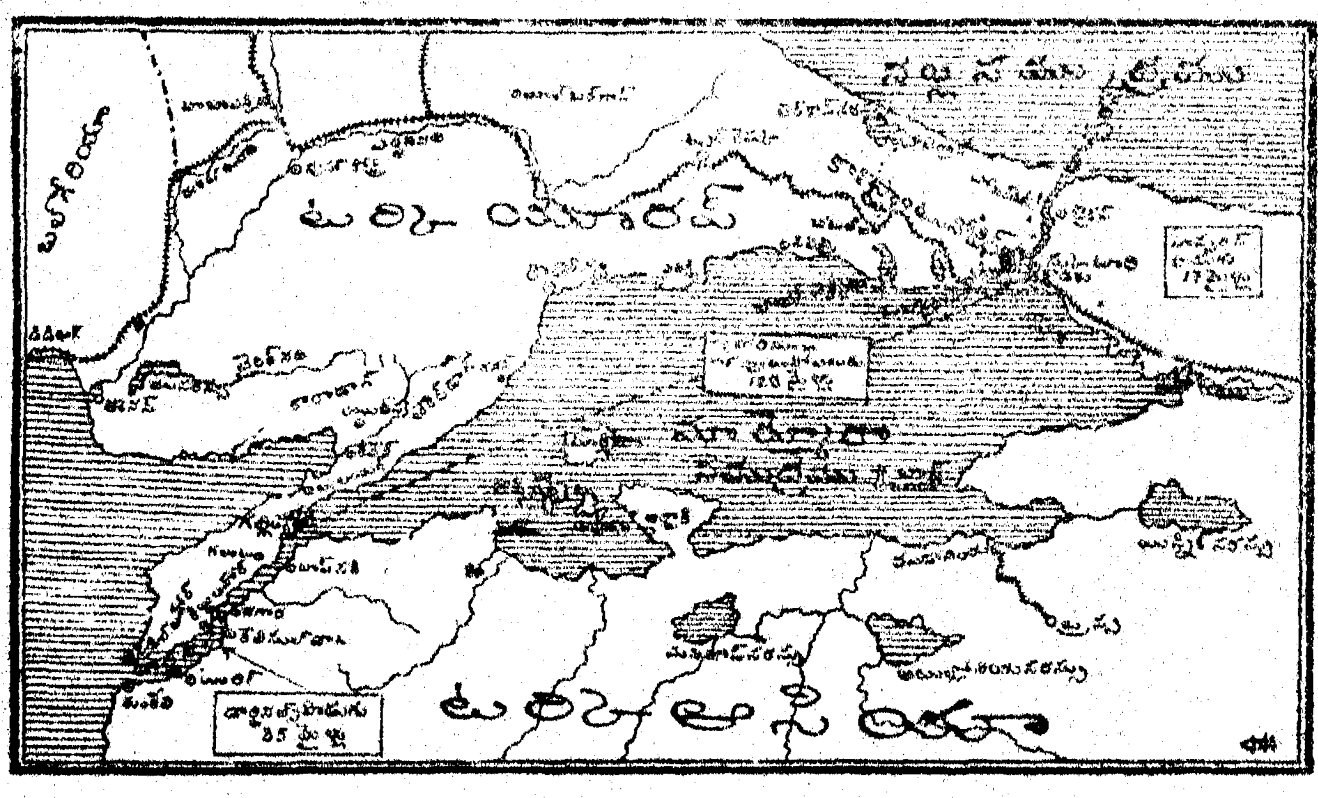

ఒక బ్రిటిషు సైనికుడు జర్మను కందకములో చేసిన పని

టర్కీ

రుష్యనుల విజయము

కాకససు ప్రాంతములందలి టెర్కీయి సరిహద్దుమీద ఆర్డహాను గ్రామములను రుష్యనులు వశపఱచుకొని 41,800వరకు ఖైదీలను ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. కారాగ్హాను ఎనిక్వెని ఆర్డనెముల దగ్గఱ రుష్యనులు సంపూర్ణముగ తురుష్కుల నోడించిరి. సినయి యొద్ద తురుష్కు లోడింపఁబడిరి. టాబ్రిజీ పాంగ్ల సేనలు వశపఱచుకొనినవి. మస్కటు మకెరానద్ద బ్రిటిషు సైనికులు తురుష్కుల నోడించిరి. పార్షియాలో ప్రభుత్వ సానిక సంయుక్తాగ్రగామముగ పోయి బస్రా మోసెరా మొదలగు స్థలములను సంపాదించెను. రుష్యనులు ట్రెబిజాండును వశపఱచుకొనిరి. డార్డనెల్సు జలసంధిని వశపఱచుకొని కాన్‌స్టాంటినోపిలును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై మిత్రమండలి ప్రయత్నించుచున్నది. అప్పటి మందుగుండు తీసి వేయఁబడుచున్నది.

డార్డనెల్సు ముట్టడి

టర్కీ దండయాత్రయందు మంచి ప్రయోజనము కలదు. తురుష్కుల రాజధానియైన కాన్‌స్టాంటినోపిలును ముట్టడించుటకై మిత్రమండలి చేయు ప్రయత్నము తురుష్కుల సైన్యము సూయజు ప్రాంతమునుండియు ఆసియా భాగములనుండియు స్వదేశసంరక్షణార్థమై మరల్చుచున్నది. తురుష్కుల సహాయమునకై జర్మను సైన్యమునందు విభాగ మేర్పడుచున్నది. డార్డనెల్సు జలసంధియు బాస్ఫరసు జలసంధియు స్వాధీనమైనపుడు రుష్యా దేశపు సంపదలు తెలుపుటకును రుష్యాకు యుద్ధసామగ్రి శీఘ్రముగ చేరుటకును వీ లేర్పడును. అన్ని కారణములకంటె ముఖ్యమైనది బాల్కను రాష్ట్రములందు మిత్రమండలి ప్రతిభ హెచ్చి సంశయావస్థయం దున్న బాల్కను రాజ్యములు మిత్రమండలి పక్షమున చేరవచ్చును. ఈ కార్యసిద్ధికై నల్లసముద్రమునుండి రుష్యనులును డార్డనెల్సునుండి యాంగ్ల ఫ్రెంచి సైన్యములును ప్రయత్నించుచున్నారు.

మార్చియం దాంగ్ల ఫ్రెంచి నౌకలు డార్డనెల్సునుండి నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగింప నారంభించినవి. ఎలిజబెత్తు యుద్ధనౌకనుండి పెద్ద షెల్లులు డార్డనెల్సు ముఖద్వారమునం దున్న కిల్లబహారు, కాంకలేసి, సుల్తాను, మెజ్జి, కోశి, నగర కోటలపై ప్రయోగింపఁబడి కోటలు నాశనము చేయఁబడినవి. ఆంగ్ల జలాంతర్గాములు యుద్ధనౌకలు డార్డనెల్సునందు చొఱఁబడి తురుష్కులకు భయము పుట్టించినవి. మేయి నెల మొదటి వారమునందు బ్రిటీషు సైన్యములు గ్యాలిపోలియందును ఫ్రెంచి సైన్యములు లాహ్యాకియందును దిగి తురుష్కులను పారద్రోల నారంభించినవి. రుష్యా యుద్ధనౌకలు బాస్ఫరసు ప్రాంతములందు నష్టము కలిగించినవి. మేయి చివర గను బతికి యాంగ్ల యుద్ధనౌకలు ట్రయంఫు మెజెస్టిక డార్డనెల్సునందు మునిఁగిపోయినవి. ఇప్పుడు తిరిగి డార్డనెల్సుముట్టడి మెల్ల మెల్లగ సాగుచున్నది.

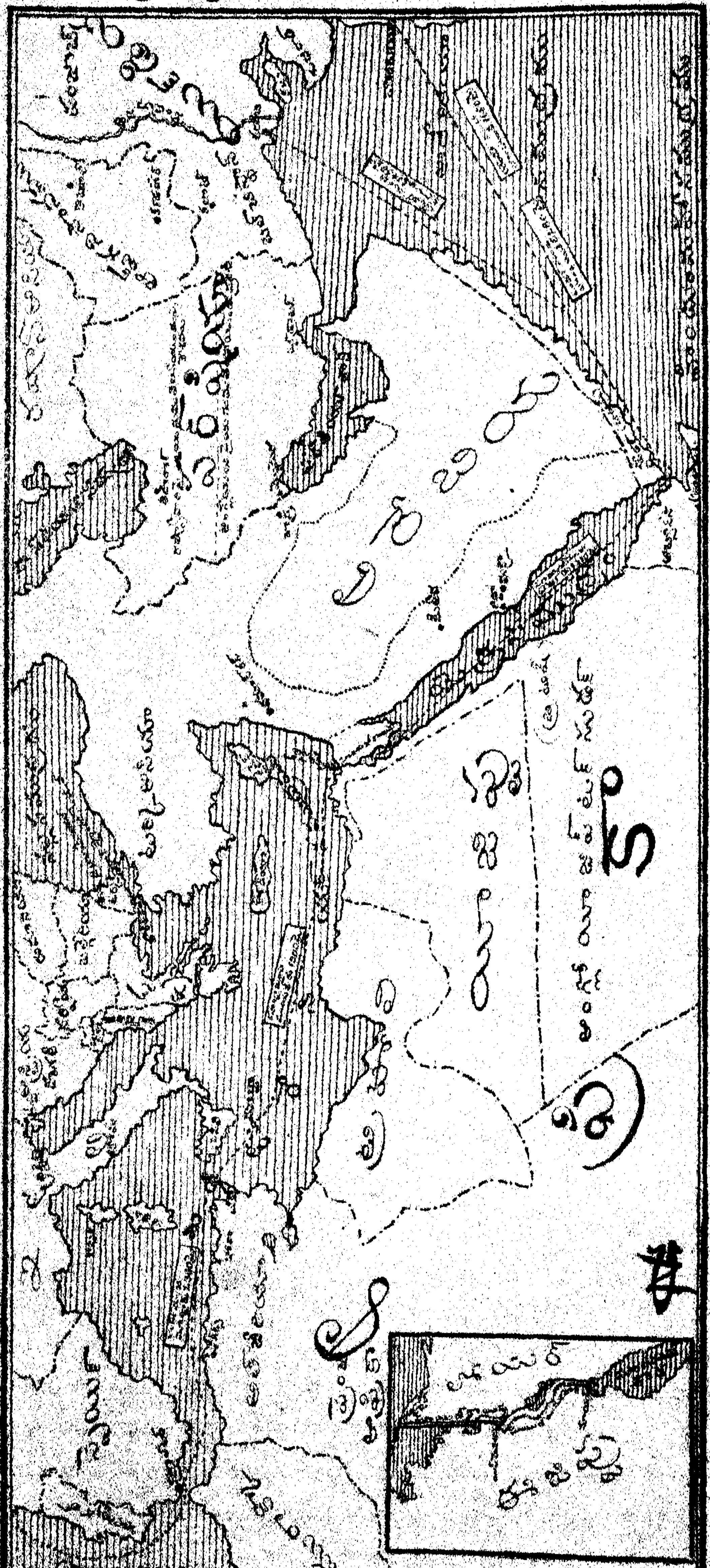
కాకసను యుద్ధము

కాకసను ప్రాంతములం దేప్రిలు మేయి నెలలలో తురుష్కులు పరాజితులైరి. ఈశిఖరమునందు తురుష్కుల కవుఁజమును గలిగినది. సూయజుకాలువను గడించుటకై దుండగులపదాలము నాంగ్లేయులు నియమించిరి. సర్ ఇయాన్ హామిల్టను మధ్యధరా సముద్రములోని యాంగ్ల సైన్యమునకు సేనాధ్యక్షుండుగ నియమింపఁబడెను. ఆయన నాయకత్వముక్రింద డార్డనెల్సు యుద్ధప్రస్థానము త్వరగా ముగియఁగల దని విశ్వసింపఁబడుచున్నది. తురుష్కులు మెసపొటేమియా సూయజు ప్రాంతములందును నోడింపఁబడిరి. మిత్రమండలి సైన్యము స్మర్నాను ముట్టడించినది. సాహేబానుండి తురుష్కులు వెడలఁగొట్టఁబడిరి.

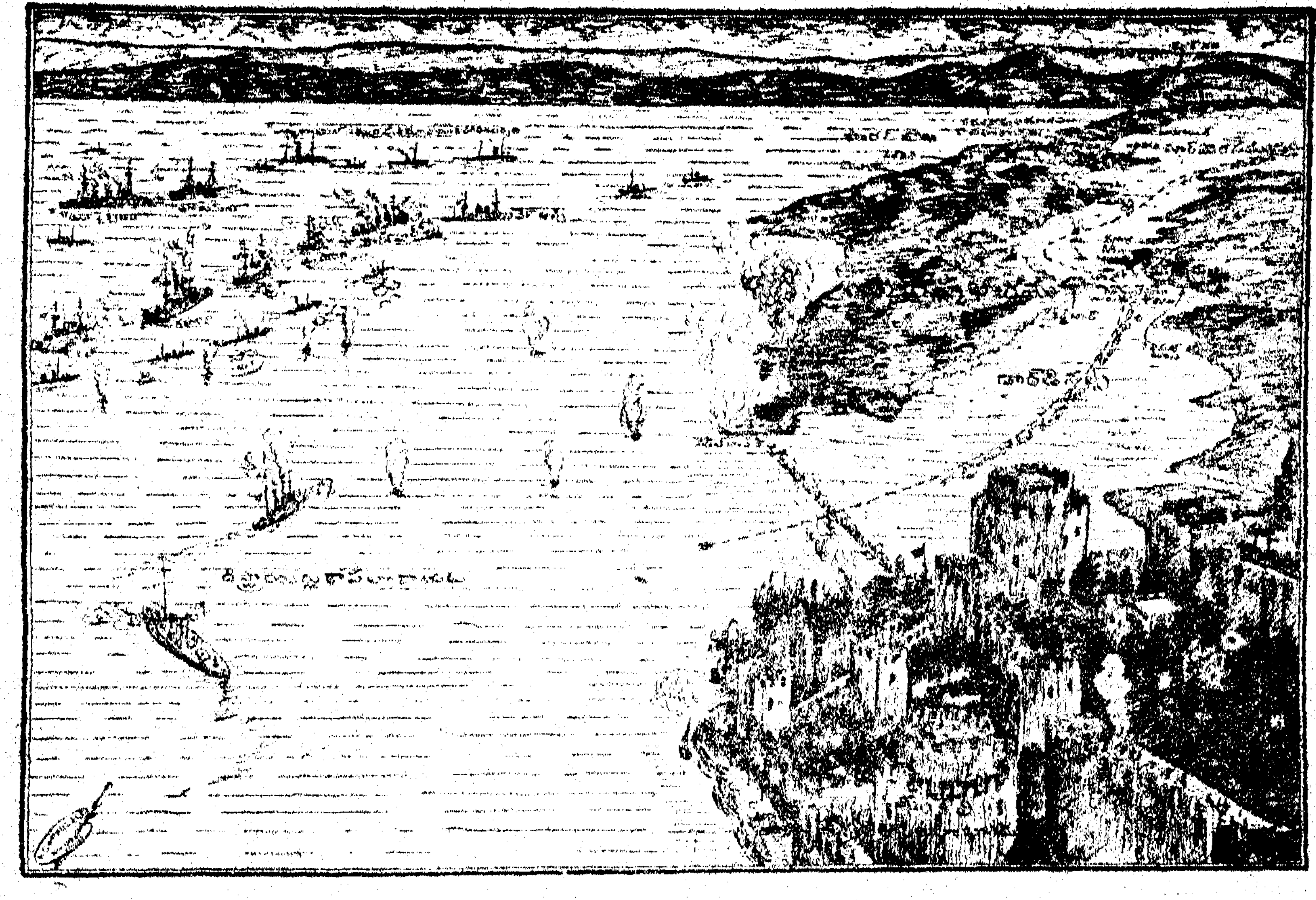
సముద్రరంగము

జర్మనుల పరాభవమున కాంగ్లేయులు పన్నిన నౌకావ్యూహము ప్రశస్తము. ఆంగ్లనౌకాదళము జర్మనుల వ్యాపార నౌకాదళమును నాశముచేసి వారి దేశమునకు రాకపోకలను బంధించినది. ఆవ్యూహము జర్మనుల కాగ్రహమును కలిగించినది. అన్ని దారులను వినకుతి లేక ముందుటకు జర్మనులు ఫిబ్రవరి నెలలో సిద్ధపడిరి. జనవరి ఫిబ్రవరులందు ముంచఁబడిన మిత్రమండలివారి నౌకల వివరము:— ఫార్మిడేబులు (యుద్ధనౌక) మునిగినపుడు 517 గురు నావికులు మృతినొందిరి; మిత్రమండలివారి నాలుగు పొగవోడలను క్రోన్ ప్రింజివిల్ హెల్ము ముంచినది; 30 ర్యాంగ్లస్టీమరులు, ఒక ట్రాలరు, ఒక ఫ్రెంచి జలాంతర్గామిని, దర్వ్యాష్ట స్టీమరు ముంచివేయఁబడినవి. బంకాయ మునుఁగుటచేత 270 మంది మృతి నొందిరి. సుందర్లాండి, కాటర్ఫరాల్, టోకోమారు, ప్రైడ్యనాక ఆఫ్రిదియస్, ఇకారియాక్, డల్విచి, ఫాంగాంక్, ఢికోరా, ఎవిటమ, ఫ్రాన్స మురైక్, రియొవారన్న, నార్వాలియక్, ఓక్బి, లాక్‌మాస్నిటను, తరబ ముంచివేయఁబడినవి.

డార్డనెల్సునందును నల్లసముద్రమునందును కొన్ని తురుష్కు నౌకలు, బాల్టికునందు 5 జర్మను స్టీమరులు, ఉత్తరసముద్రమునందు కొన్ని జర్మను స్టీమరులు ముంచఁబడినవి.

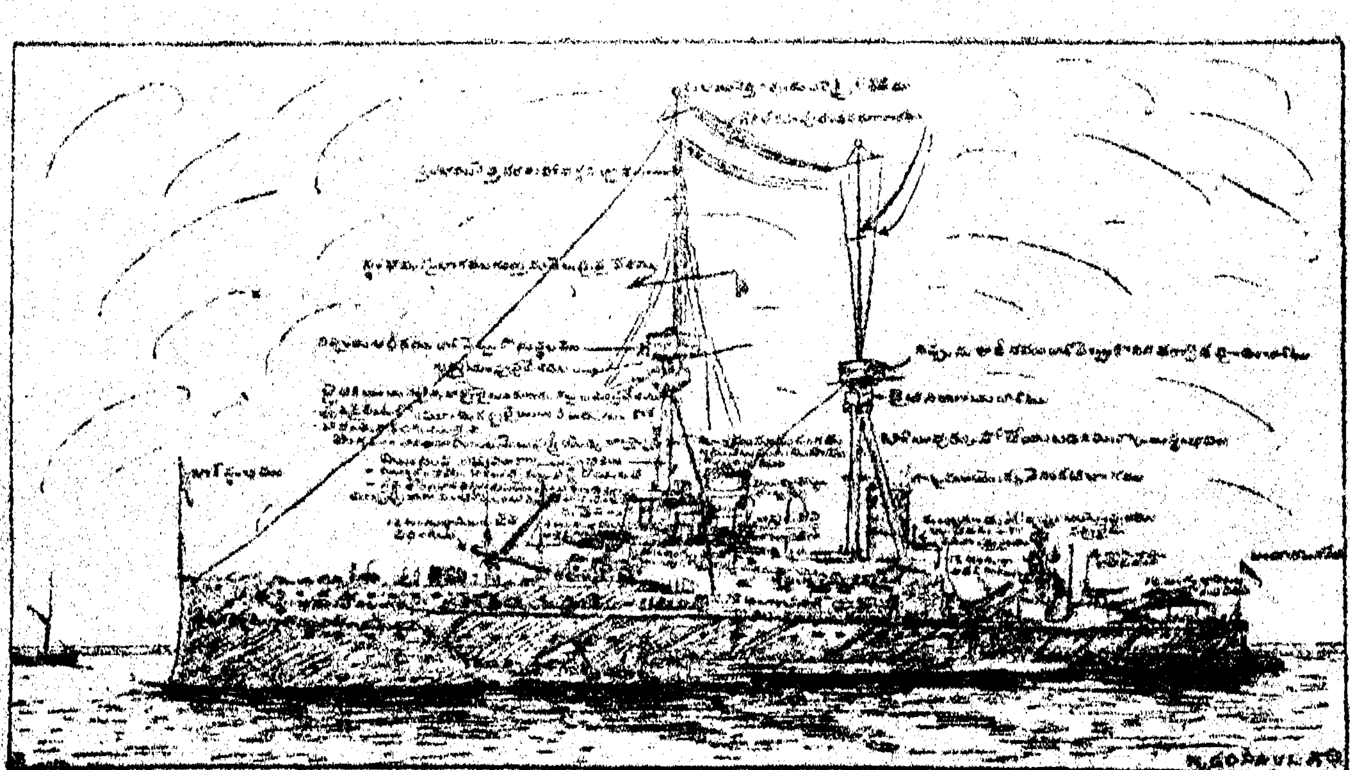

THE DARDANELLES

డార్డినల్సు జలసంధిమార్గమున మిత్రమండలివారి యుద్ధనావలు బంధించుట.

A DREADNAUGHT

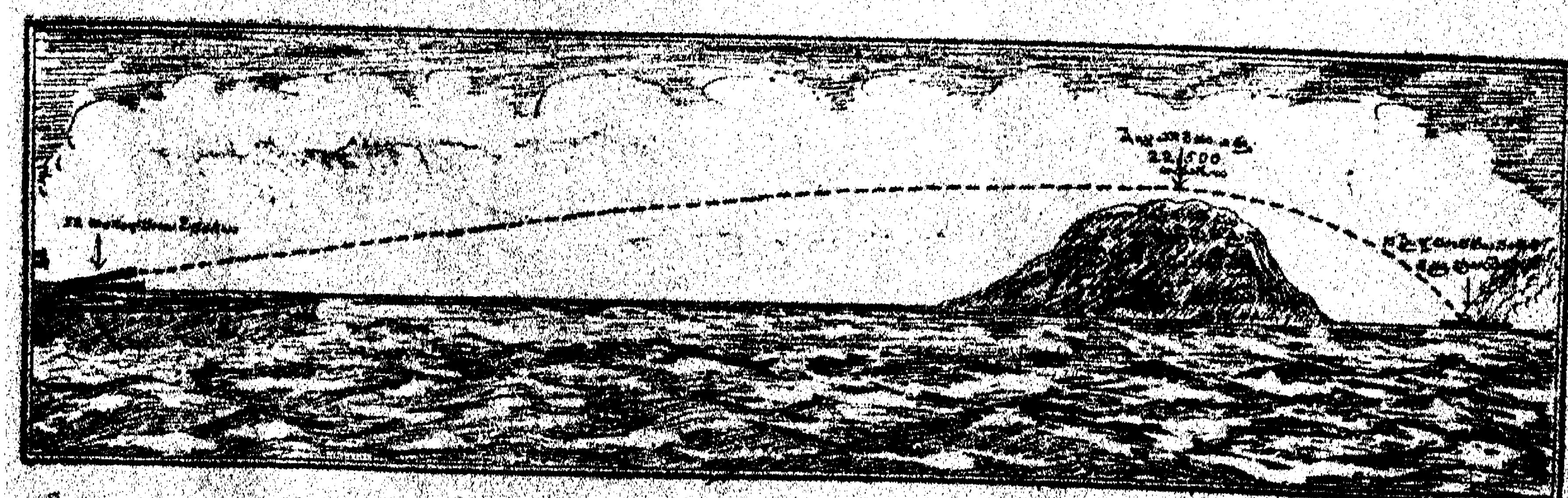
డ్రెడ్నాట్ల యుద్ధము చేయుచున్న ఒక డ్రెడ్నాటు, అందలి భాగముల వివరము.

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీను ఎలిజబెత్తు యుద్ధనావనుండి ఫిరంగులు శత్రునావలమీద డార్డెనల్సులో 20 మైళ్ల దూరమునకు గాల్చబడుట

DISTANCE COVERED BY THE MODERN NAVAL GUNS

డార్డనెల్సులో బ్రిటిషువారి యుద్ధనావనుండి గాల్చిన 12 యించి ఫిరంగిగుండ్లు 22,500 అడుగుల యెత్తున పోయి 16 మైళ్లదూరములో శైలముల నతిక్రమించుకొని పోవుచున్న తుర్కీవారి నావమీద పడుట

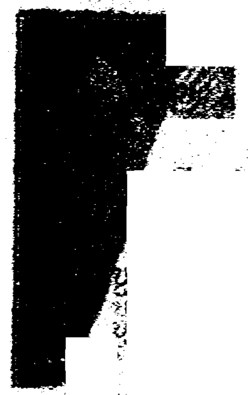
గ్లాడ్‌స్టన్ ప్రభువు. దక్షిణాఫ్రికా గవర్నరు జనరలుగా నుండెను

MR. JOHN REDMOND

జాన్. రెడ్మండు. ఐరిషు నాయకుడు

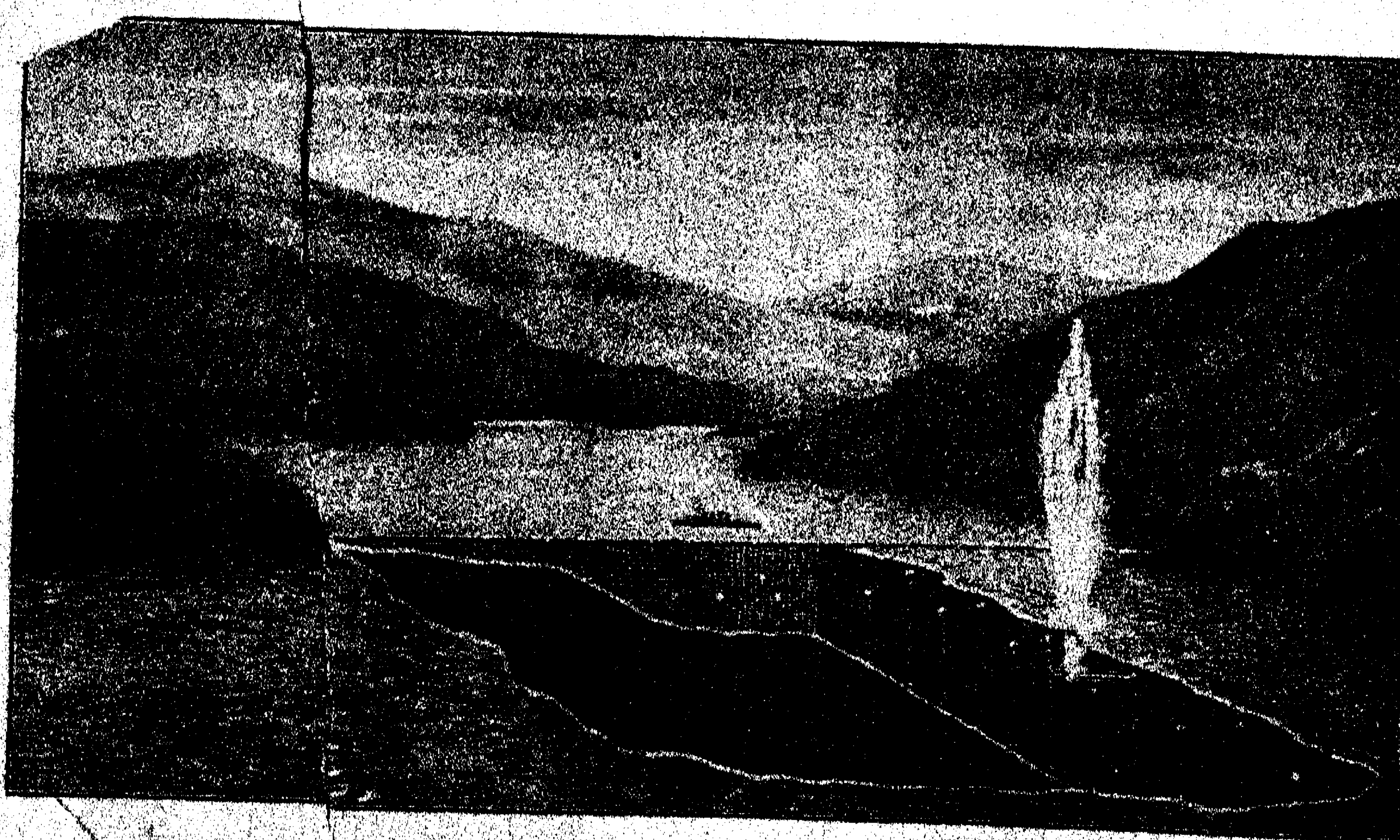

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీను ఎలిజబెత్తు

HARBOUR DEFENCE AGAINST SUBMARINE

సబ్మెరీనుల నుండి హార్బరును కాపాడు పద్ధతి

పాశ్చాత్యులలోని యుద్ధనావలను [illegible] అనేకమందు గనులు పెట్టబడియున్నట్లు ఈ పటమునందు జూడవగును. [illegible] తగిలినను సబ్మెరీనులు నాశనమగును. [illegible] ఉక్కు స్తంభములు దింపబడి వాని చుట్టును [illegible] [illegible]. సబ్మెరీనులు [illegible] [illegible] యుద్ధనావలకు [illegible] సబ్మెరీనులు [illegible].

ఉత్తరసముద్రమునందు నౌకాయుద్ధము

సముద్రరంగమునందు జనవరి 22-వ తేదిని ఆంగ్ల జర్మను నౌకాదళంబులకు యుద్ధము సంభవించినది. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు బ్రిటీషు ద్వీపములయందలి కొన్ని స్థలములపై నిప్పుగుండ్లను వేసి ప్రజలను భయభ్రాంతులను జేయ నెంచి వెలువడినవి. కాని, ముందున్న బ్రిటీషు సంచారనౌకాశ్రేణియందున నౌకాధ్యక్షుండు సర్ బేటీ డు [illegible] వెళ్లెను. రెండు నౌకాదళములకును 15 మైళ్ల దూరము గలదు. జర్మనుల యుద్ధనౌకల ముఖమునందు 'బ్లూచరు' గలదు. 18,000 గజముల దూరమునం దుండునప్పుడు బ్రిటీషు యుద్ధనౌక 'లయను' బ్లూచరుమీద నగ్నిగోళములను ప్రయోగించినది. ప్రిన్సెసు రాయలు, టైగరు, లయను మార్గము నవలంబించినవి. బ్లూచరు మండ నారంభించినది. ఒక నిప్పుగుండు లయనునకు తగిలి దానియందలి తొట్లైలు చెడినవి. అప్పుడు లయను వెనుకబడినది. టైగరు, ప్రిన్సెసు రాయలు, న్యూజిలండు, ఇండామిటబులు నౌకలు జర్మనుల డర్ ఫ్లింగరు, సెయిడ్లిట్జ్, మోల్ట్కే, బ్లూచరు మొదలగు నౌకల నెదుర్కొనినవి. బ్లూచరు కాలుచు మునిగిపోయినది. మరికొన్ని టార్పిడోబోటులు, క్రూయిజరులు, యుద్ధనౌకలు చెడి మరలిపోయినవి. ఈ నౌకాయుద్ధమునందు జర్మను లాంగ్లనౌకాబలముయొక్క ప్రాశస్త్యమును చవిచూచిరి. విక్టోరియా నౌక పాడైనను నింతవఱకును ముఖాముఖి నాంగ్ల నౌకాబలము నెదుర్కొనుటకు జర్మనులు సాహసింపలేదు. సముద్రరంగమున నాంగ్లనౌకాబలమునకు ప్రాబల్యము గలదని స్థాపితమైనది. యుద్ధపరిణామము సముద్రరంగమున నాంగ్లనౌకాదళబలము వలన నిర్ణీతము కాగలదు.

[illegible]

జర్మనుల నౌకావరోధప్రయత్నము

జర్మను లాంగ్లనౌకల ప్రయత్నములవలనను విజయములవలనను భయాక్రాంతులై సముద్రరంగమునందు నూతనవిధానము నవలంబించిరి. బ్రిటీషు ద్వీపముల నావరించుకొనియుండు సముద్రమెల్ల శత్రువుల ప్రదేశమనియు, ఆ ప్రదేశములందు సంచరించెడి నౌకలు ముంచివేయఁబడు ననియు జర్మనులు తమ నౌకావరోధధర్మమును ప్రకటించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తము లేకుండ, కనఁబడిన యోడల నన్నిటిని ముంచివేయుట కుపక్రమించిరి. యుద్ధోపకరణములు సైనికులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మమైనను, నిరపరాధులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మము గాదు. లూసిటానియాను ముంచి నిరపరాధులైన పిల్లలను స్త్రీలను సముద్రముపాలు చేసి జర్మనులు ధర్మవిదూరులైరి. జర్మనుల క్రౌర్యమువలన నిరపరాధు లెందఱో సముద్రము పాలైరి. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు పన్నిన నౌకావ్యూహము జర్మను భోజనముల కావలసిన పదార్థముల నందనీయకుండుట ధర్మవిరుద్ధ మనియు నధర్మమున కధర్మమే ప్రతీకార మనియు జర్మను రాజ్యాధికారులు ప్రకటించిరి. కాని పట్టణముల ముట్టడియందు వలె దేశముల ముట్టడియందు కూడ ఆహారపదార్థముల కవరోధమును గల్పించుట యుద్ధధర్మముగా [illegible]. ధర్మాధర్మ నిర్ణయ మెటు లున్నను నిరపరాధుల సంహారము ధర్మప్రతికూలమును, నింద్యమును.

ఇతర నౌకాయుద్ధములు

సముద్రరంగమునందు మూడు చిన్న యుద్ధములు జరిగినవి. మెయి మూడవ తేదిని ఉత్తరసముద్రమునందు జరిగిన యుద్ధములో నొక యాంగ్ల క్రూయిజరు నష్టపడినది. జర్మనుల టార్పిడో బోటులు మూడు నాశనము చేయఁబడినవి. బాల్టికు సముద్రమునందు రష్యను నౌకలకును జర్మను నౌకలకును మెయి జూను నెలలలో యుద్ధము జరిగి

నది. రెండు యుద్ధములందును నష్ట మధికముగ జర్మనులకే కలిగిన దని తెలియుచున్నది. జర్మనులు తా మవలంబించిన మార్గమునుబట్టి యనేక వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి.

జర్మనులుముంచిన నౌకలు

సిటి ఆఫ్ కేంబ్రిడ్జి, క్రౌన్ ఆఫ్ కాస్టయిలు, సెలెన్ సికా, ఎమ్మా, సౌతుపాయింటు, లాకువుడు, డౌరా, పియర్మింగు, ఎలిస్ ఫెంటిను, ఈవిల్లా, గ్లాండియా, రూతు, ఈవేలు, గల్ ఫ్లైటు, లూసిటేనియా, గోలియతు, ట్రయంఫు, కొన్ని నార్వే, పోర్చుగీసు, స్వీడను, డచ్చి స్టీమరులు, కొన్ని ట్రాలరులు జర్మనులచే ముంచఁబడినవి.

మిత్రమండలిముంచిన నౌకలు

మిత్రమండలివారు జర్మనుల డ్రెస్డెను, కారల్ స్రుహి, ప్రిన్సుఐట్లు, డ్యూచిలాండు మొదలగు యుద్ధనౌకలను, ఏడెనిమిది జలాంతర్గాములను, కొన్ని టార్పిడోబోట్లను, కొన్ని వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి మరియును నల్లసముద్రమునందును, మార్మొరా సముద్రమునందును తురుష్కుల నౌక లనేకములు మిత్రమండలిచే నాశనము చేయఁబడినవి.

ఒక జర్మను విమానము బ్రిటీషు నావపయి బాంబులను వేయుట

జర్మనులనౌకా నిరోధఫలము

జర్మనుల నౌకానిరోధపద్ధతివలన తటస్థరాజ్యముల ప్రజలకును వ్యాపారమునకును నష్టము కలుగుచున్నది. నిరపరాధులు జర్మనుల దౌర్జన్యమువలన మడియుచున్నారు. అమెరికా ప్రభుత్వమువారు జర్మనుల పద్ధతిని నిందించిరి, ఆగ్రహపరవశులైరి. కాని యింతవఱకును జర్మనులు ప్రతీకారమును కల్పింపలేదు. జర్మను లవలంబించిన నౌకానిరోధ పద్ధతివలన నాంగ్ల వ్యాపారమునకు విశేషమైన నష్టము కలుగలేదని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకావ్యూహము మహాత్తరముగ జర్మనులను బాధించుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకాధికారులు జర్మనుల దుర్నయములకు చలింపక తమ వ్యూహమును నిర్విఘ్నముగ నడపుచున్నారు. యుద్ధఫల నిర్ణయ మాంగ్లనౌకాదళ వ్యూహమువలననె తేలు నని యుద్ధతంత్రజ్ఞులకు దృఢ నిశ్చయము గలదు.

ఆకాశరంగము

భూరంగమునందు జర్మనుల బలము మొదట హెచ్చుగ నున్నను, కాలక్రమమున మిత్రమండలి బలము కూడ హెచ్చుచున్నది. జలరంగమునందు బ్రిటీషు నౌకాబలమును జర్మనుల నౌకాబలము మించుట దుర్లభము. ఆకాశరంగమునందు రెండు పక్షముల బలాబలములను నిర్ణయించుట దుస్సాగము. జర్మనులకు జెప్లినులందు నమ్మకము గలదు ఫ్రెంచివారికి విమానములయందు విశ్వాసము గలదు. ఆంగ్లేయులకు రెంటియందును సమానాదరణముగలదు. ఆకాశయానములను గురించి ప్రకటించిన వ్యాసమును చదివిన నపుడు పాఠకమహాశయులకు వాని గుణాగుణములు బోధకాఁగలవు. కాని జెప్లినులును విమానములును నూతననిర్మాణము లగుటంజేసియు, యంత్రనిర్మాణములందు లోపము లుండుటవలనను వాని ప్రయోజనమును బలమును చక్కఁగ నిర్ణయించుట సాధ్యము కాదు. జెప్లినులాకృతి యందు పెద్దదైనను, నుపయోగమునందు విమానలకు సాటిరాదని వర్తమానసంగ్రామమునందు ఋజువగుచున్నది. మొత్తమున నాకాశరంగబలమునందును మిత్రమండలి పక్షము జర్మనులకుఁ దీసిపో దని జరిగిన విషయములను బట్టి నిర్ణయింపవచ్చును. జనవరి ఫిబ్రవరి మాసములం దాకాశరంగమున నడచిన విషయము లీ క్రింద వివరింపఁబడినవి.

జర్మను వైమానికులు సంపగములు

జనవరి మొదట జర్మనులు జెప్లినులనుండి నిప్పుగుండ్లను కెలేయి డంకర్క్యు నాన్సీ పట్టణంబులమీఁద ప్రయోగించి జనసంక్షోభమును కలిగించిరి. ఈ నెల 16-వ తేదిని జర్మను విమానము తుపాకితో కాల్పఁబడినది. 20-వ తేదిని థాంసెయిను ప్రాంతమున నలుగురు వైమానికులు పట్టుబడిరి; జర్మనులు 21-వ తేదిని నార్ఫకు మండలమునందలి యార్మతుమీఁదను 23-వ తేదిని ఏయిటూపలుమీఁదను నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించిరి; రుష్యాలోని లిబామీఁద కూడ బాంబులను వేసిరి కాని, రుష్యనులు విమానమును తుపాకులతో కాల్చి

వైమానికులను పట్టుకొనిరి; ఫిబ్రవరియందు జర్మనులు తిరిగి డంకర్కు మీదను నింగ్లాండులోని యిప్స్విచ్ మీదను బాంబులను వేసిరి.

మిత్రమండలి వైమానికులు ఆధిక్యత

మిత్రమండలి వైమానికులు జనవరి 16వ తేదిని న్యూపోర్టు అంట్వెర్పులమీదను, 23వ తేదిని జీబర్గు ఆమియెంసులమీదను, 30వ తేదిని బ్రూజెసుమీదను, ఫిబ్రవరి 12వ తేది జీబర్గు మీదను, 18వ తేదిని యుద్ధనౌకలమీదను బాంబులను ప్రయోగించి నష్టమును కలిగించిరి. ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల యాకాశయానములకును మిత్రమండలివారి యాకాశయానములకును జరిగిన యుద్ధములందు మిత్రమండలి వైమానికులకే తఱచుగ విజయము సంప్రాప్తమైనది. గతచరిత్రను విమర్శించినచో నాకాశరంగమునందు కూడ బలము మిత్రమండలికే హెచ్చుగ కలదని తేలుచున్నది.

ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల బలమంత హెచ్చుగ లేదని గతించిన మాసములందు సంభవించిన విషయములను పరిశీలించినచో విశదమగుచున్నది. జర్మనులు కలెయి, డీలు, హ్యాస్టింగ్సు, లీమ్సు, నార్తంబర్లాండు, ఎస్సెక్సు, కెంటు, ఇప్స్విచ్, డంకర్కు మొదలగు చోట్ల బాంబులను వేసి సంక్షోభము కలిగించిరి. కాని ప్రజలీ బాంబుల కలవాటుపడి ధైర్యము వహించియున్నారు. మిత్రమండలి వైమానికులు జీబర్గు, మ్యూనిచ్, హాంవెల్లి, ఆమియెంసు, స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు ప్రదేశముల మీద నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించి జర్మనులను విషాదాయత్తచిత్తులను చేసిరి. ఏప్రిలు 22వ తేది జరిగిన యాకాశ యుద్ధమునందు ఫ్రెంచి వైమానికుల నైపుణ్యము సాహసములు వ్యక్తము లైనవి. గతించిన యారు మాసములందును జర్మనుల జెప్లినుల నేకములు నాశనము నొందినవి. యుద్ధారంభమునందు వివిధరాజ్యములకుఁ గల యాకాశయానములీ క్రింద వివరింపబడినవి:—

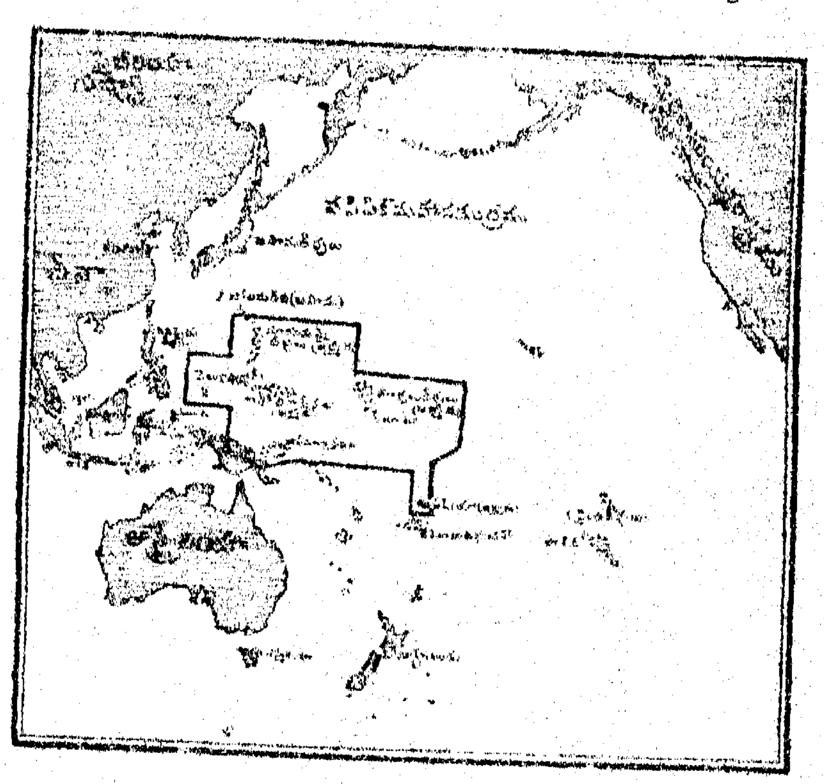
	గాలి మొనులు	విమానములు
ఆస్ట్రియా	7	100
ఫ్రాన్సు	16	834
గ్రేటుబ్రిటను	6	250
జర్మని	30	400
ఇటలీ	8	220
రుష్యా	10	160
సర్వియా		20

పై లెక్కలను బట్టి విమర్శించినచో నాకాశరంగమునందు జర్మనుల బలము మిత్రమండలి బలమును మీఱి యుండలేదని స్పష్టమగుచున్నది. యుద్ధమారంభమై పదునెనిమిది మాసములు ముగిసినవి. లక్షల కొలది ప్రజలు నాశనము నొందిరి. కోట్లకొలది ద్రవ్యములు వ్యయమైనవి. జర్మనులు ఊహించినటులు మూడునాలుగు మాసములలో విజయము గలుగలేదు. పదునెనిమిది నెలలకైనను గలుగునని నమ్ముటకు వీలులేదు.

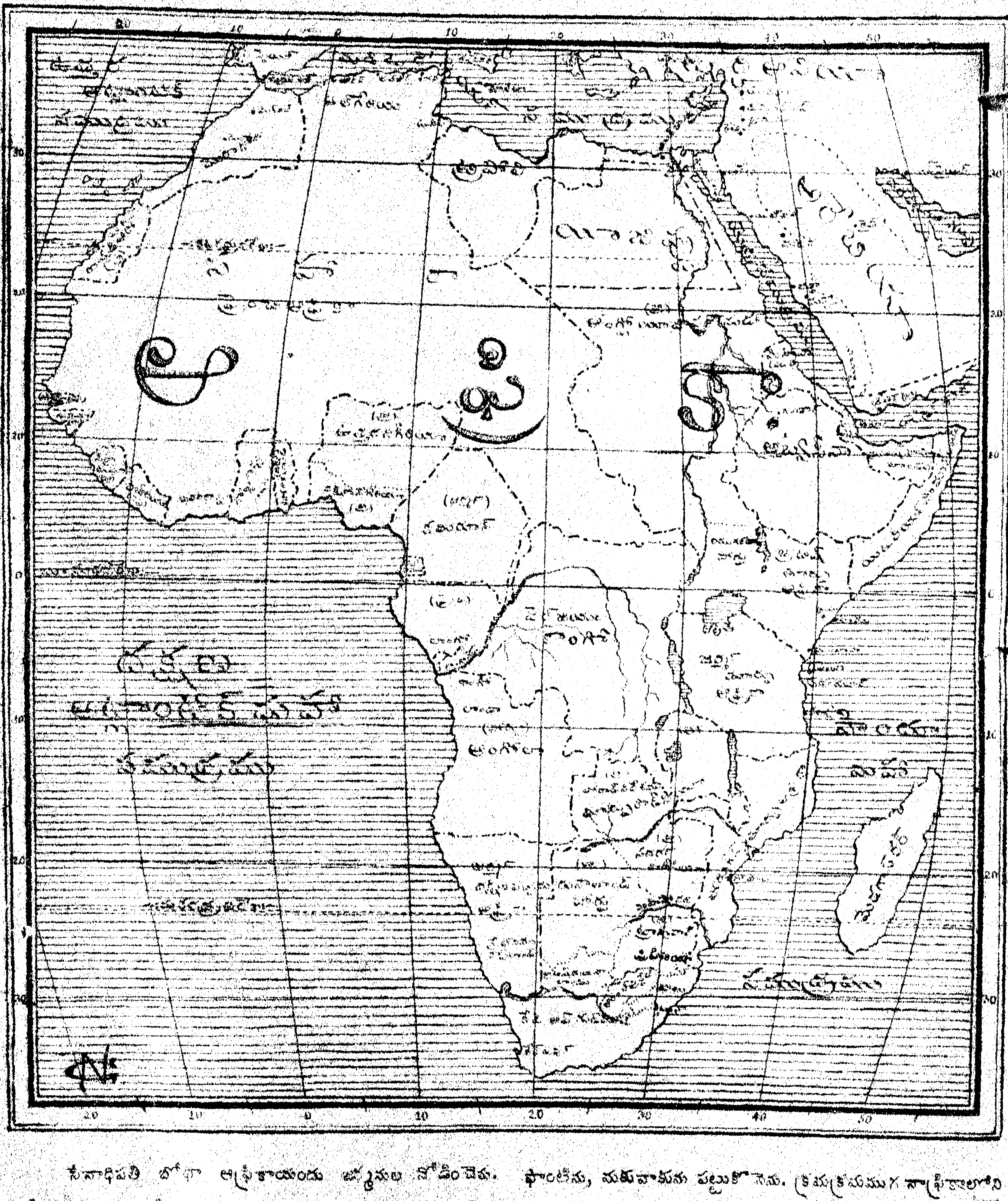
మేయి 24వ తేది ఇటలీ యుద్ధరంగమునందు చేరినది. జర్మనులకు మఱొక యుద్ధరంగము ఏర్పడినది. ఇన్నిరంగము లందింత ప్రబల శత్రువులతో జర్మని పోరాటము సలిపి విజయమును గాంచుటకు వీలుగా నుండగలదు. కాని దైవనిర్ణయము లలంఘనీయములు. లోకపరిత్రాణమునకై యేర్పడిన మహాసంగ్రామము భగవదిచ్ఛ సఫలమగువరకును పరిసమాప్తి నొందుట యసంభవము.

ఆఫ్రికా రంగము.

యూరపుఖండమునందు రెండు పక్షములవారికిని జయాపజయములు నిర్ణయించుటకు వీలు లేకపోయినను, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములందు నిర్ణయించుట సుకరము. ఆసియాఖండములోని జర్మను రాజ్యభాగములు మిత్రమండలికి వశమైనవి. కియావో సామోవా ద్వీపములు జపాను ఆస్ట్రేలియా రాజ్యముల వశ

మైనవి. ఆసియాటర్కీయందును నాంగ్లరుష్యను బలములకు విజయము గలిగినది. ఆఫ్రికాఖండమునందు కూడ మిత్రమండలిపక్షమునకే విజయము గలుగుచున్నది. జనవరి మొదట కామరూన్సునందు పరాసులు జర్మనుల నోడించిరి. జనవరి నడుమ నీజిప్టు ఖేదివు మిత్రమండలికి ప్రతికూలముగ ప్రవర్తించుట నాంగ్లేయులు కనుగొని వానిని రాజ్యమునుండి తొలగించి సుల్తాను హుసేన్ను రాజ్యాధీశునిగ చేసి యీజిప్టును బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందు చేర్చిరి. మిత్రమండలి బలములు ఎల్కాంటారా, ఇస్మాయిలియా, సూయజు మొదలగుచోట్ల తురుష్కుల నోడించినవి. ఈజిప్టుపశ్చిమమునందు సద్యమాత్రికాలమునందు బోగసీకము నందు భారతీయులు తురుష్కుల నోడించుటలో శౌర్యప్రతాపములను కనబఱచిరి. పోరాడిన సిక్కులలో నాధాసింగునకు గాయములు తగిలినవి. తురుష్కులు సూయజు కాలువను స్వాధీనము చేసికొనవలయునని చేసిన ప్రయత్నములు విఫలము లైనవి, జర్మనులను ప్రోత్సహించినవారు కూడ పరాజయము నొందిరి. మిత్రమండలి సైన్యము లంబాకనుముల ద్వారా పోయి సీరాటియా గ్రామమును పట్టుకొనినవి. జర్మనుల మాఫియా లంకలు మిత్రమండలి వశమైనవి.

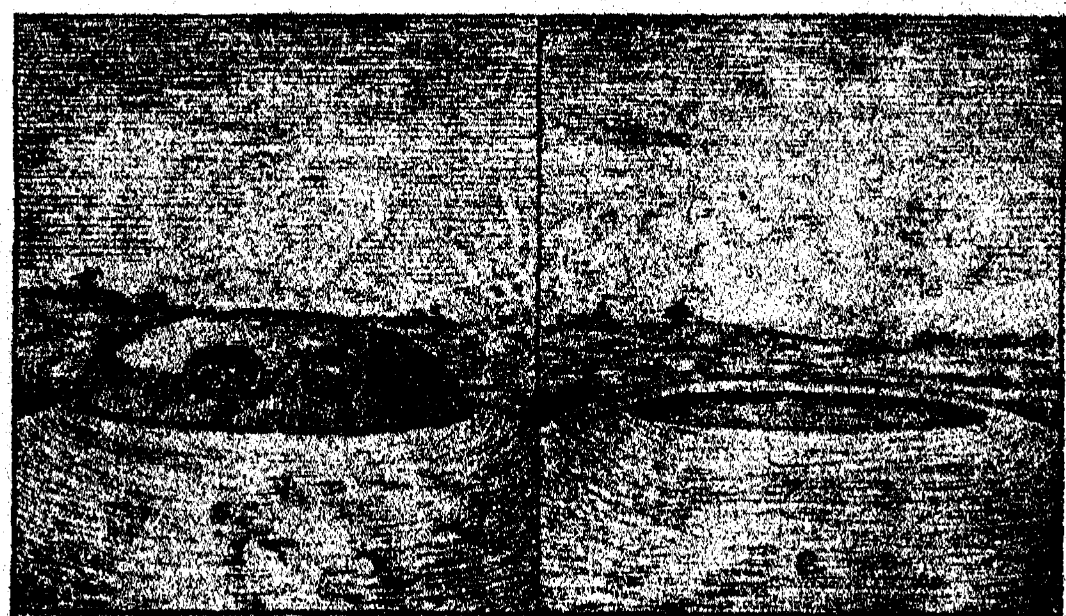
సేనాధిపతి బోథా ఆఫ్రికాయందు జర్మనుల నోడించెను. దక్షిణ పశ్చిమ ఆఫ్రికాలోని జర్మనులు గ్రూటుఫాంటీన్ కేరి పోయిరి. దక్షిణాఫ్రికా సైన్యములు వాటర్ బాదును, కాల్కా-ఫాంటీను, మరువానును పట్టుకొనెను. క్రమక్రమముగ నాఫ్రికాలోని జర్మనుదేశ మంతయు మిత్రమండలికి వశమగుచున్నది.

కోటలు కందకములు మొదలైనవి

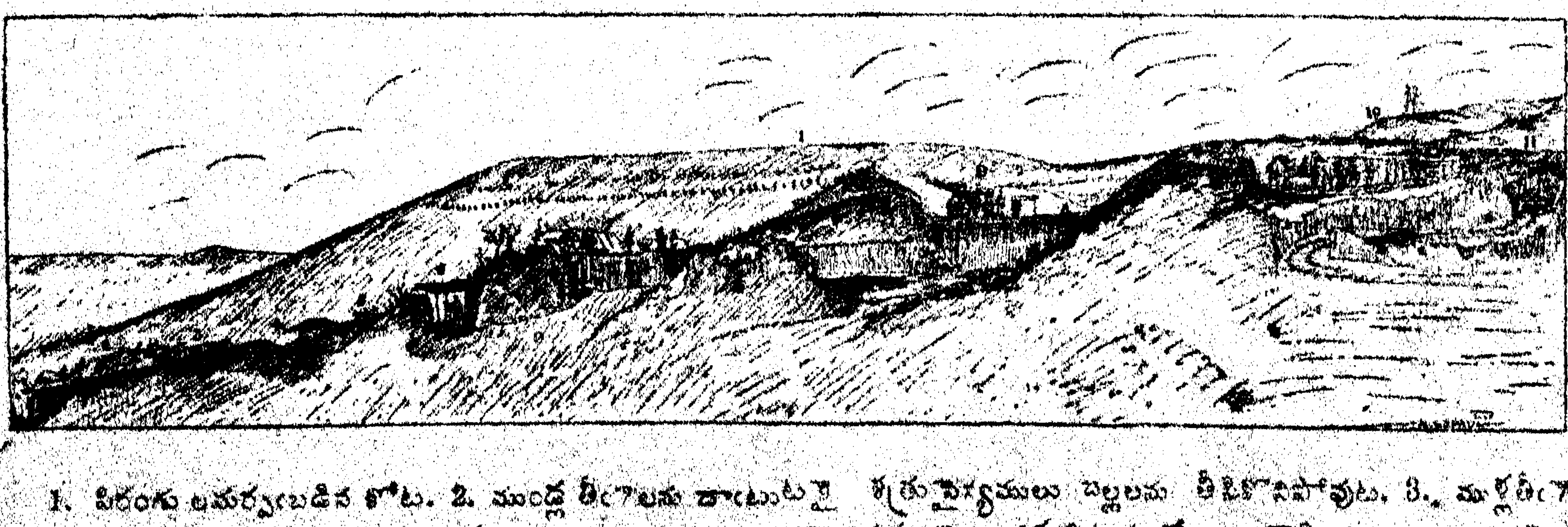
కోటలు

జర్మనుల దిగ్విజయయాత్రకు బెల్జియనులు లీజ నామూరు కోటల యాధారమువలన సైంధవునివలె అడ్డ పడి ఫ్రెంచి సైన్యము కూడుట కవకాశము కల్పించి వారికి చేసిన సహాయము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. కాని, కోటలలో నవీనపద్ధతి ననుసరించి బ్రియాల్మాంటు అనునతఁడు నిర్మించిన కోటలకును ప్రాత కోటలకును వ్యత్యయము కలదు. ఆ కోటల నిర్మాణ క్రమము నీ పటము తెలుపుచున్నది.

కోటయొక్క రక్షణమునకై యనేక సాధనములు నిర్మింపఁబడినవి. కోటల పునాదులు మాత్రము సామాన్యముగ సిద్ధము చేయఁబడియుండును. యుద్ధము ప్రారంభము కాఁగానే, అదివఱకు కనుర్పఁబడియుండిన భాగములందు యుద్ధోపకరణము లుంచఁబడి శత్రుబలములను భేదించుటకు తగియుండును.

1. ఫిరంగు లమర్పఁబడిన కోట. 2. ముండ్ల తీఁగెలను దాఁటుటకై శత్రుసైన్యములు బల్లలను తీసికొనిపోవుట. 3. ముళ్లతీఁగెలు. 4. భూమియందు మందును నింపి పైన రాళ్లను వేసి కప్పి శత్రువులు వచ్చినపుడు మెఱుపుశక్తివలన ప్రేల్పఁబడెడి మందు గనులు. 5. ముళ్లతీఁగెలు. 6. కాల్బలము ముందు స్థలము. (పదాతులు నీరు లేని కందకములందు దాఁగియుందురు.) 7. ఫిరంగుల దళము. 8. యంత్రశతఘ్నుల దళము. 9. ముట్టడి యంత్రశతఘ్నులు. 10. యంత్రశతఘ్నులు. 11. లోపలి కందకపు బాటలు, రైలుమార్గములు.

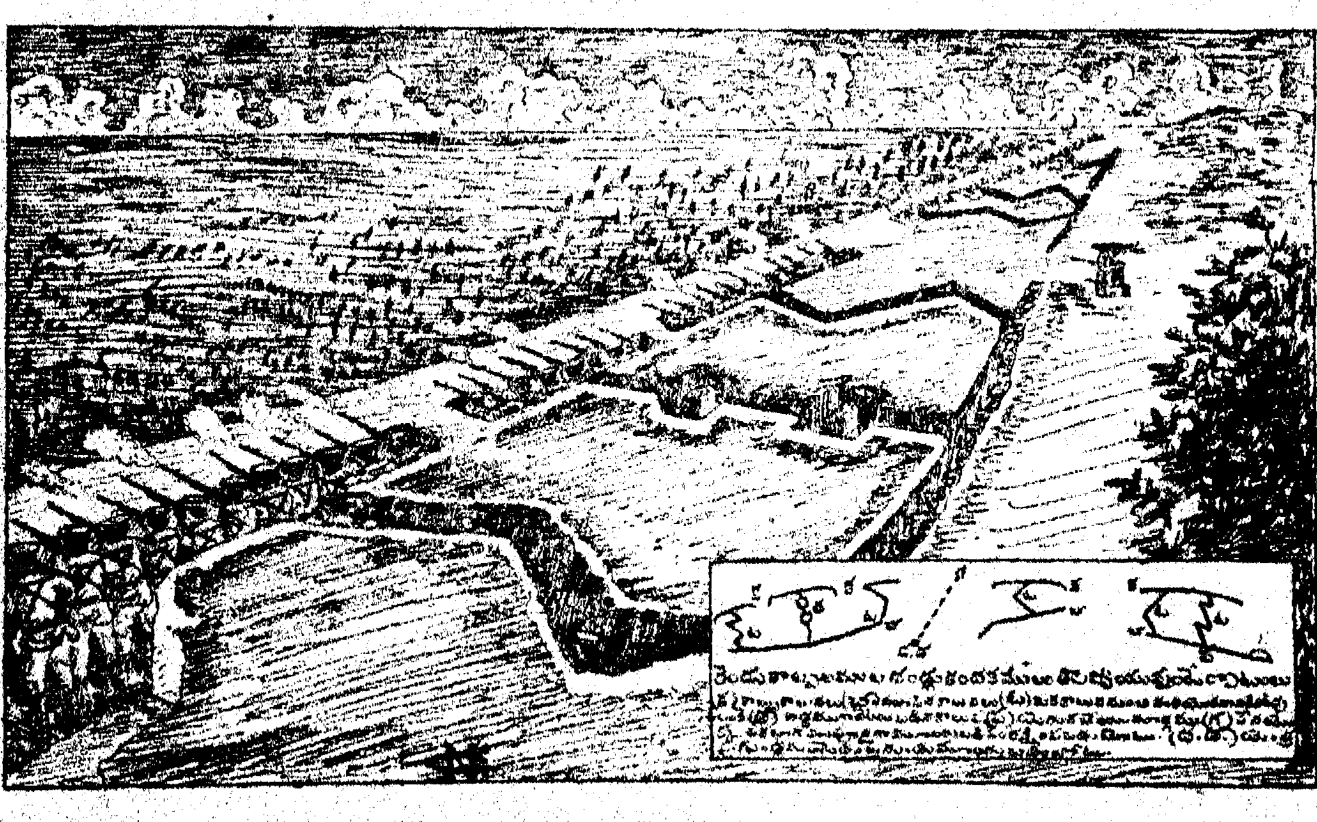
శత్రుబలము మూఁడు మైళ్ళకు సమీపించినపుడు వారి ఫిరంగుల శబ్దము మానఁబడును. అపుడు కోటలోని ఫిరంగులు శత్రువులపై కాల్పఁబడును. మందుతో నింపిన గనులు ప్రేల్పఁబడును. శత్రువులు కోటను రాత్రివేళలందు ముట్టడించినపుడు విద్యుద్దీపము వారిపై ప్రసరింపఁజేయఁబడును. వారి చూపులు మెఱుపుకాంతివలన కనుపింపకుండును. కందకములందు పొంచియుండు పదాతులు శత్రువులను తాఁకి నాశనము చేయుదురు.

ఇట్టి కోటలను బెల్జియనులు జర్మనులు ఫ్రెంచివారు తమతమ సరిహద్దు ప్రదేశములందు శత్రుసైన్యముల నాఁపుటకై కట్టిరి. కాని యవి 12,14,15 అంగుళముల ఫిరంగులవలన నుగ్గునుగ్గుగ చేయఁబడిన విషయము లీజి నామూరు ఆంట్వర్పు లిలి మాబ్యూజ్ మొదలగు కోటల చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది.

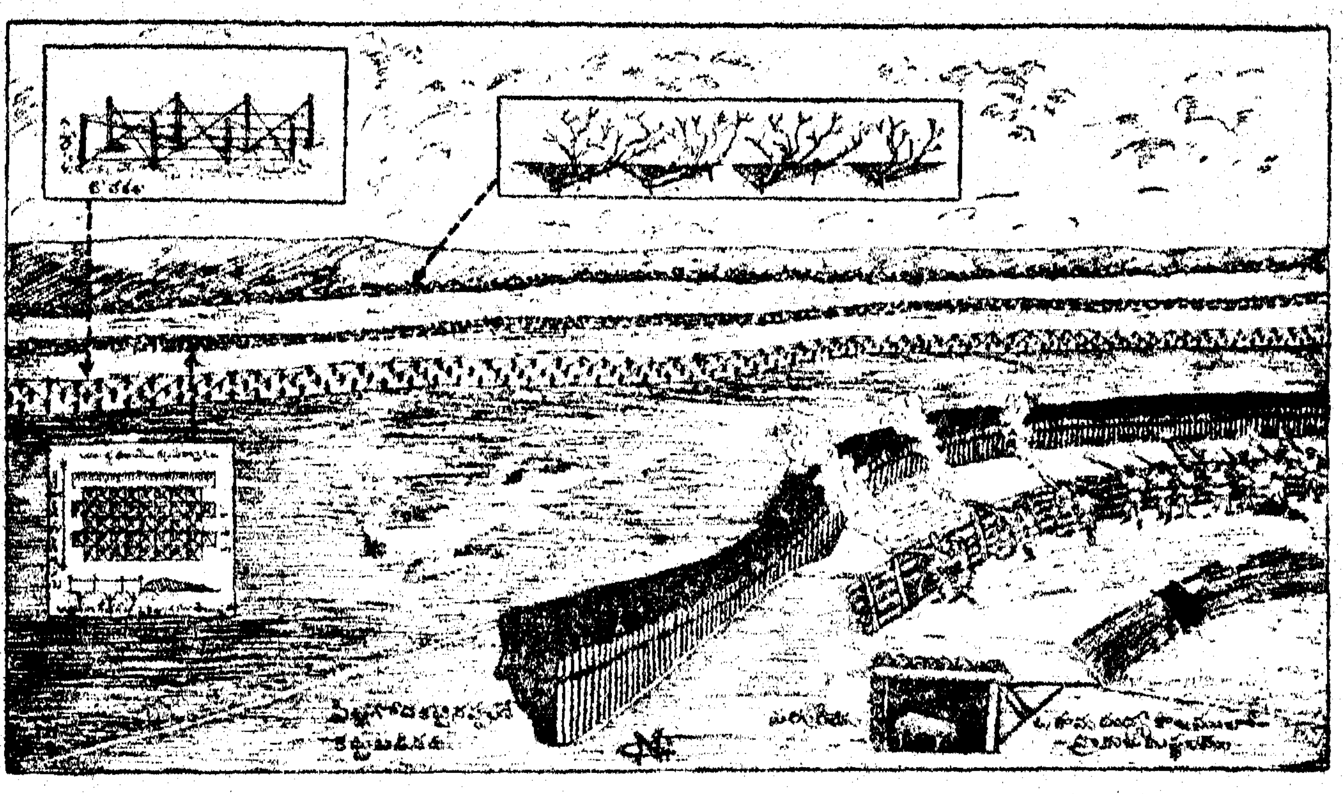
సరిహద్దు, మార్గములను నౌకాశ్రయములను నదీముఖములను పరసైన్యమునుండి రక్షించుటకై వర్తమానకాలమునందు ఇనుపకోటలు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. వానికి క్యుపోల యని పేరు గలదు. ఆ కోటలయందు యంత్రశతఘ్నులమర్పఁబడి గుండ్రనైన గోపురములను పోలియుండును. ఆవరణము దట్టమైన యుక్కుచే నిర్మింపఁబడును. ఆ కోటలు సిమెంటు పునాదిమీఁదఁ గాని యుక్కు పునాది మీఁదఁ బట్టి గాని యమర్పఁబడి చుట్టిచుట్టి తిరుగుచుండును. నున్నని శిఖరములు మాత్రము కనుపించుచుండును. అవసరమైన దిక్కులందు కోట తిరుగుట నాఁపి గుండ్లవాన కురిపించి శత్రుసంహారము చేయుటకు వీలుగలదు. ఈ క్రింద చూపిన పటములోని కోట యిట్టి విధమున నిర్మింపఁబడినదే.

కందకములు

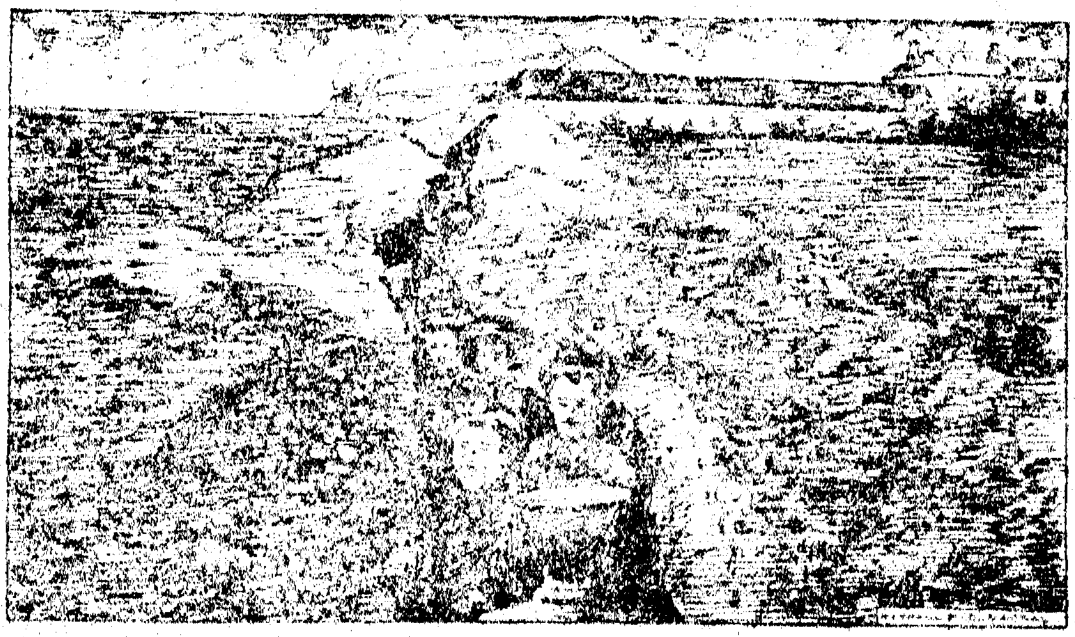
కందకమను పద మింతవఱకు కోటకు చుట్టును నుండు నట్టి యగడ్తకు వాడఁబడుచున్నది. కాని యిచట కందకమను పదము సైనికులు భూమియందు గుహలవలె నిర్మించుకొనిన పొడవైన స్థలముల కన్వయించుచున్నది. రెండు సైన్యములును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్నపుడు సంరక్షణార్థమై కందకములు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. సైనికుల మొనవెక్కు మైళ్ళ దూరము వ్యాపించియుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు కదలుటకు వీలు లేకుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు సులభముగ శత్రువులు మీఁదఁ బడుటకు వీలుండును. అట్టి సులభమైన స్థలములందు కందకములు నిర్మింపఁబడి సైన్యరక్షణోపాయములు బలపఱుపఁబడును. ఒక పక్షపు సైన్యములు కందకములను దాఁటినఁగాని రెండవ పక్షపు సైన్యమును తాఁకుటకు వీలుండదు. సైన్యసమూహములు కందకముల చాటున నుండి కందకములలోని సైనికులకు విశ్రాంతి నిచ్చుచు బదులు పంపుచు వీలైనప్పుడు శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచుండును. కందకములందు సేనానాయకులకు సైనికులకు ఫిరంగులకు యుద్ధద్రవ్యములకు భోజనాదులకు యథాయోగ్యముగ వీలు చేయఁబడియుండును.

కందకములలో సైనికులు వరుసగా తుపాకులను కాల్చుచున్నారు. ఒక కందకమునుండి యింకొకదాని కిందుమార్గములు కలవు.

శత్రుంల[illegible] నడుమ పిల్లగోడలు, గుంటలు, ముళ్లతీగలు [illegible] కందకములు [illegible]
[illegible]

కందకములు భూమియందు దారపుగుల లోతు కలిగి యుండును. కందకముల గోడలు నేల సిమెంటు పూయఁబడి నివసించుటకు తగియుండును. పైభాగము కప్పు కలిగియుండును. కొన్ని ప్రదేశము లందలివి సామాన్యపు నేలవలెఁ గన్పించుచుండును. సైనికులు తుపాకులను ఫిరంగులను కాల్చుటకును కాఁపరులు చూచుచుండుటకును కంతలుండును. కందకముల మధ్యమున నచ్చటచ్చట యంత్రశతఘ్నులగోచరముగ నమర్పఁబడియుండును. కందకములముందు ముండ్ల తీఁగెలుండును. ఫిరంగిగుండ్లు కందకములను సంపూర్ణ

ముగ పాడుచేయఁజాలవు. శత్రువులపై పడుటకు ముందు ముండ్లతీఁగెలను కందకములను పాడుచేయవలయును. లక్షల కొలఁది ఫిరంగిగుండ్లు వానవలె కురిపించి కందకములను పాడుచేసి శత్రువులను తాఁకి యోడింపవలయును.

గ్రెనాడులు

గ్రెనాడు అనుపదము దానిమ్మపండు అను నర్థము నిచ్చుమాటనుండి పుట్టినది. అవి దానిమ్మ పండువంటి యాకృతిని గలిగియుండుట వలన నీపేరుగలిగినది. ఇవి మొదటను 16 వ శతాబ్దమునందు వాడుకకు వచ్చినవి. 1660 సంవత్సరానంతర మీసాధనములు గ్రెనాడియరులను ప్రత్యేక సైనికులచే వాడబడుచుండెడివి. పదియేడు పదునెనిమిది శతాబ్దములలోని యుద్ధములందివి తరుచుగ నున్నను పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దివి అనుపయోగములైనవి. కాని పోర్టుఆర్థరు ముట్టడియందు తిరిగి ఇవి వాడుకకు వచ్చినవి. ఇప్పుడు వాటియందు షెల్లులందువలె బలముగ ప్రేలెడి మందుంచుట వాడుకకు వచ్చినది. షెల్లులవలె ప్రేలి నష్టమును గలుగజేయగలవు. వర్తమాన మహాసంగ్రామమునందు ఫరాసులు వీటిని విశేషముగ నుపయోగించు చున్నారు. ఈపటములందు పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు గ్రెనాడులను వేసెడి విధము, ప్రస్తుతము నాటిని వేసెడివిధము చేసెడి విధము చూపబడినది.

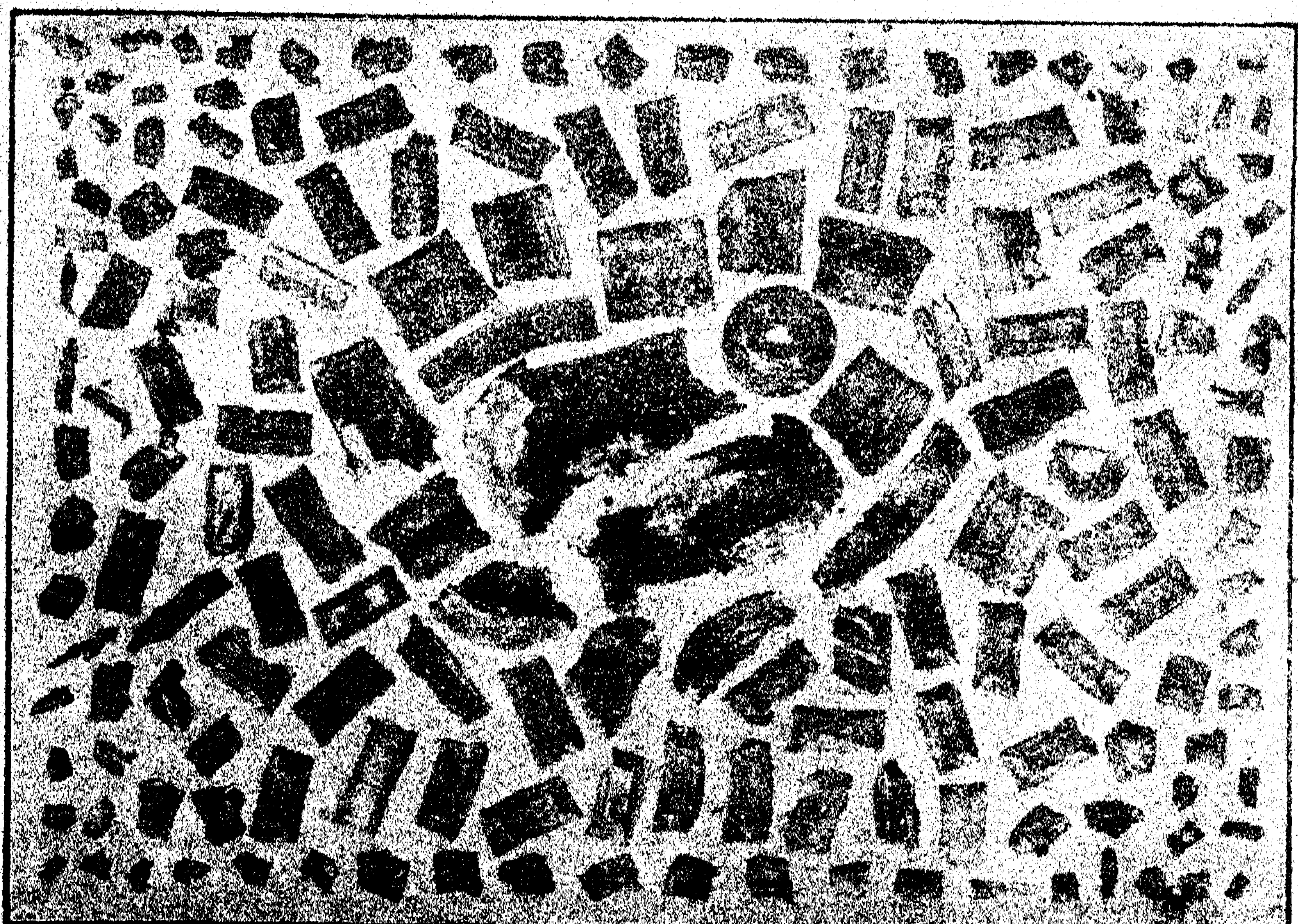
కందకములను పాడుచేసి కందకములలోని సైనికులను చంపుటకు గ్రెనాడులను నాగ్నేయగోళములు వాడఁబడుచున్నవి. ఫ్రెంచి సైనికులు వానిని తోటాలవలె కాల్చి జర్మనుల కందకములపై వేసి సంక్షోభము కలిగించుచున్నారు. గ్రెనాడుల నడుమ గంధకము సురాకారము తుపాకిమందుగలవు. ఇవి యినుప గుల్లయందుంచఁబడి నిప్పంటించి రగిలినపిదప శత్రువులపై వేయఁబడును.

గుండ్లు ప్రేలి ముక్కలగుట

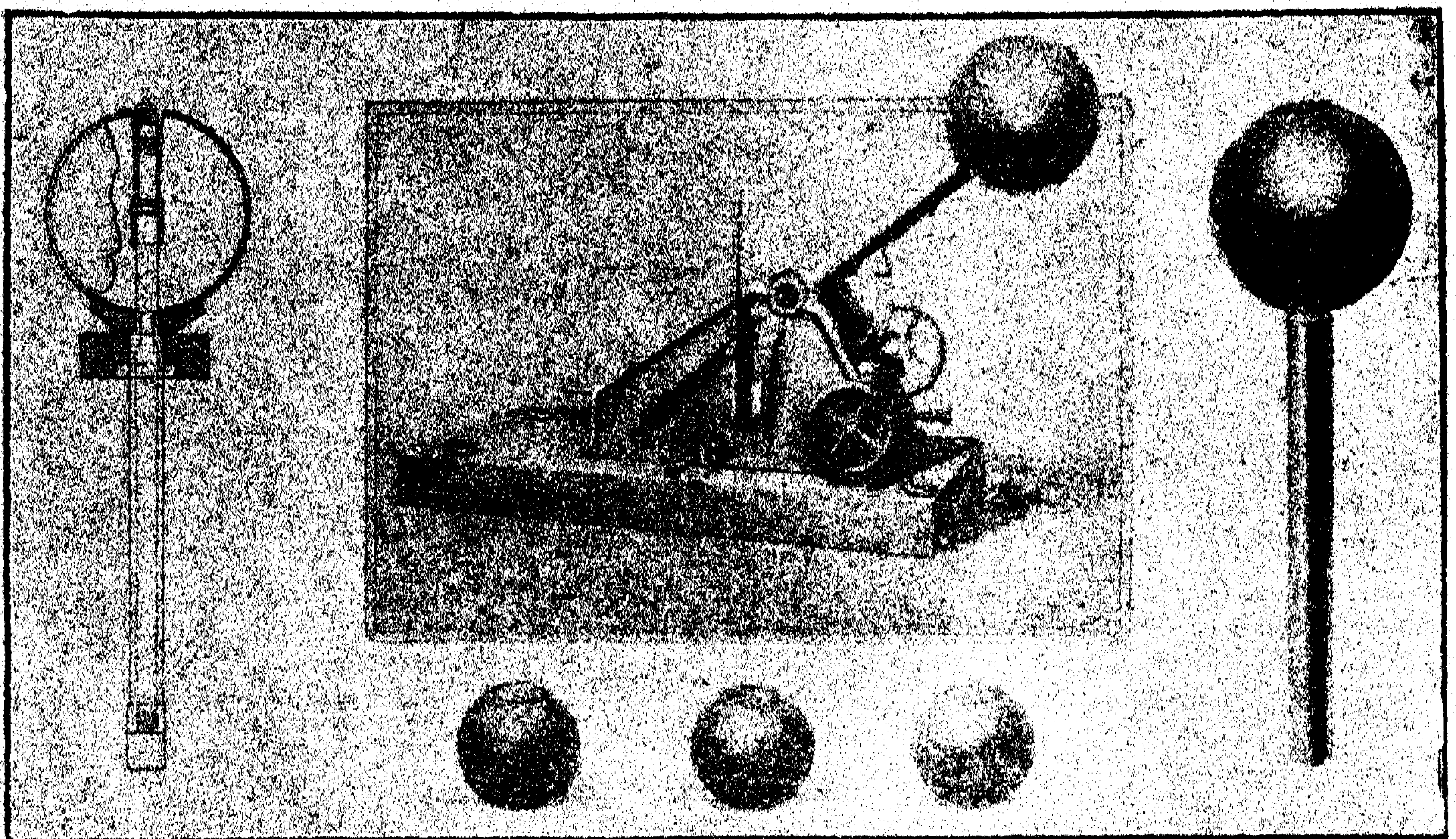
ఫిరంగుల ముఖములనుండి వెలువడెడి గుండ్లు ష్రాప్నెలులు షెల్లులు అని రెండు విధములుగ నున్నవి. ష్రాప్నెలునందు సుమారు 300 చిన్న రవ్వ లుండును. ఫిరంగిని కాల్చిన తరువాత ష్రాప్నెలు కొంత దూరము పోయి ప్రేలినపుడు కవచము చిన్నచిన్న ముక్కలగును; రవ్వలన్ని దిశలందును వ్యాపించును. ఇనుపముక్కలు రవ్వలు జనులను చంపుటకు చాలియుండునే కాని గోడలను గృహములను భేదింపఁజాలవు.

షెల్లులు నిర్మాణమునందు ష్రాప్నెలును బోలియున్నను, కవచమునందు తుపాకిమందు లిడ్డైటు మొదలగు ప్రేలెడు పదార్థము లుండును. షెల్లు ప్రేలుటకు రెండు కారణములు. షెల్లుమొన వేఱొక పదార్థమునకు కొట్టుకొనవలయును; లేక షెల్లునందు, ఫిరంగులను కాల్చుటవలనఁ గలిగెడి వేడికి రగిలెడి వత్తి యుండుట వలన, నది ప్రేలవలెను. షెల్లు ప్రేలి ముక్కముక్కలుగ భిన్నమై సర్వసంహారము చేయును. షెల్లుల బరువు 60 మొదలు 2,500 రతులవఱ కుండును. ఈ పటమునందొక షెల్లు పగిలిన విధము చూపఁబడినది.

గుండ్లవాన కురిపించు యంత్రము

జర్మనులు తమ కందకములనుండి షెల్లులవాన కురిపించుటకై యొక యంత్రమును నిర్మించిరి. ఆ యంత్రము ముఖమున షెల్లులను బాంబులను నుంచి మఱను త్రిప్పిన, నవి దూరముసందుండు శత్రువులపైఁ బడి శత్రుసంహారమునకు తోడ్పడును. ఈ పట మా యంత్రాకారమును చూపుచున్నది.

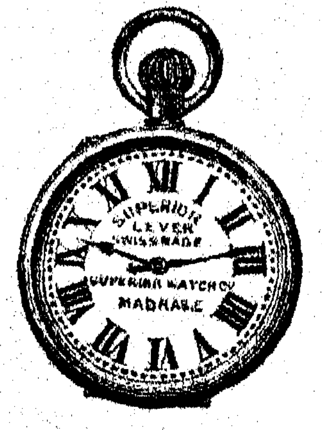
జర్మనులు రాత్రులందు షెల్లులను గాల్చునపుడు చీకటివలన గురిపెట్టుటకు వీలుండుటకై ఒక యుపాయమును గనిపెట్టిరి. ప్రతి షెల్లునకును నొక పారచ్యూటు కట్టియుండును. పారచ్యూటు ముడచబడియుండును. షెల్లు పగిలినపుడు పారచూటు వీడి షెల్లులోని రవ్వలంటుకొని పెద్దదీపమునవలె కొన్ని నిమిషములు వెలుతురు నిచ్చును. ఆ వెలుతురునుబట్టి

శత్రుసైన్యములను గుర్తించుచు షెల్లులను గాల్చుటకు వీలుగలుగును. దీనిని క్రూపు యంత్రాలయాధిపతులు నిర్మించిరి. ఇట్టి నిర్మాణము లితర రాజ్యములకునుగలవు. వాటికి నక్షత్రగుండ్లని పేరు గలదు.

ఈ పటమునందు జర్మనులు షెల్లునకుగట్టిన పారచ్యూటు విడివెలిగి వెలుతురు నిచ్చెడి విధము చూపబడినది.

సుపీరియరు లీవరు జ్యూవెల్డు (రిజిష్టరుడు) వాచ్

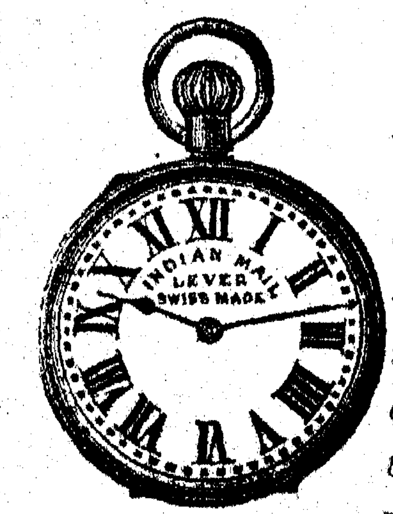
ముందు

వెనుక

చేవి కీలకు రెండు తరగతుల స్విట్జర్లాండు నుండి తెప్పించినవాటిలో నైన గడియారములను కొన్నింటియందలి కృత్రిమముగా పనిచేయుచున్నవని యాంది తెలిసినది. ఈ స్థాన యుద్ధకాలమునను, ధనవ్యయ ప్రయాసలకు వెనుదీయక మున పరీక్షించి చేసిన సుందరమైనను కలిగినట్లు పై చిత్రమున సంఖ్య మార్కెట్ గడియారములను ఈ మూడు తరగతులను కొన్నింటిని. దీనికే మాకు పట్టుబడి ఖర్చులు అధికము కలిగినను. వీని సాదలను కొని యాంగ్లేయులను సద్దేశముతో నడచె కలకే యు [illegible] ఇటుల దానికి దీనికి భేదము విశేషముగ నుండును. దీనిని దానిని సంచి మాచినయెడల భేదములు తెలియును. ఇందు మా కంపెని పేరు ఎర్రని సిరాతో డైలుమీద నుండును. 'సింహము' గుర్తుతో మా పేరు గడియారము వెనుకమూతలో చెక్కబడియుండును. ఇదియే మాకు రిజిష్టరు ట్రేడుమార్కు. దీనిపనివానితన మపూర్వము. గ్రద్యాములు కెంపులమర్చియుండును. డస్టుప్రూఫ్ అను గ్లాసు మూతయుండును. దీనిచే గడియారమున దుమ్ము మొదలైనవి చేరవు. కేయెల, ఒకటి ఇచ్చింపివయోడుడు. ఈ గడియారము నందు పెట్టెమీద మా కంపెని పేరు గడియారము పేరు గిల్టు అక్షరములతో నుండును. పెట్టెయందు లోపల గ్యారంటిపత్రముండును. చక్కని గొలుసుతో వెల రూ. 3-0-0 పోస్టేజి 4 అణాలు.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు రిజిష్టరుడు గడియారము

5 సం॥ ల గ్యారంటీగలది. చక్కని గొలుసుతో వెల 3 రూపాయలు. పోస్టేజి 4 అణాలు.

ఇది మా కొలత్తా సిద్ధపరుపబడినది గాని నుండదు. వీనిసాదలను కొనవలసినదే తక్కువ వెల నంచితిమి. వెల స్వల్పమైనను ఫలమధికమని యనుభవమున తెలియును. దీనికి వెనుక మూతమీద మా ట్రేడుమార్కు చెక్కబడి యుండును. ఇది మా సొంతగడియారములకు తప్ప వేరేకి నుండదు. కాన మా గడియారములను కొనువారు మార్కును జూచి తీసికొనెను. ఇది దృఢమైన సామానులచే జేయబడి, డస్టుప్రూఫ్ అను గ్లాసు మూతము కలిగియుండుటచే చాలకాలము నిలుకడ కృత్రిమముగ పనిచేయును. పడగొట్టినను, గాలిపడినను, గట్టిపుసాగ్యతోనికినను కొన్ని గడియారములవలె ఆగదు. సరియైన కాలమును చూపుచుండును. మీ మూడకరక్షించుటచే ఫలమేమి? ఒక గడియారమును దీసి పరీక్షించిన సత్యాసత్యములు తెలియును. గడియారము పెట్టెపై 'ఇండియన్ మెయిల్' అను పేరుండును. పెట్టెలోపల గ్యారంటీ పత్రి మతికించియుండును.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (గ్లాసుమూతము గలది) గొలుసుతో 3—0—0

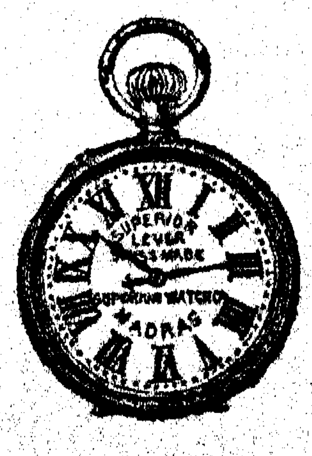
ఈ గడియారములును మావద్ద దొరకును

ఇంగ్లీషు మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుమూతము లేదు) గొలుసుతో 2—8—0

రంగూన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుమూతము లేదు) గొలుసుతో 2—8—0

దీనికి 3 సం॥ గారెంటుపత్రి మివ్వబడును. గొలుసుతో సహా 2-4-0

రాసుకోప్ లీవరు గెడియారము

ఈ గడియారము చూచుటకు బహు సుందరముగాను సరియైన కాలమును చూపునది, కొక ప్రక్కదళమయి అద్దముతో మూతవేయబడినది, వెనుకప్రక్క రెండుమూతలు కలది మల్లెపుల్లతిప్పుటకున్న టకున్న తలలోను సరగలది. ఇది జోబికి అణకువగానుండును. కిష్ణపుపనులకున్న గడియారముందుకొని పడగొట్టినను దుమికినను నిలకడ చక్కగానడచును ఒకటికొని నిజము చూడుడు. గొలుసుతో సహా 2.4.0

మా చిరునామా:—సుపీరియరు వాచి కంపెని,

పోస్టుబాక్సు నెం 167, మదరాస్.

ఐరోపాఖండయుద్ధచరిత్రము.

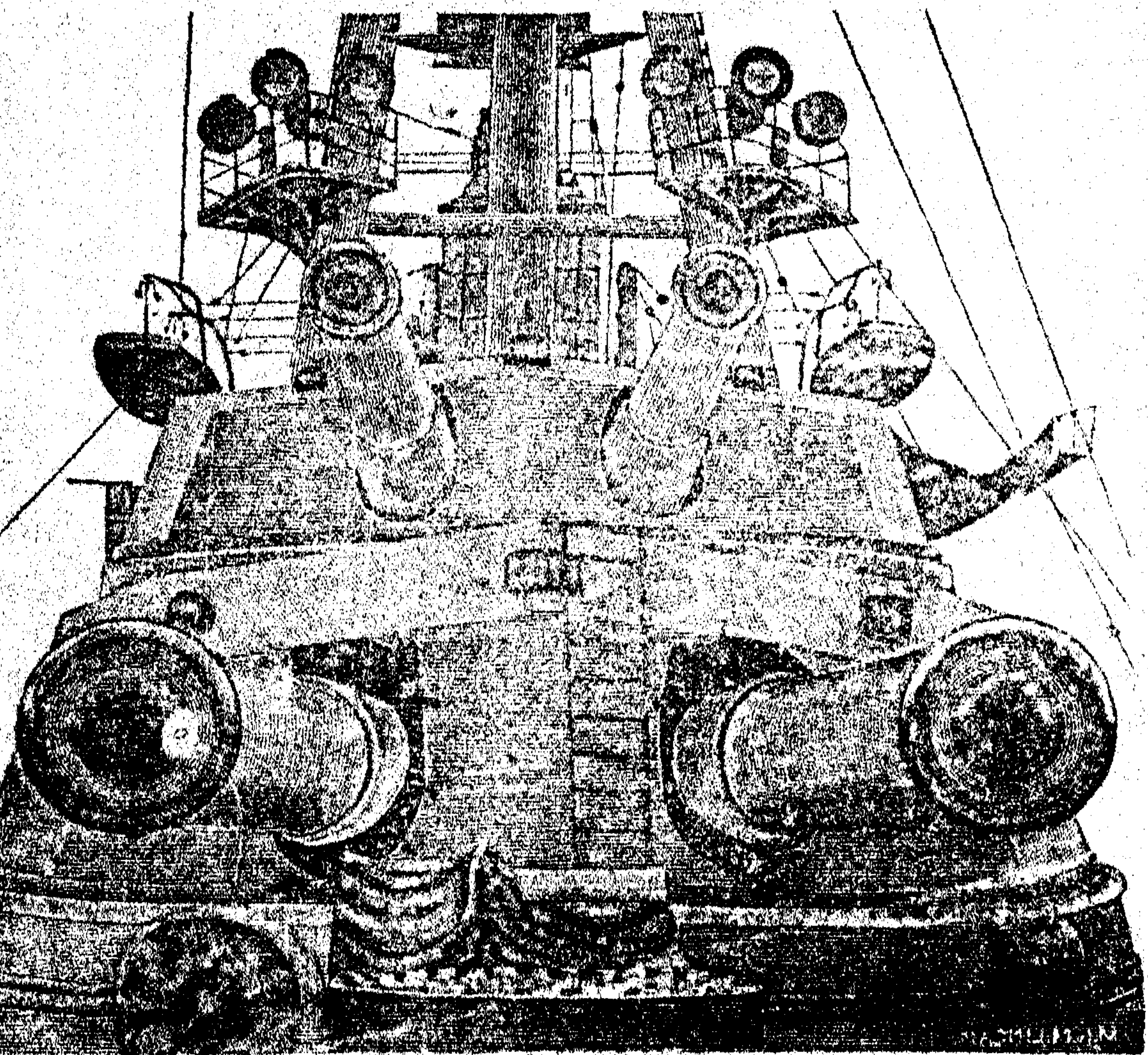
ప్రథమభాగము సిద్ధమైనది.

వెల అణాలు 8 మాత్రమే. ముందు పంపుడు. పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

శుభముగా సర్వోత్కృష్టకీర్తిని వర్తకసన్నాకములు జరిపికొనుచుం గాలముగడపుచుండిన ఐరోపాఖండవాసులకు నిప్పుడు భయంకరయుద్ధముపొసగి కలతతో దిలుకు పోవుచున్నదిగదా. ఈయుద్ధమేల కాలవిద్యార్ధి చేష్టచే బొసగెననిన నమ్మువారెవరు? రాజుల దిరుకునేదనని గడించుదా? కనుక నదియుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణమైనను పరోక్షకారణ మమొకటియుండితీర వలయును. ఆకారణమేదియని యూహించుటకు ఐరోపాఖండపూర్వచరిత్రము తెలిసియుండవలయును. కావున నేమేము ప్రథమైరోపియ రాజ్యము లెట్లు కలిగెనో యెట్లు పెరిగెనో యా విషయములు మొదటినుండి కొనసాగుచు ఒకటిగా వివరముగా ఈ మొదటిభాగము వ్రాసియున్నాము. ఇది చదువక తెల్సినవారికి జరిగిన సంఘటనలు తెలుపబడును. ఇందు యుద్ధకర్తలు లేవని యనుకొనకుడు. ఆరాజు కొట్టెను, ఇందరు చచ్చిరి. ఇందరికి గాయములు తగిలెను. ఇన్ని గ్రామముల తగులబెట్టిరి. అనువి వార్తలేగదా యుద్ధకర్త కలయందు నమ్మునది. ఆ యుద్ధకర్తలయు ముఖ్యమైనవి, యుద్ధమునకు గల సర్వకారణములు తెలుపంగుటయు ముఖ్యము. కావున దేశాధిపత్యబడు ప్రతివారు చదువ వలయును.

ఈ గ్రంథమున నుండవలసినవి కొన్ని యును సంగ్రహము గలవారల కై యిందు వ్రాయబడియుండు సంగతుల సంగ్రహముగ వ్రాసితిమి:—

ఐరోపాఖండము యొక్క మొదటి స్థితి:— అందు పూర్వ రాజ్యముల సంగ్రహోత్పత్తి ప్రోత్సాహములు. రాజ్యములు ఏర్పడుట పూర్వికులకును నవీనులకును గలిగిన భేదములు కలహాములు. ఐరోపాకు గలిగిన ప్రోత్సాహకాలము. ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యమునైన నిప్పట్టుట. ఐకమత్యము. ఫ్రెంచిరాజ్య ప్రభవము. ఐరోపాఖండ నవీన జర్మనీ ఏకాధిపత్యము. కపుంట్ వాన్ బిస్మార్కు అను రాజ్యతంత్రజ్ఞుని తంత్రముచే జర్మని మహోన్నతదశ నందుట. డెన్మార్కు యుద్ధము. ఆస్ట్రియా యుద్ధము.

ఫ్రాన్సుయుద్ధము. జర్మనీ దేశాధిపత్యస్థాపనము. ఇటలీ యొకటియగుట. ఇటలీయందు దేశాభిమానులు ముందువచ్చుట. వారి రాజ్యతంత్రములు. ఆస్ట్రియా ఏకాధిపత్యమున మార్పులు. హంగేరియనులు కలహించుట. క్రిమియా యుద్ధము, ఆస్ట్రియా అధికారము ఇటలీ జర్మనీలయందు అడుగంటుట. హంగేరియా స్వరాజ్యమునందుట. జర్మనీ సమైక్యము. రష్యా మహోన్నతి. జర్మనీ ఇటాలియా సంధి. రష్యా ఆస్ట్రియా ప్రాయము మారుట. ఇంగ్లండు చక్రవర్తిగారు సింహాసనాసీనులగుట. ఆసియాయందు జర్మని ప్రవర్తన. రష్యా ఇంగ్లండుల సంధి. బ్రిటీషుద్వీపముల వర్ణన. టర్కీరాజ్యస్థితి. యుద్ధప్రయత్నములు. ప్రస్తుతయుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణము. సర్వియాపై ఆస్ట్రియాకు పగప్రాపము కలుగుట ఆల్టిమేటుం పంపుట. ఆల్టిమేటుమునకు సర్వియా ప్రత్యుత్తరమంపుట, యుద్ధారంభము. జర్మని యుద్ధప్రయత్నము. బ్రిటీషు మంత్రిసంధిక్కై పాటుపడి నిష్ఫలుడగుట. ఇంగ్లండు జర్మనిపై యుద్ధమును ప్రకటించుట. బ్రిటీషుమంత్రుల యుపన్యాసము. ఫ్రాన్సు యుద్ధమునకై ప్రయత్నముచేయుట. మొదలగువిషయములను గలిగి చదువ సింపగునట్లు తెలిసి గలిగియున్నది. రెండవభాగము త్వరలో వెలువడును. కావలసినవారు ఈదిగువ విలాసదారులకు వ్రాసి తెప్పించుకొనుడు:—

చిరునామా:— సుపీరియరువాచ్ కంపెని, పోస్టుబాక్సు నెం 167 మదరాసు

పోలెండు రాజ్యచరిత్రము

మూడు వందల సంవత్సరముల క్రిందట ప్రష్యా రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములు ప్రబలని కాలమున యూరోపు మధ్యభాగమునందు పోలెండు రాజ్యము వర్ధిల్లుచుండెను. ఇది నిరంకుశ ప్రభుత్వము కాదు; ప్రజాస్వామికము, స్వతంత్రరాజ్యము. ప్రజలు బలసంపన్నులు. ప్రష్యా స్వల్పరాజ్యముగనే యుండెను; ప్రజలకు నాగరకము తక్కువ. ఆస్ట్రియా కూడ మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. రష్యా దేశము పునాది కట్టుబొట్టుగ లేదు. ఈ కృత్రిమమైనను ననుభవించిన పోలెండునకు కాలాంతరమున పరుల దాస్యము తప్పలేదు. అది సమీపరాజ్యములవలన నేటికిని అష్టకష్టములను పొందుచున్నది. దైవదుర్విపాకమువలన పోలెండుదేశ మిప్పుడు రణరంగముగ మారినది. వీటిని మహా సహాయముగ రష్యాదేశము నుద్ధరించెను. ప్రపంచకపు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించెను. తమవారి నిరంకుశ ప్రభువు రాజనీతివలన జగద్విఖ్యాతి రాజ్యముగ ముందుకు వచ్చినది. ఒకప్పుడు తురుష్క సామ్రాజ్యములలో చేరిన బోస్నియా హెర్జిగోవినా వగైరాలు ఆస్ట్రియా హంగరీ రాజ్యములో చేరినవి. రష్యా జర్మనీలతోపాటు ఆస్ట్రియా కూడ విజృంభింప నారంభించెను. ఈ మూడు రాజ్యములకు ఆశ పెరిగి, నేడు పోలెండునందు ఘోరసంగ్రామమును దాల్చి లోకమును తల్లడిల్లచేయుచున్నది. ఇప్పుడు పోలుల దురవస్థ వర్ణనాతీతము. తినుటకు అన్నము లేదు. నిలువ నీడ లేదు. దేశములోని వారందరును లందఱు పోరాడుచున్నారు. వృద్ధులును స్త్రీలును కూడ సైనికులకు కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తయారుచేయుచున్నారు. సుఖసాధనమైన వృత్తులు లేవు. వర్తకము మూలపడినది. వ్యవసాయము జరుగుట లేదు. ప్రజలు తమ శక్తిసంపదలను శత్రువులను నాశనము చేయుటకై వినియోగించుచున్నారు. ఇంత కాలమునుండియు దురవస్థలో నున్న పోలెండు దేశము ప్రస్తుతసంగ్రామఫలితముగ విముక్తి నొందునను నమ్మకము కలుగుచున్నది. యూరోపు మధ్యరాజ్యముల గతి పోలెండురణరంగమున నిర్ణయింపబడి, పోలెండు రాజ్యచరిత్రమునందు నూతనశకము ప్రారంభమగునని యుద్ధనిపుణులును రాజ్యవేత్తలును చెప్పుచున్నారు. పోలులు కీర్తివంతులయి సుఖస్థితికి వచ్చుటకు చిరకాలము పట్టును. ఎప్పటికైనను రెండు కోట్ల మహాజనుల మనోరథము నెరవేరి పోలెండునకు స్వాతంత్ర్యాధికారము వచ్చి గౌరవస్థితి రాకపోయినను, సంయుక్తపాలనమైనను స్థాపింపబడునని యాశ కలుగుచున్నది.

జాతులు క్షీణించుటయు వర్ధిల్లుటయు సహజము లే. ఏ జాతియు పూర్తిగ నంతరింపదు; ఎన్ని దురవస్థలు పొందుచున్నను, తన సహజపౌరుషమును వ్యక్తీకరించుచునే యుండును. దేశము ఆన్యాక్రాంతమగుగాక! సంపద క్షీణించుగాక! దేశములో నొక్కరు మిగిలియున్నను ఆ జాతి మూలగుణములు వానియందే నిక్షిప్తమై యుండును. జాతి జీవితమునకు ప్రధానాంగములు. శరీరమునకే కాలగతి. ఆత్మ నిత్యము. తాత్కాలికముగ జాతియాంగములు కృశించి, సౌష్ఠవము తప్పియుండవచ్చును. కాని జాతి నశింపదు. జర్మను సేవలు పెట్టినను దేశమునకు దండెత్తి గెలిచినది కాని, దేశము సహజపౌరుషమును తినివేయుట సాధ్యమా? పోలెండులో యున్న పెట్టినను నేడు ఫ్రాన్సులో నేటికిని జర్మనులకు మారక్కడి పరిమాణమున్నది. ఆస్ట్రియా జర్మనీ రష్యా దేశములు పోలెండును పంచుకొని రాజ్యమేలుచున్నను, పోలులు స్వాతంత్ర్యమును మాటలేదు. భావ పూర్వమువలెనే తీవ్రమైయున్నది; దేశాభిమానమును పోలెండు గ్రంథము లెన్నియో బయలు దేఱుచున్నవి; దేశము యొక్క కీర్తి గానముచేయు గాయకుల కును కవిసార్వభౌములకును తక్కువ లేదు; మాతృభూమి మాహాత్మ్యమును చిత్రింపగల కళానిపుణులకు కొఱవ లేదు; వీరలును స్వాభిమానులును నేటికిని తయారగుచునే యున్నారు; ప్రజల స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు కార్యదీక్షయు పట్టుదలయు తగ్గలేదు. విశ్చులా నీమెను నది పూర్వము వలెనే కార్పేథియను కొండల నుండి ప్రవహించి బాల్టిక్ మహాసముద్రమున సంగమమగుచున్నది. ఇది ప్రవహించునంతవఱకును, దేశము పూర్వము వలెనే ఫలవంతముగ నుండును; ఎప్పటివలెనే సువర్ణధనము లమూల్యములగు ఫలసంపద నొసగుచున్నది.

పోలుల చరిత్ర మెప్పుడు ప్రారంభమైనదియు పోలులెక్కడనుండి వచ్చినదియు సరిగా తెలియదు. దీనినిగుఱించి పలువురు పలు తెఱగుల తెలియజేయుచున్నారు. పదియవ శతాబ్దము నకు పూర్వము వీరినిగుఱించి గ్రంథములలో నొక్కటియు నైనను కానవచ్చుట లేదు. ప్రథమమున స్లావుజాతిలో ననేకశాఖ లుండెను. పోలులు ఆ శాఖలలో నొక దానికి సంబంధించినట్లు ప్రతీతి. వీరి పూర్వులు డాన్యూబునది ప్రవహించుచున్న ప్రదేశములనుండి, అప్పుడుడుడు విశ్చులా నదులచే పవిత్రమగుచున్న యీ ప్రదేశములకు వచ్చి యుండిరట్లు చెప్పుదురు. వీరు శాంతస్వభావులు, వ్యవసాయమువలన జీవించువారు.

పదునాలుగవ శతాబ్దము ప్రారంభమున, పోలులు క్రైస్తవ మతమును స్వీకరించిరి. స్లావులలో ననేకశాఖలవారు గ్రీకు ఆర్థడాక్సు మతస్థులు. అయినను పోలులు నేటివఱకును రోమను కేథలిక మత స్థులుగనే యున్నారు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమున పోలెండు రాజ్యము వృద్ధిపొంది

ప్రారంభించెను. కాశిమీరు మహారాజు 1333వ సంవత్సరము మొదలు 1370వ సం. వఱకును రాజ్యము చేసెను. ఈయనకు రైతుల యెడ మిక్కిలి యభిమానము. "రైతుల ప్రభు"వని యీయనకు సార్థకనామము. సుప్రసిద్ధమగు క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నీయనయే స్థాపించెను. గౌలిషియా రాష్ట్రమును, లెంబర్గు పోలుసీనియా నగరములను ఈయన రాజ్యకాలములోనే సంపాదింపబడినవి. జర భరితేయగు లిథువానియా రాష్ట్రము ఉత్తరభాగమున బాల్టికు సముద్ర ప్రాంతముల వఱకును తూర్పుభాగమున డానాప్రు మాస్కో పట్టణము వఱకును వ్యాపించియుండెను. 1386వ సంవత్సరమున నీ రాష్ట్రము పోలండు దేశమునకు కలుపబడినది. ఇందువలన దీని విస్తీర్ణము ద్విగుణీకృత మయ్యెను. ఈ క్రొత్త రాష్ట్రమును పోలండులో కలుపుటకు ప్రయత్నము జరిగినదే కాని చివర కది కొనసాగలేదు.

పదునాలుగు పదునేను శతాబ్దములందు పోలండు దేశము మిక్కిలి యున్నతదశయం దుండెను. అప్పుడైనను దీనిలో నయు దాసు రాష్ట్రములు లేనిచో చేరియుండెనే కాని యవి యేకరాజ్యముగ నుండలేదు. వీనికి పూర్ణమైన స్వాతంత్ర్యము లేదు. భాషయందును, ఆచారవ్యవహారములందును, ధర్మమునందును ఒక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును, మఱియొక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును పరస్పర వైరుధ్యము కలదు. వీరియందు సమైక్యప్రయత్నభావము లేదు. ఒకరిని చూచిన మఱియొకరికి యక్కసు. చివరకు పోలండునకు దారుణమైన యవస్థ సంభవించినది. దేశములోని లోపములను కొంచెము చూచిన వారికి సులభము, దీని కట్టి యవస్థ తప్పదను సంగతి మొదటినుండియు గోచరించుచునే యుండెను.

పౌరవిషయము విపులమై గూర్చించితిమా, పోలండు పేరునకు మాత్రము ప్రజాస్వామికమే యైనను నిజముగ నెల్లప్పుడును నియమబద్ధమగు పాలనముక్రిందనే యుండెను. ఆరంభదశలో పాలనకు రాజ్యాధిపత్యము వంశపారంపర్యముగ వచ్చెడిది. పదునేనవ శతాబ్దమునందు సామంతులు కొందఱు బయలుదేఱి క్రమక్రమముగ రాజ్యస్వాతంత్ర్యముల నన్నిటిని లోబఱుచుకొని తామే స్వయముగ నిర్వహింపసాగిరి. రాజుల మరణానంతరము ఈ సామంతులు రాజ్యాధికారముకొఱకు ఒకరితో నొకరు పెనగులాడుచుండెడివారు. వీరికి పెట్టుబడిగ ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రష్యా దేశముల రాజకుటుంబములు సహాయభూతములై నిలిచి వీరి కక్షలను పెంచుచు, దేశమును కేవల మరాజకస్థితిలోనికి తెచ్చినవి. ఈ కారణమున రాజ్యాధికారము వంశపారంపర్యముగ వచ్చు పూర్వాచారము తఱుచుగ నతిక్రమింపబడుచుండెను. ఇట్టి పారంపర్యరహితముగ చేసినందున సింహాసనము కొఱకు లెక్కలేని కుట్రలును దుర్నీతులును ప్రబలుచుండెడివి. నేటి కుతంత్రప్రాయులగు మెక్సికో మెజికనుల నాటి యూరోపాయందును కూడ నిట్టి దారుణములు జరిగినట్లు తోచదు.

పోలుల దేశపాలనాతంత్రమునం దొక విశేష ముండెను. లోకమునం దెన్నియో ప్రతినిధిసభ లున్నవి. వీనిలో కొన్నిటియందు ఎక్కువమంది సభ్యుల మాట చెల్లుచుండును. కొన్నిచోట్ల రెండువంతులమంది యభిప్రాయమును బట్టి వ్యవహారములు నిర్ణయింపబడుచుండును. కాని, పోలండులో సభ్యు లందఱు నంగీకరించిన వ్యవహారము నైనను ఒక సభ్యుడు ప్రతికూలముగ నిలిచి సాగకపోవచ్చును; "నాకిష్టము లేదు" అని పలికి వ్యవహారము లేక, సభను విచ్ఛిన్నము చేయవచ్చును. రాజ్యాంగమునం దిట్టి నియమము మఱి యెక్కడను లేదు. ఈ "సర్వజనాంగీకార పద్ధతి" నిప్పుడు దేశవినాశనమును తెచ్చిపెట్టినది. సామంతులలో నెక్కువగ [illegible] సాగెను. ఇందువలన ఏ విదేశప్రభుత్వమో లేక యభిమానించితి మఱియొకరో, ముందునకు వచ్చి కొందఱ అధికారులను నియోగించి ప్రతినిధిసభాకార్యములను జరుపుట సులభసాధ్యమయ్యెను.

దేశములోని పట్టణగతివారు జర్మనులు. వీరు వర్తకులు, కమ్మరులు మున్నగు చేతిపనులం జాలినవారు. వీరిలో కొందఱు వ్యాపారస్థులును కలరు. పోలులలో సామాన్యజనులు వ్యవసాయకులు. వీరు గ్రామములలో నివసించుచుందురు. వీరి దుర్దశ వర్ణనాతీతము, వ్యసనకరము. వీరికి స్వాతంత్ర్యము లేదు. వీరు బానిసవిధము చేయుచు దనికుల భూములను దున్ని జీవించెదరు. వీరి మాట కనువాడెవ్వరు? యజమానులు నిరంకుశవిహారులు. తమకు తోచినట్లు వారు చేయుదురు.

వ్యవహారములందును సాంఘికార్థికస్థితిగతులలోను 17-18 శతాబ్దములందు పోలండుదేశము తక్కిన యూరోపా రాజ్యములకు వెనుకబడియుండలేదు. ఈ దేశములకంటె నుత్తమనాగరకలక్షణములందు పోలులే శ్రేష్ఠులుగ నుండిరి. లెక్కలేనన్ని విశ్వవిద్యాలయములును పాఠశాలలును నుండెను. ప్రజలు విశేషముగ వీనిలో చదువుకొనుచుండిరి. భాష ప్రవర్ధమాన మయ్యెను. వేలకొలది గ్రంథములు వెలువడుచు వచ్చినవి. క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నుండి కోపెర్నికసు బయలుదేఱి, విశ్వమైకనియము సర్వవిధముల సమన్వయింపజేసి సంపూర్ణముగ మానవులకు బోధింప నారంభించెను. ఈయన బోధించిన ప్రకృతితత్త్వము నూటయేబది బహుకాలమునకు తరువాత సంపూర్ణముగ లోకమునకు ప్రదర్శించెను. గానమునందును తదితర కళలందును పోలుల ప్రతిభ యితరులకే లోకప్రసంశాపాత్రమైనది.

రాజ్యాంగమునం దేమి, కార్యతంత్రమునం దేమి, శౌర్యవిజృంభణమునం దేమి, పోలండుదేశము వన్నెకెక్కుచు వచ్చెను. 1683వ సంవత్సరము పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు సుప్రసిద్ధము. పరాక్రమశాలి యగు జాను సొబిస్కి నాయకత్వముక్రింద పోలండు దేశపు సేనలు తురుష్కసైనికనికాయమును చీల్చి చెండాడి వియన్నా నగరపు ముట్టడిని విడిపించినవి; ఈ నగరరాజమును ఐరోపా పడమటి భాగముల నాగరకమును తురుష్కసేనల కాహుతి గాకుండ రక్షింపఁగలిగినవి.

స్వార్థపరత్వము సకలానర్థములకును మూలము. ఈ సిద్ధాంతము

మానవులందువలెనే జాతులకును రాజ్యములకును కూడ వర్తిల్లు చున్నది. ప్రజలకు స్వార్థపరత్వము హెచ్చినకొలదిని దేశాభిమానము క్షీణించి దేశ సంక్షోభకలహములకును పరపీడనమునకును లోనగు చుందురు. పోలండు దేశపు సామంతులలో స్వలాభము పెరిగినది. మాత్సర్యము వృద్ధియైనది. ద్రోహచింత వ్యాపించినది. రాజ్యాంగము నానాటికి దుర్బల మయ్యెను. ప్రష్యా ఆస్ట్రియా రష్యా రాజ్యములు పోలండు రాజ్యపు సరిహద్దులలో నున్నవి. పోలండు రాజ్యపు క్షీణదశ కీ మూడు రాజ్యముల యాశాపరత్వమును తోడుపడినది. మానవుల సంపదవలెనే రాజ్యముల సంపదకూడ నస్థిరము, చంచలము. రెండు శతాబ్దములనుండి పోలండులో స్వేచ్ఛగ విహరించు చున్న రాజ్యలక్ష్మి క్రమక్రమముగ రష్యా ఆస్ట్రియా దేశముల నాశ్రయించెను. దీనికి తోడు, దేశమునంతటి కేంద్రీకృతాధికారము లుప్తము కాసాగెను. సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేయగల నాయకులు లేకపోయిరి. సామంతుల యధికార ప్రాబల్యమే యొక విధముగ పోలండు రాజ్యపు క్షీణతకు కారణ మని చెప్పవచ్చును.

పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మారంభమున విదేశరాజ్యము లగు రెండవ ఛార్లెసులవలన దేశము నాశనమగుచుండెడి స్థితి వచ్చినది. కాని రష్యాదేశపు రాజగు పీటరు మహాశూరుని ప్రతిఘటనవలన అప్పటి కా స్థితి తప్పినది.

ప్రష్యాదేశపు రాజగు ఫ్రెడరికు మహాశయుండు ప్రజ్ఞావంతుడు, స్వదేశాభిమానుడు. క్షీణదశయం దున్నట్టి పోలండు రాజ్యమును పంచుకొను విషయము మొట్టమొదట ఫ్రెడరికు రాజాన కుదయించినట్లు చెప్పుదురు. సముద్రము దొరకునా ప్రాంతమును యని కనిపెట్టుకొనియున్న సమీప రాజ్యములకు కొంత భాగము నిచ్చి మైత్రిని సంపాదించుటకు కీలక మాలోచించెను. ఫ్రెడరికు 1740-వ సం. న రాజ్యాధికారమునకు వచ్చి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యాభివృద్ధికై వినియోగింప నారంభించెను.

ఇతఁ డాస్ట్రియా సామ్రాజ్యముతో పోరాడి సామ్రాజ్యమున నిలచు చనంద్రపు సైలీషియా మండలమును సంపాదించుకొనెను, ఈ వాత డాంజిక్కు పట్టణమునందున్న పోలండు రాజ్యములోని భాగముల నాక్రమించుటకై సమయము వేచియుండెను. అందుకు పూర్వమునుండియు రష్యా దేశపు చక్రవర్తిని యగు రెండవ కాతరైను పోలులు రాజ్యవ్యవహారముల నమిత శక్తితో మాయను ప్రసక్తి కలిగించు కొనుచుండెను. రష్యా సమ్మతించినగాని దేశమును పంచుకొనుటకు వీలు లేదని ఫ్రెడరికు గ్రహించియుండకపోలేదు. అందువలన ఫ్రెడరికు తనదృష్టిని రష్యావైపునకు మరలించి 1760-వ సంవత్సర మారంభమున దేశమును పంచుకొను విషయమును మెల్లగ రష్యాదేశపు రాణికి సూచించెను.

ప్రథమమున నీ భావము రష్యావారికి కంటకముగ నుండెను. పోలండు రాజ్యమును విభజింపగూడ దని యైరోపా రాజ్యము లన్నింటిలోను రష్యారాజ్య మొక్కటే తన యసమ్మతిని గట్టిగా ప్రకటించెను. కాని యాస్ట్రియా సాక్సనీ టర్కీ మున్నగు నితర రాజ్యము లిందుకు తమ యంగీకారము నిచ్చినవి. ఇతర రాజ్యములు సయితము విభాగము కూడ దని చెప్పలేకపోయినవి.

దేశబలము నానాటికి క్షీణింప నారంభించెను. అంతఃకలహములు వృద్ధి యయినవి. కక్షలు పెరిగినవి. పోలండు ఛిద్రావస్థయం దుండెను. ఎవరికి తోచినటుల వారు పంచుకొనదలచిరి. తోడు కలవారికి పలుకుబడి యనుచుండుటయు తక్కువవారి మాట చెల్లకపోవుటయు సహజము. దీనివలన అధికారాల్ప రాష్ట్రముల వ్యత్యాసము వృద్ధి యగును. ప్రజలరాజ్యస్థాపననీతి యుద్ధరింపబడదు. అందుచేత రాజులు పరస్పరాయిగ పోలండును పంచుకొనుట సంభావ్య మని తలంచిరి.

పోలులకు గానుండిన కష్టదశను తలంచుకొనినప్పుడెంతటి కఠినాత్ముల కైనను గాఢమగు విచారము కలుగకమానదు. పోలండు రాజ్యభాగమును మొదట ఫ్రెడరికు సూచించెను. దీనికి నాయ సంరక్షకులకు మండె దేశస్థితి తోడ్పడియుండెను. రాజ్యవ్యవహారములను రాజు మాయలమారి చేసెను. దేశము దుర్భరావస్థ నాశ్రయించినది. సేన తిరుగబడినది. కోశాధికారులు ప్రజల ధనము నపహరించి వాడుకొనుచుండిరి. దేశ మరాజకమై ప్రమాద నారంభించెను.

1765-వ సంవత్సరమున ప్రజ లొకసారి కన్ను తెఱచిరి. కాని యా ప్రబోధము చాల కాలము నిలిచినది కాదు. అనర్థదాయకంబగు "స్వేచ్ఛాంగీకార పద్ధతి" రద్దుచేయబడినది. ఫ్రెడరికు మహానుభావుని నేర్పువలన దుస్థితి తిరిగి తలయెత్తినది. పోలులు తమ రాజ్యము నుద్ధరించుకొని స్వాతంత్ర్యము నిలుపుకొనుట యా రాత్రవృత్తికి కొంచెమైన నిష్టము లేకుండెను.

వైషమ్యము గుర్తింపగాలము. శత్రువులు మిత్రులుగను మిత్రులు శత్రువులుగను మారుచుందురు. ఆస్ట్రియా ప్రష్యాల నడుమ లకవైరము క్రమక్రమముగ మైత్రిగ మారి ఫ్రెడరికు పన్నుగడ ఫలించెను. పోలండురాజ్య భాగమునకు రష్యా వెనుకదీసిన వెనువెంట ఫ్రెడరికు తన వైపున నాస్ట్రియావారిని త్రిప్పుకొనెను. హోప్సుబర్గు రాజ్యము నేలుచుండిన మేరియా తెరీసా పోలండు రాజ్యవిభాగము కిష్టపడలేదు. కాని యామె కుమారుండగు రెండవ జోసెఫును ప్రధానమంత్రి యగు కౌనిట్జును ఈమెకన్న యామె నభిమానము నుండినయెడల ప్రష్యావారును రష్యావారును పోలండును పంచుకొను నప్పుడు తాము వేగముల ముందుకొని మిన్నకుండుట యనుచిత మని మెల్ల మెల్లగ ఒప్పించుకొని పోయిరి. ఈ స్వార్థపరత్వవాదమును నమ్మినవారు కూడ తమకు సాధ్యమైనంతవరకు బలపడుటయు, రాజ్యనీతికిని వ్యక్తినీతికిని సంబంధ మెంతమాత్రము లే దని వాదించి యామె తన నిజాభిప్రాయమునుండి మరలించి వంచించిరి. ఈబలవత్ప్రోత్సాహము నామె నిరోధింపలేక యొక మూల హృదయమును కంటగించుకొను చుండెనను పోలండు విభాగమునకు తన యనుమతి నియ్యలేక యియ్యలేక యిచ్చెను.

కేతరీనా తిరిగి రావలెనని రష్యాచక్రవర్తినియు నీ సామ్రాజ్య

విభాగమును కంటగించుకొనెను. పోలెండు రాజ్యమును చెక్కుచెదర నీయనని యీమె నిష్కపట భావముతో తలచు వ్యాఖ్యానము చేయుచు వచ్చినది. రష్యా ప్రాబల్యమును వ్యాపింపజేయుటయే యీమె యుద్దేశము. పోలెండు పంచుకొను తలంపు కీమెకు కలుగలేదు. కాని యాస్ట్రియావారి సంకల్పమున కీమె కూడ లొంగిపోవలసివచ్చెను.

ఫ్రెడరికు మహాశయుని తంత్రప్రాబల్యము ఫలవంతమైనది. ఆస్ట్రియా రష్యా దేశముల వైరమును వృద్ధిచేసి తన మనోరథమును నెఱవేర్చుకొని వారివలన తన కిష్టము లేని కార్యమును చేయుటకు తలఁడు సమకట్టెను. ఫ్రెడరికు చేసిన యీ దురాలోచనాయుపాయమును కేతరైను రాణి మఱచిపోలేదు. జర్మని రష్యాల వైరమున కీ వ్యవహారముతే కారణము అని యూహింపఁబడు చున్నది.

పోలెండును పంచుకొనుటకు 1772వ సంవత్సరము ఆగష్టు నెల 5వ తేదిని పీటర్సుబర్గు (సెయింటుపీటర్సుబర్గు)లో సంధి జరిగెను. దేశములోని స్థితిగతులు బాగుగ నుండనందున సమీపరాజ్యముల శాంతికి భంగము కలుగు నని రష్యా ఆస్ట్రియా ప్రష్యా దేశముల వారు లోకులకు నచ్చఁజెప్పిరి, వీరు రెండుకోట్ల పోలుల కేమియు సమాధానము చెప్పలేకపోయిరి. వీరెవరు నొక్కరిని పోలులతో నాలోచింపనైనను లేదు. వీరు తమ దేశమును పంచుకొందు రని పోలులు కలలోనైన ననుకొని యుండలేదు.

ఈ విభజనమువలన పోలెండులో నాల్గవ వంతుకంటె నెక్కువ రాజ్యము మిగులపోయినది. ఆస్ట్రియాకు ఎక్కువ వంతు వచ్చెను. ప్రష్యా చక్రవర్తి తాను ప్రత్యేకముగ కోరుకొనిన భాగమును తీసికొనెను. దీనినే యిప్పుడు తూర్పుప్రష్యా యని పిలుచు చున్నారు. లిథోనియా రాష్ట్రమును మరికొన్ని జిల్లాలును రష్యావంతు నకు వచ్చినవి. న్యాయము నాలోచింపవలసివచ్చినయెడల, ఈ జిల్లాలు తొలుత కొంతకాలమున రష్యా రాజ్యముక్రింద నుండినట్లు చెప్పవలసి యున్నది.

ఈ విభాగమువలన కొంతకాలమువఱకు నేవిధమైన యిబ్బందియు కలుగలేదు. ఆస్ట్రియా రష్యా జర్మనీలు పంచుకొనిన భాగము లన్నివిధముల మంచి స్థితిలోనికి వచ్చినవి. దీనిని చూచి, పంచుకోఁగా మిగిలియున్న పోలెండులోని ప్రజలు తమ దేశమును కూడ మంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుకొనుటకై ప్రయత్నింపసాగిరి. రష్యావారి రాజ్య ప్రకృతి ననుసరించి 1775వ సంవత్సరములో పోలెండు రాజ్యమునందు నూతనపద్ధతు లేర్పాటు చేయఁబడినవి. మూఁడు సంవత్సరముల తరువాత, పార్లమెంటువారు కొన్ని నూతన సంస్కరణములను చేసిరి. బలసంపదలకు నిలయము లగు రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యములు పోలెండును కబళించుటకు నున్నవి. చివరకు పోలులు వీరు చెప్పినట్లు నడుచుకొనవలసినదే కదా. ఈ సామ్రాజ్యములవారు సమయము దొరకినప్పుడు దేశములోని యితరభాగములను కూడ మ్రింగివేయుటకు కనిపెట్టుకొని యుండిరి.

అట్టి సమయము 20 సంవత్సరములకు వచ్చినది. 1791వ సంవత్సరములో దేశమున నూతనోద్యమము బయలుదేఱినది. ఇతరుల సంబంధము లేకుండ పోలులు నూతన రాజ్యపద్ధతి నేర్పాటు చేసికొనిరి. రాజ్యము వంశపారంపర్యముగ రావలయు ననెడి యాచారము తిరిగి నెలకొల్పఁబడినది. "సర్వజనాంగీకారపద్ధతి" రద్దుచేయఁబడినది. పట్టణపు ప్రతినిధులు పార్లమెంటు సభ్యులుగ నంగీకరింపఁబడిరి. కర్షక సామాన్యుల యర్థప్రాణముల కేవిధమైన యిబ్బందియు కలుగకుండ తగిన శాసనములు శాసింపఁబడెను. ఎన్నఁడును వైరులు ఇట్టి రక్షణమును పొందియుండలేదు. పోలులు స్వతంత్రించి రాజ్యాంగమునం దిట్టి మార్పులను చేసికొనుట ప్రష్యా రష్యాలకు అలవోకగ నుండెను. పూర్వము రష్యావారు చెప్పిన రాజ్యపద్ధతికి పోలు లంగీకరింపలేదు. రష్యాప్రష్యాలకు కోపము వచ్చినది. వారు పోలెండుమీఁద పడి యుద్ధము చేసి రష్యా చెప్పిన రాజ్యపద్ధతి నంగీకరించుటకు నిర్బంధపఱచిరి. రాజ్యాంగములో మంచి పద్ధతుల నేర్పఱచుకొనుటకు యత్నించుటయే గొప్ప నేరమైనది. పోలెండులో పంచఁగా మిగిలియున్న సగము దేశమును వారి కబంధముక్రింద ముక్కలు చెల్లింపవలసివచ్చెను. ఈ పర్యాయము ప్రష్యా రష్యాలు మాత్రమే పంచుకొనినవి. 1793వ సంవత్సరము జనవరి నెల 4వ తేదిని చేసికొనఁబడిన సంధిలోని నిర్ణయములు జరిగినవి.

ఇఁక పోలెండునకు లక్ష నలుబదివేల చదరపు మైళ్లు మిగిలియున్నవి, అనఁగా పూర్వమున్నదానిలో సుమారు సగము భాగ ముండెను. రష్యా ప్రష్యాలు చేసిన కార్యము పోలులకు కష్టము నంటును కలిగించినది. కాసియుస్కో యను మహాధీరుఁడు అమెరికా విప్లవమునందు పని చేసెను. ఇతఁ డీ సమయమునందు నాయకత్వము వహించి, పోలుల కావేశము కలిగించెను. వీరందఱు నేకీభవించి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకు సంసిద్ధులై నిలిచిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమైనది. పోలు లతిధైర్యముతో పోరిరి. కాని విజయలక్ష్మి శత్రువుల వశమైనది. ఫ్రాన్సు ప్రజాప్రభుత్వ మేమైన సహాయము చేయు నని పోలులు గంపెడాశ పెట్టుకొనిరి. చివరకు యాశ నిరాశ యయ్యెను. రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా లేకము కాకుండ పోలులు ప్రయత్నించిరి. కాని యదియును భగ్నమయ్యెను. దేశమునందు ప్రజల కంఠశోషలు పుట్టినవి. దేశ విమోచనమునకై యాఱు నెలలు ప్రాణములకు తెగించి హోరాహోరిగ పోరాడిన పోలుల రక్తము ప్రవాహములై పాఱినది. సేన క్షీణించినది. నిర్జనమై యున్న దేశము శత్రురాజుల కధీనమైనది. పోలెండు దేశపు రాజగు స్థానిసలసు ప్రజానాయకుఁ డగు జనరలు కాసియుస్కోయు రష్యాముక్కట్టుకు ప్రవాసము పంపఁబడిరి.

పోలెండు దుర్గతికి వచ్చుకాలము సమీపించినది. దీనిని పంచుకొనుటకు తలఁచినవారిలో కలతలు వచ్చినందున కొంతకాలము వఱకాఁకుండ 1795వ సంవత్సరము జనవరి నెల 3వ తేదిని రష్యా ఆస్ట్రియాలు పోలెండును మూడవ సారి పంచుకొనినవి. దీనికి ప్రష్యా

యుండెను. ఓడెరు బగు నీమెను నదుల మధ్యమున నున్న రాష్ట్రము ప్రష్యా వంశమునకు వచ్చినది. ఆష్ట్రియావంశమునకు క్రాకో, దాని దగ్గఱ నున్న యొక రెండు రాష్ట్రములును వచ్చినవి. మిగిలినది రష్యాకు లైనది. పోలులు వేయి సంవత్సరములనుండి యనుభవించిన సౌభాగ్య మప్పటితో నస్తమించినది. వేయి సంవత్సరములనుండి స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుటకై ధారవోసిన రక్తము వృథా యైనది. నాఁటితో స్వాతంత్ర్యరహితె యగు పోలండు ప్రపంచపటమునుండి తుడిచివేయఁబడినది. పోలులు తమ దేశమును వదలి పరదేశములకు వెళ్లి సేనలలో చేరిరి. నెపోలియను నాయకత్వము క్రింద వీరు తమ రక్తమును నీరువలె నైకోపాకణాంగములందు ప్రవహింపఁజేసిరి.

రష్యాచక్రవర్తి యగు మొదటి అలెగ్జాండరు వలనోపిఁదర 1807-వ సంవత్సరములో నెపోలియను వార్సాను స్వతంత్రరుండలముగా జేసెను. దీనివలన పోలుల యాశ మేల్కొనినది. ముందు వెనుక లాలోచింపకుండ వార్సాపురకరా నిర్మింపఁబడినది. ప్రష్యా వంశమునకు వచ్చిన పరగణాలు కొన్ని దీనిలో చేరినవి. 1809-వ సంవత్సరము నాఁటికి దీనియందు 15 లక్షల జనులుండిరి. దీనివారి తూర్పు గలీష్యా కూడ నిందులో చేర్పఁబడినది. ఫ్రాన్సు దేశపు రాజ్యాంగము వంటి రాజ్యాంగ మేర్పఱుపఁబడినది. "నెపోలియనుకోడ్సు" అనులలో పెట్టఁబడినది. మతస్వాతంత్ర్య మివ్వఁబడినది. సేమనపు బానిసత్వము రద్దుచేయఁబడినది. శాక్సనీ రాజు దీనికి రాజుగ చేయఁబడెను. అందరు జర్మనుచేయుచుండి, నెపోలియనునకు మిత్రుఁడు.

దీనివలన పోలండులో స్వాతంత్ర్యము మరల సంభవించు చున్నదని పోలు లనేకులు తలఁచిరి. కాని కాసియస్కో మున్నగువారు కనుమానముగనే యుండెను. తిరిగి పూర్వపు హక్కులను కలుగఁజేయుదు నని బహిరంగముగ చెప్పఁగాని నెపోలియను నొద్ద సేవ చేయుటకు కాసియస్కో సమ్మతింపలేదు.

పోలండు దేశాభిమానుల కాశ యింకను వదలలేదు. 1812-వ సంవత్సరములో నెపోలియను రష్యామీఁదికి దండెత్తుచు పోలండులో ప్రయాణము చేసెను. అప్పుడు కూడ పోలులు తమకు స్వాతంత్ర్య మిప్పింపవలసిన దని యూతని వేఁడుకొనిరి. 60 వేలమంది సేనలో చేరిరి. మాస్కో నగరమునకు వెళ్లిన నెపోలియను సేన వెనుకకు మరలునప్పుడు నానాబాధలు పడినది. వీరితో పాటు పోలండు సైనికులు కూడ ననేకబాధలకు పాలైరి. కాని నెపోలియను వీరి మాట నైనను దలఁపలేదు. తరువాత రెండు సంవత్సరములకు నెపోలియను నధికార మస్తమించినది. దానితో పోలుల యాశాజ్యోతి కూడ చల్లారినది.

ఐరోపారాష్ట్రములు 1814-వ సంవత్సరములో వియన్నా నగరమునందు సభ చేసి పోలండును గుఱించి కొంత విచారించినవి. దీని నేకరాజ్యముగ చేసి తన యధికారముక్రింద నుంచుకొనవలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యలెగ్జాండరు కోరెను. ఇతఁడు తన యభిప్రాయమును 1811-వ సంవత్సరము నాఁటికే పోలండు ప్రధాననాయకులకు తెలియఁజేసెను. పోలండునకు విముక్తి రష్యావలననే గాని ఫ్రాన్సువలన రా దని కూడ చెప్పెను. కాని పోలండు నేకరాజ్యముగ నిర్మించు భావమును వియన్నా సభలో సమావేశమైన రాజ్యములొప్పుకొనలేదు. పాల్గొనవారి దేశము నంతకొనుటకే చివరకు తీర్మానింపఁబడినది.

1772, 1793, 1795 సంవత్సరములందు జరిగిన విభాగములలో లిథువేనియా మొదలగు జిల్లా లిప్పుడు కూడ రష్యావారిక్రిందనే యున్నవి. ఆష్ట్రియా ప్రష్యాలకు వచ్చిన భాగములలో కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. గలీషియా జనసంఖ్య 15 లక్షలు. ఈ రాష్ట్రము నాష్ట్రియావారు పుచ్చుకొనిరి. పోసెను ప్రష్యా పడమటి భాగమును ధనమిచ్చియును ప్రష్యా యధికారముక్రిందికి వచ్చినవి. వీని జనసంఖ్య పది లక్షలు. మిగిలిన రాష్ట్రమును పోలండురాజ్యముగ నిర్మించి దానిని రష్యాచక్రవర్తి యధికారముక్రింద నుంచుట కేర్పాటు జరిగెను.

ఇంతటితో వ్యవహారము ముగింపు కాలేదు. క్రాకో పట్టణము ప్రతిపురాతన మైనది. జనసంఖ్య 60 వేలు. దీని స్వస్వాతంత్ర్యము గల రిపబ్లికు ప్రజాప్రభుత్వముగ నిర్మించి, ప్రష్యా రష్యా ఆష్ట్రియాలు దీని రిపబ్లికభావమునకు భంగము కలుగకుండ కాపాడునట్లు వాగ్దానము చేసెను.

ఈ యేర్పాటులవలన పోలులకు సంతోషము కలిగినది. "పోలండు" అను పేరు తిరిగి ప్రపంచపటమున నగపడినది. ఈ క్రొత్త రాజ్యమునకు రాజ్యపద్ధతి యేర్పాటు చేయఁబడినది. దీనివలన మంత్రులను నియమించుకొను నధికారము ప్రజలకు కలిగినది. ప్రజలు పార్లమెంటు సభ్యుల నెన్నుకొనవచ్చును. ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు ప్రజలకంటె వీరి కెక్కువ హక్కు లియ్యఁబడినవి. జాతీయమతాకము జాతీయసేన యేర్పాటు చేయఁబడెను. ప్రజలే యామహ్య యములను వర్తించుకొనవచ్చును. మతస్వాతంత్ర్యము పత్రికాస్వాతంత్ర్యము నొసఁగఁబడెను. కచ్చేరీలలో దేశభాషను వాడుకొనవచ్చును.

తన రాజ్యముక్రిందికి వచ్చిన పరగణాలను పోలండురాజ్యములో తిరిగి కలుపుటకు రష్యాచక్రవర్తి వాగ్దానము చేసెను. కాని యది యట్లు జరుగలేదు. పోలండు దేశప్రభుత్వమునకును రష్యాకును తీఱని కలఁతలు ప్రారంభ మైనవి.

1830-వ సంవత్సరములో ఫ్రాన్సు బెల్జియము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన పోలుల కావేశము కలిగినది. రష్యావారి దాస్యమునుండి విముక్తి నొందుటకు పోలు లొక్కసారి తిరుగుబాటు చేసిరి. వార్సానగరమందలి సేనలలో నసంతోషము కాలువిచ్చుక లి ప్రజ్వరిల్లినది. ఈ తిరుగుబాటు సణఁగుట సులభమే కాని, సాహసించి యాపనిని తలపెట్టినవా రొక్కరైనను

లేక పోయిరి.

తుదకు 1831వ సంవత్సరములో తిరుగుబాటు అణచి వేయబడినది. పోలండు రాజ్యము నాశనమైన తరువాత రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలోని పోలుల బలము తగ్గినది. వారు నానా బాధలకును పాల్పడవలసివచ్చెను.

పోలండులో స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచుండిన క్రాకో ప్రజా ప్రభుత్వము కూడ ఆస్ట్రియాలో కలిపివేయబడినది. దీని నెప్పుడైనను నాస్ట్రియాలో కలుపుకొనవలయునని మాటిమాటికి పోలండును పంచుకొనిన రాష్ట్రములు పదునాలుగు సంవత్సరముల క్రిందటనే నాలోచించుకొనినవి. దీనితో పోలుల పరిపాలనము క్రింద నుండిన పోలండు లేకుండ నంతరించినది.

ప్రష్యారాజ్యముక్రింద నుండిన పోలులు తమ యాగ్రహము నణచుకొని జర్మనుల దౌర్జన్యమునకు భయపడి శాంతచిత్తులై యుండిరి. 1863వ సంవత్సరములో రష్యను పోలండునందు పెద్ద విప్లవము పుట్టి లిథూనియా మున్నగు పరగణాలన్నిటికిని వ్యాపించెను. కొలది కాలమున వరకు స్వభావముండగు రెండవ యలెగ్జాండరు రష్యాచక్రవర్తి యాయెను. ఇతర దేశములలో, ముఖ్యముగ నిటలీయందు, జాతీయత విజయము పొందుచుండెను. ఈ కారణముల వలన తమకు కూడ విజయము కలుగునని పోలులలో నుత్సాహము కలిగెను. కాని వీరి కదృష్టము లేకపోయెను. స్వదేశ ప్రభుత్వము లేదు. ధనము లేదు. కాబట్టి వీరు తమకు విజయము పరదేశముల సాహాయ్యమువలననే కలుగవలయునని భావించి యితర రాజ్యముల సాహాయ్యమును కోరిరి. కాని యెవ్వరైనను సరిగ సహాయ్యము చేయలేక పోయిరి.

ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముక్రింద నుండిన పోలుల స్థితిగతు లంత హీనముగ లేవు. 1866వ సంవత్సరములో ప్రష్యావలన నోడింపబడినది మొదలు ఆస్ట్రియావారు తమ రాజ్యములోని పరదేశీయులను సరిగ పాదరింపవలసి వచ్చెను. పోలులు విన్రములై యుక్తిచే ఫ్రాన్సిసు జోసఫుని మెప్పించి, 1869వ సంవత్సరములో గలీషియా రాష్ట్రమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన ఆస్ట్రియా పార్లమెంటునకు 80 మంది సభ్యులను పంపుకొను నధికారము వీరికి వచ్చినది. గొడెని గోలుకౌస్కీ మున్నగు బుద్ధిసంపన్నులు గలీషియాలో నుద్భవించి ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యమునం దమాత్యపదవుల నలంకరించి దేశమునకు కీర్తి తెచ్చిరి.

ప్రష్యాలో పోలులు నేటికిని చాల బాధింపబడుచున్నారు. పోలులు జర్మను ప్రాబల్యమును తొలగించుకొని తిరిగి తలయెత్తుదురేమో యని జర్మను సామ్రాజ్యములో నాయకత్వము వహింపవలెనను పట్టుదలతో నుండిన ప్రష్యా భయపడసాగెను.

అది కారణముగా ప్రష్యనులు పోలుల లక్షణములను రూపుమాపుటకు నడుముకట్టిరి. పోలులను నిర్దయులై నానా బాధలు పెట్టి తమ ప్రాబల్యమును వ్యాపింపజేయ నారంభించిరి. ముఖ్యముగ ప్రష్యనులు తమ కోరిక నెఱవేర్చుకొనుటకై రెండు పద్ధతుల నవలంబించిరి. మొదటిది పోలిషుభాషను నిర్మూలము చేయుట. జర్మనులను పోలండునకు వలస పంపించుట రెండవది. వీనివలన పోలుల నాగరికమును ప్రత్యేక జాతిలక్షణములును అంతరించునని వారు తలచిరి. జర్మనీ

భాషలోనే పిల్లలకు చదువు చెప్పవలసినదని 1872వ సంవత్సరమున నాటికే యధికారు లుత్తరువు చేసిరి. విద్యార్థులు దైవప్రార్థనను జర్మనీ భాషలో చేయుటకు నిరాకరించినప్పుడు కొరడా దెబ్బలు కొట్టించిరి. 1906వ సంవత్సరములో లక్షమంది విద్యార్థులు సమ్మె కట్టిరి. వీరు చేసిన యపరాధము మరేమియును లేదు. జర్మనీ భాషలో పరీక్షా పత్రములను వ్రాయలేదు.

పోలండులో భూములను కొని జర్మనుల కిచ్చుటకై 188.వ సంవత్సరమున నొక సంఘము యేర్పాటు చేయబడినది. ఇందులకై దమారము 7 కోట్ల 50 లక్షల రూపాయలు వెచ్చింపబడినవి. పది సంవత్సరములయిన తరువాత దీనికి రెండింతలు సొమ్ము కర్చు చేయబడెను. పదునైదు సంవత్సరములలో కొనబడిన 6 వందల యకరముల భూములలో నాలుగు వేల కుటుంబములవారు స్థిరావాస మేర్పఱచుకొని దానిని స్వదేశముగ భావించుకొనిరి. కాని తూర్పు పరగణాల దిగువభాగముల నుండి జర్మనులు పెక్కుమంది పోయి వలస పోవ నారంభించిరి. తరువాత తూర్పు ప్రష్యాలోని జర్మనుల సంఖ్య క్రమక్రమముగ క్షీణింప నారంభించెను.

సర్వస్వతంత్రముగ నున్న యేయొక ప్రపంచమునందు జాతి యింత విపత్తి కష్టనష్టముల ననుభవించియుండలేదు. ఒకానొక స్వతంత్ర రాజ్యముగ నుండిన పోలండు రాజ్యమునందు నేడు రెండు కోట్ల మంది జనులు నివసించుచున్నారు. వీరిలో కొందరు పోలిషుభాషనే మాతృభాషగా మాట్లాడుచున్నారు. పోలులు నానాబాధలనుభవించుచు నేనాటికైనను స్వాతంత్ర్యమును బాపిని యుద్ధరించుకొను శక్తి కలిగియుండకపోయినను, వీరు కూడ పోలులు మరి యెన్నడును పోయిరా! కాని కాలమహాత్మ్యమువలన నీనాటికి వీరిలో సగము మంది ప్రష్యాను మూడవ వంతుమంది యాస్ట్రియాను మిగిలినవారు ప్రష్యాకును లోబడవలసివచ్చినది. రష్యా ప్రష్యాలలో పోలుల జాతీయ చిహ్నము లన్నియు నన్ని తగ్గి నామరూపములు లేకుండ పోయినవి. ఆస్ట్రియాలో కూడ వీరు పడిన కష్టములు మున్నెన్నడు ప్రకృతి ప్రపంచముల పట్టి జాతి నాశనమును నణచుటకు నమ్మురు కాగలవనుకొన్నది. ఎన్ని యిక్కట్టులు వచ్చినను అంతరించుట చావు లేదు కదా. పోలుల వ్యక్తిత్వ విజ్ఞానప్రభావము మాత్ర మిప్పటికిని పూర్ణప్రతిష్ఠాయుక్తమై వెలుగుచున్నది. విద్యల దృష్టితో చూచినను వాఙ్మయ సంపదయందు కవిత్వలేఖన చిత్రలేఖనములయందు గాని శాస్త్రపరిశోధనమునందు గాని ప్రఖ్యాతులైన ప్రసిద్ధులయిన వారెందరో పోలులే. ఇంతేకాదు పోలుల జాతీయ లక్షణములకు ప్రతినిధులైన నెందరో మహానుభావులుండిరి. దేశాభిమానులు కొందరు "పోలిషు రివ్యూ" అను పత్రికను 1860వ సంవత్సరములో నెలకొల్పి నేటివరకును పూర్వ జాతీయ తేజస్సులను రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలో చెల్లాచెదరై యున్న పోలుల హృదయాంతరాళములందు నిరంతరముగ నుద్దీపింపజేయుచు, పూర్వవిజ్ఞానమును మేల్కొలిపి వారిని నవీనోద్యమముల కాంక్షించుచు సర్వకాల సర్వావస్థలందును తమ జాతి యుద్ధరణమునకు పాటుపడుచున్నారు. ప్రస్తుత మహాసంగ్రామాంతమునందైనను వీరి దేశసేవాపరాయణుల ప్రయత్నములు సఫలీకృతము లగును గాక!

మాంటినిగ్రోచరిత్రము

కసోవో యుద్ధమునందు బాల్కను రాష్ట్రములలో నొక్కటగు మాంటినిగ్రో సముద్రతీరమునకు సమీపమున నున్నది. మాంటినిగ్రియులు నాడు సర్వియనులని పిలువబడుచు. స్వాతంత్ర్యమునకై లనాపనియులు స్వరాజ్యసిద్ధికొఱకై కలహించుచు నుండుటచే వీరు తమ ప్రక్క నుండిన యేడ్రియాటిక్ సముద్రములో నొక సామ్రాజ్య మువారి స్వాధీనమునకు రాకుండగ నుండిరి. అందువలన నొక కసామ్రాజ్యమువారు, అన్య రాజు ప్రభుత్వము వహించియు నీ దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము లేకుండ జేసి వీరిని సామంతరాజ్యముగ నుంచుకొనిరి. నొక సామ్రాజ్యమునకును గ్రీకు సామ్రాజ్యమునకును నడుమ నుండుటచేత ముఖ్యముగ గ్రీకు సామ్రాజ్యము కంటె నుం డుటచేత మాంటినిగ్రోకు గ్రీకువారితో సంబంధ మెక్కువగ నుండెను. అయినను సర్వియా ప్రభుత్వము నందుండిన దినములలో ముఖ్యముగ దుష్యన్ ప్రభుత్వకాలమున, నిది సర్వియాకు సామంతరాజ్యముగ నుండెను. కొంతకాలమునకు పిమ్మట స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండి నను, తురుష్కుల ప్రభుత్వముచే, కసోవో యుద్ధములో వారిచే పూర్ణముగ నోడింపబడెను. ఈ యుపద్రవము మాంటినిగ్రోవారిని దరిద్రములు శేషమనునట్లు చేసినది.

క్రొనోవిచ్ రాజ వంశము

1389వ సం. మొదలు 1516వ సం. వఱకు మాంటినిగ్రోవు తెలుగుగ తుర్కీపై కలహములతోడనే గడపెను. స్టీఫన్ క్రోసెవిక్ అను మాంటినిగ్రోరాజు కాలములో 1424-1436 సం. లోపల 63 యుద్ధములు జరిగి యన్నిటిలోను తురుష్కులు జయింప బడిరి. అయినను, క్రోసెవిక్ రాజు తురుష్కుల బాధను జడిసి, యవసర మగునప్పుడు వెనిస్ సహాయముల చేయుటకు గాను చక్ర వర్తితో సంధి చేసికొనెను. తుర్కీవారు శక్తిమంతులై సర్వియా, అల్బేనియాలతో యుద్ధము చేయుచుండిన సమయమందు స్టీఫన్ క్రోసెవిక్ అల్బేనియా సేనాధిపతితో చేరి తురుష్కులపైకి పోయెను. కాన్‌స్టాంటినోపిలు రాజు రాయబార మహాత్మ్యము మాసిడోనియా లోనికి పారిపోవునట్లు చేయుచుండెను. 1466వ సం.లో క్రోసెవిక్ చనిపోయెను. జ్యేష్ఠపుత్రుండగు ఇవాన్ రాజాయెను. తురు ష్కులు 1459వ సం.లో సర్వియాను, పిమ్మట బాస్నియా, ఆల్బే నియా హెర్జగోవినా మున్నగు రాజ్యముల నన్నిటిని ఒక్కటొక్క టిగ వశపఱచుకొనిరి. ఇంతవఱకును, పలాయితులగు సర్బులకు శరణముగ నుండిన మాంటినిగ్రోపై తురుష్కుల దృష్టి ప్రసరించెను. తుర్కీ సుల్తానగు సాలోమను పాషా స్కుటరిని ముట్టడించెను. మాంటినిగ్రో కొత్తిడి కలిగెను. మాంటినిగ్రోవు ముఖ్యపట్టణ మగు జబల్‌జాక్ ముట్టడింపబడెను. తన ముఖ్యపట్టణమును తురుష్కులకు స్వాధీనము చేసియు నాతని తిరుగబెట్టి యుండుట యోగ్య చోట ముఖ్యపట్టణము స్థాపింపబోయెను; పిమ్మట కొంతకాలము నకు సెటిన్యేయను తోపరలు లేక 1490వ సం.లో స్థాపించెను. ఇతని పిమ్మట ఇవాన్ అనుసరించు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇత డు నాగరకాగ్రణి యగు వెనిసు స్త్రీపుత్రుల వివాహమాడి తాను వెనిసు నాగరికతను హెచ్చుగా చేసెను, అందుకు తిరుగుగ సేయాకా నరకపు కొండ దేశమునం దుండ లేకపోయెను. కాంట్రి యగు తన దేశమునకు తన పిన్నాతి ముఖ్యుడగు బాబిలాన్ అను బిషప్పును నాడు తిరుగులను ప్రజలను సమావేశపఱచి దేశపు ప్రభుత్వము నాతనికొసంగెను. 1516వ సం. లో ప్రారంభమైన యీ యేర్పాటు కొంతవరకు కొనసాగి 1851వ సం. వఱకు జరిగెను. ఈ పరిపాలకులు రాజ్యాధికారము వహించి పరిపాలించిరి. పిమ్మట బాల్కను సరిహద్దు భాగ్యము సామంతరాజులలో వారే కరాగ్ర పట్టణముకు బయలుదేరెను. ఈ పరిపాలనము ప్రజలకు చాల కష్టముగ నుండెను. తక్కిన రాష్ట్రము లన్నియు తురుష్కుల యాధీనములో నున్నను మాంటినిగ్రో మాత్రము స్వాతంత్ర్యముగ నుండుటయే కాదు, యుండుటయు వీరు స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొన గలిగా యని యాశ్చర్యము కొందు మందిరి.

ప్రజాస్వామ్య దేశమును

1516—1696

కొంత సామంతులలో నొకడు గాక, ప్రత్యేకము పరిపాలకుడు సింహాసనమునకు వచ్చుటచే, సామంతులలో వమూరు యుండకించి యుండిరి కలహము లరిగెను. ఈ స్వాతంత్ర్యమే వీరికి బాధకారము వహించి యుండవలెనని జాతి తెలుపలేదు; దీనితోపాటు దేశముయొక్క సైనిక శిక్షా పరిపాలన నొకనిని బిషప్ గవర్నరు నొకనిని నియమించెను. ఈయన ప్రజాప్రాతినిధ్యవిధానము యగుటచే సర్వజనాంగీ కృతుండు. బాబిలానునకు పిమ్మట ముగ్గురు నకుడుప్పులు (వ్లాడి కాన్) శాంతిస్థాపనముతో ప్రభుత్వము చేసిరి. ఈ కాలమునందు వీరు బైబిలు ప్రచారమును హెచ్చుగ చేసిరి. తురుష్కులాశైన ఆలీపాషాను శూరులగు మాంటినిగ్రోవారు కప్పము కట్టుటకు నిరాకరించినందున, 1604వ సం. లో మాంటినిగ్రోపై తురుష్కులు దండెత్తివచ్చిరి; కాని విశేషనష్టముతో ఓడిపోయిరి. ఈ పరాభవమువలన తురుష్కులతి రోషముతో ఎనిమిది సంవత్సరములకు పిమ్మట 1613వ సం. లో మరల మాంటినిగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఈ సారి మాంటినిగ్రోను పూర్తిగ తుడిచివేయవలెననియే వారి సంకల్పము. యుద్ధమునందలి జయాపజయము లొక సైనికసంఖ్యపైనే యాధారపడి యుండినచో మాంటి

నీగ్రో లభోగతి చెందెడివారే. కాని మాంటినీగ్రో పర్వతప్రాంతములలో, తమ యుశ్వబలము నిరుపయోగమైనందున తుర్కీవా రపజయము నొందిరి. తుర్కీవా రింకటి నష్ట మెప్పుడు నొందియుండలేదు. ఆర్ స్లాన్ పాషాకు గాయములు తగిలెను. రెండవ సేనానియొక్కయు మతి నూరుగురు రధికారులయొక్కయు తలలు గొనిపోబడి సెటింజె కోటయొక్క బురుజులపై తగిలింపబడెను.

ఈ యపజయముకలన తురుష్కుల కపకీర్తి హెచ్చెను. మాంటినీగ్రోనుల ప్రతిభ ప్రబలెను. 1623 వ సం. లో సొలిమన్ పాషా యను తురుష్కప్రభువు 80,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోను ధ్వంసము చేయ సమకట్టి యుద్ధమున దినము లఖుండముగ పోరు సలిపి మాంటినీగ్రోనులను వారి ముఖ్యపట్టణమగు సెటింజెకి తఱిమివేసెను. సెటింజె నాక్రమించుకొనెను. మాంటినీగ్రోనులు లోబడిరి; తురుష్కులకు కప్పము కట్టవలసిన వారైరి. కాని మాంటినీగ్రోనులు తమ దేశమందలి యుద్ధములలో గొప్ప సేనలు తుదాన్నభవే నశించుననియు స్వల్పమైన వ్యాధిపతులు జయింతురనియు నిరతము కుండిన సిద్ధాంతము మనసునందుంచుకొని కొంత సైన్యము పోర్చిరియా పైపునుండి మరల్చి తురుష్కులను ముట్టడించి వారిని మరల జయించిరి.

మాంటినీగ్రోనులకును ఆల్బేనియనులకును గల మతభేదము వీరి నైకమత్యహీనులను జేసి యుభయులను తురుష్కులయొక్క ప్రతాపమునకు లొంగునట్లు చేసినది. మాంటినీగ్రోనులకును తురుష్కులకును జరిగిన పోరాటములు నెన్నబోయిన వేలకొలంది గలవు. పాఠకులకు విసుకు పుట్టును. తురుష్కు లొకసారి అచమెటు పాషా యాధిపత్యముక్రింద 50,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చినప్పుడు జరిగిన ఘోరయుద్ధములో నిరువదివేల మంది తురుష్కులు రణరంగమున చనిపోయిరి. మున్నూరుమంది మాంటినీగ్రోలుమాత్రమే నష్టమైరి. మాంటినీగ్రో విశేషించి పర్వతప్రదేశమగుటచే నెంతటి సంఖ్యగల సైనులును నచటి యుద్ధమునశింతురు. తరువాత యిరువది సంవత్సరములలో తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి మూమ్మారు దండెత్తిపోయి పారద్రోలబడిరి. ఒకయుద్ధములో వేయిమంది మాంటినీగ్రోలు 20 వేల మంది గల తురుష్కసేన నిరువది సారులు పారద్రోలిరి. ఈ నిరంతర కలహములవలన నొక జిల్లాలో శూరులగు మాంటినీగ్రోలు 40 మంది మాత్రమే మిగిలిరి. కాని క్రైస్తవదేశము లన్నిటిలోను వీరి ప్రతాపము హెచ్చెను. 1735వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజగు మొదటి డానిలో మరణించినప్పు డతని మేనల్లుడగు సావాకు దక్కినది యుతనికీర్తిమాత్రమే.

సావా రష్యా జర్మనులతో స్నేహము చేసికొనెను. రష్యా చక్రవర్తి యుతనిని గౌరవముగ చూచెను; ఇతని దేశమునకు సాలునకు 3000 రౌభిలను నాకెను లొసంగుచుండెను; తుర్కీతోడ కలహములలో సంభవించిన పాడుకాలల యుద్ధారణము నిమిత్తమితని దేశమునకు సాలునకు 1000 డ్యూకట్లు నిచ్చుచుండెను. సెంటు పీటర్సు బర్గులో నున్న సైనిక శిక్షణాలయములో మాంటినీగ్రో బాలురు పదునైదుగురకు విద్యాశిక్షణ మొసంగుచుండెను. పిమ్మట 1766వ సం. లో సావా మరణించెను.

1782—1830

ఒకటవ పీటరు కడుసమర్థుడు, శూరుడు, పట్టుదల గలవాడు. ఈతని పరాక్రమమువలన ఆస్ట్రియా రష్యా యింగ్లండులు కూడ నితని సహాయమపేక్షించుటకు సంశయింపకుండెను. అతని పోటు సైనికులు నెపోలియనుకు గూడ నాటంకము కలిగిరి. 1788వ సం. లో ఆస్ట్రియా రష్యాలు తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించినప్పుడు మాంటినీగ్రోవారి సహాయమును గోరను. 1807వ సం. లో జరిగిన టిల్ సిట్ సంధివలన బొకె ఫ్రెంచివారిక్రిందికి వచ్చెను. నెపోలియను మాంటినీగ్రోను లసాధ్యులనియు వారి నణచుటకు ప్రయత్నించుటకన్న వారితో మిత్రభావము గలిగియుండుట మేలుకరమనియు గ్రహించెను; తన సొంత కర్చుతో మాంటినీగ్రోలో బాటలను వేయించెద నని చెప్పెను. కాని మాంటినీగ్రోనులు బండ్లు రాగలిగిన బాటలలో శత్రువులు గూడ సులువుగ తమ పైకి రాగలరని గ్రహించి యాబాటల సహాయమును నిరాకరించిరి. తమ దేశములో రాకపోకలకు తగిన సహాయములు లేమియే, తమ స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుచున్న దనియు, ఆ ప్రకృతిరక్షణ సాధనములను మార్చుట తమకు హానికర మనియు వీరి సిద్ధాంతము. మాంటినీగ్రోను నీరీతిని తన్ను నిరసించినందు కోపముచే నెపోలియను వారి దేశమును రూపుమాపుటకు శపథము చేసెను.

1830—1860

మొదటి పీటరు తరువాత యతని పుత్రుడు. రెండవ పీటరు సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతడు మహాబలిష్ఠుడు. 1820వ సం. గలిగిన యపజయము మొదలు తురుష్కులు మాంటినీగ్రో మాట తలపెట్ట రయిరి. 1832వ సం. లో ఆల్బేనియా వీరికి తురుష్కులకు స్వాధీన మాయెను. కాని తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనుల శౌర్య పరాక్రమములను మరువలేదు. వీరిని నయముగ సాధింపవలెనను సంకల్పముతో 1856వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజవంశముయొక్క పారంపర్యపు హక్కును తామొప్పుకొనెద మనియు మాంటినీగ్రోకు మరికొంత దేశమును గూడ నిచ్చెద మనియు తురుష్కుల యధికారమును మాత్రము మాంటినీగ్రోను లంగీకరింపవలయుననియు తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనులను కోరిరి. దీనిని మాంటినీగ్రోనులు నిరాకరించిరి. స్వల్పదేశమున కాశపడి సుల్తానులకు తలయొగ్గుట కే మాంటినీగ్రో మానవుడును నొప్పుకొనడాయెను. తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తి వచ్చి పూర్ణముగ నోడిపోయిరి. రెండవ పీటరు మిగుల శూరుడు; 6 అడుగుల 9 అంగుళములయెత్తు గలవాడు; దయాళుడు; 1845వ సం. న తన దేశమునకు గలిగిన క్షామములో నితడు తన నగల నన్నిటి నమ్మి టీయులకొలది ధాన్యమును తెప్పించి ప్రజలకు పంచిపెట్టించెను. ఇట్టి మహామహుడు 1851వ సం.లో మరణించెను. ఈతనికి పిమ్మట రెండవ డానిలో రాజాయెను.

ఇతఁడు విశేషము మతభక్తి గలవాఁడు కామిచే, నితని కాలములో రాజ్యాధికారము మతాధికారము వేఱుచేయఁబడెను. రెండవ పీటరు కాలమున శాంతముగ నుండిన తురుష్కులు తిరిగి రెండవ డానిలో కాలమున మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఓమర్ పాషాను తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి పంపిరి. తుర్కీ నౌకాబలము ఆల్బేరియా రేవును ముట్టడించెను. డానిలో రష్యా ఆస్ట్రియాల సహాయమునకై రాయబారి నంపెను కాని రాయబారి తిరిగిరాకపూర్వమే 1850_వ సం॥ జనవరి నెల 20 వ తేది రాత్రి మాంటినీగ్రోనులు ఓమర్ పాషా సైన్యముమీఁద పడి 17 పటాలములను నాశనము చేసి 370 మంది గోరితురుష్కుల తలలను గొనిపోయిరి. ఇంతలో ఆస్ట్రియా రష్యాలు కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సంధి సాగింప మొదలుపెట్టెను. ఇవి యన్నియు లక్ష్యపెట్టక ఓమర్ ఆస్ట్రోగ్ వఱకు వచ్చెను. కాని, విశేష నష్టము నొందెను. ఇంతట వర్షకాలము వచ్చెను. నదులు దాఁటుట కలవికాకుండెను. దీనికి తోడు సుల్తాను యుద్ధము మానుట కుత్తరువులిచ్చెను. ఈ యుద్ధము జరగిన మూడు మాసములలోను 4,500 మంది తురుష్కులు యుద్ధభూమి కర్పితులైరి. ఇంతకంటె నెక్కువమంది వికలాంగులైరి. 900 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. ఈ విధముగ తురుష్కులతో వీరు పోరాడిన యుద్ధములు లెక్కకు మిక్కిలిగ నున్నవి. వాని నన్నిటిని గూర్చియు చదివినచో, నెట్టి మానవునకును మాంటినీగ్రోనులకు సాటి యోధులు లేరని తోఁచకమానదు. ఎన్ని యుద్ధములం దెన్ని సారులపజయము నొందినను క్రౌర్యముతో, తమ వైరుల శౌర్యము నెఱింగియు నిరుత్సాహులు గాక, యుద్ధమునకు పునఃప్రయత్నములు చేయు తురుష్కుల చరిత్ర మసమాన మని కూడ తోఁచకమానదు.

తూరుల కొలంది యుద్ధములం గలిగిన యనుభవముచే సైనిక శిక్షణ మవశ్య మని తోఁచి 1853_వ సం. న డానిలో సైనిక శాసనమును నిర్మింప మొదలిడెను. ఇప్పటివఱకును మాంటినీగ్రో సైనికులకు శిక్షణము లేదు. యుద్ధము వచ్చిన దనినతోడనె మూలమూలలనుండి ప్రజలందఱు కొన్ని గంటలలో ప్రోగగుదురు. ప్రాచీనాయుధము లగు కత్తులు కటారులే వీరికిఁ గల యాయుధములు. దీనికి తోడు శత్రువులనుండి యప్పుడప్పుడు యుద్ధములలో పట్టుకొనిన యసంఖ్యాకము లగు ఫిరంగులు తుపాకులు నుండఁగలవు. యుద్ధము ముగిసినతోడనే యెవరి పల్లెలకు వారు పోయి సేద్యము చేసికొను చుండెడివారు. డానిలో 18 మొదలు 50 సం. ల వయసు గల ప్రతిమానవుని సైనికుని గా చేయ్యుటకొనెను.

1854_వ సం. లో క్రిమియన్ యుద్ధము పొసఁగెను. మాంటినీగ్రోను తటస్థముగ నుండు మని యాస్ట్రియా రాజ్యో త్తిడి చేసెను. యుద్ధధ్వని వినినతోడనే యుత్సాహితు లగు మాంటినీగ్రో ప్రజలు కలహమునకు కాలు ద్రవ్వుచుండిరి; సరిహద్దులలోని తురుష్కులను వధింపసాగిరి.

1857_వ సం. లో డానిలో ప్యారిసును సందర్శించినపుడు సుల్తానునకు నామమాత్రమును తాను లోఁబడినచో దానికి ప్రతిఫలముగ కొంత దేశము నిప్పించవలె ననియు, తురుకల రేవులలో మాంటినీగ్రో పతాక ముండునట్లు చేయవలె ననియు చెప్పిరి. ఈ పద్ధతి నియమితియైన వర్తకములకంటెను రెండవ సెనేటు నిరాకరించెను. దాని నిపుడు రెండవ డానిలో యంగీకరించెను. ఈ నియమ మొప్పుడల స్వాతంత్ర్యప్రియులును స్వతంత్రులును నగు మాంటినీగ్రో ప్రజల కనిష్టము కలిగించెను. దేశమునందసంతుష్టి ప్రబలెను. సామంత నాయకులు లేచిరి తిరుగఁబడిరి. వారి నణఁచుటకు డానిలో కెంతో శ్రమ యయ్యెను.

ఇదంతయు నిట్లుండఁగ, సంధిని సరకుచేయక తురుష్కులు 7,000 మంది సైనికులతో హుసేన్ పాషాను ఉత్తరప్రాంతదేశముపైకి పంపిరి. ఆస్ట్రియా రష్యాలు డానిలో కేమియు సాయము చేయక నిలిచెను. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు మూడవ నెపోలియను మాత్రము వీరికి తోడ్పడి తన నౌకాదళమును రగుసాకు పంపెను. డానిలో సోదరుఁడగు, మిర్కో సైన్యము నడిపెను. గ్రాహోవో యుద్ధ యుద్ధము జరిగెను. మే నెల 13_వ తేదిని యుద్ధ మారంభ మాయెను. మ్యాడ్యా నాంనన్నం బైననే తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి వత్తురనియట్లు మిర్కో తురుష్కసైన్యములను తుత్తునియలు చేసెను. ఎక్కడి ఫిరంగులకడ నుండు యోధు లక్కడనే వధింపఁబడిరి. మరలిపోవుటకు వీలు లేకుండ కనుమ ద్వారమున నొక సేన కావలియుండెను. కొన్ని వారములకు పిమ్మట యుద్ధభూమిని చూచిన యొక యాస్ట్రియా యధికారి యప్పటికింకను 2,237 శవములు యుద్ధభూమియం దున్నట్లు చెప్పెను. 4,500 మంది మాంటినీగ్రోనులలో 400 మంది మాత్రము హతులైరి. తురుష్కుల నష్ట మింత కనిమిది రెట్లు కధిక మాయెను.

1858_వ సం.లో గొప్ప రాజ్యముల రాయబారు లందఱును కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సమావేశమై మాంటినీగ్రోకును తుర్కీకిని గల సరిహద్దు వివాదము నాలోచించిరి. కాని వీరి తీర్మానము సఫలము కాకపోయెను. పిమ్మట జరగిన రెండు యుద్ధములలో స్పష్ట మయ్యెను. 1858_వ సం. న డానిలో వ్రాసిన [illegible]

నము 1888_వ సం. వఱకు కనులలో నుండెను. పిమ్మట [illegible]

ము గడుపకముందే 1860_వ సం. లో నిరఁదు

ఒకటవ నికోలాస్ ప్రభుత్వము

1860-1896

డానిలో పిమ్మట నతని యన్న కుమారుఁడగు మొదటి నికోలాస్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు; ప్యారిస్ నగరములో విద్యాశిక్షణ నొందెను, ఫ్రెంచి భాష నతి వాకచక్యముతో మాట్లాడెడివాఁడు. ఇతనిని చూచినవారిలో నితని గొప్ప లక్షణములను కనిపెట్టనివారు లేరు. ఇతని ప్రభుత్వారంభము నందే తురుష్కులతో యుద్ధము పొసఁగెను. ఇందుమాత్రము తురుష్కులకే జయము కలిగెను. కాని తుదకు కుట్టరీయొద్ద సంధి జరిగెను. ఇందలి కఠినమైన షరతులు మాంటినీగ్రోవులపై విధ్యయింపఁబడెను. పదునాల్గేండ్లు గడచిన తర్వాత దేశములో క్షామము ప్రవేశించెను, కలరా వ్యాపించెను. ఈసందర్భమందు ఫ్రెంచివారు చాల సహాయము చేసిరి. దైవానుగ్రహమున నివి త్వరలో శాంతి నొందినవి.

కడచిన యుద్ధమునకు ఫలితముగ, నింతవఱకుండిన యుద్ధపు కట్టుఁబాట్లు చాలవని గ్రహించి నికోలాసు ఫ్రాన్సులో పెక్కు తుపాకులను లాటరీలో కొనెను. మూఁడవ నెపోలియను, జారు, సర్వియా రాజగు మిలెయిక్, మఱియొక సర్బ్ ప్రముఖుఁడును కలసి సొమ్ము పెట్టుఁబడి పెట్టిరి. సర్వియా రాజు ఫిరంగుల కర్మాగారమును నిర్మించువాని నొకనిని పంపెను. దీనిని సెటింజిలో స్థాపించిరి. ఇవి యన్నియు సమకూర్చుకొని నికోలాస్ సైనికాభివృద్ధికి ప్రారంభించెను. 1870వ సం. లో క్రప్టెన్ వ్లాహోవిక్ అనునతఁడు సైన్య శిక్షణాప్రకరణము వ్రాసి ముద్రించెను. యుక్తవయసు వచ్చిన ప్రతిమనుజునకును ఒక తుపాకియు కొన్ని తోటాలును నొసంగఁబడెను. వారు తుపాకులను తమ పిల్లలకన్న పెక్కుడుగ ప్రేమించిరి. 1895వ సం. లో రష్యాజారు తన పేరున బహుమతిగ 30,000 తుపాకులను పెక్కు ఫిరంగులను తోటాలు మున్నగువానిని ఆంటివరీకి పంపెను. రష్యన్ సైనిక శిక్షకులు పోడ్గోరికాలో నొక సైనికోన్నత శిక్షణాలయమును స్థాపించిరి. సెటింజెయొద్ద సైనికు లుండుట కొక యిండ్లవరుస కట్టఁబడెను. ఈ విధముగనే విద్యాశాఖ కూడ నేర్పడి విద్య యభివృద్ధి యయ్యెను. అప్పటికి ప్రయుక్తి విద్య ముఖ్యముగ నెంచఁబడెను. కాని యుద్ధసమయములలో కిరండిబుల కలములకు బదులు కత్తులను మార్చెడివారు.

1876వ సం. లో మాంటినీగ్రోవులు తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించిరి, ఇందు కూడ పూర్ణముగ జయము నొందిరి. ఈ యుద్ధమునందు వీరు ఏడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమున ముప్పది మైళ్ల దేశమును సంపాదించిరి. ఇది యింగ్లీషువారి సహాయమువలన వచ్చినదని నేఁటివఱకు ప్రతిదేశభక్తుఁడును గ్లాడ్స్టన్ మంత్రివర్యుని నామము స్మరించుచుండును. దేశమునందు బాటలు విస్తరిల్లుట దేశమున కపాయకరమను ప్రాచీన సిద్ధాంతమును విడిచి, నికోలాసు దేశమునందలి ముఖ్యపట్టణముల నన్నింటిని మంచి బాటలతో కలిపెను. పిమ్మట తుర్కీతో నొకసారి కలహము కలిగినను, అన్ని వైపులను చుట్టుకొనియుండుటచే ఆస్ట్రియా తుర్కీకన్న గొప్ప శత్రు వాయెను. రష్యా చక్రవర్తి కుటుంబముతో చేసిన సంబంధములవలన మాంటినీగ్రోకు రష్యా పరమమిత్ర మాయెను.

రుమేనియా రాజ్యము

రుమేనియా యూరపుదేశ మంతటిలో ఫలవంత మయినది. ఇయ్యది, బాల్కను రాష్ట్రములలో చేరినది కాకుండుటచే 1912-13 లో జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు జోక్యము కలుగఁ జేసికొనలేదు. కాని చిట్టచివరకు బల్గేరియా తక్కిన బాల్కను రాష్ట్రములతో వ్యతిరేకముగ నుండినపుడు రొమేనియా బల్గేరియాపై దండెత్తి బల్గేరియానుండి 2,85,000 మంది జనులు గల 7,609 చదరపు మైళ్ల భూమిని సంపాదింపఁగలిగెను.

కలహ...

దేశమునకు...

పీటర్సు బర్గులో న...

ఈ దేశపు వైశాల్యము 52,700 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 7,500,000; ఆదాయము 22,000,000 సవరనులు; ఋణము 63,000,000 సవరనులు; వ్యాపారము 41,000,000 సవరనులు; సైన్యము శాంతిసమయమునందు 98,500 మంది, యుద్ధసమయములందు 420,000 మంది; ఇందు 58,164 టన్నుల పరిమాణము గల 34 వర్తకపు స్టీమరులును, 56,842 టన్నుల పరిమాణము గల 36 సాధారణపు ఓడలును గలవు.

రష్యా సామ్రాజ్యము

వ్యక్తులకువలె జాతులకును బాల్య కౌమార యౌవన వార్ధక్యములు సహజావస్థలు. ఇప్పటి యూరపుజాతుల స్థితిని గమనించిన నీస్థితి తెలియుచున్నది. గ్రీకు రోమక జాతులు గతించినవి. వాని స్థానములందు క్రొత్త జాతులు పుట్టి విజృంభించినవి. ఆ జాతు లిప్పుడు దశాభేదములందున్నవి. కొన్ని జాతులు యౌవనదశను దాటినవి. మఱికొన్ని జాతులు యౌవనదశయందున్నవి. తక్కిన్ని యౌవన దశను పొందనున్నవి. జర్మనుజాతి యౌవనదశయందున్నది. ఆ జాతియొక్క తబ్బిబ్బులకా దశయే కారణమై యుండెను. రష్యా దేశమునకు యౌవనదశ యింకను రానున్నది. ఇదియే యీ జాతి వెనుకఁబడి యుండుటకు కారణమయియున్నది. రష్యాదేశ చరిత్రము 9-వ శతాబ్దముతో నారంభమైనట్టున్నను, నిశ్చయముగ 17-వ శతాబ్దమునందు పీటరు మహాపురుషునితో నారంభమైనదని యెంచవచ్చును.

రష్యాసామ్రాజ్యపు వైశాల్య మఖండము. జనసంఖ్య యతి బహుళము. తక్కిన రాష్ట్రముల చరిత్రముల రీతిని దీని చరిత్రమును వ్రాయుట యన్న గ్రంథములు నింపుటయే యగును. వైశాల్యమున బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు పిమ్మట నిదియే పెద్దది. ఈ దేశమంతయు దాదాపు పేకఖండముగ నున్నది. యూరపుఖండమునందు సగపాలును ఆసియాఖండమునందలి యుత్తరభాగ మంతయు నిది యాక్రమించి యున్నది. భూగోళార్ధగోళమునందలి యుత్తరభాగము నంతటి నిది యాక్రమించియుండుటచే నిది యతిశీతలముగా నుండును. దీని తీరములు సంవత్సరములో సగముకంటె నెక్కువ కాలము ఘనీభవించియే యుండును. ఆ ప్రాంతములు పంటలకననుకూలములై కొంత కాలము వఱకు మాత్రము పచ్చికబయళ్లుగ నుపయోగపడును. ఈ సామ్రాజ్యపు వైశాల్యము 8,770,703 చతురపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 173,359,900. ప్రజలలో నూటికి 65 గురు మాత్రమే రష్యనులు, 6 గురు పోలులు; తక్కినవారిలో జ్యూలు ఆర్మీనియనులు కకేషియనులు టార్టారులు ఫిన్ లు మంగోలియనులు మున్నగు ననేక జాతులవారు గలరు. రష్యనులు చాలమంది గ్రీకు చర్చికి సంబంధించిన క్రైస్తవులు.

ఈ యఖండమయిన విశాలదేశము, జనసంఖ్యను బట్టి చూచినచో, దాదాపు నిర్మానుష్యప్రదేశమువలెనె గన్పట్టును. యూరోపు రష్యాలో, బాల్టిక్ బ్లాక్ సముద్రముల నడుమ నుండు దేశము మాత్రము ప్రజాబాహుళ్యము గలది. ఇదియే కొంతవఱకు ఫలవంతమయిన భూమియు నయియున్నది. 1912-వ సం. పు లెక్కలను బట్టి యింత విశాలమగు దేశములో 361,045 636 ఎకరములు మాత్రమే సాగుఁబడిలో నున్నవి. ఈ విధముగ పశుసంరక్షణమునకు తగిన భూమి తక్కిన ప్రదేశములలో సమృద్ధిగ నుండుటచే, 1912-వ సం. లో 48,896,000 పశువులును, 74,066,000 గొఱ్ఱెలు మేఁకలు మున్నగునవియు, 13,508,000 పందులును, 33,169,000 గుఱ్ఱములును రష్యాదేశమునందుండినట్లు తెలినది. దీనిని బట్టి ప్రస్తుతమహాసంగ్రామములో వీరికిఁ గల యాశ్విక బలాధిక్యత నిర్వివాదాంశము.

సైన్యము

రష్యా సామ్రాజ్యములోని యాసియా భాగములలోను యూరపునందలి ఫిన్లండులోను తప్ప, తక్కిన రష్యాలోని ప్రజ లందఱకు సైనికశిక్షణము విధిగనై యున్నది. 21—45 సం. ల నడివయసు గలవా రందఱును సైనికశిక్షను పొందవలసినవారే.

విద్య

ఒక్క ఫిన్లండులో తప్ప, తక్కిన రష్యాదేశ మంతటిలోను ఏదో యొక భాషను చదువను వ్రాయను నేర్చినవారు నూటికి పదిమందికంటె నెక్కువ లేరు.

రైలుమార్గము

1913-వ సంవత్సర మారంభమున నీదేశములో 46,839 మైళ్ల రైలుమార్గము గలదు. దీనిపై 1912-వ సంవత్సరములో ప్రయాణము చేసిన 235,179,600 మంది ప్రయాణీకులవలనను, కొనిపోఁబడిన 229,283,479 టన్నుల సరకులమీఁది సుంకములవలనను 113,419,600 నవరసుల యాదాయము వచ్చెను.

వర్తకపు టోడలు

1913-వ సం. లో 790,075 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 716 పొగయోడలును 184,103 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 500 సాధారణపు టోడలును రష్యనుల పతాకముతో సముద్రముపై నడచుచుండెను. పొగయోడలపై 17,157 గురును సాధారణపు టోడలపై 12,383 గురును నావికులుగ నుండిరి. సముద్రముపై వీరి నౌకాస్థితి తక్కువగ కన్పట్టుచున్నను, దేశాంతస్థితములగు సరస్సులలోను నదులలోను నింతకు మించిన పరిమాణము గల నావలును వానికి తగినంతమంది నావికులును నుండుట కవకాశము గలదు.

ఆదాయ వ్యయములు

1914-వ సం లో 300,000,000 నవరసుల యాదాయము వచ్చెను; దేశఋణము 945,000,000 నవరసులు; 268,000,000 నవరసుల వర్తకము జరిగెను; సైనికవ్యయము 2,82,20,000 నవరసులు; నౌకావ్యయము 26,149,294 నవరసులు.

నిర్బంధ సైనికశిక్షణము

శాంతి సమయమునందు 15,00,000మంది సైనికు లుందురు; యుద్ధసమయములందు వీరికి తోడు మొదటి రెండు పంక్తులలోను మాత్రము 19,25,000మంది సైనికు లధికముగా నుందురు. అసాధారణ సమయములందు విశేష సైన్యము సమకూడుట కవకాశము కలదు.

నౌకాదళము

నౌకావివరణము	ఇదివఱకున్నవి	సిద్ధమగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	7
బాటిల్ క్రూయిసర్లు	,,	4
ఆర్మర్డు క్రూయిసర్లు	6	,,
ప్రొటెక్టెడు క్రూయిసర్లు	6	8
ఇతరమైన క్రూయిసర్లు	4	,,
డిస్ట్రాయర్లు	96	45
టార్పిడో బోట్లు	26	,,
సబ్మెరైనులు	29	,,
మొత్తము	175	73

ఆర్కటిక్ మహాసముద్రం
నల్లసముద్రం

ఇటలీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

ఇటలీ సామ్రాజ్య ప్రాచీన చరిత్రము అత్యుత్సాహకరమయినది. ప్రస్తుతచరిత్రము క్రీ. శ. 476వ సం. తో ప్రారంభమగును. హెరూలియను లనఁబడు జర్మనీజాతికి చేరిన ఒడోవకరను నాయకుఁడీ కాలములో నిటలీపైకి దండెత్తి వచ్చి యిటలీకి రాజయ్యెను. పదునేడు సంవత్సరముల పిమ్మట నీ రాజ్యము థియొడోరిక్ ది గ్రేటను ఆస్ట్రోగతు వంశస్థుని వశమయ్యెను. పిమ్మట బిజాంటైన్ సేనలవలన వీరు జయింపఁబడుటచే, ఇటలీ తూర్పు చక్రవర్తుల పరిపాలనములోనికి వచ్చెను. 568వ సం. లో లాంబార్డు లను నొక జర్మనుజాతికి చేరిన ఆల్బాయిన్ అను రాజు పో యను నది ప్రాంతముల దేశమును స్వాధీనము చేసికొని పావియాను ముఖ్యపట్టణముగ చేసికొనెను. ఈ లాంబార్డులక్రింద ఇటలీ యుత్తరభాగమును టస్కనీ అంబ్రియాలును కొన్ని సరిహద్దు జిల్లాలును చేరియుండెను. వీరికి ముఖ్యపట్టణము రావెనా. కాని యీశాన్యప్రాంతమునందలి వారు స్వతంత్రులుగనే యుండి, 697వ సం.లో వెనిసు ప్రజాస్వామ్యము (రిపబ్లిక్)ను స్థాపించిరి. అయినను రావెనా రోమాగ్నా అంకోనాలును, అడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమునందలి పెక్కు రేవు పట్టణములును, సిసిలీయును, రోముతోకూడ దాదాపు ఇటలీ దక్షిణభాగ మంతయు వీరికి స్వాధీనము కాకయే యుండెను. ఎనిమిదవ శతాబ్ద మారంభమున నీ దేశముపై బిజాంటియ ప్రభుత్వమునకుఁగల యధికార మంతరించెను. ఈ సందర్భమున లాంబార్డు రాజులతోడి కలహములలో పోపుయొక్క యధికారము క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందెను. అస్టోల్ఫస్ రాజు నెదుర్చునిమిత్తము తనకు సహాయము కావలసియుండుటచే, మూడవ స్టెఫెన్ అను పోపు ఫ్రాంకుల రాజగు పెపిన్ అనునాయనను పరిశుద్ధుని చేసి రోమునకు గవర్నరుగ నియమించెను. దీనికి ప్రతిఫలముగ పెపిన్ రావెనా ప్రభుత్వమువారికి అయిదు రేవుల నిచ్చెను. ఈ విధముగ పోపుయొక్క యధికారము హెచ్చెను.

ఒకటవ హాడ్రియన్ అను పోపుయొక్క యాహ్వానముమీఁద ఫ్రాంకుల రాజగు చార్లిమేను లాంబార్డుల రాజగు డెసిడెరియసుతో యుద్ధము సలిపి, యతనిని 774వ సం. న తన ముఖ్యపట్టణమగు పావియాలో ఖయిదీగ నుంచుకొని, వాని రాజ్యమును ఫ్రాంకిష్ సామ్రాజ్యమునకు చేర్చెను. 774వ సం. లో బెనెవెంటో రాజ్యమును దక్షిణ ఇటలీయు తప్ప, మిగిలిన యిటలీ యంతయు ఫ్రాంకుల ప్రభుత్వములో నుండెను. 800 సం.లో చార్లిమేను పాశ్చాత్య కిరీటమును ధరించెను. కార్లోవిజియన్ రాష్ట్రము భిన్నమయి పోయినపుడు, ఇటలీ ప్రత్యేక రాష్ట్రమయి ట్యూటనిక్ దండయాత్రికుల కాటపట్టయ్యెను.

961వ సం. లో ఆటో ది గ్రేటను నతఁడు రోము సింహాసనమునకు వచ్చి యరువది సం. న పవిత్రమయిన రోమకసామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తి యాయెను. పిమ్మటి శతాబ్దములలో నుత్తరఇటలీ మధ్యఇటలీలలోని జిల్లాలును పట్టణములును స్వాతంత్ర్యము చెంది, ప్రత్యేకపరిపాలకసంఘములుగను రాష్ట్రములుగను మారినవి. ఇట్టి స్థితిలో పెపిన్ వలన నీయఁబడిన దేశములతో కూడ మధ్యఇటలీలో విశేషభాగము పోపుల ప్రభుత్వములో నుండెను. ఈ దేశము పిమ్మట ననేకసమయములలో వ్యాప్తిని చెందెను. దక్షిణ ఇటలీలో చార్లిమేను కాలమునం దనేకస్వతంత్రమండలము లుండెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున నీ భాగము సిసిలీతో కూడ సరాసెనులచే నాక్రమింపఁబడెను. పదునొకండవ శతాబ్దములో నిది యంతయు నార్మనులకు స్వాధీనమాయెను. పిమ్మట పెక్కుసారులు దీని రాజులు మారినను, 1282వ సం. వఱకు నిది విభక్తముగనే యుండెను.

ఆ సంవత్సరమునం దప్పటి ప్రభువులగు ఫ్రెంచివారి యధికారమునుండి సిసిలీ స్వాతంత్ర్యము నొంది 1435వ సం. వఱకు ప్రత్యేకముగ నుండెను. అది పిమ్మట 1458 మొదలు 1504వ సం. వఱకును కూడ స్వతంత్రముగనే యుండెను. కాని, ఆసమయమునం దిటలీ సిసిలీలు రెండును 1713వ సం. వఱకు స్పెయినునకు సంబంధించి యుండెను. అప్పుడు యుట్రెచ్టు సంధివలన నేపిల్సు ఆస్ట్రియావారికిని, సిసిలీ సావాయి ప్రభువునకును చెందెను. 1720వ సం.లో నివి రెండును తిరిగి ఆస్ట్రియాకు సంక్రమించెను; కాని 1734వ సం. లో ఆస్ట్రియావా రోడిపోవుటచే స్పెయినుదేశములోని బోర్బన్ కుటుంబమునకు చేరెను.

ఇటలీదేశముయొక్క మధ్యకాలపు చరిత్రము గ్వెల్ఫ్సు ఘిబెల్లైన్సు అను తెగలవారికి కలిగిన కలహములతోడను మధ్యఇటలీ ఉత్తరఇటలీలయొక్క విరోధములతోడను సరిపోయినది. టస్కనీలో గ్వెల్ఫ్సు తెగవారు ప్రజాస్వామ్యమునకై ఫ్లారెన్సు అనువాని నాయకత్వముక్రింద నొక సంఘము నేర్పఱచుకొనిరి. ఘిబెల్లైనుల పక్షమున పిసా అరెజ్జో లుండెను. వీరికిఁగల వర్తకవ్యాపారముల పోటీ వీరిని యుద్ధములలోనికి దించెను. 1284వ సం. లో మెలోరియాయొద్ద జరిగిన నౌకాయుద్ధములో పిసనుల నౌకలను నాశనము చేసి, 1298వ సం. న కర్జోలాయొద్ద జరిగిన యుద్ధముతో జెనోవావారు సముద్రముపై తమ యధికారమును నెలకొల్పుకొనిరి.

నెపోలియను యుద్ధకాలమువఱకు ఇటలీ యంతర్భాగముల కలహములతోడనో ఆస్ట్రియా స్పెయిను సావాయి కుటుంబముల దుర్మంత్రాంగములవలననో కలవరము చెందుచునే యుండెను. నెపోలియను కాలమునం దిటలీ పెక్కు మార్పులను చెందెను. 1815వ సంవత్సరపు వియన్నా కాంగ్రెసు ఆక్టు ప్రకారము ఇటలీ పది ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగ విభజింపఁబడియుండెను.

ఆస్ట్రియా-హంగరి
ఇటలి

ఈ రాష్ట్రముల యన్నిటి యైక్యమునకై ఉత్సాహము కలిగి ఆయా రాజధానుల ముఖ్యపట్టణము లగు నేపిల్సు రోము లాంబార్డీ మున్నగు పట్టణములలోని ప్రభుత్వములవారు రహస్యముగ కుట్రలు పన్నుటతోడనో, యుద్ధములు చేయుటతోడనో కాలము వెళ్లబుచ్చిరి. 19-వ శతాబ్దము ప్రారంభమునందీ కలహములలో ముఖ్య నాయకుడును ఇటలీ మోక్షకారకుడును అయిన మహాపురుషుడు గ్యారిబాల్డి 1848-వ సం. పు ఫ్రెంచి కలహములలో లాంబార్డీ వెనీసు మున్నగు పరగణాలవారు తిరుగబడి ఆస్ట్రియా సైన్యమును వెరోనా పర్యంతము పారద్రోలిరి. సార్డీనియా రాజగు చార్లెసు ఆల్బర్టు ఆస్ట్రియాపైని యుద్ధము ప్రకటించి మొదట జయించినను, పిమ్మట నోవరాయొద్ద 1849-వ సం. న జరిగిన యుద్ధములో నోడింపబడెను. అప్పు డాల్బర్టు తన కుమారుడైన విక్టర్ ఇమాన్యుయలునకు సింహాసనము నదలివేసెను.

ఇంతలో పోపు రోమునుండి తరిమివేయబడి, మాజిని గారిబాల్డీలచే ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వము స్థాపింపబడెను. కాని 1849-వ సం. న పోపు ఫ్రెంచివారి సహాయము పడసి, వారి సంరక్షణక్రింద 1850-వ సం. నుండి తన నిరంకుశాధికారము సాగింప మొదలిడెను. సిసిలీ నేపిల్సులలోని యరాజక సంఘములు కూడ నణచివేయబడినవి. కాని రహస్యపు సంఘములు మాత్రము తమ పనిని తాము చేయుచునే యుండెను. 1859-వ సం. న ఆస్ట్రియా వారితో ఫ్రెంచివారును సార్డీనియా వారును చేసిన యుద్ధమునకు పిమ్మట, ఆస్ట్రియా వారు లాంబార్డీని సార్డీనియా కీయవలసినవారైరి. ఆ సంవత్సరములోనే, రోమాగ్నా మోడెనా పార్మా పియాసెంజా మున్నగునవి కూడ చేర్చుకొనబడెను. కాని సావాయి నీస్ పరగణాలను మాత్రము ఫ్రెంచివారి కియ్యవలసివచ్చెను. దక్షిణమున సిసిలీయనులు కలహించిరి. జినోవానుండి వెయ్యమంది సైనికులతో గారిబాల్డి సహాయముగ వచ్చి సిసిలీలో నున్న బోర్బన్ ప్రభుత్వమును ద్రోసివేసెను. విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ పక్షమున గారిబాల్డి యాక్టింగ్ పరిపాలకుడుగ ప్రకటింపబడెను. ఆగస్టునెలలో గారిబాల్డి నేపిల్సునకు పోయి యక్కడి ప్రభుసైన్యము నోడించి రెండవ ఫ్రాన్సిస్సును గెయిటాకు తరిమివేసి 7-వ సెప్టెంబరున ముఖ్యపట్టణము ప్రవేశించెను. ఇంతలో సార్డీనియా కూడ నీ పోరాటములో చేరి జయమును కొనసాగించెను. అంతట గారిబాల్డి తాను జయించిన భూములను రాజభటుల కప్పజెప్పి కాప్రిరాకు వెళ్లెను.

విక్టరు ఇమాన్యుయల్ ఆల్ప్సు పర్వతములనుండి సముద్రపర్యంతము గల యిటలీదేశ మంతటికిని రాజుగ ప్రకటింపబడెను. కాని వెనీసుపరగణాయును రోమను రాష్ట్రమును నిది యింకను మాత్రము బయటనే మిగిలియుండెను. 1866-వ సం. న ఆస్ట్రియా వారితో ప్రష్యాకు యుద్ధము కలిగినప్పుడు జరిగిన స్నేహసంధిలో వెనీసు ఇటలీకి చేరెను. 1870-వ సం. లో ఫ్రాంకోజర్మను యుద్ధము సాగుచున్నపుడు ఫ్రెంచివారు తమ సైన్యములను ఫ్రాన్సునకు తీసికొనిపోవునంతవరకును పోపును కాపాడుచునే యుండిరి. అప్పుడు ఇటాలియను సైన్యములు రోమును తీసికొనెను. 30-6-1871 లో ఇటలీ ముఖ్యపట్టణము ఫ్లారెన్సునుండి రోమునకు మార్చబడెను. 1878-వ సం. లో విక్టర్ ఇమాన్యుయలు చనిపోగా, అతని కుమారుడు మొదటి హంబర్టు రాజ్యమునకు వచ్చెను. 1900 సం. లో నితడు చంపబడెను. ఇతని పుత్రుడు మూడవ విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. కొన్ని సంవత్సరములనుండి శాంతిస్థాపనార్థ మాస్ట్రియా జర్మనీలతో నిటలీకి సంధి యుండెను. అది యీ యుద్ధములో నిటలీ వారిచే నిరాకరింపబడెను.

ఈ దేశముయొక్క 1914-వ సం. పు లెక్కల ప్రకారము 35,000,000 మంది జనులు కలరు; 184,824,000 సవరనుల సరకులు దిగుమతి చేయబడెను; 86,772,000 సవరనుల సరకు లెగుమతి చేయబడెను; ఆదాయము 114,000,000 సవరనులు; వ్యయము 103,000,000 సవరనులు; ఋణము 593,590,898 సవరనులు; 1,430,475 టన్నుల పరిమాణము గల 687 స్టీమరులును, 237,821 టన్నుల పరిమాణము గల 523 ఓడలును గలవు; 310,000 మంది గల ప్రధానసైన్యమును 250,000 మంది గల మూలబలమును గలవు.

నౌకాబలము

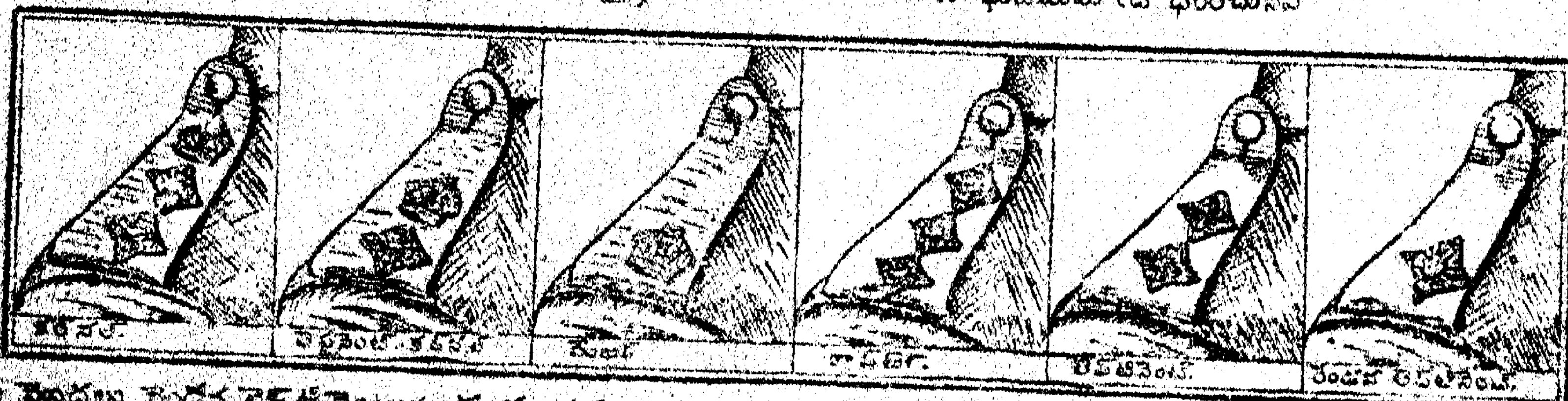
నౌకావివరణము	ప్రస్తుత మున్నవి	తయా రగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	5
ఆర్మర్డు క్రూజర్లు	11	,,
లైట్ క్రూజర్లు	,,	3
స్కౌటులు	3	,,
డిస్ట్రాయరులు	25	10
టార్పిడోలు	76	24
సబ్మెరైనులు	12	8
మొత్తము	136	40

ఉ. ఎవ్వని బాహువిక్రమము హిందుజనాళి శిరస్సుమంబులన్
నొవ్వగనీక సంతతవినోదము సల్పుచునుండె ధాత్రిలో
నవ్వసుధాతలేంద్రుడు సకలాధిపు జార్జి యురస్థ్సమాంబికన్
బువ్వులు గందనీక గెలుపుం గలిగింపుము శ్రీజనార్దనా!

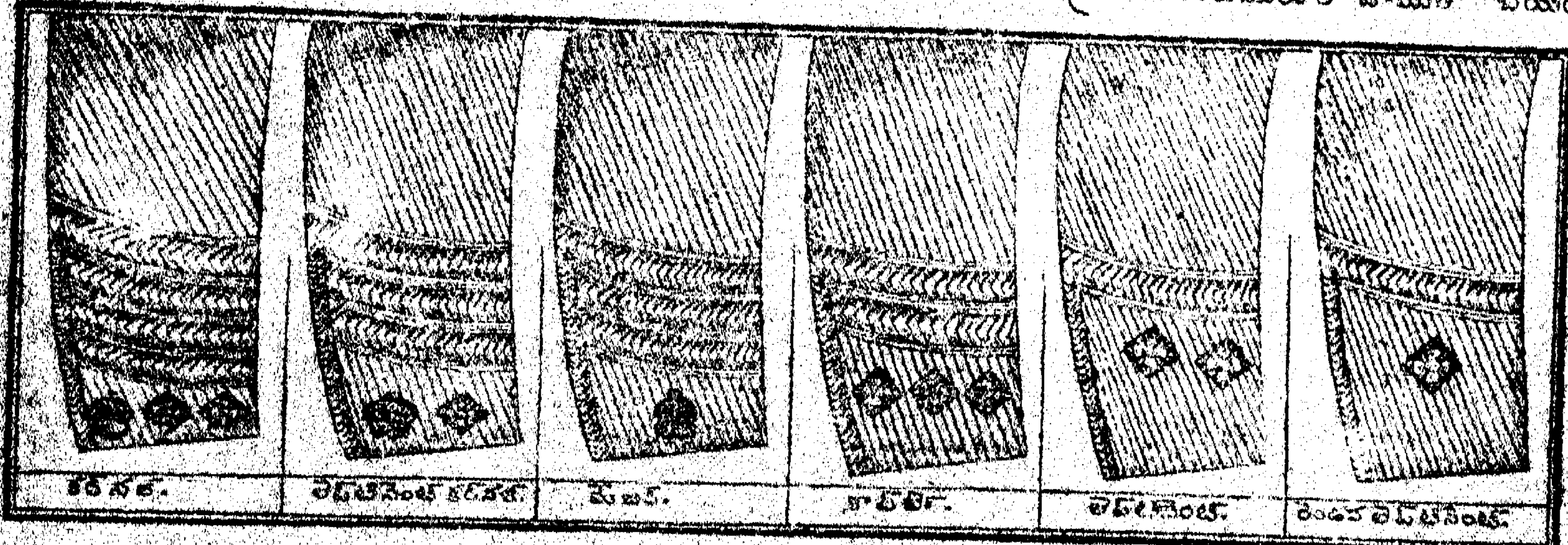
బ్రిటిషు సైన్యోద్యోగ చిహ్నములు

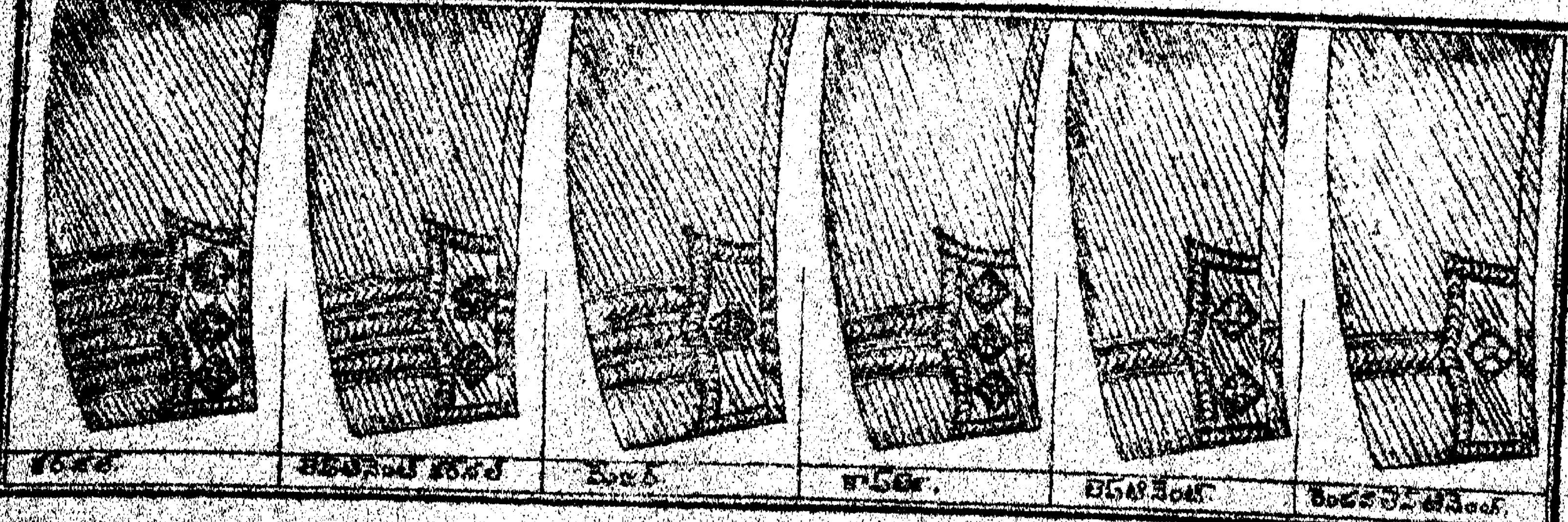
ఫీల్డుమార్షలు మొదలు బ్రిగేడియరు జనరలువఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి. ౧, ౨ లలోని నక్షత్రములు కిరీటములు లోహముతో చేయఁబడినవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు చొక్కా చేతులయొద్ద ధరించునవి

హైలాండు పటాలములలో కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు చొక్కాయి చేతులయొద్ద ధరించునవి
3, 4 నెంబరులలోని నక్షత్రములును, కిరీటములును జల్తారుతో చేయఁబడినవి.

THE MPRESS OF RUSSIA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధ వేష ధారిణి, రష్యా చక్రవర్తిని

THE GRAND-DUCHESS OLGA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధ వేష ధారిణి, రష్యా రాకొమారి

A RUSSIAN PRIEST BLESSING THE SOLDIERS

COSSACKS CROSSING THE VISTULA ON THEIR FAVOURITE HO

కోస్సకులు గుఱ్ఱములమీఁద నిలవఁబడి విస్టులానదీప్రవాహమును దాఁటు

చిత్రపటముల వివరణము

అబ్రుజ్జి ప్రభువు:—ఇటలీ యుద్ధనౌకాంగములో వైసు అడ్మిరలు. కొన్ని ఇటాలియను యుద్ధనావలకు సేనాధిపతి. హిందూదేశమునకువచ్చి హిమాలయ పర్వతములలోని అత్యున్నత శిఖరముల కెక్కి పర్వతాన్వేషణమును చేసెను.

అశ్వసేన:—ఈసైన్యము పదాతులు కనపడకుండ వారిని దాచుటకును, వారుపరుగెత్తునప్పుడు రక్షించుటకును, పదాతులు పోరగానే శత్రుసేనలపైబడి జయమును పూర్తిగా గ్రహించుటకును, శత్రుసేనల అంతు యుద్ధమునకు ముందుగా తెలిసికొనుటకును, ఉపయోగింపబడును. ఈసైనికులకు తుపాకి, ఖడ్గము, ఈటె యుండును. ఒక్కదినమునకీ సైన్యము 30 మొదలు 50మైళ్ళు నడచును. 326 అశ్వసైనికులు, ఒక్క ఆఫీసరు కలిపి ట్రూప్ అని పిలువబడును. ఇటువంటివి మూడు ట్రూపులు ఒక్క స్క్వాడ్రను. మూడు స్క్వాడ్రనులు ఒక్క లెఫ్టినెంటు కర్నలు క్రిందనుండి రెజిమెంటు యనిపించుకొనును. రెండుమూడు రెజిమెంటులు ఒక్క బ్రిగేడియరు జనరలు క్రిందనుంచబడి బ్రిగేడు అని పిలువబడును. నాలుగు బ్రిగేడులు కలిసి ఒక్క డివిజను యగును. డివిజనులో 3000 మొదలు 4000 వరకు గుఱ్ఱపురౌతులుందురు.

ఆకాశ విమానములు:—యుద్ధ ప్రారంభమున ఫ్రాన్సుకు 16 గాలియోడలు 834 ఆకాశవిమానములు, గ్రేటుబ్రిటనుకు 6 గాలియోడలు 250 విమానములు, జర్మనీకి 80 గాలియోడలు, 400 విమానములు, ఆస్ట్రియాకు 7 ఓడలు, 100 విమానములు, రష్యాకు 10 ఓడలు, 160 విమానములు, ఇటలీకి 8 ఓడలు, 220 విమానములు, సర్వియాకు 20 విమానములు ఉండెను. ఇప్పుడన్ని దేశములవారును వీని సంఖ్య నపరిమితముగా వృద్ధిచేసి యున్నారు.

ఆలెన్బీ మేజరు జనరలు:—ఇన్నిస్కిలింగు అశ్వసైన్యములో చేరి మేజరుజనరలు పదవిని పొందునంత వృద్ధిలోనికి వచ్చెను. మటాబెలాండ్, దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములలో రాణిగారిపతకమును నాలుగు గొలుసులతోను, రాజుగారి పతకమును రెండు గొలుసులతోను బడసెను. యుద్ధమునకు ముందు అశ్వసేనాధిపతిగా ఇంగ్లండునందుండెను. మాన్సు యుద్ధములో, ఇంగ్లీషువారు వెనుకకు తగ్గవలసి వచ్చినప్పుడు పదాతులు హాని కాకుండ తన యశ్వసేనతో శత్రువులను దాకి సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి కపరిమితముగ సహాయము మొనర్చెను. సొమ్మెనది యొద్ద శత్రువులతో దలపడి, వారి నాపి తరువాత వెనుకకు తగ్గిపోయెను.

ఆల్బర్టు:—బెల్జియము రాజు. జర్మనుల బాధల ననుభవించుచున్న ప్రజలతో పాటియుండి నానా కష్టములను గుడుచుచున్నాడు. మాలినిస్ నగరముపై జర్మనులు శతఘ్నులను కాల్చుచున్నప్పుడు సైనికోద్యోగియు లీయనను సురక్షితమైన ప్రదేశమునకు వెళ్ళుమని ఎంతో ప్రతిమాలవలసివచ్చెను. సాధారణ సైనికుని యుడుపులను ధరించి ప్రాణములు పోవునను భయము లేక రణరంగమంతయు తిరుగుచుండును. ఈయన డిసెంబరు 17,1907 వ సం.లో సింహాసనమెక్కెను. యూరపురాజులలో నింతపొడుగువాడు లేడు. యంత్రాదుల నడుపువిద్యను బాగుగా నేర్చెను. రయిలింజనులను తనదేశమందు స్వయముగా నడపిన మొదటిరాజు. పూర్వము సైన్యములో కొలువుచేసెను.

తన భర్తతో పాటు రాణియు నానాకష్టములను పడుచున్నది. వీరి ముగ్గురుబిడ్డలును ఇంగ్లండులో కర్జను ప్రభువుగారి గృహమునందుంచబడినారు. ఈమె జర్మనిలోనొక భాగమగు బవేరియాకు ప్రభువగు కారల్ థియొడోరు కుమార్తె. ఈమె బెల్జియములో దేవదూతయగు రాణి యని పిలువబడుచున్నది.

ఆస్క్విత్ రైట్ ఆనరబిల్:— యార్క్షయిరు నివాసి. జీవితమునందు వృద్ధికివచ్చుటకయి స్వశక్తి తప్ప మరియెట్టిసహాయమును లేదు. లండనునగర పాఠశాలలో జదివి, బాలియలు కళాశాలలో విద్యార్థివేతనమువలన జదివి, సుప్రసిద్ధ బ్యారిస్టరయి, పార్లమెంటులో ప్రవేశించి నిరుపమానశక్తివలన ముఖ్యమంత్రి యయ్యెను. ప్రధానమంత్రిగారు ఈయుద్ధపుదినములలో అన్ని కక్షులవారి మన్నలకును పాత్రుడాయెను.

సైన్యవిభాగములు

ఆర్మీకోరు:—బ్రిటిషుసేనలో ఒక్కకోరు అనగా **38,000** మంది సైనికులు, **152** ఫిరంగులు. కోరు రెండు డివిజనులుగా విభజింపబడియుండును. అందశ్వసేనయు నుండును. ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరులో **34** వేలు మొదలు **48** వేల వరకు పదాతులు, 1200 మొదలు 1800 వరకు గుఱ్ఱపుదళము,|5000 మొదలు 6000 వరకు ఫిరంగులను మాత్రమే ప్రయోగించుసైన్యము ఉండును. ఫిరంగులు **148** మొదలు 160 వరకుండును. రష్యాకోరులో 600 మంది అశ్వసైనికులు, 32,000 కాల్బలము, 4500 శతఘ్నిసేన, 152 ఫిరంగులు, ఉండును. జర్మను కోరులో 1200 గుర్రపుదళము, 30,000 పదాతులు, 6000 ఫిరంగిసేన, 160 ఫిరంగు లుండును. ఆస్ట్రియను కోరులో:---1600 గుఱ్ఱపురౌతులు 42,000 కాల్బలము, 5000 శతఘ్నిసేన, 120 ఫిరంగులు ఉండును. ఈసేనలుగాక మోటారుసైకిలు లెక్కిపోరు సైనికులు, మోటారుబండ్లమీద నుండి పోరువారు వేరుగా గలరు. బ్రిగేడు:---ఇందు పదాతులు, అశ్వసేనలు ఉండును. పదాతులు 4000 మొదలు 7000 వరకును, అశ్వసేన 1000 మొదలు 2000 వరకును ఉండును.

రెజిమెంటులో 2000 మొదలు 4000 వరకు పదాతులు. 500 మొదలు 1000 వరకు అశ్వసేనయు నుండును.

కంపెనీ యనగా 120 మంది సైనికులుండు పటాలము.

ఆర్మీమెడికలు కోరు:---యుద్ధములో దెబ్బలు తినినవారికి శస్త్రములు చేయుట, ఔషధమిచ్చుటయు ఈ యుద్యోగీయులపని. ఇంగ్లీషు సైన్యములో 5000 మంది యుద్యోగులు, పరిచారకులునుగలరు. కానియీమెడికలు ఆఫీసరుల సంఖ్య మహాసంగ్రామముచే అనేకరెట్లు హెచ్చు పెంచబడినది.

ఆర్మీఆర్డినెన్సుకోరు:---ఇందుండువారు కమ్మరపనివాండ్రు, కంచరపనివాండ్రు, ఫిట్టరులు, వీలరులు, కాలరుమేకరులు, గుమాస్తాలు మొదలగునవారును వారిపై యుద్యోగులును. వీరిపని యుద్ధభూమినుండి తిరిగివచ్చిన తుపాకులు, ఫిరంగులు వగైరాలను మరమ్మతుచేయుట, క్రొత్తతుపాకులను, ఫిరంగులను, మందుగుండు సామానులను, ఇతరయుద్ధపరికరములను క్రమముగా మూటలుకట్టి యుద్ధభూమికి బంపుట.

ఆర్మీసర్వీస్ కోర్:--- భోజన పదార్థములను సైనికులకు బంపుట ఈ కోరుయొక్కవిధి. పయిగా గుడ్డలు కుట్టుట, గుర్రములకు నాడాలుకొట్టుట, జీనులనుకుట్టి సిద్ధముచేయుట వడ్రంగిపని వీరిది.

ఇటలీరాజు:—1869లో జన్మించెను. 1900లో జంపబడిన తనతండ్రికి ననంతరము రాజ్యాధిష్ఠాతయయ్యెను. 1896లో మాంటినిగ్రో రాకుమారి ప్రిన్సెస్ హెలీనను పెండ్లియాడెను. ఈయుద్ధమునకు జనులను పురికొల్పుచు జేసిన ప్రసంగములు వారిహృదయముల నమితముగా రమింప జేసినవి.

ఇవనోఫ్ జనరలు.—జరోస్లావును పట్టుకొనిన జర్మనుసేనానాయకుడు.

ఇంగెనోల్ అడ్మిరలు వాన్:—జర్మను నౌకాసేనాధిపతి. 40 సంవత్సరములు కొలువుజేసెను. కైయిజరుగారికి ప్రియతముడు. జర్మను యుద్ధనౌకాబలమును వృద్ధిచేసి గ్రేటుబ్రిటను బలమయిన తరువాత లోకములో రెండవదిగా జేసినవాడు.

ఎమ్డెను యుద్ధనావ

కోకోస్ కీలింగు దీవులు:—ఎమ్డెన్ యుద్ధనావ యిచ్చట సిడ్నీ క్రూయిజరుచే ముంపబడెను. 1609లో కెప్టెన్ కీలింగువలన కనుగొనబడెను. ఈ దీవులు సింహళమునుండి ఆస్ట్రేలియాకు వెళ్లు సముద్రమార్గమునందున్నవి. ఈ లంకలు రాస్ అను స్కాచి కుటుంబమువారి హక్కు. సిడ్నీ రాస్ అనునతడు గవర్నరు. శీతోష్ణస్థితి రమణీయము. కాని తుపానులు ఘోరనష్టమును కలుగజేయుచుండును.

ఎమ్డెనుయుద్ధనావ చైనాలో జర్మనివారిదేశమగు కైయోఛాహార్బరునుండి ఆగస్టునెలలో తప్పించుకొని బంగాళాఖాతములో జేరెను. దీనిబరువు 3600 టన్నులు. ఇది గంటకు 24 మైళ్లు పరుగెత్తును. నాలుగు ఇంచి ఫిరంగులు12ఉండెను. చెన్నపట్టణముమీద 15 నిమిషములు గతించిన సెప్టెంబరు నెల 22-వ తేది రాత్రి 9 గంటలకు సుమారు 25 ఫిరంగులను గాల్చెను. బర్మా ఆయిల్ కంపెనీ వారివి రెండు కెరోసినాయిలు తటాకములకు నిప్పంటించి నాశముచేసెను. హైకోర్టు ప్రాంత్యమునను, మాళిలోను, హార్బరులోని స్టీమరులమీదను గుండ్లు పడెను. 8 మంది జనులు మృతులైరి. 30 మందికి గాయములు తగిలినవి. జనులు చెన్నపట్నమును భయముచేత విడువ మొదలిడిరి. ఎమ్డెనునుగురించి లెక్కలేనన్ని పుక్కిటిపురాణములు బయలుదేరెను. ఎమ్డెను ముచ్చటలలో దేశమంతయు మునిగిపోయెను. నవంబరు మాసములో కోకోస్ద్వీపమునందలి(వైర్ లెస్)తీగలేని తంత్రీ సమాచారపు కార్యాలయమును పాడుచేయుటకయి ఎమ్డెనువెళ్లగా, ఆస్ట్రేలియావారి సిడ్నీయను క్రూయిజరుచే 10నిమిషములలో నోడింపబడి, ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, కాల్చివేయబడెను. చాలమంది సైనికులిందు చనిపోయిరి. ఎమ్డెన్ కెప్టెనగు ముల్లరుకును, అందున్న జర్మను రాకొమారుడు ప్రిన్సు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫునకును గాయములు తగులలేదు. ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. సిడ్నీ నావలో నల్గురు మృతినొందిరి. 15 మందికి గాయములు తగిలినవి.

ఎమ్డెను 23 నావలను ముంచెను. అది కలిగించిన నష్టము 1 కోటి 50 లక్షల రూపాయలకు తక్కువ యుండదు. మారువేషము వేసికొని, సింగపూరువద్ద జెంఛెగ్ అను రష్యనుక్రూయిజరును, మాసుకెట్ అను ఫ్రెంచిటార్పిడో బోటును ముంచివేసెను. దీనిని పట్టుటకయి సముద్రముల నన్నింటిని ఫ్రెంచి, రష్యా, జపాను, ఇంగ్లీషు క్రూయిజరులు అనేకదినములు శోధించెను. బెన్మోరు, ఫిల్కాన, క్లాన్గ్రాంటు, క్లాన్ మథెసన్, డిప్లొమాట్, ఇండస్, కామాగటమారు (జపాను) కిల్లిన్, కింగు లడ్, లోవట్, రిబేరియ, ట్రాబోక్, ట్రోయిలస్, చైమెరిక్ అనునావలు ముంచబడిన వానిలో ముఖ్యమయినవి. బుర్సెక్, ఎక్సుఫర్డు, అనురెండు బొగ్గు స్టీమరులలోని బొగ్గు సంగ్రహింపబడి అవి ముంపబడెను. కాబింగా యను స్టీమరును సెయింటు ఎగ్బర్టు అనుస్టీమరును పట్టుకొని, వానిని ముంచక, ఇదివరకు ముంచిన స్టీమరులలోని నావికులను, ప్రయాణికులను సందు కూర్చుండబెట్టి దగ్గరిరేవులకు బంపివేసెను.

ఎన్వరు పాషా:—తుర్కీదేశమునకు యుద్ధాంగమంత్రి. జర్మనికి ముఖ్యమిత్రుడు. ఈ యుద్ధములోనికి తనదే తుర్కీని దించెను. అశ్వసైన్యమును నడపుటయందు మంచిప్రవీణుడు. రెండవబాల్కను యుద్ధములో ఏడ్రియనోపిలును బల్గేరియనులనుండి లాగికొని తిరిగి దానిని తురుష్కుల వశము చేసెను. ఇందుకయి తురుష్కసామ్రాజ్యమునందంతటను అభినందనములకు పాత్రుడాయెను.

ఎం. గయోలిట్టి:— ఇటలీకి విదేశాంగమంత్రి. ఈ ఇటలీని యుద్ధములోనికి దించుటకు గారకులయిన వారిలో నొకడు.

ఐరన్ క్రాస్:—బ్రిటిషు సైనికులకు విక్టోరియాక్రాసు ఎంత యమూల్యమయినదో జర్మనుసైనికులకు ఐరన్ క్రాసంత శ్రేష్ఠతమమయినది. ఇది గొప్పయుద్ధములో జయించినప్పుడు, గొప్పశత్రువును పట్టినప్పుడు, కోటలను ధైర్యముతో గాపాడినందుకు నొసంగబడు చుండు

వెడిదియుంట. ఈయుద్ధములో 38,000 ఐరన్ క్రాసులను కైజరుగారు సైనికులకు పంచిపెట్టిరట. ఈక్రాసు ఇనుముతోఁ జేయఁబడి కొంచెము వెండితో పూయఁబడి యుండును.

ఒకూమా ప్రభువు:— జపాను ముఖ్యమంత్రి. 1838 లో జన్మించెను. జపాను నింత గొప్ప సామ్రాజ్యముగా జేసిన వారిలో నొక్కఁడు. కోశాధ్యక్షుడు, విదేశాంగ మంత్రి, వ్యవసాయ మంత్రి, వర్తక వ్యాపార మంత్రి మొదలగు పనులను చేసెను. జర్మనితో యుద్ధమునకు దిగి, కైయోఛా రాష్ట్రమును వశము చేసికొని, జర్మనివారిని పసిఫిక్ సముద్రమునుండి తరిమివేసెను. చైనాను బలవంతపెట్టి తన కిష్టమయిన సంధిని జేసికొనెను.

ఓస్టా ప్రభువు:—ఇటలీరాజుగారి పినతండ్రికొమారుఁడు. ఇటలీవారి యుయునసేనల కీయుద్ధమందు నాయకుఁడు.

కప్పములు:—జర్మనులు పట్టుకొనిన పట్టణములలో నీక్రిందివిధముగా కప్పములనుగొనిరి. ఇది ప్రాచీనాచారముగాని ఆధునికాచారము కాదు. డబ్బులేక పోవుటచే బెల్జియనులనీవిధముగా దోఁచిరని అంద అనుచున్నారు. సొమ్ము నియ్యనియెడల పట్టణములను గాల్చి భస్మము చేసెదమనిరి.

	రూపాయలు
బ్రసెల్సు	12,00,00,000
లీజ్ రాష్ట్రము	3,00,00,000
లీజ్ నగరము	60,00,000
లావేన్	60,000
బ్రాబంటు రాష్ట్రము	27,00,00,000
లిల్	42,00,000
ఆర్మెంటయర్సు	3,00,000
నమియన్సు (1 లక్ష సిగరెట్లు సహా)	6,00,000
లెన్సు	4,20,000
రాబే, టూర్కో-నగరములు	
టర్నాండి	6,00,000
మొత్తము.	43,27,80,000

ఘెంటు 1 లక్ష సిగరెట్లు, 2200 గాలనుల కిరోసినాయిలు, 220 టన్నుల పానీయపదార్థములు, 150 టన్నుల ఓట్లు, 100 బైసికలులు, 10 మోటారు సైకిలులు.

కందకములు:— మొట్టమొదట నివి కొలఁదిపాటి గుంటలుగా నుండెను. ఈయుద్ధములో ననేకమైళ్లవఱకును భూమిలో త్రవ్వఁబడి ఒకకందకమునుండి యింకొక కందకమునకు మార్గమేర్పఱుపబడి యుండుటయేగాక టెలిఫోనులతోను, విద్యుద్దీపములతోను, వంటకు సామానులతోను, పడుకకుతగిన పీఁటలతోను అమర్పఁబడి యున్నవి. చాలకందకములు సిమెంటుతో కట్టబడి స్థిరము చేయబడినట్టివి. ఈకందకముల యుద్ధము దీర్ఘకాలము పట్టును. కందకములలోని శత్రువుల నోడించిగాని వారినిదాఁటి పోవుటకు ఎవరికిని వీలు లేదు.

క్రప్ నిర్మాణము:—యుద్ధపరికరములను నిర్మించుటయం దింతకంటె పెద్దకర్మాగారము భూలోకములో మఱెచ్చటను లేదు. జర్మనిదేశములో వెస్టుఫేలియా రాష్ట్రములోని ఎస్సెన్ అనుపట్టణమునం దిది గలదు. మొట్టమొదట నొక పయిసయినను లేని పీటర్ ఫ్రెడరిక్ క్రప్ అనువానివలన స్థాపింపబడెను. ఈతనికుమారుఁడు అతుకులులేనిరయిలు చక్రములను జేయుపద్ధతిని కనుఁగొని దానివలన ననేకలక్షలు లార్జించెను. ఆసొమ్మంతయు నీకర్మాగారములో ఫిరంగులు చేయుపనికయి వినియోగింపబడెను. మూఁడుతరములవారిబుద్ధిబలమును, పరిశ్రమయు నీకర్మాగారము నింతమహోన్నతస్థితికి దీసికొని వచ్చినవి. 1870లో ఫ్రెంచివారిపై పూర్ణజయమునుగొనినవి ఫిరంగులే!! ఈ కర్మాగారము ప్రజలసైనిక నావిక భాండార మని పిలువఁబడుచున్నది. ఈక్రప్పు నిర్మాణములో నవపది కర్మాగారములు మొత్తమునిండ గలవు. ఒకకర్మాగారమునుండి యింకొకకర్మాగారము

వరకు సామానును తీసికొని వెళ్లుటకు 30 మైళ్లపొడుగున రయిలు ఆవరణములోపల కలదు. ఇందు సిద్ధముచేయ బడిన సామానును బాహ్యప్రపంచమునకు తీసికొని వెళ్లుటకయి ప్రత్యేకముగా నిర్మింపబడిన రయిలు 40 మైళ్ల పొడవున కర్మాగారములచుట్టును గలవు. యుద్ధమునకుపూర్వము 40,000 పనివాండ్రును, 4000మంది యుద్యోగులును నిచ్చట పని జేయుచుండిరి. ఇప్పుడు 1,50,000 మంది పనివాండ్రు దూరము పాడు ఫిరంగులనుమాత్రమే (అన్ని పనులనువదలి) చేయుచున్నారంట. ఇవిగాక జర్మనీలోని వీరి సొంతభాగ్యగనులను త్రవ్వి కర్మాగారములకు పంపుటకయి 10,000 మంది త్రవ్వువారి కూలివాండ్రుగలరు. అనెన్, గులసనులలో వీరికి గల తోలింగుమిల్లులలోను, రైన్ హాసెన్, మాన్‌బర్గు, న్యూవిడ్, ఎంగరు గ్రామములలో వీరికున్న బ్లాస్టుఫర్నెసులలోను 15,000 మంది కూలివాండ్రు పనిచేయుచుందురు. కీలునగరములో వీరికున్న నౌకానిర్మాణ కర్మాగారమునందు 7000 మంది పనిచేయుచున్నారు. స్పెయినులో వీరు కొనిన యినుపగనులలో 5000 మంది త్రవ్వుచున్నారు. ఈవంశములో నాలుగవవాడగు క్రూప్ గారే వీనికన్నింటికిని ప్రొప్రయిటరు.

క్లూక్, జనరలువాన్:— 68 సంవత్సరముల వయస్సు. ప్యారిసును పట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో కెయిజరుగారివలన ఉత్తరఫ్రాంసునుండి 2 లక్షల సైన్యముతో బంపబడెను. ప్యారిసువఱకు పోగలిగినను మార్నెవద్ద మిత్రమండలివారిచే నోడింపబడి తఱిమివేయబడెను. అందుచే కెయిజరుగారియనుగ్రహమును గోలుపోయెనట.

కాడోర్న జనరలు:—ఇటలీకి సర్వసేనాధిపతి 'ఇటలీ కిచనర' ని పిలువబడుచున్నాడు. బుద్ధిశాలి, కీర్తి నొందిన సేనాని.

కిచెనరు ప్రభువు:—ఇప్పటి యుద్ధాంగమంత్రి. ఇండియా కేడుసంవత్సరములు సర్వసేనాధిపతిగా నుండెను. యుద్ధమునకు పూర్వము ఈజిప్టులో కాన్సల్ జనరలుగా నుండెను. ఈయన గతించిన 40 సంవత్సరములనుండియు పోరాడని బ్రిటిషువారియుద్ధము లేదు. లెఫ్టినెంటు పదవినుండి స్వశక్తివలన నిప్పుడనుభవించుచున్న మహోన్నతపదవిని బడసెను. బోయరుయుద్ధమును సాంతముగాజయించి సంధి జేసినదీయన. అప్పుడు పార్లమెంటువారు 7 లక్షల 50 వేలరూపాయలు బహుమతిగానిచ్చిరి. మొట్టమొదటనుండియు జర్మనీతో బోరుటకయి అనేకలక్షలసైన్యము గావలయునని గుర్తెఱిగి 11 మాసములలో 20 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముచేసి రణభూమి కంపెను. ఈయనకార్యనిర్వాహణశక్తి అపారము. ఈయుద్ధములో బ్రిటిషువిజయభారము కిచనరుగారి భుజములపై గలదు. ఈయనకున్న దేశీయ, విదేశీయ బిరుదములకు లెక్కలేదు. వయస్సు 65 సంవత్సరములు.

క్వీక్ ఫైరింగ్ ఏర్ గన్:—ఫ్రెంచివారిపుడు ద్విపక్ష విమానములలో ఫిరంగులు తీసికొనిపోబడుచున్నవి. నేలమీదనుండు శత్రుసేనలను, ఆకాశమున నెగురు శత్రువిమానములను వీనితో గాల్చెదరు.

కీలుకాలువ:—బాల్టికు సముద్రతీరముననున్న కీలుహార్బరు మొదలుకొని హాంబర్గు నగరము వఱకును త్రవ్వబడినది. ఇటీవల డ్రెడ్నాటు యుద్ధనావలు సయితము నడచుటకును, లంగరు వేసికొనుటకును, రెండింతలు విశాలము చేయబడి కెయిజరుగారి వలన 14-వ జూన్ 1914న తెరువబడెను. పొడుగు 60 మైళ్లు, లోతు 360 అడుగులు, వెడల్పు పైభాగమున 334 అడుగులు. కాలువ లోపలి భాగమున వెడల్పు 147 అడుగులు. కాలువకు మొదటను కడపటను నున్న లాకులపొడుగు 1082 అడుగులు, వెడల్పు 147 అడుగులు, లోతు 45 అడుగులు. 60 మైళ్ల పొడుగునను కాలువ విద్యుచ్ఛక్తితో రాత్రివేళ వెలిగింపబడుచున్నది. బాల్టికుసముద్రమునుండి యుత్తర సముద్రమునకు జర్మని తనయుద్ధనావ లన్నింటి నిప్పుడు పదునారు గంటలలో బంపగలదు. విశాలమున నేయుపాయము లేకుండ యుద్ధనావ లన్నింటిని ఈ కాలువలో పెట్టుకొని కాపాడుకొనవచ్చును.

కీస్, కమడోర్:—ఇప్పుడు సబ్మెరయిను నావల కధిపతిగా నున్నాడు. చైనా, దక్షిణాఫ్రిక, తూర్పు ఆఫ్రికాలలో యుద్ధమును చేసెను. పైకి వచ్చుచున్న నౌకాసేనాధిపతులలో నొక్కడు. హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో మొదటివాడు.

కెయిజరుగారి పుత్రులు:—ఆరుగు రున్నారు. యుద్ధభూమియం దున్నవారు (1) యువరాజు (2) ప్రిన్సు ఈటెల్ ఫ్రెడరిక్ (కర్నలు) (3) ప్రిన్సుఆస్కార్ (5-వ తైఫుగార్డ్సుపటాలము) (4) ప్రిన్సు అడల్బర్టు అను నాలుగవ వాడొక యుద్ధనావలో దెబ్బతిని మృతినొందెనని వదంతిగలదు. ప్రిన్సుజోఛిం అను కడపటివాడుఒక పర్యాయము ఫ్రెంచివారిచేతిలో పడకుండ ఆకాశవిమానమెక్కి పారిపోయెను. అయిదవవా డెచ్చట నున్నాడో తెలియదు.

కోసక్కులు:—రష్యాసామ్రాజ్యమునందు దక్షిణ రాష్ట్రముల సరిహద్దులలో నుండువారు. వారు లోకములోని అశ్వసైనికులలో సుప్రసిద్ధులు. ఈ సేన మొత్తము 1,80,000. వారికున్న అశ్వములు 1,70,000. ఫిరంగులు 240. ప్రభుత్వము వారిచ్చిన జమీనుల ననుభవించుచు వీరు సైనికసేవ చేయుచుందురు.

గంగాసింగునేగి:—గార్వాలు పటాలములలో సైనికుడు. జర్మను కందకములలో జొరబడి అనేకమందిని తా ననేకగాయములు తినినను జంపెను. అందుకయి శ్రీరాజచక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసును స్వహస్తములతో నితని వక్షస్థలమునకు రణరంగమున గ్రుచ్చిరి.

గ్లాడ్‌స్టన్ ప్రభువు:—మహా మంత్రి గ్లాడ్‌స్టన్ గారి పుత్రుడు. ఇంగ్లండుకు స్వదేశాంగ మంత్రిగానుండి దక్షిణాఫ్రికాకు గవర్నరు జనరలుగా వెళ్లెను. వీరి యుద్యోగ కాలమప్పుడే నిరపరాధనిరోధకమును గాంధిగారు ప్రారంభించుటయు, తరువాత వ్యవహారము పరిష్కారమగుటయు దటస్థించెను. వీరి యుద్యోగ కాలమయినందున నిప్పు డింగ్లండుకు తిరిగి వచ్చినారు.

గూర్ఖాలు:—నేపాలుదేశమునుండివచ్చు పర్వత సైనికులు. వారి సాహసము సుప్రసిద్ధము. వారి ఖడ్గములగు కుక్రీలతో నొకమనుజుని రెండుగా శీఘ్రకాలములో నరకగలరు. వారి తుపాకిగురి అమోఘము. వీరి పటాలములు 10 గలవు. ఈపటాలములో వీరి మొత్తపుసంఖ్య 20,000. వీరందరును యుద్ధమునకు వెళ్లిరి. హిందూదేశమును ఇంగ్లీషువారికి 1814 మొదలు జయించిపెట్టుటలో వీరు చేసిన యుపకారము మెండు.

గ్రే, సర్ ఎడ్వర్డు:—పది సంవత్సరములనుండి బ్రిటిషు విదేశాంగమంత్రి. ఈయుద్ధము జరుగకుండ ననేక ప్రయత్నములను త్రికరణశుద్ధితో చేసెను. కాని ఫలము లేకపోయెను. నైట్ ఆఫ్ ది గార్టర్ అను సాధారణముగా నెంతగొప్పవారికయిన నొసంగబడని బిరుదీయన కీయబడెను. జర్మనులు యుద్ధమునకు పూర్వమును, తరువాతను జేయుచున్న దురాగతముల విషయమయి కొన్ని పుస్తకములను వ్రాసి పార్లమెంటువారి యెదుటను, నాగరికలోకము యెదుటను బెట్టి వారిని పరిహాస పాత్రులనుగా జేసెను.

చర్చిలు విన్‌స్టన్:—యుద్ధనావాంగ మంత్రిగా నుండెను. సైన్యములో గొన్ని సంవత్సరములు కొలువు చేసి, సాహసవంతుడను కీర్తి నార్జించి, పార్లమెంటు మెంబరయి, సహాయకార్యదర్శిగా నుద్యోగములను జేసి చివరకు గొప్పమంత్రి యయ్యెను. ఈయన మేధాశక్తి నిరుపమానమైనది. లోకసంచారి యగుటచే నిసంబంధమున గొన్ని గ్రంథములను వ్రాసెను. తన తండ్రి లార్డు రాండోల్ఫు చర్చిలుగారి చారిత్రమును మూడు గ్రంథములుగా రచించెను. ఇంతవరకును నలుబది సంవత్సరములు 1914 నవంబరు 30-వ తేదిన నిండినవి. ముఖ్యమంత్రి కాగల సూచనలన్నియు గలవు.

జగో; హార్ వాన్:—50సంవత్సరములవయస్సు. జర్మను విదేశాంగమంత్రి. రాచకార్యములను నడపుటయందు ప్రవీణుడు. ఇంగ్లండునెడ యుద్ధారంభమువరకును అనురాగమున్నట్లు నటించెను. రోములో జర్మనురాయబారిగా గూడ నుండెను.

జాక్సను అడ్మిరలు:— మధ్యధరా సముద్రములోనున్న బ్రిటిషు యుద్ధనౌకల కధిపతి. ఇప్పుడు నౌకా యుద్ధాంగ మంత్రికి సహాయుడుగా నున్నాడు.

జినోవా ప్రభువు:— ఇటాలియను యుద్ధనావలు కొన్నింటికి అడ్మిరలు. 1854-లో జన్మించెను. ప్రిన్సు ఫర్డినాండు మృతినొందిన పిమ్మట రెండవ జినోవా ప్రభువయ్యెను.

జెల్లికో అడ్మిరలు:— ఇప్పుడు సముద్రముమీద నున్న బ్రిటిషు యుద్ధనావల కన్నింటికి అధిపతి. 1872 లో నౌకా సేనలో ప్రవేశించెను. ఈజిప్టియను యుద్ధములోను, బాక్సరు యుద్ధములోను సముద్రముమీదను నేలమీదను పోరెను. చైనా బాక్సరుల తుపాకి గుండొకటి ఈయనయూపిరితిత్తులలో ప్రవేశించినను బ్రతుకగలిగెను. కంట్రోలర్ ఆఫ్ నేవి, డైరక్టర్ ఆఫ్ నేవల్ ఆర్డినెన్సు, మొదలగు నుద్యోగములను జేసెను. 1912 మొదలు రెండవ "సముద్రప్రభువు" గానున్నాడు. ఈయుద్ధము మొదలు కాగానే సర్వసేనాధిపత్యమొసంగబడెను. ఫిరంగులను సరిగా గురికి కొట్టుటలో స్వయముగా నతిప్రసిద్ధుడేగాక అందరు నావికసైనికులను ప్రవీణులనుగా జేయగలిగెను.

జోఫ్రే జనరలు:— ఫ్రెంచి సర్వసేనాధిపతి. రెండవ లెఫ్టినెంటుగా సేనలో ప్రవేశించి, ప్యారిసు ముట్టడిలో 1870 లో పోరాడెను. టింబక్టూ పట్టణమును బట్టుకొనినవారిలోను, ఇండూ చైనాలో పోరిన వారిలోను నొక్కడు. మడగాస్కరుకు మూడుసంవత్సరములు గవర్నరుగానుండి ఆద్వీపపుసంరక్షణములను వృద్ధిచేసెను. క్రింది వారిని పనిని జేయించుటయందు కఠినుడే యని చెప్పవచ్చును. ఫ్రెంచివిన్యాసములలో నయిదుగురు జనరలులు క్రమముగా బనిచేయలేదని యుద్యోగమునుండి తొలగించెను. గణితశాస్త్రమునందు గొప్పప్రావీణ్యము గలదు. ఇతనిసంకల్పము లమోఘములు. మనోదార్ఢ్యము ఉక్కువంటిది. తొందరపడడు. నెమ్మదిగా తనసంకల్పముల నీడేర్చును. ఫ్రెంచిసేన కాతనియందు పితృవాత్సల్యమున్నది. సముద్రములో దూకు మనినను దూకుదురు. జర్మనులను నెమ్మది నెమ్మదిగా ముట్టడించుచు, కాలము తనపక్షమున నుండుటచేత నోడింపగలనను ధైర్యమును గలిగియున్నాడు.

టార్పిడో:— ఉక్కుతో చేయబడిన ఆయుధము. 300 రతుల తుపాకిప్రత్తితోను, మరియితరపేల్పు పదార్థములతోను పొదుగబడును. ఈటార్పిడో 28 హండ్రెడు వెయిట్ల బరువును 24 అడుగుల పొడుగును గలిగియుండునుగాన నది యెంత పెద్ద యింజనసియో చెప్పనగును. ఇవి పెద్దపెద్ద యుద్ధనావలందును, డిస్ట్రాయరులు క్రూయిజరులు, టార్పిడోబోటులు, సబ్మెరయినుల యందును నుండు టార్పిడో గొట్టములనుండి ప్రయోగింపబడుచుండును. 800 గజములు మొదలు 7000 గజములవఱకివి పోగలవు. 7000 గజములు (సుమారు నాలుగు మయిళ్ళు) పోవుటకు 4 నిమిషములు పట్టును. ప్రయోగింపబడిన నావకుతగులగానే టార్పిడో యొక్క ముక్కు చివరి కోపలనున్న ప్రత్తికి నిప్పంటించి పిడుగువలె ప్రేలునట్లు చేయును. ఆదెబ్బరు నావ బ్రద్దలగును.

టిర్ప్ అడ్మిరల్ వాన్:- జర్మనుయుద్ధనౌకాంగ మంత్రి. గతించిన 25 సం. ల నుండియు పెక్కువందల కోట్ల రూపాయలను వ్యయము చేయించి జర్మను నావికా దళమును ఇంగ్లీషువారి దళము తప్ప లోకమునం దద్వితీయముగా జేసెను. సబ్మెరయినులు చేయుచున్న దుష్కృత్యములను ప్రేరేపించుచున్న దీయనయె.

టిర్విట్ కెప్టిన్:— హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో జర్మనునావలను ముంచిన ఆంగ్ల నౌకాధిపతులలో నీయన యొక్కడు.

ట్రీష్కి:— 19 వ శతాబ్దములో జర్మనుదేశచరిత్రము అనునొక సుప్రసిద్ధగ్రంథమును వ్రాసి వన్నెకెక్కెను. ఈయనవ్రాతలు జర్మనులలో దేశభక్తి నమితముగా బురికొల్పినవి. 1834 లో బుట్టెను. ఇతడు 1896 లో మృతినొందెను.

డెల్కాసి. ఎం:— ఫ్రాంసునకు యుద్ధాంగమంత్రిగను, అధినివేశ మంత్రిగను నుండెను. 1905న రాజీనామా నొసంగెను. యుద్ధారంభమున విదేశాంగమంత్రిగా నెన్నుకొనంబడియెను. ఈతండనిన జర్మను ప్రభుత్వమువారికి బహుకంటకము. ఫాషోడా సంబంధమున ఇంగ్లీషువారికిని ఫ్రెంచివారికిని గొప్పతగవును పరిష్కరించి ఆంగ్లో-ఫ్రెంచిమైత్రికి కారకుండయ్యెను.

డైనమైటు బాంబు:— ఒక్కబాంబు 90 రతులుండును. శత్రుసేనల బరిమార్చుటకు, కర్మాగారముల గూల్చుటకు, సంకేతనల ధ్వంసము చేయుటకు, నగరములను నాశము జేయుటకు నిది యుపయోగింప బడును. వైమానికులకు మూడుముప్పులు గలవు. (1) అకస్మాత్తుగా వారివిమానము నిర్మాణలోపమువలన గూలుట. (2) శత్రుఫిరంగులు తగిలి నాశనమగుట (3) విమానములోనున్న తుపాకీనుండే ప్రేలి విమానము భస్మమగుట. కాని యీ యుద్ధమందు వైమానికులు చేయుచున్న సాహసకార్యములు వర్ణనాతీతములు.

నికోలస్. గ్రాండ్ డ్యూక్:— రష్యా సర్వసేనాని రుష్యాచక్రవర్తిగారికి జ్ఞాతి. అశ్వసైన్యాధిపతులలో గొప్పప్రఖ్యాతి గలవాడు. వ్యూహములను పన్నుటయందద్వితీయుడు. ఇదివఱకు పెక్కు గొప్పసైనికోద్యోగములను జేసెను. ఈయుద్ధములో మిత్రమండలివారి ఆశలన్నియు ఈయనమీదనే గలవు. వయస్సు 58 వత్సరములు

నీష్కే:— జర్మనీలో బుట్టినవారిలో నతిసాహసికుండయిన వ్రాతగాడు. ఆధునిక జర్మను విజ్ఞానము లోకమంతటను ప్రసరింపవలయునను సిగ్గుమాలిన తలంపులకును, ప్రయత్నములకును ఈతని వ్రాతలే మూలాధారములు. 1844 లో జన్మించెను. బాస్ విశ్వవిద్యాలయమునం దుపాధ్యాయుడుగా నుండెను. పుట్టినప్పటినుండియు నేదో యొకశరీరబాధ [illegible] వాడు. 1900 వ సం॥లో నొక ఉన్మత్తవైద్యాలయమునందు కీర్తిశేషుండాయెను.

నౌకాఫిరంగులు:— 16 ఇంచి ఫిరంగులు 22 మైళ్ళు, 15 ఇంచి ఫిరంగులు 15 మొదలు 21 మైళ్ళు 13.5 ఫిరంగులు 12 మైళ్ళు, 12 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 11 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 9.4 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు, 9.2 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు 8.2 ఇంచివి 8 మైళ్ళు, 7.5 ఇంచివి 7 మైళ్ళు 6 ఇంచివి 6 మైళ్ళు దూరమును పోవును.

నౌకాసేనాధికారి పదవులు:— మొదటివానిని 'అడ్మిరల్ ఆఫ్ ది ఫ్లీట్' అని పిలిచెదరు. రెండవవాడు అడ్మిరల్ అతనిక్రిందివాడు వైస్ అడ్మిరల్. ఇంతకు తక్కువదర్జా రేర్ అడ్మిరల్, దీనితరువాతిది కమ్మొడోర్, పిమ్మట కెప్టెన్, కమాండర్, లెఫ్టినెంటు, సబ్ లెఫ్టినెంటు, అను నధికారపు పదవులు గలవు.

పల్టని జనరలు:— మార్నె యుద్ధమునకుముందు మూడవ ఆర్మీకోరుకు సైన్యాధిపతిగా నియమింపబడెను. ఇచ్చట తనసాహస కార్యములవలన సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారు వ్రాసినట్లు మంచి శక్తివంతుడని ప్రకటింపగలిగెను

ప్రతాపసింగు; మహారాజా సర్:— ఇడారు మహారాజు. జోధపురమునకు రాజప్రతినిధిగా నుండెను. చైనా యుద్ధమునందును, తిరాదండయాత్ర యందును మరి యితర యుద్ధములలోను బోరిన రాజపుత్ర సింహము. 70 సం॥లు నిండినను జర్మనీమీద పోరుట తనవిధియని, యనేక కష్టములను గుడుచుచు పశ్చిమ రణరంగమున నున్నారు.

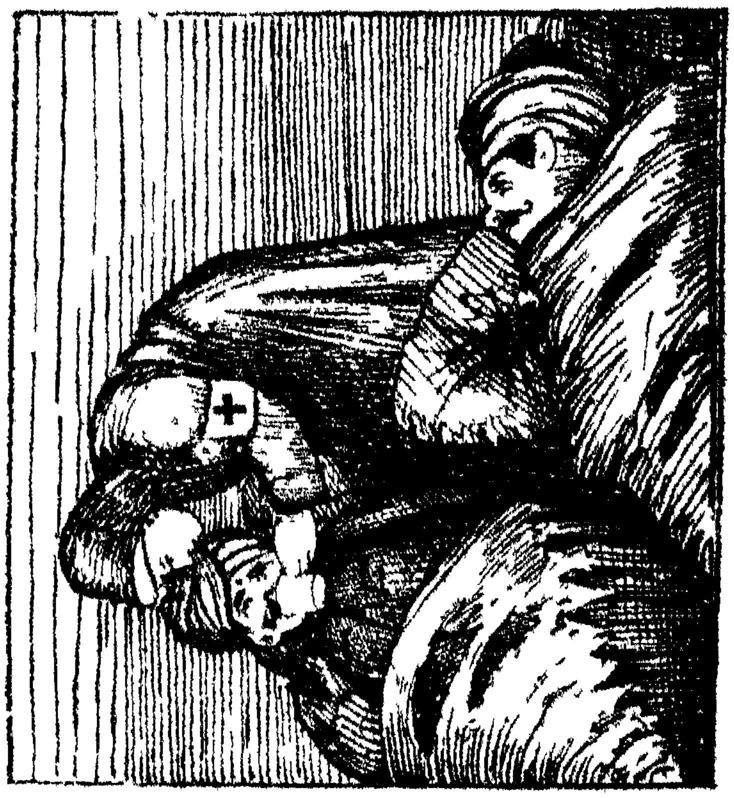
పింఛనులు:— చచ్చిపోయిన, లేక రోగములవలనగాని దెబ్బలవలనగాని మృతినొందిన నావికుల లేక సైనికుల భార్యలకు వారము 1-కి రూ 5-10-0 లు, వారి మొదటి బిడ్డకు వారము 1-కి రూ 3-12-0 తరువాత నున్న బిడ్డలకు తల 1-కి రూ 1-14-0 లు పింఛనుగా నొసంగబడును. మరీ దారిద్ర్యపు స్థితిలోనుండిన వృద్ధాప్య వేతన కమిటీవారు సిఫారసు చేసినచో భార్యకు వారము 1-కి రూ 9-6-0 ల వరకు పింఛ నొసంగవచ్చును. ఈపె తిరిగి పెండ్లి చేసికొనినచో

CARRIED INTO THE OPERATION ROOM

సైనికుడు శస్త్రాలయమునకు గొంపోబడుట

GIVING HIM MEDECINE

ఔషధమొసగుట

A WOUNDED SOLDIER CARRIED FROM THE FIELD

గాయపడిన సైనికుడు రణరంగమునుండి రెడ్‌క్రాస్‌వారివలన మంచముగండ్ల తీసికొనిపోబడుట

TAKING HIM TO HIS BED ROOM

పడకవద్ద వానిని తీసికొనిపోవుట

NURSING THE INDIANS IN ENGLAND

THE KING EXAMINING A WOUNDED INDIAN'S HAND

2వ గాయపడిన సైనికుని చేతిని రాజుగారు పరీక్షించుట

THE QUEEN CHATING WITH THE INDIANS

రాణిగారు రోగులగు హిందూదేశ సైనికుల కుశలమునరయుట

GERMAN PRISONERS PAYING RESPECTS TO THEIR MAJESTIES

జర్మను ఖయిదీలు వైద్యశాలలో రాజదంపతులను దర్శించుటకయి వచ్చుట

THEIR MAJESTIES' DEPARTURE

(శ్రీరాజదంపతులు బయలు దేరుట)

THE INTERIOR OF LADY HARDINGE HOSPITAL IN BOMBAY

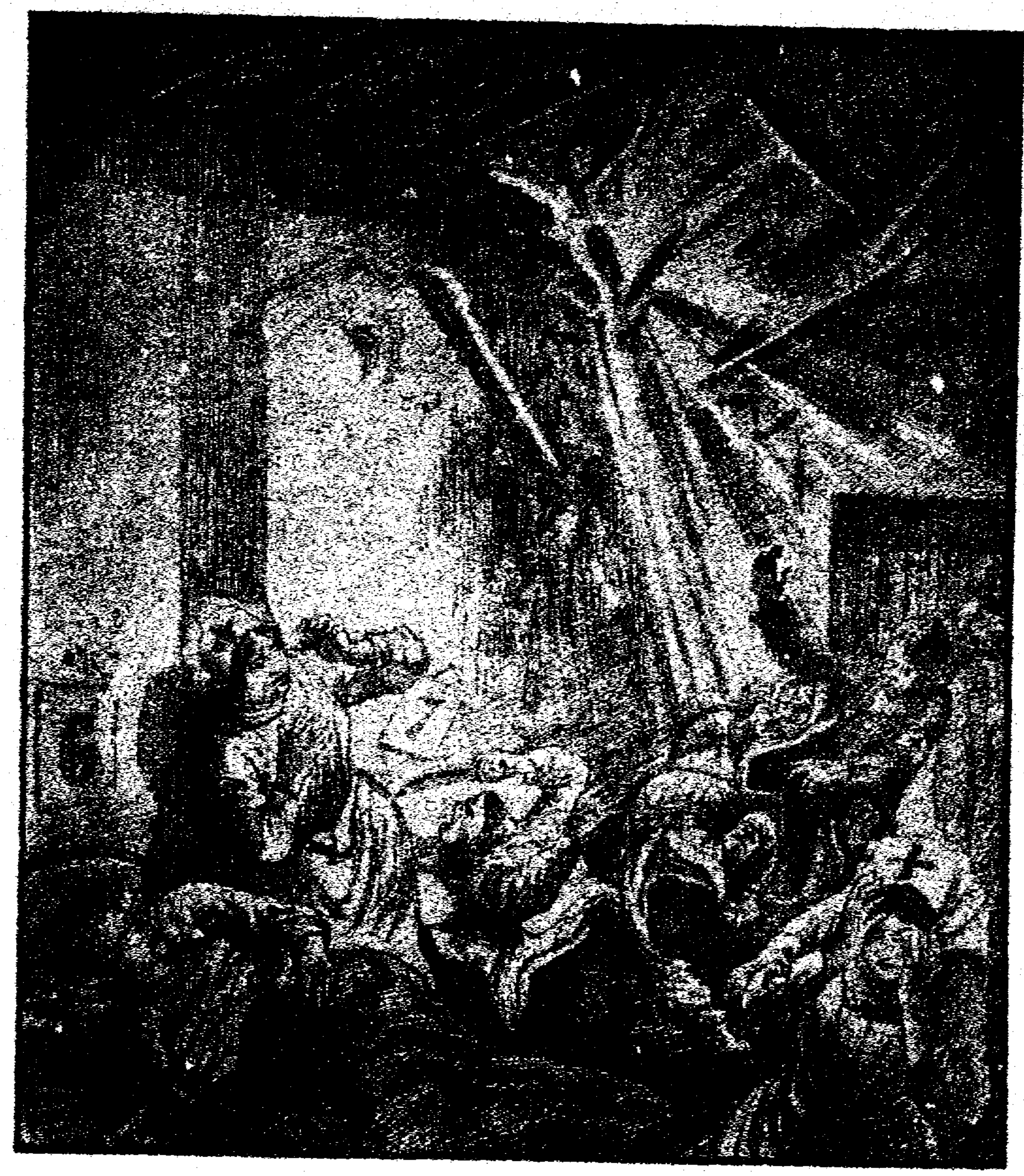

OPPORTUNE HELP

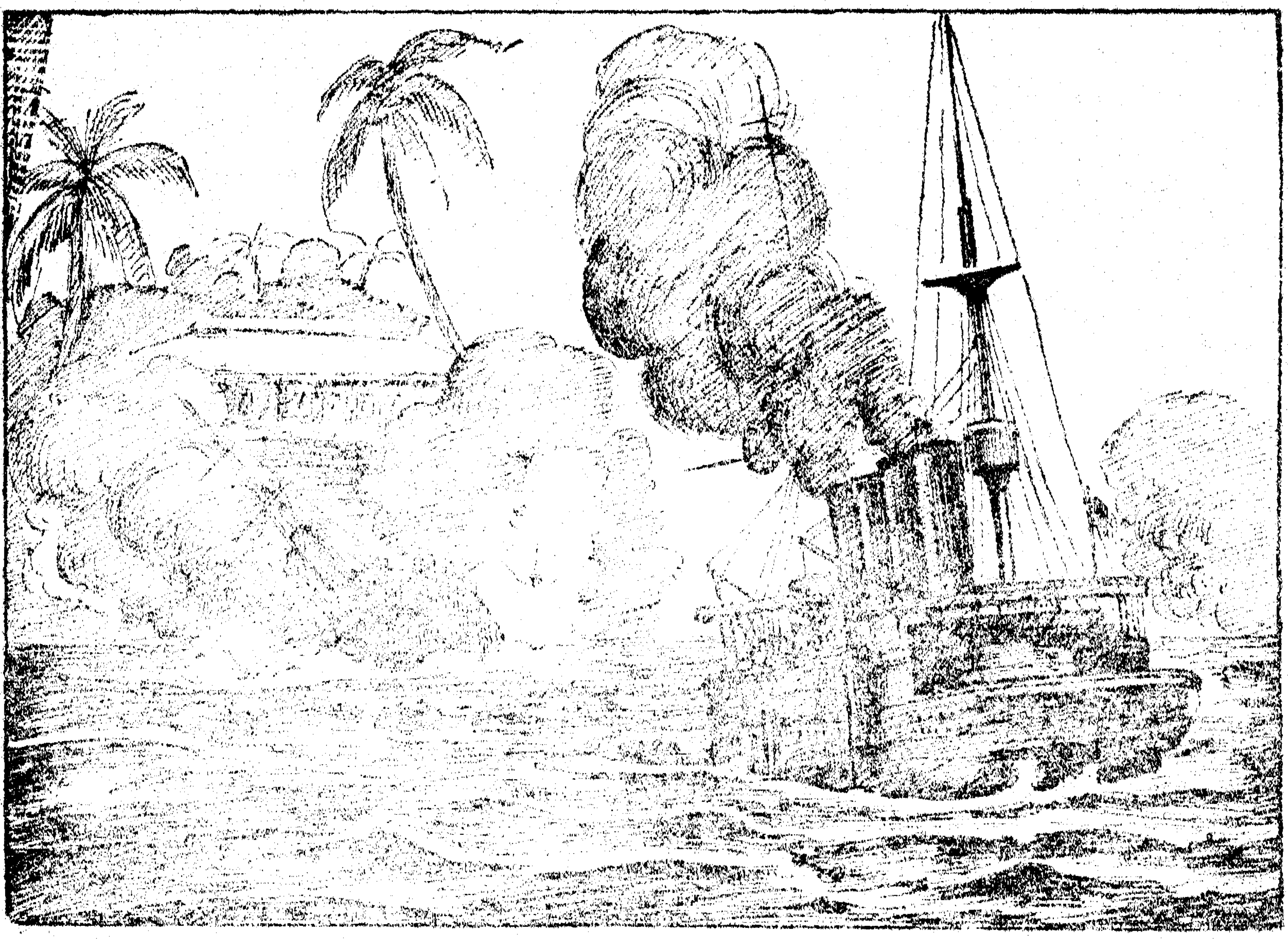
ఒక రెడ్ క్రాస్ దాయి దెబ్బతిని పడియున్న భటునికి వేళకు సహాయముచేయుట

GERMAN SHELL ON A RED CROSS HOSPITAL

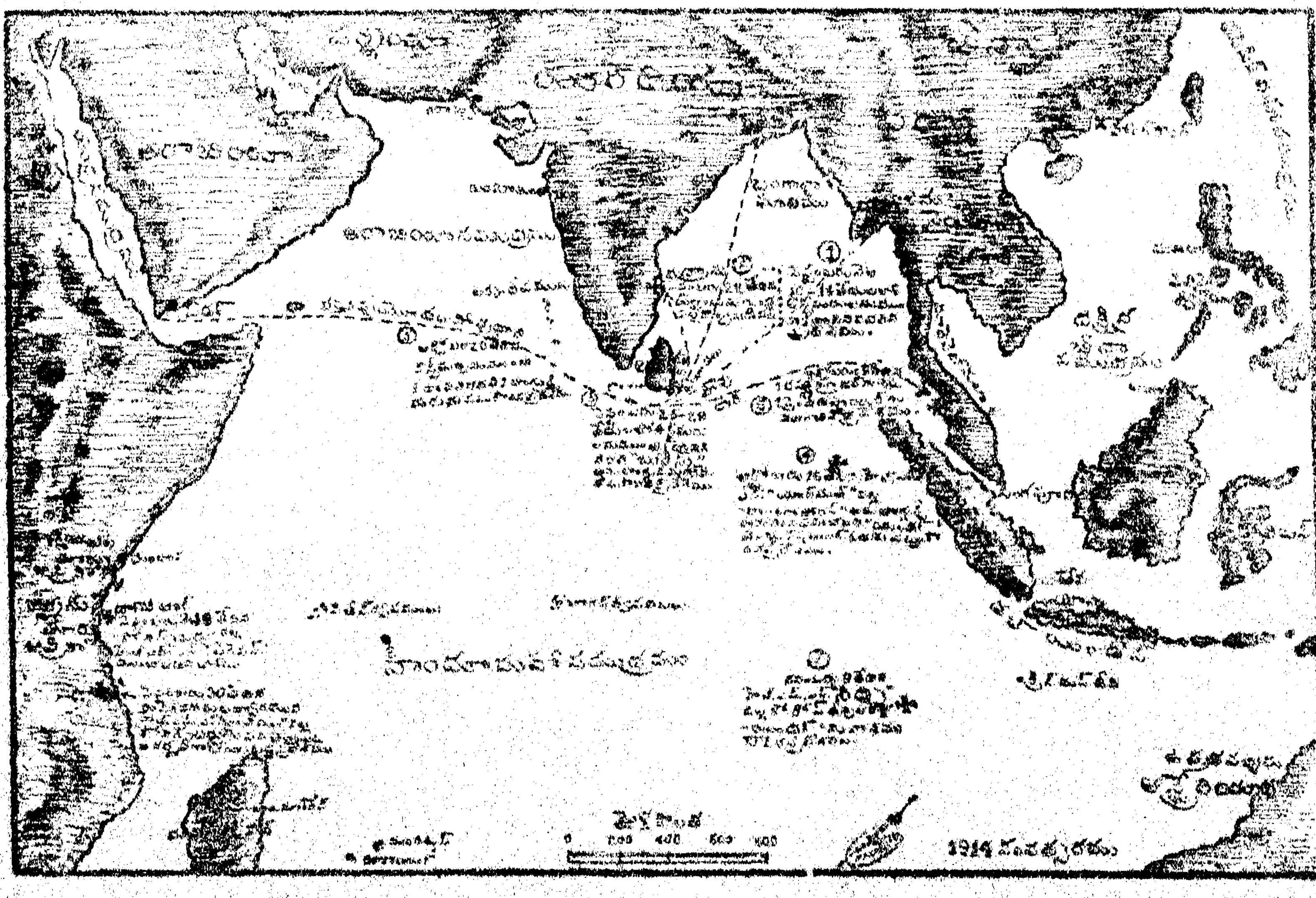

రెడ్ క్రాస్ వైద్యాలయము మీద జర్మనులొక ఫిరంగిగుండును వేయుట

సైనికులకు పరిచర్యలు చేయుటకయి వెళ్లిన స్త్రీ పురుషులెంతో ధైర్యవంతులయి యుండవలయును. వారిసేవ యెల్లప్పుడును ప్రాణోపద్రవములతో గూడియున్నట్టిది. గాయపడిన సైనికులను వీరు ఫిరంగిగుండ్లొకవైపున మీద పడుచున్నను వెళ్లి తీసికొని వచ్చుచుందురు. వీరు ప్రాణములను సయితము సరకుచేయక సేవనే దృఢవ్రతముగా పైకొనుట కడుంగడు [illegible]నీయముగదా! వైద్యశాలలమీద గుళ్ళుగూడదని నియమములున్నను జర్మనులు లెక్కసేయక ఇట్టి పరిచారకులను, రోగులను ఫిరంగులువేసి చంపుచున్నారు.

THE "EMDEN" DRIVEN ASHORE AND BURNT

THE EXPLOITS OF THE "EMDEN"

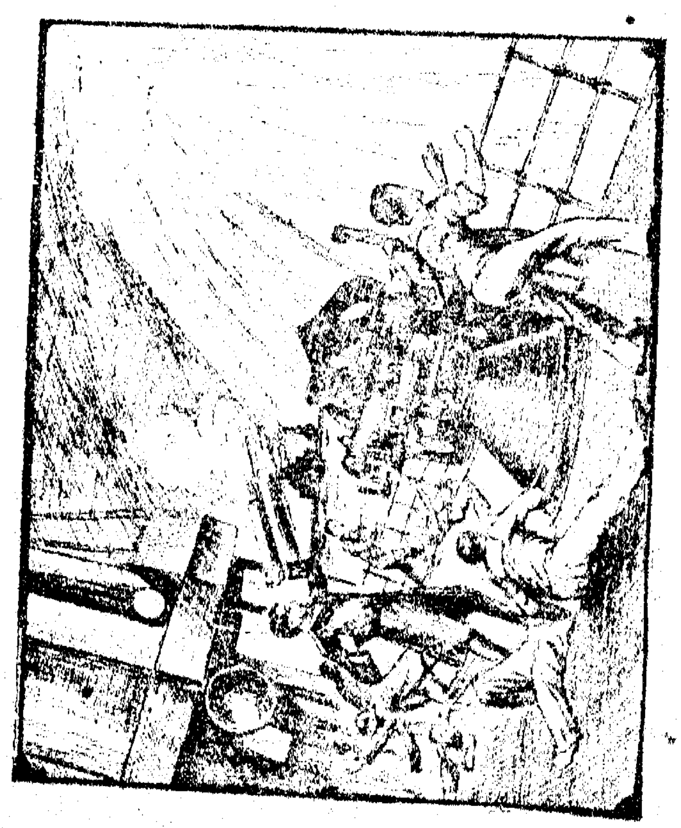
THE GUNS OF THE "SYDNEY" IN ACTION

SURVIVORS FROM THE "EMDEN"

ఎమ్డెను ఓడ మునుగుచుండగా కొందఱు నావికులు తప్పించుకొనుట

సిడ్నీ యుద్ధనావనుండి ఎమ్డెనుమీద ఫిరంగులు ప్రయోగింపబడుట

పింఛను ఆపబడునుగాని రెండు సంవత్సరముల పింఛను 585 రూ.లు పెండ్లి కాగానే కట్నముగా గవర్నమెంటు వారివలన నొసంగబడును. ఆపెబిడ్డల కొసంగబడు పింఛను యివ్వబడుచునే యుండును. కుమార్తెల కీపింఛను 16 సం. ల వయస్సువఱకు, బాలురకు 14 వఱకు మాత్రమే యియ్యబడును. బాలుడు 16-వ యేటవఱకు చదువుకొన దలచెనేని అంతవర కియ్యబడును.

యుద్ధమువలన పూర్తిగా నంగవిహీనులయిన సోల్జరులు, సెయిలరులకు బ్రహ్మచారులుగా నుండినేని వారము 1-కి రూ 16-8-0 లు ఉపకారవేతన మొసంగబడును. వీరిలోనే పెండ్లియయి బిడ్డలు లేనివారికి రూ 12-6-0 లు వారమున కీయబడును. బిడ్డలు సంయుతమున్న వానికి వారము 1-కి రూ 17-4-0 లు యివ్వబడును.

పోపు:—లోకములోనున్న రోమనుక్యాథలిక్కు మతస్థులందరకును సద్గురుడు. పూర్వము యూరపు ఖండమునంతయు నీపోపులు బొటన వ్రేలిమీద త్రిప్పిరి. ఇప్పుడదిపోయినను వారికి చాల ప్రాబల్యము ఈలోకములో కలదు. ఈప్రకృతపు పోపుగారిపేరు బెనడిక్టు. ఈయుద్ధములో సంధి జేయింపవలయునని చాల ప్రయత్నములు చేసెనుగాని లాభము లేకపోయినది.

ఫిషర్. లార్డు:—1854 లో ఆంగ్ల నౌకాసేనలో ప్రవేశించెను. క్రిమియనుయుద్ధము, చైనీసు యుద్ధము, అలెగ్జాంద్రియా ముట్టడులలో సముద్రనౌకాధికారిగా నుండెను. తరువాత ననేకోద్యోగములను జేసి 1904 మొదలు 10 వరకును నౌకాసేన కధ్యక్షుడాయెను. బ్రిటిషు యుద్ధనావల నభివృద్ధికి మెచ్చుటయం దీయన జేసిన కృషి లెస్స. సముద్రయుద్ధానుభవములో నీతనికి మించినవారు లేరు. 74 సంవత్సరములు నిండినను ఈయుద్ధమారంభము కాగానే సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రి తరువాత రెండవ యుద్యోగ మొసంగబడెను. ఈయనకును, సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రియగు చర్చిలుగారికిని డార్డనెల్సు జలసంధిని బట్టుకొను విషయమయి భేదాభిప్రాయము లంకురించి ఇద్దరును వారివారిపదవులకు రాజీనామానిచ్చిరి.

ఫిరంగులు.

ఫీల్డుగన్సు:— ఇవి గుఱ్ఱములవలన లాగబడును. 13½ రతుల బరువుగల ఫిరంగి గుండ్లు మొదలు 35 రతుల గుండ్లవఱకును 5500 మొదలు 9000 గజముల దూరము ప్రయోగింపబడగలవు. హావిజరులు:—వీటినుండి విడువబడుగుండ్లు ఆకాశము పైపునకు వెళ్ళి, పగిలి, శత్రుసేనలమీద గురియును. ఇందు 300 సీసపు చిన్నగుండ్లుండును. ఈగుండ్లు పైవానికంటె కొంచెము ఎక్కువగా బరువుండును. ఇంతకంటె పెద్ద గుండ్లను ప్రయోగించు ఫిరంగులను సీజ్ ఆర్టిల్లరి అని పిలిచెదరు. గుండు బరువు 60 మొదలు 90 రతులు. పోవుదూరము 10,000 గజములు. సీజ్ఆర్టిల్లరి:—ఈ ఫిరంగులు కోటలను ముట్టడించుటయందుపయోగపడును. వీనినుండి 250 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల గుండ్లు ప్రయోగింపబడుచున్నవి. జర్మనులు లీజి నామూరు ఆంట్వర్పు కోటలను పట్టుకొనినప్పుడు 880 మొదలు 2000 రతులవరకు బరువుగల యీగుండ్ల నుపయోగించి వానిని పట్టుకొనిరి. ఈమధ్య జర్మనులును, ఫ్రెంచివారును ఒక్కొక టన్ను బరువును 5 అంగుళుల ఎత్తునుగలిగి, 8 మైళ్ళ దూరము పోగల గుండ్లను గొప్ప ఫిరంగులనుండి ప్రయోగించిరి. ఈ విచిత్రము లోకము నాశ్చర్య మగ్నమానసము జేసినది. ఇట్టి పెద్ద ఫిరంగులు మోటరు బండ్లమీద నుంచబడి కాల్చబడుచున్నవి. వీటిని రయిలుమీద మోసికొని వచ్చెదరు గాని వగుఱ్ఱములును లాగలేవు. మెషీన్ గన్:—ఇది తుపాకులలో బెట్టులోటాలనే నతిశీఘ్రముగా గాల్చును. ఒకసారి విడువబడిన తోటాల వలన గలుగు చలనము వలననే యితరతోటాలు యంత్రములోని కెక్కునుగాని చేతితో కూర్చవలసిన పనిలేదు. గురి బహుసరిగా నుండును. చేతితో మోసుకొని పోవచ్చును. బహుప్రాణోపద్రవ కరమయిన యంత్రము. నిమిషమునకు 228 తోటాలను విడువగలదు. తుపాకి:—దీనిని ఆధునిక రైఫిల్ అని పిలిచెదరు. ఇంగ్లీషు సైనికుల తుపాకిలోని గుండు 2500 గజములు లేక 1 మైలు, 3 ఫర్లాంగుల,

106 గజముల దూరము పోగలదు. దాని బరువు 8 రతుల 10 ఔన్సులు. పది తోటాల నొక్కపర్యాయ మందెక్కించి యుంచవచ్చును. ఇటువంటి రైఫిలుతే యూరపు సేనల కన్నింటికిని గలవు గాని ఒక్కపర్యాయము 5కంటె తోటాలు ఎక్కించుటకు వీలు లేనట్లుగా వారు నిర్మించుకొనిరి. తుపాకి గుండు :—ఇది రాగి, తుత్తునాగములతో చేయబడును. ప్రేల్చబడునప్పుడు రాగి తుపాకి కంటుకొనకుండ పైభాగము నికెలుతో (మన దేశములోని అణా నాణెము చేయబడు లోహము) గప్పబడును. బ్రిటిషువారి తుపాకిగుండు 1¼ తులము బరువుండును.

ఫ్రెంచి. ఫీల్డుమార్షల్ సర్ జాన్ :—వయస్సిప్పుడు 62 సంవత్సరములు. మొట్టమొదట నౌకాసేనలో ప్రవేశించి తరువాత అశ్వ సేనోద్యోగిగా నుండెను. బోయరుయుద్ధమునందు జనరలు బుల్లరు క్రిందను, లార్డురాబర్ట్సు క్రిందను బాగుగా సేవజేసి వారి మన్ననలకు పాత్రుడాయెను. 1907-మొదలు 1911 వఱకు సైన్యములో ఇన్‌స్పెక్టరు జనరలు పదవిని నిర్వహించెను. 1913లో ఫీల్డుమార్షలను అత్యున్నత సైనికగౌరవ మొసంగబడెను. ఆధునిక యుద్ధవిధానమును బాగుగా నడపుటయం దీయనతో దీటువారు ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులలో బహుకొద్దిగా గలరు. ఈ యుద్ధమును నతి జాగరూకతతోను, ధైర్యసాహసములతోను నడుపుచున్నాడు.

బికనీరు మహారాజు :—ఆంగ్ల సైన్యమునందు కర్నల్ ఇన్ ఛీఫు పదవియందున్న రాజపుత్ర యోధుడు. యుద్ధభూమిలో జేరి కొంతకాలము స్వదేశమునకు వచ్చియున్నారు. రాజ్యకార్యవేత్త. దేశమును చక్కగా పరిపాలించుటయేగాక శాసనసభను గూడ ప్రజల కొసంగెను. బికనీరులో ఎడారు లుండుటవలన ఒంటెలసేనలు తయారు చేయబడును. వీరి ఒంటెలసేన లిప్పుడు ఈజిప్టు, అరేబియాలలో జేరి వీరికి కీర్తి నార్జించు చున్నవి.

బియాటి. అడ్మిరల్ :—1884లో బ్రిటిషు నౌకా సేనలో ప్రవేశించెను. నైలునదీ యుద్ధమందు, పీకింగును పట్టుటయందును జేరెను. రెండు పర్యాయములు గాయముల దినెను. 38-వ సంవత్సరము నిండకమునుపే రైర్ అడ్మిరలు అను గొప్పపదవిని పొందెను. ఇప్పుడు మొదటి బ్రిటిషు స్క్వాడ్రను కధిపతి. హెలిగోలాండు బైటులో అయిదు జర్మను డిస్ట్రాయరులను ముంచి ఘనత కెక్కెను. ఇంగ్లండులో తూర్పుతీరపు పట్టణములను కొన్ని నెలల క్రిందట గాల్చుటకై వచ్చిన బ్లూచ్చెరను జర్మను బాటిల్ క్రూయిజరును ముంచి, మరియొకదానికి గొప్పనష్టము కలుగజేసెను. ఈయన పతాకమెగురు లయన్ యుద్ధనావలోని బాయిలరు శత్రువుల గుండుచే బద్దలగుటవలన మరమ్మతుకై పంపబడెను. ఈ సముద్రయుద్ధములో జయించుటవలన బియాటీగారి కీర్తి మరింత వృద్ధియయినది.

బెత్మన్ హాల్వెగ్. వాన్ :—జర్మనీ ముఖ్య మంత్రి "సంధులు పనికిమాలిన కాగితపుముక్కలు. మేమాగజాలము. పారిసు పట్టుకొనవలయును. అందుచే లక్సెంబర్గు, బెల్జియముల గుండ సమీపమార్గమున మేము వెళ్లకతీరదు" అని జర్మను పార్లమెంటులో నుడివి జర్మను మర్యాదయందు నమ్మిక మంతవఱకును గల వారి భ్రాంతిని పోద్రోలెను.

బోనర్ లా :—కన్సరు వేటివుల నాయకుడు. అన్నికక్షులవారును మంత్రులుగా నియమింపబడిన తరువాత అధినివేశ మంత్రిత్వ మొసంగబడెను. మంచివక్త. ముఖ్యమంత్రి కావలసినట్టివాడు.

మందుగుండుసామాను :—ఒక్కసైనికునికి 120 తోటాలును అశ్వసైనికునికి 100 ను ముందుగా ఇచ్చి యుద్ధములోని కంపుదురు. ఒక యంత్రఫిరంగికి 21,000 మొదలు, 30,000 వఱకు సాధారణమయినతోటాలుతీసికొనిపోబడును. హావిజర్ పెద్దఫిరంగులకు 100 రతుల గుళ్లు 50 గొంపోబడుచుండును. యుద్ధభూమికి వెనుక సప్లయిచేయుట కనేక డిపోలుండును. ఈ డిపోలనుండి మందుగుండ్లు, శరీరములో రక్తమెట్లు ప్రవహించుచుండునో ఆవిధముగా నిరంతరము బంపబడు చుండును.

ఫిరంగులు :—అనేక రకములవి. అన్ని రకముల ఫిరంగులును

ఆస్ట్రియాకు 2500, బెల్జియమునకు 204, ఫ్రాన్సుకు 4200, గ్రేటుబ్రిటను ఇండియాకలిపి 1070, జర్మనీ 6500, ఇటలీ 2200, రష్యా 6000, సర్వియా 500, టర్కీ 600, జపానుకు 2000 లును గలవు. యుద్ధారంభమునుండి ఈ సంఖ్య విశేషము పెరిగియున్నది.

మ్యూరే. జనరలు:—సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి సహోద్యోగులలో నధ్యక్షుడు. జూలు యుద్ధమునందు పోరెను. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో అపాయకరమయిన గాయములను దినెను. ఎడతెగక యెల్లప్పుడు పరిశ్రమ జేయుచుండును

మాడన్. అడ్మిరల్:—అడ్మిరల్ జెల్లికోగారి సహోద్యోగులలో ప్రథముడు. ఆయన బావమరిది. 1882 ఈజిప్టుయుద్ధమందుండెను. 1905 లో నేవల్ అసిస్టెంటు కంట్రోలరుపనిని జేసెను. ఇంక చాలగొప్ప పనుల నిర్వహించెను.

మాంటినీగ్రోరాజు:—74 సంవత్సరముల వయస్సుగల సుప్రసిద్ధరాజు. యూరపులోని రాజులకందరికంటె తక్కువభూమికలదు కాని పరాక్రమవంతుడు. తుర్కీని బాల్కనుయుద్ధములో నోడించినవారిలో నొకడు. అప్పుడు రాజ్యమును వృద్ధి జేసికొనెను. ఇప్పుడు ఆస్ట్రియామీద యుద్ధమునకు దిగెను. కవి. తన ప్రజలకు కీర్తనలను పాడుటకయి వ్రాసిపెట్టుచుండును. సాధారణమయిన గుఱ్ఱము నెక్కి అనేక చోట్లుల సంచారము సామాన్యపౌరునివలె జేయుచుండును. ఈయన కుమార్తె ఎలేనా రాణిగారు ఇటలీరాజును పెండ్లాడినది.

మారిస్ ప్రిన్సు:—జార్జిచక్రవర్తిగారికి దాయాది. 23 సంవత్సరముల వయస్సు. కింగ్సురాయిల్ రైఫిల్సు కోరులో లెఫటినెంటుగానుండి గాయములుతిని మృతి నొందెను.

మూర్. రేర్ అడ్మిరలు:—ఇప్పుడు మూడవ సముద్రప్రభువు. ఈజిప్టు సముద్రయుద్ధమునందు కొలువు చేసెను. 1907లో నేవలు అసిస్టెంటు పదవిని, 1908లో ఛీఫ్ ఆఫ్ ది స్టాఫుపదవిని నిర్వర్తించెను. వయసు 63 సంవత్సరములు.

మూఫూరప్ప. రాయ బహదూర్:— మదరాసు దక్షిణమహారాష్ట్ర ఇనుపదారి ఏజెంటుగారికి పర్సనల్ అసిస్టెంటు. ఈగొప్పపదవి లభించిన రెండవ హైందవుండీయన.

మోనిటరులు:—లోతులేని నీటిలో ఒడ్డునసామీప్యముగా ప్రయాణము జేయుచుండు ఒకతరగతి గన్ బోటుయుద్ధనావలు. వీటి బరువు స్వల్పముగా నుండును. వీనిలోని 6 ఇంచి ఫిరంగులనుండి 100 రతులగుండును 5 మైళ్లదూరమునకు వేయవచ్చును. ఇంగ్లీషువారి సెవరన్, మెర్సి, హంబరను మోనిటరులు బెల్జియము తీరము జేరకుండ జర్మనులమీద గాల్చి వారికి జాల నష్టమును గలిగించెను.

మోల్ట్కే. జనరలు వాన్:—జర్మను జనరలు స్టాఫకు ముఖ్యుడు. 1870 లో ఫ్రెంచివారి నోడించిన జనరలు మోల్ట్కేకి సోదర కుమారుడు.

యుద్ధనిధులు:—ఈయుద్ధమువలన నష్టమును బొందుచున్నవారి సహాయార్థమయి అనేకనిధులు స్థాపింపబడినవి. ఈనిధుల కన్నింటికిని ప్రజలే ధనసహాయమును చందాలమూలకముగా జేయుచున్నారు. అందులోని క్రిందివి కొన్ని. (1) యువరాజుగారి యుద్ధనిధి. దీనికింతవరకు వసూలయినసొమ్ము 4½ కోట్ల రూపాయలు భర్తలుపోయిన భార్యలకు, అనాథలయిన బిడ్డలకు, కుమారులు పోయిన తల్లితండ్రులకు, సైనికులమీద నాధారపడియున్న సామీప్యబంధువులకు ఈసొమ్ము వినియోగింపబడును. (2) మేరిరాణిగారి కుట్టుపని సమ్మేళనము. ఇందలి స్త్రీలు సైనికులకు నావికులకు నారువదలివెళ్లిన సంసారములకు గుడ్డలనుకుట్టి ఉచితముగా నొసంగుదురు. (3) బ్రిటిషు రెడ్ క్రాసు సొసయిటి. రణరంగమున దెబ్బలంతినినవారికి సమస్త యుపచారములను చేయుదురు. వీరివలన ననేకవైద్యశాలలు పోషింపబడుచున్నవి. (4) బెల్జియము సహాయనిధి. ఆదేశపు దిక్కుమాలిన ప్రజలకు సహాయము జేయునది. (5) సర్వియాను సహాయనిధియునిట్టిదియే (6) మేరీరాణిగారినిధి. ఇది క్రిస్మస్ బహుమానములను సైని

కులకును, నావికులకును గతడిసెంబరు నెలలో పంపుటకై స్థాపింపబడినది. ఈ రాకుమారి వీరందరికిని మిఠాయిలను. పాలడబ్బాలను, పొగాకును, కొన్ని గుడ్డలను క్రిస్మస్ పండుగరోజుకు పంపెను. (7) ఇండియను సోల్జరుల ఫండు. ఇది భారత సైనికులకు అపరదేశమందు కావలసిన యుడుపులను తినుబండారములను పంపుటకయి స్థాపింపబడినది. (8) ఇంపీరియల్ రిలీఫ్ ఫండు. ఇది ఇండియానుండి వెళ్లిన సైనికుల సంసార పోషణమునకయి రాజప్రతినిధి హార్డింజి ప్రభువువలన స్థాపింపబడెను. దీనికి మహారాజులు మొదలు పేదకాపులవరకును చేతనయిన సహాయము జేసిరి. సుమారొక కోటి రూపాయలవరకును ఈనిధికి సొమ్ము పోగయినది.

యువరాజు. జర్మను:—1882 లో జన్మించెను. ఫుట్‌గార్డ్సులో లెఫ్టినెంటుగా నుండెను. బాన్ విశ్వవిద్యాలయము నందభ్యసించెను. 1910 లో హిందూదేశమును జూచివెళ్లెను. ఈప్రయాణములను గురించి యొకపుస్తకమును సచిత్రము వ్రాసెను. ప్యారిసుపట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో బంపబడిన సేన కధ్యక్షుడుగానుండెనుగాని సంకల్పము ఈడేరలేదు. ఈయుద్ధములో నంత గొప్పగా జోరికీర్తి వహించినట్లులేదు. ఇప్పుడు తూర్పురంగమున రష్యాపై బోరుచున్న సైన్యమున కధిపతిగా నున్నాడని వినికిడి కలదు.

రావిల్సన్. జనరలు:—బర్మా, సూడన్, దక్షిణాఫ్రికాలలో గొలువుచేసెను. ఇంగ్లండులో సేనానివాసములగు ఆల్డరుషాటు, సాలిస్‌బరీ మైదానములలో సైన్యాధికారిగానుండెను. 1887లో ఇండియాసర్వసేనాధిపతియగు సర్ ఫ్రెడరిక్ రాబర్ట్సుగారికి సహాయోద్యోగి. ఈయుద్ధములో 1915 మార్చి 9 వ తేదిన న్యూషాపెలులో జర్మనులను తన నాలుగవ సైన్యముతో తాకి వారి నాప్రదేశమును విడిచి పోవునట్లు చేసెను.

రాయలు ఇంజనీయరు పటాలములు:— ఇందు 10,000 సైనికులు, (సాపర్సు, మైనర్సు) 1000 ఆఫీసరులు గ్రేట్‌బ్రిటనుకు గలరు. వీరు చేయవలసినపని యుద్ధభూమిలో కందకములు వగయిరాలను త్రవ్వి దానినిపోరు సలుపుటకయి సిద్ధముగా నుంచుట. నదులు వగయిరాలుదాటుటకయి వంతెనలు తాత్కాలము కట్టుట, చెట్లను నరుకుట, టెలిగ్రాపుతీగలను, టెలిఫోనులను భూమిలో నెలకొలుపుట, తదితర యింజనీయరింగు పనులను జేయుట. ముందుగా వీరువెళ్ళి పనిజేయవలసిన వారగుటచే వీరిజీవిత మెల్లప్పుడుగొప్ప యుపద్రవములతో గూడుకొని యుండును.

రుష్యాచక్రవర్తి:—1868 మే6వ తేదిజన్మించెను. జార్జిచక్రవర్తిగారి తల్లి ఈయనతల్లి అక్కచెల్లెండ్రు. నిరంకుశాధికారియయినను ఈయుద్ధముచే ప్రజలకభేద్యమగు ప్రేమాబంధములచే బంధింపబడియున్నారు. వారికి రాజ్యపాలనమందు నూతనానుభోగముల గల్పించెను. రణరంగమునకు స్వంతగా వెళ్ళుచుండును. సారాయి అమ్మకమును దేశములో నాపి 100 కోట్ల రూపాయలకు పయిగా రాజాదాయమును పోగొట్టెను. ఈయొక్క సంస్కరణమాయనకీర్తి నెల్లకాలములకును వ్యాపింపజేయగలదు. ఈయన భార్యయు, ప్రధమపుత్రికయు, రుష్యాపటాలములలో గౌరవోద్యోగులగుటచే యోధవేషములను పటములలో ధరించియున్నారు.

రెన్నెన్‌కాంఫ్. జనరలు:—జనరలు కురుపాట్కిన్ క్రింద జపానువారిమీద రష్యాజపాను యుద్ధములో బోరెను. అశ్వసేనాధిపత్యమునందు గొప్పనిపుణుడని ప్రతీతికలదు. యుద్ధారంభమున తూర్పుప్రష్యాలో ప్రవేశించి జర్మనులను గూంబెన్నెన్‌వద్ద నోడించెను. కాని తరువాత జనరలు హిండెనుబర్గుచే పూర్తిగా నోడింపబడి తరిమివేయబడెను.

రెడ్మండు. జాన్:— ఐరిషు జాతీయ నాయకుడు. అత్యంత. దేశభక్తుడు. ఐర్లండుకు స్వపరిపాలనము నొసంగు శాసనమును జేయించెను. ఆ శాసనము యుద్ధానంతరమున నాచరణములోనికి దేబడును. యుద్ధమారంభమయిన పిమ్మట ఐర్లండు దేశమంతటను దిరిగి ఉపన్యాసములిచ్చి, అనేకవేలమంది స్వదేశీయులను యుద్ధమునకు సిద్ధము జేయించి పంపెను. వారయిర్లండుకు శాశ్వత కీర్తి నార్జించుచున్నారు.

లక్సెంబర్గు రాష్ట్రము:—ఫ్రాంసు బెల్జియము, జర్మనీలకు మధ్యనున్న యొక చిన్నరాష్ట్రము. వైశాల్యము 1000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 2½ లక్షలు. పార్లమెంటు గలదు. పాలకురాలు గ్రాండ్ డచెస్ మేరీ అనునామె. జర్మనులు ఫ్రాంసుపయిన పడుటకయి సంధుల నుల్లంఘించి ఈరాష్ట్రమును ప్రవేశించిరి. ఆదివారము ఆగస్టు రెండవ తేదిన ఈరాష్ట్రములో ప్రవేశించుచున్న జర్మను సైన్యము నెవటలెనమోటారుబండి నెక్కి రావలదని ఈమె అడ్డముగా నిలిచెను. పిస్తోలుతో జర్మనులీమెను చంప బోయిరి. ఇది అక్రమమని ఈమె కైజరుగారికి తెలియ జేసెను. ఈమె మొరల నెవరును వినినది లేదు. జర్మనీకి ఖయిదీగా తీసికొని పోబడినదను వదంతి గలదు. ఈ రాష్ట్రమునంతయు జర్మనులు బెల్జియమును వశము చేసికొనినట్లు వశముచేసికొని యేలుచున్నారు.

లాయడ్ జార్జిగారు—1890లో పార్లమెంటులో ప్రవేశించెను. సొలిసిటరుగా జీవిత మారంభించెను. ఇంగ్లాము ప్రసంగములయందు పెట్టినది పేరు. కోశాధ్యక్షుడుగా నుండి, ఇప్పుడు యుద్ధపరికరముల మంత్రిగా నియోజింపబడెను. మహాశక్తి. వృద్ధాప్య వేతనముల నింగ్లండులోని బీదల కిప్పించెను. జబ్బుపడిన పనివాండ్ర కును, అవయవములు కర్మాగారములలో పోయినవారి కిని ఉపకారవేతనము లిచ్చుపద్ధతిని ఆచరణములోనికి దెచ్చెను. ఈయన కుమారు లిద్దరు యుద్ధభూమిలో నున్నారు.

లూసిటానియా:—32,500 టన్నుల బరువుగల వర్తక నావ. దీనివంటి నావలు లోకములోనియుదారు కంటె నెక్కువ లేవు. నిర్మించుట కయినవ్యయము 1కోటి 85½ లక్షల రూపాయలు. మే 7వ తేదీన ఐర్లండు తీరమునకు 20 మైళ్ల దూరములో నుండగా జర్మను సబ్మెరయిను టార్పిడో వేసి ముంచెను. ఇందు 1959 మంది ప్రయాణికు లుండిరి. 900 మంది రక్షింపబడిరి. మిగిలినవారు మరణించిరి.

లేమన్. జనరలు:—లీజుకోటల ననేకదినములు జర్మనుల వశముకాకుండ జేసి లోకప్రసిద్ధినొందిన సేనానాయకుడు. నగరము శత్రువుల వశమయినపిమ్మట లోసింన్ కోటలోనికి వెళ్లి ఫ్రెంచివారి సహాయము వచ్చునేమో యను ఆశతో చాలకాలము పోరాడెను. జర్మను లొక్కొక్కకోటను పిండిపిండిజేసి ఈకోటను వశముచేసికొనినప్పుడు కోటకప్పు కూలుటవలన కాళ్లకు దెబ్బతగిలి స్మారకముతప్పి పడియుండెను. తరువాత జర్మను జనరలువద్దకు తీసికొనిపోగా లొంగిపోతినని సూచించుట కాతనికి తనఖడ్గము నందించెను. ఆయన విశాలహృదయముతో "నీవే ఉంచుకొనుము. నీ ఖడ్గము సైనికమర్యాదల నుల్లంఘించియుండలేదు." అని యనె నట. లేమన్ గారిప్పుడు జర్మనీలో ఖయిదీగా నున్నారు.

వాండరుగోల్జు. ఫీల్డుమార్షాల్:— జర్మనుసేనలో గొప్ప నాయకుడు. బెల్జియమునకు గవర్నరు జనరలుగా నియోగింపబడెను. కాని యిప్పుడు కాన్‌స్టాంటు నోపిలులో తురుష్కసైన్యముల కధిపతిగానుండి యుద్ధమును నడపుచున్నాడు. డార్డనెల్సు జలసంధి కిరుప్రక్కలనున్న కోటల నెంతో గట్టిపరచెను.

విక్టోరియా క్రాస్:—క్రిమియను యుద్ధమయిన తరువాత 1850సం.లో నీపతక మేర్పాటుచేయబడెను. అద్భుత ధైర్యకార్యములకు మాత్రమే సత్కృతుగా సైనికులకు నావికులకు ఒసంగబడుచుండును. రాజుగారిహస్తముతో చేయబడును. విక్టోరియా క్రాసు సంపాదించిన వాడు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందంతటను గౌరవింపబడుచుండును.

వియోగవేతనము:—భర్తలు సేనలోగాని నావలలోగాని యుద్ధముజేయుచున్నంతకాలమును వారికొసంగబడు జీతములుగాక భార్యలకు వారము 1కి బ్రిటనులో రు.9-6-0లు వేతన మొసంగబడును. ఇందులో రు. 2-10-0 లు మాత్రము సైనికుని జీతమునుండి తీసి యియ్యబడును. నలుగురుబిడ్డలవరకు బిడ్డ 1కి రు. 1-14-0 లును, అటుపయిననున్న బిడ్డలకు రు 1-8-0 లును వారమున కొసంగబడును.

వియాలి, అడ్మిరలు:—ఇటలీవారి యుద్ధనౌకాశాఖాధ్యక్షుడు. ఈయుద్ధములో ఆస్ట్రియావారి యుద్ధ

నౌకలు నిర్మించు ప్రదేశము నప్పుడే పట్టుకొని, 14 అన్ని రకముల యుద్ధనావలను ఇటలీకి దీసికొని, పోయెను.

విమానములందుండు ఆయుధములు:—ఉక్కుటమ్ములు:—ఒక్కఅమ్ము 2½ తులముల బరు వుండును. 1000 అమ్ముల నొక్క పెట్టెలోపెట్టి శత్రుసైన్యముల మీఁద గ్రుమ్మరించి వైమానికులు చల్లుచుందురు. భూమి మీఁదికి వచ్చునప్పు డొక్కొక బాణము 100 రతుల బలముతో వచ్చి స్వారిని, గుఱ్ఱమునుగూడ చీల్చుకొని పోవును. ఇట్టిపెట్టె లనేకములు ప్రతివైమానికుడును గొంపోవుచుండును.

సబ్మెరయినులు:— మొట్టమొదటి సబ్మెరయిను ఇంగ్లీషువారివలన 1901-వ సం. నవంబరు 2వ తేదినిర్మింపబడెను. మొట్టమొదట వీని శక్తినిగురించి చాలమంది కనుమానములు కలిగినను ఈ యుద్ధములో సబ్మెరయినులుచేయుచున్న ఘోరకార్యములవలన అట్టి అనుమానము లన్నియు అంతరించినవి. ఇది ఉక్కుతో చేయబడి పొగచుట్ట ఆకారమును గలిగియుండును. నీటిలోనికి మునుగుటకయి బోటులోపల నున్న తలుపులను తెరచెదరు. అప్పుడు నీరు కొన్ని తటాకములలో నిండును. అంతట పడవ మునుగును. నీటిని పదినిమిషములలో పారబోయగల సాధనమువలన తేలికగా కావలసివచ్చినప్పుడు బోటు సముద్రముపయికి వచ్చును. కిరోసినాయిలు మండుటవలన సబ్మెరయినులు నడుపబడుచున్నవి. కాని బొగ్గువలనగాదు. నీటిలో మునిగియున్నప్పుడిందుండు విద్యుచ్ఛక్తి యింజను పనిచేయును. సబ్మెరయినుల్లలోని కిరోసినాయిలు చెరువులు నిండియుండెనేని మూడు వేల మైళ్లు గంటకు 21 మైళ్ళ చొప్పున ప్రయాణముజేసి రాగలవు. వీనిలో నీటిబరువు 2000 టన్నులుండును. సుమారు నలువదిమంది మనుష్యులకు పీల్చుటకయి కావలసిన గాలి కొన్నిగదులలో వత్తియుంచబడును. కాన వారికి నిర్మలవాయువు లేదను భయములేదు. ఈబోటులకు కోనింగు టవరను శిఖరముండును. అది యొక తెరచాప కొయ్యవలె నీటిపైభాగమున నెల్లప్పుడును కనబడుచుండును. దీనిలోనే పెరిస్కోప్ అను ఒక యంత్రము కలదు. ఈ పెరిస్కోపు సులోచనములవంటిది. నీటి పైభాగమునం దేమి జరుగుచున్నదియు దీనివలన బోటులోనివారు తెలిసికొనుచుందురు. ఒకవేళ పూర్తిగా శత్రువులకు కనపడగూడదనినచో శిఖరమునుగూడ నీళ్ళలో ముంచవలయును. అప్పుడు సబ్మెరయిను కన్నులు మూసికొనిపోవు మనుజునివలెనే సముద్రములోపల నడవవలయును. వీనియందు 6 టార్పిడో గొట్టము లుండును. ఆగొట్టములనుండియే టార్పిడో శత్రునావపయిని ప్రయోగింపబడును. ఒక్క టార్పిడో విలువ 1 లక్ష రూపాయలుమొదలు 1 లక్ష 50 వేల రూపాయలవర కుండునట. 12 రతుల గుండును ప్రయోగింపగల నాలుగు ఫిరంగులును వీనియందుండును.

సాంసనోఫ్. జనరలు:—ఆగష్టు 1914లో తూర్పు ప్రష్యాపైన వెడలిన జనరలు రెన్నెన్ కాంపుగారికి చాల సాయము జేసెను. ఇంతకుముందు రష్యా జపాను యుద్ధములో కీర్తిగడించినవాడు. టానెన్ బర్గువద్ద జరిగిన ఘోరయుద్ధములో మృతినొందిన రష్యను జనరలులు ముగ్గురిలో నొక్కడు.

సాలాంద్ర. సినర్:—ఇటలీకి ముఖ్య మంత్రి. పోపు మొదలగు మహాధిపతులును మరి యితర గొప్పవారును యుద్ధము వల దని తమశక్తి కొలఁది నివారించినను, లెక్కసేయక ఇటలీనుండి యిదివఱకు ఆస్ట్రియా యుపహరించిన రాష్ట్రములను తిరిగి సంపాదించి ఇటలీకి శాశ్వతకీర్తి నార్జించుటకయి యుద్ధములోనికి దిగెను. ప్రజల కాతనియందు గౌరవము మెండు.

స్మిత్ డోరియన్. జనరలు:—వయస్సు 56 వత్సరములు. తన జీవితకాలములో నిప్పటికి పది యుద్ధములలోనయిన బోరిన రణవీరుడు. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో ప్రసిద్ధిపడసెను. మాన్సునుండి ఇంగ్లీషుసేనను నీ యుద్ధములో హతముగాకుండ బహు తెలివితేటలతో రక్షించి మార్నెవరకును తీసికొనిపోయిన ధీరుడు. ఇంగ్లీషువారి రెండవసేన కధ్యక్షుడు.

సింగ్టా:—1898 లో ఇద్దరు జర్మను మిషనరీలను చైనావారు చంపినారను మిషమీద వారితావునుండి జర్మనీవారు 117 చతురపుమైళ్ళభూమి నపహరించిరి. దీనిపేరే కియోచౌజిల్లా. దానికి ముఖ్య రేవుపట్టణము సింగ్టా. దీనిని జర్మనులు బహు దిట్టముగా బలపఱచి యుద్ధనావల కునికిపట్టుగా పసిఫిక్ సముద్రములో జేసిరి. చేపల గ్రామమునుండి ఐశ్వర్యవంతమయిన రేవుపట్టణముగా మారెను. చక్కని భవనములును, బాటలును గలవు.

సైనికోద్యోగ చిహ్నములు:— ఈ చిహ్నములను కోటుకు చేతులవద్దగాని, భుజమువద్దగాని, వక్షస్థలమునగాని ధరించెదరు. సెకండు లెఫ్టినెంటుకు 1 నక్షత్రము, లెఫ్టినెంటుకు రెండు నక్షత్రములు, కెప్టనుకు మూడు, మేజరుకు కిరీటము, లెఫ్టినెంటు కర్నలుకు 1 కిరీటము 1 నక్షత్రము, కర్నలుకు 1 కిరీటము రెండు నక్షత్రములు, బ్రిగేడియరు జనరలుకు వక్షస్థలమున అడ్డముగా దాటునట్టి ఖడ్గములు, మేజరు జనరలుకు ఖడ్గములు, నక్షత్రము, శంగోలును, లెఫ్టినెంటు జనరలుకు పైవన్నియు పయిగా నొక కిరీటము, జనరలుకు లెఫ్టినెంటు జనరలుకున్నవి గాక పయిన నొక నక్షత్రము, ఫీల్డు మార్షలుకు అడ్డ శంగోలులు, కిరీటము, పతకముల మాల యుండును.

ష్రాప్ నెల్:—ఇది షెల్లు మోస్తరుగానే యుండును గాని పైకప్పు బహుపలచగానుండి ఎక్కువ సీసపుగుండ్లు పోయుటకు వీలుండును. బ్రిటిషు ష్రాప్ నెలులో 375 గుండ్లుండును. గురికి కొంచెము దూరముండగా భగ్గున బ్రద్దలయి గుండ్లను నానాముఖముల చల్లును. మనుష్యులను చంపుటయందు ష్రాప్ నెలు బహు ప్రయోజనకారిగాని యిండ్లకెట్టి యపాయమును గలుగ జేయజాలదు.

షెల్లుపిస్టలు:—జెప్పెలిను మోడలపయి ప్రయోగించుటకు నిర్మింపబడినవి. ఒక్కగుండు వీనినుండి జెప్పెలినుకు దగిలినయెడల నది నిరర్థకమగును.

షెల్లు:—ఇది విస్ఫోటకములతో గాని తుపాకిమందు తోగాని చేయబడును. 10 రతుల షెల్లు మొదలు 1టన్ను బరువుగల షెల్లువఱకును ఫిరంగులనుండి ప్రయోగింపవచ్చును. ఈ షెల్లులు విడువబడిన పిమ్మట భూమిమీదపడి ఆదెబ్బకు బ్రద్దలయి లోపల 100 మొదలు 1000 వఱకుండు సీసపుగుండ్లను శత్రువులమీదను, గుఱ్ఱములమీదను వెదజల్లి చంపివేయును. పెద్ద షెల్లులు ఇండ్లను ధ్వంసముచేయగలవు. రెండవ రకపు షెల్లులు ఫిరంగి నుండి విడువబడగానే వానికొకప్రక్కనుండు దారమునకు నిప్పంటుకొనును. ఆనిప్పు అర సెకండులోనో, ఒక సెకండులోనో, లేక కొన్ని సెకండులలోనో షెల్లులో ప్రవేశించి దానిని బ్రద్దలగునట్లు చేయును.

హాలండు రాణి:— ఈమె పేరు విల్హెల్మినా. ప్రిన్సు హెన్రీని పెండ్లియాడెను. హాలండు, జర్మనీకి సామీప్యమున నుండుట చేత ఎప్పుడేమి మూడునోయని సైన్యమును, యుద్ధనౌకలను సిద్ధము జేసికొని యున్నది.

హాల్డేను ప్రభువు:—బ్రిటిషు యుద్ధాంగమంత్రిగా 6 సం. లుండి ఈ యుద్ధమునకు సేనను బాగుగా తరిఫీయతు చేయించెను. జర్మను భాషలో గొప్పగా పరిశ్రమ జేసిన పండితుడు. తత్వశాస్త్రమునందు పేరు పొందిన వేత్త. మూడు సంవత్సరము లార్డు ఛాన్సెల్లరు (ప్రీవీకౌన్సిలులో మొదటి న్యాయాధిపతి) పనిని జేసెను. ఇప్పుడు మంత్రులలో మార్పు జరుగుటవలన నా పనిని మానుకొనెను.

హార్కోర్టు లూయి:—ఈయన తండ్రి గ్లాడ్ స్టన్ గారి కాలమందు మంత్రిగా నుండెను. ఈయన యు లిబరలు ప్రభుత్వములో బ్రిటిషు అధినివేశములకు మంత్రిగా నుండెను. ఇప్పుడన్ని కక్షులవారును మంత్రులగుటవలన నీయన తన యుద్యోగమును బోనర్ లాగారి కొప్పజెప్పెను.

హామిల్టను. జనరలు సర్ ఐయన్:—ఆఫ్ఘను యుద్ధము, బోయరు యుద్ధము, చిత్రల్ దండ యాత్రలలో నుండెను. సైనిక వ్యవహారములను గురించి ఉత్తమ గ్రంథములను వ్రాసెను. ఇప్పుడు డార్డనెల్సు జల

సంధి కోటలపయికి పంపబడిన మిత్రమండలి సేన కధ్యక్షుడు. కాన్‌స్టాంటినోపు లీయన చేతిలో బడవలసి యున్నదట.

హిండెన్‌బర్గు. ఫీల్డుమార్షాల్:— 1870 లో ఫ్రెంచివారితో బోరిన సైనికులలో నొక్కడు. యుద్ధారంభమున నుపకారవేతనమును గైకొనుచుండెను. కెయిజరుగారు రష్యా నోడించు పనిని బెట్టి తూర్పు సేన కధ్యక్షుడుగా జేసెను. టన్నెంబర్గు వద్ద జనరలు రెన్నన్ కేంపు నోడించెను. రష్యను సేనలను తూర్పు పరిష్యాలో నోడింప జేసి సరస్సులలోనికి త్రోసెను. పోలండులో రష్యనులకయి కురికి వార్సాను పట్టుకొనునంత విజయమును పొందెను. రష్యనులను విస్చులా వార్టా ప్రాంతములందును తరిమివేసెను. కాని రష్యను లీతని సైన్యమును రెండుగా జీల్చి చాలభాగమును నాశము జేసిరి. ఈతడు తూర్పు రంగమున పొందిన జయములతో జర్మనీ దేశమంతయు ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈతనిని దేవతగా ప్రజలు పూజించుచున్నారు. హిన్డెన్‌బర్గుగారి నభినందించుచు పంపబడిన తంత్రి వార్తలను సందజేయుటకయి టెలిగ్రాఫు శాఖ వారికి శక్తి లేక పోయినదట.

హేగ్. సర్ డౌగ్లస్:—ఫ్రాంసులో ఇంగ్లీషు వారి మొదటి సైన్యమున కధిపతి. ఏన్ యుద్ధములో బ్రిటిషుసేన నతిసాహస పరాక్రమములతో బోరించెను. ఈయుద్ధమును నడపుచున్న బ్రిటిషుజనరలులలో సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగా రంతవాడు. ఇంతకుముందు సూడన్, బోయరు యుద్ధములలో పోరు సలిపెను. ఇండియాలో సర్వ సేనాధిపతి యుద్యోగమును మూడేండ్లు జేసెను. యుద్ధారంభమునకు బూర్వము ఆల్డరుషాటులోని సేనల కధిపతిగానుండెను. ఈయన స్కాట్లండువాసి.

హైందవ మహారాజులు:—70 సం.ల వయస్సుగల సర్ ప్రతాపసింగు, అతని అన్న కొడుకు 16 సం.ల ప్రాయమున్న జాదూపురు మహారాజు, బికనీరు, జాంనగరము, ఇడర్ మహారాజులును మరికొంత మందియు శత్రువులతో బోరుటకు వెళ్ళిరి.

హైందవ సేన:— పదాతులు 138 బెటాలియనులు, 40 రెజిమెంటులు, సాపర్సు మైనర్సు 27 కంపెనీలు, పర్వత బేటరీలు 12 ను గలవు. మొత్తపు సంఖ్య 1,59,000 మంది సైనికులు. రిజర్వులో నుండువారు 35,000. పదాతులకు జీతము నెల 1-కి 11 రూపాయలు. ఈ జీతముతో పొట్టబోసికొని కొన్ని సైనిక యుడుపులనుగూడ కొనవలయును. సాధారణముగా 32 సంవత్సరములు సీరు కొలువుచేసి పింఛను పుచ్చుకొనెదరు. గుఱ్ఱమును స్వంతముగా దెచ్చుకొని దానిని పోషించుకొనుచుండు రాతునకు నెల 1-కి 35 రూపాయలు జీతమొసంగబడును. గుఱ్ఱము లేనివానికి 13½ రూప్యములు.

టర్కీ రాజ్యము

ఈ రాజ్యముయొక్క ప్రాచీనచరిత్ర మహోత్కృష్టమైనది. సర్వియా మాంటినీగ్రో ఆస్ట్రియాల చరిత్రములను పఠించినవారికిది స్పష్టము కాగలదు. దీనికి సంబంధించినది యూరపులోని టర్కీ మాత్రమె కాదు; ఆసియాలోని టర్కీయు, ఆఫ్రికాలోని ట్రిపోలీ రాష్ట్రములును కూడ దీనికి చెందియుండినవియే. యూరపులోని టర్కీలో బాల్కను ద్వీపకల్ప మంతయు చేరియుండెడిది. ఏషియాలోని టర్కీలో అరేబియా, ఆర్మీనియా, ఏషియామైనరు, పెలస్తయినును, సిరియాలు చేరియున్నవి. 1898వ (పోర్టు) క్రింది పరిపాలనలో నున్నవారు. దీని ప్రాంతములందు ఎఱ్ఱసముద్రము పరిసీమ సింధుశాఖ గలవు. ఈజిప్టు నామమాత్రమున టర్కీప్రభుత్వమునకు చేరిన దయినను 1841వ సం. నుండియు స్వతంత్రముగనే యుండి తుదకు 1881వ సంవత్సరములో బ్రిటీషువారి యధినివేశ మయినది.

1912-13వ సం. లో జరిగిన టర్కీ బాల్కను యుద్ధములో యూరపులోని భాగము చాలవఱకు కంటకించినది. ప్రస్తుతపు యూరోపియను టర్కీక్రింద యేజియన్ సముద్రతీరమందలి

సూయజు కాలువను గాపాడుచున్న మిత్రమండలివారి సైనికుడు

సం. లో వీరికి చెందియుండిన క్రీటునకు గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు ఇటలీ రష్యాల యాజమాన్యముక్రిందను, టర్కీవారి నామమాత్రపు టధికారముక్రిందను స్వాతంత్ర్య మీయబడెను. ఈ రాష్ట్రివాసులలో నెక్కుండ్రు బలిష్ఠులును స్వమతస్థులును స్వాతస్సిద్ధ శూరులును నగువారు ఏషియామైనరులోఁ గలరు. వీరు సంఖ్య కనేకలక్షలుండి, తక్కిన తుర్కీ రాష్ట్రప్రజలలో ప్రతి జాతివారికంటెను మొత్తముకంటెను నెక్కుడుగఁ గలరు. పోమాన్ సైప్రస్ నివాసులవలెఁ గాక, వీరు స్వయముగా తుర్కీ ప్రభుత్వము ఈనాస్ వద్దనుండి ఏడ్రియనోపిలుమీఁదుగ బ్లాకు సముద్రతీరమందలి మిడియావఱకును గల రేఖకు దక్షిణభాగమున నుండు దేశము మాత్రమున్నది. 1911-12వ సం. లో ఆఫ్రికాలో టర్కీకిఁ గల ట్రిపోలీ సిరెనెయికాలను ఇటలీవారు లాగుకొనిరి. టర్కీ ప్రస్తుతయుద్ధములో 1914వ సం. నవంబరు నెలలో శత్రుమండలివారి పక్షమున చేరినది. ఈయుద్ధములో వీరికి కలుగఁబోవు ఫలితముయొక్క చిహ్నములు అనుదినమును తంత్రీవార్తలవలన పాఠకు లూహించుచునే యున్నారు.

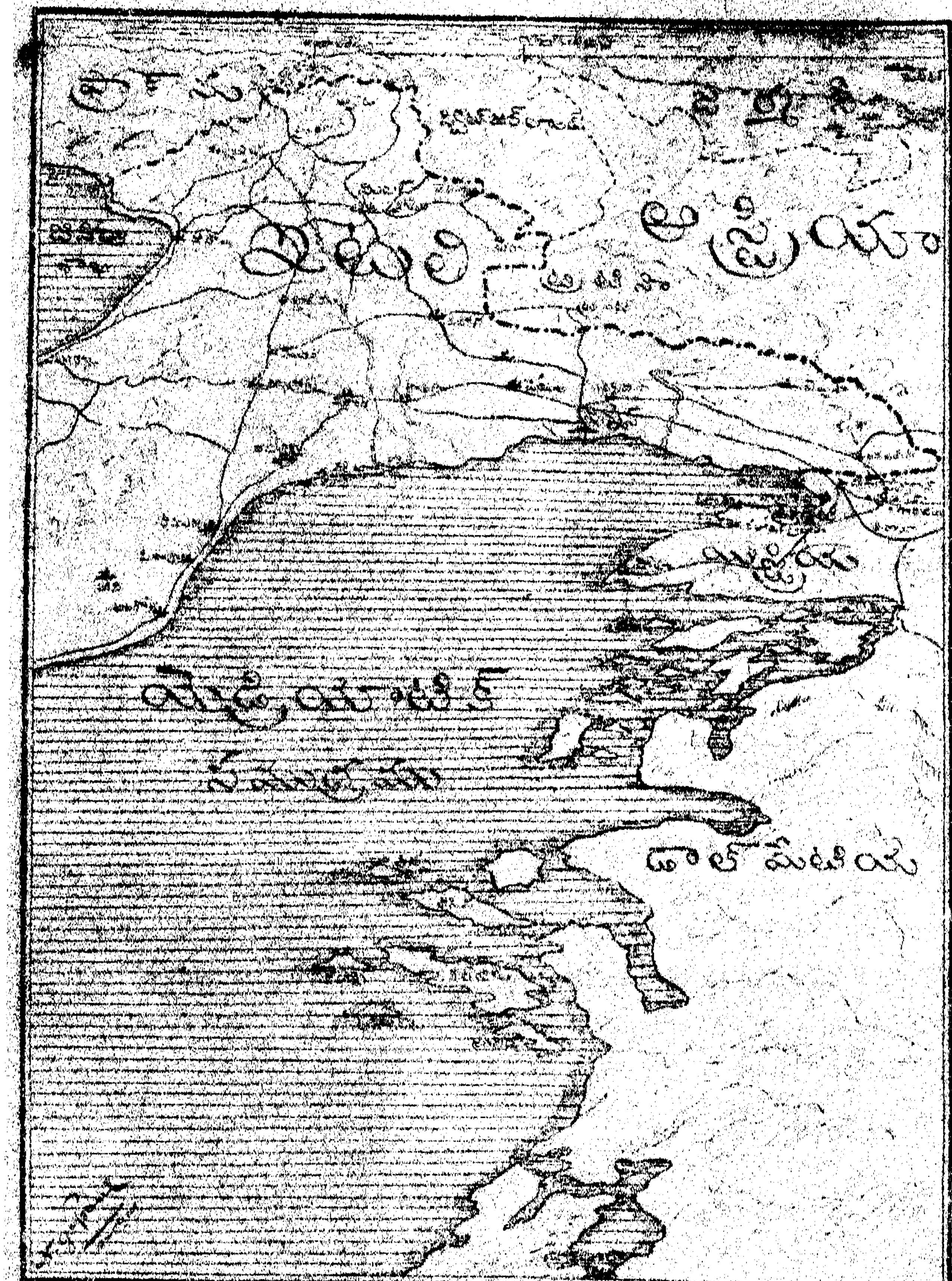
ఇటలీ—యుద్ధరంగము

ప్రస్తుత మాస్ట్రియా దేశములోని భాగములగు ట్రీస్టు, టైరోలుపరగణాలు పూర్వము ఇటలీ దేశమునకు చెందినవి. ట్రీస్టు పరగణా ఇటలీ సరిహద్దులకు తూర్పున, టైరోలు ఇటలీకి పడమట గలవు. ట్రీస్టు పరగణాకు వెనిస్‌నుండి సేన పంపబడినది. టైరోలుకు ట్రెంటినోనుండి పంపబడెను. ఇటలీ బలహీనముగా నున్నప్పుడా పరగణాలను ఆస్ట్రియా అపహరించెను. ఆల్సేసు-లోరయిను పరగణాలను జర్మనులవద్దనుండి సంపాదించుటకయి ఫ్రెంచివారెంతగొప్ప దీక్షను వహించి యున్నారో అంత దీక్షను ఇటాలియనులు తమ రెండు పరగణాలను సంపాదించుటకయి ఇంతకాలమునుండియు వహించిరి. ఈ రెండుపరగణాల ప్రజలలో 100 కి 80 పాళ్లు ఇటాలియనులే యని వ్రాయనవసరములేదు. ఈయుద్ధ ప్రారంభమునుండియు ఇటలీదేశము ఆస్ట్రియా జర్మనీలతో తనపరగణాలను సంపాదించుకొనుటకయి యుద్ధసన్నాహములను చేయుచు, ఆస్ట్రియా ఎట్టిరాజీకయినను వచ్చునేమో నని రాయబారములు 10 మాసముల వఱకును చేసెను కానివారికిసంధి షరతులు కుదరనందువలనను, ఇటలీ ప్రజలు యుద్ధము యుద్ధమని ఘోషమిడు చుండుటవలనను మంత్రులిక యెంతమాత్ర మాగుటకు వీలులేక కత్తిని దూయవలసిన వారయిరి. ఆస్ట్రియా కింకొకప్రక్కనుండి బలవంతమగు శత్రువు లెదుర్కొనుట వలన రష్యా యొక్క భారము కొంతవఱకు తగ్గగలదు. మిత్రమండలి వారి పక్షమున నొక గొప్ప దేశము చేరుటవలన వారి పక్షము మరింత బలపడినది.

ఇటలీకి తూర్పున జ్యూలియన్ ఆల్ప్సు కొండలు, ట్రీస్టు రాష్ట్రముకలవు. ఈ కొండలు సముద్రపు టొడ్డున నున్న ట్రీస్టునగరము వరకేటవాలుగాదిగును. ఈ కొండలలోనే ముఖ్యమయిన ఇటాలియను సేన ప్లెజ్జో, 7800 అడుగుల యెత్తున నున్న మాంటు నీరో, వోలారియ, కాపోరెట్టో, టోల్మినో, ఇసోంజోనదీ ప్రాంత్యము, సాన్ ఫ్లోరియన్, గోరిజియ, గ్రాడిస్కా, మాన్ ఫాల్కోన్ అను స్థలముల పేర్చబడియున్నవి. మాన్ ఫాల్కోను మీద ఇటాలియను యుద్ధనావలును ఫిరంగులను గాల్చి టార్పెడో స్థానములను పాడుచేసెను. ఈ తూర్పు సైన్యము యొక్క గమ్యస్థానము ట్రీస్టు నగరము. ట్రీస్టు రాష్ట్రము. ఇసోంజో నదీదేశము. ఇప్పటికే సేన అనేకవేల అడుగులను యెత్తునన్న కొండలకు ప్రాకి గొప్ప ధైర్య సాహసములతో ఆస్ట్రియనుల పై నుదహరించిన పన్నితావుల నోడించి పారద్రోలుచున్నది. ట్రీస్టు నగరపు రయిలు బాంబులవలన పాడు చేయబడుట వలన బాహ్య ప్రపంచముతో సంబంధము లేకుండ జేయబడినది. ఇది పూర్వము ఇటాలియనుల దేశమగుట వలన ఇటాలియను సేన ఎప్పటికి వెళ్లినను సోదరులవలె నాదరింపబడు చున్నారు. ఈ యుద్ధములో నతి కఠినమయిన దెబ్బ లిప్పటికి ఈ తూర్పు సేనవలననే ఆస్ట్రియనులకు తాకుచున్నవి. గలీషియా రంగమునుండి సేనను ఫిరంగులను పోయుటకయి ఈ రంగమునకు తీసికొని రావలసి వచ్చినది. ఆస్ట్రియాకు యుద్ధనావల స్థానమగు పోలామీద ఇటాలియను విమానములు బాంబులను వేసి చాల నష్టమును గలుగజేసినవి.

ఇటలీ పశ్చిమసేన ట్రెంటినో రాష్ట్రమునుండి బయలుదేరి దాని పయినున్న ఆస్ట్రియా వారి టైరోలు రాష్ట్రములో జొరుటను ప్రారంభించినది. కాని 10,000 అడుగుల యెత్తున యిప్పటి కార్నిక్ ఆల్ప్సు కొండలుగలవు. రయిలు మార్గములులేవుగదా, మంచి బాటలయినలేవు. దేశము పర్వతమయమగుటచేత ఆస్ట్రియను లనేక సంవత్సరముల నుండియు దృఢమయిన కోటలను గట్టి, కందకములను త్రవ్వి, ఫిరంగులను నెలకొలిపి, ఇటలీని రూపుమాపుటకయి సన్నద్ధులయి యున్నారు. అందుచే యిచ్చట యుద్ధము బహు నిమ్మదిగా జరుగును. ఎవరికి హెచ్చు దూరము పారగల ఫిరంగులును, ఘనమగుటలుగా యుద్ధ పరికరములును నుండునో వారికే ఈ దిక్కున విజయము. ఈ టైరోలు-ట్రెంటినో ప్రాంతమున నిటాలియనులు అలాను పట్టుకొని స్థిరవాసమేర్పరచిరి. ఇద్రో సరస్సుమీదనున్న స్టోరో నాక్రమించుకొనిరి. గార్డా సరస్సునకు తూర్పున నున్న ప్రదేశములో జేరిరి. ట్రెంటు కయిదు మైళ్ల దూరమునన్న బోర్గోను పట్టుకొనిరి. వారికత్యున్నతమైన లావరోని-ఫోల్గారియా పంట్లమీద కాల్చుచున్నది. ఆస్ట్రియా వారి రోవరెడో కోటమీద గాల్చగల వెలోళ కొండమువశము చేసికొనినది. కాని యింత వఱకును పశ్చిమమున జరిగిన పోరాటములు చిల్లర పోరాటములనియే చెప్పవలయును. రోవరెడో ట్రెంటుకోటలు ఇటాలియనులకు పడినప్పుడు టైరోలు రాష్ట్రములో కాలుపెట్టుకొనినారని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చట బెల్జియము ఫ్రాన్సులలోవలె కందకముల యుద్ధము ప్రారంభమగును. అప్పు డెన్ని మాసములు పోరినను ఏపక్షము వారికయినను 10 మైళ్ల దేశము దొరకుట దుర్లభము.

ఆస్ట్రియా
అడ్రియాటిక్
సముద్రము
డాల్ మేటియా

KING OF ITALY

ఇటలీ రాజు

QUEEN OF ITALY

ఇటలీ రాణి

DUKE OF ABRUZZI

అబ్రుజ్జీప్రభువు అడ్మిరలు

THE POPE

రోమనుక్యాథలిక్కుల మతాధ్యక్షుడగు పోపు

SIGNOR SALANDRA

సినర్ సాలంద్ర. ముఖ్యమంత్రి

ADMIRAL VIALE

అడ్మిరలు వియేలి. యుద్ధనౌకాధ్యక్షుడు

DUKE OF AOSTA

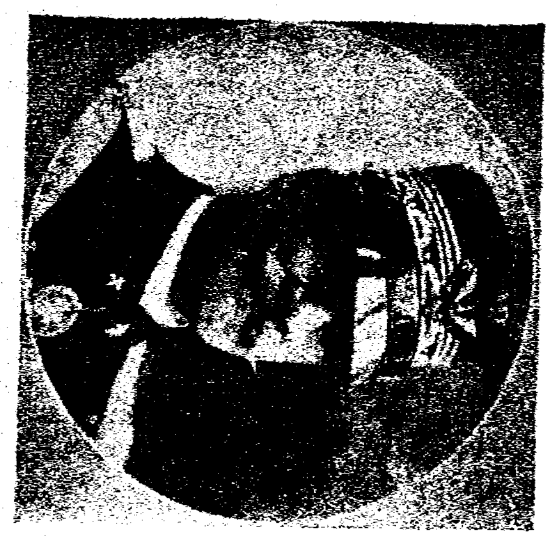
ఓస్ట్రప్రభువు. సేనానాయకుడు

M. GIOLITTI

ఎం. గియోలిట్టి. విదేశాంగమంత్రి

GENERAL CANEVA

జనరలు కనేవ. సర్వసైన్యాధిపతి

DUKE OF GENOA

జెనోవాప్రభువు. అడ్మిరలు

యుద్ధములో వైద్యసహాయము

యుద్ధమున దెబ్బలు తగిలిన వారికి వైద్యసహాయము చేయు నేర్పా టిప్పుడు సర్వత్ర వ్యాపించి యున్నది. ఇట్టి పద్ధతి యేర్పడి నూరేండ్లు దాటినది. అంతకు పూర్వము దెబ్బలు తగిలిన సోల్జరులను మిత్రు లెవరైన వచ్చి పటాలముల వెనుకకు దీసికొని పోయిన పోయెడివారు. లేదా నాటి జగడము ముగియువఱకు నచ్చోట నుండి ఆమఱునాడో ఇంకను నాలస్యముగనో సహాయము చేయబడెడివారు. ఇందువలన చాలమంది తగు వైద్యోపచారము లేక మృత్యువు పాలగుచుండెడి. స్థితిగతు లీవిధమున నుండగా 1792వ సం. మున ఫ్రెంచి సేనకు సంబంధించిన ఒక యుద్యోగి దెబ్బలు తగిలిన వారిని

దెబ్బలుతగిలిన సైనికుని యుద్ధరంగమునుండి సైనికుడు తీసికొనిపోవుచున్న దృశ్యము

శీఘ్రముగా తీసికొని పోయి శస్త్రసంబంధమగు ప్రాథమిక సహాయము చేయు పద్ధతి నేర్పఱచెను. దీనికి నెపోలియన్ చక్రవర్తి మిగుల సంతసించి ముందుగ తనసేనయందే యీ క్రొత్త విధానము నుపక్రమించెను. ఈసమయముననే మఱియొక ఫ్రెంచి సైనిక వైద్యుడు దెబ్బలు తగిలిన వారిని మోసికొని పోవు సిబ్బందిని సిద్ధము చేసెను. వీరందఱు సోల్జరులు. దెబ్బలు తగిలి పడిపోయినవారిని సురక్షిత మగు స్థలమునకు గొనిపోవుటయే వీరిపని. అచ్చట తగు వైద్య సహాయము సంసిద్ధముగ నుండును.

1864వ సంవత్సరము వఱకు గాని దెబ్బలు తగిలినవారికి సక్రమమైన సదుపాయము కలిగినది కాదు. ఆయేడు జెనీవాలో ఒక సంధి జరిగినది. దానిప్రకారము దెబ్బలు తగిలినవారిని, వారికి వైద్యోపచారము సల్పుటకై ఏర్పడినవారిని, ఖయిదీలుగ పట్టుకొనరాదను. ఇందునకు సంబంధించిన వస్తు సామగ్రిని తీసికొనిపోరాదను. ఈ పరోపకార సేవకు బూనిన వారి కేవిధమగు హానియు చేయరాదని యంగీకరింపబడినది.

[illegible]

అసలు, అమెరికా సివిల్ యుద్ధమున గాని ఆధునిక పద్ధతుల ప్రకారము వైద్యోపచారము ప్రారంభమైనది కాదు. ఈ యుద్ధమున, దెబ్బలు తగిలిన వారికి సమస్తమైన సదుపాయములు సమకూర్చి, రైలుబండ్లలో గొనిపోయిరి. ఇదే విధమున 1870 సం. న ఫ్రాన్సు జర్మనీలకు జరిగిన యుద్ధమునందును రణరంగమునుండి సముద్రతీరము వఱకు వైద్యశాలకు రోగులను వైద్యశకటములపై దీసికొనిపోయిరి. అప్పటినుండి యీ యేర్పాటు లన్ని దేశములందును నవలంబింపబడుటయే గాక, వాని లోపములను సంస్కరించి క్రొత్త సదుపాయములు సమీకృతము చేయబడినవి.

వైద్యోపచార సంఘములు జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, రష్యాయిన్నగు అన్ని దేశములయందును స్థాపింపబడినవి. కాని, ఈ వ్యాసమునం దాంగ్లేయదేశ పద్ధతి మాత్రము వివరింపబడును. రణరంగమున దెబ్బలు తగిలినది మొదలు ఇల్లు చేరి స్వస్థత చెంది తిరిగి రణా

లకూ చేయవలసి గల మధ్య వ్యవస్థలన్నిటిని వివరీకరించిన యెడ వసుల కీవిషయము బాగుగ బోధపడగలదు.

యుద్ధమునం దొక సైనికునికి దెబ్బలు తగిలి పడిపోవుట తోడనే ఆ పటాలమునకు సంబంధించిన వైద్యుడును, వాహకులును వెంటనే వచ్చి రక్తమైన ప్రవహించుచుండిన యెడల దాని, గాయములకు కట్టు కట్టెదరు. ఈ పనికి గావలసిన వస్తువులన్నిటిని సాధారణముగా ప్రతిసైనికుడును వెంటనే తీసికొని పోవును. ఇవి సామాన్యపు గాయముల చికిత్సకు సరిపోవును. కట్లుకట్టిన తరువాత వాహకులు రోగిని పట్టెపై వేసి దెబ్బలు తగిలిన వారినెల్ల జేర్చు స్థలమునకు గొనిపోవుదురు. అచ్చట రోగిని తిరిగి యొక బండిలో నుంచి పెట్టి చికిత్సాలయమునకు బంపుదురు. ఇచ్చట తిరిగి గాయములను వైద్యుడు పరీక్షించి అవసరమగు చికిత్సచేయును. రక్తము కారుచుండినచో, ఏదినా యెముక విరిగెనచో, మొదట కట్టును విప్పవలసి గాని, లేనియెడల దాని జోలికి పోరు. శస్త్రచికిత్స యేమైన నవసరమైన యెడల జేసి, బలకరమగు నౌషధము లిచ్చి, బండిలో నునుంచి పెట్టి రణరంగపు వైద్యశాలకు బంపుదురు. సాధ్యమైనంత త్వరలో రయిలు బండ్లగా నెక్కించి, జనరల్ ఆస్పత్రికిని, అచ్చటనుండి దేశ దగ్గరనుండు వైద్యశాలలకును, పంపివేయుదురు. ఇక్కడ నారోగ్యశాలయుండిన పిదప తిరిగి పటాలమున జేరదగిన వారిని పటాలమునకును, అట్లు వీలు లేనివారిని వారివారి స్వగృహములకును పంపుదురు. ఇది సాధారణముగా జరుగు కథ.

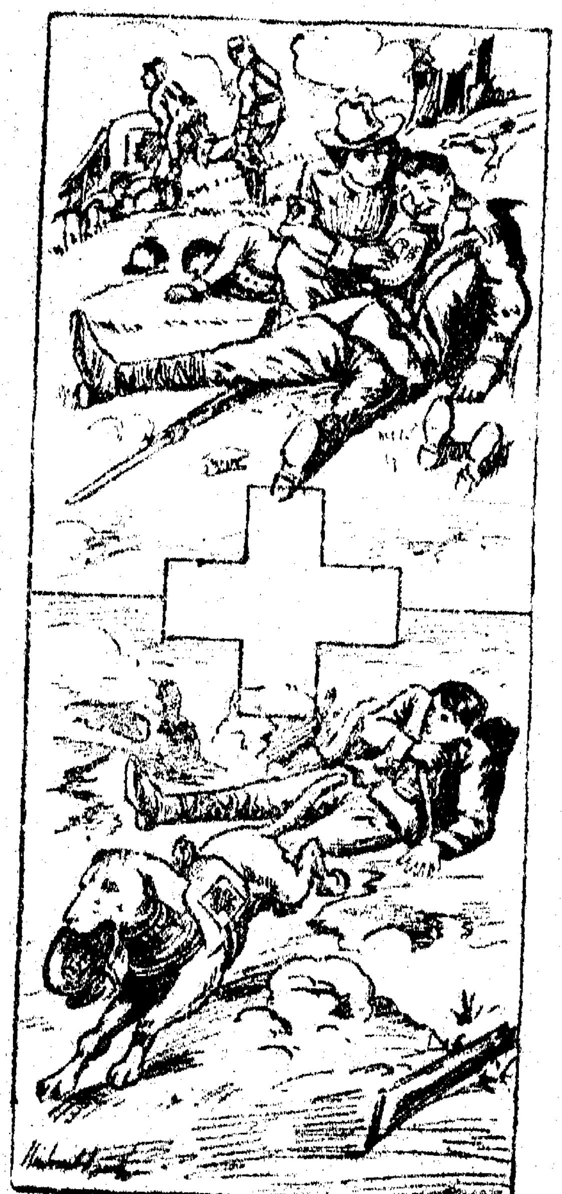
[illegible]

ప్రతిపటాలమునకు, రణరంగమునకు బోవునప్పుడు, ఒక వైద్యుడు నియమింపబడును. ఈయన సోల్జరుల ఆరోగ్య రక్షణమునకును, పారిశుద్ధ్యమునకును, సంబంధించిన సలహాల నిచ్చుచుండును. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుట కేర్పడిన వాహకులనై యాజమాన్యము కూడ వహించును. వీరు సాధారణముగా నిరువదుండెదరు. దెబ్బలుతగిలినవారికి ఉపశాంతి క్రియల నవలంబించుటయందును, వారిని భద్రముగా మోసికొని పోవు పనియందును, శిక్షణ పొందియుండెదరు. వీరికెంతో సాయుధములుండవు. ఎఱ్ఱశిలువ చిహ్నమును ధరించెదరు. ఈ చిహ్నము గల మనుష్యులకు, వాహనములకు, గృహములకు జంతువులకు హానియేమియు చేయగూడదు. అయినను, శత్రువు దూరమునందుండి యంత్రసహాయముచే యుద్ధము జరుగు ఆధునిక కాలమున తరుచు హాని సంభవించుటయందు వింతయేమియు లేదు. ఎఱ్ఱశిలువ జెండాను బూని, కొందఱు మిక్కిలి సాహసపద్ధతి నవలంబించుటయు గలదు. వారిక సంఘములకు జేరినవారు రోగులకు ఉపశాంతి క్రియల నొసగి, వీరందఱును జేర్చు నిర్ణయస్థలమునకు గొనిపోవుదురు. అక్కడనుండి బండ్లలోనో, మఱియొక విధముననో కట్లు కట్టు స్థలమునకు పంపివేయుదురు. ఇది సాధారణముగా [illegible] పడినంత దూరమున నుండును. మంచి నీటివసతి నుండవలెనును. ఇక్కడ రోగికి తగిన యాహారమును వంటలను నిచ్చి, పటాలపు వైద్యశాలకు బంపివేయుదురు. మిక్కిలి ఆపదకర సమయములందును, దెబ్బలు తగిలిన వారిని వెంటనే తీసికొని పోవలసి వచ్చినప్పుడును, సరియైన రోడ్లు, బండ్లు లేనప్పుడును, వాహకులు విశేషముగ నియమింపబడుదురు. అవసరముకొలది ఆయా ప్రదేశములవారినే యీ కార్యమునకు నియోగించి [illegible] శిక్షణ నిచ్చెదరు.

దక్షిణాఫ్రికాలో ట్రాన్స్వాలునందు జరిగిన యుద్ధములందు వేలకొలది సైనికులు దెబ్బలు తగిలి పడిపోయిరి. అప్పుడు సైన్యము నకే గాయించిరి. ఇట్టి [illegible] వీరు డోలీలను మోయువారగుటచే [illegible] మన హిందూదేశమునందు పాలకీలు, డోలీలు, ముఖ్యముగా మోయు జాతులనుండి యిట్టి పనులకు మనుజుల నియోగింతురు. [illegible] కీర్తిని [illegible] చెప్పుచు, రణరంగమున నియమముగ [illegible] సౌకర్యములతో వర్తించెదరు.

అయిననీకాలమున నవారీలు, పాలకీలు, డోలీలు మున్నగు వని క్రమముగా తగ్గించివేయబడుచున్నవి. అందువలన నీవృత్తి నవలంబించు వారలకు జీవనోపాధి లేక జీవనమార్గము వారు వెదకికొన వలసి వచ్చుచున్నది. ఈకారణమును బట్టి మనదేశపు అంబ్యులెన్సు పద్ధతికిని, ఆంగ్లరాజ్యమునందలి ఇతర భాగములలోని దానికిని చాలభేదమున్నది. రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరు నకు సంబంధించిన వైద్యశిక్షితులు నియమింపబడి యున్నను, తక్కిన పనులు చేయవలసినవారు నియమింపబడుట లేదు. వారంతయు నాన్ కమిషన్డు ఉద్యోగస్థులకు పనులు యూరేషియనులు నియమింపబడు చున్నారు. రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరు మనుష్యులకు బదులుగా ఇండియను వైద్యశాఖకు సంబంధించిన వార్డుసర్వెంట్లు, వంటవాండ్రు, నీళ్ల మనుష్యులు, పాకీవాండ్రు, చాకలివాండ్రు నియమింపబడుచున్నారు. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుటకు పల్లకీలు, నవారీలు, డోలీలు మున్నగువానిని మోయు కూలీలనుండి యేర్పాటు చేయబడు చున్నారు.

వైద్యశాలలో చికిత్సకొను వడుచులు

యుద్ధభూమియందుండు వైద్యశాలలలో ఒక్కొక్కదాని యందు నూర్గురు రోగులకు వసతి యేర్పాటు చేయబడి యుండును. వీరికి మంచములు, దుప్పట్లు ఇయ్యరు. గడ్డివేసి, దానిపై మైనపు గుడ్డలను, దుప్పట్లను కప్పుదురు. భోజనపదార్థములు సైనికులకిచ్చు రీతిగనే యుండును. ఈవైద్యశాలలు సైన్యముల వెంటనే పోవు చుండును. అందువలన రోగులను యథాశీఘ్రముగ స్థిరమైన స్థలము లకు పంపవలసి యుండును.

[illegible]

సామాన్య వైద్యశాలలు యుద్ధభూమికి కొంతదూరమున నుండును. సామాన్యముగా వీనిని పోర్టుసెయిదు, మాల్టా, కైరో, అలెగ్జాండ్రియా మున్నగు నావికాస్థానములందు స్థాపించబడును. వైద్యశాలలను ఇక్కడనుండి యుద్ధ ప్రదేశమునందలి వైద్యశాలలకు పంపు చుందురు. ఇందు ఉండవలసిన స్థలముననుసరించి వైద్యశాలల పరిమాణము స్థితిగతులను బట్టి యుండును. రోగుల చికిత్స వైద్యశాలల నియమము ప్రకారము జరుగుచుండును. మనుష్యులకు మంచము, కంబళ్ళు కట్టుకొనుటకు బట్టలు నొసగుదురు. వైద్యోపచారములకై వస్తువులు నియుక్తులై యుందురు. ఇప్పటినుండి, సేవలు, ఆయుధసామగ్రి భోజనపదార్థములు, ఇతరవస్తువులు యుద్ధభూమి ప్రదేశమునుంచి రోగులు పంపబడుచున్న రైలు ఆస్పత్రులలో పంపబడు చుండు. ఈ యాస్పత్రుల కనుకూలముగా ఉద్యోగీయుల వార్డుమాస్

నొకటి యుండును. సివిల్ వైద్యశాలలకు రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరునకు సంబంధించిన వైద్యాధికారు రాజమాన్యము వహించి యుండును. [illegible] వైద్యులు, శస్త్రచికిత్సకులు, నర్సులు, డ్రెస్సర్లు వీరందరును సివిలియనులుగ నుండెదరు. ఈ వైద్య సంబంధమగు వైద్య శాఖకే ఎట్టి తెలుగు సంఘములు మున్నగు పరోపకార సహాయ్య సంఘములు అనుబంధముగ ఏర్పడి పనిజేయును.

[illegible]

ఇట్టి వైద్యశాలలన్నిటికిని [illegible], రోగుల వైద్యశాలలు ఓడలలో పంపివేయబడుచుండును. ఈ [illegible]లలో సమస్త సౌకర్యములు అమర్చబడి 200 మొదలు 250 వరకు రోగులకు వసతి కలిగియుండును.

వైద్యశాలలోనికి [illegible]

సెయింటు జాన్ అంబ్యులెన్సు అసోసియేషను అని పిలువబడు వైద్యసహాయ సంఘమువారీ యుద్ధములో హిందూదేశపు శాఖా సమాజములనుండి గొప్పసహాయమును దెబ్బలు తినిన రోగులకు చేసి యున్నారు. 10 లక్షల రూప్యములు విలువగల సామానులను యుద్ధరంగమునకు వీరు పంపిరి. 14 మోటారుబండ్లను రోగులను రేలుమీద వైద్యశాలలకు గొంపోవుటకును, పరిశుభ్రమగు [illegible] నీళ్లమీద తీసికొని పోవుటకు మోటారు అంబ్యులెన్సు బోటులను పంపిరి. ఇండియాలో సైనికుల చికిత్సార్థమై స్థాపింపబడిన వైద్యశాలల కన్నింటికిని వారే కావలసిన యుపకరణముల నొసంగిరి. మిత్రమండలివారి దేశములలోనున్న యట్టియుప సమాజములకు కూడ సహాయము నిచ్చిరి. ఫ్రాన్సు [illegible], [illegible]లో సెయింటు జాన్ ఆఫ్ జెరూసలెం సంఘమువారు స్థాపించిన వైద్యశాలలో 1½ వార్డుల కయ్యు వ్యయములనీ ఇండియా సంఘమువారు భరించుచున్నారు.

[illegible]

[illegible], [illegible] సమ్మేళనములకు [illegible] వారి వారి [illegible] పంపిరి. [illegible] చికిత్స కావలసిన సైనికులకు ఇండియాలో వైద్యశాలలను స్థాపింప బోవుచున్నారు. 5 సం. ల క్రిందట ఈ సంఘము స్థాపింపబడినప్పుడు ఇండియాలో దానికి మూలధనము కొన్ని వందల రూపాయలు మాత్రము యుండెను. యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే హిందూదేశ ఆంగ్లేయ మహాజనులు, రాజులు, మహారాజులు [illegible] కావలసినంత సొమ్ము నొసంగిరి. [illegible] ఆనేకలక్షల [illegible] కుట్టి సైనికులకు రణరంగములకు పంపుచున్నారు. కావలసినన్ని మిఠాయీలను కూడ క్రిస్మస్ పండుగప్పుడు పంపిరి. దేశమందంతటను వీరిచే స్థాపింపబడిన చిన్న కమిటీలు లక్షపనులను జేయుచుండును. టాంకు మొదలు తిరుచినాపల్లి వరకును [illegible] మొదలు గోదావరకును వీరు చేయుచున్న సేవ లెస్స అని రాజప్రతినిధిగారు జూన్ 20వ తేదిని సింలాలో ఈ అసోసియేషను వారి సాంవత్సరికోత్సవదినమున జెప్పిరి.

ఆస్ట్రియా-హంగరీ దేశచరిత్రము

ఆస్ట్రియా నామమునకు "ప్రాగ్రాజ్య" మని వ్యుత్పత్త్యర్థము. బవేరియనుల నోడించి, 8-వ శతాబ్దమందియున్న "ఫ్రాంకు" జాతియోధపుంగవుడగు "షార్లె మేను" తన దండయాత్రను కొనసాగించు కొనుటకు "ఎన్సు" నదిని దాటవలసివచ్చెను; కొంత ప్రయత్నముచే దీనిని దాటి, తిర్యాంతములనుండు అవరులం బారద్రోలి, యచట తన ఫ్రాంకురాజ్యమునకు సరిహద్దు నేర్పాటు చేసెను. దీనికి తన హితులగు సామంతులను భూపాలకులుగ నియమించి తన్నువారు నీచులందరు తిరుగాడు ఆ స్థానములు స్లావులు మున్నగు శత్రుసైన్యముల వలని యపాయము తన రాజ్యమునకు లేకుండ నట్లు కాపుచేసికొనెను. అనన్తరాభిధాన మగు నీ "ద్వారపాలక" రాజ్యమునకే ఫ్రాంకులు ప్రాగ్రాజ్య మని పేరిడిరి. కాపుదల యేర్పాటులలో లోటు లేకున్నను, పోరాటంబులవలననే జీవించుచుండు తెగ లూరకుండక తమ దౌర్జన్యమును విజృంభింపజేయుచుండిరి. క్రమక్రమముగ ఫ్రాంకుల పాటవము కూడ వెనుకబడెను. తుదకీ తూర్పు సరిహద్దును మాపుటకు మొంగోలియనులు మాగియారులు (హంగేరియనులు) నను ...లగు నాగరకాతీతోగ్రజాతులు వెంటవెంటనే దండెత్తి 902-వ సం.ను ఫ్రాంకులను పూర్తిగ నాశనము చేసిరి; ప్రాగ్రాజ్యమును తుడిచి పెట్టిరి. కాని, 955-వ సం.న జర్మనురాజ్యాధికారము వహించిన "ఆట్టో" మహామహుడు ఆ యరాజకజాతుల పీచమణచి, ప్రాగ్రాజ్యమును పూర్వపు స్థానముననే పునస్సృష్టి చేసెను.

బాబినుబర్గువంశపాలనము

ఇట్లు జర్మనురాజుచే స్థాపితమగుటంబట్టి, పూర్వము ఫ్రాంకులచే పాలితమైన రాష్ట్రపు సరిహద్దు ఇప్పుడు జర్మనుపాలిత మయ్యెను. నాటినుండి జర్మనీ యాస్ట్రియా (ప్రాగ్రాజ్యము) ల బాంధవ్యము 18-వ శతాబ్దమువఱకును విడిపోలేదు. అంతవఱకును లోలోపల ఆస్ట్రియా ఎన్ని మార్పులను ఎన్ని యాధిక్యములను గాంచినను, స్వతంత్రరాజ్యము గాక సంరక్షితరాజ్యముగనే యున్నం బడుచుండెను. రక్షితరాజ్యమగుటచే దీని పాలకులు జర్మనుప్రభువున కధీనులై, వానిచే పడయు హక్కులను మాత్ర ముపయోగింతురు, ఆ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ కొన్నిటిని నిర్వర్తింపవలసినవారైరి. రెండవ ఆట్టో కాలమున ఈ ప్రాగ్రాజ్యమునకు లియపోల్డను నాతండు పాలకుం డయ్యెను. అతనితో బాబినుబర్గు వంశపాలన మారంభ మయ్యెను. ఈ సంతతిలోనివాం డగు డ్యూకు హెన్రి యొక్క పాలనకాలములో 1156-వ సంవత్సరము గణుతికెక్కినది. అప్పటి జర్మనుప్రభు వగు ఒకటవ ఫ్రెడరికు అంతవఱకు కేవలము రాష్ట్రపు సరిహద్దుగ నుండి రాజపీఠాధికారంబు లేనిదాని నొక "డచ్చి" గా నిర్మించి, నిరుపమానస్వాతంత్ర్యముతో హెన్రిని దానికి నాథుని "డ్యూకు" గా నియమించెను. ఈ రాజ్యాధికారము హెన్రి వంశమునకు సాంప్రదాయముగ సంక్రమించునట్లును, పురుషసంతతి లేక పోయినను స్త్రీలకా హక్కు వచ్చునట్లును, సంతతిలేనియెడల అప్పటి రాజు తన కిష్టమగు నాథుని నిర్ణయించినచో ఆ నాథుని రాష్ట్రాధికారమును స్వీకరింపగలుగునట్లును ఏర్పాటు చేయంబడెను. ఈ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ, నామమాత్ర మగు జర్మనురాజ్యమునకు చేయవలసిన విధులు కూడ కడు సులభములును స్వల్పములును గాయుండెను. అవసరము వచ్చినపుడొక సైనికదళమును తూర్పురాజ్యాంతమునకు పంపుటయు, అప్పుడప్పుడు జర్మను చక్రవర్తి బవేరియాలో సభకు హాజరగుటయు దక్క, వేఱు విధులు నిర్ణయింపంబడలేదు. ఈ యేర్పాటువలన, పరిపూర్ణమయినను జర్మను రాజ్యాధీన మయ్యును, స్థానికస్వపరిపాలనను డ్యూకు స్వేచ్ఛగ సాగించుకొనుటకు వీలు కలిగెను. అందుచేతనే 1156-వ సం. తరువాత బాబినుబర్గువంశజుల స్వతంత్రపాలకస్థానము రాజ్యవ్యాపకశక్తి మున్నగు రాజధర్మంబులు వ్యక్తము లయ్యెను. వీరి పరిపాలనకాలంబున ప్రాగ్రాజ్యము జర్మను రాష్ట్రములలో ప్రముఖత గాంచగలిగెను. వియన్నా నగరము వీరు వహించి జర్మను పట్టణములం దెల్ల ఖ్యాతి కెక్కెను. వీరు క్రమక్రమముగ వియన్నావని దాటి డాన్యూబునదీప్రాంతములలో ప్రవేశించి, అంతకంతకు తూర్పునకు పోవుచుంపోయి, పూర్వము ముఖ్యపట్టణ మగు "ఎన్సు" నుండి "మెల్కు" వఱకును, మెల్కునుండి "టులను" వఱకును, తుదకు టులనునుండి "వియన్నా" నగరమునకును రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి, నాటి విస్తృతి యాస్ట్రియా విస్తీర్ణమును గడింపగలిగిరి. దేశవ్యాప్తియే గాక, వ్యాపారవిజృంభణమును ధనార్జనమును కూడ మెండుగ చేసి, వీరు నాటి సామంతులలో పెద్దగ గొనియాడంబడిరి. ముఖ్యముగా, వీరి కప్పటికి పోయినను పట్టిన దెల్ల బంగారమై, శత్రువులు మిత్రులై, త్రొక్కినచోటు కెల్ల తోడుటై, సిరిసంపదలు వెంట వచ్చుచుండెను. వీరి యున్నతదశ బాబినుబర్గువంశపు రాజులలో కట్టకడపటి రాజునకు పూర్వుం డగు డ్యూకు రెండవ లియపోల్డు పాలనకాల (1184.1230) మని చెప్పవచ్చును. వీని తరువాత నిరువది సంవత్సరములకే యింతకు పూర్వము మూడు శతాబ్దములనుండి యేలుచుండిన బాబినుబర్గువంశ మంతరింపవలసి వచ్చెను. "అతి సర్వత్ర వర్జయేత్" అను లోకోక్తి నెఱుంగనివాం డగుటవలననో, స్వల్పజ్ఞానాశేషమున నుద్భవించిన సర్వజ్ఞత్వమునకో, బాబినుబర్గువంశాంతిముం డగు "ఫ్రెడరికు" తన కులధర్మ మగు రాజభక్తిని వీడి, 1156-వ సంవత్సరమున మాతృరాజ్య మగు జర్మను రాజ్యమునకు ప్రమాణంబు చేసిన విశ్వాసబద్ధతలను వీడి

పెట్టి, తనుపరి మిక్కిలి యుంగని మందనివలె జర్మను ప్రభుత్వమునకే యత్నాలు సాగెను. పోరుపవరూరు లయ్యును కార్యజ్ఞానశూన్యులగు దర్పాతిశయులకు గర్వభంజనమును కార్యభంగమును అనివార్యఫలము లగుచున్నవి. అప్పటి జర్మను ప్రభువును ధిక్కరించి, ప్రభువు తన్ను రాజ్యభ్రష్టుని చేసినను సరకుగొనక, అతఁడు ఇటలీకి చనఁజూచి దొంగవలెనక్కి రాష్ట్రమునకు వచ్చి ప్రజలను హింసింపఁ దొడంగెను. కాని, 1246 వ సం. న హంగేరియనుల వాతఁబడి తనతో తన వంశము నంతను గూడ నంతము పొందించెను.

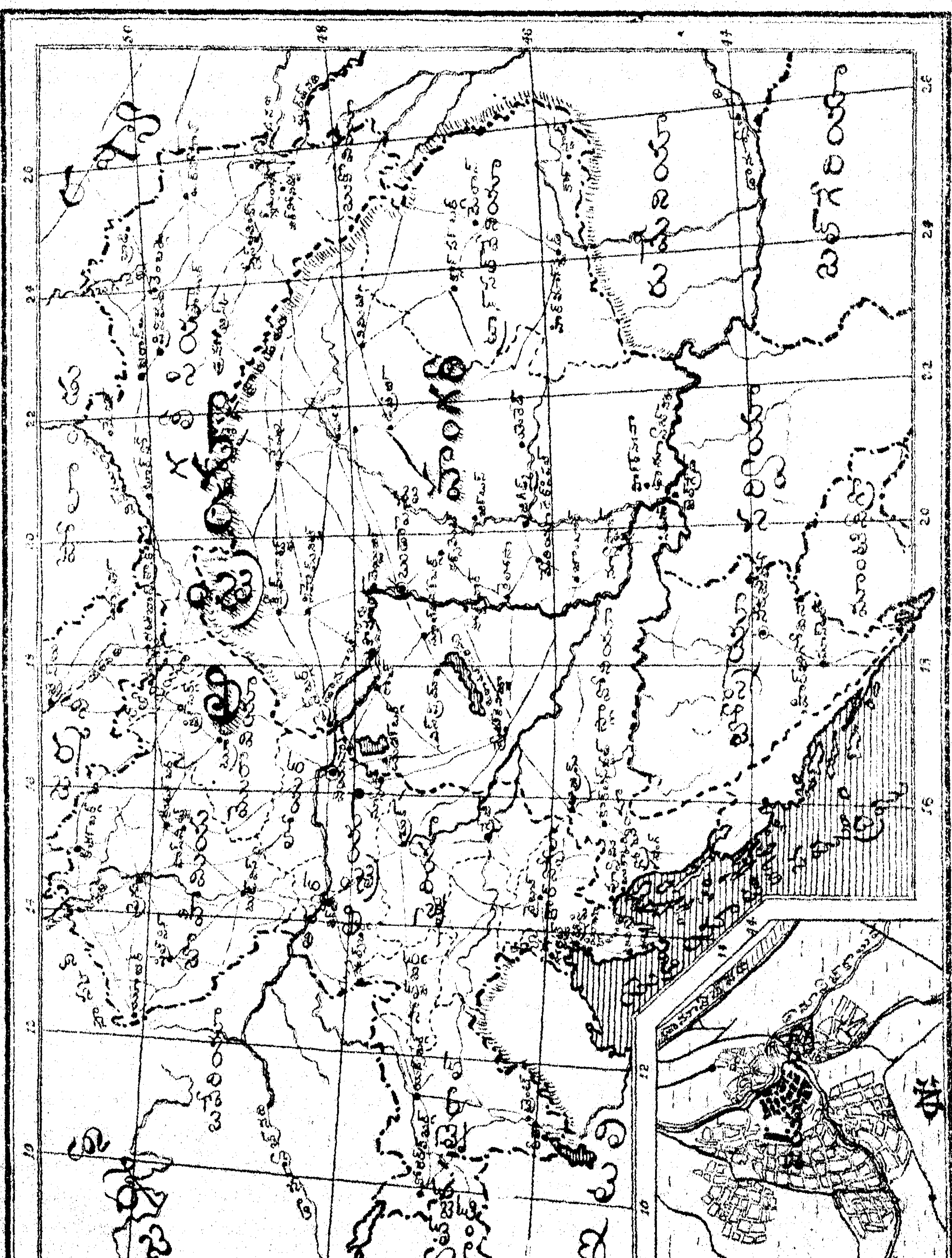
మధ్యదశ

హాపిసుబర్గువంశ మంతమున దేశ మరాజకముగ నుండెను. జర్మను రాజ్యస్థానము కదు దూరస్థ మగుటచే ప్రభువునకు సమర్థాధికారము సలాయించుట కిరవు గాకుండెను. మఱియును, ఆకాలమున జర్మను ప్రభువునకును పోపునకును వైరములు ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. ఈ హేతువులకు నిష్కంటకముగ పరిపాలకుఁడు చేయూనుట దుర్ఘటమయ్యెను. ఎట్లో "అఖ్స్ట్రేకా" యను నాతని నేర్పాటు చేసిరి కాని, ఈ హేతువులకును మత్తర వాదికారులయువాఁడు ఒకరికిని స్వాధీనము కాక జర్మను రాజ్యాధికారమును లెక్కగొని ధిక్కరింపఁబోయెను. తుదకప్పటి జర్మను ప్రభువగు రుడాల్ఫు ఒక యాలోచన చేసెను. తన రాజ్యములోఁ జేరు ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమును గూడ నెట్టెటులో తానే కొంతకాలము పరిపాలించి, జర్మను రాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా సామీప్యమునఁ గల్గుచున్న కలఁతలన్నియు, ఆస్ట్రియా పరవంశజుల యధీన మగుటవలన సంభవించుచున్నవని గ్రహించెను. అందుచేత, ఆస్ట్రియాకు పరవంశజులను నియమించుటకంటె, దానిని స్వార్జితముగ గణించి స్వీయవంశజులకే యొసంగఁ దలంచెను. ఈ యేర్పాటువలన జర్మని యాస్ట్రియాల కేక వంశసంజాతులు పరిపాలకు లయి, ఇంతవఱకు పరాధీన రాజ్యములుగ నున్న యీ రెండు రాజ్యములు రక్తబాంధవ్యమునఁ గలయుట సంభవించెను. మఱియును నతఁ డాస్ట్రియా రాష్ట్రమున స్వీయవంశము (హాప్సుబర్గు వంశము)ను స్థాపించి, ఆస్ట్రియా చరిత్రయందు తృతీయ దశ నారంభింపఁజేసెను.

హాప్సుబర్గువంశపాలనము

నాఁటినుండి యిప్పటివఱకును ఈ హాప్సుబర్గు వంశజులు రాజ్యాధికారము ననుభవించుచున్నారు. వీరికాలములో ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమునకు మహాజనులగు నన్నివిధముల కలహములును, విప్లవములును, మతద్వేషములును అప్పుడప్పుడు ఆవేశించుచునే యుండెను. అయినను, వీరు కాలానుగుణముగ నేలఁబడి నల్పురు, ఆస్ట్రియా రాజ్యసమస్యలను నిర్వహించి, ప్రస్తుతసామ్రాజ్యము స్థాపింపఁగలిగిరి. నిశ్చయముగ, ఆస్ట్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యమందు ఒక్క జాతి గాని, ఒక్క మతము గాని సర్వజనాంగీకారమై యెప్పుడును నుండలేదు. ఈ సామ్రాజ్యము చుట్టును జర్మనీ, రష్యా, రుమేనియా, బల్గేరియా, తురుష్కము, గ్రీసు, ఇటలీ, స్విట్జరులాండు, బవేరియా మున్నగు దేశము లావరించియుండుటచేత, సామ్రాజ్యమునం దాయా దేశీయులగు జర్మనులు, స్లావులు, మాగియారులు, యూదులు, జిప్సీలు అల్బేనియనులు, రూధినులు, రుమేనియనులు, ఇటాలియనులు మొదలగు లెక్కలేనన్ని జాతు లుండుట సంభవమయ్యెను. మఱియు లన్నితో, రోమను కేథలికు మతమును, దానియొక్క త్రిశాఖలును, ప్రొటెస్టెంటు మతమును, దాని వివిధశాఖలును అవలంబింపఁబడుచుండెను. ఇట్లు గంపలోని కప్పలవలె నొకరితో నొకరు పొందనట్టి యనేకసర్వవైషమ్యముల కాటపట్టయిన యీ సామ్రాజ్యము కదు విస్తీర్ణమై, రాష్ట్రానేకమై జాతిబహుళమై, పరిపాలనక్రమమునకు బహుకష్టములను కల్పించుచుండెను. అట్టిదాని నేకరాజపరిపాలనకు లోఁబఱుచుటయు, ఏకమతావలంబనిని ప్రశాంతిముక్తను చేయుటయు హాప్సుబర్గు వంశజుల మేధాశక్తికిని సౌశీల్యమునకును రాజనీతిపాటవతకును నిదర్శనము లగుచున్నవి.

ఈ దుర్భర కార్యనిర్వహణమున రాజిజయమును వియన్నా నగర విశ్వవిద్యాలయ స్థాపకుఁడగు చార్లసు మహోద్యోగి సంపాదించెను. ఇతని యౌదార్యము ఆస్ట్రియాను జర్మను బంధమునుండి విడఁదీసి సర్వస్వతంత్రరాజ్యముగ చేయ సమర్థమైనను గాని, యింతటి ప్రజ్ఞను గాంచలేకపోయినను, ఇంతవఱకు "డచీ" గా నున్న దానిని "ఆర్చిడచీ" గా పెంచి యాస్ట్రియా రాష్ట్రము నవిభాజ్యమనియు, హాప్సుబర్గు వంశజుల స్వకీయ రాజ్యమనియు నిర్ధారింపఁగలిగెను. ఆరవ చార్లెస్సు తనకు పురుషసంతతి లేక విశ్వప్రయత్నములమీఁద తన కొమార్తె మేరిథెరీసా రాణికి రాజ్యాధికారమును నొసంగఁజేయుట ద్వితీయజయమునకు కారణమయ్యెను. అప్పుడు ఫ్రాన్సు దేశాధిపులగు బోర్బోనువంశజులకును ఆస్ట్రియాపాలకులగు హాప్సుబర్గువంశజులకును చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండిన మనస్పర్థలు బలవత్తరము లయ్యెను. 1740-వ సం. న చార్లెస్సు చనిపోవునప్పటికి రాజ్యము అంతఃకలహములపాలయి పరుల కాళులు గొల్చుచుండెను. చార్లెస్సు తన కొమార్తె పక్షమున చేసిన యేర్పాటు సర్వసామాన్యముగ గౌరవింపఁబడలేదు. ఎవరికివారు దేశాపహారణము కొఱకు యత్నించుచుండిరి. 1740-వ సం. నందే ప్రెడరికు మహామహుఁడు గొప్ప సేనతో "సైలీషియా"పై దండువెడలెను. 'సైలీషియా' యనఁగా ధననిధి యన్నమాట. దీనిని వదలుట కెవ్వరును నిచ్ఛగింపరు. ఇచ్చట వర్ధిలుచున్న పరిశ్రమలవలన నేమి, వ్యాపారవిశేషములవలన నేమి, ఖనిజసంపదవలన నేమి, ఇది ప్రతివారికిని మమత గొలుపుచుండెను. ఇట్టిది ప్రష్యావారిచేతఁ బడెను. ఇదియే యదనని ఫ్రాన్సు, బవేరియా, స్పెయిను, సాక్సనీ, సార్డినియాలు కూడ నడుము కట్టి యాస్ట్రియాపై కత్తి దూసెను. శత్రురాజుల భయము బయట బాధించుచుండ, దేశములోని వ్యవహారములు కడు దుస్థితియందుండెను. ధనమా లేదు. సైనికబలమా తగ్గియుండెను. అధికారులా దుర్వ్యసనారాధనపరులు. అందుచేత, ప్రజలసంతుష్టులై భయభక్తులు వదలివేసిరి. తురుష్కులతో పోరాడి పోరాడి డస్సిన హంగరీరాష్ట్రము కూడ ఆస్ట్రియానుండి విడఁబడుట కుత్సహించుచుండెను. ఇట్టి సమయమున రాజ్యభారము ఒక స్త్రీపై నావ

[illegible]

రాజ్యతంత్రము

[illegible]

[illegible]

వారి కోశాగారము కరుగనిమదల, రెండు భాగములనుండియు సమ భాగములుగ సభ్యుల నొకచో చేర్చి వారి వోట్లు మూలకముగ సామంతము నిర్ణయింపవలెను. కట్టుకపడటి యూనముకోశమున ఏక ధానముతో తమ యింగిరాజును వ్యక్తిపరముగ చెప్ప నొప్పుకొనక యుండెను. ఈ ప్రకారము సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యపద్ధతి క్రియాత్మకమున కాలోచిన సల్పిరను, సామ్రాజ్యపు భాగముల నేకాత్మమునకే నిర్ణయము చుండెను.

పై నుదహరించిన సామ్రాజ్యకర్తృత్వమునకు సంబంధమగు నాలుగు సాధనములు కలవు. 1764వ సంవత్సరమున నాటిన మహోల్కృష్ట ప్రజాస్వాతంత్ర్యముల సర్వస్వాతంత్ర్యములను అవిభాజ్యము లని చేసిన స్థిరనిర్ధారణమును, 1713వ సంవత్సరమున ఆంగ్లవాస్తవ్యులు ప్రముఖసం గతి లేనివారై తనకొమాస్త్ర మేరకు శిబారు సామ్రాజ్యస్థితి కార మలవడకలరు అని కోరి యేన్నికల యందున పైగా సాధనాపనుల యింగిరాజు కెక్కనుగ పొందిన "ఆంగ్లరాజ్యపత్రిక" యును; 1848, 1860, 1867 సంవత్సరములలో ఒకటిన తో నిల్పు అస్త్రియా హంగేరిల మధ్యస్థలము నడరించి, వారి ప్రస్తుతస్వతంత్రస్థితిని నిలుపు బద్ధమగు సమరసాలసమును నిరూపించు రాజీనామా పత్రికయును — ఈ మూడును ముఖ్యముగ నిలిపిన అస్త్రియా హంగేరి సామ్రాజ్య పాలనాధికారమునకు కారణభూతము లని నిల్చియున్నవి.

ఆంగ్లేయవిజయప్రార్థనము

దాసరాల వేంకటశాస్త్రిగారు

క్రమకుని వస్త్రముగ సుజను కీర్తిలతల్ గనుపార మురుండుడంగ
సుమనుగ నుండు నీ సుగుణశోభిత సత్సరిపాలనంబు నా
ధమతలంచు జార్జి భూవరుండు దిగ్విజయుం బొనరించుచున్నెను స
ద్వ్యపయుని శ్రీజనార్దనుని విష్ణుని నెప్పుడు భక్తిఁ గొల్చెదన్. 1

మ. మనమాస్యంబు జనార్దనుండు మురసన్మాన్యంబు దేవుండు స
ద్వినుఁ డా జార్జి నృపేంద్రు సద్ధ్వజ మిలన్ విశోభ్యస్థితంబై వెలుఁ
గ దిగంతంబుగ ధారాధిశ్య నుగుణుల్ గాన్పింపఁగాఁ జేయుఁగాఁ
గడనంబందు రిపుకుమారపతులకున్ గండోయ మిన్నోర్తు గా
నదరుగుండెలు చేసి పాఱఁగను జేయన్ దప్పు మాతోర్వులన్ 2

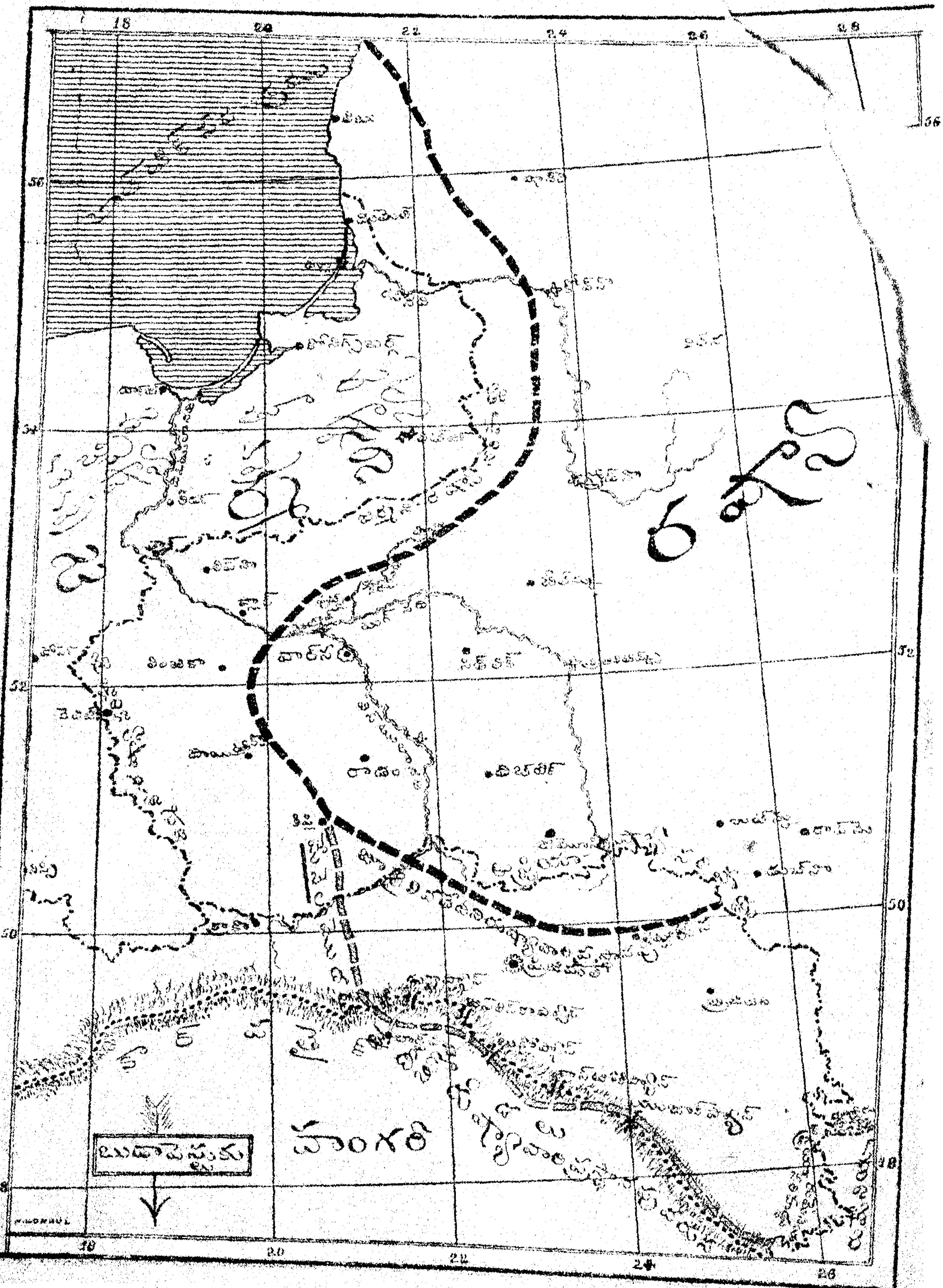
చ. మాలికుఁ దీను దున్న చుండఁగ పాలాగ్రము చేతను గిటకారులున్
వలిబిలి నాచుఁ బచ్చు క్రిమి నాశనమొందు రిపుక్షితీశ్వరుల్
కలహమునందు జార్జినృపు ఖడ్గముచేతను శ్రీజనార్దనుం
డలఘుతరంబుగాను గరుణాన్వితదృష్టిని జేయుఁగాతన్. 3

శా. శ్రీరమ్యంబుగ లండనస్పురమునన్ సింహాసనాసీనుఁడై
మేరీరాణిని గూడి సంతసమునన్ మిత్రాళి యుప్పొంగఁగన్
ధారంబం దని యెంచి కీర్తిధనికిన్ బాలించు జార్జిప్రభున్
గామ్యంబునఁ బ్రోవఁగా శ్రిత భువిన్ నాకేశ్వరుం డేమెఱన్. 4

ఉ. హైందవరాజ్యలక్ష్మిఁ దగ నంది రుమాపాలుఁ డౌచు జాయతో
నందముగాను హస్తిపురమందున గద్దియ నెక్కి మేలునే
డొందఁగఁ జేసినట్టి కడు యోగ్యుని జార్జిధరాధినాథు సా
నందునిఁ జేయుఁగాత దగ న్యాయమునన్ భగవంతుఁ డెప్పుడున్. 5

AMRUTANJAN DEPOT
BOMBAY

రష్యా
రుమేనియా
సెర్బియా
బల్గేరియా
టర్కీ

రష్యా
వార్సా
హంగరి
బుడాపెస్టుకు

శ్రీ ప్రింటింగు వర్క్సు, వేదం.